

**МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНОГО
ПРОЦЕСУ В УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»**

25 листопада 2014р.

м. Мукачево

Міністерство освіти і науки України

Мукачівський державний університет

**Державна вища техніко-економічна школа
ім. Броніслава Маркевича в Ярославі, Польща**

**Вища школа міжнародного підприємництва ISM Словаччини в
Пряшеві (Словаччина)**

Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України

Кафедра обліку та фінансів

ВПГО «Спілки аудиторів України»

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНОГО
ПРОЦЕСУ В УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»**

**МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 листопада 2014р.

м. Мукачево

УДК 657:658
ББК 65.052.2
А43

Актуальні проблеми обліково – аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції, 2014 р., 25 листопада, м. Мукачево. – 354с.

Рекомендовано до друку вченою радою Мукачівського державного університету (протокол №6 від 23 грудня 2014р.)

Збірник містить тези доповідей вітчизняних та іноземних учасників, які були розглянуті на другій Міжнародній науково-практичній інтернет - конференції «Актуальні проблеми обліково – аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю», яка відбулася 25 листопада 2014 р. у м. Мукачево. У публікаціях висвітлено широке коло питань теоретичних і прикладних аспектів обліку, аналізу, аудиту та інших економічних напрямів.

Для студентів, науковців, а також фахівців-практиків усіх галузей економіки.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Черничко Т.В. – д.е.н., професор кафедри обліку та фінансів, **Реслер М.В.** - к.е.н., доцент, **Ліба Н.С.** - к.е.н., доцент, **Максименко Д.В.** - к.е.н., доцент, **Головачко В.М.** - к.е.н., доцент, **Попович В.І.** - к.е.н., доцент, **Голубка Я.В.** - к.е.н., доцент.

ЗМІСТ

<i>Розвиток економічних теорій у подоланні світової економічної кризи та роль бухгалтерського обліку</i>	
Dr Joanna Prystrom MSCA as the determinant of strengthen the socio-economic condition	12
Алупой Т.О. Аналіз підходів до класифікації податків	12
Безверхий К.В. Види ризиків та їх характеристика в контексті інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства	14
Бочуля Т.В. Майстерність системи бухгалтерського обліку в раціональності інформаційного забезпечення системи управління підприємства	16
Гудь Г.П. Автотранспортні підприємства у системі оподаткування	19
Данілова Н.В. Сутність і особливості нарахування мінімальної заробітної плати, як державної соціальної гарантії оплати праці	20
Дземішкевич І.О. «Звітність» у дисертаційних дослідженнях вітчизняних науковців	23
Коваленко О.П. До питання про еволюцію економічної теорії: нові індикатори для обліку, аудиту і діагностики стану соціально-економічних організацій	25
Крамаренко О.М., Осадчий І.А., Пелипканич І.В. Бюджетний дефіцит – причини та шляхи його подолання	27
Кратко І.Р. Особливості класифікації судових експертиз	29
Лендел О. Проблеми дослідження підходів до трактування поняття «внутрішній контроль»	31
Литвин О.Ю. Неузгодженість законодавства як один із факторів, що стримують розвиток житлової кооперації	33
Онищенко О.В., Волочай М.О. Аналіз статистичного методу визначення ризиків на підприємстві	36
Павлова С.В., Тивонюк І.В. Актуальність економічних моделей	39
Паращенко Т.Г. Управління інвестиційним портфелем підприємства	41
Попович В.І., Мартон К.Ю. Економічна сутність виробничих витрат	42
Пугачевська К.Й. Еволюція теоретичних підходів стратегій економічного розвитку	45
Сенина К. Роль фахової підготовки у працевлаштуванні випускників по спеціальності «Облік і аудит»	47
Шамота Ю.Ю. Реалізація нової економічної політики та колективізація на українських землях – досвід, який потрібно врахувати	50
Юхименко-Назарук І.А. Інституційні аспекти застосування професійного судження бухгалтера при формуванні облікової політики підприємства	51

<i>Актуальні питання обліку окремих об'єктів та проблеми впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності</i>	
Avramenko O.I., Shara V.I. The problems of accounting of profit tax	53
Бахтін А. Економічна сутність інновацій як об'єкта бухгалтерського обліку	54
Бендасюк В.В., Попович В.І. Методика планування та нормування витрат	58
Гноєва І.М., Успенко М.О. Проблеми обліку реалізації товарів на підприємстві та шляхи їх вирішення	59
Головачко В.М., Грига М.А. Податкова системи України та шляхи її вдосконалення	61
Гречмак В. В. Фіскальна функція податків	64
Діхтяренко М.А., Біляченко О.Л. Звітність за МСФЗ в Україні: дискусійні питання	66
Дубініна М.В., Багріна М.О. Системний підхід у формуванні та відображенні в обліку результатів інвентаризації	68
Дубініна М.В., Вишенська Л.М. Значення отриманої інформації про фінансові результати в системі бухгалтерського обліку	69
Іваненко В.О. Операції з давальницькою сировиною в системі рахунків бухгалтерського обліку	71
Коваль Н.І., Сулова І.Ю. Проблеми обліку амортизації основних засобів згідно національних та міжнародних стандартів	74
Ковач Г. Деякі питання обліку грошових коштів	76
Ковшар М.М., Пономаренко О.Г. Документальне забезпечення аналітичного обліку запасів	77
Королович О.О., Розгоні С.Й. Вдосконалення організації контролю діяльності сільськогосподарських підприємств	80
Лановенко Ю.В., Біляченко О.Л. Актуальні питання переходу кредитних спілок на міжнародні стандарти фінансової звітності	82
Лозовська О.О., Онищенко О.В. Удосконалення обліку готової продукції як спосіб підвищення рівня ефективності діяльності підприємств України	84
Лук'яненко Я.М. Основні розбіжності при складанні фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами	86
Мельник М.С. Особливості відображення доходів кредитних спілок у фінансовій звітності	87
Мельничук В.В. Концепції збереження капіталу та їх застосування в обліку	89
Мошура В. І., Пономаренко О.Г. Грошові документи та грошові еквіваленти: розмежування термінології	91
Остапюк Н.А. Бухгалтерский учет финансовых инструментов: особенности применения МСФО	94

Павлова С.В., Миколайчук К.С. Проблеми та перспективи підприємств АПК України	96
Павлова С.В., Філіпчук Р.М. Особливості організації обліку в Швеції та Польщі	98
Пекар І.І. Міжнародний досвід стимулювання інноваційної діяльності	99
Первій І.В. Програмне забезпечення як об'єкт бухгалтерського обліку	102
Пігош В.А., Порохнавець Я.А. Особливості планування видатків та відображення в обліку багаторічних насаджень бюджетних установ	104
Поліщук І.Р., Поліщук В.В. Методи нарахування амортизації основних засобів: нормативне регулювання та практичне застосування в бухгалтерському обліку	107
Пономаренко О.Г., Федяй С.Ю. Особливості визнання та оцінки дебіторської заборгованості за претензійними розрахунками	108
Попко Є.Ю. Вплив концепцій вартості на розвиток облікової оцінки	110
Самофал А.В. Спільні та відмінні риси між П(С)БО та МСБО «Дохід»	113
Скляр М.О. Питання переоцінки в бухгалтерському обліку	115
Скороход І.В. Облік ділової репутації як складової частини нематеріальних активів	116
Судин Ю.А. Актуальні питання обліку гудвілу в контексті інтеграційних процесів	118
Тимчук С. Консервування основних засобів підприємства та витрати пов'язані з цим	120
Ткачук І.М. Самоосвіта як показник професійної якості бухгалтера	122
Тлущкевич Н.В., Нечипорук В.В. Особливості обліку допомоги військовим силам України	124
Троян А.В. Особливості відображення фінансового результату у фінансовій звітності кредитних спілок	125
Цокало О.А. Світовий досвід щодо впливу застосування МСФЗ на оподаткування прибутку	128
Цыган В.А. Особенности внедрения экологического учета на предприятиях	129
Чебан Ю.Ю., Остапчук Т.С. Законодавчо-нормативні аспекти обліку у фермерських господарствах	130
Шаповал Т.М. Поняття та класифікація ренти: обліковий підхід	133
Яківець І.С., Пономаренко О.Г. Особливості визнання та облікового відображення збутових витрат	135
Янчева І.В., Янчев В.В. Фінансова звітність в Україні через призму міжнародного досвіду	138
<i>Управлінський облік як підсистема сучасного менеджменту та проблеми управління витратами</i>	
Бендасюк В.В., Попович В.І. Суть та актуальність управління	141

витратами	
Білко А.В., Онищенко О.В. Організація управлінського обліку на підприємствах	143
Вигівська Л.В. Бухгалтерський облік в управлінні трансакційними витратами	145
Зозуляк М.М. Проблемні питання в організації управлінського обліку на вітчизняних підприємствах та пошук шляхів їх вирішення	147
Кущ Ю.М. Екологічний менеджмент на підприємствах України як складова управлінського обліку	149
Ліба Н.С. Організаційно-методичні аспекти запровадження управлінського обліку на підприємствах готельного бізнесу	151
Максименко Д.В. Програмно-цільове управління в розвитку підприємства	153
Мартон К. Ю., Попович В.І. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на хлібопекарських підприємствах	155
Микуланинець С.І. Вплив системи управління витратами на ефективність діяльності підприємства	156
Мостовенко Н.А. Управління витратами в системі стратегічного бізнес-планування	159
Назаренко Є.Є. Релевантність інформації для прийняття управлінських рішень	162
Онищенко О.В., Чернова Г.Ю. Особливості ведення управлінського обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу в Україні	163
Павлова С.В., Павленко А. Л. Управлінський облік як важлива складова облікового процесу підприємства	165
Павлова С.В., Шкльода Т. С. Особливості стратегічного управління та управлінський облік	167
Піріді Ю.В., Голубка Я.В. Організація бухгалтерського обліку в управлінні підприємством	168
Продан Г. Аналіз поведінки витрат в системі управлінського обліку	171
Прокоп Г. Облік витрат та фактори, що впливають на його побудову	172
Романченко Ю.О., Герасименко О.П. Калькулювання собівартості продукції	173
Савченко Т.І. Суть та місце витрат в управлінні підприємством	176
Смалько І.С., Циган Р.М. Дослідження понятійного апарату стратегічного обліку підприємства	178
Таран А.А. Управлінський облік грошових коштів сільськогосподарського підприємства	179
Ткаченко Н.А. Удосконалення облікової політики сільськогосподарських підприємств в частині документального забезпечення обліку праці та її оплати	181
Товканець Т. Управлінський облік як інформаційне забезпечення системи управління	184
Фарковець М. Проблеми та перспективи розвитку управлінського	185

обліку	
Цокало О.А. Особливості побудови управлінського обліку на підприємствах сільськогосподарського типу	186
<i>Інформаційні технології в організації обліково-аналітичного процесу підприємства</i>	
Кузан Н. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: оцінка, перспективи, проблеми впровадження	189
Кузнецова С.А., Денисенко В.О. Синергетичний ефект в діяльності компаній	191
Кузнецова С.А., Пилипенко К.О. Сутність ефекту синергії	192
Лютова Г.М. Роль організації обліку в забезпеченні якості облікової інформації	193
Павлова С.В., Блаженчук С. Проблеми вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення при прийнятті управлінських рішень	195
Попович В.І., Сенина К.О. Обліково-аналітичне забезпечення як одна із складових управління підприємством	197
Семрак В.В. Синергія інформації в бізнесі в умовах сучасної хаотично структурованої економіки	199
<i>Перспективи розвитку аудиту в умовах імплементації законодавства європейського союзу</i>	
Гноєва І.М. Аудит амортизованих основних засобів	201
Гноєва І.М., Волочай М.О. Регулювання аудиторської діяльності в Україні та у зарубіжних країнах	203
Романченко Ю. О., Сліпченко Т. Г. Аудит розрахунків з покупцями та замовниками: організаційно-методичні аспекти	206
Сабадій К. В. Впровадження внутрішнього аудиту основних засобів	207
Цокало О.А. Система регулювання аудиторської діяльності в Україні	209
Яцко В.Ф., Яцко М.В. Аудит як інструмент стабілізації національної економічної системи	212
<i>Фінансово-кредитний механізм розвитку суб'єктів господарювання: вітчизняний та зарубіжний досвід</i>	
Бабко Т.М. Методи розробки фінансових планів підприємств	214
Болгарина О.В. Фінансово-кредитні відносини в Україні та світі	216
Вареник В.М. Фінансовий контролінг в системі управління підприємством	218
Вареник В.М., Білобабченко А.Т. Управління залученням банківських кредитів для фінансування діяльності суб'єктів ведення бізнесу: проблеми та шляхи їх вирішення	220
Вареник В.М., Боброва А.К. Застосування дискримінантного аналізу у прогнозуванні банкрутства підприємства	221
Вареник В.М., Караченко Н.О. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві	222
Вареник В.Н., Когут Т.В. Оценка финансовой безопасности ПАО «Предприятие с иностранными инвестициями «Интеркерама»	225

Вареник В.М., Крикливець Я.О. Теоретичні аспекти управління ризиками страхової компанії	228
Вареник В.М., Солодка В.І. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в Україні	229
Вареник В.М., Шевцова С.В. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві	230
Вдовенко Л.О., М'ярко́вська А.С. Фінансово-кредитне забезпечення агропромислового виробництва	233
Вдовенко Л.О., Недомовна В.М. Зарубіжний досвід кредитування аграрного сектора та реалії застосування в Україні	235
Вельховацька К.О. Зарубіжний досвід організації споживчого кредитування	237
Владечак Т. В. Формування інноваційного потенціалу підприємства – важель забезпечення конкурентоспроможності національної економіки	241
Глазко Н.Д. Особливості фінансування соціальної сфери	243
Гончарук В. О. Акцизний податок та його розвиток в Україні	246
Горбатюк Г.І. Кредитоспроможність підприємств як фактор їх фінансової стійкості	248
Зінчук Т.А. Особливості фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств	250
Когут Л.І. Фіктивне банкрутство в практиці вітчизняних підприємств та засоби його запобігання	251
Кравчук О.В. Страхування як метод управління фінансовими ризиками аграрних формувань	254
Кузнецова С.А., Макаренко О.І. Інвестиційна привабливість підприємств в Україні	256
Кузнецова С.А., Чередниченко Т.Г. Синергія як основний фактор формування нових можливостей розвитку фінансової системи України	257
Куракова К.В. Овердрафт при кредитуванні поточної діяльності сільськогосподарських підприємств	257
Мирошніченко Я.В. Управління фінансовими ризиками на підприємстві	260
Михальчинець Г.Т. Спрощена ситема оподаткування як фінансово-кредитний регулятор розвитку малого бізнесу в Україні	261
Мінаєва А.С. Кредитні ризики сільськогосподарських підприємств	263
Нездойминога О. Є. Планування як інструмент управління кредитними ризиками банку	266
Панько М.В. Тенденції змін показників економічної складової структури економіки Закарпатської області	269
Петричко М.М. Інвестиційне забезпечення як фактор ефективного інноваційного розвитку	271
Радченко О.Д. Когерентність бюджетних програм, спрямованих на фінансові послуги для суб'єктів аграрного бізнесу	274

Тафейчук К.С. Сучасні проблеми залучення банківських кредитів та забезпечення їх повернення суб'єктами господарювання	276
Феср О.В. Необхідність реформування системи управління інвестиційною діяльністю підприємств	277
Форзан Я.В. Кредитування як інструмент економічної політики	279
Чайка Т.О. Фінансовий механізм державної підтримки органічного сільського господарства: досвід Європейського Союзу	281
Черничко С.Ф. Державний борг як одна з економічних загроз розвитку України	284
Черничко Т.В., Реблян Д.С. Основні засади стратегії оздоровлення фінансового стану підприємства в умовах нестабільної економіки	286
Шинкаренко О.М. Аналіз тенденцій розвитку страхового ринку в Україні	289
<i>Формування ефективної системи фінансового регулювання, аналізу та контролінгу підприємницької діяльності</i>	
Божко Т.А. Формирования финансовых ресурсов предприятия	292
Бурковська А. В., Радько Д.А. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств як економічної категорії	294
Бурхацька Ю.М. Аналіз фінансової звітності страхових компаній: напрями вдосконалення	296
Вакулич М.М. Організаційно-економічний механізм державного регулювання стану інвестиційного клімату в національній економіці	298
Ворон М.П. Роль економічного аналізу в ринкових умовах	301
Гладинець Н.Ю., Петрина В.В. Розвиток вищої освіти в закарпатській області: тенденції та перспективи	303
Гончаренко Ю.С. Аналітичний огляд стану «тіньових» зарплат: проблеми та шляхи їх уникнення	306
Єгорова О.В., Дорошенко А.П. Інвестиційна привабливість аграрних підприємств очима потенційних інвесторів та експертів	308
Звонар Л.Д., Молнар К.І. Поточна заборгованість та її роль в господарській діяльності підприємства	311
Ісаєнко Д.І. Облікове забезпечення оплати праці в Україні: проблеми сучасності	313
Кадза Е. Економічний аналіз: зміст та завдання	315
Каменецька В.В. Бухгалтерський облік в оподаткуванні страхових компаній: Україна та світ	317
Кешеля А. В., Голубка Я.В. Методика проведення контролю адміністративних витрат на підприємстві	318
Колеснікова І.В., Лещенко Д.В. Оцінювання ефективності відносин з постачальниками в процесі закупівельної діяльності	321
Колота Ю.Ю. Аналіз рентабельності підприємства ПАТ «Євраз - Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського»	323
Лилик Н.В. Управління борговими зобов'язаннями підприємства	325
Мельничук П.С. Нематеріальні активи як чинник підвищення	326

вартості підприємства	
Нестерова С.В. Вплив інфляції на фінансові результати діяльності підприємства	328
Павловська Ю.Ю., Максименко Д.В. Аналіз фінансового стану підприємства	330
Погрібний В.О. Аналіз інтелектуального капіталу ПАТ «Кредмаш»	332
Реслер М.В., Пітков'ят Д. Актуальні питання обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства в кризових умовах	335
Рибаченко О.В. Особливості фінансового забезпечення комунальних підприємств в Україні	338
Слівінська Ю.В., Писаренко Т.Н. Оптимізація розрахунків в умовах співробітництва з офшорних зон	339
Сьоміна Т.О. Аналіз фінансового положення підприємства інтерпайп: сучасна методологія і перспективні напрямки її розвитку	341
Тютюнник С.В. Оцінювання факторів зміни матеріаломісткості продукції	344
Тютюнник Ю.М. Методичні аспекти побудови багатофакторних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємств	346
Федевич Н.С. Сутність управління фінансовою безпекою підприємства	349
Чернецький О.Д. Формирование финансовых ресурсов предприятия	350
Шутько В.П. Інвестиційні ризики в аграрній сфері	351

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЙ У ПОДОЛАННІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Dr Joanna Prystrom

MSCA AS THE DETERMINANT OF STRENGTHEN THE SOCIO- ECONOMIC CONDITION

Contemporary socio-economic realities, constantly advancing globalization processes, changing situation on the market, ranging political climate and a progressive degradation of the environment are one of many challenges, faced by today's economy.

To survive in these turbulent environment entities must demonstrate the relative flexibility and try to adapt to ongoing issues and future obstacles.

The obvious seems to be the fact that without a properly prepared human capital intention will have no possibility of implementation. This is because through work man and his skills stakeholders have a chance to meet the emerging challenges. Unfortunately, providing adequately remunerated workforce is not easy and equally possible.

That's why, the worth to present seems to be the fact that these issues takes into account the European Union, which took them to the assumptions of the Europe 2020 EU envisages inter alia, building smart, sustainable economies, to combat social exclusion. Moreover, this is important that these objectives will be implemented at both the Member States as well as countries outside the European Union.

Tool for implementing the EU is seeking, inter alia, Horizon 2020 program, which is the largest in the history of the funding program for research and innovation.

The purpose of this article is to present the Europe 2020 strategy and the Horizon 2020 program and the nature of human capital and Marie Sklodowska Curie Actions as factors determining the possibility of socio-economic development.

УДК 657.02:339

*Алуной Т.О., магістр,
Миколаївський національний аграрний університет
Науковий керівник – к.е.н. доцент
кафедри фінансів і кредиту Крамаренко О. М.*

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПОДАТКІВ

Становлення, розвиток та існування будь-якої держави потребує чималих фінансових ресурсів, що акумулюються в державних фондах в основному завдяки функціонуванню податкової системи.

Система оподаткування залежить від політики держави в наслідок чого здійснюється розподіл доходу та багатства. І, безумовно, в цьому контексті постають питання справедливості оподаткування.

Об'єднання податків у систему за визначенням передбачає можливість їх класифікації, що дозволяє краще з'ясувати суть цієї категорії [2, с. 214]. Підстав для класифікації може бути декілька.

Мета дослідження полягає у аналізі різноманітних підходів до класифікації податків.

Класифікація податків проводиться:

- за формою оподаткування;
- за економічним змістом об'єкта оподаткування;
- в залежності від рівня державних структур, які їх встановлюють;
- за способом їх стягнення (в залежності від територіального рівня);
- в залежності від способів встановлення ставок оподаткування;
- в залежності від встановленого порядку використання;
- за суб'єктом оподаткування.

Деякі науковці поділяють податки на загальнодержавні та місцеві податки і збори до бюджетах органів місцевого самоврядування. За результатами їх досліджень можемо дійти висновку, що не зважаючи на введення Податкового кодексу у 2011 р., фінансова самостійність бюджетів органів місцевого самоврядування на покращилась, адже місцеві податки із збори займають лише невелику частину у податкових надходженнях місцевих бюджетів.

З цієї точки зору слід використати зарубіжний досвід у формуванні власних надходжень місцевих бюджетів, де місцеві податки і збори відіграють основну роль у наповненні бюджетів органів місцевого самоврядування і є запорукою розвитку муніципалітетів [1, с. 19].

На сьогодні у вітчизняній податковій системі серед податків та зборів, що справляються виключно з фізичних осіб, фактично, залишився та повноцінно функціонує тільки податок на доходи фізичних осіб.

Цікавою є спроба О. Люткевича класифікувати податки за їх стимулюючими функціями в розвитку підприємництва. Автором визначено важелі та форми податкового стимулювання підприємництва, позитивні та негативні наслідки впливу системи оподаткування на рівень доходів фізичних осіб [4, с. 148].

Цієї ж думки дотримуються І. Подік та Ю. Гончаров, які класифікують податки на «корисні» для підприємницької діяльності і «непопулярні», які мають негативний відгук у суспільства. Сьогодні має приклади подібного впливу податків. Нагадаємо про події, що були пов'язані з прийняттям Податкового кодексу України, коли маса підприємців об'єднались, вимагаючи змін щодо єдиного податку.

Виходячи з такого групування можна запропонувати виокремити ті податки, які є інструментом в системі забезпечення економічної безпеки держави. Адже саме податки дають можливість державі керувати суспільними відносинами, впорядковувати їх, а також перерозподіляти ресурси і забезпечувати безпеку суспільства.

Узагальнюючи проведені дослідження зазначимо, що існує нагальна необхідність у дослідженні кожного підходу до класифікації податків у контексті деталізації їх основних та факультативних ознак як суб'єктів податкового обов'язку. Адже, як зазначалося вище, податки – це вагомий інструмент в системі забезпечення економічної безпеки держави. Повне уявлення про сутність податку має практичне значення для визначення правової підстави виникнення, зміни та припинення податкового обов'язку, окреслює механізм його виконання. Чіткість процедури реалізації податкового обов'язку обумовлює правову визначеність для сторін податкових правовідносин у реалізації їх прав та виконанні обов'язків.

Література:

1. Бачо Р. Оцінка ролі місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової безпеки органів місцевого самоврядування / Р. Бачо, Н. Гапак та Е. Іллар // Науковий вісник Ужгородського університету. — 2013. — Вип. 4 (41). — С. 16-25.
2. Данілов О.Д. Податкова система та шляхи її реформування/ О.Д. Данілов, Н.П. Фліссак. — К.: Парламентське видавництво, 2001. — 215 с.

3. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права. В 6 т. Т.III: Учение о налоге / Н.П. Кучерявенко. — Х. : Легас; Право, 2005. — 600 с.
4. Люткевич О.М.Класифікація податків за їх стимулюючими функціями в розвитку підприємництва/ О.М. Люткевич //Регіональна економіка. — 2002. — № 3. — С. 147-152.
5. Михайлов В.В. До питання класифікації податків в залежності від платника / В.В. Михайлов // Митна справа. — 2013. — № 5(89). — С. 149-154.

УДК 657

***Безверхий К.В., к.е.н., доцент**
кафедри обліку і аудиту,
Київський національний університет технологій та дизайну*

ВИДИ РИЗИКІВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

При скороченні інформативності основних форм бухгалтерської звітності зростає значимість інформації, що приводиться в поясненнях до Балансу (Звіту про фінансовий стан) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід). Вона зобов'язана сприяти повному і якісному визначенню показників фінансового стану підприємства в контексті виявлення фінансових ризиків, проведення аналізу отриманих результатів і можливості прогнозування фінансових ризиків.

Провідний вітчизняний вчений-економіст Л. Гнилицька зазначає, що ризик як предмет дослідження економічної безпеки – це подія або група взаємопов'язаних подій, що є наслідком невизначеності у внутрішньому та зовнішньому середовищі чи/та результатом прийняття рішень, які не забезпечують досягнення поставленої мети і супроводжуються незапланованими втратами та збитками [1, с. 110].

Під прогнозуванням ризиків розуміємо сукупність аналітичних процедур, що дозволяють оцінити можливість отримання додаткової прибутку або збитку від здійснення підприємницької діяльності в умовах фінансових ризиків.

Більшість ризиків господарської діяльності підприємства з великою ймовірністю мають фінансові наслідки і, отже, впливають на підготовлювану підприємством бухгалтерську звітність.

Розкриття інформації в бухгалтерській звітності про ризики господарської діяльності підприємства має сприяти формуванню повного уявлення про фінансовий стан підприємства та фінансові результати його діяльності.

Ризики можуть бути згруповані за такими видами: фінансові, правові, державні та регіональні, репутаційні тощо.

Інформацію про фінансові ризики необхідно представляти в наступному розрізі: ринкові ризики, кредитні ризики, ризики ліквідності.

Види ризиків та їх характеристика в контексті інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Види ризиків та їх характеристика в контексті інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства

№ з/п	Види ризиків		Характеристика ризиків
1	Фінансові ризики	Ринкові	Пов'язані з можливими несприятливими для підприємства наслідками у разі зміни ринкових параметрів, зокрема, цін і цінових індексів (на товари, роботи, послуги, цінні папери, дорогоцінні метали)

		тощо), процентних ставок, курсу іноземної валюти
	Кредитні	Пов'язані з можливими несприятливими для підприємства наслідками при невиконанні (неналежному виконанні) іншими особами зобов'язань за наданими їм позиковими коштами
	Ризики ліквідності	Пов'язані з можливостями підприємства своєчасно і в повному обсязі гасити наявні на звітну дату фінансові зобов'язання (кредиторську заборгованість постачальникам і підрядникам, заборгованість кредиторам за отриманими кредитами і позиками тощо)
2	Правові	Пов'язані зі зміною валютного та митного регулювання, податкового законодавства тощо.
3	Державні та регіональні	Пов'язані з політичною та економічною ситуацією, географічними особливостями в країні (країнах) і регіоні (регіонах), в яких підприємство здійснює звичайну діяльність і (або) зареєстрована як платник податків.
4	Репутаційні	Пов'язані із зменшенням числа замовників (клієнтів) організації внаслідок негативного уявлення про якість реалізованої нею продукції, робіт, послуг, дотриманні термінів поставок продукції, виконання робіт, надання послуг, участі в цій змові тощо.

Підприємство аналізує свою чутливість до кожного виду ринкових ризиків, яким вона схильна на звітну дату, і відображає ефект, який вплинув би на прибуток (збиток) та капітал підприємства зміни відповідної змінної, від якої залежить рівень ризику. Особливо необхідно аналізувати ризики, які пов'язані з переданими активами (наприклад, по операціях РЕПО, по опціонам, виписаним або купленим на передані активи, по переданим векселям, за якими в підприємства є солідарна відповідальність).

Також, повинна розкриватися інформація про становище дебітора – його дієздатність (для позичальників – фізичних осіб), правоздатність, ділову репутацію, наявність чи відсутність отриманого забезпечення, фінансовий стан дебітора на звітну дату, його здатність отримувати доходи в майбутньому, можливість залучення додаткового фінансування.

При розкритті в бухгалтерській звітності інформації про ризики ліквідності необхідно фінансові зобов'язання аналізувати по строками погашення щодо звітної дати відповідно до умов отримання (укладених договорів, умовами розміщення облігацій, умовами випуску векселів).

У звітності повинні розкриватися дані про видані забезпечення, будь-які наявні обмеження щодо використання у запланованих цілях неоплачених активів. У випадку, якщо існує ризик початку процедури банкрутства або ліквідації підприємства, то він розкривається в групі ризиків ліквідності.

Додаткові показники і пояснення про ризики можуть бути оформлені в вигляді окремого розділу пояснень до основних форм бухгалтерської звітності або шляхом включення їх в пояснення до відповідних показників бухгалтерського Балансу (Звіту про фінансовий стан) і Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

При формуванні окремого звіту про ризики господарської діяльності підприємство може привести в бухгалтерській звітності посилання на створений звіт про ризики за умови його доступності для ознайомлення всім користувачам бухгалтерської звітності нарівні з основними формами.

Деталізоване подання інформації в бухгалтерській звітності про діяльність підприємства може дати можливість зацікавленим користувачам визначити реальний фінансовий стан підприємства, оцінити ризики господарської діяльності, до яких воно схильне, у тому числі фінансові, для прийняття рішень про перспективну співпрацю з економічним суб'єктом в контексті інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Література:

1. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки: [Моногр.] / Л. В. Гнилицька. – К.: КНЕУ, 2012. – 305 с.

УДК 657.1: 004

*Бочуля Т.В., к.е.н., доцент
кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Харківський державний університет харчування та торгівлі*

МАЙСТЕРНІСТЬ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В РАЦІОНАЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Кожна дія супроводжується метою та мотивацією, що змінюються відповідно до внутрішніх чинників та умов зовнішнього економічного середовища. В управлінській діяльності зміна чинників і умов динамічна та вимагає належної інформаційної підтримки. В розробці управлінської стратегії передбачається поглиблення в сутність інформаційних та бізнес-процесів, щоб забезпечити майстерність управління підприємницькою діяльністю. Майстерність – це не лише вміння краще виконувати поставлене завдання, а безперервна діяльність з отримання та реалізації знань, досвіду, професійних компетенцій, особистісних характеристик та набуття лідерських якостей і розвитку когнітивних здібностей. Фахівець обов'язково має розширювати межі власних знань і залучати альтернативні джерела інформації, щоб розвивати здібності до генерації нових ідей. Питання творчого розвитку фахівців є одним із ключових для дослідників, які пропонують різні шляхи його вирішення. Зокрема, провідний експерт Міжнародного інституту сертифікованих бухгалтерів і фінансових менеджерів А.А. Бовін необхідними умови для виникнення нових ідей назвав винахідливість і кмітливість [1]. Вони базуються на різних підходах, серед яких науковець виділив наступні базові: морфологічний аналіз і синтез; метод контрольних питань; матричне структурування; синектичний метод; метод фокальних об'єктів; метод інверсії; метод «мозкового штурму»; метод вільних асоціацій; алгоритм рішення винахідницьких задач; використання інформаційних технологій та баз даних. Усі названі методи необхідні для формування корисного знання, на основі якого обґрунтовують управлінські рішення, що передбачають отримання позитивного результату для зміцнення фінансово-економічної позиції підприємства та укріплення його ділової репутації.

Майстерність притаманна людині і саме її професійний та особистісний розвиток є необхідним для отримання результату від застосування визначених А.А. Бовіним методів, що розвивають нові ідеї. Генії є реальними людьми, якими не тільки народжуються, а їх можна виховати, що описано в книзі Е. Кетмелла і Е. Уоллес, що в 2014 р. стала світовим бестселером – «Creativity, Inc. Overcoming the Unseen Forces that Stand in the Way of True Inspiration» («Корпорація геніїв. Як керувати командою творчих людей») [2]. У книзі авторами викладено, яким чином розробляється максимально ефективна стратегія взаємодії з творчими людьми. Однією з основних умов розвитку знань є терпіння, яке

згідно із німецьким прислів'ям «приносить троянди». Потенціал дорослої людини нижче ніж потенціал дитини, тому фахівцю слід кожного дня «тренувати» свої здібності і знання. Новим законом бізнесу стало твердження про швидкий моральний знос знання, що спонукає до перетворення інтелекту людини на «вічний двигун». Для цього потрібні належні ресурси – інформація, яка розвиватиме знання та сприятиме динаміці потенціалу фахівця в його професійних обов'язках. Не кожна інформація може бути «поживним ресурсом». За словами М.Ф. Квінтіліана: «Для формування розуму та стилю значно важливішою є якість прочитаних книг, а не їх кількість». Таким чином, для фахівця, який приймає та обґрунтовує управлінські рішення необхідне належне і, головне, якісне інформаційне забезпечення. Споживання інформації можна порівняти зі споживанням їжі, що необхідна людині для підтримки життєздатності та розвитку. Гастрономічні паралелі одним із перших у своїх роботах використав відомий американський психолог і психіатр Е.Л. Берн – розробник трансакційного і сценарного аналізу, який є основою міжособистісних відносин. Раціональність інформаційного забезпечення формування нового знання має включати повноцінну групу релевантних відомостей, необхідних для розвитку професійної майстерності та особистісних характеристик. Дефіцит одного з інформаційних ресурсів спричинить відповідне зниження якості формування інформаційної бази – основи провадження діяльності суб'єктами господарювання. По-перше, необхідна інформація, яка стимулює особистісний розвиток, що включає не тільки економічні відомості, а всі інформаційні ресурси, які можуть бути корисними для пізнавальної діяльності та розвитку нестандартного (абстрактного) мислення. Для подальшого повноцінного розвитку знань потрібна інформація щодо професійної спрямованості індивіда, проте не вузькоспеціалізованої, а такої, яка стосується всієї галузі знань. Значну частку інформації, що цікавить фахівця, складає професійна інформація, яку можна розділити на дві частини: дані, необхідні для виконання поставленого завдання, і дані для професійного розвитку. Для комплексного розвитку знань фахівцю потрібна інформація, що дозволяє передбачати динаміку чинників розвитку бізнесу та відповідно формувати управлінські рішення, адекватні умовам суспільно-економічного середовища. Суспільні потреби є пріоритетними для фахівців, які працюють у різних сферах економіки, що спонукає до формування управлінських рішень для вирішення вагомих суспільних проблем та пропозиції рекомендацій, корисних не тільки для бізнесу і економіки, а й для державної політики. Такими питаннями професійно займаються аналітичні центри (від англ. think tanks) – недержавні науково-дослідницькі організації, що, як правило, зосереджують свої зусилля в галузі гуманітарних наук – політики, економіки, соціології, права тощо [3]. За результатами роботи фахівців аналітичних центрів формується корисне знання для розвитку державного управління та налагодження міцних комунікаційних зв'язків між державними органами влади та суспільством, громадськістю. Також інформація аналітичних центрів корисна для розвитку бізнесу, який в сучасних економічних умовах має соціальну спрямованість. Корпоративна соціальна відповідальність є одним із основних аспектів сучасного підприємницького сектору, що висуває нові вимоги для організації належного інформаційного забезпечення системи управління підприємства. Бізнес опинився в умовах, коли для розвитку потрібно частково поступитися фінансовими цілями для гарантії самого факту його існування в майбутньому. Етичні дилеми бізнесу стали ключовим питанням для розвитку фахівців вищого професійного рівня, здатних забезпечити розвиток нової фінансово-економічної реальності для потреб суспільства та його сталого розвитку.

Інформаційною системою, яка ні на крок не відстає від останніх тенденцій розвитку суспільства та економіки, є система бухгалтерського обліку, відмітною рисою якої є майстерність у формуванні економічно вагомих показників для користувачів з різними цільовими потребами. Виключне вміння системи бухгалтерського обліку пропонувати узагальнені фінансово-економічні відомості про результати діяльності суб'єкта господарювання тісно взаємопов'язані з майстерністю формувати інформацію

для внутрішніх потреб підприємства. Інформаційне забезпечення системи управління підприємства в рівній мірі сприяє як формуванню і розвитку конфлікту серед ключових суб'єктів управління, так і його вирішенню. Одна й та сама інформація по-різному сприймається користувачами відповідно до їх цільового запиту, досвіду роботи, сфери діяльності, індивідуальних особливостей сприйняття даних тощо.

Обліково-звітна інформація пов'язує всіх учасників фінансово-господарських відносин. Аналітичність облікової інформації означає компроміс між різними групами користувачів, які отримують стільки даних, скільки це може дозволити собі суб'єкт господарювання без втрати конкурентних переваг, фінансової стійкості та економічного потенціалу. На рисунку наведено місце облікових даних у взаємозв'язку між конфліктними групами користувачів економічно вагомої інформації.

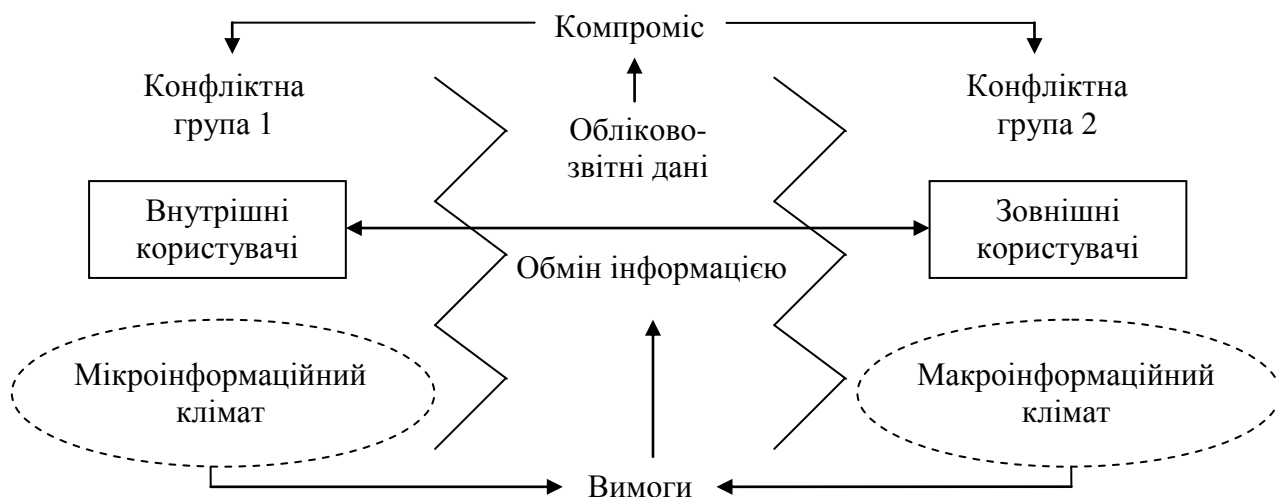

Рисунок – Обліково-звітні дані в забезпеченні компромісу між різними групами користувачів інформації

Універсальної формули інформаційного забезпечення для всіх суб'єктів підприємницької діяльності одночасно не існує і це правильно. Кожна організація унікальна і вимагає відповідної унікальної інформаційної системи, що дозволить розвиватися, а не «пливти за течією». У бізнесі переможцями стають ті, хто не боїться змінити звичайний маршрут інформаційної діяльності. Дані системи бухгалтерського обліку затребувані на всіх рівнях управління різними групами користувачів, які увагу зосереджують на показниках облікової звітності, а не шукають додаткових джерел економічної інформації. Це не тільки аналітична робота і підбиття результатів діяльності. Йдеться про прогноз розвитку процесів, ресурсів, капіталу, фінансів і ділової репутації в майбутньому.

Література:

1. Бовин А. А. Практические подходы к изобретательности и генерированию идей [Электронный ресурс] / А. А. Бовин. – Режим доступа : <http://goo.gl/YhOi7K>.
2. Catmull E. Creativity, Inc.: Overcoming the Unseen Forces That Stand in the Way of True Inspiration Hardcover / E. Catmull, A. Wallace. – N.Y. : Random House, 2014. – 368 p.
3. Кандагура К. С. Неурядові аналітичні центри як елементи вираження думки громадськості у співпраці з суб'єктами державного управління / К. С. Кандагура // Державне управління: удосконалення та розвиток : Електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 9. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=184>.

*Гудь Г. П., студентка,
Мукачівського державного університету,
Науковий керівник: старший викладач
кафедри обліку та фінансів Кратко І. Р.*

АВТОТРАНСПОРТНІ ПІДПРИЄМСТВА У СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить, що система оподаткування, яка прийнята у тій чи іншій країні впливає на економічні процеси як на макро, так і на мікро економічних рівнях. Таким чином, існує необхідність дослідження питань, які пов'язані із впливом податкової системи України на економічні процеси суб'єктів підприємницької діяльності. В умовах становлення сучасних ринкових відносин податки в економіці України перетворилися на одну з найсуттєвіших статей витрат автотранспортних підприємств [4].

Питання податкової системи, шляхи її реформування, а також заходи щодо підвищення ефективності її функціонування, завжди були об'єктом дослідження. На сьогоднішній день поняття податкової політики розглядається в періодичних, наукових виданнях і в працях багатьох науковців, а саме таких як: Гура Н.О., Василик О.Д., Соколовська В. М., Ковалюк О.М., та інші.

Податкова система, як важлива частина податкової політики держави, являє собою сукупність обов'язкових платежів, методологію та методику їх нарахування та сплати відповідно чинному податковому законодавству. За допомогою податкової системи держава впливає на фінансово-економічний стан автотранспортних підприємств.

Відомо, що система оподаткування – це сукупність податків і зборів, що стягуються в порядку, який встановлений відповідними законами держави до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів [4].

Система оподаткування підприємств, які займаються діяльністю пов'язаною з експлуатацією (використанням) транспортних засобів з метою надання послуг та отримання прибутку, здійснюють свою діяльність згідно із чинним законодавством.

Особливості оподаткування автотранспортного підприємства полягають у сплаті специфічних податків і зборів: податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, екологічний податок, збір до Пенсійного фонду (ПФ) при купівлі транспортного засобу, збір за першу реєстрацію транспортного засобу, митні платежі. Крім специфічних податків і зборів підприємства сплачують багато інших податків які також є обов'язковими [2].

Підприємства які здійснюють діяльність у даній сфері мають такі зобов'язання щодо вище наведених податків і зборів як:

- вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів;
- подавати до контролюючих органів декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів;
- сплачувати податки та збори в строки та у розмірах, встановлених ПКУ;
- подавати на вимогу контролюючих органів (у випадках, визначених законодавством) документи з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів;
- забезпечувати збереження документів, пов'язаних з виконанням податкового обов'язку, протягом строків, встановлених ПКУ [4].

Система оподаткування в Україні ще не є досить досконалою і піддається змінам. Постійно провордиться політика щодо реформування чинного податкового законодавства, зменшення кількості податків, спрощення їх нарахування та сплати в бюджет різних рівнів, щоб забезпечити сприятливі умови для розвитку підприємництва. Податкова система України повинна брати до уваги важку економічну ситуацію в у мовах якої на сьогодні змушені функціонувати підприємства, тому що велика кількість податків дуже часто призводить до банкрутства, ліквідації підприємств, причиною може бути що прибутки підприємства не завжди можуть покривати його зобов'язання як перед партнерами так і державою [1].

Таким чином, зміни в податковій системі повинні відбуватися в напрямі створення сприятливих податкових умов для транспортних підприємств, щоб усунути, зменшити податковий тягар, тиск на господарюючих суб'єктів підприємницької діяльності. Для формування раціональної податкової системи необхідно використовувати регулюючу функцію податкової системи у вигляді надання пільгового оподаткування, зробити пільги більш прозорими та підвищити їх стимулюючі й регулюючі властивості. Виконання цих та інших завдань приведе до успішного досягнення поставленої мети податкової системи – формування максимально досконалої системи оподаткування в Україні і, як наслідок, економічного зростання загалом.

Література:

1. Горобінська І. В. Оподаткування транспортних підприємств в системі податкового реформування в Україні [Текст] / І.В. Горобінська / Фінансова система України. – 2013. – с. 19
2. Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності: Підручник./ Гура Н. О. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – с.392
3. Максимова В.Ф. Облік у системі оподаткування: Навч. посібник. // Максимова В. Ф., Артюх О. В. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2013. – с.267
4. Шульга А.А. Система оподаткування та її вплив на фінансово- господарську діяльність підприємств / А. А. Шульга / Фінансова система України. – 2012. – с. 268

УДК 331.215.53

*Данілова Н. В., магістр,
Миколаївський національний аграрний університет
Науковий керівник – к.е.н. доцент кафедри фінансів і
кредиту Крамаренко О.М.*

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, ЯК ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ГАРАНТІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Джерелами коштів для оплати праці на підприємствах є кошти, одержані в результаті їх господарської діяльності; в бюджетних установах асигнування з бюджету, а також частка доходів, одержаних у результаті їх господарської діяльності.

Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Регулюють заробітну плату форми і системи оплати праці та рівень мінімальної заробітної плати [2].

При тому, що науковцями приділяється значна увага дослідженню проблем формування мінімальної заробітної плати в Україні та світі, деякі її (проблеми) аспекти залишаються недостатньо вивченими, а саме питання пов'язані з формуванням мінімальної заробітної плати у сучасних (кризових) умовах.

Метою дослідження є вивчення особливостей формування і регулювання мінімальної заробітної плати в сучасній Україні.

Оплата праці кожного працівника є основним фактором поживлення виробництва та економічного зростання всіх підприємств, однак нарахування та виплата заробітної плати являє собою невід'ємну частину витрат: комерційних, некомерційних та бюджетних організацій. Саме цими факторами пояснює актуальність дослідження особливостей обліку заробітної плати.

Мінімальна зарплата в Україні є гарантованою державою соціальною нормою і являє собою нижню межу оплати праці найманого персоналу на підприємствах усіх форм власності. Простіше кажучи, роботодавець законодавчо не має права платити своїм співробітникам зарплату нижче мінімального показника.

Згідно ст. 3, розділу 1 Закону України «Про оплату праці», мінімальна заробітна плата - це «законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може виконуватися оплата за виконану працівником місячну, почасову норму праці, в яку не включаються доплати» [6, Р.1, ст.3].

У разі, коли працівникові, котрий виконав місячну (погодинну) норму праці, нарахована заробітна плата нижче законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати, підприємство проводить доплату до її рівня.

На рівень заробітної плати впливає ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів: коливання попиту і пропозиції на ринку праці, кризові явища, рівень безробіття, стан економіки, продуктивність праці, рівень споживання продовольства, зміна рівня цін на предмети споживання та послуги, державне регулювання, складність і умови праці, кваліфікація тощо.

Мінімальна зарплата як в Україні, так і за кордоном є приводом для дискусії: так деякі науковці вважають, що встановлена державою норма сприяє зниженню бідності в країні та підвищенню рівня життя. З іншої точки зору висока мінімальна зарплата може знизити рівень конкуренції на ринку праці, за рахунок чого збільшиться число безробітних, що, у свою чергу, спровокує зростання бідності.

В історичному аспекті, в окремих країнах Європи поняття мінімальна заробітна плата з'явилося не так давно: Іспанія та Нідерланди зокрема, звернулися до мінімального показника на початку сімдесятих років минулого століття, а в Ірландії мінімальна гарантована зарплата появилася тільки у 2000 р. Уряд Гонконгу прийняв законопроект про мінімальний показник тільки у травні 2011р. Для порівняння, в СРСР документ про мінімальну зарплату був підписаний ще на початку 1922 р.

Механізм встановлення та регулювання зазначеного соціального стандарту є різноманітним. У деяких країнах уряд самостійно визначає розмір мінімальної заробітної плати (Словенія, Нідерланди, Хорватія, Нова Зеландія, Ірландія, Греція). Нерідко цьому передують консультації між владою, роботодавцями та представниками робітників (Латвія, Литва, Польща, Болгарія, Словаччина, Угорщина, Великобританія, Чехія). У США діє федеральний і регіональний рівень мінімальної зарплати, а у Японії і Канаді - лише регіональний [1].

З іншого боку, у Фінляндії, Норвегії, Італії, Німеччині, Данії, Австрії, Швеції не існує законів про мінімальну зарплату. Тут існує традиція укладення колективних угод між зацікавленими сторонами. І хоча продуктивність праці, прибутки корпорацій та темпи інфляції є базовими індикаторами, що впливають на мінімальну оплату праці, не меншу роль грає і сила профспілок.

На початку ХХІ ст., у світі сформувались два підходи до визначення мінімальної заробітної плати. Перший ґрунтується на мінімальних потребах, які треба задовольняти для збереження життя (так званий споживчий кошик життєво важливих товарів і послуг у вартісному вираженні). У цьому випадку, мінімальна зарплата дорівнює прожитковому мінімуму, наприклад, як в Україні. Однак, в економічно розвинутих країнах його вважають за допустиме використовувати лише у військовий час.

В другому підході відображається, що мінімальні гарантії мають поширюватись не тільки на фізичні, а й на соціальні та культурні потреби людини. У такому випадку, розмір мінімальної зарплати може зіставлятися з рівнем середньої зарплати. Так, в Японії, вона становить близько 44,0 %, у США - 50,0 %, в Нідерландах досягає майже 75,0 % середньої зарплати[1].

Розмежування (у частині формування мінімальної заробітної плати) між розвинутими країнами та Україною проходить через специфіку розрахунку мінімальної зарплати. Наприклад, якщо в США в основу розміру мінімальної зарплати покладені дані офіційної статистики про вартість життя для сім'ї з 4 людей (2 дорослих і 2 дітей), то в Україні - прожитковий мінімум на одну працездатну особу. В Україні мінімальна заробітна плата виконує функцію простого відтворення робочої сили одного індивіда. У США та Європі мова йде про відтворення трудових ресурсів країни загалом.

За інформацією МОП, сьогодні понад 90,0 % усіх країн світу мають законодавчі норми, які регулюють мінімально допустимий розмір заробітної плати. Проте у її грошовому вимірі спостерігається глобальна нерівність. Так, у 20,0 % найбідніших країн середній розмір мінімальної заробітної плати становить 57 \$, тоді як 20,0 % найбагатших можуть похвалитись показником у 1185 \$. Щоправда, у деяких країнах діє так званий субмінімум зарплати. Він стосується окремих соціальних груп - молоді, учнів, які не мають досвіду роботи. Крім того, у Бельгії, США, Греції мінімальна зарплата поширюється лише на приватний сектор економіки.

З погляду на зміни економічних показників та зростання цін, в багатьох країнах існує автоматичний алгоритм підвищення розміру мінімальної оплати праці. Але, не зважаючи на це, в законодавчих нормах значної кількості держав не існує чітких вказівок на те, коли саме потрібно підвищувати зарплату. Як наслідок, останніми роками, очевидним стає розрив між розмірами мінімальної та середньої зарплати. У деяких країнах має місце невідповідність між темпами інфляції та темпами підвищення гарантованого мінімуму оплати праці. З цього стає зрозуміло, що купівельна спроможність окремої валюти теж впливає на якість соціальних стандартів.

Роблячи висновки зазначимо наступне: мінімальна заробітна плата - один з важливих соціальних стандартів, який застосовується майже в усіх державах світу. В Україні, згідно чинного законодавства, мінімальна зарплата - це встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт). Вагомою проблемою є те, що мінімальна заробітна плата не виступає у ролі соціального стандарту оплати праці, а залишається технічним нормативом для розрахунку зарплати відповідно до можливостей видаткової частини бюджету, що набуває особливої гостроти у кризові періоди.

Отже головним завданням державного регулювання є забезпечення збалансованості інтересів всіх учасників трудового процесу, підвищення рівня життя населення та забезпечення нормального відтворення робочої сили, на що і спрямована відтворювальна функція заробітної плати. Тобто, перегляд розміру мінімальної заробітної плати і умов, які впливають на її величину, необхідно проводити на державному рівні, з врахуванням всіх національних особливостей і можливості використання зарубіжного досвіду.

Література:

1. Герасименко П. Мінімальна зарплата: світові стандарти і українські реалії : [Електронний ресурс] / П. Герасименко. - Режим доступу : http://zaxid.net/news/showNews.do?minimalna_zarplata_svitovi_standarti_i_ukrayinski_realiyi&objectId=1231038
2. Герасимчук Л. С. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці / Л. С. Герасимчук, О.В. Кантаєва // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2012. – №12. – С. 186-194

3. Островерха Р. Е. Організація обліку : навч. посіб. / Р.Е. Островерха. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 568 с.
4. Потриваєва Н. В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект / Н. В. Потриваєва, І. В. Савченко // Економічний форум. – 2014. – №1. – С. 93-98
5. Про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються : Конвенція Міжнародної організації праці (МОП) №131 станом на 22.06.1970 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
6. Про оплату праці : Закон України від 24.03.95 р. №108/95-ВР [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.balance.ua>

УДК 657.1

*Дземішкевич І.О., аспірант,
Університету банківської справи НБУ, м. Київ*

«ЗВІТНІСТЬ» У ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ

Реалії ведення бізнесу зобов'язують господарюючі суб'єкти вести тісний та безперервний діалог із суспільством. Саме діалог, у якому б суспільство отримувало б всю необхідну інформацію про діяльність підприємства, та могло б оперувати отриманою інформацією. Система ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, яку наша країна успадкувала від колишнього СРСР, не була придатна для задоволення потреб користувачів звітності, як єдиного комунікативного засобу. За 23 роки незалежності було багато зроблено для удосконалення успадкованої системи, але світові глобалізаційні процеси, які відбуваються випереджальними темпами, не дозволяють зупинитися, більш того, вимагають прискорених темпів розвитку. Таким чином, логічним та цілком виправданим буде твердження, що розвиток звітності підприємств, установ та організацій є невід'ємною складовою розвитку економіки нашої країни.

Проведений аналіз авторефератів дисертацій присвячених тематиці звітності базується на вибірці авторефератів за період з 1999 року до 2013 року. До вибірки увійшли автореферати дисертацій, у яких піднімалася тематика звітності підприємств, установ, організацій. Проведений аналіз свідчить, що за період 1999-2013 рр. тема звітності піднімалася у 59 дисертаційних дослідженнях, для порівняння, у Російській Федерації за цей же період, проблематиці звітності присвятили 180 дисертацій, що у три рази більше ніж в Україні. Доцільно зазначити, що кількісне перевищення дисертаційних досліджень у Російській Федерації зовсім не є фактом, який свідчить про ширшу розробленість та якісність дослідження даної теми, це лише кількісна характеристика яка не має прямого відношення до показників якості.

Всі автореферати дисертацій, які увійшли до вибірки дослідження, умовно можна розділити на шість підгруп за напрямками дослідження в рамках теми «звітність». До таких груп належать: консолідована та корпоративна звітність, інтегрована звітність, гармонізація з МСФЗ (МСБО), організація, методологія та методика складання звітності, звітність в галузях економіки, аудит звітності (окремих звітів).

Розглядаючи структуру дисертаційних робіт в Україні за тематикою «звітність» за період 1999-2013 рр. в розрізі напрямів досліджень, можна стверджувати що найменшу питому вагу серед всіх напрямів досліджень займає проблематика гармонізації з МСФЗ (МСФО) 2% (1 дисертація) та інтегрованої звітності 3% (2 дисертації). Це пояснюється декількома причинами, зокрема:

–відносною новизною тематики інтегрованої звітності та інтегрованої системи бухгалтерського обліку, що лише декілька років тому почала привертати до себе увагу науковців;

–постійними змінами у законодавстві з бухгалтерського обліку та оподаткування, які направлені на мінімізацію розбіжностей між національними стандартами та міжнародними.

Проблематиці консолідованої звітності присвячено 7% (4 дисертації), це пов'язано із тим, що в Україні з кожним роком стає дедалі більше корпорацій та холдингових компаній, що спричиняє потребу у розвитку методики складання консолідованої звітності. Аудит звітності (окремих звітів) набрав 13% від обсягу дисертаційних досліджень, що становить 8 робіт. До вибірки дисертацій в даному науковому напрямі увійшли роботи, у яких підіймаються питання пов'язані із теоретичними, організаційними, методичними, чи іншими аспектами звітності в Україні, роботи ж присвячені виключно аудиту та питанням, пов'язаним з ним, не розглядалися. Значна увага приділена вищезгаданому напрямку дослідження пояснюється рядом невирішених проблем якості вітчизняної звітності, її інформаційної завантаженості та достовірності. 17 дисертацій із 59, що становить 28% присвячено проблемам організації, методології та методики складання звітності. Проявлений інтерес до даного напрямку свідчить, що звітність як засіб комунікації підприємства із суспільством постійно удосконалюють, вирішуючи ті проблемні аспекти, які стоять на шляху до підвищення інформативності звітності.

Найбільш досліджуваним напрямом є звітність в галузях економіки 46% (27 дисертацій). В рамках даного напрямку доцільно виділити наступні галузі економіки:

- Сільське господарство – 23% (14 дисертацій);
- Промисловість – 12 % (7 дисертацій);
- Банківський сектор – 7% (4 дисертації);
- НФУ – 2% (1 дисертація);
- Освіта – 2% (1 дисертація).

Тобто, структура кількісного складу дисертаційних робіт в Україні за тематикою «звітність» за період 1999-2013 рр. в розрізі напрямів досліджень свідчить про переважну цільову спрямованість досліджень на конкретну галузь економіки, що пов'язано із рядом невирішених проблем бухгалтерського обліку та звітності, або ж на дослідження організаційних, методологічних та методичних особливостей формування звітності.

Кількість дисертацій в Україні, присвячених темі «звітність», протягом 1999-2007 років є майже незмінною, і дорівнює 2 дослідженням на рік. Винятками є 2001, 2003, 2005 роки, де кількість дисертацій склала 1, 3, 3 відповідно. Починаючи з 2008 року спостерігається помітний ріст кількості досліджень, максимум склав у 2011 році 11 дисертацій, в 2013 році в Україні було написано та захищено 5 дисертацій за темою «звітність».

Важливим елементом будь-якої наукової роботи, в тому числі і дисертаційного дослідження є наукова новизна, зокрема та, яку автор вніс уперше.

Аналізуючи наукову новизну дисертаційних робіт за напрямком організація, методологія та методика складання звітності, з'ясовано, що найчастіше у дисертаціях (40%), як наукова новизна зазначаються організаційні засади звітності, пов'язані з розробкою та удосконаленням існуючих форм звітності. Ще одним популярним елементом наукової новизни є методичні засади звітності (30%), присвячені змістовому наповненню статей звітності. Менше уваги прикуто до таких елементів наукової новизни як теоретичні засади звітності - 20%, та економічний аналіз звітності – 10%.

Таким чином, провівши аналіз дисертаційних досліджень за темою «звітність» були отримані наступні висновки:

–за період 1999-2013 роки, кількість дисертаційних досліджень у Російській Федерації у три рази більше ніж в Україні;

–найбільша кількість вітчизняних дисертацій 28% була присвячена проблемам організації, методології та методики складання звітності, що характеризує наявність відкритих питань у цьому напрямі;

–більшість науковців зосереджуються на підвищенні задоволення потреб користувачів, удосконаленні форм існуючої звітності та розробці нових форм звітності;

–перспективним напрямом дослідження є інтегрована звітність, оскільки на даний момент в Україні не було дисертаційних досліджень, які б цілком і повністю були присвячені даній тематиці, ті дисертації, які були розглянуті у роботі, розкривають лише деякі особливості інтегрованої звітності.

Зважаючи на все вищесказане, можна із впевненістю стверджувати, що тематика звітності викликає поживавлений інтерес у науковців, і є дискусійним полем для наукової діяльності.

УДК: 338.24: 338.43

Коваленко О.П.

*к.е.н., старший науковий співробітник
відділу проблем галузевого і територіального управління,
ІНЦ «Інститут аграрної економіки»*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕВОЛЮЦІЮ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ: НОВІ ІНДИКАТОРИ ДЛЯ ОБЛІКУ, АУДИТУ І ДІАГНОСТИКИ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗМІВ

Очікувана економічна криза надихає на встановлення її причини, що коріниться в надрах динаміки соціального організму і відображається в змінах економічної теорії.

Економічна теорія (як і соціально-економічний організм) еволюціонують і на початок третього тисячоліття перейшли в інший вимір – до передпокою усвідомлення і передчуття народження нової соціально-економічної системи, що ґрунтується на істинних потребах і цінностях людини.

Закінчився час, коли людство могло задовольнятися тим, що досягається матеріальним багатством. Нарешті до людей прийшло усвідомлення давно поміченого Арістотелем: «Багатство - зовсім не те благо, яке ми шукаємо, воно лиш засіб для досягнення чогось іншого». Згадуючи Луку Пачолі, до переліку цінностей, які можуть належати людині, крім перерахованих в «Трактаті про обчислення та записи», слід було б додати: відчуття людиною власної гідності, високий рівень вібрації внутрішнього життя, значний радіус кола її світоглядних, моральних, науково-пізнавальних інтересів, здатність мислити і творити.

З великою ймовірністю можна сказати, що найбільше людина потребує повної реалізації своїх індивідуальних сил і здібностей. Причина соціальних потрясінь сучаності криється саме в тому, що виключно економічний зиск підкорив собі діяльність людини, а «діючі сили капіталу повністю поглинуті економічним кругообігом» (Штайнер, 1920).

Помилкою виявилось твердження, що сили і здібності людей приводяться в рух лише стимулами економічної вигоди. Україна 2014 року показала приклад істинного співробітництва в свободі від економічних стимулів. Проявилася величезна сила соціальної солідарності, яка вмикається, коли люди об'єднуються загальним інтересом до спільної справи. «Зліт продуктивності при проявленні цієї сили може трансформувати капіталістичну зацікавленість у прибутковості в зацікавленість в матеріальних результатах виробництва, що відображаються в продукції чи послугах, потрібних суспільству (Р. Штайнер, «Основні пункти соціального питання в життєвих необхідностях сьогодення і майбутнього», 1920).

Здоровий соціально-економічний організм має змінити мотивацію діяльності і кризи вчухнуть. Мова йде про нову систему координат руху економічної системи (соціально-

економічного організму), а відповідно і про нову систему індикаторів ефективності його розвитку. При цьому необхідним є постійний моніторинг стану організму і можливість миттєво відновити рівновагу в ньому у випадку розбалансування його органів чи руйнуючих зовнішніх впливів. Для постійного спостереження за життєздатністю та ефективністю функціонування соціально-економічного організму доцільно створити імітаційну модель, яка відображатиме зміну стану реальної системи шляхом зміни значень індикаторів ефективності її функціонування.

Таке безперервне діагностичне спостереження за показниками ефективності функціонування динамічного живого організму (наприклад, системи сільської громади) дає можливість управляти її станом (у випадку втрати нею імунітету для самовідновлення та саморганізації).

Модель динаміки здорового соціального організму можна формалізувати, як рух у модельному часі і фазовому просторі координат системи, що здатна саморганізовуватись і складається з блоків: 1) джерел розвитку; 2) розвитку людини в процесі підприємницької діяльності і творчої праці шляхом реалізації своїх нахилів і здібностей; 3) загального стану соціального організму, 4) регулювання стану організму у випадку відхилень від стабільного стану (управлінський блок).

Імітується періодична зміна стану системи в часі. Значення індикаторів, що характеризують стан блоків системи і її загальний стан передаються до органу управління. У випадку зниження ефективності системи (відхилення показників ефективності від норми) органом управління приймається рішення про необхідність антропогенного впливу (з втручанням людського інтелекту) і регулювання процесів. Інформаційне наповнення блоку джерел розвитку складають показники, що відображають свободу доступу до джерел доходів; освіти; надбань культури і цивілізації; можливостей ведення здорового способу життя (рівень охорони здоров'я і чистота продуктів та довкілля); можливості вільного вибору долі, виховання волі та знаходження свого місця в суспільстві. Показниками блоку самореалізації людини можуть бути: оптимізм, внутрішня рівновага, любов до вибраної професії, потреба в підтримці ближніх і соціуму в цілому.

Що ж являється інтегруючим показником ефективності стану соціально – економічної системи або організму? Донедавна для оцінки стану соціального організму користувалися лише економічними показниками та показниками стану природного середовища. Нині у центр уваги усіх оцінок ставиться інтереси, цінності і розвиток людини, розширення її можливостей. Розвиток людини стає метою і критерієм оцінки ефективності функціонування систем соціального розвитку. Пріоритетність людського розвитку формує нову філософію і методологію прийняття стратегічних рішень.

Рівень агрегації показників стану соціального організму залежить від завдань управління. Відомо, що в стабільних країнах діяльність мера населеного пункту оцінюється єдиним показником – різницею між кількістю людей, що прибули в місто, і кількістю людей, що вибули. Організація Об'єднаних Націй оцінює досягнення країн інтегрованим показником індексу людського розвитку, що інтегрує індекс освіти, індекс тривалості життя і індекс скоригованого ВВП на душу населення.

На наш погляд, таких кількісних індикаторів розвитку соціуму недостатньо для подолання кризових явищ сучасності. Слід розробити систему обліку показників сталості розвитку соціуму, що відображають: відновлюваність, адекватність, відкритість, продуктивність, гармонійність цілісної системи. Завданням для науки є і відображення в кількісній формі рівня повноти реалізації людиною її природних здібностей. Самореалізованій особі, яка знайшла своє призначення в соціумі притаманні: правдивість, радісність, професіоналізм, душевний спокій, щирість, чесність по відношенню до себе і інших, гармонія внутрішня, що породжує гармонію зовнішню. Узагальнюючий кількісний показник такого стану знайти важко, але можливо. Постановка такого завдання вже

змінить принципи формування соціально-економічних теорій і дасть поштовх до нових наукових відкриттів, виникнення бухгалтерії людського розвитку.

УДК 336.14: 336.143.

*Крамаренко О.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Миколаївський національний аграрний університет,
Осадчий І.А., здобувач Університету банківської справи НБУ, м. Київ,
Пеликанич І.В., магістр,
Миколаївський національний аграрний університет,*

БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ – ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Бюджетний дефіцит є одним з основних інструментів державної фінансової політики, котрий суттєво впливає на соціально-економічний стан країни. Його зростання спричиняє посилення інфляційних процесів в країні, кризи у сфері державних фінансів, грошової системи, а внаслідок цього – погіршення соціально-економічного стану в суспільстві. Саме тому дослідження проблем виникнення та подолання бюджетного дефіциту є особливо актуальним на сучасному етапі.

Метою роботи є дослідження та визначення проблем щодо подолання бюджетного дефіциту в Україні.

Бюджетний дефіцит як фінансове явище не завжди є поганим та негативним. Сьогодні більшість держав світу мають дефіцитний бюджет. Особливу роль та значення має не тільки та не стільки абсолютний розмір дефіциту державного бюджету, скільки те, яку частку складає такий дефіцит у ВВП країни. За умов ідеального становища економіки держави, дефіцит бюджету відсутній, що дозволяє країні оптимально зіставляти обсяг своїх доходів відповідно до фінансових можливостей, без шкоди для суспільства, але в реальних обставинах, це буває дуже рідко. Це можна пояснити, у тому числі і тим, що останнім часом частішають економічні кризи.

Основними причинами виникнення бюджетного дефіциту вважаються: зміна економічного устрою, криза політичної системи, некомпетентність керівництва держави, недосконалість фінансової системи тощо [5, с. 20].

Розрізняють поняття: стійкий дефіцит бюджету, що існує у довгостроковому періоді, і тимчасовий дефіцит, викликаний касовими розривами у виконанні бюджету або непередбаченими подіями і обставинами. Звичайно, не можна однозначно оцінювати негативні наслідки перевищення витрат над доходами навіть одного обсягу, що зафіксовані в різних соціально-економічних умовах. Крім того, для врахування впливу бюджетного дефіциту на «динаміку економічних показників» важливо також брати до уваги його (бюджету) тривалість, стабільність тенденцій (зростання чи скорочення) тощо.

Бюджетний дефіцит є важливим показником, за допомогою якого можна визначити, економічний стан країн. Наприклад, якщо розмір дефіциту державного бюджету перевищує 3% від рівня ВВП країни, це свідчить про наявність кризової ситуації в її економіці [1, с. 36]. Бездефіцитний бюджет є об'єктивною вимогою економічного розвитку держави. Дефіцит державного бюджету характерний нині для багатьох країн (і як не дивно це не заважає їхньому процвітанню), а не тільки для України.

Наприклад, у США державний бюджет без дефіциту був збалансований лише у 1969 та 1998 рр. за останні кілька століть, щодо Франції, то за останні 48 років державний

бюджет був дефіцитним 32 рази, навіть у Німеччині перевищення витрат над доходами явище постійне не дивлячись на її економічне і валютне «благополуччя» [4, с. 93].

У більшості країн світу дефіцит бюджету становить від 2% до 15% валового внутрішнього продукту, при середньосвітовій його величині 4,5%. Існує тенденція до стабілізації бюджетного дефіциту у середньосвітовому вимірі до 4–5%. Слід зазначити, що розмір бюджетного дефіциту, який перевищує 5% валового внутрішнього продукту, призводить до різкого зниження інвестиційної активності, що переростає у подальшому в різні форми кризових явищ [6, с. 256].

Протягом останніх 4–х років в Україні склалася така ситуація: доходи бюджету зростають разом із дефіцитом бюджету, який зростає швидше, ніж доходи. Кредити міжнародних організацій лише збільшують дефіцит бюджету за рахунок нарощування зовнішнього державного боргу, що не є позитивною тенденцією дохідної частини бюджету [2, с. 137] (рис. 1).

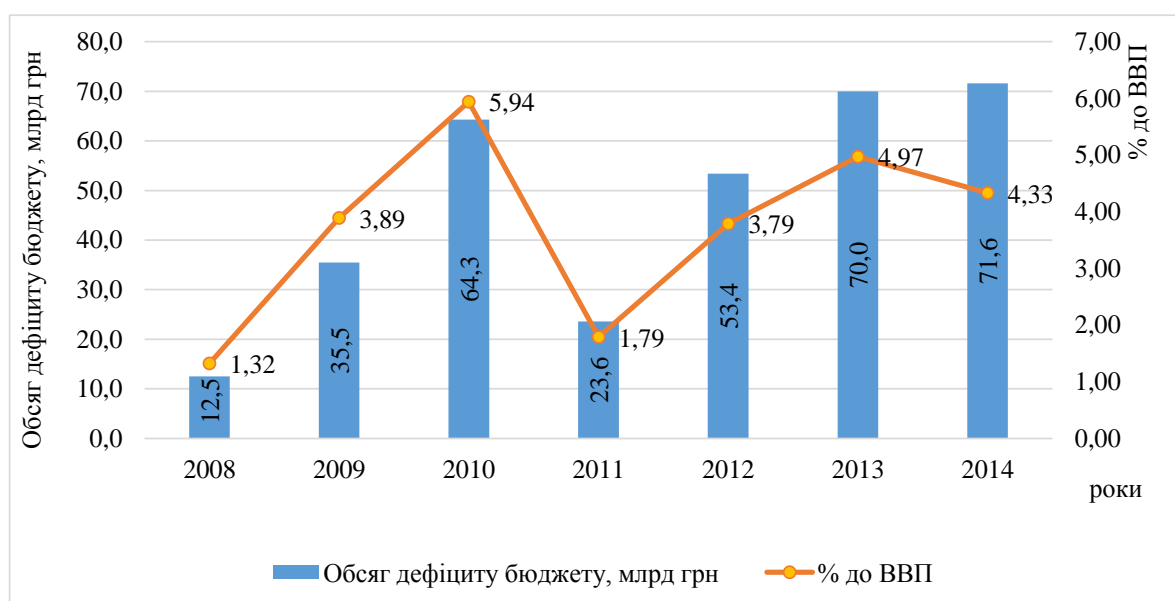

Рис. 1. Дефіцит державного бюджету України за період 2008-2013 рр.

Джерело: розроблено на підставі даних [7].

За даним рис. 1 видно, що у 2012 р. – дефіцит Державного бюджету України склав 53,4 млрд грн, або 3,79 % від ВВП, у 2013 р., обсяг дефіциту (внаслідок неодноразових змін) збільшено до майже 70 млрд грн. На 2014 р. закон України. Про Державний бюджет передбачає його дефіцит в обсязі 71,6 млрд грн, що може становити 4,33% від ВВП. При цьому слід нагадати, що за останні роки влада постійно завищує, як загальні економічні прогнози так і прогнози щодо ВВП.

Окрім цього, зі збільшенням дефіциту, держава почала збільшувати обсяги своїх боргів, і вже станом на 31 липня 2014 р. Державний борг України становив 686.804.516,03 тис. грн або 56.773.616,28 тис. дол. США, що складає 35,4% від ВВП [7].

Бюджетний дефіцит може негативно впливати на економіку, зокрема стимулювати інфляційні процеси. Він стримує економічне зростання держави, а також має негативні соціальні наслідки. Для захисту економіки необхідно дотримуватись таких напрямків зменшення державного боргу та фінансування бюджетного дефіциту: Уряд повинен постійно контролювати розмір бюджетного дефіциту, інакше він здійснюватиме дестабілізуючий вплив на соціально-економічний розвиток країни; необхідно приділяти більше уваги збільшенню доходів держави шляхом подолання безробіття, поліпшення податкової системи, удосконалення приватизації державного житла, поліпшення фінансового стану суб'єктів господарювання [3. с. 4].

Вагомим кроком у боротьбі за скорочення дефіциту бюджету в Україні може стати розроблення оптимальної моделі фіскального правила, яка б відповідала критеріям чіткості визначення, прозорості, адекватності, сумісності, простоти, гнучкості, обов'язковості виконання, підтримки з боку інших напрямів економічної політики. Без таких правил боротьба з бюджетним дефіцитом має хаотичний, нецілеспрямований і безсистемний характер.

Можна зазначити, що швидка ліквідація бюджетного дефіциту, яка не підкріплюється реальними кроками в напрямку стабілізації самої економіки тільки ускладнить і без того важку фінансову ситуацію в країні та створить непотрібні перешкоди на шляху гідного виходу з кризи.

Виходячи з проведеного аналізу, можна підсумувати, що в Україні необхідно більше уваги приділяти: збільшенню доходів держави. Шляхами такого вдосконалення можуть бути: удосконалення податкової системи, посилення відповідності та відповідальності суб'єктів господарювання та їхніх керівників, удосконаленням інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих заощаджень населення, запровадженням жорсткого режиму економії бюджетних коштів, забезпеченням фінансової підтримки малого та середнього бізнесу.

Література:

1. Башко В. Й. Вплив дефіцитів бюджету на рівноважний обсяг виробництва/ В. Й. Башко// Економіка. Фінанси. Право. – 2007. – № 2. – С. 30–36.
2. Куніцин О. М. Дефіцит державного бюджету України: причини та заходи щодо вирішення проблеми/О. М. Куніцин// Управління розвитком. – №15 (156). – 2013. – С. 137
3. Нечаюк І. Б. Основні проблеми подолання бюджетного дефіциту в Україні / І. Б. Нечаюк // Економічний часопис Академії фінансового управління-2012. –С. 1–4.
4. Редіна Н. І. Дефіцит бюджету й основні шляхи його подолання в Україні/ Н. І. Редіна, Л. П. Гордієва // Фінанси України. - №5. – 93 с.
5. Сова О. Ю. Сутність та види дефіциту державного бюджету/О. Ю. Сова // Фінанси України. – 2005. – № 9. – С. 20–25.
6. Юрій С. І. Бюджетна система України : підручник / С. І. Юрій – К.: НІОС, 2009-р. – 381 с.
7. Статистичні матеріали щодо стану державного боргу України станом на 30.09.2014 р. Міністерство фінансів України Інтернет - ресурси [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=392721

УДК 657

*Кратко І.Р., старший викладач
кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

На стадії досудового розслідування та судового розгляду важлива роль належить науковим методам збору доказів. Одним з таких методів, що застосовується у процесі розслідування або судового розгляду справ про розкрадання та привласнення майна, інші корисливі господарські злочини, є судово-бухгалтерська експертиза.

Судово-бухгалтерська експертиза характеризується процесуально-правовим і фінансово-господарським змістом.

Процесуально-правовий зміст судово-бухгалтерської експертизи - це система правил, встановлених чинним кримінально-процесуальним, цивільно-процесуальним законодавством та Законом України "Про судову експертизу", які регулюють порядок її

призначення та проведення, права і обов'язки експерта-бухгалтера, а також інших учасників процесу у зв'язку з проведенням експертизи.

Фінансово-господарський зміст судово-бухгалтерської експертизи полягає в реалізації нею знань з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності, у специфіці предмета та методів дослідження. Ці особливості виділяють її у самостійний вид судової експертизи.

Предмет судово-бухгалтерської експертизи визначається конкретно поставленими завданнями і змістом питань, які вона вирішує. Як правило, основні питання, на які повинен дати відповіді експерт у своєму висновку, пов'язані з обґрунтуванням висновків проведеної ревізії фінансово-господарської діяльності підприємства що перевіряється. Предметом судово-бухгалтерської експертизи є стан і результати економічної діяльності підприємств, установ і організацій. Тому в спеціальній літературі (на відміну від Інструкції Мін'юсту) клас експертиз, що характеризується застосуванням різнобічних спеціальних знань у галузі економіки і суміжних наук, більша кількість науковців називає судово-економічною експертизою. Однак єдина наукова класифікація судово-економічних експертиз поки що не сформувалась.

Об'єктом судово-бухгалтерської експертизи є документи, бухгалтерські реєстри та бухгалтерська звітність, в яких відображена господарська діяльність підприємств, у тому числі і протиправна. Саме документи створюють специфічний об'єкт судово-бухгалтерської експертизи. На підставі дослідження документів експерт робить висновки щодо законності господарських операцій та правильності відображення їх у бухгалтерському обліку. При цьому він не повинен виходити за межі спеціальних знань, тобто давати документам юридичну оцінку і визначати їх доказове значення у справі.

Методом судово-бухгалтерської експертизи є сукупність прийомів та способів, які застосовуються бухгалтером-експертом при дослідженні документів та інших матеріалів справи, надісланих йому слідчим або судом.

Судові експертизи класифікують за багатьма ознаками, зокрема:

- За інструкцією про призначення та проведення судової експертизи, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5, а саме:

- криміналістична (почеркознавча, авторознавча, технічна експертиза документів, фототехнічна, технічна експертиза матеріалів і засобів відеозвукозапису, портретна, трасологічна, балістична, вибухових пристроїв, вибухових речовин і продуктів ви-буху, матеріалів і речовин);
- ґрунтознавча;
- біологічна;
- інженерно-технічна (автотехнічна, транспортно-трасологічна, пожежно-технічна, будівельно-технічна);
- економічна, у т. ч. бухгалтерська;
- товарознавча, у т. ч. автотоварознавча;
- комп'ютерної техніки та програмних продуктів;
- психологічна.

- Класифікація судових експертиз за організаційними, процесуальними ознаками та за видами:

- первинною є експертиза, під час проведення якої об'єкт досліджується вперше. Проведення первинної експертизи передбачає виконання всіх потрібних заходів для підготовки та прийняття рішень щодо об'єкта експертизи. Первинна експертиза є основним видом експертизи.

- основною є експертиза, яка повністю вирішує всі завдання, поставлені перед нею відносно справи, що розслідується.

- повторна експертиза призначається в разі порушення встановлених вимог і правил під час проведення первинної експертизи на вимогу замовника експертизи за наявності його обґрунтованих претензій до висновку первинної експертизи, а саме: коли є сумніви у

правильності висновку експерта, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю, або з тим, що висновки експертизи су-перечать іншим матеріалам справи, а також за наявності істотно-го порушення процесуальних норм, які регламентують порядок призначення і проведення експертизи. Істотними можуть визнаватися, зокрема, порушення, які призвели до обмеження прав звинуваченого чи інших осіб. В ухвалі (постанові) про призначення повторної експертизи зазначаються обставини, які викликають сумніви у правильності попереднього висновку експерта. Проведення повторної експертизи може бути доручено тільки іншому експертові (експертам).

- додаткова експертиза проводиться в разі суттєвої зміни попередніх обставин виконання проектів на час проведення експертизи, етапів робіт та на вимогу замовника експертизи. За змістом ст. 75 КПК чи ст. 61 ЦПК додаткова експертиза призначається після розгляду судом (слідчим) висновку первинної експертизи, коли з'ясується, що усунути неповноту або неясність висновку через допит експерта неможливо.

У зв'язку з постійним розвитком судових експертиз наведе-на класифікація не може вважатися остаточною, вона постійно вдосконалюється. Так, слідчій практиці відомі випадки прове-дення релігієзнавчих, лінгвістичних та інших експертиз, поки що не включених до класифікації, згідно з якою провадиться атестація судових експертів.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2009 року. - (відповідає офіційному тексту). - К. : Паливода А.В., 2009. - 248 с.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ (зі змінами і доповненнями)//ВВР. – 1994. - № 28. – с.232.
3. Положення про експертно – кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів: Затверджено наказом Міністерства юстиції України від 15.07.1997 р. № 285/7-А// Закон і бізнес. – 22 жовтня 1997 року.
4. Судова бухгалтерія: навчальний посібник / В. М. Шарманська, С. О. Шарманська, І. В. Головка; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 453 с.

УДК 657

*Лендел О., магістр,
Мукачівський державний університет,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів Ліба Н.С.*

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ»

Особливого значення набуває внутрішній контроль підприємств, адже лише ефективний внутрішній контроль може забезпечити стабільність діяльності підприємств та одержання ними бажаних прибутків. Проте керівництво, прагнучи одержати якомога вищі прибутки забуває про те, що відсутність контролю породжує занепад та розкрадання майна, напевно через це можемо спостерігати такий значний відсоток банкрутств серед новостворених підприємств.

Проблема сучасної економічної теорії полягає в неузгодженості у термінології, що викликає плутанину вже на початковому етапі створення систем внутрішнього контролю, адже як можна організувати щось ефективно не знаючи навіть як його правильно назвати: внутрішній контроль, внутрішньогосподарський контроль чи можливо, внутрішньосистемний контроль?

Контроль – важлива складова будь-якої діяльності, тому вчені постійно звертають увагу не лише на порядок його організації, але й на особливі відмінності в трактуванні.

Так, Н.Г. Виговська у своїй монографії особливу увагу приділила внутрішньогосподарському контролю, дослідивши сутність поняття внутрішньогосподарський контроль, розмежувавши його з внутрішнім аудитом.

Досить велика кількість публікацій на тему внутрішньогосподарського та внутрішнього контролю з'явилась останнім часом, але не існує єдності в поглядах науковців. Автори одну й ту ж економічну категорію називають різними поняттями, такими як внутрішньогосподарський, внутрішній та внутрішньосистемний контроль.

Автори, досліджуючи трактування внутрішньогосподарського контролю, пропонують різні його тлумачення, наприклад, Я.А. Гончарук зазначає, що внутрішньогосподарський контроль – це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкту управління прийнятими управлінськими рішеннями, встановлення результатів управлінського впливу на керований об'єкт виявленням відхилень, допущених у процесі виконання цих рішень.

Внутрішньогосподарський контроль є своєрідним підґрунтям, яке забезпечує можливість прийняття ефективних управлінських рішень, – вважає Ю.П. Майданевич. Що стосується трактування внутрішньогосподарського контролю М.Т. Білухою, то він зауважив, що внутрішньогосподарський контроль здійснюється не лише керівником підприємства, а в більшій мірі службою внутрішнього контролю.

Якщо звернути увагу на визначення, яке зазначає Л.В. Нападовська, то можна побачити, що вона під внутрішньогосподарським контролем розуміє процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом організації прийнятих управлінських рішень.

Одне з найповніших, на нашу думку, визначень внутрішньогосподарського контролю пропонує Т.П. Остапчук, стверджуючи, що під внутрішньогосподарським контролем слід розуміти сукупність методів та процедур, які використовують суб'єкти контролю для упорядкування і ефективного здійснення господарської діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення недоліків та помилок в господарюванні та забезпечення усунення причин їх виникнення.

Тепер з'ясуємо погляди авторів щодо трактування поняття внутрішнього контролю та порівняємо його з внутрішньогосподарським контролем.

Так, В.Д. Андреев вважає, що внутрішній контроль – це система контрольних процедур, план організації та методи управління об'єктом в цілях ефективного проведення бізнесу, захисту активів, попередження помилок, охайності облікових перевірок та своєчасного надання фінансової інформації.

Внутрішній контроль – стверджують А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин, – здійснюваний підприємством процес перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою реалізації фінансової стратегії та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства цього підприємства. Його здійснюють підрозділи внутрішнього контролю та фінансової служби підприємства.

Цікавою також є точка зору А.К. Солодова, який вважає, що внутрішній контроль – це вид контролю, який здійснюється службами, що створюються всередині окремих організаційних структур. Проте дане трактування є занадто вузьким, так як в ньому розкриваються лише суб'єкти контролю, і нічого не сказано, що є його об'єктом.

Такі автори, як М.В. Мельник, А.С. Пантелеєв, А.Л. Звездин трактують внутрішній контроль, як форму зворотнього зв'язку, по засобах якого орган управління організації отримує необхідну інформацію про дійсний стан об'єкта, яким управляють і реалізації управлінських рішень.

Внутрішній контроль – стверджує М.Д. Корінько, – це система заходів, визначених керівництвом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення та здійснення господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність цих операцій та їх економічну доцільність для зазначеного підприємства.

Згрупуємо всі визначення внутрішнього контролю для дослідження загальної думки авторів, щодо його сутності (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до трактування сутності внутрішнього контролю

Трактування внутрішнього господарського контролю	Автори
Система	Андрєєв В.Д., Корінько М.Д.
Вид контролю	Солодов А.К.
Форма зворотного зв'язку	Мельник М.В., Пантелєєв А.С., Звездин А.Л.
Процес перевірки	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О.

Більшість авторів розглядають внутрішній контроль, як процес перевірки та форму зворотнього зв'язку. Тобто об'єднавши погляди авторів можна зробити висновок, що внутрішній контроль – це система заходів та процес перевірки виконання всіх управлінських рішень господарської діяльності в цілях ефективного проведення бізнесу, захисту активів, попередження помилок, охайності облікових перевірок та своєчасного надання фінансової інформації та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства підприємства.

Література:

1. Белік В.Д. Внутрішній контроль: проблеми трактувань в науковій літературі .
2. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль виробничої діяльності підприємства: управлінський підхід / Т.А. Бутинець. – Вісник ЖДТУ. – 2008. – № 1(43) С. 28-32.
3. Нападовська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці. Монографія / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с.

УДК 351.778. 533:352

Литвин О.Ю., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень, Полтавська державна аграрна академія

НЕУЗГОДЖЕНІСТЬ ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ, ЩО СТРИМУЮТЬ РОЗВИТОК ЖИТЛОВОЇ КООПЕРАЦІЇ

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку – перспективний вид житлової кооперації, що потрібно розвивати в Україні. У ході даного дослідження з'ясовано і узагальнено сутність основних факторів, що стримують розвиток ОСББ.

Стримуючим фактором розвитку ОСББ є неузгодженість законодавства. Великою є кількість нормативно-правових документів. Станом на квітень 2011 р. у сфері житлово-комунального господарства діяло 143 закони та 43 постанови [1, с. 9]. Діяльність ОСББ регламентується, передусім, Законом про ОСББ (із внесеними доповненнями і поправками), Постановою Кабінету Міністрів «Про реалізацію Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», Типовим Статутом ОСББ. Проте, названі документи містять певні суперечності і залишають без відповіді ряд питань. На це вказують публікації, присвячені створенню, оподаткуванню, бухгалтерському обліку ОСББ [2; 3; 4; 5]. Ці факти визнано у Розпорядженні Кабінету Міністрів «Про схвалення Концепції розвитку житлової кооперації та запровадження житлових будівельно-ощадних кас в Україні» [6, с. 15]. Законодавство не вирішує окремі проблеми у взаємовідносинах споживачів та виконавців житлово-комунальних послуг. Не врегульовано й проблему власності і майна ОСББ. Згідно із Законом про ОСББ, об'єднання може прийняти на баланс весь житловий комплекс, що не тягне за собою виникнення права власності на

нього. Але, у бухгалтерському обліку прийняття на баланс означає зарахування тих чи інших цінностей до активів господарської одиниці. Житловий будинок, вважає дослідник цього питання Н. Гура, доцільно обліковувати на позабалансовому рахунку, і термін «балансоутримувач» – у такому разі є не зовсім точним [4, с. 69]. У законі про ОСББ і Типовому статуті зазначено, що «об'єднання відповідає за своїми зобов'язаннями коштами і майном», при цьому до майна включаються конструктивні елементи будинку, технічне обладнання тощо. Але, важко уявити, яким чином можна нести відповідальність із використанням конструктивних елементів будинку. Крім того, одним з головних недоліків чинного Закону «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», на думку експертів є те, що він ніяк не стимулює створення таких об'єднань [2, с. 5].

Слід вказати і на відсутність ефективного механізму реалізації передбаченої законом норми щодо капітального ремонту будинку за рахунок попереднього балансоутримувача при його передачі ОСББ. Відповідно до ст. 24 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», такий ремонт має бути профінансований органами місцевого самоврядування, якщо вони були попереднім власником будинку. Ця норма активно пропагується – мовляв, на баланс ОСББ мають передавати відремонтований будинок. Вже після створення об'єднання виявляється, що місцевий бюджет не передбачає коштів на подібні витрати. А порядок, про який йдеться в законі, ще, загалом, не розроблений. Реально, ніхто не проводить капітальні ремонти старих будинків, де створені ОСББ. І ймовірність того, що їх здійснюватимуть у майбутньому – невисока.

Ситуація ускладнюється відсутністю обґрунтованих інвестиційних програм капітального ремонту і реконструкції житлового фонду на основі принципів економічного функціонування житлових будівель. Сучасні дослідження показують, що реальні експлуатаційні схеми будинків, найчастіше, не збігаються з нормативними. Відхилення від нормативних схем експлуатації носить складний характер, визначається всією попередньою історією експлуатації будинку. Навіть, одноразове недотримання нормативного строку капітального ремонту будинку, збиває всі планові орієнтири, і нормативна схема експлуатації будинку стає непридатною для визначення строків і обсягів ремонтних робіт. Наприклад, частковий ремонт у плановому році викликає необхідність повторного ремонту житлового будинку вже через 5-10 років, у той час, як проведення капітального ремонту, дозволило б протягом кількох десятиліть не проводити у ньому істотних ремонтно-реконструкційних заходів [7, с. 48]. Практично ніхто не займається питанням уведення (крім квартирної плати) щомісячних внесків для збору коштів на капітальні ремонти, як пропонують фахівці-експерти. Ситуація наближається до критичної, враховуючи те, що технічний стан вітчизняного житлового фонду характеризується високим ступенем зносу – до 80% [8, с. 2]. Особливо слід акцентувати увагу на нерівності стартових умов. Житловий фонд України має істотні відмінності. Є недавно збудовані будинки, у яких нові комунікації. Такі будови досить просто тримати в нормальному стані і витрати на це, відповідно, невеликі. Однак, набагато більше старих будинків, що давно вимагають капітального ремонту. Було чимало державних програм із заміни старих ліфтів, вікон, утеплення. Але, більшість з них існувала тільки на папері. І тепер мешканці старих будинків одержать у власність напівзруйновані будівлі з прогнилими трубами, зношеною проводкою, протікаючими дахами й повинні будуть за свій рахунок все це відновлювати і утримувати. Капітальний ремонт будинку (даху, під'їздів, систем опалення, водозабезпечення, каналізації, електромереж) коштує дорого. Наприклад, середня вартість ремонту даху, за оцінкою міської влади Луцька у 2011 р. коштувала 100-120 тис. гривень, а заміна ліфту – 400-500 тис. [1, с. 9]. У 2012-2013 рр. вартість ремонтів не зменшилася а, навпаки, потроху збільшувалася. При цьому всі витрати лягають на мешканців «проблемних» будинків.

Стримує розвиток ОСББ і відсутність (або труднощі з підбором) кваліфікованих спеціалістів з управління будинком (голова правління, бухгалтер). Великі за обсягом

управлінські функції потребують багато часу, а за їх виконання передбачено символічну плату. Кваліфіковані спеціалісти потребують достойної оплати. Але це, у свою чергу, збільшує суму щомісячних платежів. Теж саме, ще й у більшій мірі, стосується заходів щодо благоустрою будинку і прибудинкової території – тут вартість окремих робіт може сягати сотень тисяч гривень. Ось чому зараз ОСББ, як правило, створюються у нових будинках, заселених людьми з високим рівнем доходів, і надзвичайно рідко – в будинках старого житлового фонду, де проживають не такі заможні громадяни. Збільшити оплату персоналу за рахунок розширення зони обслуговування також неможливо. Відповідно до законодавства, ОСББ створюється для кожного будинку окремо, хоча, як свідчить практика, штат дозволяє обслуговувати 3-4 будинки. Можливо, було б доцільно використати європейський досвід, коли управління будинками здійснює спеціальна управлінська компанія.

Проблемою є хронічна заборгованість мешканців, частина якої, іноді, утворюється ще тоді, коли будинок не обслуговувався ОСББ. Єдиний дієвий спосіб боротьби зі злісними неплатниками – звернення до суду. Проте, рівень претензійно-позовної роботи недостатній. Зокрема, протягом 2008 р. підприємствами ЖКГ було пред'явлено позовів лише на 15% від загальної суми боргу, а відшкодовано тільки 4% [9, с. 27]. Останнім часом ситуація поліпшується, але дуже повільно. Розгляд справи триває довго, трапляється, що стягнути борг неможливо впродовж років. Тому, виходить, що боржника в ОСББ повністю утримують його сусіди. Але, при цьому, об'єднанню співвласників багатоквартирного будинку, як покарання за борги, можуть невчасно підключити опалення або гарячу воду після тимчасового її відключення [4, с.67].

Досить часто виникають суперечності між вимогами законодавства та необхідністю покриття витрат об'єднань співвласників багатоквартирних будинків за рахунок їх власних коштів. Наприклад, при підвищенні рівня мінімальної заробітної плати в країні, має бути підвищена і зарплата штатним працівникам правління ОСББ, проте, важко змусити членів об'єднання проголосувати за збільшення платежів. Інший приклад. Держава в окремі роки не передбачала відшкодування пільг певним категоріям громадян, а ОСББ повинно було утримувати пільговиків за рахунок власних коштів [4].

Наступний стримуючий фактор – податкове навантаження. Тривалий час податкові органи вимагали від ОСББ реєструватися платниками ПДВ, мотивуючи це тим, що правління об'єднання надає мешканцям послуги з тепло-, водо-, газопостачання. Тиск був часто настільки великий (включаючи погрози забрати будинок у податкову заставу, хоча це суперечить законодавству), що багато об'єднань погодилися. Кілька років ОСББ вели боротьбу за свої права в судах і вигравали справи, бо у такому об'єднанні не виникає об'єкта оподаткування ПДВ згідно п. 3.1 ст. 3 Закону України «Про податок на додану вартість», адже воно виступає тільки замовником на ринку житлово-комунальних послуг і не здійснює ніякого продажу. Поступово, позиція податкових органів пом'якшилася. Але тим, хто зареєструвався платником ПДВ, дуже важко скасувати цю реєстрацію, бо в законодавчих документах прямо не вказується, що об'єднання не є платником ПДВ [4, с. 68].

Усунення зазначених недоліків може стимулювати створення і розвиток ОСББ.

Література:

1. Романюк Н. Нужно учиться «реформировать» людей / Николай Романюк // Столичные новости. – 2011. – № 16. – С. 9.
2. Василь Р. Будуть оновлені ОСББ – і вони прийдуть на зміну ГЖЕД / Роберт Василь // Полтавський Вісник. – 2010. – № 32. – С. 5.
3. Гура Н. Організаційні та правові питання створення і діяльності об'єднань співвласників багатоквартирних будинків / Н. Гура // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 11. – С. 132–135.
4. Гура Н. Проблеми створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків в Україні / Н. Гура // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 66–70.

5. Семчук Г. Рік наполегливої праці. Час підсумків, аналізу, дій / Г. Семчук // Міське господарство України. – 2004. – № 1. – С. 2–15.
6. Про схвалення Концепції розвитку житлової кооперації та запровадження житлових будівельно-ощадних кас в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.02.2010 р. № 243-р // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 44 . – С.14–15.
7. Левчинський Д. Концепція прийняття інвестиційних рішень по капітальному ремонту і реконструкції житлової забудови / Д. Левчинський // Економіка і регіон. – 2009. – № 4(23). – С. 48–51.
8. Гаєвська В. О. Система управління проектами реформування і розвитку житлово–будівельних кооперативів та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.22 «Управління проектами і розвиток виробництва» / В. О. Гаєвська. — Х., 2006. — 22 с.
9. Гриджук І. А. Інституціональні детермінанти конкурентних переваг підприємств житлово–комунального господарства / І. А. Гриджук // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 3. – С. 25–28.

УДК 311: 658.011.3

*Онищенко О. В., к. е. н., старший викладач
кафедри облік, аналіз і аудит
Волочай М. О., студент*

Кременчуцький Національний Університет імені Остроградського

АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНОГО МЕТОДУ ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На даному етапі розвитку ринкової економіки визначення ймовірного ризику економічних втрат від господарської діяльності підприємства є ключовим моментом у стратегічному плануванні діяльності підприємства. Економічна та політична нестабільність, неймовірна конкуренція на ринках збуту зумовлюють актуальність вивчення та аналізу даної проблеми.

У західних країнах наприкінці ХІХ століття почали вивчати явище економічного ризику, а вже в ХХ столітті на неї звернули увагу і наші вітчизняні економісти. В 30-х роках ХХ століття «ризик» згадується як буржуазне поняття. В 90-х роках відновився інтерес до ризику і його пов'язали з економічними реформами та перебудовами.

На сьогодні все більше інтересу приділяють питанню економічного ризику та методів його визначення. Це можна спостерігати в роботах таких авторів як В. В. Вітлінський, Л. І. Донець, В. В. Матвійчук, О. Д. Стешенко та ін.

Поняття «ризик» є постійною складовою господарської діяльності підприємства, проте і до сьогодні вона недостатньо освоєна. Немає загально прийнятих трактувань щодо поняття «ризик» та методів його аналізу. Зважаючи на це, мета даної роботи полягає в тому, що потрібно проаналізувати ризики, які виникають на підприємстві, за допомогою статистичного методу та виявити недоліки й переваги цього методу.

Метою усіх підприємств є зростання прибутку, але для отримання високих прибутків підприємство йде на значні ризики. Для того, щоб прийняте управлінське рішення було більш успішним, потрібно проаналізувати ризик, який при ньому виникає. Для цього проводять якісний і кількісний аналіз. У якісному аналізі досліджують можливі види ризику, оцінюють їх ступінь та визначають чинники, що впливають на рівень ризику [1].

Після цього данні, отримані з якісного аналізу, слугують для подальшого проведення кількісного аналізу. Він полягає у аналізі ризику за допомогою числових значень та математичних моделей.

Існує ціла низка методів оцінки ризику на підприємстві, зокрема до них належать: «статистичний метод», «метод аналізу доцільності витрат», «метод експертних оцінок», «аналітичний метод» та «метод використання аналогів».

У даному дослідженні було вирішено детальніше розглянути статистичний метод. Сутність статистичного методу полягає у вивченні статистики втрат і прибутку, що мали місце на даному чи аналогічному підприємстві, з метою визначення ймовірності події та установлення ризику [2; 3]. Цей метод використовує ймовірність настання випадкової події, середнє очікуване значення досліджуваної випадкової величини, дисперсію, стандартне (середньоквадратичне) відхилення та коефіцієнт варіації.

Під ймовірністю появи випадкової величини як міри ризику (R), мається на увазі ймовірність виникнення збитків або недоодержання доходів порівняно з прогнозованим варіантом [1]:

$$R = p(x), \quad (1)$$

де x – випадкова величина збитку;

$P(x)$ – ймовірність виникнення збитку.

З урахуванням результатів досліджень у сфері оцінки ризику таких вчених, як Т. Бачкаї, Д. Мессіна, В. Рудашевській, була розроблена емпірична шкала ризику, яка може бути рекомендована для використання в роботі підприємства (табл. 1) [7; 8]:

Таблиця 1

Емпірична шкала допустимого рівня ризику

№ з/п	Ймовірність небажаного результату (величина ризику)	Градація ризику
1	0,0 – 0,1	мінімальний ризик
2	0,1 – 0,3	малий ризик
3	0,3 – 0,4	середній ризик
4	0,4 – 0,6	високий ризик
5	0,6 – 0,8	максимальний ризик
6	0,8 – 1,0	критичний ризик

Але ця шкала є умовною: по-перше, вона суб'єктивна щодо осіб, які запропонували цю шкалу; по-друге, в оцінці ризику велику роль відіграє не тільки ймовірність, з якою збиток є можливим, а й сама величина збитку. Адже збиток в одну грошову одиницю й у мільйон грошових одиниць, що відбувся з однаковою ймовірністю, оцінюється підприємцем як зовсім різний ризик. Тому треба враховувати зіставлення цього показника з майновим станом підприємства, що підлягає ризиковій ситуації, так як втрати для різних підприємств сприймаються по різному (для одних вони незначні, а для інших – катастрофічні).

Залежно від результативності дій за аналізований період часу і рівня втрат, діяльність підприємства відносять до однієї з п'яти областей ризику: безризикова область, область мінімального ризику, область підвищеного ризику, область критичного ризику, область неприпустимого ризику. Областю ризику називається деяка частина загальних втрат, у межах якої вони не перевищують встановленого граничного значення. Віднесення результатів діяльності підприємства до певної області ризику виконується залежно від рівня втрат. Рівень втрат визначається залежно від частки втрат у загальній величині власних коштів підприємства.

У процесі прийняття економічних рішень про допустимість та доцільність ризику важливо з'ясувати ймовірність того, що збитки (ризик) не перевищать певного рівня та знаходяться в межах певної зони, тобто [3]:

$$R = P(X \leq X_i), \quad (2)$$

де X_i – граничне значення певного рівня збитку.

Щодо середнього очікуваного значення випадкової величини, яке представляє собою середньозважене значення величини події, що пов'язана з ризиковою ситуацією, то він вимірює результат, який ми очікуємо в середньому [3]:

$$M = \sum X_i / N, \quad (3)$$

де X_i – значення випадкової величини;

N – кількість випадків (частота).

Також необхідно виміряти коливання можливого результату, можливі відхилення очікуваного значення від середньої величини. Для визначення цих коливань звичайно обчислюють дисперсію або середньоквадратичне відхилення.

Дисперсія (D) – це середнє зважене з квадратів відхилень дійсних результатів від середніх очікуваних [3]:

$$D = \sum (M - X_i)^2 / N \quad (4)$$

де X_i – очікуване значення для кожного випадку спостереження;

M – середнє очікуване значення;

N – кількість випадків спостереження (частота);

Цей показник характеризує розсіювання значення випадкового параметра від його середнього значення. Дисперсія має розмірність квадрата випадкової величини. Тому у тих випадках, коли бажано, щоб оцінка розсіювання мала розмірність випадкової величини, обчислюють середнє квадратичне відхилення.

Середньоквадратичне відхилення (σ) – це корінь квадратний з дисперсії [3]:

$$\sigma = \sqrt{D}. \quad (5)$$

Економічний сенс середньоквадратичного відхилення з погляду теорії ризиків полягає в тому, що воно є характеристикою конкретного ризику, яка показує середнє можливе коливання визначеного параметра навколо його середньо-очікуваного значення. Це дозволяє використовувати середньоквадратичне відхилення як показник ступеня ризику з погляду ймовірності його реалізації.

Чим більше розрахункова величина цих показників, тим ризикованіше це управлінське рішення і, відповідно, більш ризикований даний шлях розвитку підприємства.

Статистичний метод оцінки ризику вирішує цю суперечність протириччя шляхом введення коефіцієнта варіації.

Коефіцієнт варіації (V) – це відношення стандартного відхилення до середнього очікуваного значення, виражене у відсотках [3]:

$$V = t/x, \quad (6)$$

де t – середньоквадратичне відхилення доходів;

x – середня величина сподіваних доходів.

Коефіцієнт варіації є величиною відносною, тому на її розмір не впливають абсолютні значення досліджуваного показника. За його допомогою можна порівнювати мінливість показників, виражених у різних одиницях виміру. Чим більший коефіцієнт, тим більший розкид значень показників і тим більш ризикованим є проект, що аналізується.

Вченими встановлено таку якісну оцінку різних коефіцієнтів варіації:

- до 10% – слабе коливання;
- від 10% до 25% – помірне коливання;
- понад 25% – високе коливання [2; 4].

Прикладом використання статистичного методу на практиці служить оцінка галузевого ризику, оцінка ризиків клієнта, розрахунок конкурентних ризиків. Цей метод дає можливість аналізувати та оцінювати сценарії реалізації конкретного виду діяльності. Статистичний метод з визначення ризику проекту використовується й у системі ПЕРТ для обчислення очікуваної тривалості кожної роботи та всього проекту загалом.

Головною перевагою статистичної методу аналізу ризику є можливість визначити ризик не тільки окремого напрямку діяльності, але й підприємства взагалі. Недоліками цього методу є необхідний великий масив вихідної інформації, що означає, що тільки створене підприємство статистичний метод використовувати буде не в змозі.

Дисперсія також не може достатньо повно відображати ступінь підприємницького ризику через те, що сигналізуючи про наявність ризику, вона приховує напрям відхилення від очікуваного значення. Підприємцю ж часто потрібно знати, що є найбільш ймовірним: витрати чи прибуток у результаті здійснення проекту. Усунути цю ваду в умові браку інформації неможливо. Значним недоліком є і те, що статистичний метод сприймає ризик як цілісну величину та не аналізує джерела виникнення ризику.

Література:

1. Вітлінський В. В. Перша всеукраїнська науково-практична конференція з проблем економічного ризику / В. В. Вітлінський, Л. В. Колобова // Фінанси України. – 1999. – № 1. – С. 130–132.
2. Воронцовский А. В. Управление рисками : [учеб. пособие] – [2-е изд., испр. и доп.] / Воронцовский А. В. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2000; ОЦЭиМ, 2004. – 458 с.
3. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : [навчальний посібник] / Л. І. Донець. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.
4. Пісаревський І. М. Управління ризиками : [навч. посібник] / І. М. Пісаревський, О. Д. Стешенко. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 124 с.
5. Лапуста М. Г. Риски в предпринимательской деятельности / М. Г. Лапуста, Л. Г. Шаршукова. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 224 с.
6. Сорока П. М. Економічні та фінансові ризики : [навч. посіб. для дистанційного навчання] / П. М. Сорока, Б. П. Сорока; [за наук. ред. О. Д. Гудзинського]. – К. : Університет «Україна», 2006. – 266 с.
7. Шоломицкий А. Г. Теория риска. Выбор при неопределенности и моделирование риска : [учеб. пособие для вузов] / А. Г. Шоломицкий; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. – 400 с.

УДК 339

*Павлова С. В., к.е.н., старший викладач
кафедри обліку і аудиту,
Тивонюк І. В., студентка,*

Волинський інститут економіки та менеджменту, м. Луцьк

АКТУАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Господарська діяльність завжди є певним чином організована і здійснюється у відповідних економічних взаємовідносинах, що виникають між виробниками і споживачами з приводу купівлі–продажу товарів. Економічні відносини формуються в процесі задоволення матеріальних потреб людей, підприємств і держави, яке можливе при систематичному відновленні виробництва, в якому відтворюються матеріальні блага, економічні ресурси, виробничі відносини та регулюючі їх механізми..

Проблема забезпечення інноваційного розвитку промисловості здобуває принципове значення для підвищення ефективності ведення господарювання, активізації економічних процесів. Саме ефективність функціонування промислових підприємств має вирішальне значення для формування ринкових відносин економіки України. В той же час кризовий стан більшості промислових підприємств України й врахування факту обмеженості ресурсів дозволяє стверджувати про складності досягнення відродження промислового

виробництва як бази для розвитку суспільства без впровадження інноваційних процесів. У середині країни збільшується економічна диференціація регіонів і населення, продовжує деформуватися структура економіки за рахунок переважного розвитку сировинних галузей. Україна перестає бути самостійним полюсом у світі. Це доводить необхідність радикальної модернізації системи національної безпеки, успіх якої може бути забезпечений тільки на основі впровадження інноваційних технологій управління і зміцнення регіонів як економічних систем. Переваги інноваційного фактора в забезпеченні стійкого функціонування і конкурентноздатності підприємств сьогодні є очевидними, а його вплив на виробництво – радикальним і комплексним.

Альтернативи інноваційному розвитку економіки не існує. Досвід розвинутих країн тому підтвердження. Сьогодні в промислово розвинутих країнах світу основним фактором економічного росту стає не капітал і засоби виробництва, а знання і нові ідеї, що забезпечують випуск інтелектуальної, конкурентноздатної продукції високої якості. В даний час динамічний розвиток держав і висока якість життя населення забезпечуються саме інноваційно-інтелектуальним характером економіки. Саме ці обставини визначають актуальність формування інноваційної моделі забезпечення ефективного використання регіональних ресурсів і практичну значимість дослідження.

Перехід до ринкової економіки припускає не одномоментний стрибок, а поступовий, еволюційний процес глибоких перетворень існуючої економічної системи при регулюючій діяльності держави, і обов'язково повинен припускати етапність цих перетворень. Саме про це свідчить світовий досвід і саме це не було враховано при проведенні реформ. Проведення ринкових реформ припускає не "шокову" ліквідацію економічної системи, а трансформацію інститутів, їхнє пристосування до нових умов, зберігаючи все позитивне. Особливо це стосується інститутів державного регулювання економічних процесів і соціальних інститутів, що складаються в ході тривалої еволюції. Проблема вибору соціальної моделі є головною й основною для кожного суспільства на певному етапі історичного розвитку еволюційного чи революційного. При еволюційному розвитку суспільства є запас часу для вибору такої моделі, що логічно впливає з попереднього етапу і на її становлення ідуть десятиліття. Досить праксеологічно виявилася модель соціальної держави, яка: по-перше, найбільш близька до нашої історичної практики державного устрою і менталітету суспільства; по-друге, вона дає економічним реформам соціальну спрямованість; по-третє, така модель пройшла вже піввікову перевірку на практиці і діє в Німеччині, Іспанії, Австрії, Швеції, Фінляндії й інших європейських країнах, що мають високий життєвий рівень. Привабливість моделі соціальної держави виходить з наступного:

1) принцип економічної свободи людини і визнання права підприємців і осіб лежить в основі регулювання соціально-трудова відносин між працею і капіталом за допомогою переговорного процесу і вироблення угод через систему соціального партнерства;

2) принцип участі в управлінні (економічна демократія). Його реалізація дозволяє працівникам брати участь у виробленні і реалізації соціально-економічних рішень, що стосуються праці, його умов і оплати, перспектив розвитку своєї організації, що створює умови причетності і зацікавленості працівника в колективних результатах;

3) принцип відповідальності всіх членів суспільства за положення справ у суспільстві. Цей принцип припускає солідарну участь і турботу всього суспільства про тих, хто ще не працює, - дітей, непрацездатних з різних причин;

4) принцип довіри до регулюючої ролі ринку;

5) принцип відповідальності держави за гру ринкових сил, за вироблення і дотримання правил поведінки на ринку, за створення відповідних умов для упорядкування економічного і соціального життя, не допускаючи руйнівної дії ринку насамперед на соціальну сферу зайнятості, доходи, рівень життя, освіту, науку, культуру, охорону здоров'я та ін. [3].

Комплексність, яка характеризує сутнісне розуміння сталого розвитку, відображається в проведенні демократизації суспільних інститутів, розвитку громадянського суспільства, проведенні інвестиційних перетворень, інформатизації всіх сфер розвитку. Сталий розвиток вимагає раціонального використання ресурсів розвитку людства як основного засобу розвитку. Відповідно до цього нового підходу виробництво має виходити з необхідності забезпечення ресурсозбереження як основи життєдіяльності людини. Основною рушійною силою розвитку суспільства в умовах ринкової економіки вважаються конкурентні механізми, які підсилюють сильного виробника, а діяльність неефективного – припиняється. Стійкий розвиток може забезпечуватися кооперацією та взаємодією господарських одиниць. Центральним є положення, що прогрес суспільства можливий через сталий розвиток, коли стійкість економічної системи по відношенню до зовнішнього середовища зростає. Сталий розвиток вимагає досягнення стійкості всіх систем суспільства і на всіх їх рівнях. Глобальна система «людина-природа-суспільство» буде зберігати стійкість, коли буде забезпечено прогресивний розвиток соціуму та рівновагу біосфери. Сталий розвиток суспільства можливий при внутрішній рівновазі суспільних складових та прогресивному поступі передових сфер та елементів, призначення яких – забезпечувати науково-технічний, соціальний та інтелектуальний прогрес суспільства. ООН виступає основною рушійною силою сталого розвитку в світовому масштабі.

Отже, Основна проблема економічного розвитку сьогодні і в майбутньому — знаходження оптимального співвідношення впровадження економічних моделей. Взаємодія їх в економічному механізмі і нестійкий баланс відносин свідчить про посилення їх в окремі періоди або послаблення, та дію стихійно-ринкових сил.

Література:

1. Башнянин Г.І. Політична економія. – Київ: Ніка-Центр Ельга, 2003. -528с.
2. Беляев О.О., Бебело А.С. Політична економія: навч. Посіб.- К.: КНЕУ, 2004.
3. Волков А.М. “Швеция : социально-экономическая модель” М.”Мысль”1998
4. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічної теорії: Підручник. – К. : Вища шк., 2001.
5. Дзюбик С., Ривак О. Основи економічної теорії. – Київ: Основи, 1997. – 336 с.
6. Інтернет ресурс: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/visnik_33_223.pdf

УДК 336

*Паращенко Т. Г., студентка,
Дніпропетровського університету ім. А.Нобеля
Науковий керівник: д.е.н., професор,
завідувач кафедри Кузнецова С.А.*

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ ПІДПРИЄМСТВА

Інвестиційний портфель — це цілеспрямовано сформована сукупність цінних паперів, придбаних підприємством відповідно до розробленої інвестиційної стратегії фінансового інвестування.

Метою формування інвестиційного портфеля фінансових інвестицій є забезпечення реалізації основних напрямів політики фінансового інвестування шляхом підбору найбільш доходних і найменш ризикових цінних паперів.

Сформований з урахуванням викладених факторів портфель фінансових інвестицій повинен бути оцінений за співвідношенням рівня прибутковості, ризику і ліквідності для того, щоб переконатися в тому, що за своїми параметрами він відповідає тому типу портфеля, що визначений цілями його формування. При необхідності посилення цілеспрямованості портфеля в нього вносяться необхідні корективи.

Забезпечення ефективного оперативного управління портфелем фінансових інвестицій. При істотних змінах кон'юнктури фінансового ринку інвестиційні якості окремих фінансових інструментів знижуються. У процесі оперативного управління портфелем фінансових інвестицій забезпечується своєчасна його реструктуризація з метою підтримки цільових параметрів його первісного формування.

Розроблена політика управління фінансовими інвестиціями підприємства визначає основні параметри інвестиційної діяльності підприємства в цій сфері і її найважливіші критерії.

Головною метою формування інвестиційного портфеля є забезпечення реалізації основних напрямів політики фінансового інвестування підприємства шляхом добору найбільш дохідних і безпечних фінансових інструментів. З урахуванням сформульованої головної мети будується система конкретних локальних цілей формування інвестиційного портфеля,

Мета портфельного інвестування полягає не в потребі контролювати активи за кордоном, а в пошуках виключно високодохідних цінних паперів. Звичайно, це корпоративні боргові цінні папери (акції, облігації, прості та казначейські векселі, депозитні сертифікати, банківські акцепти, боргові розписки, опціони, ф'ючерси, варанти, свопи тощо), які купують приватні особи з метою отримання високих дивідендів, а не контролю над підприємством.

При формуванні інвестиційного портфеля інвестор повинен:

- Вибрати адекватні цінні папери, тобто такі, які б давали максимально можливу прибутковість і мінімально допустимий ризик;

- Важливо визначити, в цінні папери, яких емітентів слід вкладати грошові кошти;

- Диверсифікувати інвестиційний портфель. Інвестору доцільно вкладати гроші в різні цінні папери, а не в один їх вид. Це робиться для того, щоб знизити ризик вкладень. Але диверсифікація повинна бути розумною і помірною. Вкладення у велике число різноманітних цінних паперів може спричинити за собою і великі витрати на відстеження необхідної інформації для ухвалення інвестиційного рішення.

Оцінка ефективності управління портфелем, проведена певним чином, може змусити інвесторів краще дотримуватись інтересів клієнта, що, ймовірно, позначиться на управлінні його портфелем у майбутньому. Для оцінки ефективності управління портфелем необхідно виміряти дохідність та рівень його ризику.

Формуючи свій портфель, інвестор повинен мати, певний механізм відбору для включення в портфель тих чи інших видів цінних паперів, тобто вміти оцінювати їхні інвестиційні якості за допомогою методів фундаментального і технічного аналізу. Основним завданням методів служить виявлення серед безлічі цінних паперів тій їх сукупності, в яку можна інвестувати кошти, не піддаючи свої вкладення високому ризику.

УДК 657

*Попович В.І., к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет
Мартон К. Ю., магістр,*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

В даний період часу відсутня єдина точка зору щодо трактування поняття «виробничі витрати». Незважаючи на те, що дана тема виступає об'єктом суперечок та досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, на сьогоднішній день це питання є не до кінця вивченим і тому потребує більш детального вивчення та уточнення.

Сьогодні витрати розглядає значна кількість вітчизняних, зарубіжних вчених та науковців. Серед них можна виділити таких як: О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлук, З.В. Задорожний, Г.Г. Кірейцев, Я.Д.

Крупка, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, В.О. Ластовецький, В.Г. Линник, Б.М. Литвин, О.В. Олійник, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, І.Д. Фаріон, М.Г. Чумаченко, С.І. Шкарабан. Вони проводять дослідження щодо теоретичних та практичних аспектів обліку витрат, зокрема, розглядають поняття та класифікацію витрат, методи обліку, узгодженість податкового та бухгалтерського обліку, методики проведення аудиту витрат, ефективності управління витратами, при цьому розглядають їх у різних галузях економіки.

Проте розкриттям економічного змісту витрат займалися лише такі вчені та науковці як Ф.Ф. Бутинець, М.С. Пушкар, З.Р. Задорожний, Н.С. Андрющенко, О.В. Олійник.

Метою даного питання є вивчення та дослідження наукових поглядів щодо поняття сутності «виробничих витрат» як економічної категорії.

Поняття «витрати» зустрічається у наукових працях з економіки, бухгалтерського та податкового обліку, аудиту, а також у чинному законодавстві, значній кількості нормативних документів:

- в економічних словниках надані такі тлумачення понять «виробничі витрати» та «витрати виробництва»: «виробничі витрати – це вартісне оцінювання затрат економічних ресурсів, здійснених підприємцями задля виробництва продукції»; «витрати виробництва – це всі затрати виробника на виробництво певного виду продукції»;
- у підручнику з економіки підприємства зазначено, що витрати утворюються в процесі формування та використання ресурсів для досягнення певної мети. Вони мають різне спрямування, але найбільш загальним і принциповим є поділ їх на інвестиційні та поточні (операційні), пов'язані з безпосереднім виконанням підприємством своєї основної функції – виготовлення продукції (надання послуг);
- у бухгалтерському обліку методичні засади формування інформації про витрати підприємства та їх відображення у фінансовій звітності визначені П(С)БО 16 «Витрати», за яким витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. А за П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками);
- у податковому обліку згідно з Податковим кодексом України витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу.

Таблиця 1

Визначення поняття «витрати» як економічної категорії в працях сучасних вчених

Автор	Визначення поняття "витрати"
І. О. Бланк	виражені в грошовій формі витрати трудових, матеріальних, нематеріальних і фінансових ресурсів на здійснення операційної діяльності підприємства.
Ф. Ф. Бутинець	спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товари, роботи і послуги.
А. М. Поддєрьогін	виражені у грошовій формі витрати, які підприємство проводить у процесі здійснення своєї господарської діяльності.

О. М. Бандурка	сукупні витрати підприємства, які складають собівартість продукції.
Пашигорева Г. И., Савченко О. С.	грошова оплата придбаних товарів чи послуг, понесених підприємством, що згодом буде віднята з прибутку (списана у витрати). У балансі вони відбиваються як активи.
Грещак М. Г., Коцюба М.С.	обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети.
Й. М. Петрович	грошовий вираз величини ресурсів, використаних з конкретною метою.
К. Р. Макконелл, С. Л. Брю	виплати, які фірма повинна зробити, або доходи, які фірма зобов'язана забезпечити постачальнику ресурсів для того, щоб відволокти ці ресурси від використання в альтернативних виробництвах.
В. С. Лень	матеріальні і грошові кошти, витрачені з метою їх повернення у збільшеній кількості, тобто з метою одержання доходу.
М. И. Бухалков	вартість усіх видів матеріалів, що витрачаються, та послуг, що надаються.
А. Я. Лившиц	сумарна вартісна оцінка природних, виробничих, трудових, фінансових й інших ресурсів, що використовуються у процесі виготовлення й збуту товарів.

В політекономічному аспекті можна виділити два підходи до розгляду витрат виробництва як економічної категорії:

- по-перше, з точки зору всього суспільного виробництва витрати виробництва розподіляються на витрати суспільства і витрати його первинних ланок — підприємств;

- по-друге, на рівні підприємства одночасно існує два підходи до визначення витрат виробництва: бухгалтерський та економічний. В економічних дослідженнях особливу цінність мають економічні витрати, а в господарській практиці — бухгалтерські витрати.

Витрати виробництва на підприємствах та витрати суспільства об'єктивно мають вартісну форму. Розрізняють витрати виробництва загальні та такі, які належать до виробленої продукції. Витрати виробництва в грошовій формі на одиницю продукції — це її собівартість (тобто вартість для себе). Собівартість можна розглядати як сукупні витрати, поділені на кількість створеної продукції.

Аналізуючи різні підходи щодо визначення терміну «виробничі витрати» можна стверджувати, що у всіх вивчених роботах місце і роль витрат мають прояв у прикладному аспекті як складовий елемент ціни, яка формується під дією сукупності факторів у системі функціонування ринку на основі зміни попиту і пропозиції.

Таким чином, під поняттям «витрати виробництва» вони розуміють «економічні витрати, що включають в себе всі платежі, які належать власникам ресурсів і достатні для того, щоб гарантувати стабільні поставки цих ресурсів для повного виробничого процесу». Під цим слід розуміти зовнішні витрати, що виплачуються постачальникам, а також внутрішні витрати, що тлумачаться як компенсація за самостійне використання підприємством власних ресурсів.

Дослідивши різні погляди багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, можна стверджувати, що виробничі витрати — це всі грошові витрати понесені підприємством, які є і будуть виникати в результаті споживання матеріальних, трудових та інших ресурсів, а також амортизаційні відрахування, пов'язані з експлуатацією обладнання службами підприємства, які пов'язані з виробництвом продукції та реалізації її на ринку збуту для отримання максимального прибутку.

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Проблема економічного розвитку виступає складовою предмету економіки практично від самого її зародження. Перманентне зростання інтересу до наукової теоретизації та прикладних розробок у цій сфері більшою мірою обумовлено неможливістю пояснити ті чи інші проблеми за допомогою домінуючих концепцій і моделей. Нерівномірність темпів розвитку різних країн, відставання та зубожіння більшості країн світу, продовольча та екологічна кризи постійно привертали увагу економістів і зумовлювали еволюцію теорій економічного розвитку. Сьогодні з економічним розвитком пов'язується вирішення найважливіших проблем людства-забезпечення елементарних умов існування, самоповага та свобода. Основними параметрами економічного розвитку вважаються характеристика груп бідності, рівень безробіття та структура справедливого перерозподілу.

Теорія економічного розвитку викристалізувалась у процесі тривалої світової господарської еволюції від стану загальної незадоволеності до нових більш сприятливих матеріальних та духовних умов життя. Загальні принципи економічної взаємодії намагались пояснити ще вчені стародавнього світу. Це був певний пошук нормативних принципів суспільної діяльності, який формував концептуальну економічну уяву щодо цілей, методів та інструментів державного впливу на означені процеси.

Сучасні тенденції світового економічного розвитку демонструють, що практика функціонування економічних систем різних рівнів зазнала істотних змін. Насамперед, це пов'язано з динамізацією міжнародного руху капіталу, товарів, послуг та інтелектуальної власності в умовах зниження бар'єрів між національними ринками, зростанням відкритості світової економіки, що у свою чергу стало причиною формування ринків нового типу - глобальних ринків.

З іншого боку, наслідком інтенсифікації міжнародного обміну, загострення глобальних проблем та збільшення відкритості економічних систем світу на всіх рівнях стає зростання їх взаємозалежності та взаємопов'язаності, зокрема економічних систем макrorівня, національних економік, регіональних економічних угруповань. Результатом процесу глобальної інтеграції економічних систем є формування економічної системи нового рівня-глобальної економічної системи.

Кожна країна має ідею перспективного розвитку національної економіки. Для її досягнення необхідно сформувати стратегію розвитку, тобто чітко визначити цілі й розробити ефективні методи їхньої реалізації.

В процесі розробки стратегій враховуються всі фактори, які уможливають досягнення стратегічних цілей: природно-ресурсний потенціал країни, виробнича база, галузева структура, трудові ресурси, науково-технічний рівень.

В той же час слід мати на увазі, що економіка кожної країни розвивається не у замкненому просторі. В умовах глобалізації відбувається дедалі зростаюча інтеграція національних економік в єдине ціле, в систему світової економіки. Формуються над національні рівні й механізми регулювання економіки, якими підпорядковується певна частина національних інтересів країни. В цьому процесі особливо значною є роль міжнародних організацій і транснаціональних корпорацій. З цим явищем слід рахуватися, розробляючи стратегії. Таким чином, національні стратегії стають частиною системи міжнародних стратегій. Насамперед, ця система функціонує за рахунок тих елементів національних стратегій, які безпосередньо пов'язані з міжнародними економічними

відносинами: це політика в галузі зовнішньої торгівлі, валютно-кредитних відносин, міжнародного обміну технологіями тощо.

Сучасна світова економіка розвивається в умовах дедалі зростаючого поглиблення міжнародного поділу праці, зміцнення й поширення інтеграційних процесів як на галузевому, так і на регіональному рівнях, інтернаціоналізації національних економік, прискорення процесу глобалізації. Розвиток світового господарства характеризується двома аспектами: з одного боку, глобалізація сприяє сплетенню національних економік у суцільну світову систему, стандартизує структурні елементи економік відповідно до вимог транснаціоналізації, забезпечує динамізм міжнародних економічних відносин; з іншого боку, поглиблюється розрив у рівнях розвитку між найрозвиненішими й найбіднішими країнами, посилюється відмінність соціально- економічного розвитку всередині основних груп країн.

Визначення власної моделі економічного розвитку - важлива й необхідна справа уряду й політичних сил країни. При її вирішенні необхідно враховувати сучасний стан економіки країни, її ресурсний потенціал (трудові й природні ресурси, науково-технічну базу), особливості соціально-політичних відносин, ступінь участі країни в міжнародному поділі праці, її геополітичне положення - тобто можливості країни.

Виходячи з цього, слід визначити мету, якої має досягти держава в своєму соціально-економічному розвитку. Коли мета сформульована більшістю населення (це визначається, зокрема, підтримкою певних політичних сил на виборах), а нерідко й зафіксована в конституції, уряд країни розробляє й здійснює заходи щодо її досягнення. Ці заходи мають довгостроковий термін і є стратегією економічного розвитку.

Найважливішим, найвпливовішим процесом у середовищі формування стратегій розвитку нині є глобалізація. Дослідники в галузі економіки, соціології й політології пов'язують з глобалізацією принципово новий етап у розвитку людства, що якісно відрізняється від попередніх історичних формацій. Зокрема, в економічному вимірі процес глобалізації узгоджується з переходом від індустріального суспільства до постіндустріального. Якщо так, то стратегії економічного розвитку країн, що знаходяться ще на аграрній або індустріальній стадіях, повинні бути націлені саме на постіндустріальні перспективи. З глобалізацією одні фахівці пов'язують надії на поширення соціального прогресу в масштабах усього людства, а інші виступають з песимістичними прогнозами щодо майбутнього розвитку світового суспільства. Така суперечливість у поглядах на глобалізацію має як об'єктивні, так і суб'єктивні причини.

Активізація глобалізаційних процесів значно загострила конкуренцію між країнами світу, що обумовлює потребу у розробці та реалізації заходів для забезпечення конкурентоспроможності України, враховуючи перехід світової економіки на якісно новий рівень (постіндустріальний етап) свого розвитку. У дослідженнях соціально-економічних процесів, характерних для трансформації індустріального суспільства в постіндустріальне, пропонується низка концепцій розвитку економіки, зокрема інноваційна економіка, інформаційна економіка, цифрова економіка, «нова» економіка, економіка знань, економіка, заснована на знаннях.

Основні характеристики постіндустріального етапу економічного розвитку суспільства визначаються сутністю категорії «постіндустріальне суспільство», яку сформулював Д. Белл. Він зазначав, що «постіндустріальне суспільство – це суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя;... в якому впровадження інновації ... все більшою мірою залежить від досягнень теоретичного знання».

Досвід розвинених країн світу підтверджує, що ключова роль у забезпеченні та належному спрямуванні економічного розвитку належить державі. При вирішенні цього завдання Україна зіштовхується з кількома масштабними викликами: необхідність

подолання наслідків кризи; подальша трансформація економіки; необхідність протистояти зовнішнім збуренням, можливості протидії яким з боку держави суттєво скоротились.

Відтак, на порядку денному постає проблема досягнення ефективності економічної стратегії держави з урахуванням особливостей, можливостей та обмежень суспільно-політичної конфігурації, що склалася в країні на сучасному етапі. Як засвідчують реалії, такої ефективності можливо досягти лише в разі поєднання виважених та обґрунтованих важелів державної політики з раціональним і кваліфікованим реагуванням на їх дію відповідних суб'єктів економіки.

Стратегічною (довготерміною) метою України є ідея забезпечення сталого розвитку, як сукупності духовних, соціальних, економічних, політичних процесів, що розгортаються у країні, з метою досягнення гармонійного розвитку людини, суспільства, економіки та навколишнього середовища.

Таким чином, забезпечення економічного розвитку потребує комплексного коригування національної системи державного управління: подальшої реалізації адміністративної реформи за конкретними пріоритетними напрямками, підвищення якості державних інститутів стосовно виконуваних функцій та послуг, що надаються ними.

Література:

1. Доповідь Світового банку «Стратегічний вибір щодо прискорення та підтримки зростання в Україні. Меморандум про економічний розвиток» [Електронний ресурс] // Режим доступу: siteresources.worldbank.org/UKRAINEEXTN/summary_ukr.pdf

2. Радзівєвський І.А. Феномен глобалізації і державне управління [Електронний ресурс] // Державне управління: теорія та практика. – 2006. – №1. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2006-1/txts/FILOSOFIYA/06riagdu.pdf.

3. Трансформація процесу транс націоналізації в умовах зростання невизначеності глобального економічного середовища: монографія \ Ю.В.Макогон та ін.; під ред. Т.В. Орехової.-Д.:Норд Прес, 2011.-652 с.

УДК 378

*Сенина К., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів Максименко Д.В.,
Мукачівський державний університет*

РОЛЬ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ ВИПУСКНИКІВ ПО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І АУДИТ»

Сучасне життя світової цивілізації характеризується надзвичайно швидкими темпами розвитку. За таких умов успіху досягають ті держави, які готують висококваліфіковані кадри. Прогрес практично всіх галузей діяльності залежить від енергійних працездатних людей, які можуть досягати високих результатів діяльності в обраній ними сфері. Освіта та професійна підготовка є визначальними чинниками у працевлаштуванні випускників вищих навчальних закладів. Від їх рівня залежить якість кадрового потенціалу ринку праці будь-якої країни.

Відповідно до умов ринку праці професійно-практична підготовка студентів спеціальності «Облік і аудит» зорієнтована на вимоги, які ставлять підприємства-роботодавці при подальшому працевлаштуванні фахівців. Плануючи навчальний процес, університет виходить з того, що працевлаштування випускників і створення передумов для їх подальшого кар'єрного зростання є нагальною потребою закладів освіти в умовах ринку і визначають їх рейтинг, рівень підготовки фахівців, можливість відбору кращих абітурієнтів.

Великий внесок в дослідження проблеми працевлаштування випускників зробили такі вчені: Н.М. Жукович-Дородних, М.О.Солдатенко, А.О.Заїнчковський, Г.Г. Кірейцев та інші. Це підтверджує актуальність питань щодо працевлаштування молодих спеціалістів та відсутність належної кількості робочих місць.

З огляду на вищезазначене метою статті є визначення ролі кафедри спеціальності «Облік і аудит» у працевлаштуванні випускників, аналіз роботи кафедри та визначення її завдань на перспективу, а також питання співпраці університету з роботодавцями.

Сьогодні уже не є новиною те, що основним індикатором якості підготовки фахівців вищим навчальним закладом є успішне працевлаштування його випускників. Питання зайнятості та працевлаштування молоді набувають особливої актуальності в зв'язку з підвищенням вимог до кваліфікації кадрів на ринку праці. Молодий спеціаліст менш затребуваний сьогодні, ніж професіонал з досвідом роботи. Дані проведеного аналізу свідчать про те, що за своєю спеціальністю працевлаштовуються менше половини (40 - 47%) випускників вузів. І це при тому, що значна кількість організацій всіх секторів економіки відчують серйозні проблеми з оновленням кадрів. Такий стан знижує рівень соціально корисної віддачі системи освіти, перешкоджає реструктуризації кадрового складу організацій, створює серйозні перешкоди професійному та соціальному розвитку молодих фахівців та соціальну напруженість на ринку праці, що, в кінцевому підсумку, справляє негативний вплив на всю економіку і на добробут громадян.

Серед важливих стратегічних завдань колективу кафедри Облік і аудит є забезпечення рівня конкурентоспроможності випускників. Спільними зусиллями колективу кафедри та студентів проводиться систематична робота щодо вивчення попиту на освітні послуги, вимог до знань і вмінь випускників, розроблення нових способів позиціонування кафедри на освітньому ринку з метою підвищення ефективності працевлаштування випускників по спеціальності.

Відповідно завдання щодо працевлаштування випускників охоплюють два основних напрямки: інформаційне забезпечення молоді за переліками затребуваних професій організаціями та відповідна до цих знань профорієнтаційна робота. А відтак, сьогодні вкрай необхідна програма взаємозв'язку фахівців з потребами ринку праці. Це завдання є актуальним на різних рівнях: як на державному – взаємодії системи освіти, економіки та промисловості, так і на рівні ВУЗів та випускаючих кафедр – взаємодії з роботодавцями, кадровими агентствами тощо. Хоча прямого зобов'язання щодо працевлаштування своїх випускників кафедра не має, але усіляко сприяє працевлаштуванню та адаптації їх до ринку праці і проводить роботу щодо забезпечення зайнятості. В даному напрямку кафедра має певні результати. За останні 2 роки студенти-магістранти спеціальності «Облік і аудит» були стовідсотково працевлаштовані.

Свою подальшу роль в сфері сприяння працевлаштуванню своїх випускників наша кафедра вбачає в такому:

- проводити моніторинг та створити базу даних «Працевлаштування випускників кафедри»;
- розробити критерії та освоїти нові технології оцінки «якості» випускника кафедри відповідно до вимог працедавців щодо підготовки сучасного фахівця;
- проводити системну пропаганду студентської праці серед потенційних роботодавців її майбутніх випускників;
- здійснювати в студентському середовищі коригування невинуватених очікувань (за умовами та змістом роботи, невинуватених очікувань розмірів оплати праці);
- розробити ефективну технологію роботи зі студентами і випускниками;
- обов'язкову практику в реальних компаніях з 4 курсу (створити студентам умови для проходження практики з 2 курсу).

На нашу думку, прагнення молодих людей до формування себе як особистості для існування в достойному економічному середовищі, в якому вони хотіли б жити, породило стійку тенденцію до оволодіння професіями, для яких в теперішній економічній системі

країни не існує достатньої кількості робочих місць. Насамперед це стосується бухгалтерів, економістів, менеджерів, юристів, підготовка яких стала економічно вигідною для вищих навчальних закладів різної форми власності. Роботодавці бажають бачити у своїх колективах молодих спеціалістів із досвідом роботи не менше 3 років, не бажаючи підтягувати випускників по практиці, що робить їхнє працевлаштування замкнутим колом.

Хороші спеціалісти, а особливо бухгалтери, економісти зараз на вагу золота. Тому, безперечно, фахова підготовка відіграє значну роль у формуванні майбутнього професіонала, розуміння своєї майбутньої професії, але і не потрібно забувати, що бухгалтерський облік – це сфера, в якій чи не щодня відбуваються зміни, які потрібно відслідковувати і вивчати. Це мобільна спеціальність, в якій постійно треба вдосконалюватись і навчатись.

Отже, після проробленого дослідження нами були зроблені наступні узагальнюючі висновки, котрі дозволять покращити показник працевлаштування випускників спеціальності «Облік і аудит»:

- 1) Відбір потенційних працівників підприємствами (анкетування, психологічне та професійне тестування, співбесіди зі студентами, стажування);
- 2) Моніторинг реальних та перспективних потреб у фахівцях, якості підготовки фахівців в університеті, кар'єри випускників;
- 3) Взаємодія в організації роботи клубу «Випускник»;
- 4) Підготовка студентів щодо техніки, технології та змісту працевлаштування (складання резюме, проходження співбесіди, фахових тестувань);
- 5) Проведення семінарів-тренінгів щодо побудови професійної кар'єри;
- 6) Поширення досвіду щодо надання іменних стипендій кращим студентам-магістрам з наданням можливості їх подальшого працевлаштування;
- 7) В межах реалізації програм магістерської підготовки активізувати роботу кафедри із залучення до навчального процесу провідних фахівців та керівників фінансових установ з метою наближення навчального процесу до сучасних вимог практики;
- 8) Проведення спільних заходів з ознайомлення студентів із діяльністю фінансових установ – потенційних роботодавців шляхом проведення екскурсій в ці установи, відвідування презентаційно-виставкових заходів, проведення ярмарків і днів кар'єри, спільних поїздок.

Література:

1. Журнал «Виховна робота в університетах, технікумах, коледжах», випуск 3, 2010 – с.287
2. Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» N2150 – IV від 04.11.2004 (зі змінами і доповненнями)
3. Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді» N1031/45 від 05.04.2007 р.
4. Постанова КМУ «Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням» N992 від 22.08.1996 р. (зі змінами і доповненнями)

РЕАЛІЗАЦІЯ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ – ДОСВІД, ЯКИЙ ПОТРІБНО ВРАХУВАТИ

Об'єктивна необхідність відбудови сільського господарства після громадянської війни і виснажливої політики «воєнного комунізму» висунула на порядок денний питання про визначення нового економічного курсу щодо селянства. Зрештою, владою була запроваджена нова економічна політика – НЕП (1922–1928 рр.).

Основні заходи, реалізовані в часи НЕПу:

- заміна продрозкладки продподатком, який обмежував розміри вилучення продукції у селянських господарствах;
- право селян на вільну торгівлю надлишками своєї продукції;
- заміна товарообміну товарно-грошовими відносинами;
- відродження сільськогосподарської кооперації;
- дозвіл оренди земель і застосування у визначених розмірах найманої праці;
- державне регулювання господарської діяльності аграріїв за допомогою цін, податків, кредиту, поступове налагодження еквівалентного обміну між містом і селом;
- запровадження багатокладної економіки;
- розвиток системи контрактації як ефективної форми заготівель і закупівель продуктів землеробства і тваринництва;
- першочергова відбудова і розвиток сільського господарства та промисловості;
- відміна курсу на примусове введення "соціалістичного землекористування", - селянам надавалося право вільного виходу з товариства із землею і вибору будь-якої форми землеволодіння.

Результати НЕПу:

- виникнення різноманітних форм кооперації в українському селі,
- визнання існування трьох форм власності на землю: приватної, за якою передбачалося існування селянського господарства столипінського типу; кооперативної; суспільної або громадської.
- створення нового господарського механізму, збудованого на господарському розрахунку і використанні економічних методів управління.

Перехід до колективного господарювання (колективізації) перекреслив надбання непу. Була скасована оренда землі і наймана праця, офіційно дозволялося конфісковувати у заможних селян майно та худобу, до мінімуму скорочувалися присадибні ділянки колгоспників, проводилась політика масової департації куркулів.

Протягом 1930-1932 року в Україні було колективізовано майже 70% селянських господарств, що володіли 80% посівної площі. На 1937 р. налічувалось 28,3 тис. колгоспів, у яких було сконцентровано 96,1 % селянських господарств і 99,7 % посівних площ [1, с. 293]. Така політика у поєднанні з домінуванням у колективних господарствах зрівняльного розподілу доходів підривала мотивацію до праці селян, що в результаті негативно відбивалося на аграрному секторі економіки. Ця реформа була здійснена через її підтримку малоземельними і безземельними селянами. У зв'язку з проголошенням курсу на соціалізацію суспільства була неминучою соціалізація землі. Ця реформа мала антиринковий характер і перекреслила всі досягнення попередніх реформ.

Негативні наслідки колективізації:

- монополія державної власності на землю;
- заборона купівлі-продажі землі;
- ліквідація міцних поміщицьких господарств;
- зазнали утисків заможні селянські виробники, так звані, "куркулі"
- позбавлення селянина права власності на землю та вибору форм господарювання

-примусове утворення колективних господарств
-заборона орендних відносин.

Таким чином, починаючи з 30-х років ХХ ст. і до етапу ринкової трансформації земельних відносин у 90 роках основними організаційно-правовими формами господарювання в сільському господарстві України були колективні форми (колгоспи, радгоспи) й підсобні господарства населення. Крім того, державою постійно вживалися заходи щодо підтримки колективних господарств шляхом наділення родючіших земель, надання податкових пільг і кредитів, постачання матеріально-технічних ресурсів, тоді як селянські господарства майже не володіючи засобами механізації обробляли землю примітивними знаряддями. З метою підвищення ефективності функціонування колективних господарств здійснювалось укрупнення колгоспів, реформування їх у радгоспи, списання заборгованості збитковим колгоспам і, навіть, збільшення капітальних вкладень. Але, як свідчить практика ці заходи не були обґрунтованими та доцільними [2, с.17].

Література:

1. Лановик Б. Д. Економічна історія : [навч. посіб.] / Б. Д. Лановик, М. В. Лазарович. – К.: «Вікар», 2006. – 405 с.
2. Бойко Л. М. Особливості розвитку земельних відносин у сільському господарстві України в період колективізації / Л. М. Бойко // Землеустрій і кадастр. – 2012. -№4. – С. 15-20.

УДК 657.1

*Юхименко-Назарук І.А.,
к.е.н., декан факультету документальних комунікацій і менеджменту,
Рівненський державний гуманітарний університет*

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА ПРИ ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток бухгалтерського обліку в Україні протягом останніх 20-ти років відбувався на тлі революційних інституційних змін. Починаючи з середини 90-х років ХХ-го століття бухгалтеру була надана часткова свобода при відображенні фактів господарської діяльності, що кардинально відрізнялось від моделі планово-орієнтованого обліку, коли бухгалтер не мав права проявляти свої професійні компетенції і повинен був діяти згідно нормативних вказівок та встановлених для усіх сфер господарювання загальних схем ведення обліку.

Існуюча на сьогодні модель регулювання облікової системи в Україні, попри наявність законодавчих обмежень у вигляді імперативів П(С)БО, передбачає існування значної кількості альтернатив облікового відображення господарських операцій, а в окремих випадках – взагалі вимагає здійснення бухгалтером самостійного вибору серед методів та процедур із наявного переліку. Внаслідок запровадження такої моделі облікового регулювання в Україні в процесі ведення бухгалтерського обліку у суб'єктів його здійснення з'являється значна кількість проблемних ситуацій, які потребують вирішення шляхом здійснення вибору найбільш оптимального варіанта ведення обліку із наявних альтернатив. В таких випадках бухгалтер має застосовувати професійне судження на основі використання своїх вмінь і навичок, професійних компетенцій та набутого практичного досвіду.

В сучасних умовах розвитку облікової системи в Україні обґрунтування сутності, місця і ролі професійного судження у складі теорії і методології обліку є однією із нагальних задач, що потребує вирішення. Особливо це актуалізується із прийняттям вітчизняними вченими (В.М. Жук, О.М. Петрук) інституційної теорії в якості теоретичного підґрунтя бухгалтерського наукового пізнання та із поширенням розуміння бухгалтерського обліку як окремого соціально-економічного інституту.

Взаємозв'язок між обліковою політикою і професійним судженням бухгалтера можна зобразити наступним чином (рис. 1).

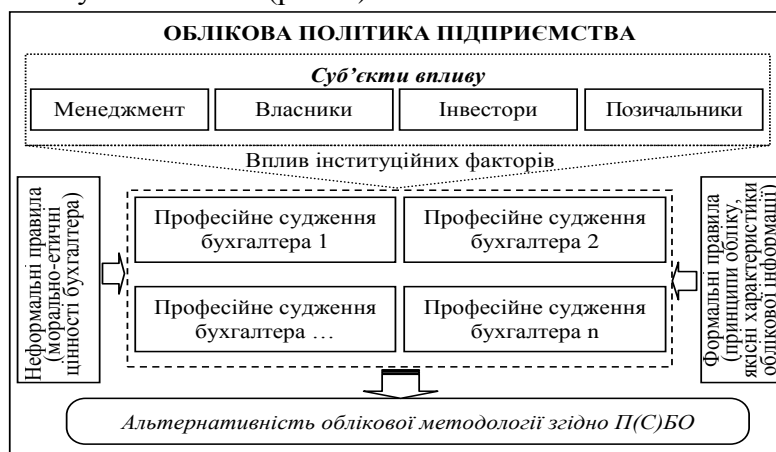

Рис. 1. Взаємозв'язок між обліковою політикою і професійним судженням бухгалтера: інституційний аспект

Наведений на рис. 1 взаємозв'язок між обліковою політикою і професійним судженням бухгалтера характеризується значним впливом на процес реалізації професійного судження різних груп заінтересованих осіб (менеджменту, власників, інвесторів та позичальників). Ступінь їх впливу залежить від особливостей побудови та рівня розвитку інституційного середовища облікової системи конкретного підприємства.

Процес реалізації професійного судження бухгалтера відбувається на основі врахування формальних правил, що встановлені різними законодавчими актами з регулювання бухгалтерського обліку – обліковими принципами та якісними характеристиками фінансової звітності. Існуючі формальні правила вказують на необхідний порядок дій, якого слід дотримуватись при виборі методів і способів обліку під час реалізації професійного судження. Наприклад, принцип обачності передбачає, що слід обирати ті методи або способи обліку, використання яких повинно запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

До складу неформальних правил, яких слід дотримуватись при здійсненні професійного судження бухгалтера можна віднести його морально-етичні цінності, від рівня розвитку яких залежатиме якість бухгалтерської звітності, складеної за результатами реалізації облікової політики підприємства. Відсутність або умисне нехтування морально-етичними цінностями призводить до введення користувачів облікової інформації в оману та оприлюднення недостовірної облікової інформації про стан та результати діяльності підприємства.

На сучасному етапі розвитку облікової думки важливого значення набувають дослідження особливостей застосування професійного судження бухгалтера в умовах формування облікової політики підприємства в контексті інституційної теорії.

Професійне судження бухгалтера, виходячи із положень інституційної теорії бухгалтерського обліку, є окремим обліковим субінститутом – сукупністю формальних (облікових принципів та якісних характеристик фінансової звітності) і неформальних правил (морально-етичних цінностей бухгалтера), а також відповідних їм механізмів забезпечення дотримання даних правил.

Перспективою подальших наукових досліджень є:

–аналіз особливостей впливу різних груп заінтересованих осіб (менеджерів, власників, інвесторів, позичальників та ін.) на процес реалізації професійного судження бухгалтера;

–обґрунтування причин та мотивів обрання того чи іншого методу обліку із наявних в законодавстві альтернатив у порівнянні з іншими варіантами в процесі реалізації професійного судження бухгалтера.

СЕКЦІЯ 2.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ
ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657. 1.012:336.2

Avramenko O.I., senior lecturer

Shara V.I., student

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

THE PROBLEMS OF ACCOUNTING OF PROFIT TAX

The taxes are one of the most effective economic levers by which the state affects the market economy. Tax policy is widely used as a regulator impact on market phenomena. In addition, taxes are a significant source of replenishment of the state budget. They are one of the main sources of funding for all activities of the state and economic tool for the implementation of government priorities. Inasmuch as the main condition of any enterprise activity is making a profit, comes to the fore namely the value of the importance of the profit tax. The relevance of the issue reinforces the complex political and socio-economic situation in Ukraine, which lead to such problems within the country as the budget deficit.

During the period of validity of the law of Ukraine "On enterprise profit tax" from 22.05.1997 No. 283/97-VR its content has undergone a lot of criticism. By the introduction in action of the Tax code of Ukraine was presupposed to take into account all the problematic issues of the old tax law. According to L.Timofeeva та G.Tyravska [1], a significant disadvantage of the document is that nothing changes. As were controversial issues and the blurred norms, say, in the Law "On enterprise profit tax", so they got to the Tax Code. Until that time, specialists and scientists are making the proposals on improvement of taxation of profits of enterprises.

It should be noted that an aim of the introduction in action of the Tax Code of Ukraine was the elimination of differences between the tax accounting and accounting. However, by this time the differences are not eliminated, largely this concerns of display the accounting for costs.

According to the rules of accounting (IFRS 12) the costs of tax on profit are included in expenses, according to the tax account are not expenses: according to art. 139.1.6. The tax code of Ukraine to the costs, which are not included in the determination of taxable income are belong the amount of income tax.

According to art. 139.1.11 the tax code of Ukraine in tax expenses also do not include the amount of fines and/or penalties or fines by the decision of the parties or by decision of the relevant authorities, the court, which shall be payable by the tax payer.

In the accounting of the debtor the recognized economic sanctions for failure to comply with the terms of the contract are included the composition of other operating expenses and displays on the subaccount 948 "Recognized fines, penalties, liquidated damages".

Consider the order of reflection in the accounting and tax accounting of expenses on the example (numbers are arbitrary) (table 1).

Table 1

The order of display in the accounting and tax accounting of expenses

№	Operation	Accounting		Tax accounting		Amount, thousands UAH
		Dt	Kt	Incomes	Costs	
1	2	3	4	5	6	7
1	Written off the materials for production	23	20	-	-	25,00
2	Accrued the depreciation	23	131	-	-	2,00
3	Accrued the salary and SSC to employees	23	66,65	-	-	3,00
4	Accrued the salary to administrative staff	92	66, 65	-	8,00	8,00

5	Accrued the salary to workers sales	93	66, 65	-	5,00	5,00
6	Capitalized the finished products to the warehouse	26	23	-	-	30,00
7	Shipped the products	36	70	-	-	60,00
8	Displayed the value added tax	70	64	-	-	10,00
9	Written off the incomes to financial result	70	79	50	-	50,00
10	Written off the cost of the sold products	901	26	-	-	30,00
11	Accrued the economic sanction to the enterprise "Phoenix"	948	685	-	-	1,00
12	Written off the cost of the sold products to financial result	79	901	-	30,00	30,00
13	Accrued the income tax (18 %)	98	641	-	-	1,26
14	Written off the costs of income tax to financial result	79	98	-	-	1,26
15	Displayed retained earnings	79	441	-	-	5,749

Thus, the amount of costs according to accounting (9th grade accounts, account 901, 92, 93) will be 45, 26 thousands UAH., according to tax records - 43 thousands UAH. So, it is necessary to further reform of the tax legislation towards convergence of accounting and tax accounting.

Література:

1. Тимофєєва Л. Аналіз розділу III Податкового кодексу «Податок на прибуток підприємств» / Л.Тимофєєва, Г.Тиравська // Податкове планування. – 2012. – № 3 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.nalogovnet.com/uk/nalogovye-izmenenija-/1136-analiz-razdela-iii-nalogovogo-kodeksa-quot-nalog.html>

УДК 657

Бахтін А., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів **Ліба Н.С.,**
Мукачівський державний університету

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ ЯК ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

За сучасних умов орієнтації економіки України на підвищення конкурентоспроможності надзвичайно важливого значення набуває активізація інноваційної діяльності, оскільки без цього неможливим є здійснення прогресивних структурних зрушень у країні, суттєве оновлення реального сектора й загалом забезпечення сталого соціально – економічного розвитку держави.

Інновації нині стають основним засобом збільшення прибутку суб'єктів господарювання за рахунок задоволення ринкового попиту й зниження виробничих витрат порівняно з конкурентами. Розвинена наука, доступ до новітніх технологій та ефективні освітні технології нині є важливими складовими моделі стійкого розвитку передових країн.

Дослідженню основних напрямів обліку інноваційних процесів, формуванню інформації про витрати інноваційного характеру, визначенню методів їх групування та джерел списання приділяється недостатньо уваги. На даний момент питаннями організації та методології обліку інновацій займається ряд фахівців з бухгалтерського обліку, а саме: Я.Д. Крупка, М.С. Пушкар, О.В. Кантаєва, О. Міняков та ін.

В умовах ринкової економіки інновації сприяють інтенсивному розвитку економіки, забезпечують прискорення впровадження у виробництво останніх досягнень науки і техніки, повніше задовольняють споживачів у різноманітній високоякісній продукції і послугах.

Для розуміння цілей і задач обліку інноваційної діяльності розглянемо значення термінів «інновація», «інноваційна діяльність».

Слово innovation (анг.) утворене з латинського «новація» (новизна, нововведення) і англійського префікса «ін», що означає «в», «введення». Отже, у перекладі з англійської «інновація» означає «введення нового, відновлення».

Впровадження нового у господарську практику визначається як нововведення, тобто з моменту прийняття до поширення новація здобуває нову якість і стає інновацією.

Таким чином, інновація – це нововведення, яке пов'язане з науково – технічним прогресом (НТП) і полягає у відновленні основних фондів і технологій, в удосконаленні управління й покращенні економічних показників підприємства.

Інновації є необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості та кількості продукції, появи нових товарів і послуг.

У ринкових умовах інновації охоплюють усю економіку, включаючи продуктивні сили (засоби виробництва, навчання працівників) і виробничі відносини (форми і методи управління, поділу, спеціалізації й кооперації праці).

Відповідно до міжнародних стандартів інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, що втілюється у вигляді нового або удосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг.

Згідно з Законом України „Про інноваційну діяльність” інновації – це новостворені і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Слід розрізняти терміни «новація» та «інновація», зокрема, це порівняння перекликається з наведеним поняттям «нововведення». Новація – продукт інтелектуальної діяльності людей, оформлений результат фундаментальних, прикладних чи експериментальних досліджень у будь – якій сфері людської діяльності, спрямованій на підвищення ефективності виконання робіт. Новації постають як відкриття, винаходи, нові або вдосконалені процеси, структури, методики, стандарти, результати маркетингових досліджень тощо. Однак усвідомлення цінності новації, а значить, доцільності її впровадження, не приходить одразу після її появи. Має минути певний час, перш ніж буде здійснена оцінка потенційної вигоди від упровадження новинки та ініційовано її виведення на ринок. Ідеться про інноваційний лаг. Інноваційний лаг – період між появою новації та її впровадженням [3;90с.].

Для формування наукового підходу до визначення поняття «інновація» з позицій управлінського обліку доцільно провести систематизацію багаточисельних поглядів на її сутність. Виділяють п'ять основних підходів:

1) об'єктний; 2) процесний; 3) об'єктно-утилітарний; 4) процесно-утилітарний; 5) процесно-фінансовий [2, с.5-6].

В об'єктному підході нова техніка і технологія виступають в якості інновацій. Розрізняють базисні інновації, які впроваджують великі винаходи й стають основою формування нових поколінь і напрямків техніки; поліпшуючі інновації, які звичайно впроваджують дрібні й середні винаходи переважно у фазах поширення й стабільного розвитку науково-технічного циклу; раціоналізаторські інновації, які, як правило, включають спрямовані на часткове поліпшення застарілих поколінь техніки й технології і звичайно гальмуючі технічний прогрес. Базисна продуктова інновація – конструкція, матеріали відрізняються від попередніх аналогів. Такі інновації спрямовані на освоєння нових поколінь машин і матеріалів і засновані на принципово нових технологіях або на сполученні існуючих технологій у їх новому застосуванні.

Поліпшуючі інновації спрямовані на існуючий продукт вартісно-якісні характеристики якого змінені шляхом використання найбільш ефективних товарно-матеріальних цінностей. Такі інновації удосконалюють існуючі покоління техніки, створюють нові моделі машин і видів матеріалів, поліпшують параметри надання послуг. Радикальність інновації визначає ступінь зусиль на її здійснення.

У межах даного підходу розподіл інновацій на базисні й поліпшуючі визначає специфіку концепції організації їх управлінського обліку. Він визначає перелік необхідних субрахунків, для одержання й систематизації інформаційних масивів. Так, для побудови ефективної системи збору даних для прийняття рішень з приводу впровадження й функціонування будь-якої радикальної інновації досить розробити й ввести в робочий план рахунків додаткову аналітику відносно факторів виробничого процесу. Даний процес не є особливо складним, оскільки радикальна перебудова виробництва, як правило, відбувається у вигляді реалізації інвестиційного проекту на основі бізнес-плану, де вже визначені основні показники, у контролі й моніторингу яких і полягає основна мета системи збору даних для прийняття управлінських рішень. Та й сам бізнес-план припускає наявність досить відособленого сегменту фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкту. Завдання полягає лише у визначенні ступеню деталізації, що забезпечить необхідну й достатню точність одержаних даних для досягнення необхідної оперативності прийняття управлінських рішень. Система збору інформації, необхідної для прийняття рішень в процесі впровадження й функціонування поліпшуючих інновацій, повинна враховувати те, що вони впроваджуються у вже існуючі технології з сформованою методикою одержання інформації для прийняття управлінських рішень. Специфіка організації системи управлінського обліку в цьому випадку полягає у виділенні центрів витрат, відповідальності та місць виникнення витрат, які відносяться до інноваційного сегменту діяльності організації.

У межах процесного підходу під інновацією розуміється комплексний процес, який включає розробку, впровадження у виробництво й комерціалізацію нових товарів, техніки, технології, організаційних форм тощо. Виходячи з сутності даного підходу, розробка й впровадження системи управлінського обліку інноваційних процесів, визначається як сукупність її елементів, які відображають специфіку одержання управлінської інформації на різних стадіях життєвого циклу нововведення.

З об'єктно-утилітарного підходу інновації визначаються як:

- нова споживча вартість, заснована на досягненнях науки й техніки;
- здатність до задоволення суспільних потреб більш ефективним способом.

На відміну від об'єктно-утилітарного процесно - утилітарний підхід до визначення терміну «інновація» полягає у тому, що інновація в цьому випадку являє собою комплексний процес створення, поширення й використання нових практичних засобів.

У межах процесно-фінансового підходу під інновацією розуміється процес «інвестування в новації», вкладення коштів у розробку нової техніки, технології, наукові дослідження. У розрізі об'єктно-утилітарного й процесно-утилітарного підходів до визначення інновації система одержання й обробки даних визначається як процес аналітичної інтерпретації інформації, отриманої за допомогою системи управлінського обліку інноваційних процесів, створеної на підставі об'єктного й процесного підходів. З погляду процесно-фінансового підходу система управлінського обліку інноваційних процесів повинна задовольняти вимогам контролю за рухом грошових і фінансових потоків, яка відноситься до реалізації інноваційних заходів.

В інноваційному процесі беруть участь підприємство-новатор, яке виходить на ринок з продуктом своєї інноваційної діяльності, і підприємство-покупець, чий інтерес полягає в придбанні нововведення. Організація збору й систематизації облікових даних для прийняття управлінських рішень у підприємства-покупця, має велике практичне значення. У сучасних умовах господарювання в українській економіці варіант одержання нововведення від передових підприємств-новаторів більш розповсюджений. Відмінність

структури системи збору даних про впровадження й функціонування інновацій на такому підприємстві полягає лише в тому, що система обліку й аналізу первісних витрат, які несе підприємство-новатор у процесі розробки й освоєння нововведення, повинна бути замінена більш спрощеною системою обліку витрат на придбання нововведення (технології) і його впровадження у виробництво.

Отже, організація збору, систематизації й обробки даних про стан інноваційної діяльності підприємства актуальна не тільки на етапі впровадження нововведення підприємством-новатором, але й у процесі його дифузії на ринку (розповсюдження освоєної, реалізованої інновації в нових місцях і умовах). Відмінність полягає лише в тому, що в першому випадку потрібно досить детально організоване інформаційне забезпечення процесу розробки й впровадження, а в другому, акцент зміщується у бік створення умов для орієнтації інформаційного потоку на моніторинг капітальних вкладень і виробничого використання нововведення [6, 70 с.].

Комплексний характер інновацій, їх різносторонність і різноманітність сфер і способів використання вимагають розробки їх класифікації. У табл.1. запропоновано класифікатор інновацій, використання якого дозволяє оцінювати їх конкретніше, повніше, об'єктивніше, комплексно визначати їх результативність, а також виявляти неоднорідність інновацій і підбирати методи управління кожної з них.

Удосконалення фінансового й управлінського обліку інновацій проводиться на основі принципу автономності, тобто, у масштабах господарської одиниці, яка веде повний набір бухгалтерських рахунків, може самостійно приймати рішення й розпоряджатися матеріальними й фінансовими ресурсами.

Фінансовий і управлінський облік результатів інновацій у межах господарської одиниці дозволить визначити внесок інноваційних процесів у збільшення власного капіталу.

Ураховуючи, що інновації – це кінцевий результат інтелектуальної діяльності (науково-технологічних досліджень, науково-технологічних відкриттів і винаходів та наукових ідей) у вигляді нового об'єкта (системи, технології, обладнання, товарів і послуг) або у вигляді об'єкта, що якісно відрізняється від попереднього аналога, обґрунтовано доцільність віднесення інновацій до окремого самостійного об'єкта бухгалтерського обліку.

Основними завданнями обліку інноваційної діяльності є: облік, аналіз і контроль за активами підприємства, які задіяні в реалізації інноваційних проєктів; облік, аналіз і визначення витрат по інноваційним проєктам за елементами; облік, аналіз і контроль за довгостроковими і поточними зобов'язаннями, пов'язаними з реалізацією інноваційних проєктів; облік, аналіз і контроль за формуванням доходів і результатів від інноваційної діяльності підприємства; оптимізація витрат по підприємству в цілому й окремих його структурних підрозділів, які виникають при здійсненні інноваційної діяльності; підвищення рентабельності інноваційної продукції і збільшення вигод від впровадження інновацій; зменшення собівартості інноваційної продукції.

Таким чином, можна відзначити, що проведене дослідження дало змогу уточнити економічну сутність інновацій з метою подальшого удосконалення обліку інноваційною діяльністю підприємств, розкрити класифікацію видів інновацій, а також завдання обліку інноваційної діяльності.

Література:

1. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комп'ютеризації: монографія; за ред. Антонюк Л.Л./ Антонюк Л.Л., Поручник А. М., Савчук В.С. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.

2. Баев Л.А. Системный подход к определению инновации / Л.А. Баев, В.Э. Шугуров // Современные технологии в социально-экономических системах: зб. науч. работ. – Челябинск : ЧГТУ, 1995.

3. Волков О.І. Економіка й організація інноваційної діяльності/ Волков О.І., Денисенка М.П. Гречан А.П.– К.: ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.
4. Зубро С.В. Інноваційна діяльність як фактор прискороного розвитку автомобільної промисловості України /Зубро С.В.//Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 1(56). – С 42 – 49.
5. Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності /Йохна М.А., Стадник В.В. – Київ: ВЦ «Академія», 2005. – 399 с.
6. Мінаков О. Особливості бухгалтерського обліку інноваційної діяльності учасників технопарку / О.Мінаков // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2004. – №4. – С.68–74.
7. Основы инновационного менеджмента : Теория и практика : учеб. пособие / под ред. П.Н. Завлина. – М. : Изд-во «Экономика», 2000. – 475 с.

УДК 657

Бендасюк В.В., *магістр,*
Попович В.І., *к.е.н., доцент кафедри обліку та фінансів,*
Мукачівського державного університетів

МЕТОДИКА ПЛАНУВАННЯ ТА НОРМУВАННЯ ВИТРАТ

Кожен керівник повинен володіти інформацією про фінансовий стан власного підприємства для того, щоб правильно розпоряджати витрати і якнайкраще забезпечувати розвиток власної компанії. Вміти нормувати власні витрати відносно можливостей та потенціалу фірми, але для того, щоб мати дані навички потрібно мати здібності в планувальному напрямку. В цьому полягає і актуальність даної теми. Далі ми розкриємо методику планування та нормування затрат, покажемо які можливості надають знання в даній сфері.

У практиці планування витрат і собівартості продукції використовуються декілька методів: кошторисний, нормативний, розрахунково-конструктивний, економіко-математичний. Широко застосовують у поточному плануванні -кошторисний. У спеціальних таблицях плану складаються кошториси витрат відповідно до їх статей за культурами (групами), видами і т. д. Витрати розраховуються на основі технологічних карт або планових нормативів за елементами витрат на гектар площі, голову худоби, одиницю продукції. Головним недоліком цього методу є велика трудомісткість планових розрахунків.

Цього недоліку немає у нормативного методу, за яким планування витрат і собівартості продукції базується на розроблених відповідно до конкретних умов виробництва науковообґрунтованих нормативах.

Удосконалення економічного механізму господарювання в сільськогосподарських підприємствах, ефективне функціонування проти витратного механізму потребують створення відповідної нормативної бази. Вона має включати сукупність обґрунтованих трудових, матеріальних і фінансових норм і нормативів, різних за рівнем деталізації, порядок і методи їх розроблення і використання в процесі планово-економічних та інших розрахунків.

У перспективному плануванні поряд з наведеними вище застосовують розрахунково-конструктивний метод. Він базується на фактичній собівартості й визначенні розмірів зниження (підвищення) витрат за рахунок впливу певних техніко-економічних факторів. При цьому виділяють такі групи факторів:

- 1) підвищення технічного рівня виробництва за рахунок впровадження нової технології, механізації та автоматизації виробничих процесів, застосування нових сортів рослин, порід худоби, більш ефективних добрив, пестицидів тощо;

- 2) поліпшення організації виробництва і праці (удосконалення управління виробництвом, спеціалізації і концентрації, збільшення норм навантаження і виробітку, скорочення витрат робочого часу, ліквідація непродуктивних витрат, скорочення витрат від браку);

3) зміни обсягів і структури виробництва (відносно скорочення умовно-постійних витрат у разі збільшення обсягів виробництва продукції перш за все за рахунок підвищення врожайності й продуктивності худоби, зміни структури вироблюваної продукції);

4) вплив народногосподарських і галузевих факторів (зміницін на матеріальнізасоби та зміни в оплатіпраці; зміни в розміщенні споживачів сільськогосподарської продукції і постачальників матеріально-технічнихзасобів).

Забезпечити ефективне функціонування проти витратного механізму в сільськогосподарських підприємствах неможливо без створення науково обґрунтованої нормативної бази. Вона охоплює сукупність трудових, матеріальних і фінансових норм і нормативів, різних за рівнем деталізації, порядок і методи їх розроблення і використання в процесі планово-економічних та інших розрахунків.

Розрізняють такі групи норм:

- нормивикористанняосновнихвиробничихфондів;
- нормивикористанняоборотнихзасобів (сировини, матеріалів);
- норми затрат праці та трудомісткостіпродукції (нормивиробітку, нормивикористанняробочого часу);
- нормиорганізаціївиробничихпроцесів (витрат часу на ремонт машин, створеннязапасівсировини, матеріалів);
- нормиякостіпродукції (вмісткорисноїречовини в продукті, показникинадійності й довговічності);
- питомікапіталовкладення, нормиокупностікапітальнихвкладень;
- нормивитратвиробництва та обігу, нормирентабельності.

Тобто, з вищевказаного ми бачимо, що витрати – це лише сукупність витрат по певних групах, та певних напрямках за потрібним призначенням. За якими потрібно уважно слідкувати і контролювати їх норму. Визначення максимально допустимоївеличинивитрат на підприємствісприяєїїефективномуфункціонуванню в економічнійсистемі. Ми розглянули методи планування витрат та дослідили, що найефективнішим та доцільнішим є кошторисний. Який спрощує сприйняття інформації і найдоцільніше допомагає в політиці ціноутворення, координує діяльність окремих підрозділів та допомагає отримати детальну картину по недолікам діяльності компанії.

УДК 657. 444: 658. 8

*Гноєва І.М., старший викладач
кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Успенко М.О., студентка,*

Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах активної ринкової економіки українським торговельним підприємствам доводиться існувати в досить жорстких умовах конкурентного середовища, тому щоб залишитися у ринковому середовищі і досягти кращих результатів необхідно докласти максимум зусиль не тільки в збільшенні обсягів реалізації продукції, а й в організації обліку на підприємстві. Отже, особливої актуальності набувають питання розробки системи обліку реалізації товарів на підприємстві.

Метою дослідження є визначення проблем обліку реалізації товарів на підприємствах, а також пошук шляхів їх подолання.

Головним у веденні обліку реалізації товарів являється формування фінансових результатів, оцінювання доцільності та ефективності передбачених заходів з активізації продажу, забезпечення можливості планувати збільшення величини доходів, контроль за операціями з продажу товарів.

На сьогоднішній день головна проблема стану обліку товарів на підприємствах України полягає у постійному та різкому змінненні ціни на товари, в свою чергу ці коливання можуть бути пов'язані з перерахунком цін на відповідні товари на світовому та вітчизняному ринках, підвищенням тарифів на імпорт, зміною податкової політики, стрімке зростання курсу валют, тому це питання набуває актуальності. Кожному підприємству необхідно підібрати метод, який буде давати змогу найточніше провести оцінку реалізованих товарів з урахуванням інтересів власників підприємства та специфіки діяльності. Існують такі методи оцінки реалізованих товарів:

- 1) метод суцільної ідентифікації - використовується по відношенню до тих запасів, які не є взаємозамінними, або які призначені для конкретних проектів;
- 2) метод середньої вартості - ґрунтується на припущенні, кожна одиниця запасів даного періоду має однакову середню вартість, яка розраховується за певний період;
- 3) метод списання перших надходжень - ФІФО - ґрунтується на припущенні, що запаси, які надійшли першими, відпускаються також першими;
- 4) метод списання останніх надходжень - ЛІФО - ґрунтується на протилежному твердженні до методу ФІФО, товари які надійшли останніми відпускаються в першу чергу [1].

На нашу думку, було б доцільно запропонувати для використання метод середньозваженої собівартості, який дає змогу при багаторазовому надходженні товарів за різною ціною розрахувати їх середню ціну, і вже потім розраховують собівартість реалізованих товарів. Цей метод дає можливість одержати детальнішу оцінку активів в умовах тенденції зростання цін на товари, раціонально витратити кошти на благо підприємницької діяльності та розумно керувати вартісною формою руху товарів.

Синтетичний облік доходу від реалізації товарів ведуть на відокремленому рахунку 70 «Доходи від реалізації» класу 7 «Доходи і результати діяльності», який призначений для пооб'єктного обліку за окремими групами. Для цього відкривають субрахунки 702 «Дохід від реалізації товарів» та 704 «Вирахування з доходу».

Головним завданням для підприємств торгівлі є орієнтація на споживача. В свою чергу підприємству треба приділити значну увагу управлінському рішенню, за допомогою якого буде визначено метод продажу товарів, а також буде обрано методи активізації, види дисконтних карток, за яких умов їх видавати і які знижки будуть надаватися власникам дисконтних карток. Ці рішення мають базуватися на аналізі оперативної бухгалтерської інформації.

Оскільки власники підприємств самостійно приймають рішення щодо ведення аналітичного обліку та відкриття рахунків третього і нижчих порядків, з метою деталізації інформації, доречно ввести рахунки третього порядку до рахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» та до рахунку 704 «Вирахування з доходу». За допомогою цих синтетичних рахунків з'являється можливість виділити з усього доходу торговельного підприємства дохід від реалізації товарів за методами активізації продажу товарів, що дає змогу проводити більш поглиблений аналіз реалізації товарів, вирішувати питання доцільності застосування того чи іншого маркетингового інструмента. Це сприятиме прийняттю ефективніших управлінських рішень у процесі формування чистого доходу підприємства [4].

Достовірне відображення в бухгалтерському обліку торгових націнок підприємств на товари, які оприбутковуються та обчислюються за продажними цінами, раціональне та об'єктивне визначення та списання торгових націнок на реалізовані товари має важливе значення для визначення фінансових результатів діяльності та рівня рентабельності торгівлі.

Ще одне питання, яке потребує розгляду та вдосконалення стосується правильності списання собівартості реалізованих товарів підприємствами торгівлі.

До роздрібної ціни товарів входять, крім первісної вартості товарів, суми податку на додану вартість, сплачені постачальникам, та суми торгової націнки на покриття витрат і отримання доходу від торгівлі [3].

В бухгалтерському обліку товари прийнято списувати з кредиту рахунку 28 «Товари» на дебет рахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів» за фактичною собівартістю. Фактична собівартість реалізованих товарів являє собою продажну вартість реалізованих товарів та суму торгової націнки. Об'єднання на рахунку 28 «Товари» активних субрахунків для обліку товарів і тари з контрактивним пасивним регулюючим субрахунком 285 «Торгова націнка» призводить до плутанини в бухгалтерських записах товарних операцій.

На нашу думку ефективнішим було б фактичну собівартість реалізованих товарів розмістити не на рахунку 28 «Товари», а на субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів», який по економічному змісту саме для цього й призначено. Дивлячись на це бачимо, що суму торгової націнки, яка відноситься по розрахунку до реалізованих товарів, раціональніше було б списувати за таким принципом: Дт 285, Кт 902 – на зменшення продажної вартості реалізованих товарів або рівнозначним записом способом сторно: Дт 902, Кт 285 – на зменшення дебетового обороту субрахунку 902, де врахована продажна вартість товарів [2].

Використання вищевказаного підходу до обліку товарів і торгових націнок дасть змогу не лише спростити синтетичний і аналітичний облік, а й допоможе більш чітко та об'єктивно відображувати в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності фактичну собівартість реалізованих товарів, залишків товарів, а також фінансових результатів торговельних підприємств.

Отже, з метою вирішення існуючих проблем використавши запропоновані нами вище шляхи вирішення проблем дадуть змогу вдосконалити облік операцій з продажу товарів, а також будуть сприяти більш повному та об'єктивному відображенню торгових операцій у бухгалтерському обліку підприємства, а точніше саме від цього буде залежати ефективність та оперативність прийняття управлінських рішень щодо стратегії і тактики розвитку підприємства.

Література:

1. Волкова І.А. Фінансовий облік – 2: Навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І.А. Волкова К.: Центр учбової літератури, 2009. – 224 с.
2. Дроздова О.Г. Бухгалтерський облік і контроль руху товарів: організація і методика: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к.е.н. за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомир, 2013. – 21 с.
3. Іван Павлюк. Первісні проблеми.Визначення та облік первісної вартості // [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://dtk.com.ua/show/1cid01512.html>.
4. Калініченко А. В., Наріжна О. С. Проблемні питання обліку операцій з продажу товарів на підприємствах роздрібною торгівлю та шляхи їх вирішення // [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.confcontact.com/2013-specproekt/ek9_kalinich_nar.htm.

УДК 657

*Головачко В.М., к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Грига М.А., магістер
Мукачівський державний університет*

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Удосконалення податкової системи України становить у сучасних умовах одну з актуальних проблем. Від її вирішення залежить наповнення державного бюджету, подальше розгортання підприємництва, інвестування важливих галузей народного

господарства та соціальний захист населення. Недоліки податкової системи негативно впливають на регулювання економічних процесів у ринкових умовах, призводять до тінізації економіки. Водночас, трансформація податкової системи неможлива без виявлення причин та детермінантів її недосконалості.

Українська податкова система є однією з найбільш складних і найменш ефективних не тільки серед країн з розвинутою ринковою економікою, а й у глобальному порівнянні, що регулярно підтверджують міжнародні звіти та рейтинги, дослідження вітчизняних економістів, а також оцінки інвесторів, що працюють в Україні. У рейтингу податкових систем Paying Taxes 2011, підготовленому Світовим банком спільно з Price Waterhouse Coopers, Україна посіла 181 місце зі 183 досліджуваних країн.

За даними дослідження, середньостатистичне українське підприємство протягом року сплачувало 135 податків та платежів, що є найгіршим показником у світі. Вартість адміністрування багатьох з них перевищувала надходження від їх справляння.

Існує думка стосовно великого податкового тиску в Україні. Понад те, в засобах масової інформації податкову систему почали називати “фіскальною”, “пригноблюючою”, “антигуманною”, “тоталітарною” та інше. Для з'ясування, чи відповідають подібні характеристики суті питання, потрібно, по-перше, встановити розмір сукупного податкового тиску на підприємницьку структуру в Україні, а по-друге, порівняти його з провідними цивілізованими країнами світу.

Ключовими негативними чинниками, що визначають надто низькі конкурентні позиції української податкової системи, є такі:

1. Нестабільність, внутрішня суперечливість і неузгодженість податкового законодавства. Чинне до 2011 року законодавство нараховувало близько 600 законів та підзаконних актів, що регламентують податкову систему України. Деякі законодавчі акти суперечать один одному щодо нарахування чи адміністрування одного й того ж податкового платежу.

2. Високе податкове навантаження на бізнес. Особливо це стосується оподаткування оплати праці.

3. Нераціональний розподіл податкового тиску між факторами виробництва. В Україні основний податковий тиск здійснюється на капітал і людські ресурси, які в сучасних економічних умовах є рушіями становлення інвестиційно-інноваційної моделі економіки. Високе навантаження на фонд оплати праці і прибуток корпорацій є чинником стримування інвестицій в основні фонди та розвиток людських ресурсів.

4. Низька рентабельність податкової системи. Затрати вітчизняної податкової системи на збирання 100 грошових одиниць податків у 3-4 рази перевищують аналогічний показник у країнах з розвинутою ринковою економікою, що свідчить про непродуктивні видатки податкової служби та про її недостатньо ефективну роботу.

5. Низька фіскальна ефективність податкової системи. Через нездатність підвищити продуктивність податку за рахунок перекриття схем мінімізації та ухиляння від сплати податків держава втрачає значний обсяг фінансових ресурсів. За розрахунками експертів, лише від мінімізації та ухиляння від сплати ПДВ бюджет втрачає 26% даного податку від його потенційно можливого надходження.

6. Складність системи адміністрування податків. Через недосконале законодавство, а також значний обсяг бюджетних втрат від оптимізації оподаткування податкова служба запроваджує додаткові заходи та обмеження, під дію яких досить часто потрапляють і сумлінні платники податків. Показовою є ситуація з уведенням реєстру податкових накладних, який ускладнив підготовку податкової звітності для всіх платників ПДВ, хоча був запроваджений для боротьби з недобросовісними платниками податків.

7. Централізація фінансових ресурсів та повноважень стосовно їх розподілу. Більшість ключових податків сьогодні закріплені виключно за державним бюджетом. Ті ж, що закріплені за місцевими бюджетами, належать до кошику доходів, що враховуються при визначенні розміру міжбюджетних трансфертів. Іншими словами, якщо доходи від

сплати податку зростуть, то місцевим бюджетам від цього не буде жодної користі, оскільки на аналогічну величину скоротиться обсяг трансферту з держбюджету. У підсумку склалася дестимулююча система міжбюджетних відносин, за якої місцеві органи влади, не маючи зацікавленості, взагалі усунулися від проблем податкової політики.

8. Безсистемне та невиправдане надання податкових пільг і звільнень, що посилює податкове навантаження на ефективні підприємства, які сумлінно сплачують податки. Широкий перелік податкових преференцій викривлює фіскальний простір, надаючи окремим підприємствам і галузям більш вигідні вихідні позиції, автоматично знижуючи конкурентоспроможність суб'єктів підприємницької діяльності, які не мають можливості лобіювати надання їм податкових пільг.

Нестабільність, внутрішня суперечливість і неузгодженість податкового законодавства можуть оптимізувати такі заходи: формування єдиного концептуального правового розуміння на засадах визнання принципу верховенства права і побудованих на ньому принципів верховенства Конституції і закону, закону та підзаконних актів; суворе дотримання правил законодавчої техніки, своєчасна інформатизація законотворчого процесу та кодифікація податкового законодавства; доступність текстів законопроектів для широкого ознайомлення та обговорення серед громадськості; аналітична експертиза законопроектів, соціально-правовий експеримент, наукове прогнозування, законодавче планування, дослідження суспільної думки та апробування проектів; встановлення чітких критеріїв конституційності правових актів, що гарантують їх коректність, ефективність і захищеність конституційним визнанням, а також дотримання юридичних пріоритетів і меж відповідальності за порушення законності; заборона “пакетного” голосування у Верховній Раді України.

Зменшити податковий тиск на платників податків, які не мають пільг і виконують свої платіжні зобов'язання може стати застосування державних форм підтримки, поширених у країнах з розвинутою ринковою економікою: звільнення деяких підприємств від необхідності ведення звітності про результати господарської діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку і звітності; використання податків на оціночний дохід і мінімальних податків; податкові кредити.

Для підвищення ефективності діяльності податкової служби України Міжнародна фінансова корпорація пропонує провести такі заходи:

- скорочення кількості візитів до контролюючих органів дозволить забезпечити правові гарантії підприємствам, що надсилають звітність до контролюючих органів через Інтернет або поштою;

- удосконалення системи контролю та скорочення кількості перевірок на основі оцінки ризиків усіма контролюючими органами згідно з найкращою міжнародною практикою відбору платників податків для перевірок – запорука поліпшення ефективності контрольної-перевірочної діяльності контролюючих органів і зменшення втручання в діяльність платників податків, зменшення витрат часу та коштів на забезпечення проходження перевірок. Інші види контролю (наприклад позапланові перевірки) мають бути мінімізовані, особливо щодо малих і середніх підприємств;

- запобігання застосуванню санкцій через створення та активне застосування зваженої системи швидкого та безперешкодного застосування санкцій, серед яких можуть бути і позбавлення реєстрації, і штрафи, і тимчасове закриття відповідного підприємства та інші адміністративні заходи. Що стосується кримінального переслідування, то інформування про перебіг розслідування невеликої кількості справ і оприлюднення вироків (винесених під час судового процесу) можуть сприяти кращому дотриманню податкового законодавства;

- підвищення довіри до податкових органів і рівня використання джерел податкової інформації, що надходить від таких органів, залежить від подальшого поліпшення якості роз'яснень податкового законодавства та підвищення професійного рівня працівників податкового органу.

Підвищити фіскальну ефективність податкової системи може запровадження концепції звичайних цін, зменшення можливості мінімізації податку на прибуток, перекриття законних можливостей мінімізації оподаткування платниками єдиного податку, перекриття схем мінімізації нарахування зобов'язань ПДВ та необґрунтованого розширення податкового кредиту, а також посилення боротьби з ухилення оподаткування виробництва і реалізації підакцизних товарів.

Для поліпшення свого становища Україні необхідно поступово використовувати міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни, створювати умови, в яких майже неможливо буде ухилитися від сплати податкових зобов'язань, що призведе до поступового збільшення надходжень до державного бюджету, а також подбати про те, щоб податкові надходження були доцільно розподілені. За умови ефективного реформування податкової системи Україна матиме шанси стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції на світовому просторі.

Отже, податкову систему країни треба змінювати таким чином, щоб більш враховувались економічні інтереси обох сторін - держави і платників податків, а також усувалась зацікавленість платників в податкових незаконних ухиленнях.

Література:

1. Вартість дотримання податкового законодавства в Україні. – К.: Міжнародна фінансова корпорація, 2009. – 252 с
2. Кміть В. М. Правові колізії у податковому законодавстві України та шляхи їх усунення [Текст]/ В.М. Кміть // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2010. - № 1(48). –С.215-218.
3. Стrojч С. Теорія сплати податків в Україні: вивчаємо Податковий кодекс / С. Стrojч // Все про бухгалтерський облік. – 13 грудня 2010. – № 14. – С. 5–12.
4. Ярошенко Ф.О. Реформування податкової системи України в контексті прийняття Податкового кодексу (коментарі до пропозицій Міністерства фінансів України) / Ф.О. Ярошенко // Фінанси України. – 2010. - №7. – С.3-21.

УДК 336.2

*Гречмак В. В. студент,
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри
фінансів і кредиту Крамаренко О. М.,
Миколаївський національний аграрний університет*

ФІСКАЛЬНА ФУНКЦІЯ ПОДАТКІВ

В сучасній економічній теорії оподаткування юридичних і фізичних осіб розглядається як важливе фінансове джерело не тільки наповнення державного бюджету, а й як інструмент регулювання економічного розвитку окремих підприємств, галузей, територій, регіонів та національної системи господарювання в цілому. Податки виступають як спосіб розподілу і перерозподілу доходів між суб'єктами господарювання внаслідок чого здатні стимулювати або навпаки стримувати розвиток економічних процесів [1, с. 12].

На сьогоднішній день думки вчених розходяться щодо трактування сутності податків та ролі їх функцій у економіці держави. Існує позиція, що податки – це примусове стягнення коштів на користь держави на законних підставах. В деякій мірі так і є, але це тільки акцентує головне їх призначення – накопичення бюджету і акумулювання коштів.

Податки є однією з найважливіших фінансових категорій. Саме виникнення держави спричинило і появу платежів та внесків до державної скарбниці для фінансового забезпечення виконання державою її функцій. Спочатку ці внески провадились у на-

туральній формі, а з розвитком товарно-грошових відносин відбувся поступовий перехід до грошової форми оподаткування.

На сьогоднішній день вчені неодноразово підходять до трактування сутності податків та ролі їх функцій у економіці держави. Дослідженням цього питання присвячена велика кількість праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед них праці О. Василика, В. Вишневського, О. Данілова, Ю. Іванова, А. Крисоватого, В. Мельника, П. Мельника, Д. Черніка, А. Соколовської, В. Федосова та інших. Так, В. Федосов, В. Опарін, В. Мельник трактують податки як частину економічних відносин, пов'язану зі створенням централізованих фондів фінансових ресурсів. В. Андрущенко, О. Данілов, О. Василик, В. Мочерний розглядають податки як обов'язкові платежі на користь держави для того, щоб вона могла виконувати свої функції. Існує також позиція, що податки – це примусове стягнення коштів на користь держави на законних підставах. Безумовно, всі визначені сутності податків як економічної категорії різні, але всі без винятку вони підкреслюють його головне призначення – мобілізацію фінансових ресурсів, тобто акцентують увагу на його фіскальній та регулюючій функції.

Згідно з Податковим кодексом України, фіскальна функція податків найважливіша. Відповідно до цієї функції податки виконують своє основне призначення - поповнення дохідної частини бюджету, доходів держави для задоволення потреб суспільства. В період становлення буржуазної держави ця спрямованість податків вважалася єдиною. Однак до кінця XIX ст. нова концепція податків розглядає їх як соціальний регулятор, зняряддя реформ, і до кінця 30-х років XX ст. податки вже вважаються засобом регулювання економіки, забезпечення стабільного економічного зростання.

За допомогою фіскальної функції реалізується основне суспільне призначення податків - формування фінансових ресурсів держави, що акумулюються в бюджетній системі й позабюджетних фондах, для здійснення власних функцій. Сутність фіскальної функції полягає в кількісному зіставленні податкових надходжень із потребами держави у фінансових ресурсах, оцінці ефективності кожного податкового каналу й податкового пресу в цілому [2, с.72–73].

Справа в тому, що фіскальна складова податку виявляє себе не тільки у сфері державного регулювання соціально-економічних процесів з допомогою податків, пільг тощо, а й у сфері суб'єктивно-ринкових відносин, тобто як діяльність людей, які свідомо спрямовують свій потенціал на досягнення кращих реальних економічних цілей в умовах діючої системи оподаткування.

З нашої точки зору, трактування фіскальної функції податків на макрорівні є дискусійним, оскільки сам по собі податок є економічним збитком для платника, тому мінімізувати збиток можна шляхом мінімізації податків. Така мінімізація може відбуватися незаконним шляхом або законним – шляхом надання певних преференцій, але це більше сфера прояву регулюючої функції.

Податки впливають на рівень і структуру сукупного попиту, вони можуть сприяти розширенню виробництва в окремих галузях чи гальмувати його. Через податки держава регулює фінансово-господарську діяльність організацій і громадян, а також за джерелами доходів і витратами. Завдяки грошовій оцінці сум податків можливо кількісне зіставлення показників доходів з потребами держави у фінансових ресурсах.

Отже, можна зробити висновок, що фіскальна функція податків є важливим інструментом регулювання розвитку економіки держави. Фіскальна функція є важливою у характеристиці сутності податкової системи, вона визначає її суспільне призначення. З огляду на цю функцію держава повинна отримувати не просто достатньо податків, але головне - надійних. Податкові надходження мають бути постійними і стабільними. Постійність означає, що податки мають надходити до бюджету не у вигляді разових платежів з невизначеними термінами, а рівномірно протягом бюджетного року в чітко встановлені строки. Оскільки призначення податків полягає у забезпеченні витрат держави, то терміни їх сплати мають бути узгоджені з термінами фінансування видатків

бюджету. Стабільність надходжень визначається достатнім рівнем гарантій того, що доходи, передбачені Законом про Державний бюджет на поточний рік, будуть отримані у повному обсязі.

Література:

1. Беспала Н.О. Сутність податків та їх роль у механізмі державного управління соціально-економічним розвитком країни / Н.О.Беспала: 2009. – С. 10-15 (Держава та регіони).

2. Ковальчук К. Функції податків та їх реалізація в податковій системі України / К. Ковальчук, Т. Рева: 2009. – С. 70-83.

3. Податковий кодекс України : за станом на 8 листопада. 2014 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид., 2014. — 112 с.

УДК 657.37:006.32

*Діхтяренко М.А., студент
ЧІБС УБС НБУ (м. Київ)*

*Біляченко О.Л.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ЧІБС УБС НБУ (м. Київ)*

ЗВІТНІСТЬ ЗА МСФЗ В УКРАЇНІ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

Сьогодні перед Україною постає ряд важливих питань та умов, виконавши які наша країна зможе стати повноправним та важливим членом європейського та світового співтовариства. Однією з таких умов є стандартизація ведення бухгалтерського обліку та подання звітності. Проте, не дивлячись на значний прогрес в цьому питанні в останні роки, залишається невирішеними ряд проблемних питань зі сфери необхідності та доцільності впровадження Міжнародних стандартів в Україні.

Протягом майже двадцятирічної практики впровадження МСФЗ в Україні серед науковців, бухгалтерів-практиків та керівників підприємств досі точаться гострі дискусії щодо доцільності переходу вітчизняної системи обліку на міжнародні стандарти. Виникає питання чи справді даний перехід зможе забезпечити бухгалтерському обліку статус ключової та основоположної функції управління та важливої частини національної економічної безпеки країни.

Проаналізувавши наукові роботи багатьох українських вчених та дослідників в сфері проблем та питань процесу впровадження МСФЗ в Україні можна виділити наступні дискусійні напрями та проблемні питання, що до них належать (табл. 1).

Таблиця 1

Проблеми впровадження МСФЗ в Україні

№ з/п	Дискусійні напрями	Проблемні питання
1.	Проблеми пов'язані з загрозою національної економічної безпеки	Універсалізація та уніфікація облікового процесу в глобальних масштабах проходить без врахування історичних особливостей, національних напрацювань та досягнень у сфері бухгалтерського обліку, специфіки діяльності окремих галузей економіки В своїй основі МСФЗ зорієнтовані та розроблені для задоволення потреб глобальних корпорацій та обліку транснаціонального капіталу Проблема протистояння двох глобальних систем бухгалтерського обліку (США-Великобританія), а отже відсутність єдиного визначення та тлумачення тих чи інших облікових процесів
2.	Проблеми методологічного та	Неузгодженість та невідповідність форм облікового забезпечення податкових розрахунків в Україні та обліку за МСФЗ

<i>№ з/п</i>	<i>Дискусійні напрями</i>	<i>Проблемні питання</i>
	методичного характеру	Необхідність збору додаткової інформації для складання звітності відповідно до МСФЗ, оскільки вона носить аналітичний характер Складність та неоднозначність окремих стандартів Непередбаченість використання МСФЗ малими та середніми підприємствами через великі обсяги витрат на складання та трансформування звітності
3.	Проблеми організаційного характеру	Форсування процесу переходу на МСФЗ та стислість термінів їх впровадження Необхідність наявності структур, які будуть здійснювати процес переходу на МСФЗ, що призводить до додаткових фінансових витрат Відсутність державних структур, які зможуть повноцінно забезпечити контроль за впровадженням та використанням МСФЗ Необхідність залучення фахівців економічних, аналітичних, юридичних та інших служб підприємства в процесі ведення обліку та формування звітності відповідно до вимог МСФЗ
4.	Проблеми технічного характеру	Неточність та неоднозначність перекладу з англійської мови МСФЗ та наукової літератури в галузі обліку Відсутність коштів та матеріальної бази для забезпечення повноцінного та широкомасштабного переходу на МСФЗ Непередбачувані затримки подання звітності в зв'язку з трансформацією звітності відповідно до МСФЗ Використання лише професійного судження укладача звітності в багатьох важливих та принципових питаннях ведення обліку, а також складання та подання звітності Велика трудомісткість процесу трансформації звітності, що призводить до збільшення обсягу роботи та виконуваних обов'язків бухгалтерської, планової, аналітичної служби підприємства Необхідність використання спеціального програмного забезпечення в процесі ведення бухгалтерського обліку відповідно до вимог МСФЗ, яке суттєво збільшує витрати підприємства на придбання такого програмного забезпечення
5.	Освітні проблеми	Відсутність кваліфікованих кадрів, необхідних для ведення точного, безпомилкового обліку та формування звітності відповідно до потреб користувачів Недостатність освітніх та кваліфікаційних курсів з питань запровадження МСФЗ для підвищення рівня знань у практикуючих бухгалтерів та керівників підприємств Необхідність поглибленого вивчення питань, щодо ведення обліку за МСФЗ у ВНЗ Відсутність досвіду стажування працівників в установах та на підприємствах, які вже успішно здійснюють формування звітності відповідно до МСФЗ

Слід зазначити, що головною особливістю ведення обліку та складання звітності відповідно до вимог МСФЗ є інформаційна векторність на задоволення потреб користувачів звітності та свобода бухгалтерського професійного судження, що важко усвідомлюється українськими бухгалтерами у зв'язку з особливостями менталітету, сформованому в українських обліковців протягом багатьох десятиліть.

Отже, зазначені дискусійні питання потребують серйозного та всебічного аналізу, з визначенням чітких та конкретних заходів для їх вирішення. Саме таким чином можна забезпечити найбільш ефективний та результативний перехід на ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ, що дозволить забезпечити повну інтеграцію України в світове співтовариство, як його важливого та рівноправного члена.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ТА ВІДОБРАЖЕННІ В ОБЛІКУ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ

Зростання потоків інформації спричиняють загострення внутрішньогосподарських, зовнішніх зв'язків і процесів підприємств. Дані зміни вимагають у підприємств здійснювати та дотримуватись ефективної організації обліку, що проявляється через застосування інвентаризації. Вона полягає у проведенні та досягненні мети, цілей і завдань, що ставляться перед інвентаризаційною комісією.

Інвентаризація являє собою перевірку наявності майна підприємства і стану його фінансових зобов'язань шляхом документального підтвердження даних та відповідності їх фактичним даним бухгалтерського обліку підприємства. Проведення інвентаризації в Україні регламентується Інструкцією по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків № 69.

Проведення інвентаризації на підприємстві передбачає здійснення таких завдань [1]:

- а) перевірка та визначення фактичної наявності цінностей та майна підприємства;
- б) встановлення залишку чи недостачі цінностей і майна підприємства;
- в) виявлення товарно-матеріальних цінностей, що втратили свою первісну якість з певних причин частково, а також виявлення активів, що не використовуються;
- г) проведення перевірки дотримання умов та порядку збереження, правил утримання та експлуатації основних фондів;
- д) проведення перевірки щодо реальності зарахованих на баланс об'єктів інвентаризації таких, як основні фонди, нематеріальні активи, товарно-матеріальні цінності, суми коштів у касі та інших рахунках в установах банків, коштів у дорозі, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість та ін.

Є. Калюга вважає, що інвентаризація включає в себе п'ять етапів [3]:

- 1) підготовчий – передбачає підготовку до проведення інвентаризації, шляхом створення інвентаризаційної комісії та визначення мети, завдань і об'єктів обліку;
- 2) натуральну і документальну перевірки – передбачає здійснення контролю за об'єктами обліку фактично та їх відображення у документах;
- 3) таксувальний - передбачає внесення описів (актів) грошових оцінок майна і зобов'язань за даними первинних документів та бухгалтерського обліку;
- 4) порівнювально-аналітичний - процес поступового співставлення фактичної кількості об'єктів перевірки з документальними;
- 5) підсумковий – підбиття підсумків, шляхом складання акту інвентаризації.

Основними видами інвентаризації є:

- 1) повна, яка спрямована на суцільну перевірку всіх активів і зобов'язань підприємства. Вона переважно проводиться перед складанням річної фінансової звітності та відбиття підсумків роботи підприємства за рік.
- 2) часткова інвентаризація охоплює перевірку окремих видів об'єктів.
- 3) планова інвентаризація, спрямована на проведення у встановлені терміни згідно із затвердженим керівництвом планом.
- 4) позапланова проводять раптово, з метою перевірки наявності конкретних цінностей.
- 5) суцільна, спрямована на перевірку всіх об'єктів відповідного виду.
- 6) вибіркова передбачає перевірку тільки окремих цінностей.

Результати інвентаризації відображаються в обліку в такому порядку. Виявлені при інвентаризації залишки матеріальних цінностей оприбутковують і зараховують на доходи підприємства записом:

Дт 20 «Запаси» Кт 74 «Інші доходи»

Нестача матеріальних цінностей, виявлена при інвентаризації, незалежно від причин виникнення, оформляється записом:

Дт 97 «Інші витрати» Кт 20 «Запаси»

На вартість нестачі товарно-матеріальних цінностей, що підлягає відшкодуванню винними особами, в бухгалтерському обліку роблять запис:

Дт 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків» Кт 716 «Відшкодування раніше списаних активів» [2].

Таким чином, ефективне проведення інвентаризації можливе лише за рахунок системного підходу. Кожне підприємство потребує вільного оперування інформацією щодо господарської та фінансової діяльності і регулюються сучасними умовами, що стає можливим у досягненні первинного бухгалтерського спостереження. При чому, інвентаризація забезпечує отримання повної, достовірної та неупередженої інформації про наявність майна підприємства та можливості контролю з боку власника за станом справ на підприємстві.

Література:

- 1) Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / Ф.Ф. Бутинець. — Житомир: ЖІТІ, 2013. — 376 с.
- 2) Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків: Наказ: від 11 серпня 1994р., № 69/ Міністерство фінансів України. — Офіц. вид. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
- 3) Калюга Є.В. Зміст, порядок проведення і вдосконалення методичних прийомів інвентаризації / Є. В. Калюга // Вісник податкової служби. — 2001.—№ 5. — С. 33- 37.

УДК 657.1

Дубініна М.В.

*д. е. н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту
Миколаївський національний аграрний університет
Вишеньська Л.М., магістр
Миколаївський національний аграрний університет*

ЗНАЧЕННЯ ОТРИМАННОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ефективна діяльність підприємств, залежить не тільки від вирішення організаційних питань, але й від отримання своєчасної інформації про фінансові результати.

Інформація про фінансових результатів є необхідною та важливою для функціонування підприємств. Оскільки фінансовий результат є узагальнюючим показником та інформація, щодо нього характеризує ефективність виробництва і відображає всі аспекти діяльності підприємства, вивчення даного питання є досить актуальним.

За останній час в економічній літературі опублікована значна кількість наукових праць, присвячених проблемам, що стосуються фінансових результатів. Серед видатних вчених, що здійснили вагомий внесок слід відмітити таких, як Гуцаленко Л.В., Крупка Я.Д. та багато інших.

Одержання усіх видів інформаційних ресурсів відбувається за допомогою системи бухгалтерського обліку. Одне із центральних місць в бухгалтерському обліку відводиться фінансовому результату. Завдання бухгалтерського обліку фінансових результатів полягає у визначенні кількісних і якісних параметрів фінансового результату: прибуток чи збиток;

формування даних щодо фінансових результатів для потреб складання фінансової звітності й податкових декларацій; інформаційне забезпечення порядку розподілу прибутку та здійснення операцій щодо розрахунків за сумами належних до бюджету податків та обов'язкових платежів, з акціонерами та засновниками за нарахованими їм дивідендами, формування резервів власного капіталу тощо.

Метою функціонування будь-якого підприємства є отримання за певних умов максимальної вигоди при мінімальних затратах. Але, це досягається тільки в тому випадку, якщо керуючий персонал забезпечений потрібними даними. Весь цей обліковий процес немислимий без інформації, щодо фінансових результатів, так як вона є основним джерелом, на який покладаються її користувачі.

Інформація про фінансові результати є невід'ємною частиною системи бухгалтерського обліку, обмін якою охоплює всі сфери діяльності підприємства. Кожен керівник повинен мати точні дані про фінансовий та майновий стан підприємства.

На сучасному етапі розвитку підприємств фінансовий результат діяльності являється важливим показником, який в першу чергу цікавить всіх користувачів облікової інформації. При цьому, користувачами такої інформації слід вважати фізичних та юридичних осіб, які проявляють інтерес до подій і процесів, що відбуваються на підприємстві, та хочуть мати інформацію про стан майна, результати діяльності, партнерську надійність, впевненість у тому, що підприємство буде успішно функціонувати й надалі [2].

Потенційних інвесторів та інших фінансово - зацікавлених партнерів підприємств в першу чергу, перед проведенням будь-яких фінансових операцій, цікавить інформація про фінансовий результат діяльності підприємства.

Інформація про фінансові результати завжди мала велику цінність в діяльності будь-якого підприємства, особливо для керівників (засновників, інвесторів). Дана інформація формується в результаті ведення обліку, складання і обробки документів, здійснення господарської діяльності підприємств. Від того, наскільки якісно ведеться облік фінансових результатів залежить подальша результативність діяльності підприємства.

Отримана інформація про фінансові результати не лише характеризує виробничо-господарську діяльність підприємства, а й відрізняється великим обсягом, різноманітністю та складністю своїх властивостей.

Досягнення певної мети потребує постійного збору та аналізу інформації, яка буде основою для прийняття рішення [1].

Недостатня кількість отриманої інформації про фінансові результати є причиною виникнення невизначеності та підвищує ризик діяльності підприємства, тобто недостатньо повна інформація може призвести до прийняття помилкових і неефективних рішень.

Отже, інформація про фінансові результати є дуже важливою в системі бухгалтерському обліку. Головним завданням бухгалтерського обліку, як інформаційної системи, є найбільш повне та своєчасне задоволення великої кількості користувачів достовірними даними про стан майна та результати діяльності підприємства.

Інформація про фінансові результати сама по собі є значною цінністю. Ця цінність зумовлена можливостями, котрі вона надає для прийняття рішень.

Таким чином, отримана інформації про фінансові результати діяльності, що відповідає усім вимогам, є основною умовою прийняття ефективних управлінських рішень підприємствами.

Література:

1. Гуцаленко Л.В. Поліпшення якості та прогнозованості облікової інформації для забезпечення прибутковості підприємства. / Л.В. Гуцаленко // Економіка АПК. – 2010. – № 7. – С.67-71.
2. Крупка Я.Д. Користувачі облікової інформації та проблеми задоволення їх інформаційних потреб. / Я.Д. Крупка // Вісник ЖДТУ. – 2008. – №3 (53). – С. 132-134.

ОПЕРАЦІЇ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ В СИСТЕМІ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік операцій з давальницькою сировиною здійснюється з урахуванням того, що давальницька сировина на кожному етапі її переробки, а також вироблена з неї готова продукція є власністю замовника, і відображається на його балансі. Тобто виконавець не обліковує на своєму балансі ні вартості сировини, переробку якої він здійснює, ні вартості виготовленої з неї продукції, а лише вартість здійснених ним робіт з переробки давальницької сировини. Відповідно, саме замовник повинен забезпечити облікове відображення процесу виготовлення продукції на давальницьких умовах та калькулювання її собівартості.

Проте виникають суперечності щодо віднесення операцій з давальницькою сировиною до виробничої чи торгівельної діяльності. Зокрема, у Законі України “Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах” зазначено, що під готовою продукцією слід розуміти продукцію (товар), вироблену з використанням давальницької сировини (крім тієї частини, що використовується для проведення розрахунків за її переробку) і визначену як кінцеву у контракті між замовником і виконавцем). Таке трактування готової продукції залишає невирішеним питання визнання у підприємства-замовника результату переробки давальницької сировини: як готової продукції чи як товару, що безпосередньо впливає на порядок обліку зазначеної продукції.

Однозначним є лише підхід щодо відображення в обліку процесу передачі сировини в переробку, що зумовлено чіткою регламентацією такої операції в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, в якій зазначено, що матеріали, передані в переробку на сторону обліковуються на субрахунку 206 “Матеріали, передані в переробку” з подальшим включенням до складу собівартості отриманих з них виробів.

Крім того, в даній інструкції вказано, що затрати на переробку матеріалів, які оплачуються стороннім організаціям, відображаються безпосередньо за дебетом рахунків, на яких ведеться облік виробів, що отримані з переробки. З огляду на зазначене, отриману в результаті переробки сировини готову продукцію замовник може враховувати і як готову продукцію на рахунку 26 “Готова продукція”, і як товари на рахунку 28 “Товари”. Відповідно, бухгалтера торговельних підприємств відображають вироблену з давальницької сировини продукцію як товари, обґрунтовуючи це відсутністю процесу виробництва у замовника, а бухгалтера виробничих підприємств стверджують про невідповідність змісту операцій з давальницькою сировиною сутності торговельної діяльності і в обліку їх відображають як процес виробництва продукції.

Дослідження нормативних актів, ряду періодичних видань та наукових праць дозволили виділити три основні підходи до відображення на рахунках бухгалтерського обліку у замовника процесу формування вартості продукції, виготовленої з давальницької сировини (рис. 1).

Прихильники 1-го підходу вважають, що торговельна діяльність не передбачає проведення обробки та переробки товарів, а лише їхній продаж, тому виготовлення готової продукції на давальницьких умовах є для замовника виробничою діяльністю. Відповідно, під час підписання акту виконаних робіт всі витрати, понесені замовником у зв'язку з переробкою сировини повинні збиратися на рахунку 23 “Виробництво” з подальшим обліком готової продукції, отриманої при переробці давальницької сировини, на рахунку 26 “Готова продукція”.

Рис. 1. Способи відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку замовника вартості продукції, виготовленої на давальницьких умовах

Прихильники 2-го підходу керуються вже згадуваним вище пунктом Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського, за яким витрати на переробку матеріалів, які оплачуються стороннім організаціям, відображаються безпосередньо за дебетом рахунків, на яких ведеться облік виробів, отриманих з переробки. Тому немає підстав дебетувати рахунок 23 “Виробництво”. І якщо отримана з переробки продукція (наприклад, цукор, олія) обліковується на рахунку 26 “Готова продукція”, то на ньому необхідно обліковувати вартість робіт з переробки сировини, а також вартість самої сировини та інші витрати на доставку і зберігання.

Основним аргументом для прихильників 3-го підходу є відсутність у підприємства-замовника власних виробничих потужностей, матеріально-технічної бази, необхідної для виробництва продукції. Крім того, в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку зазначається, що за дебетом рахунку 26 “Готова продукція” відображається надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю, але в даному випадку, продукція виготовлена з давальницької сировини силами підрядника, а не власними.

Проте всі три зазначені підходи викликають суперечності. Так, у Законі України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” дано визначення поняттям “виробництво” та “торгівля”. Зокрема, під виробництвом (виготовленням) розуміють діяльність, пов’язану з випуском продукції, яка включає всі стадії технологічного процесу, а також реалізацію продукції власного виробництва, а до торгівлі відносяться будь-які операції, що здійснюються за договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на товари. При цьому, продукцією власного виробництва визнається продукція, яка була повністю вироблена або піддана достатній переробці чи обробці підприємством з використанням власного або орендованого майна. Проте специфіка здійснення операцій з давальницькою сировиною не відповідає зазначеним визначенням, зокрема, процес виробництва не здійснюється безпосередньо підприємством-замовником, тобто відсутня продукція власного виробництва, а також не відбувається переходу прав власності між замовником і виконавцем на виготовлену продукцію (товар).

Крім того, згідно Інструкції щодо складання форм державних статистичних спостережень зі структурної статистики № 1-підприємство (річна) підприємство-замовник і підприємство-виробник при складанні зазначених форм статистичної звітності вартість продукції, виготовленої на давальницьких умовах та відповідно вартість здійснених робіт з переробки давальницької сировини відносять до виду економічної діяльності, до якого належить діяльність з виробництва даної продукції. Тому включення обсягів виробленої

промислової продукції на давальницьких умовах до складу товарів може призвести до викривлення інформації щодо обсягів реалізації за такими видами економічної діяльності, як промисловість та торгівля, що, в свою чергу, негативно впливає на макророзрахунки, зокрема побудову СНР і розрахунок її основних показників (випуск, валова додана вартість, проміжне споживання тощо).

Як бачимо, жоден із розглянутих підходів не відображає сутність та особливості операцій з давальницькою сировиною. Тому, з огляду на зазначене, вважаємо що облік процесу формування вартості продукції, виготовленої на давальницьких умовах, а також узагальнення інформації про наявність і рух такої продукції, необхідно здійснювати на окремому рахунку, зокрема 29 “Продукція, виготовлена на давальницьких умовах”.

За дебетом запропонованого рахунку відображається первісна вартість такої продукції, яка складається з наступних фактичних витрат: вартість давальницької сировини, використаної для виготовлення продукції (за мінусом вартості оприбуткованих відходів); вартість робіт з переробки давальницької сировини; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати, які безпосередньо пов’язані з доведенням давальницької сировини до стану, в якому вона придатна для використання у запланованих цілях (вартість робіт з переробки давальницької сировини).

За кредитом зазначеного рахунку відображається вибуття продукції, виготовленої на давальницьких умовах, унаслідок продажу, передачі в подальшу переробку, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визначення активу.

Аналітичний облік продукції, виготовленої на давальницьких умовах, ведеться за видами такої продукції, підприємствами-переробниками, видами економічної діяльності.

Рахунок 29 “Продукція, виготовлена на давальницьких умовах” кореспондує за дебетом з кредитом рахунків: 206 “Матеріали, передані в переробку”, 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, 20 “Виробничі запаси”, 22 “МШП”, 65 “Розрахунки за страхуванням”, 66 “Розрахунки за виплатами працівникам”, 685 “Розрахунки з іншими кредиторами”; за кредитом з дебетом рахунків: 20 “Виробничі запаси”, 22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети”, 23 “Виробництво”, 37 “Розрахунки з різними дебіторами”, 90 “Собівартість реалізації”, 91 “Загальновиробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”, 99 “Надзвичайні витрати”.

Оскільки продукція, виготовлена з давальницької сировини, відповідає всім характеристикам готової продукції, то вважаємо, що дохід від її реалізації слід відображати по кредиту рахунку 701 “Дохід від реалізації готової продукції” з відповідним списанням її собівартості в дебет рахунку 901 “Собівартість реалізованої готової продукції”. При цьому, вважаємо, що до зазначених рахунків необхідно відкрити відповідні аналітичні рахунки: 701.1 “Дохід від реалізації готової продукції власного виробництва”; 701.2 “Дохід від реалізації готової продукції, виготовленої на давальницьких умовах”; 901.1 “Собівартість реалізованої готової продукції власного виробництва”; 901.2 “Собівартість реалізованої готової продукції, виготовленої на давальницьких умовах”.

Таким чином, безпосередньо давальницька сировина обліковується на субрахунку 206 “Матеріали, передані у переробку”, який містить інформацію щодо матеріалів, переданих в переробку на сторону, які в майбутньому будуть включені до собівартості отриманих із них виробів. При цьому, всі витрати, понесені замовником у зв’язку з переробкою сировини, у тому числі вартість давальницької сировини і робіт, здійснених виконавцем, пропонуємо акумулювати на рахунку 29 “Продукція, виготовлена на давальницьких умовах”.

*Коваль Н.І., к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Вінницького національного аграрного університету
Сулова І.Ю., магістр
Вінницького національного аграрного університету*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗГІДНО НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ

Основні засоби формують матеріально-технічну базу підприємства. Від правильного та раціонального обліку та їх амортизації залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення та в кінцевому рахунку – забезпеченість підприємства конкурентоспроможними, сучасними засобами праці. В зв'язку з цим, зростає роль і значення обліку основних засобів як найважливіших функцій управління підприємствами.

З погляду економічної категорії, основні засоби – це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт.

На теренах України діють підприємства різних галузей та форм власності, розмірів та обсягів діяльності, але їх бухгалтерів об'єднує спільний факт – наявність основних засобів, що потребують грамотного обліку, тому необхідно адаптувати національну систему обліку до міжнародних вимог [2].

Організація будь-якої підприємницької діяльності потребує наявності засобів праці, вагому частину яких складають саме основні засоби. Вони є основною складовою балансу і значно впливають на фінансовий результат діяльності підприємства, являють собою одні із найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, які вимагають контролю за своїм рухом, організацією синтетичного і аналітичного обліку, процесом документування, визначенням амортизації, проведенням ремонту, модернізації, оновлення застарілих і технічно недосконалих об'єктів.

Незважаючи на те, що основні засоби як економічна категорія використовуються досить часто, питання щодо розкриття їх обліку та амортизації в сучасних умовах господарювання набуває все більшого значення та розглядається в працях таких вчених, як: Г. Аніщенко, Ю.А. Бабаєв, Н.Д. Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, М.Я. Дем'яненко, Г. Кірейцев, С.В. Мочерний, В.Я. Савченко, С.К. Черненко та інші.

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» основними засобами визначаються – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [3].

Відповідно до МСБО 16 основні засоби – це матеріальні об'єкти, які утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей, а також використовуватимуться протягом більше одного періоду [1].

На сучасному етапі розвитку економіки зростає значення амортизаційного джерела відновлення основних засобів, що зумовлено впливом науково-технічного прогресу, змінами у формуванні структури капітальних вкладень, прискоренням морального зношення, переглядом норм амортизаційних відрахувань, розширенням прав підприємств у розрахунку сум амортизації [5].

Також, як відомо, амортизація активу починається з моменту, коли актив можна використати за призначенням. Відповідно до МСБО 16 ремонт або ж будь-яке технічне обслуговування активу не відміняє необхідності амортизації такого основного засобу.

Національні ж стандарти, на відміну від міжнародних, не припиняють амортизації подібних активів на період реконструкції, ремонту чи модернізації [4].

Існують неоднозначні питання порядку нарахування амортизації, що визначені в П(С)БО 7 «Основні засоби». У пункті 29 вказано, що амортизація розпочинається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання. Однак, у цьому твердженні було б доцільніше визначити необхідність її нарахування після місяця, в якому об'єкт основних засобів було введено в експлуатацію, що документально підтверджується Актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів. Тобто виникає неоднозначність трактування початку нарахування амортизації, якщо об'єкт основних засобів не потребує монтажу [3].

Також в П(С)БО 7 не вказується про можливість нарахування амортизації окремих частин об'єктів основних засобів, якщо вони мають різний термін експлуатації. Доцільно було б зробити реальною таку можливість, особливо якщо термін використання окремих суттєвих частин об'єкта відрізняється від терміну експлуатації основного засобу.

Як показує практика, суб'єкти господарювання не приділяють належної уваги оцінці основних засобів. Аналіз даних обліку сільськогосподарських підприємств, опитування керівників і бухгалтерів свідчать, що переоцінка основних засобів здійснюється лише у двох випадках: при створенні підприємства та на вимогу банків при передачі майна під заставу. Але входження України до світового економічного простору, необхідність залучення в сільське господарство іноземних інвестицій та інвестицій з інших галузей національної економіки зумовлюють необхідність постійної переоцінки основних засобів [5].

Для обліку витрат на ремонт об'єктів основних засобів при складанні кореспонденції в дебеті використовують рахунки дев'ятого класу, залежно від призначення основних засобів (чи то основні засоби загальнопромислового призначення, чи то адміністративного). Доцільним було б ввести до Плану рахунків окремих синтетичний рахунок для відображення даних витрат із субрахунками поточного та капітального ремонтів. Цей рахунок повинен бути активним і калькуляційним, де по дебету слід відображати всі витрати на ремонт основних засобів, а з кредиту рахунка списувати витрати закінчених ремонтів на витрати звітного періоду. Залишком на рахунок будуть суми по незавершеним поточним та капітальним ремонтам [2].

Отже, провівши дослідження можемо стверджувати, що між вітчизняними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку існують ряд спільних ознак. Але у питаннях оцінки, переоцінки основних засобів, визнання їх первісної вартості, амортизації та вибуття є вагомі відмінності. Відмінні риси між П(С)БО 7 та МСБО 16 можна пояснити тим, що міжнародний обліковий стандарт носить загальний рекомендаційний характер та не враховує національних особливостей ведення бухгалтерського обліку. Тому необхідно узгодити критерії визнання основних засобів та склад їх об'єктів у П(С)БО 7 з МСБО 16, передбачити в П(С)БО 7 такі методи нарахування амортизації основних засобів, які включено в МСБО 16 та чітко сформулювати в П(С)БО 7 дії при списанні суми дооцінки об'єкта на нерозподілений прибуток.

Запропоновані шляхи дозволять гармонізувати вітчизняний облік основних засобів відповідно до міжнародних стандартів та зменшити невідповідності та проблемні питання з бухгалтерського обліку основних засобів.

Література:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]/ Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014

2. Пирець Н.М. Порівняльний аналіз національних стандартів обліку основних засобів/ Н.М. Пирець, Ю.А. Псюк// [Електронний ресурс]: режим доступу – http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 зі змінами та доповненнями.

4. В.І. Попович Облік основних засобів: порівняльний аналіз МСБО та П(С)БО/ В.І. Попович// [Електронний ресурс]: режим доступу – <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream>

5. Прохорова В.О. Основні проблемні питання обліку основних засобів та шляхи їх вирішення/ В.О. Прохорова// [Електронний ресурс]: режим доступу – <http://vsau.vin.ua/repository/>

УДК 657

Ковач Г., магістр,
Мукачівський державний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Грошові кошти, їхній склад, характер руху і ефективність використання створюють основу платоспроможності підприємства, відображають здатність виконувати свої зобов'язання, впливають на кінцеві результати діяльності прибуток і рентабельність.

Одною з найважливіших характеристик фінансової стійкості є здатність підприємства генерувати в достатніх обсягах грошові кошти для його функціонування і подальшого розвитку.

Джерелом інформації для прийняття управлінських рішень є бухгалтерський облік, він відіграє важливу роль для правильної організації грошового обігу та розрахунків.

Рух грошових коштів – це безперервний процес. Розглядаючи методичні питання обліку і аналізу грошових коштів та їх еквівалентів, необхідно попередньо уточнити, яке смислове навантаження несуть ці категорії на мікроекономічному рівні.

Дослідженню питань обліку грошових коштів присвячені праці відомих вітчизняних економістів, зокрема, С.Л. Берези, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, С.Ф. Голова, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Н.М. Малюги, Є.В. Мниха, Л.В. Нападовської, В.В. Сопка та інших.

Багато відомих економістів стверджують що гроші, це як кровеносна система, в якій постійно відбувається кругообіг доходів і витрат.

«Гроші – одне з найдавніших явищ у житті суспільства – відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку». Гроші відносяться до тих особливих категорій, які завжди були найбільш актуальними в економічній думці, так як в процесі грошового руху найбільшою мірою проявляються і реалізуються інтереси суб'єктів ринку. Через гроші, їх функції кожен індивідуум реалізує свої потреби, тому грошова система і визначає взаємозв'язок між виробництвом, обміном, розподілом і споживанням. Також, «гроші – це сукупність активів, які люди регулярно використовують для придбання товарів і послуг». Сутність грошей змінюється адекватно змінам характеру суспільних відносин.

К. Маркс вивів в поняття гроші, вказавши на їх найважливішу рису, це те що вони служили загальним втіленням абстрактної праці і цінової вартості. Функції грошей надалі розвиваються і уточнюються. У фінансовій звітності суб'єктів господарювання поняття «гроші» замінюється категорією «грошові кошти».

Професор Ф.Ф. Бутинець визначає грошові кошти, як «сума готівки в касі підприємства, вільні грошові кошти, що зберігаються на поточному і валютному рахунку в банку». Грошові кошти – готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які можуть бути використані в будь який момент.

Основними завданнями обліку грошових коштів є: виконання операцій з грошовими коштами за розрахунками з постачальниками, покупцями; контроль за

дотриманням касової і розрахункової дисципліни; своєчасне і правильне документальне оформлення операцій з руху грошових коштів, щоденний контроль за збереженням готівки і цінних паперів у касі підприємства; інвентаризація грошових коштів і відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку; надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися в грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Серед існуючих облікових проблем стосовно руху та наявності грошових коштів слід віднести: 1) визнання та класифікація грошових коштів; 2) правильне їх відображення у фінансовій звітності; 3) організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів; 4) оптимізація надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів; 5) повнота та своєчасність відображення в системі обліку рух грошових коштів; 6) матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів.

На сьогоднішній день не можна розпочати господарську діяльність без наявності грошових коштів та без їх постійного поповнення. Грошові кошти забезпечують проведення поточних операцій.

Отже, діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильно організації обліку грошових коштів, адже основу діяльності підприємства складають операції, які пов'язані з рухом грошових коштів. Ефективність організації обліку грошових коштів забезпечить раціональний розподіл та використання грошових коштів, а тим самим успішну фінансову діяльність підприємства.

УДК 657.6

*Ковшар М.М., магістр
Пономаренко О.Г., к.е.н., доцент
кафедри бухгалтерського обліку,
Полтавська державна аграрна академія*

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

Для отримання деталізованої інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами організовується аналітичний облік. Деталізація аналітичного обліку виробничих запасів обумовлена, по-перше, наявністю великої кількості складів для їх зберігання; по-друге, значною їх номенклатурою; по-третє, складною організаційною та виробничою структурами підприємства тощо [1].

Аналітичний облік запасів починається на складах. На більшості підприємств складський облік ведеться як окрема ланка обліку. Для обробки облікової документації застосовують типові форми первинних та зведених документів, у межах яких виконуються всі операції з обліку руху матеріальних цінностей. Кожен документ має необхідну кількість показників для потреб управління. Зведена обліково-економічна інформація формується на підставі вхідних даних. Вся інформація формується за будь-який визначений потребами управління період, але найчастіше, за місяць. Дані про запаси формуються за окремими групами рахунків, субрахунків, де зазначають використання цінностей у виробництві за нормами та відхилення від норм [2].

За першим варіантом аналітичний облік виробничих запасів ведеться на складах за допомогою карток складського обліку, що розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури – цінника. Аналітичні рахунки групують за групами матеріалів, місцями зберігання матеріально відповідальними

особами, за синтетичними рахунками бухгалтерського обліку і субрахунками. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях. Використовують рахунки аналітичного обліку для контролю за зберігання і рухом запасів, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, а також для проведення підсумків інвентаризації [4].

Існує декілька варіантів обліку запасів в бухгалтерії підприємства, які базуються на основі аналітичного складського обліку:

- сортовий – на кожен вид матеріалів на підставі первинних документів відкривається картка аналітичного обліку, де їх обліковують в натуральному і грошовому вираженні. Оборотні відомості аналітичного обліку складаються по закінченні звітнього періоду. З даними карток складського обліку порівнюються залишки та обороти по них;

- партійний – первинні документи групуються за номенклатурними номерами, і в кінці звітнього періоду кінцеві дані по кожному з номерів заносяться до оборотних відомостей. Оборотні відомості складаються в натуральному і грошовому вираженні по кожному складу і для кожного рахунку;

- сальдовий (оперативно-технічний) – базується на використанні реєстрів аналітичного обліку карток складського обліку. Щоденно (щотижня, раз на 10 днів) працівником бухгалтерії перевіряється правильність записів надходження і витрачання матеріалів на складі і підтверджується залишок по картці складського обліку особистим підписом бухгалтера, а кожного першого числа місяця залишок по кожному номенклатурному номеру переноситься до відомості обліку залишків матеріалів на складі (без виділення оборотів витрат і надходження матеріалів). На підставі даних відомості виводяться підсумки по складу.

Складський облік матеріалів – це сортовий, кількісний, оперативно-технічний облік. Здійснюється облік матеріалів на складі за допомогою спеціалізованих форм документів (табл. 1).

Таблиця 1

Документи зі складського обліку запасів

М-12	Картка складського обліку матеріалів	Застосовується для обліку руху матеріалів на складі за кожним сортом, видом та розміром.
М-16	Матеріальний ярлик	Призначений для характеристики матеріалів кожного номенклатурного номера, що знаходиться в місцях зберігання.
М-13	Реєстр приймання-здачі документів	Застосовується для реєстрації прибутково-видаткових документів, які здаються до бухгалтерії.
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку.
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу	Використовується для контролю за відхиленням фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу і для контролю залишків матеріалів, що знаходяться без руху.
М-19	Матеріальний звіт	Відображає рух запасів на складі за певний період.

Для ведення складського обліку запасів найчастіше використовується Картка складського обліку матеріалів (ф. № М-12), яка відкривається в бухгалтерії й віддається під розписку у реєстрі, де вказуються дата видачі, кількість карток, їх реєстраційні номери і підпис одержувача. Записи в картках (у кількісному виразі) ведуть матеріально

відповідальні особи (завідуючі складами, комірники) на підставі первинних документів, що підтверджують рух матеріалів і складаються у день здійснення операцій.

Замість карток у другому варіанті дозволяється вести облік в оформлених належним чином Книгах складського обліку (для сільськогосподарських підприємств згідно рекомендацій Мінагрополітики це форма № ВЗСГ-10). У картотеці (Книзі) складського обліку відкривають окремі картки (сторінки) на кожен вид запасів. Записи в Книзі (картках) складського обліку завідувач складу робить щодня окремо за кожним разовим документом (об'єднувати дані кількох документів в один запис не дозволяється); після кожного запису виводять залишок.

Щомісяця матеріально відповідальні особи на підставі первинних документів складають Звіт про рух матеріальних цінностей у двох примірниках і подають його в бухгалтерію разом із документами, що підтверджують надходження та витрачання матеріалів. До Звіту включають лише ті види продукції й матеріалів, за якими був рух у звітному періоді. Залишки на початок місяця за кожним номенклатурним номером зіставляють із залишками звітів попереднього місяця.

Сучасні інформаційні системи, які використовуються для автоматизації обліку на підприємствах, у переважній більшості мають спеціальні модулі для ведення складського обліку за третім варіантом. Дуже популярною є «1С: Бухгалтерія» різних версій – універсальна система, призначена для автоматизації діяльності бухгалтерії підприємств різних видів і форм власності. В типовій конфігурації програма дозволяє реалізувати такі операції складського обліку [3, с. 73]: оприбуткування ТМЦ на оптовий склад (документи Прибуткова накладна, Авансовий звіт); переміщення ТМЦ між складами підприємства; інвентаризація наявності ТМЦ на складі; оприбуткування надлишків ТМЦ, що виявлені в результаті інвентаризації; переоцінка ТМЦ для зміни торговельної націнки на роздрібному складі або зміна облікової ціни на оптовому складі; списання ТМЦ.

Складський облік можна також вести за допомогою комплексної системи управління підприємством у сфері виробництва, торгівлі або послуг «Бест-про». Для обліку товарно-матеріальних запасів призначена підсистема «Складський облік», яка дозволяє враховувати ТМЦ в натуральному і вартісному виразах, проводити їхню інвентаризацію та переоцінку. Система підтримує різні типи місць зберігання й перероблення запасів (склад, склад магазину, секція магазину, виробництво та ін.). Об'єктами обліку в системі є сировина і матеріали, товари, товари в роздрібній торгівлі, готова продукція, тара, малоцінні та швидкозношувані предмети.

Кожна операція з руху ТМЦ оформлюється відповідним документом – накладною на внутрішнє переміщення, складським ордером або актом списання. Облік запасів у межах означеного програмного продукту здійснюється на картках складського обліку. Програма підтримує сортовий і партійний облік запасів. Спосіб обліку визначається на рівні групи, при заповненні номенклатурного довідника За даними документів обліку ТМЦ можна отримати різноманітні звіти за їхніми залишками, обігом, надходженням і вибуттям [3, с. 269-270].

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів] ; під заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. – [8-ме вид., доп. і перероб.]. – Житомир : ПП «Рута», 2009. – 912 с.
2. Китайчук Т. Г. Проблеми синтетичного та аналітичного обліку запасів в аграрних формуваннях / Т. Г. Китайчук // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 4. – С.79-82.
3. Клімушин П. С. Інформаційні системи та технології в економіці : [навч. посіб.] / Клімушин П. С., Орлов О. В., Серенок А. О.. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – 448 с.
4. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є.. – К. : ЦУЛ, 2013. – Книга. – 688 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розробка міжнародних стандартів обліку і звітності направлена на досягнення співставності звітності підприємств різних галузей та країн відповідно до вимог біржової діяльності шляхом застосування однакової схеми формування і представлення звітних даних. Саме на це була направлена робота Ради з підготовки міжнародних стандартів і на певному етапі це досягалося. Але в подальшому від цього почали відходити, адже біржі окремих країн, зокрема Канади, Мексики тощо не дозволяють застосовувати міжнародні стандарти. Рада ЄС прийняла рішення, що компанії, акції яких продаються на біржах Європи, мають застосовувати міжнародні стандарти з певними уточненнями, а компанії, які функціонують у США (а їх число майже вдвічі перевищує число компаній Європи), формують звітність з дотриманням Закону Сарбейнса-Окслі – 2002, яким передбачено застосування не міжнародних стандартів, а визначених принципів бухгалтерського обліку. Все це засвідчило необхідність уточнення визначення та послідуочого застосування міжнародних стандартів обліку і звітності.

Тому в сучасних умовах на перший план виходить необхідність перегляду основних напрямів удосконалення бухгалтерського обліку і звітності, зокрема у сільськогосподарських підприємствах, особливо щодо узгодження інформаційного забезпечення підприємств України з міжнародними стандартами.

В сільськогосподарських підприємствах практика ведення обліку засвідчує, щоб повно і обґрунтовано відповісти на поставлене завдання слід визначитися із рядом моментів, а саме:

- узгодження діючих методик ведення обліку у різних галузях економіки з метою узагальнення даних про національне багатство та формування національного продукту;
- приведення діючих інструктивних вказівок у відповідність до організаційних форм функціонування підприємств;
- чітке узгодження положень бухгалтерського обліку щодо визначення витрат та їх відповідність поняттю доходів;
- обґрунтування визначення тлумачення готової продукції і відповідно строків закінчення виробничого потенціалу;
- приведення у відповідність понять діяльності підприємства.

На нашу думку, найбільш складним для вирішення є питання узгодження діючих нормативних положень бухгалтерського обліку та податкового законодавства. Будь-які зміни у законодавстві того чи іншого виду діяльності мають бути погоджені з нормативними положеннями з бухгалтерського обліку

З метою успішного функціонування підприємства, підвищення рівня рентабельності, збереження та збагачення його активів необхідний налагоджений механізм управління, найважливішим елементом якого є повсякденний внутрішній контроль.

Для якісного внутрішнього контролю пропонуємо здійснювати такі дії:

- удосконалити методику обліку надходження та вибуття інвестиційної нерухомості у системі аналітичних рахунків, що дозволить спростити систему контролю;
- розробити бухгалтерську модель економічного механізму амортизації, що сприятиме вирішенню проблем фінансового, внутрішньо – господарського контролю та амортизаційних процесів та їх податкового аспекту;

- розробити економіко-математичні моделі залежності експлуатаційних інвестиційної нерухомості, яка дозволить визначити доцільність використання підприємством;

- створення картотеки по розміщенню інвестиційної нерухомості, для зовнішніх користувачів.

Система контролю має бути економічно вигідною, тобто затрати на її функціонування мають бути меншими за витрати підприємства через її відсутність. Якщо система внутрішньогосподарського контролю буде функціонувати ефективно, це дасть змогу скоротити витрати на проведення внутрішньої перевірки.

Внутрішній контроль на підприємстві, і заходи щодо вдосконалення покладенні на керівника кооперативу. Пропускної системи працівників на підприємство не має, оскільки виробничі приміщення розміщенні в різних місцевостях (селах) тому необхідно удосконалити пропускні системи. При формуванні ефективної системи внутрішнього контролю адміністрація кооперативу повинна удосконалити забезпечує:

- надійну інформацію, яка необхідна для успішного керівництва діяльністю суб'єкта господарювання;

- збереження активів і документів — уникнення фактів крадіжок, псування та нецільового використання майна, знищення і розголошення інформації (в тому числі тієї, що міститься в облікових регістрах, комп'ютерних базах даних);

- слідкує за обов'язковим виконання працівниками встановлених на підприємстві інструкцій і правил, а також вимог нормативних документів;

У ході дослідження внутрішнього контролю на підприємстві були виявлені як негативні так і позитивні сторони. Слід зауважити, що система внутрішнього контролю на підприємстві є недосконалою, і потребує удосконалень. До числа факторів, що стримують ефективність внутрішнього контролю, можемо віднести: орієнтація більшої частини видів внутрішнього контролю на очікувані типи операцій, а не на рідкісні операції; можливість помилки, яка може бути допущена персоналом внутрішнього контролю внаслідок недбалості, неухважності, помилки або неправильного розуміння інструкцій; ймовірність того, що особа, відповідальна за здійснення контролю, може зловживати своїм становищем. Нарешті, внутрішній контроль може бути обійдений в результаті таємного шахрайського змови ряду осіб як всередині підприємства, так і за участю зовнішніх сторін.

Важливим фактором, що впливає на проведення зовнішнього контролю є нестабільність законодавства обліку. Що негативно впливає на обліковий процес на підприємстві.

Документальний контроль операцій з нерухомістю полягає в документальній перевірці наявності та правильності оформлення договорів купівлі-продажу, дарування, фінансової та операційної оренди (лізингу) та права здійснення статутних видів діяльності, структури і управління підприємства. Об'єктом документального контролю є здійснені господарські операції та господарські відносини, які при цьому виникають. Використання методичних прийомів документального контролю дозволяє перевірити своєчасність, повноту, правильність відображення циклу використання нерухомості в первинних документах, записів в облікових регістрах, Головній книзі та фінансовій звітності.

Пропонуємо наступний порядок застосування контрольних процедур в ході перевірки операцій з інвестиційною нерухомістю:

- перевірка наявності та чинності державної реєстрації прав на нерухомість, договорів купівлі-продажу, дарування, фінансової, операційної оренди (лізингу) тощо;

- перевірка наявності договорів про повну матеріальну відповідальність з особами, які відповідальні за збереження нерухомого майна;

- перевірка забезпечення безпечної та надійної їх експлуатації об'єктів нерухомості, встановлення своєчасності і якості капітального і поточного ремонту для запобігання

виникненню аварійних ситуацій; модернізації, реконструкції та модифікації об'єктів, якщо вони не відповідають сучасним вимогам або виникла необхідність використовувати їх за новим призначенням;

- правильність нарахування амортизації на об'єкти нерухомості відповідно до чинного законодавства;

- перевірка повноти і своєчасності проведення інвентаризації нерухомості та відображення її результатів у обліку;

- перевірка правильності оцінки та порядку переоцінки нерухомості;

- перевірка наявності та правильності оформлення первинних документів, пов'язаних з надходженням та вибуттям нерухомості;

- перевірка правильності відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;

- перевірка організації та ведення аналітичного обліку операцій з операційною, інвестиційною нерухомістю та необоротними активами, утримуваними для продажу;

- перевірка правильності проведення розрахунків з контрагентами по операціях з нерухомістю;

- перевірка відповідності даних реєстрів синтетичного і аналітичного;

- обліку операцій з нерухомістю;

- перевірка відповідності показників облікових реєстрів та фінансової звітності.

Отже, ефективно організований контроль та налагоджена методика контролю здійснення дають змогу своєчасно отримати інформацію про технічний стан об'єктів інвестиційної нерухомості управлінському персоналу для підвищення економічної вигоди від його експлуатації, утримання або вибуття.

УДК 657.1:336.67

*Лановенко Ю.В., студентка,
ЧІБС УБС НБУ(м. Київ),*

Біляченко О.Л.

*к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ЧІБС УБС НБУ(м. Київ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕХОДУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

В умовах сучасних глобалізаційних процесів невід'ємною частиною розвитку України та налагодження міжнародних відносин є провадження процесів інтеграції в усі сфери життя суспільства. Одним з напрямів економічної інтеграції є вдосконалення бухгалтерського обліку в частині впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що дозволить вітчизняним підприємствам вийти на міжнародний ринок. В той же час, економічні реформи за своєю природою є складним на багатогранним явищем, що має і негативні наслідки, так під час здійснення подібних змін в обліковій системі необхідно враховувати особливості діяльності кожного суб'єкта господарювання на ринку, зокрема небанківських фінансово-кредитних установ.

Кредитні спілки, як фінансові установи в сфері небанківського кредитування, це організації, створені фізичними особами, метою яких є задоволення потреб її членів в частині кредитування, надання фінансових послуг шляхом об'єднання грошових внесків. За своєю суттю вони одночасно є фінансовими установами і неприбутковими організаціями. Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996 та Постанови КМУ "Порядок подання фінансової звітності" № 419 для кредитних спілок застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні є обов'язковим починаючи з 01.01.2015 р.

Аналізуючи потенційні наслідки введення МСФЗ можна стверджувати, що застосування міжнародних стандартів забезпечить вітчизняним суб'єктам господарювання ряд додаткових переваг в процесах сучасної євроінтеграції, підвищить порівнянність їх звітності в межах як однієї країни, так і країн, що застосовують дані стандарти. Проте залишається відкритим питання щодо необхідності впровадження МСФЗ в сфері небанківського кредитування, зокрема в діяльність кредитних спілок, оскільки основною метою впровадження МСФЗ є вихід на міжнародні ринки, і, таким чином, розширення кола інвесторів, що не стосується діяльності кредитних спілок, для яких основною метою не є отримання прибутку. Також слід зауважити, що у більшості випадків кредитні спілки є суб'єктами малого підприємництва, а користувачами їх послуг є фізичні особи, які мають невисокий рівень доходу.

Крім того, недостатня освіченість персоналу, відсутність чіткого розуміння того, якою має бути облікова політика кредитної спілки відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, як і коли варто починати процес трансформації, як підготувати порівняну інформацію для звітів за МСФЗ та інші проблемні питання суттєво ускладнюють процес переходу кредитних спілок на міжнародні стандарти.

Актуальним питанням, враховуючи український менталітет, також залишається досягнення консенсусу між принципом зрозумілості, що висувається до фінансової звітності та самими вимогами МСФЗ. Зокрема, так як фінансова звітність кредитних спілок підлягає обов'язковому оприлюдненню для забезпечення можливості членам та потенційним користувачам ознайомитись з фінансовим становищем спілки, звітність повинна бути викладена максимально просто та доступно для пересічного громадянина, чого буде важко досягти при використанні МСФЗ.

Для аналізу переваг та недоліків переходу кредитних спілок на міжнародні стандарти фінансової звітності проведено SWOT-аналіз, результати якого представлено в табл. 1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз необхідність впровадження МСФЗ в діяльність кредитних спілок України

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> – використання МСФЗ забезпечує порівнянність звітності різних суб'єктів господарювання як в межах однієї країни, так і країн, що застосовують МСФЗ; – в умовах світової інтеграції, застосування МСФЗ надасть можливість українським підприємствам вийти на міжнародні ринки, а отже, співпрацювати з іноземними інвесторами; – основна ідея МСФЗ – це направленість на інформаційні потреби конкретної групи користувачів, що обирається самим суб'єктом господарювання в залежності від мети та стратегії діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> – МСФЗ не враховують менталітет економічних відносин в країні; – диференціація видів діяльності суб'єктів господарювання ставить під сумнів необхідність запровадження МСФЗ для деяких видів підприємств та організацій, зокрема, основною метою діяльності кредитних спілок не є отримання прибутку, а отже відсутня необхідність залучення інвесторів, в тому числі іноземних; – характерною рисою кредитних спілок є невеликий обсяг діяльності, що усуває необхідність виходу на міжнародний ринок капіталу; – трудомісткість робіт і недостатній кваліфікаційний рівень осіб, що здійснюють трансформацію та складають фінансову звітність за МСФЗ; – неточності в перекладі МСФЗ призводять до плутанини в розумінні стандартів та помилок при трансформації звітності

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> – процеси євроінтеграції, що відбуваються в Україні; – вихід українських підприємств на міжнародні ринки; – залучення іноземних інвесторів в вітчизняну економіку 	<ul style="list-style-type: none"> – висока ймовірність вуалювання звітності; – підвищення витрат суб'єктів господарювання при трансформації звітності у зв'язку з необхідністю додаткового залученням спеціалістів або підвищенням кваліфікації облікових працівників

Результати SWOT-аналізу показали, що порівняльними перевагами застосування МСФЗ для кредитних спілок є залучення інвестиційного капіталу, порівнянність звітності та інформаційна направленість на потреби користувача фінансової звітності оскільки підтримуються такими можливостями як процеси євроінтеграції, що відбуваються сьогодні в Україні, вихід все більшої кількості українських підприємств на міжнародні ринки та можливість залучення іноземних інвесторів.

Висока ймовірність вуалювання звітності та підвищення витрат суб'єктів господарювання при трансформації звітності у зв'язку з необхідністю додаткового залученням спеціалістів або підвищенням кваліфікації облікових працівників поглиблює вплив таких слабких сторін, як необхідність запровадження МСФЗ в неприбуткових організаціях, зокрема в кредитних спілках, трудомісткість робіт і недостатній кваліфікаційний рівень осіб, що здійснюють трансформацію та складають фінансову звітність за МСФЗ, неточності в перекладі МСФЗ та відсутність необхідності виходу на міжнародний ринок капіталу для кредитних спілок.

У зв'язку з цим вважаємо, що перехід кредитних спілок на МСФЗ повинен відбуватися поступово після усунення загроз та слабких сторін, що дозволить уникнути ризиків та підвищить якість фінансової звітності.

УДК 657.422.7

*Лозовська О.О., студентка,
Онищенко О.В., старший викладач
кафедри обліку, аналізу і аудиту
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день важливою умовою ефективного функціонування підприємств є добре налагоджена техніка організації обліку виробництва та реалізації продукції. Бухгалтерський облік повинен забезпечувати своєчасне виконання своїх функцій для здійснення оперативного і стратегічного управління виробництвом і процесами реалізації готової продукції на підприємстві. Вирішення цього завдання можливе за умови підвищення якості та правдивості облікової інформації.

Облік готової продукції є важливою темою для розгляду, оскільки більшість підприємств України займається виробництвом і реалізацією продукції. Без якісної інформації про випущену і реалізовану продукцію, асортимент, кількість та вартість продукції, терміни відвантаження і оплати ефективного управління ресурсами підприємства стає неможливим.

Документальне оформлення процесів, пов'язаних із виробництвом та реалізацією продукції, здійснюється за допомогою первинних документів, які містять інформацію,

необхідну як для оперативного управління, так і для подальшого аналізу діяльності виробничих підрозділів і підприємства в цілому.

Недосконалість систем виведення первинного обліку та нехтування організаційно-технологічними особливостями виробництва і реалізації продукції згідно із затвердженими нормативно-правовими документами може призвести до неправильного та неповного оприбуткування одержаної продукції, невиконання матеріально-відповідальними особами своїх обов'язків, викривлень даних синтетичного та аналітичного обліку, а також до нерационального використання ресурсів підприємства. Тому первинне документальне оформлення господарських операцій має надзвичайно важливе значення в обліковому процесі.

В сучасних умовах системи обліку виробництва та реалізації готової продукції потребують вдосконалення.

Безумовно, обсяги роботи працівників, які займаються безпосереднім оформленням і систематизацією документації, досить великі. Тому створення більш простої та зручної системи документування шляхом запровадження уніфікованих форм є одним із можливих шляхів зменшення обсягів інформації, яка потребує обробки [1]. Такий аспект удосконалення обліку дасть можливість збільшити продуктивність та ефективність роботи працівників, які займаються складанням документів.

З метою удосконалення обліку виробництва та реалізації продукції також пропонується вжити такі заходи:

- підвищити рівень об'єктивності аналітичної інформації, яка міститься в документації;

- підвищити оперативність оформлення та обробки інформації процесів виробництва, зберігання та реалізації продукції;

- підвищити рівень контролю по обліку приходу і вибуття продукції, виробничих запасів і товарів;

- використовувати систему електронного документообігу при реалізації готової продукції. Це дозволить істотно прискорити проведення комерційних операцій, скоротити обсяги бухгалтерської документації, заощадити час співробітників і витрати підприємства, пов'язані з укладанням договорів, оформленням платіжних документів, поданням звітності у контролюючі органи, реєстрацією, ліцензуванням, отриманням довідок від різних держустанов тощо.

- здійснити повну автоматизацію облікового процесу, а також доопрацювати існуюче бухгалтерське програмне забезпечення, що дозволить оптимізувати роботу облікового апарату.

Добре налагоджена система документообігу надасть змогу контролювати всі технологічні процеси виробництва та реалізації, вчасно виявляти недоліки та, при необхідності, вносити відповідні корективи.

Також необхідною умовою вдосконалення системи обліку готової продукції є регулювання нормативно-законодавчої бази відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Таким чином, облік виробництва і реалізації продукції на сьогоднішній день потребує певних вдосконалень. Виконання запропонованих заходів дасть можливість не тільки збільшити обсяги випуску та реалізації продукції, а й підвищити ефективність діяльності підприємства в цілому.

Література:

1. Бірюк О. Г. Документальне оформлення виробництва і виходу продукції / О. Г. Бірюк, О. Ю. Смольська // Проблеми економіки. – 2014. – с. 224–229.
2. Вороніна В. Л. Шляхи вдосконалення обліку готової продукції / В.Л. Вороніна, В.В. Черниш // Економіка і підприємництво: теоретико – методологічні аспекти обліку, аналізу та контролю. – 2013. – с. 128.

3. Майданевич П.Н. Удосконалення організації обліку реалізації готової продукції в сільськогосподарських підприємствах / П.М. Майданевич // Економіка регіонів – проблеми та перспективи. – 2009. – с. 56–63.

657.15:006.032/.034

*Лук'яненко Я.М. студентка,
Науковий керівник: старший викладач
кафедри обліку, аналізу і аудиту
Гноєва І.М.*

Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського

ОСНОВНІ РОЗБІЖНОСТІ ПРИ СКЛАДАННІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ

Інтеграція економіки України в світовий економічний простір на умовах партнерства вимагає проведення поглиблених досліджень практичного теоретико-методологічного характеру, спрямованих на забезпечення збільшення ефективності господарювання. Основний показник ефективності господарювання – прибуток, що є основним важелем, який визначає необхідність удосконалення обліку фінансових результатів підприємств. На даний час в умовах ринкової економіки серед комплексу проблем найголовнішим залишається питання виявлення та уникнення розбіжностей між міжнародними (МСФЗ) та національними стандартами (П(С)БО) складання фінансової звітності.

Великий внесок у дослідження особливостей складання фінансової звітності згідно МСФЗ в Україні зробили Голов С.С., Горяйнова Ю.С., Сопко В.А., Костюченко О.С., Зубілевич С.Я., Пархоменко В.О.. Розбіжності у складанні фінансової звітності, особливо у складанні Звіту про фінансові результати та проблеми трансформації фінансової звітності, складеної за національними та міжнародними стандартами фінансову звітність досліджували у своїх працях такі вчені: Бутинець Ф. Ф., Верига Г., Голов С. Ф., Горицька Н. Г., Пархоменко В. М. та ін. [1]

Вихід України на світовий економічний ринок зумовив необхідність переходу на Міжнародні стандарти ведення фінансової звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності – це набір документів (стандартів та інтерпретацій), що регламентують правила складання фінансової звітності, необхідної зовнішнім користувачам для прийняття ними економічних рішень відносно підприємства [2]. Поштовхом наближення національних стандартів до міжнародних стало прийнята Кабінетом Міністрів України «Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів». Вище зазначення реформа зумовлена невідповідністю українських стандартів потребам сучасних користувачів фінансової звітності (акціонерів, інвесторів ті ін.).

Національні стандарти ведення фінансової звітності створенні на підґрунті міжнародних стандартів, але вони мають певні розбіжності.

Основними розбіжностями є:

- відсутність єдиного трактування визначення фінансової звітності;
- не відповідність складу фінансової звітності (П(С)БО – баланс; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до звітів. Фінансовий звіт для СМП складається з таких компонентів: баланс та звіт про фінансові результати. Окремі форми звітності встановлені для банків та бюджетних установ; МСФЗ – звіт про фінансовий стан на дату закінчення періоду; звіт про прибутки та збитки за період; звіт про зміни в капіталі за період; звіт про рух грошових коштів; примітки, що

складаються з короткого огляду основних принципів облікової політики та іншої пояснювальної інформації);

- дата складання звітності П(С)БО є фіксованою, проте згідно МСФЗ дана фіксація не визначається;

- за міжнародними стандартами грошовим вимірником може являтися будь-яка валюта, протилежна ситуація в склалася в положеннях національного стандарту (у грошовій одиниці України);

- згідно з МСБО 1 підприємства заохочуються до подання фінансового огляду, складеного керівництвом, який містить опис і пояснення основних рис результатів діяльності підприємства та його фінансового становища, а також виклад основних невизначеностей. Проте слід зауважити, що у П(С)БО подібного фінансового огляду як додаткового звіту не передбачено;

- структурно МСБО 1 включає положення, які визначають методологічні засади формування та подання інформації в усіх компонентах фінансової звітності. Окрім П(С)БО 1, в Україні такі засади викладено ще у чотирьох стандартах: П(С)БО 2 "Баланс", П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати", П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів" та П(С)БО 5 "Звіт про власний капітал". Аналогічних МСБО чи МСФЗ немає. На відміну від МСБО 1, перелічені П(С)БО надають детальний опис та характеристику кожної окремої статті, що спрощує методику складання форм фінансової звітності;

- на відміну від МСБО 1, у П(С)БО 1 чітко визначено якісні характеристики та принципи підготовки фінансової звітності. Це означає, що вони відсутні у МСБО 1, проте непослідовність викладення ускладнює їх розуміння та сприйняття;

- у МСБО 1 детально визначено перелік користувачів фінансової звітності та їх інформаційні потреби, тоді як П(С)БО 1 дає визначення користувачів без класифікації за певними групами [3].

Отже, проаналізувавши розбіжності між національним і міжнародними стандартами складання фінансової звітності стало зрозуміло, що вище зазначені відмінності є ускладнюючим фактором для виходу національної економіки на міжнародний рівень. Подолання виявлених невідповідностей пришвидшить розвиток системи бухгалтерського обліку на шляху інтеграції до міжнародних стандартів.

Література:

1. Семаков О.О. Порівняння складання звіту про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами / О.О. Семаков // Управління розвитком. - 2013. - №11. - С. 136 – 139.
2. Отчет о международном опыте применения МСФО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.confcontact.com/2007mart/3_pirec.htm.
3. Пузанова А. І. Особливості складання фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами в Україні / А. І. Пузанова // Управління розвитком. – 2012. - №3. – С. 125 – 127.

УДК 336.6

Мельник М.С., магістр

*Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу Лютова Г.М.,
Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ (м. Київ)*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ КРЕДИТНИХ СПІЛОК У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Підсумки діяльності кредитних спілоку загальнюються у звітності, на основі якої користувачі роблять висновки про фінансовий стан спілки та здатність виконувати покладені на неї функції. Значущою умовою для забезпечення достовірності, повноти і

правдивості звітних даних кредитної спілки є правильне відображення доходів у звітності, так як дані об'єкти обліку безпосередньо беруть участь у формуванні інформації про результативність (прибутковість чи збитковість) діяльності кредитних спілок.

Дослідженням діяльності кредитних спілок займалися такі вчені: В.В. Гончаренко, О.Ю. Гавриленко, Р.Р. Коцовська, А.А. Пожар. Але ці дослідження стосуються вдосконалення економіки або несуть здебільшого теоретичний характер

Зокрема проблематика відображення інформації кредитних спілок у фінансовій звітності обмежується лише дослідженнями О.О. Гончаренко, Г.М. Лютової та В.С. Терещенка. А так як фінансові результати діяльності кредитної спілки повинні бути достовірними, правдивими та зрозумілими для користувачів, продовження досліджень щодо удосконалення схеми відображення обліку доходів з урахуванням специфіки діяльності кредитних спілок є актуальними.

Також подальших досліджень потребує недостатня врегульованість нормативними документами порядку і складу доходів діяльності кредитних спілок та їх обліку, що знижує якість методики їх економічного аналізу.

З огляду на специфіку діяльності небанківських фінансових установ, можна говорити про те, що НП(С)БО 1 враховує особливості діяльності кредитних спілок не в повній мірі [1].

Згідно зі ст. 22 Закону України «Про кредитні спілки», кредитна спілка зобов'язана вести оперативний і бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, а також статистичну звітність та подавати її в установлених порядку та обсязі органам статистики. В той же час бухгалтерський облік у кредитних спілках ведеться згідно вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (в частині доходів – НП(С)БО 1 та П(С)БО 15) [1-4].

Зокрема, інформація про доходи кредитної спілки, які виникли у процесі її діяльності та відображені на рахунках у бухгалтерському обліку є підставою для заповнення Звіту про фінансові результати та Звітних даних про доходи та витрати. В той же час слід зазначити про застосування різних методологічних підходів до відображення у фінансовій звітності інформації про доходи КС – метод нарахування і касовий метод.

Враховуючи нормативне регулювання обліку доходів кредитних спілок варто відмітити невідповідність методики обліку видів доходів статтям Форми № 2 «Звіт про фінансові результати». Вищезгадана невідповідність прослідковується у Розділі I Звіту про фінансові результати, який призначений для відображення доходів (і витрат) від всіх видів діяльності КС.

Методичними рекомендаціями щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою передбачено такі рахунки 7 класу: 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі» та 73 «Інші фінансові доходи» [5]. Згідно вищезгаданих рекомендацій для обліку нарахованих відсотків за користування кредитом членами КС використовується рахунок 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Але так як доходи за нарахованими відсотками за кредитами є основним видом доходу, то доцільно було б їх відображати на рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» і відображати у Формі № 2 «Звіт про фінансові результати» у рядку 010.

Підсумувавши все вищесказане слід зазначити, що прийняття ефективних рішень у сфері управління в більшій мірі залежить від якості і правильності інформації, що відображається у фінансовій звітності. Тому доцільно мінімізувати порушення сутнісної характеристики звітності.

Формування кредитними спілками фінансової та спеціалізованої звітностей є недоцільним і ускладнює діяльність КС та вимагає значних затрат. Тому для удосконалення звітності кредитних спілок потрібно обрати вектор, спрямований на інтеграцію звітності, так як в такому випадку вона в більшій мірі відобразить специфіку діяльності небанківських установ та її адаптацію до міжнародних стандартів.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 р. № 2908-III [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>.
3. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 29.11.1999 р. № 290 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
5. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою» від 18.12.2003 р. № 171 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrcu.kiev.ua/dfp/com181203.htm>.

УДК 657.00

*Мельничук В.В., к.е.н., доцент кафедри обліку,
аналізу та аудиту в АПК,
Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана*

КОНЦЕПЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ КАПІТАЛУ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ОБЛІКУ

Створення суб'єкта господарювання передбачає виконання конкретних завдань, які можуть варіюватися залежно від потреб та умов середовища функціонування. Однак за будь-якого варіанту необхідним є формування капіталу та в подальшому його просте або розширене відтворення. Успішність досягнення поставленої мети залежить від низки зовнішніх факторів.

При цьому стабільність економічного розвитку на макроекономічному рівні є визначальною, оскільки впливає на вимірювання основних показників діяльності підприємства, а також вимагає побудови різних управлінських механізмів за умов порушення рівноваги.

Однією із невід'ємних складових підприємництва в сучасних умовах є інфляційні процеси. Їх наявність впливає на оцінку бізнесу та ресурси, що використовуються в господарюванні. Оскільки оцінка є складовою методу бухгалтерського обліку, то при використанні принципу історичної собівартості інфляційні процеси призводять до формування необ'єктивних відомостей про стан і результати діяльності. Відповідно, викривлюється оцінка величини та динаміки капіталу, використовуваного в господарюванні.

У зв'язку з цим, актуальним залишається питання вибору методик облікових оцінок, які б забезпечили врахування впливів зовнішнього та внутрішнього середовища з відповідним рівнем достовірності та об'єктивності.

Відповідно до Концептуальної основи МСФЗ виділяють п'ять елементів фінансової звітності:

- 1) активи (assets); 2) зобов'язання (liabilities); 3) власний капітал (equity capital); 4) доходи (income); 5) витрати (expenses).

Перші три елемента - активи, зобов'язання та власний капітал - пов'язані з відображення інформації в балансі. Інші елементи - доходи і витрати - характеризують результати господарської діяльності і, як правило, відображуються в звіті про прибутки та збитки.

Критерії визнання елементів фінансової звітності - це процес опису, оцінки та включення до фінансової звітності певної статті при виконанні певних умов, а саме:

1) існує ймовірність збільшення або зменшення майбутніх економічних вигід, пов'язаних із статтею;

2) вартість або собівартість статті можна достовірно оцінити чи визначити.

Оцінка являє собою процес визначення грошової величини за якою елемент повинен відображуватись у фінансовій звітності. Концептуальна основа визначає декілька видів оцінок, які можуть відображуватись у фінансовій звітності:

1. первісна вартість (historical value);
2. поточна вартість (current value);
3. реалізаційна вартість (realizable (settlement) value);
4. чиста вартість реалізації (net realizable value);
5. справедлива вартість (fair value).

Вибір бази оцінки і концепції збереження капіталу визначить облікову модель, яка використовується при складанні фінансових звітів. Концепція капіталу є основою для концепції збереження капіталу. Існує дві концепції: фінансова та фізична (табл. 1).

Таблиця 1

Дві концепції капіталу

Фінансова концепція капіталу	Фізична концепція капіталу
Відповідно до даної концепції, капітал є синонімом чистих активів або власного капіталу підприємства. Фінансова концепція капіталу приймається більшістю підприємств при складанні своїх фінансових звітів	За фізичною концепцією капітал розглядається як виробнича потужність підприємства, що базується, наприклад, на вироблених одиницях за день.
Збереження фінансового капіталу	Збереження фізичного капіталу
Прибуток є збільшенням фінансової суми чистих активів за період (виключаючи операції з власниками).	Прибуток є збільшенням фізичної виробничої потужності за період (виключаючи операції з власниками).

Основною різницею між двома концепціями збереження капіталу є підхід до впливу змін ціни активів і зобов'язань підприємства. Тобто підприємство підтримує свій капітал, якщо в кінці періоду воно мало стільки ж капіталу, скільки і на початок періоду. Будь-яка сума понад або нижче суми, необхідної для збереження капіталу на початок періоду, є прибутком.

Якщо порівняти обидві концепції збереження капіталу, то знайдуться «плюси» та «мінуси» у кожної з них. Концепція збереження капіталу пов'язана з визначенням суб'єктом господарювання капіталу, який підлягає збереженню. Вона забезпечує розмежування прибутковості капіталу та ресурсів, необхідних для його збереження. Тобто підходи оцінки при обліку ресурсів та зобов'язань в межах відповідної концепції дозволяють виділити суму прибутку.

При застосуванні концепції збереження фінансового капіталу прибутком за рік вважають будь-які вигоди, які отримані впродовж року і можуть бути розподілені без порушення інтересів власників, тобто не зменшуючи грошову оцінку їх капіталу на кінець періоду порівняно з початком періоду після врахування будь-яких операцій з власниками підприємства. Збереження фінансового капіталу може вимірюватися як в номінальних грошових одиницях, так і в одиницях постійної купівельної спроможності [2,с.98].

Підтримка фінансового капіталу передбачає утворення прибутку від збільшення кількості грошових одиниць. Прибуток визначається як сума, яку фірма могла б розподілити серед акціонерів і бути такою ж заможною на кінець звітного періоду, якою вона була спочатку [9,с.276].

Концепція збереження фізичного капіталу полягає в тому, що прибутком за період вважають будь-яку величину, що залишилася невикористаною, після здійснення всіх коригувань для відновлення ресурсів, використаних протягом року господарської діяльності. Згідно з даною концепцією, капітал розглядається як продуктивність суб'єкта господарювання, що базується, наприклад, на кількості одиниць виготовленої за день продукції [2, с.97].

Концепція збереження фізичного капіталу вимагає оцінки за поточною собівартістю.

Принципова відмінність між пропонованими МСФЗ концепціями полягає у трактуванні впливу змін у ціні активів та зобов'язань. У цілому суб'єкт господарювання зберігає свій капітал, якщо на кінець періоду величина капіталу така ж, як і на початок. Проблемним є визначення причин і джерел змін величини капіталу, відокремлення змін за рахунок зростання цін і спрямування їх на збереження капіталу.

Таким чином, виникає потреба у обліку впливу інфляції та його окремому відображенні.

Коршикова Р.С. у своєму дослідженні даного питання наводить моделі обліку впливу інфляції відповідно до механізму кожної з концепцій:

1) в межах концепції збереження фінансового капіталу ведеться облік за поточною купівельною спроможністю та за постійною грошовою одиницею;

2) для концепції збереження фізичного капіталу характерні оцінки за відновлювальною вартістю та на базі чистої реалізаційної вартості [1, с.24].

Вибір концепції збереження капіталу є важливим аспектом облікової політики підприємства, оскільки він зумовлює модель формування фінансової звітності. Формування та розширене відтворення капіталу є одним із основних завдань розвитку суб'єкта господарювання: це гарантує стабільний розвиток, а також забезпечує повноту розрахунків із засновниками.

Запропоновані МСФЗ концепції збереження капіталу призводять до різних значень фінансових результатів у зв'язку з різними підходами до оцінки складових майна і джерел його утворення врахування впливу інфляції.

Модель обліку на основі купівельної спроможності в межах концепції збереження фінансового капіталу дозволяє обчислити фінансовий результат, що не в рахує впливу зміни цін. Це сприяє точності виплат власникам та розподілу прибутку дозволяє уникнути вимивання оборотного капіталу.

Література:

1. Коршикова Р. Вплив інфляції на фінансову звітність підприємства / Р. Коршикова // Бухгалтерський облік і аудит. –2000. –№12. –С.22-28

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності –2009.: Переклад з англ. / за ред. С.Ф. Голова. –Том 1. –К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2009. –1608с.

УДК 657.6

*Мошуро В. І., студентка,
Пономаренко О. Г., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Полтавська державна аграрна академія*

ГРОШОВІ ДОКУМЕНТИ ТА ГРОШОВІ ЕКВІВАЛЕНТИ: РОЗМЕЖУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Функціонування підприємств у ринкових умовах передбачає безперервний рух грошових коштів, тому їх слід розглядати як важливий ресурс та результат діяльності підприємств.

Гроші – це загальний еквівалент, той особливий товар, в якому всі інші товари висловлюють свою вартість.

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами. Ліквідність забезпечується тим, що вони здатні виконати зобов'язання будь-якого виду, тобто для погашення зобов'язань не потрібно тривалого часу. Наявність грошових коштів дозволяє своєчасно виконати свої зобов'язання перед кредиторами, бюджетом, персоналом.

Грошові кошти підприємства знаходяться в касі у вигляді готівки, грошових документів, еквівалентах грошових коштів, на рахунках у банках - у виставлених акредитивах, відкритих особливих рахунках та ін.

Готівка – це грошові знаки національної валюти України – банкноти та монети. З готівкою все зрозуміло, а що зберігається в сейфі поряд з нею розглянемо далі. Інколи поняття грошові документи та еквіваленти грошових коштів плутають, адже це цінності, які мають певну вартість і можуть вільно конвертуватися у відому суму грошових коштів та характеризуються незначним ризиком зміни вартості. Значення та роль цих елементів для діяльності підприємства зумовлює потребу їх окремого дослідження.

Грошовими документами вважають документи, що знаходяться в касі підприємства: оплачені путівки в санаторії, пансіонати і будинки відпочинку, поштові марки, проїзні квитки на службові роз'їзди, марки держмита та інші грошові документи. Облік грошових документів, підприємства ведеться за номінальною вартістю та фактичною купівельною ціною на рахунку 331 «Грошові документи в національній валюті» або на – 332 «Грошові документи в іноземній валюті» [3].

При придбанні грошових документів у бухгалтерському обліку роблять запис: дебет рахунка «Грошові документи» та кредит рахунків «Каса», «Рахунок у банку» та інші залежно від того, які кошти були використані для оплати.

У разі списування грошових документів бухгалтерський запис робиться за кредитом рахунка та за дебетом рахунка залежно від характеру відповідної операції. Наприклад: при оплаті готівкою частини вартості (або повної вартості) путівки — дебет рахунка «Каса»; при списуванні поштових марок, використаних для відправлення кореспонденції підприємства, — дебет рахунка «Адміністративні затрати» та ін. Господарські операції, пов'язані з придбанням і наданням санаторно-курортної путівки своєму працівнику за повну вартість без податку на додану вартість, у бухгалтерському обліку відображаються таким чином: перерахування грошових коштів дитячому санаторію за путівку відносять у дебет субрахунка 371 «Розрахунки за виданими авансами» з кредиту субрахунка 311 «Поточні рахунки в національній валюті». При оприбуткуванні путівки до каси підприємства дебетують субрахунок 331 «Грошові документи в національній валюті» і кредитують субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами». Надходження до каси підприємства грошових коштів від працівника відображають за дебетом субрахунка 301 «Каса в національній валюті» і кредитом субрахунка 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Аналітичний облік грошових документів здійснюється за їх видами.

Придбавши марки за готівку, працівник складає Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт (далі — Звіт). На підставі чека РРО поштового відділення у двох примірниках слід скласти звичайну прибуткову накладну, вказавши у ній кількість марок у розрізі номіналів і загальну суму. Один примірник накладної і чек РРО пошти долучається до Звіту і подається до бухгалтерії, другий — залишається у працівника, відповідального за використання марок.

Бухгалтерія на підставі Звіту оприбутковує поштові марки на субрахунок 331, а для їх обліку і подальшого списання заводить на матеріально-відповідальну особу картку обліку знаків поштової оплати.

В касі підприємства можуть зберігатися дорожні чеки в іноземній валюті, які використовуються для розрахунків підзвітними особами за місцем перебування – за кордоном. Дорожні чеки видають банки на ім'я конкретної особи.

Грошові документи, які підтверджують права володіння чи взаємовідносини емітента та їх власником, передбачають передачу цих прав називають цінними паперами. До них відносять: акції, облигації, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати, майнові приватизаційні сертифікати, житлові приватизаційні чеки, векселі [5].

Саме деякі з цих грошових документів найчастіше ототожнюють з еквівалентами грошових коштів.

Еквівалент – предмет або кількість, рівноцінні, рівнозначні іншим і такі, що можуть їм слугувати вираженням або заміною [4].

Згідно з НП(С)БО 1 еквіваленти грошових коштів – це різновид фінансових інвестицій, що відображаються на рахунку 35 «Короткострокові фінансові інвестиції» [2]. Для того щоб вважатися еквівалентом грошових коштів, фінансова інвестиція повинна вільно конвертуватися у гроші. Прикладом еквівалентів грошових коштів можуть бути казначейські векселі, а також депозитні сертифікати з терміном погашення до 3 місяців.

Еквіваленти грошових коштів утримуються для погашення короткострокових зобов'язань, але не для інвестиційних або яких-небудь інших цілей. Такі цінні папери, як ощадні сертифікати грошових ринків (money market funds), депозитні сертифікати (certificates of deposit), казначейські векселя (treasury bills) та короткострокові комерційні векселя (commercial paper), які можуть приносити підприємству відсотки і відповідно додатковий заробіток доцільно класифікувати не як грошові кошти, а як еквіваленти грошових коштів. Причиною такої класифікації можна назвати жорстку обмеженість або штрафи при їх перерахунку в грошові кошти.

Казначейські векселі – векселі, які видаються за рахунок фінансування витрат державного бюджету (за винятком витрат на оплату праці та інших грошових виплат населенню) за згодою відповідного отримувача коштів із державного бюджету.

Депозитний сертифікат – це свідоцтво банку про терміновий процентний внесок, що засвідчує право вкладника (тільки юридичної особи) на одержання після встановленого терміну суми внеску та відсотків за ним. Вони застосовуються як короткострокові фінансові інвестиції, адже депозитні сертифікати гарантують відносно високий дохід і є досить ліквідними коштами.

Короткостроковий комерційний вексель (commercial paper) - це короткостроковий вексель, який випускається підприємством з високим рейтингом кредитоспроможності [1]. Інвестиції в інструменти власного капіталу не входять до складу еквівалентів грошових коштів, якщо вони не є за сутністю еквівалентами грошових коштів, наприклад, у випадку привілейованих акцій, придбаних протягом короткого періоду їх погашення і з визначеною датою викупу.

Також до еквівалентів грошових коштів доречним є віднесення облигацій з трьохмісячним терміном і придбанням незадовго до їх погашення.

Облігація – цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ньому строк з виплатою фіксованого відсотка [4].

При складанні балансу еквіваленти грошових коштів оцінюють залежно від того, з якою метою їх утримують:

1) якщо з метою перепродажу, то їх оцінюють за справедливою вартістю, яка являє собою суму, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами;

2) якщо справедливу вартість неможливо визначити, то оцінка здійснюється за собівартістю з урахуванням зменшення корисності еквівалентів грошових коштів;

3) якщо еквіваленти грошових коштів утримують до погашення, то на дату балансу їх оцінюють за амортизованою собівартістю.

На керівника підприємства та матеріально-відповідальних осіб поширюються вимоги щодо зберігання грошових документів та грошових еквівалентів так само як і до грошових коштів в касі установи [5].

Таким чином, грошові документи та грошові еквіваленти мають різне трактування та значення в обліку. До еквівалентів грошових коштів можуть бути віднесені фінансові інвестиції з коротким строком погашення і придбані незадовго до їх погашення, а також ті, що характеризуються стабільністю протягом тривалого періоду часу і можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. Грошові еквіваленти не замінюють грошові кошти, проте такі фінансові активи можуть бути вільно конвертовані в будь-який момент.

А грошові документи – це документи, що знаходяться в касі підприємства і поділяються на два види: цінні папери та інші грошові документи (путівки у будинки і табори відпочинку, чеки, поштові марки, проїзні квитки і т. ін.).

Література:

1. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : [навч. посіб.] / І. В. Жолнер. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом МФУ № 73 від 07 лют. 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : [Підручник] / Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Беленкова М. І. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.
4. Остафійчук С. М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу [Електронний ресурс] / С. М. Остафійчук. – Режим доступу : [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_20\(2\)_ekon/stat_20.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_20(2)_ekon/stat_20.pdf).
5. Степова Т. Г. Облік грошових коштів [навч. посібник] / Т. Г. Степова, Г. О. Татарінова, Р. І. Грішук. – Одеса : ОНЕУ, Ротапринт, 2013. – 120 с.

УДК 657

Остапюк Н. А.

*д.э.н., доцент, Черкасский институт банковского дела
Университета банковского дела НБУ (г. Киев),
г. Черкасы, Украина*

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ: ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МСФО

Интеграционная политика Украины характеризуется разнонаправленностью и предусматривает внедрение различных инструментов, действие которых необходимо для стабилизации финансового состояния страны, а также дальнейшего развития бизнеса в Украине. Не остается в стороне от процесса интеграции и система бухгалтерского учета Украина.

Принятие новой философии функционирования учета, подходов к формированию фондов и финансовых результатов предприятия, стандартизация в соответствии с положениями Международных стандартов бухгалтерского учета и финансовой отчетности привели к появлению ряда новых подходов, созданию новых учетных традиций, а также новых объектов бухгалтерского учета. Последние часто появлялись с опережением практики хозяйствования нашей страны. Это обуславливало и обуславливает сложность применения отдельных стандартов не только в практике.

В частности, достаточно размытыми остаются правила учета и отображения в отчетности финансовых инструментов. Мало того, что только отдельные бухгалтеры понимают в полной мере значение этого понятия. Но и согласованности в правилах их учета и последующего отражения в финансовой отчетности тоже нет. Потому видится необходимым согласование терминологии, применяемой в разных стандартах, а также разработка Методических рекомендаций по учету финансовых инструментов.

В настоящее время многие предприятия сталкиваются с проблемой относительно признания и оценки финансовых инструментов. Прежде всего, это связано с тем, что существует несколько МСФО, которые предприятия могут использовать при определении и оценке финансовых инструментов. Именно проблема выбора – одна из актуальных сегодня учитывая изменчивость хозяйственной жизни субъектов хозяйствования, и конечно экономического и политического положения в стране. Основными стандартами, регулирующими учет финансовых инструментов и их представление в отчетности, является МСФО 9 «Финансовые инструменты», МСБУ 39 «Финансовые инструменты: признание и оценка», МСФО 32 «Финансовые инструменты: представление».

Кроме множественности и сложности законодательных положений, регулирующих бухгалтерский учет операций с финансовыми инструментами, достаточно несогласованными видятся подходы к формированию показателей финансовой отчетности. В частности, показателей «финансовые инструменты» в системе финансовой отчетности Украины вообще не существует. Таким образом, стоит определить, на какие операции распространяется действие указанных международных стандартов, а также положения (стандарта) бухгалтерского учета Украины 13 «Финансовые инструменты».

Согласно МСФО, финансовым инструментом является любой договор, в результате которого одновременно возникают финансовый актив у одного предприятия и финансовое обязательство или долевой инструмент у другого. Таким образом, к финансовым инструментам принадлежат финансовые активы (financial assets), финансовые обязательства (financial liabilities) либо долевые инструменты (либо собственного капитала).

Анализ определений, приводимых в международных стандартах, посвященных финансовым инструментам, позволит идентифицировать знакомые учетные объекты.

Так, под финансовыми активами понимают любой актив, являющийся: денежными средствами; договорным правом на получение денежных средств или другого финансового актива от другого предприятия; договорным правом на обмен финансовых инструментов с другим предприятием на потенциально выгодных условиях; долевым инструментом другого предприятия.

Таким образом, если поднимать вопрос правильного отображения финансового актива в отчетности, то следует отметить, что мы имеем дело с классическими денежными средствами либо дебиторской задолженностью (договорным правом на получение денежных средств или другого финансового актива (например, векселя) от другого предприятия) либо финансовыми инвестициями (текущими или долгосрочными).

В отношении финансовых обязательств, то они трактуются как любое обязательство по договору предоставить денежные средства или иной финансовый актив другому предприятию; обменять финансовые инструменты с другим предприятием на потенциально выгодных условиях.

Рассматривая приведенные положения, следует признать, что финансовыми обязательствами являются кредиторская задолженность, погашение которой ожидается денежными средствами, либо кредиторская задолженность, подлежащая погашению в обмен на погашение долга. Таким образом, финансовый инструмент в виде финансового обязательства отражается в отчетности в составе пассивов.

Наиболее интересными с точки зрения развития учетных объектов, безусловно, являются финансовые инструменты долевого участия в другом предприятии. Долевой инструмент – это любой договор, подтверждающий право на долю активов предприятия,

за вычетом всех его обязательств. То есть, эта часть финансовых инструментов – кредиторская либо дебиторская задолженность, которая будет погашена ценными бумагами, подтверждающими владение частью уставного капитала другого предприятия.

Подводя итоги исследования вопроса признания финансовых инструментов, следует отметить, что финансовые инструменты являются дебиторской или кредиторской задолженностью. Особенность задолженности в пределах финансовых инструментов состоит в форме погашения и документальных оснований их возникновения и формирования (вида и содержания контракта). В дальнейшем подлежат исследованию вопросы организации и методики учета финансовых инструментов.

Использованная литература:

1. МСФО 9 «Финансовые инструменты» [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_010

2. МСБУ 39 «Финансовые инструменты: признание и оценка» [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_010

3. МСБУ 32 «Финансовые инструменты: представление» [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

УДК 338

*Павлова С.В., к.е.н.
старший викладач кафедри обліку,
Миколайчук К.С., студентка
Волинський інститут
економіки та менеджменту м.Луцьк*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ

Україна здавна є землеробською країною, характеризується надзвичайно сприятливими економічними та природними умовами для розвитку сільського господарства та має великий споживчий ринок продуктів харчування.

Протягом усієї історії розвитку країни саме агропромислові підприємства займали провідне місце в її господарстві. І навіть у другій половині ХХ століття при великій структурній диверсифікації виробництва агропромислового комплексу залишався одним з провідних міжгалузевих виробничих комплексів в Україні.

Зацікавленість у виборі зазначеної галузі обумовлена тим, що Україна – держава з потенційно експортоспроможним сільським господарством. Продовольча небезпека та дефіцит можуть бути подолані завдяки наявності в Україні сприятливих природно-кліматичних умов, зокрема запасів родючих чорноземів та можливості виробництва екологічно чистої продукції.

Серед факторів, які впливають на розвиток АПК України, пріоритетними є: система господарювання, характер виробничих відносин, рівень соціально-економічного розвитку країни, природні ресурси та структура земельного фонду, технічний рівень і стан основних фондів підприємств АПК, забезпеченість трудовими ресурсами, транспортно-географічні умови. Вирішальне значення мають економічні фактори, від яких залежить раціональне використання природних ресурсів, задоволення споживчого попиту населення, участь у міжнародному поділі праці, збереження навколишнього середовища [1].

Коли йдеться про подальший розвиток аграрного сектору української економіки, дедалі потужніше звучить тема посилення спрямованості на великотоварне експортоорієнтоване виробництво сільськогосподарської продукції, насамперед зерна, ріпаку та соняшнику (олії), з часом — продуктів тваринництва. Для цього формуються передумови: на засадах оренди (поки що) концентруються земельні ресурси, корпоративні структури із залученням іноземного капіталу нагромаджують технічні

засоби, створюють складські та інші потужності; на досягнення поставленої мети націлюються система державного регулювання аграрного сектору та механізми його бюджетної підтримки [2].

Сільське господарство України уже двадцять років перебуває в стані постійної кризи. У результаті розвалено колись потужні сільгоспідприємства, збанкрутували господарства-мільйонери, на 70% зменшився технічний парк, відсутність добрив привела до скорочення посівів технічних і зернових культур, різко зменшилось поголів'я великої рогатої худоби, свиней і птаха, зруйновані тваринницькі приміщення, системи меліорації, перейшли в перелогові мільйони гектарів орної землі.

Український фермер змушений закупати імпортовану техніку, тоді як в радянські часи село було на сто відсотків забезпечено всім необхідним обладнанням вітчизняного виробництва. Радикальне вирішення проблеми забезпечення населення України основними видами продовольства потребує значного звільнення обсягів їх виробництва на основі фінансової підтримки вітчизняного товаровиробника.

Вітчизняному аграрному сектору для відродження й повноцінного розвитку необхідні час і багатомільйонний "уливання" та застосування інструментарію сучасного менеджменту, інакше Україна втратить не тільки галузь яка б могла стати основною бюджетоутворюючою галуззю, але і одну зі стратегічних складових своєї національної незалежності - продовольчу безпеку й стане колонією Заходу. Здобутки сучасного менеджменту дозволять в певній мірі знизити прояви кризових явищ в агропромисловому комплексі України,

але повністю вирішити всі проблеми лише за рахунок ефективного управління не вдасться [3].

Задля того, щоб система управління ефективно працювала необхідно створити певні умови, а саме створити систему, яка здатна співпрацювати з зовнішнім середовищем та може швидко адаптуватись до його змін. Оптимальним варіантом вирішення цього завдання можна вважати створення середніх і великих підприємств, учасники яких на договірних умовах об'єднують свої зусилля та направляють їх на досягнення спільної мети – максимізація прибутків та забезпечення стабільності. Тобто створити динамічну керовану систему, яка націлена на постійний розвиток та підвищення ефективності власної діяльності. І лише в такому випадку досягнення сучасного менеджменту можна раціонально застосувати до підприємств агропромислового комплексу України.

Проте безсумнівно перший крок в створенні нової системи господарювання в аграрному секторі економіки має зробити держава. В першу чергу Верховна Рада України має створити відповідну законодавчу базу яка розширить сферу діяльності підприємств АПК, зробить галузь привабливою для інвесторів, та обмежить кількість посередників які функціонують як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку. Це в свою чергу стимулюватиме вітчизняних аграріїв до виробництва продукції та надасть їм таку можливість, забезпечить стабільність прибутків, створить можливість виготовляти високоякісну конкурентоздатну продукцію і реалізовувати її за помірними цінами, як на внутрішньому так і зовнішніх ринках.

Література:

1. Маракулин П. П. Региональные особенности размещения сельскохозяйственного производства. — К.: Наукова думка, 2002. — 212 с
2. Коденська М.Ю. Інтеграція як фактор активізації інвестиційної діяльності / М.Ю. Коденська // Економіка АПК. - 2006. - № 6.- С. 24-31.
3. Кириленко І. Г. Агропромисловий комплекс України : сучасний стан та погляд у майбутнє //Економіка АПК. №4, 2001

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В ШВЕЦІЇ ТА ПОЛЬЩІ

Глобалізація економіки та всебічний розвиток міжнародних відносин потребують вивчення особливостей обліку в зарубіжних країнах. Це дасть можливість створити передумови для уніфікації бухгалтерського обліку в Україні відповідно до міжнародних стандартів. На світовому рівні об'єктивними причинами інтернаціоналізації бухгалтерського обліку стали подальший розвиток продуктивних сил та поділ праці у світі. Досить істотно на наведені процеси протягом останніх десятиріч впливав і науково-технічний прогрес, а також активні процеси міграції. Крім того, поглиблення міжнародного поділу праці посилює процеси інтернаціоналізації виробництва, розширення міжнародної торгівлі та активізацію міжнародних інвестицій.

Організація бухгалтерського обліку Швеції адаптована на облік в корпораціях. Ці компанії у своїй діяльності спираються на ринок довготермінового позичкового капіталу, що вимагає подавати грамотно складену звітну бухгалтерську документацію, яка має відповідати кращим світовим стандартам. У світлі таких вимог фахівцям бухгалтерської справи країни вдається готувати свої документи відповідно до найсуворіших критеріїв. Варто зазначити, що надання необхідної інформації заснований на аналізі діяльності великих багатонаціональних компаній, зареєстрованих на фондових біржах. Найчастіше бізнесом у Швеції займаються компанії з обмеженою відповідальністю. Нині законодавчу базу для бухгалтерського забезпечення бізнесу становлять насамперед "Закон про діяльність компаній" 1975 р. і "Закон про бухгалтерську справу" 1976 р. У 1990 р. шведський уряд створив спеціальний комітет для доопрацювання першого закону та підготовки інших пропозицій, щоб привести законодавство країни у відповідність до вимог, зумовлених інтеграційними процесами в Європі. "Закон про бухгалтерську справу" 1976 р. передбачав заснування Ради з бухгалтерських стандартів. До цього органу, який перебував під контролем міністерства юстиції, ввійшли представники бухгалтерської сфери, податкової служби, промислових організацій, професійних спілок і вчені. Його діяльність забезпечувалася невеликою кількістю штатних співробітників. Рада повинна була надавати уряду та парламентові консультаційні послуги відповідно до запропонованих законів, котрі стосуються бухгалтерського регулювання. Вона займалася також розробкою загальних і необов'язкових до виконання рекомендацій щодо бухгалтерської справи. На практиці більшість переоцінок застосовується переважно до нерухомості й інвестицій [1].

Організація обліку в Польщі є Комерційний Кодекс 1934 року, не дивлячись на те, що деякі його положення були змінені або скасовані. План рахунків. На практиці в Польщі більш розповсюдженим є використання Промислової номенклатури рахунків. Не дивлячись на те, що в країні розроблено єдиний план рахунків, закон про бухгалтерський облік надає кожній організації право мати власний план рахунків. При цьому організації можуть застосовувати і типові плани рахунків, які розробляються Комісією з цінних паперів для компаній, включених до біржового списку, та Міністерством фінансів для інших організацій. Однак організації можуть застосовувати й типові плани рахунків, які розробляються Комісією з коштовних паперів для компаній, включених у біржовий список, і Міністерством фінансів для інших організацій. Спрощена фінансова звітність може застосовуватися на підприємствах, по яких не перевищуються два з наступних показників. Фінансова звітність підприємства складається з балансу, звіту про прибутки й збитки й додаткову інформацію.

Основним джерелом, що регулює бухгалтерський облік у Польщі, залишається Комерційний кодекс 1934 р., незважаючи на те, що деякі його положення були скасовані або перетерпіли зміни. Другим правовим джерелом є Закон про бухгалтерський облік 1994 р., що передбачає послідовну реформу звітності й аудита. Розділи Закону висвітлюють: сутність бухгалтерського обліку, порядок інвентаризації, оцінку активів і пасивів, визначення фінансових результатів, складання звітності підприємствами, особливості звітності корпоративних структур, аудит звітності й умови її опублікування, організацію архівів бухгалтерських документів, кримінальну відповідальність за порушення законодавства й т.п. Основними податками є податок на доходи організацій і фізичних осіб і податок на додану вартість.[2]

Для того, щоб успішно вирішувати облікові проблеми на міжнародному рівні, розуміти причини, з яких в різних країнах аналогічні ситуації відображаються по-різному, досить важливе значення сьогодні має порівняльний аналіз облікових систем різних країн. Серед основних факторів, які впливають на побудову національних систем обліку можна виділити, насамперед, загальну економічну ситуацію в кожній країні; вплив нормативного та професійного регулювання обліку, основних користувачів облікової інформації та ступінь її розкриття; вплив системи оподаткування; відмінності в культурі та національні особливості; джерела фінансування тощо. В нашому випадку досліджувані країни дуже відрізняються, і при створенні системи бухгалтерського обліку Швеція керується такими актами, як "Закон про діяльність компаній" 1975 р. і "Закон про бухгалтерську справу" 1976 р. Якщо ж говорити про Польщу, то ця країна регулюється Комерційним Кодексом 1934 року та "Законом про бухгалтерський облік" 1995 року.[3]

Література:

1. Бухгалтерський облік. Електронний ресурс: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=71450&pg=0>

2. Бухгалтерський облік в Польщі. Електронний ресурс <http://za4etka.org.ua/item.php?id=425>

3. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006.- 311 с. - (Вища освіта ХХ століття). Електронний ресурс: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=71450&pg=6>

УДК 338

*Пекар І.І., студент,
Науковий керівник – к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів Ліба Н.С.
Мукачівськи державний університет*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Світовий досвід свідчить, що економічний розвиток держави багато в чом визначається інноваційними перетвореннями на рівні підприємства. Основою економічного добробуту нації на сьогоднішній день виступає впровадження новітніх технологій виробництва товарів і послуг, що обумовлює розробку і використання нових принципів і форм організації інноваційного процесу в первинній ланці економіки.

У зарубіжній вітчизняній літературі є цілий ряд досліджень пов'язаних з організацією інноваційних процесів та стимулюванням інноваційної діяльності. Результати цих досліджень знайшли своє відображення в наукових працях Александрової В.П., О. Амоша, Бажала Ю.М., М. Чумаченко, О.І. Волков, М.П. Денисенко, Павлені І.А., Твісса Б., Санто Б., Крупка М.І. та інші.

Інноваційний шлях розвитку економіки забезпечує необхідну конкурентоспроможність шляхом постійного оновлення технології, товарів і послуг, ефективного використання науково-технічного потенціалу і стимулювання його росту.

У Японії позики на пільгових умовах з метою стимулювання малих підприємств надають для виконання таких проектів: розробка нової технології і нових видів продукції, сприяння технічній і виробничій кооперації підприємств малого бізнесу, відродження дрібних підприємств у загальному контексті розвитку економіки окремих регіонів тощо. Для цього в рамках Міністерства зовнішньої торгівлі і промисловості наданням фінансової допомоги малим підприємствам займаються три спеціалізовані установи: Фінансова корпорація малого бізнесу, Національна фінансова корпорація і Банк Соко - Чукин. Фінансова корпорація малого бізнесу на пільгових умовах надає довготермінові позики для розширення основного й обігового капіталу. Крім того, держава (під заставу майна компанії) гарантує приватним банкам своєчасне погашення кредитів, що їх надають малим компаніям. [4, с.93].

У Нідерландах уведені пільги з податку на дохід корпорацій для стимулювання пропозицій венчурного капіталу. Пільги диференціюються залежно від того, ким надається капітал - фізичною чи юридичною особою. Постановою уряду «Про надання гарантій приватним компаніям» від 1981 р. введені 50 % державні гарантії на інвестиції. Нідерландське Міністерство економічних справ планує створення шести фінансових компаній для підтримки високотехнологічних фірм. Венчурні підприємства можуть отримати безпроцентні кредити сумою в розмірі 2,5- 3 млн. гульденів.

Важливе значення для розвитку венчурних фірм у Нідерландах відіграє програма кредитування. Адже підприємці можуть отримати кредит з терміном погашення 10 років, можливість проведення виплат, що ґрунтується на реальному доході [1, с. 173].

Програма податкового стимулювання Великої Британії заснована на податкових пільгах. Малий та середній бізнес може віднімати 150% витрат на НДДКР, а великі компанії – 125%. Правила щодо відрахування капітальних інвестицій, пов'язаних з НДДКР, є найбільш ліберальними в Європі, і дозволяють негайне списання інвестицій у будівлі та обладнання. Не прибуткові малі та середні фірми можуть отримати швидке відшкодування. Це практикується великою кількістю дослідних компаній при потребі покращення грошового потоку. Замість можливості зменшити майбутній податок на 150% витрат на НДДКР, вони обирають отримання коштів в розмірі 24% витрат на НДДКР одразу. Так, як вони платять корпоративний податок на прибуток в розмірі 19%, потенційна вартість відрахувань з податку є близько 29% витрат на НДДКР (150% множимо на 19% = 28,5%). Обираючи відшкодування підприємства мають 24 зі 100 євро витрат сьогодні, що для грошового потоку краще, ніж 29 євро в майбутньому при сплаті податку.

Програма податкового стимулювання Канади заснована на податкових кредитах. Канадські підприємства можуть претендувати на податковий кредит в розмірі 20% від витрат на НДДКР. В Канаді також дозволяють швидке списання капітальних інвестицій, пов'язаних з НДДКР. Інвестиції в обладнання і техніку, необхідну для здійснення НДДКР та інновацій, можуть списуватися негайно.

Програма має широке спрямування з чітким нахилом до малих та середніх підприємств. Взагалі податкова політика Канади сприяє розвитку малих підприємств, так, як податок на прибуток для них складає 18,3%, а для всіх інших – 31,9%. Адміністрування даної програми здійснює Канадська податкова агенція. Підприємства претендують на підтримку, відсилаючи звіт про фактичні витрати на НДДКР. Заява розглядається агенцією. Перевага надається малому та середньому бізнесу. Процедура може тривати до року. Працівники агенції можуть навідувати підприємство та перевіряти задекларовані витрати.

Державна компанія розвитку промислового проектування в Іспанії надає субсидії для впровадження підприємницьку діяльність техніки промислового проектування, допомоги

проектним центрам та поширення іспанського проектування за кордоном. В Ірландії державне

Агентство промислового розвитку при фінансовому стимулюванні проектів, пов'язаних із виробництвом товарів, що призначені головною для продажу світових ринках, і тих секторів національного ринку, які зазнають міжнародної конкуренції, а високотехнологічних продуктів і товарів, що призначені для міжнародної індустрії послуг [4, с.91].

Франція є основою програми “Дослідницький податковий кредит” – була спрямована на всі підприємства, незалежно від розміру та галузі, що займалися НДДКР. У 2004 році було запроваджено програму “Молоді інноваційні підприємства”. Її метою є підтримка створення та росту молодих дослідних підприємств у Франції. Програма має широке спрямування. Її підтримку може отримати будь яка фірма, що проводить НДДКР. Базою нарахування податкового кредиту є обсяг витрат на НДДКР та зміни їх обсягу протягом часу. З 2006 року податковий кредит становить 10% витрат на НДДКР та 40% від обсягу їх зростання порівняно з середнім значенням за останні два роки. Максимальним є податковий кредит на рівні 10 млн. євро на рік (починаючи з 2006 року). Програма запроваджена для посилення росту молодих інноваційних підприємств. Отримати статус може фірма, яка існує не більше восьми років та інвестує у НДДКР не менше 15% загальних витрат. Підприємство з УС статусом не платить соціальні платежі за працівників сфери НДДКР, до яких входять не тільки науковці, а й техніки, юристи, що займаються патентами, працівники, що тестують продукцію, менеджери, тобто існує дуже ліберальний підхід. Ці підприємства звільняються від корпоративного прибуткового податку на перші три роки, а наступні два роки платять тільки 50% податку. Вони також можуть звільнитися від місцевих податків, пов'язаних з вартістю майна та споруд. Щоб отримати CIR підприємства подають декларацію з класифікацією витрат на НДДКР разом з декларацією про прибуток за рік. Податковий кредит зменшує суму податку за цей рік. Фірми зобов'язані вести облік витрат так, щоб можна було їх відслідкувати та довести, що сума податкового кредиту, на яку здійснено запит, є правильною. Податкові органи можуть періодично здійснювати аудит таких підприємств.

Значну підтримку малим підприємствам надає уряд Німеччини, за допомогою пільгових кредитів бюджету федерації і земель їм надають пільгові інвестиційні кредити, особливо в разі освоєння високотехнологічних виробництв, кредити для створення власних підприємств, регіональні кредити в «програми відродження Європи». Розмір ставки таких кредитів головно не перевищує 6 %. Максима термін кредитування будівництва - 15 років, придбання устаткування - 10 років.

До найбільш поширених податкових пільг, спрямованих на стимулювання інноваційної діяльності зарубіжних країнах, належать: виключення з доходів підприємств, що оподатковуються, витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР); списання витрат на НДДКР на собівартість; податковий кредит на приріст НДДКР (зменшення нарахованої суми податку); звільнення від оподаткування коштів, спрямованих на створення фондів ризику; прискорена амортизація [1, с. 176].

Таким чином, можна відзначити, що нагромаджений міжнародний досвід стимулювання підтримки інноваційної діяльності підприємств за кордоном реалізується двома шляхами: прямим і непрямими регулюванням.

Прямі методи державної підтримки бувають переважно двох форм: адміністративно – відомчі і програмно - цільові. Перша форма полягає у прямому дотаційному фінансуванні на підставі чи законодавства. Друга форма прямої державної підтримки інноваційної діяльності передбачає використання цільових програм. За цільовими програмами розвиваються контрактні і субпідрядні системи, ТЄХНОПІ структури, венчурне підприємництво тощо. Непрямі методи спрямовані на створення сприятливого

інноваційного клімату і стимулювання новаторства. До таких методів належать податкові та кредитні і страхування інноваційних ризиків.

Отже, кожна країна шукає для себе оптимальне співвідношення цих форм. На вибір методів державного стимулювання інноваційної діяльності впливають багато чинників, серед яких бюджетні кошти, стан провідних національних компаній на внутрішньому та зовнішньому ринках, спроможність суб'єктів господарювання проводити власні НДДКР, а основний - це ефективно побудована національна інноваційна система, завдяки якій можливе швидке створення та комерціалізація інновацій у народне господарство.

Література:

1. Антонюк Л.Л., Поручник А. М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробі комп'ютеризації: Монографія. - К.: КНЕУ, 2003. - 394 с.
2. Зінко Н.Я. Інструменти стимулювання інноваційної діяльності (на прикладі Індії, Ірл Сінгапуру, Фінляндії, Японії) // Регіональна економіка. - 2006. - № 4. - С. 220 - 226.
3. Йохна М.А., Стадник В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності. - Київ: ВЦ «Акад 2005.-399 с.
4. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. –Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. І. Франка, 2001. - 608 с.
5. Павленко І.А. Економіка та організація інноваційної діяльності: Навчально - методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України / Павленко І.А., Н Л . Швиданенко Г.О. - К: КНЕУ, 2002. - 150 с.

УДК 657.421.3

***Первій І.В.,**
здобувач кафедри обліку і аудиту,
Житомирський державний технологічний університет*

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасному суспільстві комп'ютеризація діяльності підприємств відіграє важливу роль, вона поступово проникла у всі сфери економіки: управління, бухгалтерський облік, банківську справу, торгівлю тощо. Без належної комп'ютеризації майже неможливо ефективно здійснювати господарську діяльність та проводити високоякісний контроль за нею. За допомогою якісних комп'ютерних програм та уміння користуватись ними можна значно зекономити час на здійснення господарських процесів. Виходячи з цього, програмне забезпечення, як одна із найважливіших складових сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій, стає невід'ємним елементом облікової системи. Це зумовлює необхідність удосконалення існуючих та розробки нових методик облікового відображення та економічного аналізу програмного забезпечення із врахування специфіки та особливостей використання даного об'єкта в господарській діяльності підприємств.

Дослідження особливостей застосування поняття програмного забезпечення з різних позицій в літературних джерелах дозволяє узагальнити наявні підходи до його трактування з метою формулювання визначення, яке слід використовувати в системі бухгалтерського обліку. Дослідивши літературні джерела, можна констатувати, що питанням розробки та використання програмного забезпечення приділена недостатня увага вченими. В той же час, було ідентифіковано ряд синонімічних категорій, обліковому відображенню яких приділена увага науковців, зокрема, “організаційний капітал”, “комп'ютерна програма”, “програмний засіб”, “програмний продукт”, “software”.

Дослідженням проблем обліку розробки і використання програмного забезпечення, а також юридичної природи об'єктів права інтелектуальної власності займалися такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як В.М. Антонов, В.Д. Базилевич, В.Ю. Бакшинскас, Н.М. Балакірева, В.А. Березовський, О.Л. Біляченко, В. Букур, Б.І.Валуєв, М.В. Вачевський, В.В. Горбачова, Н.В. Журавльова, В.А. Кіосакі, П.П. Крайнев, Н.П. Кузик, С.Ф. Легенчук, І.Л. Леонідов, Н.М. Малюга, А.П. Нарожний, С.А. Ніколаєва, Т.В. Польова, О.В. Розгон, А.П. Сергєєв, Г.М. Соловйова, І. Солодченко, В.В. Сопко, П.В. Струбалін, І. Тарасова, Н.О. Шаранова, Є.В. Шипова, С.В. Шульга, В. Яцюк та інші. Зокрема, дослідниками піднімаються такі проблемні питання як: сутність програмного забезпечення як об'єкта бухгалтерського обліку та економічного аналізу; виникнення авторських прав на програмне забезпечення; обґрунтування критеріїв визнання програмного забезпечення нематеріальним активом в бухгалтерському обліку; оцінка програмного забезпечення в бухгалтерському обліку; питання ефективності розробки і використання програмного забезпечення на підприємстві.

Нормативно-правовим забезпеченням облікового відображення операцій з програмним забезпеченням на підприємстві виступають нормативні акти, що стосуються регулювання правових аспектів інтелектуальної власності, зокрема, авторських прав на програмні продукти: Господарський кодекс України (книга IV), Закон України “Про авторське право і суміжні права”, Закон України “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, Наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”, Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження загальних вимог до програмних продуктів, які закуповуються та створюються на замовлення державних органів” тощо. Проведений аналіз існуючих нормативних документів дозволяє встановити, що в них є узгодженість стосовно трактування поняття “комп'ютерна програма” – як набору інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах) (ст. 1) [2].

Безпосередні питання бухгалтерського обліку операцій з програмним забезпеченням регулюються П(с)БО 8, відповідно до якого нематеріальним активом є немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований [3]. Зокрема, до таких активів можна віднести права на комп'ютерні програми, як об'єкти авторських прав, які і виступають об'єктом бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Також обов'язково слід враховувати, що згідно чинного законодавства програмне забезпечення, як об'єкт інтелектуальної власності, може захищатись як правами власності, так і правами інтелектуальної власності, що обумовлює важливе місце програмного забезпечення в діяльності підприємства.

Одним із найбільш актуальних питань, що стосується відображення програмного забезпечення в бухгалтерському обліку, є порядок відображення витрат на його розробку. Це пов'язано як зі зростанням ролі програмного забезпечення в діяльності сучасних підприємств, інтелектуалізацією бізнес-процесів, так і зі значним розширенням сегменту програмного забезпечення у структурі світового ІТ-ринку. Зокрема, лише за 25 років ринок комп'ютерних програм та послуг з їх установки збільшився у 130 разів – з \$5 млрд у 80-х до \$650 млрд у 2006-му. Шість компаній (Microsoft, IBM, Oracle, SAP, Symantec і Adobe), які 20 років тому зробили ставку на програмне забезпечення, сьогодні заробляють десятки мільярдів, контролюючи більш ніж третину світового ринку програмного забезпечення, розраховують контролювати 50% вже до 2012-2015 років [1].

Процес розробки програмного забезпечення є складним і трудомістким процесом, що вимагає застосування висококваліфікованих працівників та полягає у створенні,

виборі, налагодженні та тестуванні програмного забезпечення, розробці технічної документації для його подальшого використання. Відповідно, вищенаведені складові процесу розробки потребують приділення більш детальної уваги та розробки методик для їх облікового відображення в частині: ідентифікації видів понесених витрат; їх розподілу; віднесення до складу первісної вартості нематеріальних активів; розробки системи їх аналітичного обліку для забезпечення потреб оперативного управління.

Таким чином, на сьогодні програмне забезпечення є новим об'єктом бухгалтерського обліку та економічного аналізу, дослідження особливостей облікового відображення якого потребує особливої уваги в умовах постіндустріалізації та інтелектуалізації вітчизняної економіки, широкого поширення інноваційних підходів у виробництві, зростанням ролі інтелектуального капіталу в процесі створення вартості підприємства.

Література:

1. Бережанський А. Велика шістка / А. Бережанський // *Контракти*. – №24. – 2007 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://archive.kontrakty.ua/gc/2007/24/1-velika-shistka.html>

2. Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12&p=1269728487915312>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0750-99&key=dCCMfOm7xBWMgnEEZiv6CI8tHI4FI80msh8Ie6>.

УДК 657.1

Пігош В.А.

к. е. н., доцент кафедри обліку та фінансів

Порохнавець Я.А.,

ст. викладач кафедри обліку та фінансів

Мукачівського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Переважає більшість бюджетних установ облаштовують власні території багаторічними насадженнями. Однак, на практиці часто виникають питання щодо правильності планування таких насаджень у кошторисі та відображення їх в обліку.

До багаторічних насаджень відносять:

- штучні багаторічні насадження незалежно від їх віку;
- плодово-ягідні насадження всіх видів (дерева та кущі), озеленувальні та декоративні насадження на вулицях, площах, в парках, садах, скверах, на території установ, у дворах житлових будинків, живі огорожі, снігозахисні та полезахисні смуги, насадження для укріплення пісків і берегів річок, яро-ба-лочні насадження тощо;
- штучні насадження ботанічних садів та інших науково-дослідних установ та навчальних закладів для наукових цілей;
- інші штучні багаторічні насадження.

Відповідно до пункту 22 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затверджених постановою КМУ від 28.02.2002 року № 228, показники видатків бюджету, що включаються до проекту кошторису, повинні бути обґрунтовані відповідними розрахунками за кожним кодом економічної класифікації видатків (далі – КЕКВ) і деталізовані за видами [3].

Багаторічні насадження згідно з Інструкцією щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 12.03.2012 року № 333, придбаваються за КЕКВ 3110 “Придбання обладнання і предметів довгострокового користування” [2].

Тому придбання багаторічних насаджень, які передбачають виникнення необоротних активів, має проводитися лише за КЕКВ 3110 (Табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок витрат за КЕКВ 3110 “Придбання обладнання і предметів довгострокового користування” до кошторису бюджетних установ

Найменування витрат	КЕКВ	Підстава
Придбання декоративних насаджень, однолітніх озеленювальних насаджень, рослин (крім багаторічних насаджень), саджанців для багаторічних насаджень віком до 1 року, які не передбачають придбання необоротних активів, ґрунту для клумб тощо	2210	Пп. 11 п. 2.2.1 Інструкції № 333
Придбання багаторічних насаджень, а саме плодово-ягідних дерев, кущів та озеленювальних і декоративних насаджень для облаштування територій установ, дворів будинків, вулиць, площ, садів, які передбачають виникнення необоротних активів	3110	Пп. 20 п. 3.1.1 Інструкції № 333

Наказом Міністерства фінансів України від 26.06.2013 року № 611 затверджено [1]:

- План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ (далі – План рахунків);
- Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ (далі – Порядок застосування Плану рахунків);
- Положення з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ (далі – Положення №611).

Відповідно до Порядку застосування Плану рахунків багаторічні насадження обліковуються на субрахунку 108 “Багаторічні насадження” рахунку 10 “Основні засоби”. Однак, молоді насадження усіх видів обліковують окремо від насаджень, що досягли повного розвитку (віку початку плодоношення, зімкнення крон). Таке розмежування пов’язано з тим, що на субрахунку 131 “Знос основних засобів” обліковують знос, нарахований лише на багаторічні насадження, які досягли експлуатаційного віку або віку початку плодоношення. Тому облік багаторічних насаджень на субрахунку 108 доцільно розмежувати, додатково ввівши субрахунки другого порядку (наприклад, 1081 “Багаторічні насадження, що досягли повного розвитку” та 1082 “Багаторічні молоді насадження усіх видів”) [1].

Необоротні активи, у т. ч. багаторічні насадження, мають різні як строки їх корисного використання, так і річні норми зносу, та розподіляються на підгрупи (Табл. 2).

Таблиця 2

Норми зносу на багаторічні насадження*

Назва підгрупи	Строк корисного використання, років	Норма зносу до первісної вартості в розрахунку на рік, %
Культури ягідні (суниця)	3	35
Культури ягідні {крім суниці}, плодові, овочеві	10	10
Культури ефіроолійні, лікарські	10	10
Насадження штучні ботанічних садів та інших науково-дослідних установ і навчальних закладів для науково-дослідних цілей	20	5
Насадження озеленювальні та декоративні	25	4
Захисні та інші лісні насадження	50	2
Інші довгострокові біологічні активи, не класифіковані	20	5

* (додаток до Положення з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ [1])

Для полегшення нарахування зносу на багаторічні насадження субрахунок другого порядку 1081 “Багаторічні насадження, що досягли повного розвитку” доцільно доповнити субрахунками третього порядку залежно від підгрупи насаджень (наприклад, 10811 “Культури ягідні (крім суниці), плодові, овочеві”, 10812 “Насадження озеленювальні та декоративні”, 10813 “Захисні та інші лісні насадження” тощо).

Перелік субрахунків другого та третього порядків та їх застосування в обліку установи необхідно затвердити або окремим наказом керівника, або наказом про внесення змін до облікової політики установи.

Для ведення аналітичного обліку багаторічних насаджень установами застосовується типова форма № 03-8 (бюджет) “Інвентарна картка обліку основних засобів в бюджетних установах (для тварин і багаторічних насаджень)”, затверджена наказом Головного управління Державного казначейства України та Державного комітету статистики України від 02.12.1997 № 125/70 [4].

На практиці, в окремих випадках, виникають запитання щодо правильності відображення багаторічних насаджень в обліку з урахуванням вартісної межі віднесення до основних засобів.

Пунктом 2.1 Положення № 611 визначено, що установа зараховує до малоцінних необоротних активів предмети вартістю, яка не перевищує 2500 грн., та строк використання яких перевищує один рік. Тож логічно відображати багаторічні насадження, вартість яких не перевищує зазначену суму, на субрахунку 113 “Малоцінні необоротні матеріальні активи” [1].

Як установлено Порядком застосування Плану рахунків, багаторічні насадження збільшуються на суму капітальних вкладень.

Пунктом 3.6 Положення № 611 передбачено, що капітальні вкладення в багаторічні насадження вводяться в склад необоротних активів щорічно у сумі витрат на прийняті в експлуатацію площі незалежно від закінчення всього комплексу робіт [1].

Витрати за незакінченими і закінченими об'єктами капітального будівництва, реконструкції, модернізації основних засобів, не зданими в експлуатацію, обліковуються на субрахунку 141 “Капітальні видатки за невведеними в експлуатацію основними засобами” рахунку 14 “Незавершене капітальне будівництво”.

Отже, для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух багаторічних насаджень слід застосовувати субрахунок 108.

Література:

1. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 26.06.2013 р. № 611. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1214-13>

2. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 № 333 (із змінами і доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12>

3. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 (із змінами і доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF>

4. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів, що належать установам і організаціям, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів, та Інструкції з їх складання [Електронний ресурс]: Наказ Головного управління Державного казначейства України та Державного комітету статистики України від 02.12.1997 р. № 125/70. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0612-97>

МЕТОДИ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Запорукою успішності підприємства та безперервності його діяльності виступають наступні чинники: кондиційність готової продукції (товарів, робіт, послуг), застосування сучасних технологій, оригінальність і постійне оновлення асортименту, а також систематичне планове відновлення необоротних активів, в тому числі і основних засобів. Однак ефективність оновлення основних засобів залежить від ступеня їх зношування, обсягу та джерел фінансування.

На сьогоднішній день згідно з Податковим кодексом України існує п'ять методів нарахування амортизації. До них належать: прямолінійний метод; метод зменшення залишкової вартості; метод прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний метод; виробничий метод.

Переважає більшість підприємств практично не використовують переваги та умови вибору регламентованих методів нарахування амортизації для управління собівартістю продукції, тому щороку зростає розрив між реальним зносом і фінансовими можливостями відновлення основних засобів, що призводить до погіршення фінансового стану.

Відмінність застосовуваних методів амортизації полягає в різному рівні нарахованих амортизаційних відрахувань, а також у способі їх розподілу. Залежно від виду економічної діяльності, виду основних засобів, умов експлуатації, моральної зношуваності підприємством на власний розсуд застосовується найбільш економічно доцільний метод амортизації.

Прямолінійний метод характерний рівномірним розподілом вартості основних засобів протягом усього періоду експлуатації у разі очікування незначного морального зносу. Цей метод найдоцільніше застосовувати невиробничими підприємствами та для нарахування зносу пасивної частини основних засобів, таких, як нерухомість тощо.

Якщо об'єкт використовується у виробництві різноманітної продукції, очікується швидкий фізичний та моральний знос, є потреба швидкого накопичення грошових коштів для прискореного відновлення основних засобів, слід обрати метод зменшення залишкової вартості або метод прискореного зменшення залишкової вартості або кумулятивний метод (у випадку, якщо строк експлуатації об'єкту вимірюється цілим числом років).

Застосування кумулятивного методу і методу прискореного зменшення залишкової вартості найбільш економічно виправдане стосовно активної частини основних засобів, які швидко стають застарілими та потребують постійного оновлення. Їх використання дозволяє суттєво зменшити оподаткований дохід протягом перших років функціонування підприємства.

Особливістю використання методу прискореного зменшення залишкової вартості є те, що не обов'язково повинна бути передбачена ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів.

А використання методу зменшення залишкової вартості при нарахуванні амортизації припускає наявність ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів, що амортизується. Інакше об'єкт основних засобів буде повністю амортизовано протягом одного року.

Виробничий метод найкраще використовувати в тому випадку, коли можна визначити фактичний обсяг виробленої продукції активом, на який нараховується

зношування. Об'єкт використовується для виробництва одного виду продукції або надає один вид послуг. Строк корисного використання об'єкта безпосередньо визначається його ресурсом, тобто кількістю виробленої за його допомогою продукції тощо. При цьому слід впевнитися в тому, що моральний знос таких об'єктів не буде випереджати фізичний знос, адже така ситуація може призвести до поступового зменшення обсягів виробництва, реалізації та рентабельності.

Використання виробничого методу також доцільне, коли економічна вигода того чи іншого об'єкта основних засобів зменшується не з впливом часу на нього, а у зв'язку з експлуатацією. Цей метод дозволяє оптимізувати нараховані доходи та здійснені витрати поточного періоду на підприємствах з сезонним та неритмічним характером діяльності.

Основними помилками відображення зносу основних засобів в обліку є наступні:

1) нарахування амортизації здійснюється щоквартально, а не щомісячно, як передбачено П(С)БО 7 «Основні засоби»;

2) при нарахуванні амортизації основних засобів використовуються не ті методи, що регламентовані Положенням про облікову політику підприємства;

3) не нараховується амортизація на окремі види основних засобів, зокрема, бібліотечні фонди;

4) штучне завищення або заниження суми зносу необоротних активів в бухгалтерському обліку через неправомірність проведення переоцінки та уцінки об'єкта основних засобів;

5) нарахування амортизації на об'єкти, які не повинні амортизуватися через те, що вони знаходяться на реконструкції, модернізації, добудові, дообладнанні та консервації тощо;

6) не дотримання при веденні обліку мінімально допустимих строків корисного використання основних засобів, передбачених Податковим кодексом України.

Під час вибору методу нарахування амортизації основних засобів необхідно враховувати вид економічної діяльності, сезонність та ритмічність діяльності, напрям та інтенсивність використання об'єкта основних засобів, наявність права власності на об'єкт, придатність до експлуатації, строк корисного використання, коливання вартості аналогічного об'єкта на ринку, моральний знос внаслідок розвитку науково-технічного прогресу. Це дозволить вміло управляти витратами на виробництво за рахунок скорочення питомої ваги амортизації у собівартості, підвищувати фондівдачу і рентабельність підприємства.

Вибір доцільного методу нарахування амортизації створює умови для надання повної, своєчасної, достовірної інформації про моральний і фізичний знос основних засобів, необхідність їх оновлення на новому технічному рівні у відповідності із розвитком науково-технічного прогресу за рахунок власних або залучених джерел та дозволяє обрати найефективніший напрям їх використання відповідно до стратегії розвитку підприємства.

УДК 657.6

*Пономаренко О.Г., к. е. н., доцент
кафедри бухгалтерського обліку,*

*Федяй С. Ю., магістер,
Полтавська державна аграрна академія*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ПРЕТЕНЗІЙНИМИ РОЗРАХУНКАМИ

У сучасних умовах господарювання особливу увагу суб'єкти підприємницької діяльності звертають на наявні засоби для розрахунків, особливо стосовно коштів, іммобілізованих з поточної діяльності. Тому дедалі більшої актуальності набуває належна організація інкасації дебіторської заборгованості підприємства.

Об'єктивні та суб'єктивні причини несплачених вчасно сум цього виду активів спонукають підприємство до вживання комплексу дій, спрямованих на її отримання, тобто до вирішення спорів з приводу вказаного питання: спочатку шляхом мирного врегулювання (акти звірок, взаємозаліки, виставлення претензій), далі – шляхом судового врегулювання.

Претензія є способом досудового врегулювання господарських спорів. Тобто, по суті, це письмова вимога, адресована до боржника, про усунення порушень виконання зобов'язання і, при необхідності, компенсації понесених збитків і оплати штрафних санкцій. Одним з центральних аспектів визнання дебіторської заборгованості за претензійними розрахунками є належна комплектність реквізитів претензії при документуванні.

Претензія повинна містити обов'язкові реквізити, зокрема:

- 1) повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та підприємства, організації, яким претензія пред'являється;
- 2) дата пред'явлення і номер претензії;
- 3) обставини, на підставі яких пред'явлено претензію;
- 4) докази, що підтверджують ці обставини;
- 5) посилання на відповідні нормативні акти;
- 6) вимоги заявника;
- 7) сума претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовій оцінці;
- 8) перелік документів, що додаються до претензії, а також інших доказів.

До того ж претензія повинна бути підписана уповноваженою особою підприємства або їх представником, спрямована боржникові рекомендованим або цінним листом чи вручена під розписку

Претензійна схема витребування у підприємства-боржника суми заборгованості є складовою однієї з частин системи управління дебіторською заборгованістю підприємства, зокрема тієї, яка складається з переліку дій, спрямованих на запобігання (зниження) ризику виникнення простроченої або безнадійної дебіторської заборгованості.

Претензії по дебіторській заборгованості доцільно розподілити за такими групами претензій:

- 1) до постачальників і підрядників за виявлені під час перевірки їхніх рахунків завищення обсягів виконаних робіт, недопоставку товарів, завищення цін і тарифів, завищення сум у наслідок арифметичних помилок, за невідповідність якості поставлених товарів стандартам або технічним умовам, з вини постачальників;
- 2) до транспортних організацій за нестачу вантажу понад норми природних втрат, що виникла у дорозі, і за зайві сплачені суми при перевезенні вантажів;
- 3) до боржників за санкціями (штрафи, пені, неустойки) за недотримання договірних умов, визнаних платниками або присуджених судом;
- 4) до банків за сумами, помилково списаними за рахунками в банку.

Претензійна робота включає такі заходи:

- 1) розгляд стану розрахунків на раді, що затверджується в протоколі засідання ради директорів;
- 2) листування з юристами суб'єкта господарювання;
- 3) юридичне консультування;
- 4) звернення до суду.

Серед числа досудових варіантів урегулювання питань щодо дебіторської заборгованості найпоширенішою є претензійна схема. Її суть полягає у виставленні боржнику обґрунтованої вимоги стосовно сплати боргу за отримані товари, продукцію, роботи, послуги.

Претензія розглядається у місячний термін з дня отримання претензії [1]. Опісля дебітор дає відповідь з визнанням претензії частково або повністю, відмовою від визнання

з одночасним зазначенням мотивів відмови або не відповідає взагалі. Останній випадок є прямим приводом для звернення до суду.

Другим аспектом визнання дебіторської заборгованості у претензійних розрахунках є обґрунтоване та достовірне визначення самої суми претензії.

Зазначимо, як свідчить практика, що питання врегулювання спірних моментів прописуються в договорах, зокрема щодо термінів погашення заборгованості, розрахунку пені тощо, а в разі, коли у договорі строк не вказано, погашення заборгованості має відбуватись за першою вимогою постачальника у семиденний термін з дня висування вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства (п. 2 ст. 530 Цивільного кодексу України [4]).

Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також 3% річних від простроченої суми, якщо інший розмір відсотків не встановлено договором або законодавством (ч. 2 ст. 625 ЦКУ [4]).

Крім того, у ст. 231 Господарського кодексу України [2] визначено, що за порушення грошових зобов'язань встановлюють штрафні санкції (пеню) у відсотках, розмір яких визначається за обліковою ставкою Національного банку України за весь час користування чужими коштами, якщо інший відсоток не передбачено законом або договором. Розмір пені встановлюють за згодою сторін у момент підписання договору або в ході судового розгляду питання, але він не може перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України, що діяла у період, за який сплачується пеня. Такі витрати суб'єкта господарювання відображаються у складі інших операційних на субрахунку 948.

Суттєвим полегшенням контролю за заборгованостями та уникненням зайвих непорозумінь є обумовлення можливості звіряння взаємних розрахунків у договорі. Надсилання листів про наміри звернення до суду з метою врегулювання погашення суми часто виступає у ролі каталізатора вирішення такої ситуації. Це сприяє сплаті заборгованості грошовими коштами або наштовхує на пошук альтернативних шляхів погашення суми дебіторської заборгованості: бартером, векселем, переуступкою тощо.

Література:

1. Волинец О. Учет расчетов по претензиям / О. Волинец // Экспресс-анализ законодательных и нормативных актов. – 2012. – № 52. – С. 12-16.
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Перезовова І. В. Вирішення спорів з приводу дебіторської заборгованості за претензійною схемою / І. В. Перезовова, О. М. Галько // Економічний аналіз : зб. наук. Праць. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 13. – С. 350-356.
4. Цивільний кодекс України: кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

УДК 330.13:657.372.2

*Попко Є.Ю., к.е.н., старший науковий співробітник
відділу методології обліку і аудиту,
ННЦ "Інститут аграрної економіки"*

ВПЛИВ КОНЦЕПЦІЙ ВАРТОСТІ НА РОЗВИТОК ОБЛІКОВОЇ ОЦІНКИ

Бухгалтерський облік як економічна наука використовує у власному понятійному обігу категорії, узагальнені в економічній теорії. Так, наприклад, в обліку господарських процесів використовуються принцип вартісної оцінки. Еволюція підходів до оцінки для цілей бухгалтерського обліку тісно пов'язана з розвитком економічної теорії, що

відображає, в тому числі, і потреби суспільства в інформації про вартість. Саме тому для здійснення бухгалтерської оцінки потрібне точне розуміння категорії "вартість".

В економічній теорії при дослідженні категорії "вартість" застосовувалися два методологічних підходи: функціональний і причинно-наслідковий, які характеризують маржиналістський і марксистський методи дослідження та знаходять свій прояв у трудовій теорії вартості та теорії граничної корисності.

Прихильники теорії граничної корисності зосереджували свою увагу на аналізі функціональної залежності вартості від інших економічних категорій тоді, як марксистки намагалися з'ясувати сутність явищ, базуючись на причинно-наслідковій залежності економічних процесів.

При цьому представники теорії граничної корисності надавали визначального значення граничним кількісним характеристикам економіки, використовуючи для їх адекватного пізнання відповідний математичний апарат. Для їх опонентів не був характерним розгляд економічних явищ у розрізі їх граничних кількісних характеристик. Вони у своїх працях відштовхувалися від середніх кількісних значень.

Трудова теорія вартості історично є більш ранньою концепцією. Її зародження розпочалося близько IV ст. до н.е. Саме тоді прослідковуються перші спроби мислителів Стародавньої Греції (Аристотеля, Ксенофонта, Платона) виявити субстанцію, яка робить товари порівнянними в обміні.

Теорія трудової вартості є основою класичної політичної економії. Ґрунтовний виклад її базових положень міститься у наукових роботах англійських економістів В. Петті, Д. Рікардо і А.Сміта. В працях К. Маркса вона отримала свою найбільш завершену форму та в даний час є однією з основних фундаментальних концепцій економічної науки.

Представники трудової теорії вартості були переконані, що всі товари мають одну базову загальну властивість – всі вони є результатом людської праці. Зерно, трактор, голка, стіл, картонна коробка чи літак – все це продукти праці людини. Рівність двох товарів, їх обмін можливі тільки тому, що ці товари втілюють у собі однакову кількість праці, витраченої на їх виробництво.

Оскільки вартість товару створюється працею, то величина вартості товару визначається кількістю витраченої праці. Мірою праці для прихильників трудової теорії вартості є робочий час: година, день, місяць тощо.

Таким чином, обмін товарів здійснюється на основі зіставлення суспільно необхідних витрат праці, що містяться в кожному товарі, тобто на основі тих витрат, які суспільство визнає для себе прийнятними.

Враховуючи головні положення трудової теорії, її прибічники під вартістю розуміли економічну категорію, яка виражає відносини між господарюючими суб'єктами щодо еквівалентності витраченої на виробництво праці.

В останній третині XIX століття сформувалася нова теорія вартості – теорія граничної корисності, представниками якої вважають О. Бем-Баверк, Л. Вальрас, Ф. Візер, У. Джевонс, К. Менгер, В. Парето та інші.

Теорія граничної корисності – це складова частина вчення, що має назву "маржиналізм". Представники маржиналістського напрямку вважали, що джерело вартості – це корисність. Під корисним ефектом вони розуміли задоволення, яке отримують люди від споживання речей, тобто корисність благ визначається їх здатністю задовольняти певні потреби людини. Покупець, купуючи товар, оцінює його корисність, а не витрати праці на його виробництво. Тобто, пропорцію обміну диктує виключно корисність, рідкість та бажання володіти предметами, які мають ці властивості. Головними об'єктами, на які була спрямована увага вчених-маржиналістів, були ринок, попит і пропозиція та сили визначаючі їх.

Прихильники цієї теорії стверджували, що вартість – це психологічне явище, яке пояснюється граничною, тобто найменшою корисністю даного товару для покупця.

Іншими словами, вартість визначається мірою корисного ефекту від використання товару для споживача. Звідси висновок: вартість є категорією суб'єктивною, адже виводиться виходячи із індивідуальних суб'єктивних оцінок корисності товару.

Теорія граничної корисності прийняла за вихідний пункт суб'єктивну мотивацію економічної поведінки окремого індивіда, тобто ставлення людини до речі, суб'єктивна оцінка певного індивіда корисності різних благ стали відправною точкою при визначенні вартості.

Теоретики граничної корисності перемістили предмет дослідження в сферу обігу, де вартість є результатом суб'єктивних оцінок. Такий підхід означав ігнорування суспільного характеру економічних процесів і, перш за все, ролі виробництва. Навіть у тих випадках, коли представники теорії граничної корисності визнавали роль витрат виробництва, вони прирівнювали їх до суб'єктивних відчуттів.

Прихильники теорії граничної користі обмежували економічні відносини ринковими зв'язками (відносинами обміну), оскільки, на їхню думку, вартість формується на ринку і поза сферою обміну її не існує. Тим самим визнавалася беззаперечна перевага сфери споживання над виробництвом.

Отже, проведений аналіз дозволяє стверджувати, що з виникненням теорії граничної корисності відбувається зміщення акцентів із суспільного виробництва та пропозиції, які є базовими об'єктами дослідження у класиків, на вивчення сфери обміну та попиту. Як наслідок, вартість виявляється не результатом понесених витрат, а наслідком суб'єктивного визначення споживача.

Спираючись на вищенаведені твердження, слід виділити головні ідеї трудової теорії вартості та теорії граничної корисності, які мають безпосередній вплив на вибір оцінки в бухгалтерському обліку. Серед них, зокрема:

1) трудова теорія вартості:

- вартість створюється в процесі виробництва;
- формування вартості товару відбувається історично, тобто вартість новоствореного товару включає не лише працю, затрачену на його створення, а й працю, втілену раніше в залучених для цього процесу факторах виробництва.

2) теорія граничної корисності:

- вирішальне значення надається сфері обігу, тобто вартість формується на ринку під час обміну;
- вартість за своєю суттю суб'єктивна, адже є результатом індивідуальної суб'єктивної оцінки;
- вартість залежить від фактора часу (майбутнього, а не минулого).

Базуючись на виділених вище ключових позиціях обох теорій вартості, вважаємо, що вартість:

- дійсно проявляється під час обміну, проте створюється вона виключно в ході виробництва;
- визначає пропорції обміну, а не визначається останнім;
- в бухгалтерському обліку отримує грошову форму в результаті тієї чи іншої оцінки.

Проводячи паралель між бухгалтерським обліком та економічною теорією, слід зауважити, що протягом XIX століття та першої третини XX століття бухгалтерські оцінки ґрунтувалися на трудовій теорії вартості, в обліку закріпилася оцінка за фактичною собівартістю (історичною вартістю).

Проте, вже до середини XX століття отримала визнання і широке поширення економічна теорія граничної корисності, що зумовило зміни у підходах до оцінки в бухгалтерському обліку. Створивши моделі порівняння вартості товарів залежно від їхньої корисності для продавців і покупців, теорія граничної корисності перенесла визначення вартості на ринковий механізм. В обліку з'явилася оцінка за справедливою вартістю.

Поширення теорії граничної корисності переміщає вивчення категорії "вартість" із виробництва в площину обміну. Як наслідок, у бухгалтерському обліку оцінка за первісною вартістю (фактичною собівартістю) поступово витісняється оцінкою за справедливою вартістю та займає другорядну позицію.

Домінуюча в економічній теорії концепція вартості має суттєвий вплив на вибір оцінки, що використовується в бухгалтерському обліку. Тому використання теорії вартості, яка підкріплена розумними аргументами, вибудовує методологічну основу розширення можливостей облікової оцінки.

Отже, фундаментальною основою вибору оцінки в бухгалтерському обліку є переважаюча в економічній теорії концепція вартості, яка останнім часом модернізується під впливом інституціональної теорії та інших сучасних економічних ідей.

УДК 657

*Самофал А. В., студентка,
Науковий керівник: к.е.н., старший викладач
кафедри обліку, аналізу і аудиту **Онищенко О. В.**,
Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського*

СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ МІЖ П(С)БО ТА МСБО «ДОХІД»

Сьогодні в Україні відбувається процес переходу ведення обліку за національними стандартами на облік за міжнародними стандартами. За умов реформування економіки все частіше українські компанії виходять на світові ринки з метою залучення іноземних інвесторів. Тому виникає необхідність гармонізувати стандарти обліку. Прозорість і достовірність відображення фінансових результатів дає змогу іноземному інвестору приймати рішення про обсяг інвестицій, які він може надати підприємству та здійснювати контроль за їх ефективним використанням.

Фінансовий результат кожного підприємства залежить від суми доходів, які воно отримує в процесі своєї діяльності. Отже, виникає необхідність порівняння національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (МСБО) «Дохід».

Згідно із П(С)БО 15 «Дохід» (п. 4) доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників [1].

Згідно із МСБО 18 «Дохід» – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу [3].

Згідно національних стандартів доходи класифікуються за такими групами:

- 1) дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- 2) інші операційні доходи;
- 3) фінансові доходи;
- 4) інші доходи;
- 5) надзвичайні доходи[1].

У МСБО 18 «Дохід» класифікація доходів не наводиться, однак визначені наступні види доходів:

- 1) дохід від реалізації;
- 2) дохід від надання послуг;
- 3) відсотки, роялті, дивіденди[3].

Спільною рисою П(С)БО та МСБО «Дохід» є те, що дохід має оцінюватись за справедливою вартістю активів, що отримані, або підлягають отриманню. В МСБО також зазначається, що справедлива вартість отриманої компенсації визначається шляхом дисконтування всіх майбутніх надходжень з використанням умовної ставки відсотка, яка буде найточніше визначена з двох наведених ставок:

- 1) домінуючої ставки на подібний інструмент емітента з подібною кредитною ставкою;
- 2) ставка відсотка, яка дисконтує номінальну суму компенсації інструменту до поточної грошової ціни реалізації продукції.

Проте П(С)БО 15 передбачає деякі критерії невизнання доходу, які в міжнародних стандартах не враховані. Отже, за національними стандартами доходами не визнаються:

- сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;
- надходження від первинного розміщення цінних паперів [1].

Суми, що не визнаються доходами за П(С)БО, зменшують фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Відповідно сума фінансового результату, визначена за МСБО, відрізнятиметься від суми, визначеної за П(С)БО.

Методологічні засади формування і відображення інформації про фінансові результати у звітності визначає в Україні П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати». У міжнародній практиці окремого стандарту немає, однак склад фінансової звітності визначає МСБО 1 «Подання фінансових звітів».

У примітках до фінансової звітності НП(С)БО 1 та МСБО є однаковими, але відрізняються тільки в деяких моментах класифікації за групами доходів у розрізі кожного з стандартів.

Отже, з проведеного порівняння можна зробити висновок, що ПБО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід» мають значну кількість спільних рис (визнання доходів, оцінка та їх відображення, які трактуються подібно в обох стандартах). Однак, виявлений і відмінності, які є несуттєвими (класифікація та об'єм висвітлення деяких із питань є різними). В МСБО більш конкретизовано певні положення, але й національний стандарт містить моменти, які зумовлені національними особливостями обліку. Міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, але й активно впливають на розвиток національної системи бухгалтерського обліку. Зміст національних положень слід удосконалити відповідно до змін, що відбуваються в економіці країни.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999р. №290. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 1999р. за №860/4153. - Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Звіт про фінансові результати». Затверджено Наказом Міністерством фінансів України від 07.02.2013 р. №73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: www.rada.gov.ua
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» - www.minfin.gov.ua/document/237463/25_IAS18_IFRS_2009_GVT.pdf.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» - www.minfin.gov.ua/document/92418/МСБО_1.pdf.

ПИТАННЯ ПЕРЕОЦІНКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Товарно-грошовим відносинам притаманна зміна купівельної спроможності грошей. Зміна цін на товари зумовлена інфляційними процесами, відхилення від справедливої вартості активів підприємства вимагає їх періодичної переоцінки.

Е.С. Хендріксен у своїй статті зазначив: "...переоцінка являє собою зміну масштабу оцінки, а не зміну одного вимірювання на інше" [1]. Саме зміна ринкових цін на активи і є необхідністю зміни масштабу оцінки в бухгалтерському обліку. Зміна цін впливає на фінансовий результат діяльності підприємства, тобто співвідношення доходів і витрат підприємства.

Зміни цін можуть бути загальними, частковими та відносними.

Загальні зміни цін обумовленні зміною саме купівельною спроможністю грошової одиниці, яка є результатом інфляційних процесів в країні. Інфляція – це знецінення грошей унаслідок надмірної емісії та переповнення каналів обігу грошовою масою [2]. Вона характеризується зростанням загального індексу цін, розрахованого як співвідношення рівня поточних цін і рівня цін базисного періоду. Залежно від рівня виділяють такі види інфляції: повзуча (помірна), галопуюча, гіперінфляція [2].

Повзуча інфляція настає тоді, коли темпи зростання цін не перевищують 10% на рік, галопуюча – від 20 до 200% на рік, гіперінфляція – 50% за місяць [2].

Наслідком зміни співвідношення попиту і пропозиції на ринку певних товарів є часткові зміни цін. Крім інфляції, на динаміку і масштаб цін впливають також зміна технології виготовлення продукції, ринкова кон'юнктура. Часткові зміни цін виникають в результаті інфляції та передують загальним змінам рівня цін у країні.

Відносні зміни відображають співвідношення динаміки цін на різні товари. В бухгалтерському обліку виділяють три концепції врахування проблеми інфляції [3].

Перша концепція полягає в переоцінці статей звітності з відновлювальної вартості активів. Слабкими сторонами концепції є те, що не враховується вплив інфляції на грошові статті, не вирішується проблема оцінки в умовах необхідності впровадження технічних удосконалень та не враховується співвідношення цін на окремі активи і загального рівня ринкових цін.

Друга концепція базується на врахуванні поточної купівельної спроможності грошової одиниці і передбачає перерахунок немонетарних статей звітності відповідно до індексу інфляції (країни Латинської Америки).

Третя концепція заснована на використанні поточної вартості, як базової оцінки об'єктів бухгалтерського обліку. Вона найточніше враховує інфляцію та зміни цін, оскільки передбачає перерахунок статей балансу за частковими індексами цін, які відображають динаміку вартості конкретних активів.

Таблиця 1

Вплив зміни цін за різними концепціями збереження капіталу

Концепція збереження капіталу	Основа оцінки	Вплив зміни цін		
		Характер зміни цін	Вплив на оцінку об'єктів обліку	Вплив на фінансовий результат
Фінансова	Історична собівартість	Зміна загальної купівельної спроможності грошової одиниці	Зміна одиниці обліку збереження методу оцінки	Прибуток коригується на індекс зміни цін, використаний при переоцінці амортизації, собівартості і реалізованої продукції та монетарних активів

Фізична	Поточна собівартість	Зміна цін конкретних активів	Переоцінка всіх монетарних статей Переоцінка нематеріальних активів і зобов'язань, що включаються до робочого капіталу	Прибуток не коригується
---------	----------------------	------------------------------	---	-------------------------

Різні системи професійних стандартів по різному відображують питання переоцінки.

Так у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (МСБО) 16 «Основні засоби» для проведення переоцінки основних засобів балансову вартість об'єкта порівнюють із його справедливою вартістю. У випадку суттєвого відхилення до перерахунку належать або балансова вартість (для будівель) або первісна (переоцінена) вартість і сума накопиченого зносу.

У МСБО 2 "Запаси" переоцінку не розглядають.

Згідно МСБО 38 "Нематеріальні активи" можливість проведення переоцінки та періодичність переоцінки залежить від несталості справедливої вартості переоцінюваних нематеріальних активів. Якщо справедлива вартість переоціненого активу суттєво відрізняється від його балансової вартості, потрібна подальша переоцінка.

У Міжнародному стандарті фінансової звітності (МСФЗ) 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" переоцінці належать лише фінансові активи та зобов'язання, первісно оцінені за справедливою вартістю. Результат переоцінки відображають в бухгалтерському обліку як сума прибутку або збитку.

Згідно з Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в Україні в умовах інфляції регулювання питань переоцінки об'єктів бухгалтерського обліку здійснюється відповідно до П(С)БО 22 "Вплив інфляції".

На підприємствах України здійснюють дооцінку основних засобів, які є повністю амортизованими на даний час, але продовжують використовуватись у виробництві. У П(С)БО 7 "Основні засоби" у п. 16 зазначено, що підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу.

Література:

1. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. проф. Я.В.Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1997. – С. 258;
2. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / Відп. ред. П.Н.Климко. – К.: Знання – Пресс, 2004, С. 346;
3. Блейк Дж., Амант О. Европейский бухгалтерский учет. Справочник – М.: Информ. – издательский дом "Филинь", 1997. – С. 264–267.

УДК 657.1

Скороход І.В., магістр

Науковий керівник -

к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу Шинкаренко О.М.,

Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ (м. Київ)

ОБЛІК ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Нині, в умовах жорсткої конкуренції компаній, важливе значення надається використанню нематеріальних активів та ефективному управлінню ними. Також одним з факторів, який суттєво впливає на процес економічного розвитку організації є ділова репутация.

Питанням сутності та обліку ділової репутації приділялося досить багато уваги в працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, Шкроміда В.В.[1] вивчала проблеми обліку ділової репутації та відмінні і спільні аспекти між діловою репутацією і гудвілом, Швіндіна Г.О., Кошевець В.В.[2] досліджували вплив репутації на діяльність підприємства, Гребешкова О.М., Шиманська О.В. [3] визначали фактори, які впливають на ділову репутацію.

Метою дослідження є вивчення поняття «ділова репутація», її вплив на діяльність підприємства та відображення в бухгалтерському обліку.

З початку свого заснування фірми працюють над створенням свого «імені». Позитивна ділова репутація сприяє збільшенню інвестицій, зростанню кількості споживачів та ділових партнерів та освоєнню нових ринків. Внаслідок цього виникає різниця між вартістю підприємства, як майнового комплексу, та вартістю його активів і зобов'язань. Зокрема, вартість компанії Microsoft на піку її капіталізації (лютий 2000 р.) оцінювалася на рівні 550 млрд. дол., тоді як балансова вартість її матеріальних активів становили лише 16 млрд. дол. [2]. Саме тому завданням обліку є пояснення виникнення цієї різниці, розкласти її на складові компоненти. Із цією метою здійснюється переоцінка чистих активів за справедливою вартістю. Крім того, із цієї різниці потрібно ідентифікувати нематеріальні активи, які не були враховані на балансі компанії, що придбавається, але на дату придбання мають справедливу вартість. Міжнародні стандарти фінансової звітності вимагають визнання при об'єднанні бізнесу умовних зобов'язань, які також уточнюють оцінку гудвілу.

Згідно з МСФЗ 3 гудвіл – актив, який втілює у собі майбутні економічні вигоди, що виникають від інших активів, придбаних в об'єднанні бізнесу, які неможливо індивідуально ідентифікувати та окремо визнати [5]. Вартість гудвіла не підлягає амортизації і не враховується у визначенні витрат платника податку.

Якщо на дату придбання або на дату обміну вартість частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань об'єкта придбання перевищує сукупність витрат на об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності, то сума перевищення визнається доходом [6]. В бухгалтерському обліку робиться проведення Дт «Активи» (на суму справедливої вартості таких активів) Кт 31 (на суму сплачених коштів) Кт 746 (на різницю між справедливою вартістю та сумою сплачених коштів).

Однак, наявний при цьому дохід буде «штучним», він не зможе служити ні джерелом виплати дивідендів власникам, ні реальною оподатковуваною базою з податку на прибуток.

Покупець оцінює гудвіл за сумою, визаною на дату придбання, мінус будь-які накопичені збитки від зменшення корисності.

Щоб визначити суму гудвілу при об'єднанні бізнесу, в якому компенсація не передається, покупець застосовує справедливу вартість на дату придбання частки участі покупця в об'єкті придбання, визначену із застосуванням методу оцінки замість справедливої вартості на дату придбання переданої компенсації [4].

Проте, необхідно враховувати той фактор, що ділова репутація може мати як позитивне, так і негативне значення. Негативна різниця може виникнути при недотриманні принципу обачності в бухгалтерському обліку, а також при очікуванні зменшення прибутку від діяльності компанії. В разі значного знецінення акцій корпорації також можливе виникнення негативного гудвілу.

Отже, нематеріальний актив, який найбільш складно оцінити та ідентифікувати – це ділова репутація, яка в бухгалтерському обліку дістала назву «гудвіл». Він виражається в грошовому вимірнику як різниця між продажною ціною підприємства і його балансовою вартістю. Тобто, гудвіл є вартісним вимірником ділової репутації підприємства, який визначається виключно за умов здійснення операцій купівлі-продажу.

Література:

1. Шкроміда В.В. Ділова репутація: проблеми оцінки та необхідність обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua>
2. Швіндіна Г.О., Кошевець В.В. Ділова репутація як показник ефективності функціонування організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/21855/1/Shvindina.pdf>
3. О.М. Гребешкова, О.В. Шиманська. Ділова репутація компанії: чинники формування та їх аналітична характеристика / Економіка і підприємництво: зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. Вип. 25 – К.: КНЕУ, 2010. – С. 54-62.
4. Макушкіна Н. Гудвіл у міжнародних стандартах фінансової звітності. Фінансовий ринок України – 2009 - №7-8 – ст. 22-27.
5. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене: наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. №163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

УДК 657

Судин Ю. А.,
аспірант кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ГУДВІЛУ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Динаміка інтернаціональних економічних відносин вимагає гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку у міжнародному просторі. Головною метою таких глобальних процесів є максимальна конвергенція принципів та методів складання фінансової звітності, що застосовуються у різних країнах. Це дасть можливість користувачам краще розуміти фінансові показники діяльності підприємств та установ, що функціонують в різних державах. Збереження позитивного іміджу компанії (гудвілу) є пріоритетним завданням управлінців. Достовірне відображення його в звітності та обліку підприємства безпосередньо впливає на рівень залучення інвестиційних потоків. Тому теоретичне обґрунтування та практичні проблеми обліку гудвілу набувають все більшої актуальності та потребують удосконалення існуючих підходів до відображення інформації.

Вартість ділової репутації є неоднозначною категорією бухгалтерського обліку, оскільки генерує в собі безліч компонентів, що не мають ні матеріальної форми, ні вартісного вираження. Щодо історії виникнення даного поняття, то вперше згадка про гудвіл була датована 1571 роком у юриспруденції, де було визнано, що місцезнаходження безпосередньо впливає на формування ділової репутації. У 1891 році англійський бухгалтер Ф. Мор першим створив методи оцінки гудвілу на основі генерованих ним додаткових доходів. Тож категорія гудвілу є не новим поняттям, проте динаміка економічних процесів надає йому нового вираження.

Варто зазначити, що деякі науковці, зокрема І. І. Просвірина, визначають істотну різницю між економічним та бухгалтерським підходами до визначення гудвілу. Так, відповідно до економічного підходу, допускається розрахунок гудвілу для діючого підприємства, у той час, як бухгалтерський підхід визначає можливість оцінки гудвілу лише при придбанні підприємства. Крім того, економічний підхід визначає гудвіл як актив, у той час як бухгалтерські стандарти розглядають його як умовну величину (але актив), що розраховується за певними правилами [1, с. 64 – 65]

Загальноекономічний підхід визначає гудвіл як певні активи, які різняться від звичайних активів тим, що не існує способів відокремити їх від інших активів та

достовірно оцінити. Тобто, з цієї точки зору під гудвілом розуміються переваги, які отримує покупець при купівлі існуючого суб'єкта господарювання порівняно зі створенням нового підприємства. З позицій бухгалтерського обліку під гудвілом варто розуміти різницю між ціною придбання і вартістю матеріальних активів придбаного підприємства, за вирахуванням його зобов'язань при об'єднанні балансів цих підприємств.

На нашу думку, такий підхід є цілком виправданий, оскільки як економічна категорія гудвіл, генерує в собі безліч нематеріальних компонентів, достовірна оцінка яких складає певні труднощі для обліковців. Тому згідно з міжнародними та національними стандартами прийнято відображати лише гудвіл, який виник у момент придбання або приватизації. Внутрішньо створений гудвіл, який фактично існує на підприємстві, так як були здійснені витрати на його формування, в звітності підприємств не зазначається, оскільки вважається, що його важко достовірно визначити.

Розглянемо визначення гудвілу подані у вітчизняних та міжнародних законодавчо-нормативних документах. Згідно з Міжнародним стандартом фінансової звітності (МСФЗ) 3 «Об'єднання бізнесу»:

- гудвіл – це перевищення вартості придбання над придбаною часткою в справедливій вартості ідентифікованих придбаних активів, що є нероздільним від придбаного підприємства;

- гудвіл (виникає при об'єднанні підприємств) – це сплачена покупцем сума, що перевищує ринкову вартість придбання в очікуванні майбутньої економічної вигоди;

- фактична вартість гудвілу – це вартість придбання за мінусом різниці справедливої вартості ідентифікованих активів, зобов'язань і умовних зобов'язань [2].

Відповідно до US GAAP, SFAS 142 «Гудвіл та інші нематеріальні активи» гудвіл – це перевищення вартості придбаного підприємства над вартістю його ідентифікованих активів за вирахуванням зобов'язань.

У вітчизняному П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» гудвіл визначають як перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання [3].

У Податковому кодексі України гудвіл (вартість ділової репутації) характеризують нематеріальним активом, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства як цілісного майнового комплексу, що виникає в результаті використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій тощо [4].

Вище наведені трактування мають схожу суть та визначають у гудвілі головну особливість – перевищення ринкової вартості компанії над фактичною. Варто підкреслити, що саме термін «перевищення», а не «різниця», на наш погляд, відображає квінтесенцію гудвілу. Дослівно з англійської «гудвіл» перекладається як «добра воля», а відтак означає наявність саме переваг, а не просто відмінності. Тому вважаємо за недоцільне ідентифікувати придбаний гудвіл як позитивний чи негативний.

Однак в обліковій практиці позитивний гудвіл прийнято визнавати у випадку, коли вартість придбаного суб'єкта господарювання є вищою від вартості його чистих активів за справедливою (ринковою) оцінкою. Зарахований на баланс гудвіл надалі оцінюється на наявність ознак можливого зменшення його корисності в порядку, передбаченому П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів». Натомість, негативний гудвіл виникає, коли справедлива вартість чистих активів придбаного підприємства є вищою від вартості його придбання. Варто зазначити, що у МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу», як і в національній системі бухгалтерського обліку визначення негативного гудвілу не передбачено.

В даному контексті має місце ще одне антонімічне поняття «бедвіл», яке позначає ситуацію, коли при відчуженні підприємства різниця між ціною угоди і вартістю активів має від'ємне значення. Бедвіл – явище виключно негативне для бізнесу, воно свідчить про неможливість менеджерів зробити суб'єкт господарювання рентабельним. Розглянутий

термін вважаємо за доцільне використовувати в обліку, для позначення так званого «негативного гудвілу». І враховуючи те, що гудвіл відображається в обліку та звітності як актив, справедливим буде визначення бедвілу як пасиву.

Згідно зі стандартами BVS-I, прийнятими в 1988 р. і доповненими в 1991 р. Американським товариством оцінювачів (American Society of Appraisers, ASA) [5], гудвіл визначається як «добре ім'я» і включає нематеріальні активи компанії, які складаються із престижу підприємств, його ділової репутації, взаємовідносин з клієнтами, місцезнаходження, номенклатури продукції, що випускається тощо. Ці чинники окремо не виділяються і не зазначаються у звітності підприємств, проте є реальним джерелом прибутку.

Відповідно до вітчизняної практики обліку вважається, що гудвіл виникає лише у момент придбання підприємства, якщо його ринкова вартість перевищує балансову. Перевищення вартості придбання над справедливою вартістю визнають як позитивну ділову репутацію та зазначають у складі нематеріальних активів. Відповідно покупець, який заплатив більшу ціну, розраховує на майбутні економічні вигоди завдяки репутації фірми та якості організації праці на ній. У такому випадку, коли гудвіл можна визначити, його відображають за справедливою вартістю на дату придбання. Така справедлива вартість формується виходячи із ціни котирувань на активному ринку.

Отже, гудвіл – це економічне відображення ділової репутації підприємства, яка втілює в собі переваги, які одержує покупець при придбанні підприємства, коли його ціна є вищою від вартості чистих активів за справедливою (ринковою) оцінкою. Ці переваги можуть реалізуватися у наявності «розкрученої» торгової марки, добре налагодженого збуту та просування товару на ринку, постійної клієнтури, зв'язків з постачальниками, сформованої стратегії розвитку, кваліфікованих працівників та досконало налагодженої системи виробництва тощо. Гудвіл ідентифікувати досить складно, тому його зазвичай не відображають в обліку та фінансовій звітності підприємства. Проте з підвищенням ролі нематеріальних ресурсів у формуванні прибутку підприємства правильна оцінка та облік гудвілу дозволить менеджерам ефективно управляти даним видом активу.

Література:

1. Просвирина И. И. Категория гудвила в практике учета и оценки / И. И. Просвирина // Финансовый менеджмент. – 2006. – № 1. – С. 60 – 73.
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (версія перекладу українською мовою – на 01. 01. 2014 рік) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 року № 163, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, зі змінами і доповненнями / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
5. BVS (Business Valuation Standards) – Стандарти з оцінки бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.business-valuation.biz/sbacoab.asp>

УДК657

*Тимчук С., студент,
Науковий керівник: старший викладач
кафедри обліку та фінансів **Кратко І. Р.**
Мукачівський державний університет*

КОНСЕРВУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИТРАТИ ПОВ'ЯЗАНІ З ЦИМ

Беручи до уваги історію витрат можна помітити, що витрати відігравали важливу роль у формуванні багатства. Тому не дивно, що й тепер питанню витрат надають найвагоміше місце в діяльності кожного об'єкта господарювання. Необхідність дослідження

витрат зростає в міру того, як ускладняється господарська діяльність підприємства і зростають потреби у підвищенні рентабельності. В даній роботі розглянемо питання консервації ОЗ та витрати пов'язані з ними але насамперед слід визначити, що таке консервація основних фондів. Таке визначення наведене у Положенні № 1183, а саме: «Консервація ОФ підприємств – це комплекс заходів, спрямованих на їхнє довгострокове (але не більш як 3 роки) зберігання в разі припинення виробничої та іншої господарської діяльності з можливістю подальшого відновлення їх функціонування».

Відповідно підприємства, для яких використання Положення № 1183 є обов'язковим, то вони після закінчення терміну консервування основних засобів (3 роки) мають їх розконсервувати і прийняти рішення про подальшу експлуатацію чи ліквідацію.

Основні фонди підприємств можуть бути законсервовані, якщо з техніко-економічного обґрунтування подальше використання їх у виробництві визнане тимчасово недоцільним. Відповідно до Положення № 1183 консервація, утримання і розконсервація основних фондів підприємства здійснюються згідно з проектом консервації, який повинен бути затверджений:

- для підприємств, заснованих на державній власності, – органом, уповноваженим управляти його майном;
- для підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, – власником (власниками) за погодженням з міністерством або іншим центральним органом виконавчої влади (за галузевим принципом);
- для підприємств, які займаються діяльністю, що стосується кількох галузей економіки, – власником (власниками) за погодженням з Мінекономіки;
- для решти підприємств – власником (власниками).

При цьому підставою для консервації та розконсервації (зокрема для дострокової розконсервації) основних фондів підприємства є:

- для підприємств, заснованих на державній власності, крім підприємств, установ Державної кримінально-виконавчої служби – акт Кабінету Міністрів України;
- для підприємств, установ Державної кримінально-виконавчої служби – рішення Державної пенітенціарної служби;
- для підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави (крім підприємств, заснованих на державній власності), – рішення платника податку, погоджене з Міжвідомчою комісією;
- для решти підприємств – рішення платника податку.

На підприємствах рішення про консервацію приймається на підставі техніко-економічного обґрунтування необхідності проведення консервації основних фондів, що містить:

1) відомості про ОФ підприємства, які підлягають консервації: найменування та місцезнаходження підприємства, орган, уповноважений управляти майном, – для підприємств, заснованих на державній власності (найменування власників, – для інших підприємств), балансова вартість;

2) затверджений проект консервації (органом, уповноваженим управляти майном, або власником);

3) акт технічного стану основних фондів на момент їхньої консервації.

Дуже важливим моментом виступають витрати пов'язані із консервацією основних фондів підприємства та їхню розконсервацією. До таких витрат можна зарахувати оплату праці персоналу, задіяному на час консервації/розконсервації об'єкта та відповідні нарахування на неї, оплата послуг з охорони та утримання об'єкта консервації, витрати, пов'язані із підтриманням законсервованих основних фондів у належному стані, інші витрати, пов'язані із консервацією/розконсервацією основних фондів.

Джерелами фінансування витрат на консервацію основних фондів підприємств та їх розконсервацію можуть бути:

- власні кошти підприємств;

- кошти власників підприємств або інших юридичних осіб;
 - кредити;
 - кошти, передбачені для зазначених цілей у державному та місцевих бюджетах;
- суми амортизаційних відрахувань, які нараховуються на законсервовані основні фонди другої та третьої групи.

Консервація, утримання та розконсервація основних засобів підприємств здійснюється згідно з проектом консервації, який затверджується:

- органом, уповноваженим управляти його майном, - для підприємств, заснованих на державній власності;
- власником за погодженням з міністерством або іншим центральним органом виконавчої влади (за галузевим принципом) - для підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, або з Мінекономіки, якщо підприємство займається діяльністю, що стосується кількох галузей економіки;
- власником (власниками) - для решти підприємств.

Підприємству ОЗ якого законсервовані використовувати їх заборонено також забороняється нарахування амортизації на них.

Для того, щоб було більш зрозуміліше питання консервованих і не консервованих основних засобів. Логічно ввести додатковий рахунок бухгалтерського обліку на якому, ОЗ консервовані та не консервовані можна було чітко розмежувати.

Література:

1. Положення № 1183 Про порядок консервації основних виробничих фондів підприємств (з чинними змінами та доповненнями). Електронний ресурс] / Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1183-97-%D0%BF>

2. Бухгалтер24 «Документальне оформлення порядку консервації основних засобів» Електронний ресурс] / Режим доступу:

http://bukhalter24.at.ua/news/dokumentalne_oformlennja_porjadku_konservaciji_osnovnikh_zasobiv/2013-04-04-312

3. Електронний ресурс] / Режим доступу:

<http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/96468;jsessionid=842078787B67356D67A794514267CA36.app8:2>

УДК 657

Ткачук І.М.

*к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет*

САМООСВІТА ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ БУХГАЛТЕРА

У ХХІ столітті вже ніхто не називає роботу бухгалтера нудною, рутинною і одноманітною. В умовах трансформації ринкової економіки бухгалтер з рахівника перетворився в податкового консультанта, фінансового аналітика і першого радника керівника. При цьому, одним із показників високої професійної компетентності бухгалтера є самоосвіта. Здатність до самоосвіти стає визначальним фактором для успішної самореалізації сучасного бухгалтера як фахівця у різних сферах його діяльності, адже активне впровадження новітніх технологій та безперервний рух інформаційних потоків зумовлює необхідність самовдосконалення особистості впродовж усього життя.

З метою професійного зростання бухгалтеру протягом всієї кар'єри висуваються вимоги щодо постійного підвищення власної професійної компетентності. Відповідно,

постає важливим питанням щодо відповідності бухгалтеря якостям фахівця, здатного за рахунок власної мобільності та активності, в умовах постійного оновлення вимог до професійної діяльності, самостійно підвищувати власний освітній рівень.

Актуальним є вислів Рубакіна Н.А.: «Ніколи не залишайте Вашої самоосвітньої роботи і не забувайте, що, скільки би Ви не вчилися, скільки би не знали, знанням та освіті немає ні кордонів, ні меж». У сьогоденні нова парадигма розвитку професійної діяльності вимагає інноваційних підходів до побудови ефективної моделі розвитку особистості бухгалтера особливої уваги акцентуючи на самоосвіті.

Високими темпами відбувається розвиток сучасних технологій, а знання, отримані нещодавно, досить швидко втрачають свою актуальність. Тому, задля підвищення рівня власного професіоналізму сьогодні практично кожен працівник підприємства зобов'язаний постійно займатися самоосвітою, а особливо – бухгалтер.

Як відомо, бухгалтеру для того щоб своєчасно і швидко реагувати на зміни в законодавстві, необхідно постійно вивчати законодавчо-нормативні акти, читати спеціалізовану періодику, відвідувати семінари. Адже, без цього бухгалтер просто не існуватиме як професіонал, незалежно від того, скільки ВНЗ він закінчив та які. Міжнародний кадровий портал HeadHunter (hh.ua) [3] зауважує, що хороших бухгалтерів цінують завжди і всюди, і цей запит входить до топ-10 найбільш популярних пошукових запитів від роботодавців, а за даними кадрового агентства rabota.ua [1], спеціалісти з бухгалтерського обліку з року в рік потрапляють в топ-5 найбільш затребуваних роботодавцями спеціальностей.

Як професійна якість, здатність до самоосвіти є складовою системи професійної компетентності бухгалтера. А оскільки бухгалтер – це людина впевнений в майбутньому, то самоосвіта для бухгалтера – це вклад в майбутнє. У сучасному суспільстві бухгалтеру без самоосвіти марно сподіватися на успішну кар'єру, тобто щоб відповідати часові, необхідно постійно займатися самовдосконаленням.

Роль самоосвіти в процесі професійного розвитку бухгалтера, а також досвід підвищення рівня його професіоналізму шляхом самоосвіти, як окремий предмет наукового пошуку, ще не знайшли висвітлення у вітчизняній науковій літературі та потребують додаткового вивчення.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність різнопланових підходів у дослідженні феномена самоосвіти, оскільки самоосвіта є важливою частиною процесу професійної підготовки фахівців. Ця проблема розглядається у філософській площині, з позицій педагогічної та соціальної психології, з позицій соціології, у педагогічній теорії безперервної освіти. Різні підходи до визначення самоосвіти дозволяють розглядати це поняття як: форму отримання та поглиблення знань; процес розвитку інтелектуальних якостей та розумових здібностей; вид пізнавальної діяльності; засіб саморозвитку особистості, управління розумовою діяльністю.

Погоджуємося з точкою зору Євтеєвої С.В. про те, що в професії «бухгалтер» роль самоосвіти дуже велика. Без щоденної самоосвіти неможливо досягти результатів у роботі і стати компетентним фахівцем. Більш високий рівень самоосвіти характерний для бухгалтерів, які вже не один рік займаються даною діяльністю. Їх відрізняє більша чіткість, дієвість і реальність цілей самоосвіти. Набуваючи досвіду у професійній діяльності бухгалтер, який навчається, вчиться оцінювати свої можливості і згідно з ними визначати свої завдання [2, с.21].

Важливими професійними якостями справжнього фахівця-бухгалтера є вміння читати, розуміти і навіть чути числа. Час не стоїть на місці, а реальність висуває нові вимоги до професіоналізму бухгалтера. Головні функції бухгалтера – це участь в плануванні та управлінні. А щоб компетентно брати участь у прийнятті управлінських рішень і досягати цілей бухгалтеру необхідно бути і юристом, і менеджером, і аналітиком, і навіть психологом. На перетині різних сфер діяльності приходиться розуміння важливості набуття нових знань і вдосконалення наявних.

Головними якостями фахівця з бухгалтерського обліку є здатність самостійно вирішувати нестандартні виробничі проблеми, професійна універсальність. Самоосвіта бухгалтера на рівні професійної якості характеризується максимальною автономністю, самоусвідомленністю процесу побудови та реалізації самовдосконалення в особистісному та професійному плані. Самоосвіта для бухгалтера є системним, цілісним процесом, який справляє інтегруючий вплив на його професійну діяльність.

Для створення належних умов та організації самоосвіти бухгалтерів на високому рівні необхідно проводити активні заходи щодо зміни освітніх стереотипів, а саме перенесення акцентів у системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації з безпосередньої передачі знань на самостійне оволодіння знаннями, а також формування навичок та звички до самоосвіти, роз'яснення важливості цього виду діяльності як необхідної професійної якості.

Література:

1. Аналитика рынка труда. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://rabota.ua/Info/Jobsearcher/category/analitika.aspx>
2. Евтеева С.В. Содержание и методы подготовки бухгалтерских кадров в системе дополнительного профессионального образования: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / С.В. Евтеева – Москва, 2002 – 267 с.
3. Новостисайта HeadHunter (hh.ua). [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://hh.ua/news>

УДК 657

*Тлущкевич Н.В., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет
Нечипорук В.В., студентка
Луцький національний технічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВИМ СИЛАМ УКРАЇНИ

Соціальна відповідальність є важливим фактором становлення суспільного розвитку. В Україні дане питання є нововведенням, і зустрічається переважно в теорії, а не на практиці, через відсутність схеми використання та недосконалість нормативного законодавства.

Детальніше розглянувши нинішню ситуацію в нашій державі, можна сказати, що на сьогодні для підприємств є актуальним виділення коштів на покращення ситуації в країні, однак як дані зробити так щоб ці витрати були вигідні і для підприємства, є не зрозумілим.

В Україні полем дії соціальної відповідальності є добровільні та примусові стягнення в армію. Примусовими в даному випадку є щомісячна сплата військового збору у розмірі 1,5 % від суми заробітної плати. Якщо ж розглянути більш детально другий сегмент, тобто добровільні виплати підприємствами до держави, то тут виникає маса питань, які складно вирішити, тому переважна більшість допомоги йде через волонтерів, внаслідок чого не обліковується на підприємстві належним чином і не приносить доходів.

При дослідженні даного питання нами були помічені такі основні недоліки системи державного контролю, які не стимулюють підприємців до добровільної соціальної відповідальності: відсутність законодавчих норм (не існує чіткої інструкції щодо перерахування коштів до фондів держави); при перерахуванні коштів всі витрати покладаються на підприємство (ПДВ суб'єкту господарювання при передачі матеріалів не відшкодовується, в деяких випадках до нараховуються при перевірці, з зазначенням, що дана допомога надійшла до підприємства, яке не є благодійним); не видно цільового використання коштів, які надійшли на рахунок державного бюджету; в податковому

обліку згідно п.п. 138.10.6 ПКУ передбачено ліміт на витрати, понесені у зв'язку з перерахуванням коштів до держбюджету. Цей ліміт складає 4 % оподаткованого прибутку за попередній рік. Якщо у попередньому році ви отримали збиток — орієнтуйтеся на прибуток «позаминулого» року. Але якщо у вас не було прибутку протягом чотирьох попередніх років — права на витрати на підставі п.п. 138.10.6 ПКУ підприємства не буде [1].

Така ситуація все більше погіршує питання з правомірним внесенням коштів до державного бюджету для потреб армії. Тому, на нашу думку, необхідно розробити новий підхід, який би допоміг підприємствам не тільки полегшити перерахунок коштів, але який би заохочував їх до соціальної відповідальності.

На нашу думку таким новим джерелом повинен бути розроблений електронний ресурс, який би фіксував всі надходження з підприємств, які надали таку допомогу, а з іншого боку держава повинна звітуватися за витрачені кошти, тобто надавати документи на витрачені кошти та звітуватись за їх використання.

У спрощеному вигляді це має бути двостороння сторінка, яка б показувала як у бухгалтерському обліку відображаються надходження по дебету та видатки по кредиту.

Даний Інтернет-ресурс допоможе вирішити такі проблеми як:

- Довіра до державних органів та цільового використання коштів
- Покращить репутацію соціально-відповідальних підприємств та стимулюватиме їх до продовження благодійної допомоги
- Вирішить питання по надходженню коштів до несправжніх фондів, які діють з метою присвоєння чужих коштів.
- Збільшить кількість надходжень до української армії
- Полегшить пошук відповідальних осіб за неправомірне використання коштів.

Література:

1. Податковий кодекс України №2755 від 02.12.2010 зі змінами №5180-VI.

УДК 657

*Троян А.В., магістр,
Черкаський інститут банківської справи УБС НБУ*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Кредитна спілка є неприбутковою організацією, яка за своєю діяльністю наближається і до фінансової установи, і до громадської організації. Неприбутковість кредитних спілок – це та ознака, що виділила їх серед інших суб'єктів небанківських фінансових установ, основною метою якої є забезпечення соціального захисту її членів шляхом надання фінансово-кредитної допомоги.

Фінансовий результат кредитної спілки визначається як різниця між доходами та витратами кредитної спілки, і може бути як додатним – нерозподілений дохід, так і від'ємним – непокритий збиток.

Нерозподілений дохід являє собою різницю між сумою залишку нерозподіленого доходу попереднього періоду, доходів, фактично отриманих кредитною спілкою за звітний період, та сумою витрат цього періоду, пов'язаних з її діяльністю, збільшених на суму доходу, спрямованого на формування резервного капіталу, та суму плати (процентів), яка розподілена на додаткові пайові внески протягом звітного періоду.

За підсумками фінансового року нерозподілений дохід, що залишається у розпорядженні кредитної спілки, розподіляється за рішенням загальних зборів, у тому числі між членами кредитної спілки, пропорційно розміру їхніх пайових внесків у формі відсотків (процентів). При цьому, в першу чергу, відбувається необхідне поповнення капіталу та резервів. Суму доходу, яку розподіляють на додаткові пайові членські внески, визначають з дотриманням умови, що дохідність додаткових пайових членських внесків не може перевищувати більш ніж удвічі середньозважену процентну ставку дохідності внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитних рахунках за їх наявності. Решту доходу, що залишилася після формування капіталу і резервів та розподілу на додаткові пайові членські внески, розподіляють на обов'язкові пайові членські внески.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) у своїх нормативних документах визначає порядок покриття збитків, які не можуть бути покриті з надходжень поточного року за рахунок капіталу кредитної спілки (залишку нерозподіленого доходу за попередній рік; резервного капіталу, сформованого за рахунок частини доходу; резервного капіталу, сформованого за рахунок інших джерел, визначених статутом (крім вступних внесків); додаткового капіталу, крім внесків членів у додатковий капітал; резервного капіталу, сформованого за рахунок вступних внесків) та за рахунок частини капіталу, сформованого за рахунок поворотних внесків членів (внесків членів кредитної спілки у додатковий капітал; додаткового пайового капіталу; обов'язкового пайового капіталу). Якщо залишок непогашеної суми збитків менший за залишок того виду внеску, за рахунок якого він має бути погашений, то здійснюється пропорційне зменшення суми відповідного виду внесків кожного члена кредитної спілки.

Інформація про доходи і витрати, нерозподілений дохід або непокритий збиток міститься у фінансовій звітності кредитних спілок (правові засади регулювання та складання якої визначає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]), а саме у формі №2 «Звіт про фінансовий результат» («Звіт про сукупний дохід»), зміст і загальні вимоги до розкриття статей якого визначається Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм звітності, згідно з якими метою складання зазначеного звіту є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності кредитної спілки за звітний період [2], та у спеціальній звітності (звітних даних про доходи та витрати кредитної спілки, додаток №4), що подається кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Нацкомфінпослуг згідно Порядку складання та подання звітності [3].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» доходами є збільшення економічних вигід у формі надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період. За П(С)БО 15 «Дохід» доходи у бухгалтерському обліку визначаються класифікацією за такими групами: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи та інші доходи. Доходи, отримані в процесі діяльності кредитної спілки, відображаються на рахунках сьомого класу «Доходи і результати діяльності» Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою для обліку нарахування процентів за користування кредитами членами кредитної спілки передбачають використання субрахунку «Інші доходи від операційної діяльності», представлені як доходи від реалізації іноземної валюти; від операційної курсової різниці; від списання кредиторської заборгованості; від безоплатно одержаних оборотних активів; інші доходи від операційної діяльності, а також одержані штрафи, пені, неустойки та відшкодування раніше списаних активів. Фінансові доходи представлені доходом від участі в капіталі; доходом на внески, внесені до капіталу кооперативного банку та об'єднаної кредитної спілки; інші фінансові доходи; відсотки одержані; інші доходи від фінансових операцій. Інші доходи кредитної спілки – це

доходи від реалізації фінансових інвестицій; від відновлення корисності активів; від неопераційної курсової різниці та від безоплатно одержаних активів.

Витрати кредитної спілки, що виникають у процесі діяльності, визначаються відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», згідно з яким витратами є зменшення економічних вигід як вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за звітний період. Витрати кредитної спілки обліковуються на рахунках восьмого класу «Витрати за елементами» і відповідно включають: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати. Неопераційні витрати представлені витратами на нарахування податку на прибуток; на нарахування процентів за внесками (вкладами) членів спілки на депозитні рахунки; на нарахування процентів за залученими коштами від юридичних осіб; на сплату членських внесків до асоціацій кредитних спілок; на відрахування до спільних фінансових фондів (метою формування яких є фінансове оздоровлення кредитних спілок); на списання нарахованих, але не сплачених процентів за кредитами; на страхування кредитів та внесків (вкладів) на депозитні рахунки.

Зміст фінансової звітності кредитних спілок має певні особливості, що зумовлені особливостями об'єктів бухгалтерської обліку.

У звіті про фінансові результати (форма №2) фінансовий результат кредитної спілки визначається за принципом нарахування та відповідності доходів і витрат [4, с. 257], згідно з яким визначення фінансового результату звітного періоду відбувається шляхом порівняння доходів звітного періоду та витрат того ж періоду, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому, і доходи, і витрати кредитної спілки відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

У звітних даних про доходи та витрати кредитної спілки визначення доходу відбувається з використанням касового методу, згідно якого доходи обліковуються на основі надходження грошових коштів, а витрати – за методом нарахування.

Розбіжність у методологічних підходах визначення доходів і витрат призводить до розбіжності у величині фінансового результату кредитної спілки, що призводить до неоднозначного трактування даного показника та потребує певних пояснень та пошуку нових форм відображення інформації про нараховані доходи та витрати із врахуванням усіх принципів бухгалтерського обліку та особливостей діяльності кредитної спілки.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 19.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

2. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Наказ МФУ № 433 від 28.03.2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.3060.0>

3. Розпорядження Держфінпослуг України від 25.12.2003 р. № 177 «Про затвердження Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (із змінами і доповненнями)». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>

4. Гончаренко О.О. Особливості обліку в небанківських фінансових установах : навч. посібник / О.О. Гончаренко, Г.М. Лютова. – К.: УБС НБУ, 2013. – 351 с.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЩОДО ВПЛИВУ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ НА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ

Актуальність питань впливу процесів застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) на три базові національні економічні системи: податкову, фінансову, облікову, визнається як науковцями, так і практиками й вимагає дослідження досвіду інших країн. Оцінку глобального застосування МСФЗ у 66 країнах світу надано Радою з МСФЗ у червні 2013 року. Для України дуже важливе значення має осмислення, узагальнення і правильні висновки з досвіду інших країн щодо впливу МСФЗ на оподаткування прибутку.

Першою розглянемо таку країну Західної Європи, як Федеративна Республіка Німеччина. Сучасна система фінансової звітності у Німеччині базується на застосуванні МСФЗ та німецьких Загальноновизнаних принципах бухгалтерського обліку (ЗПБО), що являють собою бухгалтерські стандарти. Головне призначення фінансової звітності в цій країні, по-перше, розрахування податків і потреб податкової бухгалтерії. По-друге, оцінка призначеного для розподілу прибутку з метою захисту інтересів кредиторів. У ЗПБО велика увага приділяється дотриманню принципу достатності капіталу, оскільки кредиторів цікавить, який капітал залишається у компанії і чи є він достатнім для підтримки або підвищення платоспроможності, необхідної для своєчасного погашення боргів. Одним із принципів надання інформації в індивідуальній звітності став принцип відповідності. Згідно з ним індивідуальна фінансова звітність може використовуватися у цілях оподаткування, якщо конкретні норми податкового регулювання не вимагають відходити від правил німецьких ЗПБО [1]. Таким чином, у Німеччині податкове регулювання суттєво впливає на складання індивідуальної фінансової звітності.

Узагальнення досвіду Італії дає можливість зробити такі висновки. Насамперед підприємствам необхідно чітко визначити вплив застосування міжнародних стандартів на результати їхньої діяльності, а саме: чистий прибуток і акціонерний капітал. Досвід показує, що у кількісному виразі вплив застосування МСФЗ на ранніх етапах є найбільшим на величину чистого прибутку, основні засоби і запаси [2; 3].

Наступною країною у черзі є Азербайджан. Тут запровадження МСФЗ вимагає створення своєї національної законодавчої бази, де було б визначено ряд компаній, які відповідно до затвердженого графіка повинні перейти на МСФЗ. Так, наприклад, згідно з Законом Азербайджану «Про бухгалтерський облік» Державна нафтова компанія Азербайджану повинна застосовувати МСФЗ з 1 січня 2008 року. Відповідні зміни було внесено і в інші правові акти, оскільки кредитори компанії зацікавлені в інформації про прибутки підприємства, показники прибутку до оподаткування і виплати відсотків.

Необхідно також розмежовувати досвід впливу застосування МСФЗ для малих і середніх підприємств на оподаткування таких підприємств. Наприклад у Нідерландах досвід запровадження МСФЗ був багатий і позитивний. Він базувався на економічних передумовах запровадження МСФЗ та вірогідних змінах в оподаткуванні прибутку. Виходячи з цього, в цій країні існує певна кількість організацій, які експортують товари або послуги. Так, стосовно підприємств малого і середнього бізнесу, які займаються експортом, то такою межею для оцінки ситуації щодо можливих змін в оподаткуванні найімовірніше буде застосований показник питомої ваги компаній, що експортують, не менше 14%.

Починаючи з 1 січня 2001 року в Угорщині правила ведення бухгалтерського обліку повністю відповідали МСФЗ (IAS). Оскільки МСФЗ розраховані на компанії, акції яких котируються, а 90% угорських компаній – це малі і середні підприємства, тобто для цієї країни велике значення мають МСФЗ для малих і середніх організацій. Виходячи з досвіду цієї країни, можна констатувати, що узгодження фінансової та податкової інформації може досягатися шляхом внесення змін у національні стандарти відповідно до вимог податкового законодавства. Виходячи із досвіду країни в цілому, на перших етапах упровадження МСФЗ не впливають на практику податкових, правових, контролюючих органів.

Прийняті останнім часом в Україні нормативні акти свідчать, по-перше, про проведення урядом послідовної політики щодо посилення впливу оподаткування прибутку на зміст фінансової звітності українських підприємств [4]. По-друге, про спробу позитивного розв'язання одного з найактуальніших і найгостріших питань щодо співвідношення чистого прибутку, сукупного доходу та іншого сукупного доходу. Одночасне застосування показників чистого прибутку та сукупного доходу в деяких країнах сприяло появі думки про заміну показника чистого прибутку сукупним доходом у процесі застосування МСФЗ.

Отже, визначившись з найефективнішою моделлю значного впливу оподаткування на зміст фінансової звітності насамперед суб'єктів, які будують свою локальну систему обліку і звітності відповідно до вимог МСФЗ, у майбутньому варто було б використовувати досвід тих країн, де така модель успішно діє багато років (наприклад, Німеччина, Італія).

Література:

1. Огляд питань практичного використання Міжнародних стандартів фінансової звітності // Школа професійного бухгалтера. – 2007. – № 1 – С. 8–9.
2. Кордаццо Мішела. Вплив МСФЗ на бухгалтерську практику: приклади італійських компаній, що не котируються [Електронний ресурс] / Кордаццо Мішела. – Режим доступу: <http://www.eaa2008.org/>
3. Джозеф Скултеті. Імплементация МСБО /МСФЗ у Словацькій Республіці / Джозеф Скултеті // Школа професійного бухгалтера. – 2005. – № 11. – С. 12.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів від 07.02.2013 р. № 73

УДК 657:502.17:334.71

*Цыган В.А., студентка
Кременчугский национальный университет,
Научный руководитель: старший
преподаватель кафедры учета, анализа и аудита Цыган Р.Н.*

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО УЧЕТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

Вопросам экологической безопасности экономического развития страны уделяется все больше внимания в научных исследованиях. Для повышения эффективности управления экологическими затратами необходимо создать информационное поле наполненное правдивыми и своевременными данными экологической отчетности. Такую отчетность можно получить при помощи организации на предприятии действенной системы экологического учета.

Термин «экологический учет» разными авторами, трактуется по-разному. На национальном уровне он рассматривается как учет физических запасов природных ресурсов, стоимостная оценка деградации окружающей природной среды и соответствующих расходов на природоохранные мероприятия. На уровне предприятия учет природоохранной деятельности может быть использован в контексте методик управленческого учета, финансового учета с целью представления внешней отчетности, а также анализа физических затрат сырья по методу «затраты-выпуск» [1]. По мнению автора, экологический учет это функциональная подсистема бухгалтерского учета, обеспечивающая информационными потоками про затраты на природоохранную деятельность заинтересованных пользователей.

Основными проблемами, связанными с внедрением учета природоохранной деятельности необходимо:

- создание нормативно-правовой базы регламентирующей ведение экоучета и составление экоотчетности;
- повышение экологической культуры предприятий и введение ответственности за нанесенный вред природе;
- предоставление налоговых льгот компаниям уделяющим внимание экологической безопасности с целью их стимулирования;
- разработка методов учета экологических затрат и способов их выделения из общей сметы расходов предприятия.

Применение методических подходов к организации экологического учета на предприятии зависит, прежде всего, от специфики деятельности и отраслевой принадлежности бизнеса в которой работает компания. Внедрение экологического учета необходимо для организаций сельскохозяйственной сферы, строительства и добывающей промышленности, так как наибольшее влияние на окружающую среду оказывают именно они.

Дальнейшие исследования должны быть направлены на поиск наиболее эффективных методов интегрирования учета экологической деятельности в традиционную учетную систему отечественных предприятий.

Эффективно построенная система экологического учета на предприятии даст ему возможность снизить свои расходы на экологическую деятельность, при этом снизить негативное воздействие на природную окружающую среду.

Литература:

1. Вороновская О. Сущность и развитие экологического учета / О.Вороновская // Галицкий экономический вестник. – 2011. – №2(31). – С.195-200
2. Основы экологии и природопользования[электронный ресурс] – режим доступа: <http://uchebnikfree.com/page/dikanuch/ist/ist-3--idz-ax233--nf-63.html>

УДК 338:242

*Чебан Ю.Ю., к. е. н., доцент
кафедри обліку і аудиту,
Миколаївський національний аграрний університет
Останчук Т.С., магістр,
Миколаївський національний аграрний університет*

ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Сучасний аграрний сектор економіки представлений великою кількістю підприємств, які засновані на приватній формі власності, зокрема фермерськими господарствами. Важливим значення для їх успішного функціонування має достовірні

інформація про наявне в господарстві майно, стан зобов'язань, обсяги виробництва продукції, доходи, витрати та фінансові результати.

Всі суб'єкти господарювання, в тому числі і фермерські господарства, в Україні з дня свого створення повинні вести бухгалтерський облік та складати і подавати фінансову і статистичну звітність. Зазначений обліковий процес регулюється певним переліком законодавчо-нормативних актів, розроблених та затверджених Міністерством фінансів України та іншими органами, на які покладено обов'язки регулювання в Україні питань обліку і звітності.

Одним з основних нормативно-правових актів, які регулюють ведення бухгалтерського обліку на підприємствах всіх форм господарювання та форм власності, зокрема і у досліджуваних підприємствах, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1].

У статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено, що на будь-якому підприємстві власник для забезпечення ведення бухгалтерського обліку самостійно обирає форми його реалізації:

- ведення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися [1].

У більшості дрібних фермерських господарствах облік веде сам голова господарства, але при цьому виникають певні обмеження:

- 1) необхідний фаховий рівень та досвід;
- 2) час, на який голова господарства відвертає увагу від виконання своїх головних функцій.

Дані обмеження також стосуються і тієї ситуації, коли облік веде один із членів сім'ї господарства.

Важливе значення у діяльності фермерських господарств посідає Закон України «Про фермерське господарство» [2].

Так, у статті 28 Закону України «Про фермерське господарство» зазначено, що фермерське господарство веде бухгалтерський облік результатів своєї роботи і подає відповідним органам фінансову звітність, статистичну інформацію та інші дані, встановлені законодавством України [2].

Фермерські господарства використовують Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах. Відповідно до них фермерські господарства ведуть бухгалтерський облік за однією з наведених нижче форм з врахуванням таких засад:

- 1) проста форма обліку (без використання подвійного запису) – застосовують господарства, у яких працюють власник (голова) та члени його родини (без залучення найманих працівників);
- 2) спрощена форма обліку – застосовують лише ті господарства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період – до 10 осіб включно (крім членів сім'ї) і обсягом виручки за рік, що не перевищує 500 тис. грн.;
- 3) господарства, які відповідають статусу малих підприємств (з середньообліковою чисельністю працівників за звітний період – від 10 до 50 осіб та обсягом виручки від реалізації від 500 тис. грн до 2,5 млн. грн), ведуть бухгалтерський облік за спрощеним

Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва;

4) всі інші господарства ведуть облік за загальним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [4].

Так, господарства, які мають статус малих підприємств та ведуть бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001р. № 186 [6] і складають фінансову звітність відповідно до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [5].

Мають місце випадки, коли господарства, навіть якщо вони є суб'єктами малого підприємництва, в тому числі і фермерські господарства, з тих чи інших причин ведуть облік за Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій та згідно Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій [3].

Отже, фермерське господарство, як одна з основних ланок сучасного агропромислового комплексу України повинне правильно працювати, що неможливо без правильного ведення бухгалтерського обліку. І саме розуміння особливостей бухгалтерського обліку на фермерських господарствах є основним елементом цього процесу. Необхідним також оновлення методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку у фермерських господарствах, які на даний час застарілі і їх окремі положення є неприйнятними та складними для застосування. А саме:

1) необхідно доопрацювати окремі положення облікового процесу, а саме застосування подвійного запису фермерськими господарствами-платниками ПДВ у відповідності до вимог податкового законодавства;

2) форми бухгалтерського обліку, що наведені в Методичних рекомендаціях №189 не відповідають критеріям класифікації фермерських господарств за Господарським кодексом.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»: станом на 02.09.2014 р. / Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про фермерське господарство»: станом на 15.04.2014 р. / Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Інструкція Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: станом на 08.02.2014 р. / Наказ Міністерства фінансів України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Методичні рекомендації з організації і ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України: станом на 02.07.2001 р №189. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: станом на 14.07.2014 р. / Наказ Міністерства фінансів України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку: станом на 08.02.2014 р. / Наказ Міністерства фінансів України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

*Шаповал Т.М., студентка,
Житомирський державний технологічний університет
Науковий керівник: д.е.н., проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку та
аналізу за видами економічної діяльності Замула І.В
Житомирський державний технологічний університет*

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ РЕНТИ: ОБЛІКОВИЙ ПІДХІД

Починаючи з 90-х років ХХ ст. активізувався розвиток теорії ренти, це спричинило зміну системи економічних відносин та появу нових тенденцій, які були пов'язані із рухом до постіндустріального суспільства.

Теорію ренти досліджували вчені різних напрямів і шкіл економічної теорії, зокрема вагомий внесок на етапі становлення та розвитку рентної концепції стали праці класиків економічної теорії таких як Дж. Андерсена, К. Маркс, А. Маршалл, Дж. Мілль, У. Петті, Д. Рікардо, А. Сміт.

В економічних працях класиків теорію ренти найчастіше ставили на перше місце. Однак, в наш час ситуація дещо змінилась, і ренти не приділяється значна увага в економічній літературі. Теоретичні положення про категорію ренти пройшли довгий шлях еволюції та відіграють важливу роль в сучасних умовах. Ключові погляди на ренту у класиків показано в табл. 1.

Таблиця 1

Погляд на ренту у класиків

№ з/п	Автор	Погляд на ренту
1.	В. Петті	Він вважав рентою не тільки платіж за користування землею, але також орендну плату за користування будинками і відсоток за кредит. Рента є будь-який дохід, отриманий за передані у тимчасове користування фактори виробництва. Банки дають у тимчасове користування капітал, відсоток за нього – банківська рента.
2.	А. Сміт	Вважав, що рента як “творіння природи, яке залишається за вирахуванням і відшкодуванням усього того, що можна вважати творінням людини”. Сміт під рентою розумів платіж фермера за використання природних властивостей землі, тобто рента є доходом землевласника.
3.	Дж. Андерсон	Андерсон встановив, що рента існує тому, що ґрунт має різні ступені родючості і використовується у виробництві. Він стверджує, рента не є винагородою за працю природи, простим результатом.
4.	Д. Рікардо	З погляду Рікардо рента є надлишком вартості над середнім прибутком. Він стверджував, що рента залежить від ціни, а не навпаки. Рента – це та доля продукту землі, яка виплачується землевласнику за користування первісними і незруйнованими силами ґрунту.
5.	Дж. С. Мілль	Він вважав, що головним із природних факторів, які піддаються присвоєнню є земля, а компенсацію, що сплачується за користування землею, називають рентою.
6.	А. Маршалл	Маршалл писав, що рента утворюється з трьох елементів: джерелом першого служить вартість ґрунту; другий обумовлений поліпшенням землі, виробленими людиною; а третій, часто є найбільш важливим з усіх, породжується зростанням густоти і багатства населення та засобами повідомлення – шосейними дорогами, залізницями тощо.
7.	К. Маркс	Погляди Маркса на теорію ренти збігаються з поглядами Рікардо. Карл Маркса визнав “абсолютну” ренту. Під “абсолютною” рентою розуміється рента із земель гіршої якості або віддаленіших від ринків збуту. Обговорення диференційної ренти у К. Маркса докладніше, в порівнянні з Д. Рікардо, але менш вичерпне.

З давніх часів до себе привертала увагу економістів рента, як дохід одного з факторів землі. Проаналізувавши погляди класиків, ми можемо зробити висновок, що здебільшого вони під рентою розуміли саме земельну ренту від якої отримували дохід. Однак в наш час існують й інші види ренти.

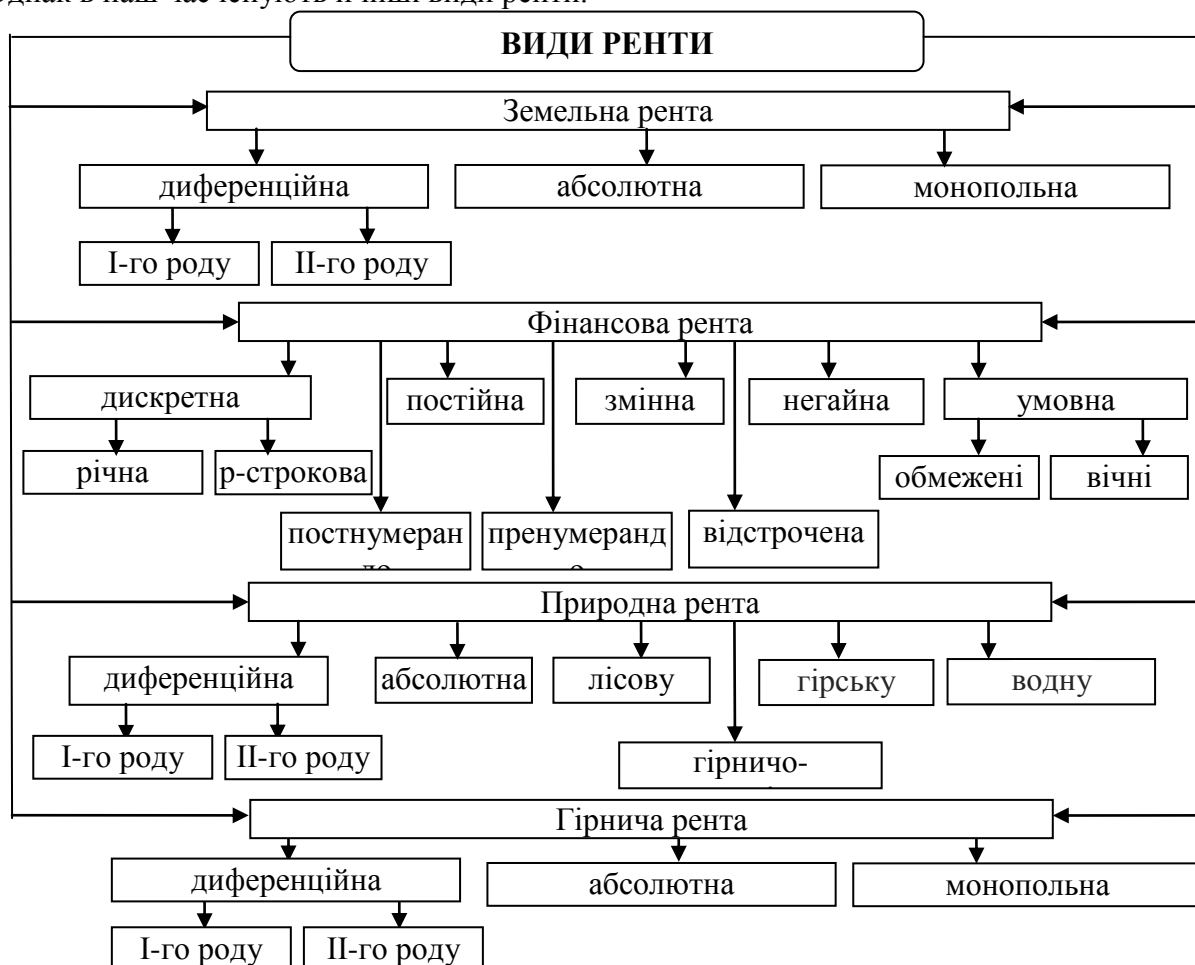

Рис. 1. Види ренти

В наш час розрізняють земельну, фінансову, природну та гірничу ренти, розглянемо їх види більш детально.

Дохід, який отримують землевласники, реалізуючи власність на землю називають земельною рентою. Основною причиною виникнення визначають існування монополії на землю як об'єкта господарювання. Виділяють наступні форми земельної ренти:

- диференційна I-го роду – виділення земель за їх якістю;
- диференційна рента II-го роду – виникає внаслідок послідовних вкладень капіталу та праці в одну і ту ж ділянку землі;
- абсолютна рента – рента, яка утримується власником землі з орендарів незалежно від місцезнаходження ґрунтів та їх родючості;
- монопольна рента – виступає як додатковий дохід, який утворюється внаслідок перевищення ціни товару над його вартістю, коли даний товар вироблений за сприятливих умов, це у свою чергу дасть можливість виробляти рідкісні види продукції та за рахунок цього встановити на них монопольно високі ціни.

Наступним видом є фінансова рента, по іншому її ще називають постійною фінансовою рентою, під якою розуміють потік послідовних фіксованих платежів, що здійснюються через рівні проміжки часу.

Фінансову ренту характеризують наступними параметрами: величиною кожного платежу, часовим інтервалом між двома послідовними платежами, час від початку першого періоду ренти до моменту нарахування останнього платежу та ставка, яка використовується для розрахунку нарощення або дисконтування платежів.

Виділяють наступні форми фінансової ренти:

- річна – рента, за якою платіж проводиться один раз на рік;
- р-строкова – платежі здійснюються р-разів на рік;
- постійна – рента, за якої величина кожного окремого платежу рівна між собою;
- змінна – рента, за якої величина кожного окремого платежу може бути різною;
- умовна – виплата обумовлена настанням якої-небудь події (обмежені ренти – можуть мати кінцеве число величини кожного окремого платежу, з нескінченним числом платежів – вічні ренти);
 - постнумерандо – по іншому їх називають звичайні, платежі здійснюються в кінці відповідних періодів;
 - пренумерандо – платежі здійснюються на початку періодів
 - негайна – термін виплати ренти починається одразу після підписання договору чи контракту;
 - відкладеною – якщо після підписання договору встановлено пільговий період, протягом якого рента не виплачується.

Під природною рентою розуміють додатковий прибуток, який отримують понад певний прибуток на витрачені працю і капітал. Природну ренту класифікують за видами природних ресурсів на гірничо-геологічну, гірську, водну, земельну, лісову і т.д., причому диференціальна рента II-го роду можлива тільки для поновлюваних природних копалин.

Ренту, яка утворена в процесі видобування корисних копалин називають гірничою рентою. Диференційна гірничою рента утворюється на найкращих та середніх, за умовами виробництва, ділянках, де забезпечується вища продуктивність праці за рахунок розробки родовищ, що характеризуються сприятливими природними факторами. Під абсолютною гірничою рентою розуміють додатковий прибуток, який одержує власник за рахунок перевищення вартості над ціною виробництва, яка приносить звичайну середню норму прибутку на будь-яких, у тому числі, і на гірших родовищах. Однак монопольна рента одержується з тих ділянок, де видобуваються рідкісні корисні копалини, які продаються за монопольними цінами, що визначаються лише платіжною здатністю споживачів.

Отже, починаючи з XVIII і до поч. XX ст. економістами-класиками було сформовано теоретико-методологічні основи формування рентної політики та механізми утворення й інструменти розподілу і перерозподілу рентних доходів. Однак в сучасних умовах розвитку економіки, ми бачимо, що існує досить велика кількість видів ренти, в тому числі і земельна, яку розглядали класики. Таким чином під рентою розуміють додатковий дохід, який отримується підприємцем понад певний прибуток на затрачену працю і капітал, які вкладені в певну галузь в залежності від виду ренти. Актуальним є і те, що в науковій літературі недостатньо уваги приділяється відображенню ренти в бухгалтерському обліку. Рента може бути об'єктом бухгалтерського обліку, оскільки такий вид доходу не може бути залишений без уваги обліковою системою, так як бухгалтерський облік повинен давати повну та достовірну інформацію про стан підприємства, а саме його доходи та витрати. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень може бути визначення методики обліку ренти та розробка звітності, яка б відображала показник рентного доходу.

УДК 657.6

*Яківець І.С. магістер,
Пономаренко О.Г., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Полтавської державної аграрної академії*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ЗБУТОВИХ ВИТРАТ

Організація збуту залежить від потенціалу підприємства та обраної ним збутової політики – сукупності збутових стратегій маркетингу і комплексу заходів з формування асортименту товарної продукції та ціноутворення, стимулювання збуту, укладання договорів, транспортування, та інших організаційних аспектів збуту.

Залежно від потреб інформаційного забезпечення системи управління можна виокремити етапи організації первинного обліку збутової діяльності, вимоги до первинного оформлення збутових операцій, а також виявити особливості документування операцій з продажу за різними каналами (рис. 1).

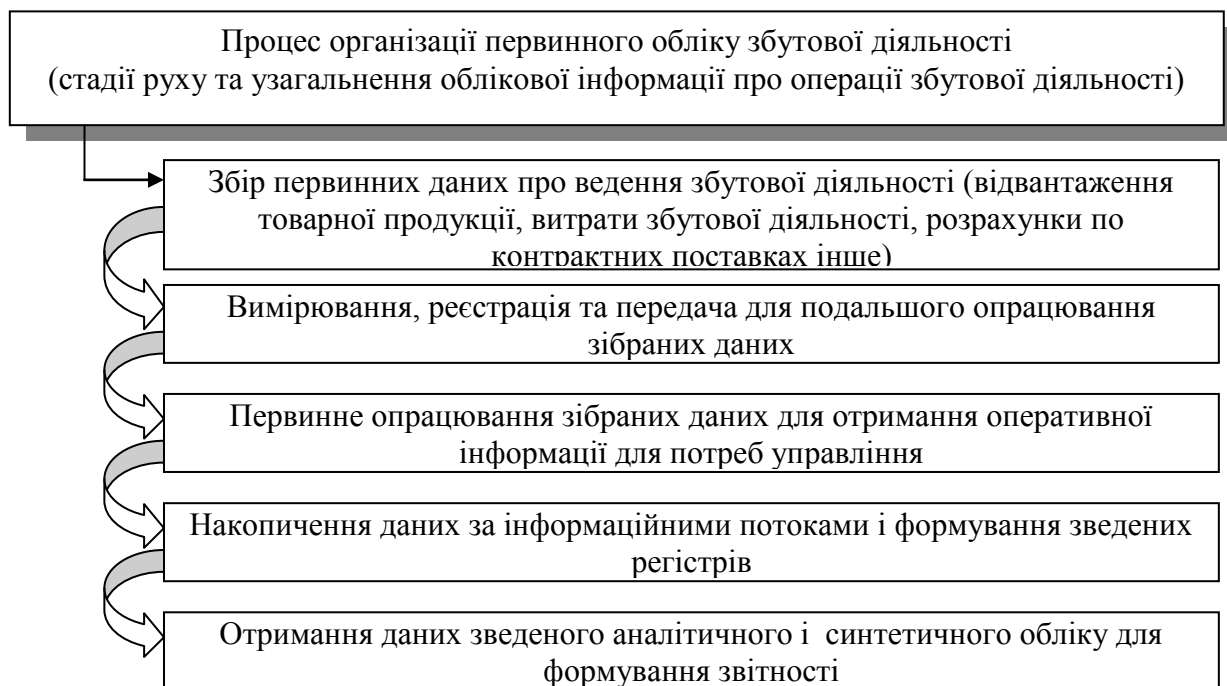

Рис. 1. Етапи організації первинного обліку збуту в операційній діяльності [2, с. 164]

Визначальним завданням обліку витрат збуту варто розглядати встановлення обсягу випущеної з виробництва продукції та їх збуту; виявлення реальних витрат зі збуту продукції; контроль та аналіз собівартості проданої продукції та показників що впливають на її зниження; обчислення фінансових результатів функціонування підприємства за різні проміжки часу.

Виходячи з викладеного вище, завданнями обліку витрат на збут є:

- 1) облік та системний і безперервний контроль за виконанням вимог до збуту за кількістю, якістю та асортиментом продукції згідно із запитамі замовників;
- 2) облік і встановлення сум витрат на збут продукції підприємства;
- 3) точне та своєчасне документальне оформлення виробленої продукції для наступного її збуту;
- 4) перманентний контроль за рівнем рентабельності основного виробництва та рентабельності структурних підрозділів і підприємства загалом;
- 5) встановлення резервів наступного зростання ефективності виробництва;
- 6) виконання вимог щодо повного відображення усіх витрат на збут продукції підприємства за їхніми сегментами.

До затрат щодо збуту продукції, товарів, послуг належать ті, що пов'язані з відвантаженням та реалізацією продукції, товарів, тобто позавиробничі затрати. А саме:

- 1) затрати на тару та упаковку продукції на складах готової продукції, затрати на ремонт тари;
- 2) транспортні затрати на доставку продукції від станції відправлення (пристань) до станції (пристані) призначення;
- 3) затрати на вантаження у вагони, судна, автомобілі та інші транспортні засоби;
- 4) комісійні збори, що сплачуються різним організаціям відповідно до договорів;
- 5) комісійні винагороди, що сплачуються торговим, постачальним або

збутовим організаціям за продаж ними продукції.

- б) затрати на спеціальні аналізи, що виконуються під час відвантаження;
- 7) утримання приміщень для зберігання продукції у місцях її реалізації.

До «Витрати на збут» відносяться також затрати підприємства, пов'язані з реалізацією продукції (товарів):

- оплата праці і комісійні продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту та складів, водіям тощо;
- затрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);
- витрати на відрядження;
- оплата послуг збутових, посередницьких, зовнішньоторгових організацій;
- оренда, податки, страхування, амортизація, ремонт та утримання основних засобів відділу збуту, складів, транспортних засобів, демонстраційних залів тощо;
- фрахт та інші виплати, пов'язані з транспортуванням продукції;
- надання знижок (дисконту) та гарантій покупцям.

До цієї групи належать також затрати на відшкодування затрат за участь у виставках, ярмарках, безкоштовно передані зразки і моделі, на представницькі затрати (організацію прийомів), конференцій та інших офіційних заходів — включаючи оплату праці обслуговуючого персоналу в розмірі до двох процентів від обсягів реалізації продукції.

Разом з тим затратами на збут не визнаються:

- вартість тари, що відшкодовується понад ціну товару;
- затрати на тару та упаковку, якщо преїскурантом (або за умовами договору) передбачається відпуск продукції без тарування;
- затрати на тару, якщо тарування продукції (відповідно до встановлених технологічним процесом) провадиться у цінах до здачі її на склад готової продукції; вартість такої тари включається до виробничої собівартості продукції;
- затрати з упакування і транспортування продукції, відшкодовувані покупцями;
- знижка цін, наданих торговельним організаціям для відшкодування їх транспортних витрат.

В умовах розвитку ринкової економіки бухгалтерський облік повинен виконувати такі завдання як вибір об'єктів обліку та пов'язаних з ними витрат; оцінку ефективності розміру витрат; відображення виробничих процесів з метою управління збутом, класифікація витрат при визначенні собівартості продукції, формування внутрішньої звітності по виробничим процесам [2].

Можна зауважити, що облік реалізації посідає одне з найважливіших місць у бухгалтерському обліку та забезпечує підприємство такими даними як інформацію про збут і реалізацію продукції, товарів, робіт і послуг, планування об'ємів реалізації, встановлення оптимального рівня цін, кон'юнктуру окремих ринків збуту, очікуваний прибуток від збуту та інші.

З метою управління процесом збуту продукції підприємство має виконувати наступні завдання :

- 1) сформулювати збутову політику підприємства, як основу вдосконалення системи збуту;
- 2) визначати пріоритети, на які доцільно орієнтувати збутову політику;
- 3) розглянути загальну модель формування збутової політики, а також доцільність документального закріплення збутової політики;
- 4) визначити основні завдання маркетингового підрозділу та функції керівника маркетингового відділу;
- 5) досліджувати напрями оптимізації планування продажів .

Бухгалтерський облік повинен відображати інформацію про певні ринки збуту, виробничі підрозділи для розробки управлінських рішень. Важливим шляхом оцінки

облікових даних щодо збутової політики є розрахунок сум покриття, який здійснюють бухгалтер-аналітики для оцінки впливу ринкової інфраструктури на збут.

Гострою проблемою на сьогодні є те, що не всі підприємства обліку виділяють витрат на збут в окремий рахунок. У ряді випадків ці витрати відносять на адміністративні. Такі дії викривляють інформацію, що наводиться в звітності.

Досягнення максимального прибутку можливе лише за умов успішної реалізації таких завдань у сфері збуту, як: оптимальне завантаження виробничих потужностей замовленнями споживачів; вибір раціональних каналів розподілу товароруху; мінімізація сукупних витрат у господарському циклі товару, включаючи витрати післяпродажного обслуговування та споживчого сервісу [3, с. 129], належне методологічне визнання та облікове відображення збутових витрат та у їх складі маркетингових витрат.

Література:

1. Гончаренко І. Г. Теоретичні основи розподілу продукції підприємства / І. Г. Гончаренко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2007. – № 3. – С. 64-67.

2. Гудзенко Н. М. Облікова інформація як основа управління збутом / Н. М. Гудзенко // Збірник наукових праць ВДАУ. – 2002. – № 11. – С. 163-167.

3. Іваненко О. В. Оцінювання збутової діяльності підприємства / О. В. Іваненко, О. Є. Колісниченко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 125-129.

4. Островська О. Б. Модель формування збутової політики підприємства / О. Б. Островська // Держава і регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 388-389.

УДК 657.37(477): 339.9

*Янчева І.В., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Харківського державного університету харчування та торгівлі
Янчев В.В., ст. викладач інституту післядипломної бізнес-освіти
Харківського державного університету харчування та торгівлі*

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

За останні 500 років законодавцями, вченими і практиками не було запропоновано іншого кращого варіанту в інформаційному забезпеченні всіх зацікавлених користувачів окрім як складання та надання фінансової звітності. Переваги фінансової звітності співзвучні з вимогами, які пред'являються до інформації – релевантність, доступність, зрозумілість, правдивість, своєчасність. Показники фінансової звітності повністю задовольняють користувачів в оцінці результатів фінансово-господарської діяльності підприємства за окремо взятий проміжок часу. Однак для прийняття управлінських рішень показників фінансової звітності виявилось недостатньо, що істотно знизило її рейтинг і стало причиною для пошуку нових «звітних» можливостей. Відзначаючи різний ступінь інформованості користувачів, дослідники виділили поняття інформаційної асиметрії, яке застосували не лише до ринкових відносин (інформаційна асиметрія «ринку лимонів») [1], але і до системи бухгалтерського обліку та складання облікової звітності. Зокрема, К. Воронова визначила інформаційну асиметрію відповідно до бухгалтерського обліку і складання звітності як недостатність прозорості інформації [2, с. 218]. Прозорість в даному визначенні тотожна до аналітичності, підвищення якої сприяє ефективності розробки управлінських рішень. Практика складання фінансової звітності в Україні являє собою інтеграцію національних традицій з кращим міжнародним досвідом, залучення

якого дозволило вивести систему бухгалтерського обліку на якісно вищий рівень. Наразі відбулося перше знайомство української практики з міжнародними стандартами, і сучасні дослідження підпорядковані загальній логіці пошуку рішень для їх адаптації в національних умовах з перспективою модернізації фінансової звітності.

Україна не стала винятком у прийнятті міжнародних стандартів фінансової звітності, які є основою організації обліку для більш ніж 120 країн світу. За період становлення міжнародних стандартів було чимало дискусій щодо їх спроможності для національної практики. Історія розвитку міжнародних стандартів, що налічує понад 40 років, підтверджує «дозрівання» цього питання для практики бухгалтерського обліку, вектор якого спрямований на оптимізацію процесу складання фінансової звітності.

Ієрархія нормативно-правових актів з регулювання бухгалтерського обліку майже не відрізняється в кожній країні – основним документом є відповідний закон. Для української практики це Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], під який розроблено стандарти бухгалтерського обліку. Міжнародні стандарти фінансової звітності є поза ієрархічним документом, який регулюється не стандартом, а концепцією для їх регулювання – Концептуальні основи фінансової звітності [4], розроблені Радою з МСФЗ у 2010 році, що замінили Концепцію підготовки та подання фінансової звітності.

Практика застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для українських підприємств і організацій набирає обертів, і провідні українські вчені розширюють напрями наукових досліджень даного питання для оптимізації практики. МСФЗ не стали «не підйомним вантажем» для практики організації бухгалтерського обліку та складання звітності, оскільки застосовуються в Україні, як в обов'язковому, так і в добровільному порядку. Провідний спеціаліст з питань застосування МСФЗ в українській практиці О.В. Харламова зазначає: «Залишається сподіватися, що застосування МСФЗ українськими підприємствами не стане формальністю, а дозволить отримувати дійсно прозору, презентабельну та інвестиційно-привабливу фінансову звітність в Україні» [5, с. 7]. Реальністю стала вимога формувати «іншу» звітність з підвищеними якісними характеристиками фінансової інформації, що необхідно для прийняття управлінських рішень за допомогою не тільки досвіду, суджень і професійних компетенцій, які без відповідного інформаційного забезпечення не можуть гарантувати виконання поставленого завдання.

Недостатньо тільки застосувати міжнародний досвід у вітчизняній практиці, оскільки дуже тонка грань між поняттями глобалізації та вестернізації. Якщо перше являє собою єднання, то друге – антипод – руйнування. Друге поняття передбачає експансію західної моделі економіки, суспільства, культури, релігії тощо, яка руйнує традиційну національну модель. Практика організації бухгалтерського обліку і складання звітності в Україні засвідчила прихильність ідеям глобалізації, що стало основою розробки і впровадження національних стандартів бухгалтерського обліку. Зокрема, в лютому 2013 наказом № 73 [6] Міністерство фінансів України якісно змінило нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку, що було очікуваною подією для теоретиків і практиків. Модифіковані облікові стандарти, що зрівняло національний бухгалтерський облік з міжнародною практикою. Не в руйнуванні національної практики обліку, а в її оптимізації полягало завдання провідних фахівців, які несли особливу відповідальність за розробку і просування національних стандартів.

Правила, встановлені прийнятим новим національним стандартом обліку, мають на меті узгодити всі сторони проблемного питання під назвою «складання та надання фінансової звітності», тобто, зроблена спроба актуалізувати звітну інформацію, підвищити рівень її аналітичності і пропустити через призму інформаційних потреб внутрішнього і зовнішнього оточення [7, с. 28]. Таким чином, сформовано міцне законодавче підґрунтя для відповідності фінансової звітності реальним вимогам різних груп користувачів.

Фінансова звітність повсякчас залишалася надійним помічником бізнесу в імпорті інформаційних ресурсів, які відображають фактичний стан фінансово-господарської діяльності підприємства. Проте нові часи диктують нові правила та ігнорувати їх не тільки неефективно, але й небезпечно для бізнесу. Інформація – це, без перебільшення, все, що необхідно для існування та розвитку діяльності для будь-якого суб'єкта прийняття рішень на мікро- і макрорівні. За допомогою інформації можна розвивати, а можна й зруйнувати бізнес. Звітні облікові дані апіорі є творчою інформацією, що підвищує вимоги до їх складання. На законодавчому рівні це питання є одним з головних, серед теоретиків для його вирішення проводять наукові дослідження. Тому орієнтація на міжнародні стандарти фінансової звітності та прийняття перших національних стандартів – це ретельно зважене, всебічно прораховане рішення щодо оптимізації порядку складання фінансової звітності. Орієнтація національної облікової системи на міжнародні стандарти пояснюється вимогою формувати інформацію для користувачів «без кордонів», оскільки фінансова звітність – це перспектива не тільки для підприємства, але і для всієї національної економіки.

Сьогодні міжнародні стандарти – не єдиний вектор розвитку звітної інформації для підвищення її статусу та якісних характеристик. Перспективним напрямом для України визначено складання нефінансової звітності, що дозволяє оцінити результати організаційної діяльності підприємства та забезпечити підприємству стійке положення в складних конкурентних умовах ринкового середовища. Для оцінки діяльності суб'єкта господарювання багато в чому недостатньо тільки фінансових показників, які відображають тільки одну сторону бізнес-процесів і прийнятих рішень. Практика складання нефінансової звітності для України поки є новою і тільки набирає обертів. Теоретично дане питання розвивається і цікавить багатьох дослідників, але однозначних результатів поки немає, враховуючи його неврегульованість на законодавчому рівні. Ще одним фактором уповільненого розвитку нефінансової звітності можна назвати неготовність підприємств до її складання, оскільки необхідно витратити додаткові кошти, що для багатьох суб'єктів господарювання визначено неефективною статтею витрат. Однак, великі підприємства не ігнорують підготовку нефінансової звітності, яка також є результатом розвитку міжнародної практики.

Література:

1. Akerlof G. The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism / G. Akerlof // *Quarterly Journal of Economics*. – 1970. – № 84. – PP. 485–500.
2. Воронова Е. Ю. Бухгалтерский учет и отчетность в решении агентской проблемы корпоративного управления / Е. Ю. Воронова // *Вестник МГИМО-Университета*. – 2011. – № 1 (16). – С. 216–223.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Концептуальные основы финансовой отчетности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://goo.gl/KliTpm>.
5. Харламова Е. МСФО: первое знакомство и перспективы / Е. Харламова // *Все о бухгалтерском учете*. – 2014. – № 56-57. – С. 3–7.
6. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
7. Безверхий К. В. Деякі питання порядку складання вітчизняної фінансової звітності підприємств в контексті законодавчих змін / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля // *Облік і фінанси*. – 2013. – № 3 (61). – С. 25–28.

СЕКЦІЯ 3. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ПІДСИСТЕМА СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

УДК 657

*Бендасюк В. В. магістр,
Попович В.І. к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

СУТЬ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

В сучасних умовах тема управління витрат займає особливе значення в діяльності будь-якого підприємства, незважаючи на його форму власності. Дане питання досліджувало багато вчених такі, як Ф. Бутинець, І. Давидович, К. Друрі, Л. Нападовська, В. Лебедев та сучасні вчені Л. Голубовським, С. Дробязко, А. Козаченко та інші, і намагалися дати відповідь на питання, які впливали в процесах господарювання. Тому ми і візьмемось до дослідження актуальності та суті управління витратами. В умовах ринкової економіки головною метою будь-якого підприємства є досягнення прибутку, відносно і є потрібним прогнозування затрат. Адже, як відомо виробничі затрати формують собівартість продукції. Тобто, наскільки точними будуть затрати, відносно цього і будуть залежати відпускні ціни і результати господарювання. Не менш важливим є і джерело утворення цих затрат.

Управління витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства. Воно не зводиться лише до зниження затрат, а поширюється на всі елементи управління.

Стан виробництва в сучасних умовах характеризується його ефективністю, психологічними параметрами, ступенем використання досягнень науково-технічного прогресу, місцем і роллю робітника у виробничих процесах. Обмеження ресурсів і досягнення запланованої ефективності потребують постійного зіставлення витрат і отриманих результатів. Ця проблема посилюється під впливом інфляції, коли дані про виробничі затрати необхідно повсякденно звіряти з даними майбутніх затрат, які залежать великою мірою від впливу зовнішнього середовища. Крім того, адміністрація з метою управління затратами і доходами спостерігає за ефективністю роботи кожного підрозділу, за отриманими результатами від виробництва кожного виду продукту.

У цілому механізм господарювання підприємства визначається ступенем керуваності затратами. На рис. 1 наведені основні елементи системи управління витратами на виробництво.

В умовах, коли спад виробництва досягнув критичної точки і поставив цілігалузі буквально на межу виживання, більшість керівників і спеціалістів усвідомили нарешті, що лише грамотне ставлення до затрат на всіх етапах виробничого процесу дозволить виправити ситуацію. До цього рішення підштовхує і систематичний ріст цін та тарифів на всі види ресурсів.

Практично на кожному підприємстві є резерви для зниження затрат до раціонального рівня, що дозволяє добитися росту економічної ефективності діяльності, підвищення конкурентоспроможності.

За останні роки вітчизняна наука і практика управління витратами дещо просунулась вперед, використовуючи досвід економічно розвинутих країн з ринковою економікою і досвід роботи передових підприємств у доперестроєвний період, який вже почав забуватися.

Рис. 1. Елементи системи управління витратами і їх взаємозв'язок

Управління витратами є синтетичною сферою знань, де використовується термінологія і методи інших дисциплін. Тут поєднуються інколи абсолютно незалежні одне від одного знання про роботу підприємства, виявляється їх взаємозв'язок і вплив на кінцевий результат діяльності підприємства – прибуток.

Сутність системи управління витратами окремі автори ототожнюють з питаннями точного визначення величини собівартості продукції, рівня виробничих затрат та на цій основі пошуку шляхів їх зниження. Проте це не зовсім так. Процес управління витратами має наметі виявити, як саме сформувалася собівартість, які чинники мали на неї позитивний, а які – негативний вплив. Це, по-перше, а по-друге, процес управління витратами має бути направлений на прогнозування можливої величини витрат, максимально точне передбачення їх рівня та поточне оперативне втручання у діяльність підприємства в разі виявлення відхилень від наперед визначеного бажаного стану.

В сучасний період управління витратами, як єдиного процесу, що визначає політику підприємств та організацій, в Україні практично не існує. На це також звертає увагу відомий український вчений М.Г. Чумаченко, який зазначає, що в даний час ще немає чіткої системи управління процесом зниження собівартості. Тому підприємства, які хочуть покращити своє економічне становище активно займаються запозиченням досвіду від закордонних колег і співпрацюють з ними у подібних, а то і в загалі в далеких для себе сферах ринкової економіки.

Отже, тема актуальності управління витратами з кожним днем набуває все більшого значення. І нарешті, наша держава стала на правильний шлях управління ринковою економікою. Діюча раніше система затрат відповідала вимогам

централізованого управління, і забезпечувала інформацію про фактичні витрати в основному для державного ціноутворення, але не була налаштована, як найкраще для користування нею підприємством. Вже на сьогоднішній день, всі зрозуміли, що кожен має використовувати свої ресурси збалансовано і в правильному напрямку. Тому дана тема набуває широкого розголосу. Компанії, які розвивають дане питання – процвітають та якнайкраще використовують свій потенціал, а інші – найчастіше стикаються з труднощами в діяльності, рідше банкрутують, ліквідовуються.

УДК 657.44.012.32:658

*Білко А.В. студентка,
Онищенко О.В. старший викладач
кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського*

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Управлінський облік – складова частина інформаційної системи підприємства. Управлінський облік призначений для надання достовірної і повної інформації для прийняття ефективних та правильних управлінських рішень самого підприємства. Він має стати системою контролю за витратами як основного засобу досягнення належної ефективності діяльності. Адже підприємство бажає знати яка продукція користується найбільшим попитом, які витрати необхідні на її випуск, який дохід принесе її реалізація в майбутньому.

Дослідженням питань організації системи управлінського обліку займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема, Засадний Б. [1], Атамас П., Воронова Е. [2], Голов С., Белоусова І. [3], Друри К. та інші.

Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання, збирання, нагромадження, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі облікової інформації, яка використовується управлінським персоналом при прийнятті управлінських рішень та для забезпечення ефективного використання ресурсів [1].

Організація управлінського обліку – це схема управлінських зв'язків між управляючою та виробничими ланками і характеризується складом та інформаційними зв'язками між підрозділами й окремими виконавцями, які мають певні права, обов'язки і розташовані в ієрархічній послідовності.

На підприємствах організація управлінського обліку залежить від:

- 1) величини підприємства;
- 2) характеру діяльності підприємства;
- 3) особливості здійснення технологічних операцій.

Завдяки управлінському обліку можна проводити аналіз діяльності і на його основі прогнозувати подальший розвиток: скорочення витрат і непродуктивних витрат, збільшення продажів, підвищення рентабельності бізнесу та збільшення вартості компанії в цілому.

Управлінський облік призначений для надання достовірної і повної інформації, яка необхідна для прийняття правильних та ефективних управлінських рішень самого підприємства. Але в практичній діяльності керівники українських компаній досі не мають чіткого розуміння цього виду обліку, а це є головною проблемою процесу постановки системи управлінського обліку [2].

Існують три основні мети організації системи управлінського обліку:

1) проведення фінансово-економічних розрахунків та формування бази обґрунтування ефективних управлінських рішень;

2) калькулювання собівартості послуг, продуктів та інших об'єктів витрат для задоволення інформаційних нестатків фінансового менеджменту;

3) реалізації концепції контролінгу, що надає управлінську інформацію для планування, контролю, оцінки і удосконалення організації обліку та діяльності підприємства.

В економічній літературі виділяють декілька варіантів ведення управлінського обліку на українських підприємствах [3].

Першим і відомим є ведення управлінського обліку, що базується на касовому методі. Тобто, коли всі господарські операції фіксуються тоді, коли оплачуються або надходять грошові кошти. Керівник користується єдиним Звітом про рух грошових коштів у різних його інтерпретаціях. Тяжко зрозуміти, які управлінські рішення може приймати керівник, базуючись на даній інформації, коли точно можна ідентифікувати основні слабкі місця:

1) керівник не має конкретної інформації про фінансовий результат діяльності компанії за звітний період, а моніторить тільки рух грошових коштів;

2) звіт залежить від платіжної політики компанії та платоспроможності покупців;

3) керівник не може аналізувати основні показники фінансової стабільності компанії;

4) керівнику складно аналізувати і контролювати погашення заборгованості покупців за придбаний товар;

5) у цьому звіті ігноруються негрошові статті витрат, такі як: втрати та уцінки товарів, амортизаційні нарахування та ін.

Другий варіант – це змішане ведення обліку. Коли компанія використовує метод нарахування при визнанні доходів та касовий метод для відображення витрат компанії. При нормальних умовах ведення бізнесу існує відстрочка платежу, при котрій частина неоплачених витрат звітного періоду переходить на майбутні періоди, поки оплата не буде зроблена. Використання різних методів не дає проаналізувати валовий прибуток від реалізації товарів та спотворює фінансовий результат діяльності компанії за весь період.

При веденні управлінського обліку потрібно використовувати два підходи:

1) інтегрований;

2) автономний принцип побудови управлінського та фінансового обліку.

При інтегрованому підході рахунки управлінського і фінансового обліку ведуться в одній системі рахунків без виділення окремих калькуляційних систем. При автономному принципі управлінський та фінансовий облік є самостійними підсистемами, коли для управлінського обліку можна використовувати окремий план рахунків відмінний від рахунків фінансового обліку.

Організацію системи управлінського обліку на підприємствах доцільно здійснювати в такій послідовності:

1) визначити організаційну структуру підприємства;

2) розробити організаційну схему управлінського обліку;

3) розробити систему документообороту;

4) розробити систему контролю витрат;

3) організувати центри відповідальності;

4) розробити бюджети для центрів відповідальності і показники їх діяльності;

5) визначити види продукції, яку виробляє підприємство;

6) визначити систему обліку і калькулювання продукції;

7) визначити перелік постійних і змінних витрат на виробництво продукції та порядок контролю цих витрат [4].

Головною метою управлінського обліку є допомогти компанії досягти її стратегічних цілей. Досягнення стратегічних цілей означає задоволення потреб клієнтів,

акціонерів та інших учасників господарської діяльності. Використовуючи зовнішню та внутрішню інформацію управлінський облік забезпечує потреби виробництва, маркетингу, управління дослідженнями та інших функцій бізнесу. Він здійснює аналіз діяльності з урахуванням як поточних, так і довгострокових цілей, розробляє методи здобування інформації про вирішальні чинники успіху: витрати, якість, час тощо. Задля забезпечення ефективного управління діяльністю підприємству необхідно самостійно розробляти основні підходи до організації і ведення управлінського обліку.

Література:

1. Засадний Б. Управлінський облік: шлях до ефективного управління // Справочник економіста. – 2009. – № 1-2. – С.85–90.
2. Воронова Е. Системы управленческого учета: развитие в условиях новых методов управления // Проблемы теории и практики управления. – 2011. – № 9. – С. 45–52.
3. Белоусова И.А. Проблемы развития управленческого учета в Украине / И.А. Белоусова // Бухгалтерский учет и аудит. – 2007. № 2 – С. 39–44.
4. Белоусова И.А. Проблемы совершенствования управленческого учета // Бухгалтерский учет и аудит. – 2010. – № 4. – С. 35–40.

УДК 657

*Вигівська Л.В. студентка,
Житомирський державний технологічний університет
Науковий керівник: д.е.н., проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку
та аналізу за видами економічної діяльності Замула І.В.,
Житомирський державний технологічний університет*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ

У сучасних умовах господарювання важливим аспектом функціонування будь-якого суб'єкта економіки є раціональне управління його витратами. Трансформація прав власності в ринковому середовищі, призводить до трансформації видів витрат та методів управління ними. У свою чергу це призводить до трансформації суб'єктів та об'єктів відносин власності.

Проблема визначення основних складових механізму управління трансакційними витратами, важлива і актуальна на сьогоднішній день, адже спостерігається зростання питомої ваги даних витрат в загальній сукупності витрат підприємства. Від ефективності управління витратами підприємства, в тому числі і трансакційними, залежить майбутнє суб'єкта господарювання.

Трансакція – операція, в результаті здійснення якої, права власності або частина повноважень переходить від одного суб'єкта до іншого. Суб'єкти прав власності зазнають певних витрат, які супроводжують таку трансакцію. Дані витрати і є трансакційними витратами суб'єкта господарювання, які мають місце до здійснення операції, під час операції, та після неї.

Оскільки величина витрат має безпосередній вплив на фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання, тобто прибуток, та характеризує ефективність діяльності підприємства, тому проблема обліку та управління трансакційними витратами є важливим моментом у раціональному та ефективному веденні бізнесу. Вирішенням даної проблеми, перш за все, зацікавлені керівники підприємств, метою діяльності яких є одержання прибутку.

Інформаційна система бухгалтерського обліку здатна надавати дані про витрати у різних розрізах, у тому числі відобразити структуру витрат, яка необхідна для управління витратами та прийняття управлінських рішень. Для чіткого відображення даних про трансакційні витрати, необхідно класифікувати їх для потреб бухгалтерського обліку, на

основі якого можна проводити аналіз та приймати рішення щодо управління трансакційними витратами.

Класифікація трансакційних витрат підприємства є важливою передумовою для проведення оцінки та облікового забезпечення управління трансакційними витратами на підприємстві. Огляд економічної літератури свідчить про те, що загальноприйнятої класифікації трансакційних витрат не виділено. Але найпоширенішою і найбільш повною можна вважати поділ трансакційних витрат на п'ять груп, які найточніше збирають та узагальнюють інформацію про дані витрати, це: витрати на пошук інформації, витрати на ведення переговорів, витрати на вимірювання, витрати специфікації та захисту прав власності та витрати опортуністичної поведінки.

Методика узагальнення інформації про витрати підприємства в системі рахунків бухгалтерського обліку визначається Інструкцією про застосування Плану рахунків підприємств, установ і організацій №291. Розпорошення інформації про трансакційні витрати на рахунках та субрахунках бухгалтерського обліку спричиняє проблеми при її узагальненні та створює великий обсяг роботи.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства встановлені П(С)БО №16 „Витрати”. Витрати – це зменшення обсягу, кількості матеріальних цінностей, коштів тощо, які відбуваються в процесі підприємницької діяльності. Так як ні нормативної ні інформаційної бази, щодо визнання та формування трансакційних витрат в бухгалтерському обліку немає, це створює проблеми при управлінні трансакційними витратами, тому що вони входять до складу витрат діяльності підприємства і потрібно їх виділяти.

Здійснюючи аналіз сутності трансакційних витрат спостерігається велика частка специфічних, нерегулярних та неконтрольованих витрат, що у свою чергу не можуть бути достовірно оцінені в єдиному грошовому вимірнику. А це є однією з умов визнання витрат у бухгалтерському обліку.

Виділяють два процеси управління трансакційними витратами: управління процесами формування трансакційних витрат і управління процесами зниження трансакційних витрат. Управління трансакційними витратами і їх окремими складовими є одним з чинників вдосконалення управління всією діяльністю суб'єкта господарювання.

Фінансовий стан підприємства напряму залежить від якості складання планів та прогнозів трансакційних витрат на підприємстві, що у свою чергу впливає на прийняття управлінських рішень. Також на управління трансакційними витратами вагомий вплив має організація даного процесу, бо зазначається період та підрозділи відповідальні за управління витратами.

Розробка інформаційного й організаційного забезпечення управління трансакційними витратами дасть можливість скоротити витрати та отримати прибуток у короткостроковій перспективі.

Управління трансакційними витратами є надзвичайно складним і багатоетапним процесом, який має вагомий вплив на рентабельність, фінансову стійкість, конкурентоспроможність підприємства.

Інформація, яку надає бухгалтерський облік є універсальною, необхідною та надзвичайно важливою, адже дана інформація слугує основою для здійснення аналізу, в результаті якого приймаються управлінські рішення. Результат прийнятих рішень, також перевіряється за допомогою інформації отриманої з бухгалтерського обліку, а точніше вплив прийнятих рішень на діяльність підприємства та його ефективність. Отже, можна зробити висновок, що ефективно управління трансакційними витратами просто неможливе без достовірно зібраної та обробленої інформації в обліку.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сучасному етапі функціонування та розвитку економіки України дедалі більшого значення набуває створення ефективних систем управління в діяльності господарюючих суб'єктів. Необхідність створення раціональних та результативних форм внутрішнього управління економічними процесами і спрямування облікової діяльності на задоволення потреб менеджменту є спонукальними чинниками для впровадження на підприємствах системи управлінського обліку. Управлінський облік сприяє здійсненню процесів планування, організації, контролю та регулювання господарської діяльності підприємства. Такий облік спрямований на задоволення потреб різних рівнів управління підприємством шляхом оперативної обробки внутрішньої інформації та прийняття своєчасних і раціональних рішень. Завдання управлінського обліку полягає у створенні інформаційного продукту, який відповідає галузевим умовам і особливостям здійснення господарської діяльності підприємства та індивідуальним запитам його управлінського персоналу.

Аналіз функціонуючих облікових систем на підприємствах України на сучасному етапі показав, що проблема розробки та організації управлінського обліку залишається актуальною і вимагає нового осмислення, оскільки методика практичного застосування управлінського обліку на українських підприємствах, поряд із важливими науковими результатами, й надалі потребує поглибленого вивчення, вдосконалення і обґрунтування.

Результати теоретичних та практичних досліджень щодо питань організації управлінського обліку в Україні виклали у своїх наукових працях такі вітчизняні автори, як Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, З.В. Задорожний, Т.П. Карпова, В.С. Лень, О.В. Лишиленко, Л.В. Нападівська, М.С. Пушкар, М.Г. Чумаченко, В.В. Сопко, І.Д. Фаріон, Т.М. Писаренко, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та інші. У результаті вивчення сучасної бухгалтерської літератури можна зробити висновки про те, що різні дослідники виділяють концепції управлінського обліку, що відрізняються між собою. Зокрема, управлінський облік вважається автономною системою, яка функціонує відокремлено від інших [4,48]. Поряд із цим існує й інший підхід, згідно з яким управлінський облік розглядається як одна з підсистем бухгалтерського обліку, що спрямована на формування інформаційних ресурсів з метою підвищення ефективності управління витратами і прийняття управлінських рішень [1,21]. Проте найбільш обґрунтованим слід вважати трактування управлінського обліку як процесу виявлення, вимірювання, нагромадження, аналізу, підготовки, інтерпретації і передавання інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині підприємства з метою забезпечення раціонального використання його ресурсів [2,15]. Управлінський облік – це внутрішня інформаційна система, що надає інформацію для прийняття рішень. Дослідження предмету, методів, завдань, функцій управлінського обліку доводить не лише необхідність його інтеграції із загальною системою бухгалтерського обліку. Управлінську облікову систему доцільно також розглядати як таку, що функціонує самостійно і забезпечує взаємозв'язок різних інформаційних потоків для ефективного управління підприємством з урахуванням його організаційно-виробничих особливостей.

Розробка та впровадження системи управлінського обліку на підприємстві вимагає значних зусиль і не відразу призводить до бажаних результатів. Потрібно чимало

часу і на апробування системи, а також на підготовку інформації, яка допоможе вдосконалити дану систему управлінського обліку у процесі її впровадження. Для досягнення позитивних результатів побудову системи управлінського обліку рекомендовано здійснювати у такій послідовності: визначення фінансової структури підприємства; розробка складу і формату управлінської звітності та класифікаторів управлінського обліку; вибір методів управлінського обліку витрат і калькулювання собівартості продукції; розробка управлінського плану рахунків; затвердження внутрішніх положень та інструкцій, що регламентують ведення управлінського обліку; здійснення організаційних змін на підприємстві тощо.

На практиці в більшості підприємств виникає ряд проблем щодо розробки та впровадження системи управлінського обліку. До найбільш поширених помилок функціонування управлінського обліку належать: відсутність чітких стратегічних цілей, неправильне визначення завдань, відсутність на підприємстві єдиної нормативної бази і термінології, неправильний розподіл функцій між працівниками, відповідальними за впровадження управлінського обліку, відсутність чіткого механізму взаємодії між центрами фінансової відповідальності, непродумані завдання і строки їх виконання, відсутність механізмів внутрішнього контролю і методики отримання точної і своєчасної інформації, безсистемність у складанні управлінської звітності, надмірна деталізація у плануванні, невизначеність кваліфікаційних вимог до спеціалістів, котрі відповідають за постановку і ведення управлінського обліку, відсутність прямого зв'язку між системою мотивації персоналу та системою управлінського обліку тощо.

Ефективна реалізація системи управлінського обліку можлива лише при застосуванні прогресивних методів планування, прогнозування, організації та контролю економічної діяльності підприємства. Це, в свою чергу, вимагає належної управлінської роботи, яка передбачає вдосконалення руху інформаційних ресурсів, чіткий розподіл обов'язків між працівниками, стимулювання їх праці, що в підсумку забезпечить успішну реалізацію стратегії підприємства. Відсутність раціональної організаційної структури підприємства, невизначеність із виконавцями та користувачами інформації може призвести до конфліктності всередині такого підприємства і неможливості здійснювати контроль за виконанням поставлених завдань. Керівництву підприємства необхідно чітко визначити параметри інформації, яка надходитиме з різних організаційних рівнів, терміни її надходження, коло відповідальних осіб за своєчасне і правильне подання цієї інформації, а також продумати систему мотивації працівників, зайнятих у сфері управлінського обліку, на основі таких критеріїв, як оцінка досягнення цілей підприємства загалом, коефіцієнт ефективності роботи конкретного відділу, рівень успішності окремого працівника тощо.

Варто також зауважити, що вдосконалення процесу обробки та використання інформації з метою ефективного управління підприємством передбачає автоматизацію облікових процесів[3,138]. Тому комп'ютеризація облікової діяльності вважається важливим фактором для реалізації системи управлінського обліку на підприємстві. Сучасний ринок програмного забезпечення пропонує широкий вибір продуктів, кожен з яких має свої переваги і недоліки. Так, на багатьох підприємствах управлінський облік здійснюється за допомогою використання стандартних електронних таблиць. Ця програма не потребує значних затрат на придбання і не вимагає особливого навчання персоналу, проте для неї характерні великий ризик дублювання при введенні інформації, можливість несанкціонованої зміни інформації або її помилкового використання, а для отримання консолідованої управлінської звітності потрібно доволі багато часу. Часто з метою економії витрат на підприємствах використовують програми бухгалтерського обліку, що дозволяють здійснювати окремі операції з управління. Однак на практиці не завжди бухгалтерські дані можуть бути сумісними з управлінськими, що ускладнює технічний супровід таких програм. Через обмеженість фінансових ресурсів багато підприємств не мають можливостей щодо придбання спеціалізованих програмних продуктів і залучення

сторонніх фахівців для їх постійного обслуговування. Водночас аналіз використовуваного на вітчизняному ринку програмного забезпечення у сфері автоматизації облікових систем доводить неможливість його загального використання, так як воно не враховує управлінських потреб кожного підприємства. Тому проблема розробки спеціальних інформаційних систем управлінського обліку, які б дозволяли, враховуючи галузеві, організаційні та технологічні особливості, забезпечити потреби конкретних підприємств, залишається й надалі актуальною.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, варто наголосити на тому, що: функціонування системи управлінського обліку найперше спрямоване на задоволення потреб внутрішніх користувачів облікової інформації підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень, тому доцільність запровадження такої системи визначається на конкретному підприємстві його керівництвом. Слід пам'ятати також про те, що універсальний порядок організації управлінського обліку для всіх підприємств визначити неможливо, однак існують загальні принципи його побудови, зокрема такі: задоволення потреб персоналу різних рівнів управління у необхідній для прийняття рішень інформації, обґрунтованість інформації по кожному підрозділу та узагальнення її за центрами відповідальності, врахування організаційних та галузевих особливостей діяльності підприємства і ефективна реалізація стратегії його функціонування та розвитку тощо. Тільки успішна реалізація системи управлінського обліку є запорукою прийняття ефективних економічних рішень та виконання стратегічних і оперативних завдань господарюючого суб'єкта, а також раціонального планування його діяльності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Література:

1. Бухгалтерський управлінський облік [текст]: підруч. / [Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малуґа Н.М., Чижевська Л.В. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. - 2-ге вид., перероб. і доп.]. - Житомир: ПП „Рута”, 2002.- 480с.
2. Управлінський облік [текст]: підруч. / [Голов С.Ф.]. – Київ : Книга, 2004.- 544с.
3. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: історія, теорія, перспективи: Наукове видання.- Житомир: АСА, 2001.- 416с.
4. Управлінський облік [текст]: підруч. / [Нападовська Л.В.]. – Київ: Книга, 2004.- 544с.
5. Організація бухгалтерського обліку / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП „Рута”, 2002.- 592с.
6. Організація управління ефективним розвитком промислових підприємств в умовах ринкового конкурентного середовища: Монографія/ В.М. Гончаров, Д.В. Солоха, В.Ю. Припотень, О.А. Фесіна. – Донецьк, 2006.- 206с.
7. Управлінський облік [текст]: підруч. / [І.Д. Фаріон, Т.М. Писаренко]. – Київ: ЦУЛ, 2012.- 792с.

УДК 502: 658.012.32 (477)

*Куц Ю.М. студентка,
Науковий керівник: старший викладач
кафедри обліку, аналізу і аудиту Циган Р.М.,
КрНУ ім. М. Остроградського*

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

В умовах сучасного розвитку економіки кожне підприємство спрямовує всі свої сили на досягнення конкретного результату – отримання максимального прибутку за мінімальний час та мінімальними витратами. Зовсім забуваючи про те, що своїми поспішними рішеннями вони негативно впливають на екологічний стан довкілля. Тому

сучасний менеджмент повинен включати в себе екологічні аспекти з управління підприємством. Управлінський облік є інструментом менеджменту. В наш час доцільно видіти такий менеджмент як «екологічний».

Необхідно надати певне місце екологічному менеджменту в системі управління підприємством. Таким чином менеджмент на підприємстві ми розглянемо з екологічної сторони. «Екологічний менеджмент» поняття досить нове та розмите. Переважна більшість підприємств не вважає за потрібне його впроваджувати, тому що це додаткові затрати, але саме він та міжнародна система стандартів на якій й оснований цей менеджмент, насправді і є ключем до майбутнього чистого навколишнього середовища.

Екологічний менеджмент поняття досить цікаве, тому його досліджували науковці: Галушкіна Т.П. вивчала економічні інструменти екологічного менеджменту в теорії та на практиці[5], Андрейцев В.І. розглядав аспекти екологічного менеджменту у забезпеченні екологічної безпеки[6], Білик О.С. розглядав зміст та сутність поняття «екологічний менеджмент» та перспективи його застосування та впровадження на підприємствах України.

Таблиця

Сутність поняття «екологічний менеджмент»

Автор	Визначення
1. За даними стандартів ISO 14000 [3].	Система екологічного менеджменту - це частина загальної системи менеджменту, яка містить організаційну структуру, планування діяльності, розподіл відповідальності, практичну роботу, а також процедури, процеси і ресурси для розроблення, реалізації, оцінки досягнутих результатів реалізації і вдосконалення екологічної політики, цілей і завдань.
2. Економічний словник [4].	Екологічний менеджмент або управління якістю навколишнього середовища - це управління природоохоронною та природокористуванням підприємства.
3.Т.А.Трифоновна, Н.В.Селиванова, М.Е.Ильина [3].	Екологічний менеджмент можна визначити як спеціальну систему управління, спрямовану на збереження якості навколишнього середовища, забезпечення нормативно-правових екологічних параметрів і засновану на концепції сталого розвитку суспільства.
4. О.С. Білик.[1].	Екологічний менеджмент – це ринково орієнтований механізм, метою якого є пошук забезпечення найбільш конкурентноздатних рішень у сфері керування природоохоронною діяльністю.

Отже, проаналізувавши дослідження інших науковців можна викласти власне розуміння «екологічного менеджменту». Екологічний менеджмент – окрема система управління, спрямована на контроль за станом навколишнього середовища, а також планування, складання методик щодо покращення екологічного стану, впровадження екологічної політики та контроль за її виконанням.

Екологічний менеджмент базується на системі міжнародних стандартів «ISO 14000 - міжнародні стандарти в області систем екологічного менеджменту», яка має безпосередній вплив на управління підприємством та включає в себе ряд рекомендацій щодо правильного ведення екологічного менеджменту. На думку автора, головною рекомендацією системи ISO 14000 є ведення відкритої екологічної політики. Що представляє собою задекларований документ, який містить інформацію про цілі підприємства в екологічній сфері та методи їх досягнення. Цей документ має бути грамотно складеним та доведеним до вдома працівників підприємства та бути у вільному доступі для будь-якого користувача. На думку, розробників системи такий вид політики підприємства буде викликати більшу довіру споживачів продукції як вітчизняних так і

закордонних. Що в свою чергу позитивно вплине на попит на продукцію такого виробника. Впровадження та виконання вимог системи ISO 14000 є добровільними,

Впровадження екологічного менеджменту на підприємствах України та дотримання системи міжнародних стандартів дасть реальну можливість нашим виробникам не лише збільшити свій капітал а й попередити безліч екологічних проблем, які виникають і будуть виникати все частіше. Що з часом скажеться і на діяльності підприємств.

Література:

1. Білик О.С. Екологічний менеджмент на промислових підприємствах України: зміст та сутність поняття/Білик О.В: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua>
2. Трифонова Т.А. Экологический менеджмент./ Т.А. Трифонова, Н.В. Селиванова, М.Е. Ильина. – Владимир: ВГУ, 2003. - 291 с.
3. ISO 14000 - міжнародні стандарти в області систем екологічного менеджменту[Електронний ресурс]. – Режим доступу : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://5ka.at.ua>
4. Научно-практический журнал «Экология производства»: <http://www.ecoindustry.ru/global/manage.html>
5. Галушкіна Т.П. Экономические инструменты экологического менеджмента (теория и практика). / Т.П. Галушкіна. – Одесса: ИПРЭИ НАН України, 2000.– 280 с.
6. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юридичних факультетів вузів. – К.: Вентурі, 1996. – 208 с

УДК 658

*Ліба Н.С., к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Готельний бізнес являє собою сферу людської діяльності, яка переживатиме бурхливий розвиток у найближчі роки, оскільки він є основою туристичної галузі [10]. Існують глибокі розробки із ведення бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання в зарубіжних країнах [1, 2, 3, 4]. Потреба у результатах статистичних досліджень туризму виникає для оцінки ефективності, інвестиційної привабливості туристичних послуг [5]. В той же час бракує досліджень з аналізу доходності готелю, використанні даних управлінського обліку іноземних підприємств готельного бізнесу, конвергенції національних та міжнародних стандартів обліку та звітності щодо доходів готелю.

Успішність і конкурентоспроможність бізнесу в динамічних ринкових умовах не можлива без підвищення ефективності управління. Досягти цього можна впровадженням у практику вітчизняних підприємств готельного бізнесу управлінського обліку як цілісної, гнучкої, багатофункціональної системи, орієнтованої на задоволення специфічних інформаційних потреб оперативного та стратегічного управління з метою прийняття управлінських рішень.

Готельний бізнес являє собою сферу людської діяльності, яка переживатиме бурхливий розвиток у найближчі роки, оскільки є основою туристичної галузі. Підприємства готельного бізнесу виконують одну з основних функцій у сфері обслуговування туристів – забезпечують їх житлом і побутовими послугами під час подорожі, відпочинку та ін. (ділові поїздки, паломництво, екстремальні види спорту,

спелеологія, пізнавальний туризм тощо). Необхідною умовою для ефективної діяльності готельного господарства є раціональна організація обліку, який відіграє роль джерела інформації про господарську і фінансову діяльність і, зокрема, управлінського обліку, що дає інформацію для прийняття управлінських рішень у реальному масштабі часу.

Суть управлінського обліку полягає у тому, щоб впровадити на підприємствах готельного бізнесу систему обліку витрат і доходів, їх нормування, планування, контроль і аналіз, формування інформації для прийняття оперативних управлінських рішень і досягнення стратегічної мети у фінансово-господарській діяльності підприємств. Модель управлінського обліку залежить від внутрішніх і зовнішніх чинників. До зовнішніх чинників відносять регіон розташування готелю, платоспроможність населення, а до внутрішніх – категорію готелю, кваліфікацію і чисельність персоналу та перелік послуг, які він пропонує.

Для правильної організації управлінського обліку на підприємствах готельного бізнесу необхідно виконати такі завдання:

- сформулювати облікову політику готелю в частині управлінського обліку;
- визначити сфери відповідальності;
- розробити первинну документацію та внутрішню звітність;
- розробити методичні рекомендації щодо групування витрат за статтями й економічними елементами;
- розробити бюджети (кошториси);
- вибрати метод обліку витрат і калькулювання собівартості за основними видами наданих готельних послуг.

В умовах нестабільної економічної ситуації ефективне управління готелем повинно ґрунтуватись на бюджетуванні його діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Цільове спрямування бюджетування [1]

На підприємствах готельного бізнесу бюджетування є основою: - планування та прийняття управлінських рішень; - оцінки усіх аспектів фінансового стану підприємства; - зміцнення фінансової дисципліни і підпорядкування інтересів окремих підрозділів інтересам підприємства загалом та власникам капіталу.

Отже, ефективне управління готелем в умовах нестабільної економічної ситуації неможливо без застосування управлінського обліку. Практичне запровадження системи бюджетування, як комплексної програми планування і жорсткого регламентування витрат і доходів, забезпечить не лише беззбиткове функціонування, але й розвиток підприємств готельного бізнесу.

Література:

1. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / Голов С. Ф. - К.: Лібра, 2003.- 340 с.
2. Друри К. Управленческий й производственный учет: учебник / Друри К. - [пер. с англ.]. - М: ЮНИТИ-ДАНА, 2002.- 518 с.
3. Нападівська Л.В. Управлінський облік: підруч. для студ. ВНЗ / Нападівська Л. В. - К: Книга, 2004 - 432 с.

4. Осипенко О.П. Управленческий учет / Осипенко О. П. - М.: Экзамен, 2002. - 175 с.
5. Посібник з бухгалтерського обліку. Проект Tacis Європейського Союзу. "Навчальна програма з бухгалтерського обліку в Україні" - в 2 частинах. - 419 с.
6. Управленческий учет: учеб. пособ. / [под ред. А. Д. Шеремета]. - М: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. - 85 с.
7. Хорнгрен Ч. Управленческий учет / Ч. Хорнгрен, Дж Фостер., Ш Датар. - [10-е изд]. - [пер. с англ.]. -СПб.: Питер, 2005. - 249 с.

УДК 658

*Максименко Д.В., к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Ключовим елементом промислового підприємства як системи є його цілі. Чинник мети у більш менш вираженому вигляді завжди відігравав важливу роль у функціонуванні і розвитку підприємства і його системи управління. Проте найбільш значимим він стає в сучасних умовах, коли цілі чинять безпосередню дію практично на усі сторони діяльності підприємства.

Управління по цілям (цільове управління) – це здійснення управління й керуючих впливів таким чином, щоб орієнтувати діяльність керованого об'єкта на досягнення певних раніше поставлених цілей і завдань.

Бібліографічний аналіз думок різних фахівців показав, що сьогодні в теорії і практиці управління відносно конкретного змісту цілей підприємства домінує декілька стійких варіантів, серед яких найчастіше згадуються прибуток (доходність) і виживання в нових ринкових умовах.

Цілком очевидно, що сьогодні для більшості промислових підприємств саме чинник прибутковості (доходності), який є критерієм результату поточної і стратегічної діяльності, створює певні гарантії функціонування, полегшує доступ на ринок продукції і ресурсів, дозволяє обмежувати і долати ризики, визначає рівень добробуту працівників і власників, розширює межі бізнесу. Проте ряд фахівців вважають, що зростання прибутку і підвищення доходності, незважаючи на свою важливість для життєдіяльності підприємства, не можуть трактуватися в якості його головної мети.

Більше того, як показує практика, саме комерційна складова в цілепокладанні на підприємстві часто є предметом і причиною багатьох протиріч. Обмеженими і малопродуктивними виглядають також спроби звести суть цілей підприємств до проблеми збереження і виживання в складних ринкових умовах.

Інакше бачиться ця проблема, якщо на самозбереження і виживання дивитися як на окремий випадок і початкову умову іншої важливішої і перспективнішої проблеми, що полягає в забезпеченні активного і спрямованого розвитку підприємства.

Таке трактування мети дозволяє адекватніше відобразити реальну ситуацію, зіставити і оцінити різні наукові погляди, пояснити і підпорядкувати цільову ієрархію і багато в чому зняти суперечність в процесах формування і реалізації цілей.

Можливість трактування чинника розвитку в якості основної мети діяльності підприємства знаходить певне підтвердження і в системно-функціональному плані. Міркуючи із загальних системних позицій, слід зазначити, що мета є невід'ємним атрибутом будь-якої системи, причому цільове навантаження системи в цілому обов'язково торкається її структурних компонентів і, навпаки, цілі окремих елементів

мають бути, як мінімум, погоджені, а, як максимум, повністю підлеглі однорідним цілям самої системи.

З сучасної точки зору дуже складно вважати, що соціум, та і весь світ, що оточує нас, в цілому мають під собою строго матеріально-економічну цільову основу. При цьому припущення, що цільовою основою може бути потреба в подальшому розвитку, являється, на наш погляд, прийнятнішим. Отже, і мета підприємства як деяка складова сучасного всесвіту(соціуму) не може принципово відрізнятись за своєю суттю від спільної мети усієї системи.

Якщо на підприємство дивитися як на самостійну систему, де на окремому рівні його соціальної підсистеми можна виділити конкретних людей з їх реальними потребами і професійними характеристиками, то мета кожного працівника має бути відображенням спільної мети підприємства.

Так, по загально визнаній у світі концепції Ф. Герцберга бажання працівника співпрацювати з організацією обумовлене наявністю 2 груп чинників: мотиваторів і фрустраторів, причому рівень оплати праці відноситься до менш важливої для мотивації другої групи. А потреби в саморозвитку, самовираженні і успіху(перша група) є більше глибинними і прийнятними (при достатньому рівні матеріального забезпечення) в довгостроковому морально-психологічному, життєвому і творчому аспектах.

Таким чином, і на надсистемному, і на підсистемному рівнях(відносно підприємства) логічнішою є наявність провідної мети, яка полягає не в матеріальній вигоді, а в чомусь важливішому, глибинному і фундаментальному. В зв'язку з цим в сучасному управлінні стає усе більш очевидною і затребуваною роль різних соціальних аспектів, що є відображенням загальної цільової спрямованості підприємства, яка повинна припускати, передусім, його активний, спрямований і системний розвиток на всіх рівнях.

Дані підходи визначають рамки творчих процесів ухвалення рішень в галузі стратегічного управління, створюючи на підготовчому етапі чітку основу для формулювання місії і сприяючи надалі, на етапі вироблення конкретної стратегії, вибору точніших і перспективніших стратегічних орієнтирів. В той же час, вона припускає необхідність в поглибленому розгляді суті, змісту і особливостей розвитку як явища і як процесу саме з позицій цієї цільової спрямованості підприємства.

Крім того, виходячи з даних підходів, стає можливим уточнити і цільову спрямованість управління промислового підприємства. Загально відомо, що головним призначенням менеджменту є забезпечення досягнення цілей підприємства. Відповідно істотним чином має змінюватись змістовна основа, яка повинна обов'язково включати чинник розвитку підприємства і базуватися на ньому.

Метою менеджменту промислового підприємства слід вважати забезпечення активного і спрямованого розвитку підприємства в цілому і усіх його основних системно-функціональних компонентів. Таке трактування мети менеджменту обумовлює необхідність перегляду, аналізу і додаткового дослідження його основних категорій, включаючи управлінські функції і інструментарій.

Література:

1. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посіб. / Костенко Т.Д. та інші. – К.: Центр навчальної літератури, 2008.
2. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. для самост. вивч. дисц./ М.А. Белов, Н.М. Євдокимова, В.Є.Москалюк та ін., за заг. ред. В.Є. Москалюка. – К.: КНЕУ, 2002.
3. Радецька Л. П. , Овод Л. В. Управлінський облік: Підручник/ Радецька Л. П. – К:Академія,2007.
4. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі: навч. посіб. / К. І. Редченко. – [2-е вид., доп.]. – К.: Новий Світ, 2000.

МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Історично змінювались погляди на сутність витрат як економічної категорії, змінюються вони і досі. Адже, до недалекого минулого в Україні була чітко організована система обліку витрат, орієнтована на централізоване управління економікою з боку держави. За таких умов багато специфічної інформації про витрати конкретних підприємств не використовувалось, через це, навіть, прогресивні розробки науковців в царині управління підприємством та налагодження обліку витрат на практиці не знаходили застосування.

Реформування обліку внесло в неї певні позитивні зміни, проте організація і методика обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, що застосовується на хлібопекарських підприємствах відносно чинних стандартів не в повній мірі відповідає сучасним вимогам системи управління.

Існування різних методик калькулювання не передбачає обрання пріоритетного варіанту, пристосованого до специфіки організації виробництва на вітчизняних хлібопекарських підприємствах. Недостатньо уваги приділяється питанням інтеграції обліку з функціями планування, контролю, аналізу в управлінні формуванням витрат і його автоматизації, хоча він є однією з найскладніших та найвідповідальніших ділянок економіки хлібопекарського виробництва.

Сьогодні дуже часто постає питання щодо визначення методів обліку витрат і методів калькулювання: чи повинні методи обліку витрат і калькулювання визначатися як єдине ціле чи вони підлягають окремим класифікаціям.

Актуальність даного питання обґрунтовується тим, що в умовах ринкової економіки все більшого значення набуває показник собівартості продукції, який відображає ефективність виробництва будь-якого підприємства.

В економічній літературі теоретичним і практичним проблемам витрат та калькулювання собівартості продукції приділяється велика увага в роботах М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, О.С. Бородкіна, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, В.І. Єфіменка, В.П. Завгороднього, В.В. Сопка, В.І. Оспіцева, Н.М. Ткаченко, В.І. Петрової, М.С. Пушкаря, Л.К. Сука, М.Г. Чумаченка, Л.М. Янчевої та ін.

Виробництво продукції супроводжується певними витратами. При цьому загальні витрати підприємства не можуть комплексно характеризувати ефективність діяльності підприємства, оскільки зменшення (збільшення) їх величини не завжди свідчить про підвищення (зниження) ефективності роботи підприємства. Тому для детальнішого оцінювання економічної ефективності прийнятих рішень, аналізу роботи підприємства та його структурних підрозділів, обґрунтування ціни виробів, визначення їх рентабельності, формування оптимальної виробничої програми, пошуку резервів зниження виробничих витрат тощо розраховують (калькують) собівартість окремих виробів. Собівартість продукції показує величину затрат на виробництво продукції, яку підприємство повинно відшкодувати для забезпечення безперервного виробництва.

Особливості калькулювання собівартості продукції на хлібопекарському підприємстві визначаються характером перероблюваної сировини та виробленої продукції, технологічними процесами, організацією виробництва. Вибір об'єкта калькулювання на хлібопекарських підприємствах обумовлений особливостями окремих її галузей, а саме: особливостями технологічного процесу, характером перероблюваної

сировини, характером виготовлюваної продукції, організаційною структурою підприємств тощо.

Головним об'єктом калькулювання є готові вироби, які виробляються підприємством.

Особливістю хлібопекарного виробництва є відсутність або невеликі обсяги незавершеного виробництва, що впливає на організацію управління ресурсами та витратами. Це також зумовлює тісний взаємозв'язок між організацією технологічного процесу, нормуванням витрат борошна та інших матеріалів у виробництві, технічними вимогами до якості готової продукції порядком ведення обліку, особливо управлінського та виробничого і калькулюванням. Врахування технології забезпечує правильну закладку борошна і матеріалів за виробничою рецептурою, а також можливість контролю за дотриманням затвердженої рецептури і норм витрат борошна, полегшується перевірка залишків матеріальних цінностей при їх передачі однією бригадою іншій.

Облік витрат на виробництво й розрахунок собівартості продукції необхідно організувати так, щоб була можливість постійного проведення аналізу і контролю за змінами собівартості в цілому й у розрізі витрат, що її формують.

В залежності від виду продукції, робіт і послуг, її складності, типу, характеру технологічного процесу і організації виробництва на промислових підприємствах можуть застосовуватися різні методи обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції. Основними методами являються наступні: простий (однопредільний), позамовний, по передільний, нормативний.

На практиці можуть застосовуватися комбіновані методи обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції, які дозволяють максимально використовувати привілеї окремих методів для прийняття управлінських рішень.

Хлібопекарська промисловість є матеріаломісткою та достатньо енергомісткою. У хлібопекарській промисловості при виборі методу калькулювання собівартості продукції необхідно базуватися на першочерговому впливі технологічних особливостей виробництва, які впливають і на формування техніко-економічних показників діяльності структурних підрозділів.

Вирішити існуючу проблему ефективного розвитку хлібопекарських підприємств неможливо без удосконалення, насамперед, системи управління формуванням витрат і собівартості продукції, тому що рівень конкурентоспроможності продукції та загальні результати господарської діяльності багато в чому залежать від рівня витрат.

Як підсумок можна визначити, що методи обліку витрат на виробництво та методи калькулювання собівартості спрямовані на досягнення різних цілей, що і доводить їх відмінність і необхідність існування кожного із них на підприємствах для організації ефективної системи обліку витрат на виробництво

УДК 338

*Микуланинець С.І., асистент
кафедри менеджменту та управління економічними процесами,
Мукачівський державний університет*

ВПЛИВ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нестабільність економічної ситуації, підвищення конкуренції на ринку та зменшення доходів вимагають від керівників підприємств пошуку дійових методів управління господарською діяльністю. Ефективність функціонування підприємств у цих умовах залежить від раціонального використання всіх видів ресурсів, що зумовлює

необхідність переходу до єдиної системи управління витратами. Побудова та вдосконалення цієї системи забезпечить конкурентоспроможність продукції за рахунок більш низьких витрат і цін, наявність якісної й достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції та її позиції на ринку порівняно з продукцією інших виробників, надання об'єктивних даних для упорядкування структури доходів і видатків підприємства, прийняття ефективних управлінських рішень.

Ефективне управління витратами є запорукою раціонального використання ресурсів та їх максимальної віддачі. Управління витратами передбачає управління процесами та факторами, що впливають на формування витрат, їх рівень та склад, головне в якому – попередження нераціонального використання ресурсів.

Традиційна система управління витратами не є ефективною, оскільки не забезпечує: точність і своєчасність формування витрат, оцінку структури і динаміки витрат, організацію надання інформації керівництву підприємства для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Внаслідок цього управління витратами носить формальний характер, а пошук шляхів їх скорочення є несистемним.

Важливою складовою процесу управління витратами підприємства є визначення впливу їх зміни на ефективність підприємства. На сьогоднішній день існує багато підходів до визначення поняття ефективності управління. На підставі узагальнення різних підходів запропоновано наступне визначення: ефективність управління – це характеристика результативності функціонування системи управління, що забезпечує досягнення цілей підприємства і визначається співвідношенням результату від реалізації управлінських заходів з розміром витрат, необхідних для їх впровадження.

Зовнішня ефективність управління характеризується ступенем досягнення цілей та ступенем виконання планів діяльності підприємства. Внутрішня ефективність може бути охарактеризована за допомогою показників економічної, фінансової, ресурсної ефективності, а також показників, що характеризують соціальний, науково-технічний та екологічний ефект управління підприємством. Фінансова ефективність характеризується приростом доходу підприємства, сумою чистого прибутку, що безпосередньо пов'язано зі зменшенням рівня витрат, оскільки витрати та прибуток підприємства мають зворотній зв'язок[1].

Ефективність у широкому значенні цього слова означає співвідношення між результатом (ефектом) та витратами. Під ефектом розуміють результат реалізації заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва за рахунок економії всіх виробничих ресурсів [3].

Система управління витратами була створена інженерами і технологами у другій половині XIX ст. у США. Її мета формулювалася так: надання необхідної інформації управлінцям для здійснення контролю і прогнозування витрат, вибору найефективніших шляхів розвитку підприємства, прийняття оперативних управлінських рішень. Суть системи полягає у забезпеченні інформації для ефективного управління підприємством.

Основним завданням системи управління витратами є детальний облік витрат виробництва, пов'язаних з використанням ресурсів і калькулюванням собівартості продукції з метою пошуку резервів зниження витрат на одиницю продукції. Система управління витратами спрямована на задоволення виключно внутрішніх потреб підприємства при управлінні його виробничо-збутовою діяльністю. Вона не обмежена у виборі методів і розробляється відповідно до особливостей організаційної структури, тактичних та стратегічних цілей підприємства, технологій виробництва продукції та вимог виробничих процесів.

З метою підвищення ефективності функціонування підприємства потрібно організувати управління витратами в різних аспектах, що дає змогу всебічно аналізувати рівень витрат та встановлювати їх відповідність визначеним нормам та запланованим показникам.

В теперішній час, який супроводжується кризовими явищами у світовій економіці, як ніколи гостро постають завдання забезпечення ефективного функціонування підприємства в ринковому середовищі. Передусім, підприємствам, незалежно від форм власності, галузі функціонування та місцезнаходження, необхідно налагодити адекватну систему управління. Як свідчить світова практика, основним засобом побудови ефективного управління є система управління витратами. Її головне завдання — забезпечити керівництво підприємства необхідною інформацією для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень. Ефективність управління може бути визначена як відношення певного результату прийнятих рішень до витрат, пов'язаних з виконанням цих рішень [7].

У загальному вигляді ефективність організації можна охарактеризувати як співвідношення між ціною продукції, її собівартістю та якістю. У ринковій економіці це співвідношення має певні закономірності: зростання якості продукції призводить як до збільшення виробничих витрат, так і до підвищення ціни [3]. Однак темпи зростання собівартості повинні бути нижчими за темпи збільшення ціни. Якщо ж відбувається зворотний процес, то він означає зниження ефективності діяльності організації.

Важливу роль система управління витратами відіграє у визначенні стратегії поведінки підприємства, тобто в обґрунтуванні управлінських рішень під впливом зовнішнього економічного середовища. Не менш значна роль належить їй і в налагодженні ефективного внутрішньогосподарського управління. Система управління витратами передбачає структуризацію внутрішнього середовища підприємства шляхом виокремлення в ньому центрів відповідальності, що полегшує постановку цілей підсистемам управління. Ця управлінська процедура здійснюється у формі бюджетування та на основі диференціації функцій підрозділів відповідно до характеру й обсягів їх відповідальності. Бюджети підрозділів можуть мати різну побудову, періодичність складання та контролю, різну календарну деталізацію. Для більшості підприємств, на нашу думку, доцільно формувати річні бюджети з помісячною деталізацією основних показників і виробничі бюджети на цикл виробництва для визначення їх реальної прибутковості або збитковості. Під час розробки бюджетів використовують охарактеризовану вище класифікацію витрат на постійні та змінні, наявну на підприємстві нормативну базу, тобто адаптовані до конкретних умов норми виробітку, виробничих затрат тощо. Враховуються й економічні нормативи, до яких належать норми амортизації, плата за землю, параметри матеріального стимулювання тощо [1].

Отже, система управління витратами створює достовірні й надійні інформаційні масиви для прийняття управлінських рішень у процесі поточної виробничо-фінансової діяльності господарства. Удосконалення цієї системи є особливо актуальним для ефективного функціонування будь-якого підприємства. З цією метою запропоновано здійснювати управління витратами на основі структуризації внутрішнього середовища підприємства шляхом виокремлення в ньому центрів відповідальності та бюджетування і аналізу ефективності реалізації стратегій управління як в кожному з них окремо, так і синтезувати загальні результати на рівні підприємства. Для вдосконалення системи управління витратами необхідно здійснювати пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

Література:

1. Гречан А.П. Роль системи управління витратами в забезпеченні ефективності функціонування підприємства / Гречан А.П., Радіонова Н.Й. // Вісник ЖДТУ. - №3 (53) – С. 43-45.
2. Економіка підприємства: Підручник. За ред. Акад. С.Ф. Покропивного. 2-е вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001.

3. Немцов В.Д., Довгань Л.Є. Стратегічний менеджмент. Навч. посібник. – К.УВПК Ексоб, 2001.
4. Осовська Г.В. Основи менеджменту. Навч. Посібник. – К.: Кондор, 2003.
5. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. / За ред. Москалюка В.Є. – К.: КНЕУ, 2002.
6. Погорелов Ю.С. Принципові підходи до оцінювання розвитку підприємства / Ю.С. Погорелов // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2007. – № 4. – Т.1. – С. 56–59.
7. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. Посіб. – К.: Каравела, 2003.
8. Трубочкин М.И. “Управление затратами предприятия: учебное пособие для вузов”, ИНФРА-М, 2005г.
9. Управління підприємствами: сучасні тенденції розвитку : [монографія] / Н.П. Гончарова, О.С. Федонін, Г.О. Швиданенко та ін. / [за ред. О.С. Федоніна]. – К.: КНЕУ, 2006. – 288 с.

УДК 657.471

Мостовенко Н.А.

*к.е.н, доцент кафедри банківської справи,
Луцький національний технічний університет*

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

Посилення глобалізації світового економічного простору призводить нині до загострення конкуренції не лише між виробниками на внутрішньому ринку, а й на рівні світових виробників. Тому забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання потребує впровадження нових стратегічних підходів в традиційну систему управління підприємством. Так історично склалося, що інфляційні процеси, які супроводжують економіку більшості постсоціалістичних країн, здійснюють особливий вплив на практику ціноутворення: зростання відпускних цін формує прибуток, а шляхи зменшення витрат залишаються у товаровиробників поза стратегічним плануванням. Насичення товарного ринку, можливість придбати імпортний товар, який традиційно розглядається як більш якісний, призводять до підвищення вимог споживачів до якості та споживчих характеристик товарів. Це змушує виробників по новому оцінювати рівень своєї бізнес-компетенції, а також вести пошук шляхів ефективного управління витратами.

У сучасних дослідженнях побудова системи управління витратами зосереджується, переважно, на удосконаленні методів нормування, обліку і калькулювання витрат на виготовлення продукції та організації їх аналізу й бюджетування. Як відомо, бухгалтерський облік, як форма інформаційних технологій, за допомогою облікових процедур володіє широкою базою даних для економічного аналізу. Отже, важливим завданням в стратегічному плануванні є використання накопичених даних в управлінському процесі саме з метою прогнозування. Процес прогнозування в системі стратегічного планування витрат ґрунтується на аналізі господарської діяльності підприємства і дозволяє виявити існуючі й нагальні проблеми. Прогнозування витрат сприяє уточненню стратегії їх зниження, що може довго залишатися незмінною, а іноді уточнюватись внаслідок щорічної перевірки її спрямованості [1]. У свою чергу, Максименко Д.В. слушно зауважує, що ретроспективний характер традиційних фінансових показників, джерелом яких є система бухгалтерського обліку та фінансової звітності, суттєво зменшує їх цінність для прийняття стратегічних управлінських рішень [2].

Під стратегічним управлінням витратами розуміють систему методів обліку та аналізу витрат, що забезпечує вибір стратегії на основі планування та прогнозування раціонального використання витрат підприємства, контроль за забезпеченням необхідного рівня витрат у процесі фінансово-господарської діяльності та інформаційну підтримку при ухваленні всіх управлінських рішень, що дозволяє реалізовувати стратегію підприємства [3]. Колісник Г.М. вважає, що стратегічне управління витратами – це реалізація концепції, в якій поєднуються сукупність економічних, організаційних та управлінських процедур, інструментів та методів, спрямованих на досягнення конкурентних переваг виробництва продукції, надання послуг з мінімальними витратами Метою стратегічного управління витратами підприємства є довготермінове забезпечення його економічної ефективності за умов впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень та поведінку витрат [1].

Сьогодні існує багато методів управління витратами, прийняті як і в управлінському обліку та у стратегічному менеджменті, але зробити вибір окремого методу, який найбільш доцільно використовувати у тому чи іншому випадку досить складно. Серед сучасних підходів виділимо такі:

- 1) управління витратами підприємства за етапами його життєвого циклу;
- 2) аналіз ланцюжка створення цінності (вартості, корисності);
- 3) стратегічне позиціонування компанії на ринку;
- 4) аналіз і управління чинників, що формують витрати.

Щодо першого підходу, то з метою оптимізації витрат, усі стадії життєвого циклу продукту можна об'єднати у три етапи (табл. 1).

Таблиця 1

**Відповідність методів управління витратами
етапам життєвого циклу продукту [4]**

Методи управління витратами	Етапи життєвого циклу
Таргет – костинг, LCC-аналіз, директ-костинг, метод ABC	дослідження, проектування та розробка, створення дослідного зразка
Кайзен-костинг, LCC-аналіз, метод ABC, CVP-аналіз, бенчмаркінг витрат	виробництво та комерціалізація нового виробу
Стандарт-костинг, LCC-аналіз, абзорпшн-костинг, кост-кілінг, метод VCC	вихід продукту з ринку

Зазначені методи дозволяють визначити носіїв витрат, що є важливим моментом для управління витратами з урахуванням технологічної специфіки підприємства. Без сумніву, ціна на продукцію безпосередньо залежить від рівня витрат на її виробництво та очікуваних фінансових результатів підприємства. Тому метою управління витратами за життєвим циклом продукції є мінімізація витрат на одиницю виробленої продукції, зменшення частки непродуктивних витрат в загальних витратах підприємства.

Концепція ланцюжка цінності, започаткована у працях М. Портера, базується на формуванні й управлінні витратами, враховуючи витратоутворюючий механізм впродовж всього ланцюжка, у межах узгодженого набору видів діяльності – від первинних джерел сировини до готової продукції або послуг, отриманих кінцевими споживачами. Класичний ланцюжок цінностей М. Портера, що використовують при стратегічному управлінні витратами окремого підприємства, складається з шести ланок: сировина; дослідження і розробки; виробництво; маркетинг; розподіл; обслуговування. Кожен елемент ланцюга розглядається з призми використання її у виробничому процесі, так і з призми спожитих нею ресурсів [3; 5]. Ця концепція передбачає вихід управління витратами за межі підприємства. Суттєву перевагу підприємство може отримати, втручаючись у роботу постачальників (для їх вигоди) та отримавши для себе певні переваги по витратах. Також підприємство може суттєво розширити свої конкурентні переваги, наприклад за рахунок післяпродажного обслуговування клієнтів.

Основна ідея концепції стратегічного позиціонування полягає у включенні до сфери управлінського обліку й аналізу витрат детальної інформації про стратегічний

розвиток підприємства, галузі та економіки в цілому. За М. Портером, підприємство може витримувати конкуренцію здійснюючи низькі витрати (лідерство на основі зниження витрат) або пропонуючи продукцію, яка краща за продукцію конкурентів (диференціація продукції та фокусування) [3; 5]. У межах цієї стратегії аналіз витрат, як функція процесу управління витратами, використовується для визначення стратегічної позиції підприємства. М.А. Проданчук справедливо зазначає, що сьогодні головною ціллю стратегічного позиціонування підприємства стає не перемога над конкурентами, а запровадження інноваційних бізнес-моделей. Саме широке запровадження інновацій дозволяє сучасним компаніям самим створювати нові ринки, що призводить до необхідності переосмислення моделей стратегічного позиціонування.

Початково концепція витратоутворювальних чинників була сформульована на Заході у 60-х роках ХХ ст. Вона розглядає структурні чинники як теоретичну основу управління витратами. Ефект оптимізації при цьому забезпечується не в результаті зміни складу витрат (обліковий бухгалтерський аспект), а за рахунок ефективного використання внутрішньогосподарських ресурсів та підвищення їх оборотності (економічний аспект) [2].

У сучасних публікаціях широко висвітлено зміст чинників, які здійснюють найбільший вплив на витрати. Наприклад, у дослідженні М.А. Проданчука зазначено, що Б. Карлоф виділяє дев'ять ключових факторів, які впливають на діяльність підприємства: корпоративна місія, конкурентні переваги, організація бізнесу, продукція, ринки, ресурси, структурні зміни, програми розвитку, культура та компетентність управління [3]. За теорією Ріле, усі витратоформуючі фактори поділяють на структурні та функціональні. Німецький вчений Г. Фандель усі фактори, що впливають на витрати, поділяє на виробничі, які є головними і мають безпосередній зв'язок із виробництвом, та позавиробничі, що пов'язані з іншими невиробничими сферами діяльності підприємства. Г.О. Партин виділяє такі витратоформуючі фактори: технологічні, організаційні, фінансово-економічні. В окремих дослідженнях уся сукупність факторів розглядається з позиції зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства (теорія А.А. Томпсона та А.Дж. Стрікланда).

Таким чином, окремі концепції управління витратами ґрунтуються на облікових характеристиках витрат і відображають бухгалтерський бік управління ними, інші – розкривають економічний зміст витрат як важливий об'єкт управління. Дослідження існуючих концепцій дозволяє стверджувати, що для прийняття стратегічних управлінських рішень в умовах відкритої економіки зростаючого значення набуває запровадження виробничих та продуктових інновацій, обрана конкурентна стратегія підприємства та інформація нефінансового характеру.

Література:

1. Колісник Г.М. Сутність системи стратегічного управління витратами підприємницьких структур в умовах конкуренції / Г.М. Колісник // Науковий вісник НТЛІУ України. – 2013. – Вип. 23.16. – С. 227 – 239.
2. Максименко Д.В. Еволюція управлінського обліку та його сучасні концепції / Д.В. Максименко. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://msu.edu.ua/visn/archive/002/23.pdf>
3. Проданчук М.А. Стратегічне управління витратами аграрних підприємств / М.А. Проданчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1437/35/>.
4. Черкасова Т.І. Інструменти управління витратами промислового підприємства / Т.І. Черкасова, О.С. Цуркаль. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=72704>.
5. Кальєніна Н.В. Формування концепції стратегічного управління витратами / Н.В. Кальєніна // Держава та регіони, Серія: Економіка та підприємництво. - №7. – 2009. - С. 91-93.

РЕЛЕВАНТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

За сучасних умов розвитку трансформаційних процесів, що відбуваються в економіці, і стрімким розвитком ринкових відносин надзвичайно актуальними є питання застосування управлінських технологій, які дозволяють мобілізувати управлінський потенціал суб'єктів господарювання та досягати високого рівня конкурентоспроможності. Питання ефективності управління та раціоналізації управлінських рішень є одним з основних завдань управління підприємством, проте вони не мають однозначних рішень, а тому необхідність теоретичного обґрунтування моделювання управлінських рішень зумовлює актуальність розробки та впровадження релевантності управлінських процесів, які сприятимуть максимізації ефективності прийняття управлінських рішень на підприємствах [2].

Питання релевантності інформації займає важливе місце при здійсненні господарської діяльності. На сьогоднішній день дослідження даного поняття розглядаються як в науковій так і в періодичній літературі. Праці багатьох вітчизняних науковців присвячено його вивченню, зокрема таких як Проценко В. М. [2], Фаріон В. Д. [3], Голов С. Ф., Пушкар М. С.

Значна увага приділяється якості управлінської інформації, ступінь релевантності якої відображає можливість ефективного її використання. Завданням бухгалтера є забезпечення менеджера такою інформацією. Облікова інформація, що використовується для прийняття управлінських рішень, повинна бути релевантною, своєчасною та достовірною.

Релевантність означає, що дані бухгалтерського обліку мають задовольняти конкретні інформаційні потреби користувачів. У системі бухгалтерського обліку накопичується багато інформації, але це не означає, що ця вся інформація буде корисною для менеджера. Релевантною є тільки та інформація, що може вплинути на рішення менеджера. При цьому інформація має надаватися менеджеру вчасно, оскільки з часом вона втрачає свою цінність та актуальність. Дані бухгалтерського обліку, що складають основу прийняття того чи іншого управлінського рішення не повинні містити помилок чи суб'єктивних оцінок. Таким чином, роль бухгалтера в процесі підготовки рішення полягає у своєчасному забезпеченні менеджера достовірною і релевантною інформацією, що є однією з основних умов для прийняття найбільш ефективного управлінського рішення. Ці рішення можуть стосуватися як довгострокових перспектив розвитку підприємства, так і поточних, таких що виникають в процесі господарської діяльності. Прийняття рішення передбачає вибір з кількох можливих варіантів (альтернатив), що найкращим чином забезпечить досягнення поставлених результатів [1].

Переважає більшість авторів виділяє такі ознаки релевантності:

- пов'язані з відповідною альтернативою і можуть вплинути на прийняття рішень, тобто для різних рішень релевантні дані будуть різні;
- стосуються лише майбутнього, тобто їх можна уникнути при виборі однієї з альтернатив.

Включення нерелевантної інформації або ігнорування будь-яких релевантних даних призведе до того, що рішення керівництва буде засновано на невірних даних і, в кінцевому рахунку, прийняті рішення виявляться невірними.

Релевантною може бути тільки інформація, що відноситься до майбутнього управлінського рішення. Релевантна інформація не має змоги впливати на минулі події чи

фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання, проте, вона є необхідною для формування основної бази для прогнозування величини і поведінки майбутніх витрат.

Оскільки значна частина управлінських рішень пов'язана з аналізом доходів і витрат то в науковій практиці розрізняють релевантні доходи, такі що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення, та релевантні затрати – затрати майбутніх періодів, які є результатом прийнятого рішення і впливають на грошові потоки.

Доходи і витрати які зростатимуть чи зменшуватимуться в наслідок вибору певного управлінського рішення є релевантними. Така інформація характеризує додаткові вигоди й втрати, пов'язані з діями щодо вибору однієї з альтернатив[3].

Процес впровадження елементів релевантності в моделюванні управлінських рішень засновано на переробці вхідної інформації у результативну інформацію, використану для прийняття рішення. В організаційних системах управління здійснюється на основі обробки, головним чином, економічної інформації в обсязі, необхідному і достатньому для вирішення управлінських завдань.

Отже, міра релевантності інформації залежить від обраного управлінського рішення яке представлено сукупністю різних альтернатив та залежить від результатів які повинні бути досягнуті в наслідок його впровадження. Релевантність інформації для прийняття управлінських рішень є запорукою знаходження оптимальної альтернативи пов'язаної з визначенням доходів і витрат компанії, майбутній приріст грошових коштів, величина яких залежить від розглянутих варіантів рішення.

Література:

1. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник / С. Ф. Голов, – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
2. Проценко В. М. Формування управлінських рішень на основі релевантного підходу [Текст] / В. М. Проценко / Економіка та управління підприємствами. – 2013. –№ 4 (24). – с. 131-138.
3. Фаріон І. Д. Управлінський облік: підручник // І. Д. Фаріон, Т. М. Писаренко – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 792 с.

УДК 657.1

*Онищенко О. В. к.е.н., старший викладач
кафедри обліку, аналізу і аудит,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
Чернова Г. Ю. студентка,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В умовах зростаючої потреби підприємств працювати економічно, дієво і ефективно, управлінський облік має потенційно важливу роль в підвищенні якості планування, контролю та прийняття рішень. Варто відзначити нестабільність і ризикованість діяльності малого і середнього підприємництва. За таких умов питання ефективності управління та ведення обліку стають особливо актуальними.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 №996-XIV управлінський облік прирівнюють до внутрішньогосподарського, його ведення є добровільним - на розсуд керівництва і є комерційною таємницею підприємства [3].

Більшість керівників малого та середньобізнесу готові використовувати нові управлінські методи при рішенні різних задач, основною метою ведення яких є забезпечення внутрішніх користувачів підприємства інформаційною базою для прийняття оперативних рішень по широкому колу питань економічного характеру.

За допомогою даних управлінського обліку розробляються плани та бюджети підприємств; проводиться розподіл ресурсів підприємства; здійснюється управління витратами та шляхи їх скорочення; приймаються рішення по ціноутворенню; виявляються та усуваються «слабкі» сторони; оцінюється ефективність діяльності підприємства.

Особливістю даного виду обліку є відсутність жорсткої регламентації з боку законодавства, а його обмеження визначаються лише потребами користувачів. Менеджери, використовуючи дані бухгалтерського обліку, подають інформацію у довільній, але водночас зрозумілій формі, що підвищує ефективність її використання.

На фоні недостатньої урегульованості діяльності вітчизняних підприємств, слабкорегламентація управлінського обліку з боку підприємства водночас сприяє і заважає його впровадженню та ефективному використанню. Оскільки, з одного боку, відсутність обмежень дає свободу в виборі методів його введення, а з іншого не гарантує негайного позитивного результату.

Обсяги і види ведення управлінського обліку відрізняються, залежно від:

- розміру підприємства;
- фінансових обмежень;
- вимог кінцевих користувачів до інформації;
- досвіду і кваліфікації вищого керівництва підприємства;
- галузі до якої відноситься підприємство [1].

Розглядаючи особливості ведення управлінського обліку на малих та середніх підприємствах, доцільно зазначити, що їх частка в ВВП України складає менше 10-15%, це в 5 разів менше ніж країнах ЄС [2]. Малі та середні підприємства (МСП) розглядаються як потенційна рушійна сила для стимулювання зростання української економіки. Вимоги до МСП згідно з законодавством наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Вимоги до малих та середніх підприємств

Вимоги	Малі підприємства	Середні підприємства
1	2	3
Валовий дохід	до 70 млн. грн.	від 70 до 100 млн. грн.
Чисельність працюючих осіб	до 50	від 50 до 250

Джерело: складено авторами [3]

Як показує практика, малі та середні підприємства часто не в змозі використовувати увесь існуючий досвід управлінського обліку для досягнення ними фінансових цілей. Це пов'язано з недостатністю досвіду по його організації та недоцільністю наявності на підприємствах з невеликою чисельністю працюючих окремої посади менеджера по веденню управлінського обліку. Тому доцільно розширюючи повноваження бухгалтерів, покладати на них обов'язки по його веденню.

Наразі стоїть питання про розробку рекомендацій по впровадженню управлінського обліку та базових внутрішніх звітних форм. Сучасні економічні умови спонукають на подальше практичне дослідження доцільності, ефективності та шляхів поліпшення впровадження управлінського обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу.

Література:

1. Management Accounting Practices of (UK) Small-Medium-Sized Enterprises (SMEs) [Електронний ресурс]. - режим доступу: http://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_leadership_docs/Management%20and%20financial%20accounting/ManagementAccountingPracticesOfSmall-Medium-SizedEnterprises.pdf

2. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. - режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 №996-XIV [Електронний ресурс]. - режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

4. Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів України питань регулювання підприємницької діяльності» від 18.09.2008 №523-VI [Електронний ресурс]. - режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/523-17>

УДК 657

*Павлова С.В. к.е.н., старший викладач
кафедри обліку і аудиту*

Павленко А. Л., студентка

Волинський інститут економіки та менеджменту м.Луцьк

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВА

Управлінський облік –це система ідентифікації, вимірювання, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі фінансово-операційної інформації, яка використовується в управлінні для здійснення планування, оцінки і контролю у середині підприємства, забезпечення і використання його матеріальних та трудових ресурсів і відповідальності за них.

Історично управлінський облік виник шляхом перетворення обліку виробничих витрат і собівартості продукції, який називався виробничим обліком (cost accounting), в управлінський, що забезпечує управління інформацією для прийняття рішень, пов'язаних із виробничими витратами (management accounting)

У своєму розвитку управлінський облік пройшов ряд етапів (стадій), які дозволили йому стати інформаційним підґрунтям ефективного управління будь-яким підприємством, оскільки в сучасних умовах цей облік оперує безліччю методичних прийомів і способів, які дозволяють виявляти, вимірювати, реєструвати, групувати, узагальнювати інформацію для потреб управління.

Служба управлінського обліку найчастіше підпорядковується фінансовому директору. Важливо забезпечити: розуміння й проектантами стратегічних цілей бізнесу, місця управлінського обліку в системі управління, особливостей організації та технології виробництва та їх впливу на побудову системи обліку, сучасної позиції підприємства у бізнес-середовищі; усвідомлення того, що бухгалтерія повинна мати відповідні поля взаємодії з іншими структурними підрозділами підприємства; проектування впливу організації системи підготовки інформації на показники-індикатори діяльності підприємства (сприятливі та несприятливі економічні та фінансові наслідки застосовуваних способів ведення обліку); вибір варіанту назви структурного підрозділу, його керівника, та співробітників.

Основним завданням управлінського обліку на підприємстві є інформаційна підтримка процесів підготовки управлінських рішень і контролю за їх виконанням, тобто управлінців будь-якого рівня для забезпечення більшзважених і продуктивних рушень. При чому на підприємстві повинна бути одна платформа, на якій зосереджуються усі дані всіх підрозділів; яка дозволяє обмінюватися інформацією всім учасникам процесу. Тому, цілком логічним є той факт, що побудова управлінського обліку на підприємстві буде націлена на задоволення потреб користувачів управлінської звітності, а розрахунок ключових показників такої звітності є підґрунтям при виборі способів і прийомів ведення обліку.

Облік витрат є інформаційним базисом для управління витратами. Процес управління витратами передбачає вибір з набору альтернативних управлінських рішень, наслідком яких є збереження або зміна рівня витрат. Виключення економічно недоцільних витрат дозволяє без збитку для виробничої діяльності компанії поліпшити його фінансові результати. Доцільність витрат визначається на основі критерію співвідношення результатів з витратами в різних розрізах, зокрема в розрізі окремих одиниць і видів

продукції. Тому вибір методу калькуляції собівартості і розподілу витрат може виявитися одним з ключових чинників правильності і обґрунтованості управлінських рішень

Необхідність сучасних методів обліку непрямих витрат викликана тим, що вживання традиційних підходів не дозволяє реалізувати завдання управлінського обліку. Спрощені способи розподілу непрямих витрат на основі праці основних працівників, що усе більш знижується, не можуть бути виправдані, особливо тепер, коли витрати на обробку інформації більше не є перешкодою для впровадження сучасніших систем обліку витрат. Зросла альтернативна вартість поганої системи інформації і знизилася витрати на ведення сучасніших систем обліку витрат, а також виріс попит на точніші дані по собівартості продукції. Все це стало причиною до виникнення і застосування обліку витрат за видами діяльності (ABC –Activity Based Costing), яку також називають функціонально-орієнтованою системою, що передбачає спершу групування накладних витрат за видами діяльності (процесами, операціями), а потім розподіл їх між видами продукції (або окремими замовленнями), виходячи з потреби останніх у відповідних видах діяльності. Функціональні системи передбачають застосування виключно причинно-наслідкових залежностей для розподілу непрямих витрат. Тому при використанні таких систем на поліграфічних підприємствах підвищиться рівень точності розрахунку собівартості, будуть створені необхідні передумови для аналізу окремих витрат та прийняття відповідних управлінських рішень щодо їх зниження.

Види діяльності підприємства управлінського обліку:

1. Діяльність на рівні бренду –це головним чином види діяльності, направлені на маркетинг і розробку конкретного бренду.

2. Діяльність на рівні замовлення –це види діяльності, які пов'язані з прийманням, оформленням і доставкою замовлення покупцеві.

3. Діяльність на рівні покупця –це види діяльності, які пов'язані з підтримкою окремого покупця або залученням потенційного покупця.

4. Діяльність на рівні каналу постачання –це види діяльності щодо підтримки каналу постачання, управління цим каналом, рекламу і маркетинг.

5. Діяльність на рівні ринку –це види діяльності щодо впливу на широкі класи покупців, включають рекламу, просування, маркетинг і основні дослідницькі розробки.

При впровадженні функціональних систем для кожного виду діяльності обирається відповідний чинник (провідник, фактор) витрат. Вибір провідника полягає у виявленні залежності між витратами виду діяльності та їх чинником, що відбувається на основі аналізу формування витрат на підприємствах. Кількість чинників витрат залежить від розміру і складності процесів підприємства. Компанії із складними процесами мають тенденцію до зростання числа чинників витрат. Витрати на удосконалення технології й організації виробництва, медичне страхування, підготування та перепідготовку кадрів, пожежну і сторожову охорону за неможливості встановлення причинно-наслідкової ознаки в запропонованій системі відносяться безпосередньо на собівартість замовлень пропорційно до виробничих витрат на їх виготовлення.

Отже для всіх підприємств неможливо визначити єдиний порядок організації управлінського обліку. Тому можна зупинитися тільки на загальних принципах його організації. Основними з них є такі: задоволення потреб користувачів різних рівнів управління; обґрунтованість по відношенню до кожного виробничого підрозділу, де виникають відносини типу "обсяг діяльності - витрати - прибуток"; узагальнення інформації за центрами відповідальності, місцями виникнення витрат; контроль діяльності кожного центру відповідальності з використанням системи бюджетів.

Раціональна організація обліку доходів і витрат надасть можливість: достовірно визначати собівартість (продукції, товарів, робіт, послуг) для різних цілей; здійснювати дієвий контроль за формуванням витрат та доходів за ієрархічними рівнями, зберіганням і рухом товарно-матеріальних цінностей, використанням будь-яких ресурсів у процесі господарської діяльності; своєчасно виявляти конкретних винуватців відхилень від

запланованого, винуватців шкоди, заподіяної нестачею, крадіжкою, перевитратами (збитками), втратою економічної вигоди; аналізувати причини зростання витрат та зниження рентабельності; застосовувати більш гнучку політику ціноутворення; якісно планувати обсяги реалізації, асортиментну політику, розмір витрат .

УДК 657

*Павлова С.В. к.е.н., старший викладач
кафедри обліку і аудиту*

Шкльода Т. С., студентка

Волинський інститут економіки та менеджменту м.Луцьк

ОСОБЛИВОСТІ СТАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

Важливим методологічним питанням управлінського обліку є його місце в системі рахунків бухгалтерського обліку, оскільки незалежно від підходу до організації управлінського обліку частина інформації про витрати і доходи формується в системі рахунків бухгалтерського обліку. У різних країнах цю проблему розв'язують по-різному.

В сучасних умовах планування стратегічного розвитку є вирішальним для будь-якого підприємства, що здійснює діяльність та організації управлінського обліку.

За таких умов провідна роль має належати прийняттю та реалізації стратегічних рішень, що вимагає від апарату управління більш виважених і перспективних дій. Управлінський облік є досить важливим в процесі прийняття будь-якого управлінського рішення, а тим більш стратегічного, він полягає у виборі однієї з багатьох альтернатив. При цьому, у довгостроковій перспективі такі можливі альтернативи, або ж сценарії розвитку підприємства, матимуть назву стратегій. Під час обрання однієї з них матимуть прояв основні функції апарату управління, що реалізуються на таких етапах:

- Мотивація прийняття певного рішення має відображати потребу організації, що пов'язана з її економічною діяльністю. Наприклад, необхідність збільшити прибуток, завоювати ринковий сектор, розробити нову лінію продукції та ін. Чітке визначення мотивації дозволить конкретно обрати дії для досягнення мети;

- Стратегічний аналіз передбачає ретельний аналіз зовнішніх та внутрішніх умов функціонування організації. Відповідно до результатів аналізу має бути надана оцінка діяльності фірми, сформована її місія, стратегічна ціль і розроблені концептуальні основи стратегії;

- Прийняття стратегічного рішення базується на інформації стратегічного аналізу, врахуванні економічної кон'юнктури, оцінці ризику, стратегічному контролінгу. Рішення приймаються згідно з обраною стратегічною ціллю і концептуальним основам стратегії. На даному етапі розробляються організаційно-методологічні основи стратегічного планування, організація керування і контролю;

- Стратегічне планування діяльності організації (наприклад, перерозподіл ресурсів, адаптація компанії до зовнішнього середовища, внутрішня організація та ін.) є наступним після затвердження місії, цілі та стратегії. Апарат управління обирає найбільш ефективні рішення, які максимально задовольняють потреби цієї організації за мінімального рівня ризику;

- Стратегічна організація передбачає проектування організаційної структури управління, організаційної культури, досягнення цілі стратегії і подальшого функціонування організації, забезпечення систем адміністративної підтримки;

- Стратегічний контроль здійснюється завдяки системі стратегічного контролінгу, яка дозволяє відстежувати рух організації до її стратегічної цілі.

Таким чином, до основних функцій апарату управління належить розробка, прийняття та реалізація стратегічних рішень керованої організації. Успіх такої організації, її імідж та ринкові позиції, як і досягнення поставлених цілей найбільшою мірою залежить

від ефективності організації управлінської роботи на окреслених вище етапах, яку досить складно через те, що суб'єкти ринкового господарювання діють в умовах невизначеності та ризику.

Література:

1. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент / Фатхутдинов Р.А. ; 7-е издание.– М: Издательство «Дело»: Академия народного хозяйства при Правительстве Российской Федерации, 2005. – 448с.

2. Колпаков В.М. Теория и практика принятия управленческих решений / Колпаков В.М.: Учеб. Пособие. – К.: МАУП, 2004. – 504 с.

3. Василенко В. А., Ткаченко Т. І. Стратегічне управління підприємством. – Вид. 2-ге, виправл. і доп. За ред. Василенка В. О. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 400 с.

УДК 657: 65.012.32 (043.3/5)

Піріді Ю.В., *магістр,
Голубка Я.В.,* *к.е.н., старший викладач кафедри маркетингу,
Мукачівський державний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

В даний час підприємництво представляє найважливішу сферу ринкової економіки. Розвиток та ефективне функціонування підприємств означає наявність робочих місць, швидкий оборот товарних ринків, поява незалежних джерел доходів у чималій частини економічно активного населення, і, як наслідок, зниження соціальних навантажень на бюджет держави.

Сучасний етап розвитку підприємництва передбачає новий підхід до інформаційного забезпечення його системи управління, яка визначає ефективність господарювання, головна роль в якому відводиться раціональній організації системи бухгалтерського обліку в залежності від особливостей функціонування економічних суб'єктів та мінливості кризових економічних умов. За даними бухгалтерського обліку формується переважна кількість усієї інформації щодо діяльності підприємства, яка забезпечує аналітичну частину в прийнятті управлінських рішень. Якість і достовірність облікової інформації залежить від ефективності організації бухгалтерського обліку на підприємстві, саме тому проблеми організації облікових процесів в сучасних умовах господарювання набули такої важливості та актуальності.

Проблеми ефективно організації бухгалтерського обліку в системі управління підприємства не раз ставали об'єктом уваги українських вчених – фахівців в галузі фінансового та управлінського обліку. Зокрема, на увагу заслуговують наукові доробки М. І. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, М.Т. Білухи, А.М. Герасимовича, С.Ф. Голова, Е.В. Калюги, Н. М. Малюги, М.Ф. Огійчука, В.В. Сопко, Л.К. Сука та інші. Проте, незважаючи на ґрунтовність дослідження означеної теми, на увагу заслуговують окремі аспекти теоретичного та практичного характеру в галузі формування облікової інформації в системі прийняття управлінських рішень.

Метою дослідження виступає аналіз теоретичних та практичних проблем організації бухгалтерського обліку в системі управління підприємством. Визначена мета передбачає виконання наступних завдань: визначити основні принципи організації бухгалтерського обліку; розглянути погляди різних вчених на методи організації бухгалтерського обліку на підприємстві; наголосити на основних вимогах до захисту обліково-аналітичної інформації.

Система бухгалтерського обліку підприємства – це складна структура, призначення якої забезпечувати оперативними та аналітичними даними зовнішніх та внутрішніх

користувачів з метою здійснення управління керівництвом в сучасних мінливих умовах. Бухгалтерський облік повинен бути організований згідно потреб підприємства, вимог законодавчих та нормативних актів, а також повинен вирішувати в повній мірі поставлені завдання [2, с. 48]. Ефективна діяльність підприємства неможлива без якісної організації бухгалтерського обліку, оскільки саме від її належної роботи залежить прибутковість суб'єкта господарювання.

Основні принципи організації бухгалтерського обліку викладено у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», однак організацію обліку необхідно здійснювати і із врахуванням вимог ефективності та злагодженості. Загальні принципи організації бухгалтерського обліку можна викласти наступним чином (рис. 1).

Рис. 1. Загальні принципи організації бухгалтерського обліку [5, с. 114]

Погляди на поняття організації обліку різні вчені розглядають по-різному – деякі фахівці розуміють його як явище, процес, об'єкт в системі функцій управління, інші вчені розглядають організацію обліку – як виконання функцій, цілей та завдань. Відомий фахівець в галузі обліку професор Ф. Ф. Бутинець пропонує розуміти організацію обліку як безперервну діяльність управлінського апарату підприємства по створенню та удосконаленню облікової системи з метою оперативного забезпечення інформацією зовнішніх та внутрішніх користувачів. Тобто Ф.Ф. Бутинець наголошує на тому, що облік є система. За думкою С.В. Івахненкова, організація бухгалтерського обліку повинна розглядатися у двох аспектах: як систему, і як особливу структуру – бухгалтерію, яка є кінцевим результатом організації діяльності підприємства [за 3, с. 28]. Безумовно, облікова система підприємства – це частина загальної інформаційної системи підприємства, яка надає можливість достовірно відобразити діяльність підприємства, сформулювати інформацію про фінансовий та майновий стан, здійснити аналіз фінансової і господарської діяльності для прийняття управлінських рішень та контролінгу.

Також треба зауважити, що сьогодні все частіше підприємства використовують систему обліку для виконання стратегічних завдань – тобто шляхом синтезу фінансової, управлінської та іншої інформації формують базу для прийняття ефективних рішень на підприємстві. Для максимальної ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку обов'язково необхідно враховувати його організаційну структуру та специфіку діяльності [4, с. 30].

Стосовно окремих питань щодо організації системи обліку обов'язково необхідно мати на увазі фактори, які на неї впливають, і в першу чергу такі, що властиві саме конкретному суб'єкту господарювання. Чинники, що впливають на організацію обліку, бувають як суб'єктивні, так і об'єктивні.

До суб'єктивних чинників належать організаційна та правова форма господарювання, форма власності, галузева специфіка, податкова система, специфіка та обсяги діяльності, чисельність працівників, технічні умови діяльності, матеріально-технічне забезпечення обліково-аналітичної роботи, а також рівень професіоналізму працівників бухгалтерської служби, умови праці, інформаційні потреби управлінського

апарату для обґрунтування та прийняття рішень. До об'єктивних чинників належать рівень розвиненості національної економіки, ступінь демократизації суспільства, інтегрованість економіки певної країни до світового ринку та додержання вимог міжнародних інститутів щодо стандартизації обліку та звітності [5, с. 162].

Для одержання максимально змістовної, об'єктивної облікової інформації, яка буде сприяти зростанню управлінської функції, необхідна адаптація бухгалтерського обліку до особливостей підприємницької діяльності.

Окремо треба зауважити на такому аспекті облікової інформації як комерційна таємниця. Власник облікової інформації (юридична особа), яка є комерційною таємницею має право коректувати правила обробки облікової інформації та визначати перелік осіб, які можуть користуватися, розпоряджатися, володіти та мати доступ до таємниці, а також змінювати умови щодо збереження складових таємниці.

За умови дотримання певних заходів щодо організації бухгалтерського обліку, юридична особа матиме право на правовий захист інформації, а також це дозволить значно підвищити відповідальність персоналу бухгалтерської служби, зберегти майно підприємства, яка є його власністю [1, с. 5].

Таким чином, організуючі обліковий процес, обов'язково необхідно передбачити реалізацію функцій управління та обліку і способи їх взаємодії. Якщо не врахувати ці нюанси, це може привести до суттєвого зниження оперативності процесу управління підприємством та погіршити фінансовий стан підприємства. Головним документом, що закріплює положення організації обліку є облікова політика підприємства.

Отже, в процесі дослідження систематизовано та узагальнено наукові підходи до розуміння поняття «організація бухгалтерського обліку». Треба зазначити, що серед науковців присутня неоднозначність у визначенні цього поняття. Узагальнюючи думки вчених щодо тлумачення вищеназваного поняття, можна вивести наступну дефініцію. Організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій, що має наукове обґрунтування, і за умови конання яких найбільш ефективно та раціонально здійснюється збір, обробка та зберігання облікової інформації, що забезпечує контроль за ефективним використанням майна підприємства та надання користувачам достовірної якісної інформації для прийняття управлінських рішень.

В процесі аналізу праць українських учених встановлено, що різні вчені виділяють різну кількість, ранжування та склад принципів організації бухгалтерського обліку. Принципи організації бухгалтерського обліку повинні виходити з загальної стратегічної мети діяльності підприємства і визначатись ними самостійно з урахуванням усього дерева цілей розвитку підприємства, а отже – кожне окреме підприємство має самостійно визначати власні принципи організації бухгалтерського обліку на основі принципів, закріплених на законодавчому рівні.

Література:

1. Голов С. МСФЗ в Україні: шляхом спроб і помилок / Голов С. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №3. – С. 3 – 12.
2. Дикий А.П. Необхідність дотримання принципів організації бухгалтерського обліку з метою збереження майна підприємств / Дикий А.П. // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – №1(16) – С. 47 – 56.
3. Капучак І.О. Систематизація принципів організації обліку та складання фінансової звітності / І.О. Капучак, А.В. Хмелевська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №2. – т.1 – С. 26 – 30.
4. Кузнецова С. Технологія організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб'єктів господарювання // Бухгалтерський облік і аудит. – № 6. – 2008. – С. 29 - 33.
5. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік. / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.

АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ ВИТРАТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Під поведінкою витрат розуміють характер реагування витрат на зміни в діяльності підприємства.

Зміни у складі та величині витрат відбуваються під впливом певних подій та операцій, що мають місце в процесі господарської діяльності. Тому діяльність, яка впливає на витрати, називають фактором витрат.

Фактори, які визначають абсолютні та відносні розміри витрат, можливо поєднати у дві групи: зовнішні фактори (це загальний рівень розвитку економіки країни який впливає на рівень цін на сировину, товари, амортизація, відрахування на державне соціальне страхування); внутрішні фактори (безпосередньо пов'язані з результатами діяльності підприємства - обсяг виручки від реалізації, системи оплати праці, покращання використання основних фондів і обігових коштів)

Для опису «поведінки» витрат у літературі використовують терміни: «змінні витрати» і «постійні витрати». При цьому, як основний фактор витрат, звичайно розглядають обсяг діяльності (виробництва або реалізації).

Вивчення поведінки витрат дозволяє здійснити оцінку витрат і побудувати їх функцію.

Оцінка витрат — це процес обчислення поведінки витрат, тобто встановлення кількісного взаємозв'язку між витратами та різними чинниками на підставі дослідження минулої діяльності.

Функція витрат — це математичний опис взаємозв'язку витрат та їх фактора. У спрощеному вигляді функція витрат може бути описана так:

$$Y = a + bx, \quad (1)$$

де Y — загальні витрати; a — загальні постійні витрати; b — змінні витрати на одиницю діяльності; x — значення фактора (чинника) витрат.

Функція витрат полегшує прогнозування майбутніх витрат для різних рівнів діяльності.

Дану функцію витрат та її параметри можна визначити наступними способами:

- метод аналізу облікових даних, який передбачає розподіл витрат на постійні та змінні, щодо відповідного чинника;
- технологічний аналіз — це системний аналіз функцій діяльності задля визначення технологічного взаємозв'язку між витратами ресурсів та результатами діяльності.
- метод вищої-нижчої точки передбачає визначення функції витрат на основі припущення, що змінює витрати — це різниця між загальними витратами при найвищому та найнижчому рівнях діяльності.
- метод візуального пристосування - графічний підхід до визначення функції витрат.

Ілюстрацію методу вищої-нижчої точки наведемо за допомогою прикладу. Цей метод передбачає визначення функції витрат на основі припущення, що змінні витрати — це різниця між загальними витратами при найвищому та найнижчому рівнях діяльності.

Вихідні дані для побудови функції витрат

Тиждень	Час роботи устаткування, машино-годин	Витрати на обслуговування устаткування, грн
1	100	18 000
2	90	15 000
3	140	22000
4	110	17 000
5	120	18 000
6	130	20 000

Найвищий обсяг діяльності становить 140 машино-години, а найнижчий — 80 машино-годин. Знаходимо різницю: $140-90=50$ (маш/год); $22000-15000=7000$ (грн.).

Змінні витрати на одиницю - $7000:50=140$ грн.

Тепер знаходимо постійні витрати: $22000-140\cdot 140=2400$ грн

$15000-140\cdot 90=2400$ грн

Функція витрат буде виглядати: $Y=2400+140\cdot x$

Наступним способом побудови функції витрат є метод візуального пристосування.

Метод візуального пристосування дозволяє уникнути вад методу вищої-нижчої точки, але не уникнути суб'єктивності, оскільки результати розрахунків суттєво залежать від точності ока та несхибності руки аналітика.

Найважливішим елементом системи управління витратами є аналіз, головною метою якого є інформаційне забезпечення, всебічна оцінка досягнутих результатів та обґрунтування управлінських рішень щодо їх подальшої раціоналізації.

УДК 658

*Прокоп Г., магістр
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів Максименко Д.В.,
Мукачівський державний університет*

ОБЛІК ВИТРАТ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЙОГО ПОБУДОВУ

Процес управління передбачає своєчасне отримання керівництвом достовірної інформації, необхідної для прийняття раціональних рішень.

Для управління потрібна інформація не просто про витрати, а про об'єкти витрат - продукцію, роботи, послуги або вид діяльності, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Основними передумовами управління витратами є наступні напрями:

1. В управлінні витратами важливе значення має оперативно отримана інформація, про витрати, що дозволяє втручатись у виробничий процес і оптимізувати його.

2. Основним принципом управління витратами є відповідність системи обліку цілям управління.

3. Критерієм точності при обчисленні собівартості повинна бути не повнота включення витрат, а спосіб віднесення витрат на ту чи іншу продукцію.

4. Основна увага повинна приділятися розподілу непрямих витрат та визначенню точної собівартості, складання обґрунтованих нормативних калькуляцій та організація контролю за їх дотриманням в процесі виробництва.

5. Виявлення відхилень до або під час здійснення виробничого процесу дозволяє менеджерам оперативно втручатись в хід виробництва і попереджувати виробничі витрати, що має велике значення у мобілізації резервів виробництва і підвищення його ефективності.

6. Управління витратами може бути досягнуто, якщо встановити чіткий взаємозв'язок між величиною витрат і особами, які за них відповідають та їх контролюють.

Для збереження і покращення загальної прибутковості підприємства керівництво повинно знати розміри витрат і прибутків на будь-який момент по окремих видах продукції, по кожному структурному підрозділу. Облік витрат дає цю інформацію, допомагає контролювати витрати, встановлювати критерії ефективності виробництва.

Облік витрат - відображення витрат, що здійснюються на підприємстві протягом певного періоду, пов'язаних з процесами постачання, виробництва і реалізації в розрізах, що формують собівартість готової продукції.

Облік витрат на виробництво необхідно розглядати як сукупність взаємопов'язаних послідовних, організаційних, логічних, розрахункових операцій і процедур формування інформації про витрати. В цьому обліковому процесі здійснюється первинний облік, групування, систематизація інформації, а також калькулювання собівартості продукції.

Завданнями обліку витрат є:

- скорочення витрат шляхом порівняння фактичних витрат з витратами, передбаченими в кошторисі;
- збалансування виробництва по підрозділах, щоб підтримувати рівномірний потік матеріалів;
- забезпечення повних, точних даних про діяльність підприємства;

На побудову обліку виробничих витрат впливає безліч факторів, які доцільно об'єднати в групи: загально-організаційні, обліково-організаційні та технологічні.

Управлінська інформація дає можливість керівництву приймати більш ефективні рішення. Поточні рішення приймаються з урахуванням загального стану економіки та наявності ресурсів й можливостей підприємства на даний відрізок часу, але на ці рішення значно впливає якість довгострокових рішень, причому довгострокові рішення важко змінити (за певних умов вони не підлягають зміні), а поточні рішення можна змінювати, і доволі часто.

УДК 657.15

*Романченко Ю. О., к.е.н., доцент
кафедри організації обліку та аудиту
Полтавської державної аграрної академії,
Герасименко О. П., магістр,
Полтавської державної аграрної академії*

КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовлює постійні зміни як в структурі та формах власності сільськогосподарських підприємств, так і в організації та управлінні їх виробництвом, що в свою чергу вимагає вдосконалення системи обліково – аналітичної інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень. Своєчасні та виважені управлінські рішення, які є наслідком ефективного функціонування системи управління виробництвом, забезпечують зростання прибутковості підприємств. В системі управління виробництвом чільне місце посідає облік виробництва витрат, та аналіз собівартості продукції, за допомогою яких здійснюється контроль за ефективним використанням всіх видів ресурсів господарського суб'єкта.

Собівартість є об'єктивною категорією товарного виробництва будь – якої форми власності і господарювання. Виступаючи якісним синтетичним показником, собівартість лежить в основі визначення прибутку й усіх показників рентабельності, а зниження собівартості означає підвищення рівня ефективності виробництва. Необхідність визначення собівартості і визначення існування галузі економічних знань, що являють собою калькулювання.

На сьогодні для формування вартісної оцінки об'єктів калькулювання в наукових працях широко пропонуються до використання системи калькулювання зарубіжних країн. Водночас, науково обґрунтовані рекомендації з удосконалення калькулювання повинні ґрунтуватися, як на міжнародному досвіді, так і на перевагах теоретичних розробок вітчизняних учених з урахуванням умов і специфіки діяльності українських підприємств.

Останніми роками у науковців знизився інтерес до проблем теорії калькулювання та калькуляції. У той же час, проблеми методології, теоретичного та практичного обґрунтування питань. Пов'язаних з калькулюванням у бухгалтерському обліку, планування та контролі знайшли відображення в працях багатьох вчених, як вітчизняних – С. В. Бойко, Ф. Ф. Бутинця, Б. І. Валуєва, С. Ф. Голова, Г. Г. Кірецева, М. М. Коцупатрого, В. Г. Лінника, Б. М. Литвина, Л. В. Нападівської, О. В. Олійник, В. В. Сопка, М. С. Пушкар, Н. М. Ткаченко, М. Г. Чумачунка; так і зарубіжних – П. С. Безруких, Р. Я. Вейцмана, В. Б. Івашкевича, А. Ш. Маргуліса, Дж. Нікольсона, В. К. Радостовця, Дж. Рорбраха, О. П. Рудановського, В. Ф. Палія, Я. В. Соколова, І. Ф. Шера та ін.

Незважаючи на те, що в науковій літературі існує безліч методів, методик та прийомів калькулювання, науковці не знайшли єдності щодо визначення терміну «калькуляція». Калькуляція трактується, як комплекс витрат, а калькулювання – процес їх обчислення. Крім того, калькулювання розглядають, як систему групування виробничих та невиробничих витрат, понесених на виробництво продукції. Сюди додатково відносять також розподіл витрат між завершеним і незавершеним виробництвом, обчислення собівартості бракованої продукції, оцінку відходів та побічної продукції.

На нашу думку, калькуляція – це спосіб розрахунку собівартості продукції, який впливає на бухгалтерський облік, виробничий процес та на контроль його окремих ділянок.

Основним нормативно – правовим документом, що регулює облік витрат та калькулювання собівартості продукції, є Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», в якому визначено методологічні основи обліку витрат виробництва, надано визначення витрат, умови їх визначення і порядок віднесення до собівартості продукції [6].

Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції сільськогосподарських підприємств, затвердженими наказом Міністерства аграрної політики від 18.05.2001 року № 132 [5] передбачений наступний перелік калькуляційних статей: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; насіння та посадковий матеріал; паливо та мастильні матеріали; добрива; засоби захисту рослин; інші витрати на утримання основних засобів; інші витрати; непродуктивні витрати; загальновиробничі витрати [7].

Одним з важливих показників ефективності виробництва продукції є собівартість її одиниці. Науково обґрунтована система обчислення собівартості одиниці продукції, товарно - матеріальних цінностей, виконаних робіт, наданих послуг, за елементами витрат становлять один з важливих елементів методу бухгалтерського обліку – калькулювання. Саме калькуляція є заключним етапом обліку витрат на виробництво і виходу продукції, у процесі якої за встановленими прийомами і методами групуються витрати й обчислюється собівартість продукції [2]. Фактичну собівартість продукції рослинництва розраховують за рік. Об'єктами калькуляції є конкретні види продукції.

Традиційно методи калькулювання розглядають як способи числення собівартості

продукції. Собівартість продукції – це об'єктивна економічна категорія. Її наявність зумовлена в першу чергу тим, що кожне підприємство повинно в рамках собівартості відновити витрачені ним ресурси, щоб безперервно продовжувати виробництво. Економічне значення собівартості полягає і в тому, що вона показує величину витрат підприємства на виробництво продукції [4].

Всі способи розрахунку собівартості об'єкту калькуляції і одиниці продукції М. Врублевський зводить до таких: нормативний спосіб, спосіб підсумування витрат виробництва, спосіб виключення вартості побічної продукції з загальної суми витрат виробництва, спосіб пропорційного розподілу витрат виробництва, спосіб прямого розрахунку, комбінований спосіб калькуляції [1].

В. Івашкевич виділяє три основні методи калькулювання собівартості супутньої продукції комплексних виробництв: метод виключення, коефіцієнтний, комбінований, залишкової вартості, метод розподілу [3].

При калькулювання собівартості сумнівних продуктів З. Голов зазначає, що виникає дві стадії: вимірювання витрат на виробництво кожного сумісного продукту після точки розділення; розподіл загальних витрат між сумісними продуктами. Методами розподілу цих загальних витрат автор називає такі: натуральних одиниць, вартості продажу, чистої вартості реалізації, валового прибутку.

На думку В. Швеця, метод калькулювання є сукупністю способів аналітичного обліку витрат на виробництво і розрахункових процедур визначення собівартості продукції. До методів калькулювання відносить: прямого розрахунку, сумування витрат, розподіли витрат, нормативний.

Отже, можна визначити, що метод калькулювання – це спосіб числення собівартості одиниці окремих видів продукції, який дає можливість оцінити рентабельність виробництва і збуту, обґрунтувати рішення про об'єм і структуру випуску, про вибір між власним виготовленням і придбанням на стороні, про визначення нижньої межі цін і т. д. Вивчення літературних джерел дає можливість узагальнити методи калькулювання собівартості продукції.

Література:

1. Врублевський Н. Д. Управленческий учет издержек производства и себестоимости продукции в отраслях экономики: учеб. Пособие / Врублевский Н. Д. – М., 2004. – 376 с.
2. Гузар Б. С., Загребельна Н. І. Собівартість і проблеми калькуляції продукції сільського господарства // Облік і фінанси АПК – 2010 р.
3. Івашкевич В. Б. Бухгалтерский управленческий учет: учебник / Івашкевич В. Б. – М., 2003. – 618 с.
4. Маренич Т. Г. Методы учета затрат и калькулирования себестоимости продукции [Текст] / Т. Г. Маренич // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. - № 12. – С. 19 – 25.
5. Методичні рекомендації з планування. Обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом міністерства аграрної політики від 18. 05. 2001 року № 132 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318
7. Облік сільськогосподарської діяльності за редакцією Жука В. М., Київ, ТОВ «Юр – Агро – Веста», 2007, с. 137.

СУТЬ ТА МІСЦЕ ВИТРАТ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасних умовах господарювання особливого значення набувають проблеми формування та управління витратами як одного із складників комплексної системи менеджменту.

Будь-яке підприємство чи організація виробничої сфери, незважаючи на форму власності, не можуть обійтись без попереднього підрахунку затрат на випуск конкретного виду продукції, виконання певного виду робіт чи надання послуг або ж сукупних затрат по підприємству чи організації.

В умовах ринкової економіки головною метою діяльності будь-якого підприємства є досягнення максимального прибутку. Всі інші цілі підпорядковані цьому основному завданню, оскільки прибуток служить основою та джерелом коштів для подальшого росту інших показників.

Надзвичайно важливу роль відіграє контроль за формуванням фактичних затрат, тобто реальне втручання у виробничий процес та регулювання розмірів проведених витрат.

Адже як відомо, виробничі витрати складають основу собівартості, яка, як правило, служить орієнтиром при встановленні ціни. Від того, наскільки достовірними будуть фактичні затрати відносно відпускної ціни, залежатимуть результати господарювання.

Аналіз літературних джерел та проведені дослідження за проблемою дозволяють стверджувати, що витрати - це вартість різних видів ресурсів, що споживаються для певних цілей з метою забезпечення функціонування та розвитку підприємства.

Управління витратами — засіб досягнення підприємством високого економічного результату. Воно не зводиться лише до зниження витрат, а поширюється на всі елементи управління [1, с.693].

Досягнення будь-якої мети, забезпечення кінцевого результату потребує витрат. І об'єктивність суспільного розвитку, і факти практичної діяльності, і закономірності сучасної дійсності, і логіка пізнання показують, що спочатку мають місце витрати, а потім результати, пов'язані з цими витратами. З такого порядку і витікає те надзвичайно особливе місце витрат у життєдіяльності всіх суб'єктів господарювання [2, с. 378].

Основний мотив діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах - максимізація прибутку. Можливості реалізації (досягнення) цієї стратегічної мети в багатьох випадках обмежені витратами виробництва і реалізації продукції та попитом на неї [3, с. 6]. В таких умовах все більше зростає роль витрат як невід'ємної та об'єктивної складової виробничо-збутового процесу.

Витрати також можуть виступати важливим важелем у веденні податкової політики підприємства, оскільки регулюючи віднесення тих чи інших витрат до валових, підприємство змінює базу оподаткування та величину витрат на сплату податків.

Оскільки витрати виступають основним обмежувальним чинником прибутку і одночасно визначальним фактором, що впливає на обсяг реалізації, то прийняття управлінських рішень неможливе без аналізу вже понесених підприємством витрат і планування їх величини на перспективу. Таким чином, витрати виступають об'єктом управління. Кожне підприємство повинно обирати таку політику управління витратами, яка була б орієнтована на його стратегію розвитку.

Сутність системи управління витратами окремі автори ототожнюють з питаннями точного визначення величини собівартості продукції, рівня виробничих затрат та на цій основі пошуку шляхів їх зниження. Проте це не зовсім так. Процес управління витратами

має на меті виявити, як саме сформувалася собівартість, які чинники мали на неї позитивний, а які — негативний вплив. Це, по-перше, а по-друге, процес управління витратами має бути направлений на прогнозування можливої величини витрат, максимально точно передбачення їх рівня та поточне оперативне втручання у діяльність підприємства в разі виявлення відхилень від наперед визначеного бажаного стану.

Ринкові умови господарювання вимагають постійного пошуку і запровадження сучасних ефективних методів зниження витрат, до яких слід віднести нормативний метод обліку затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції або ж аналогічний зарубіжний метод «стандарт-кост»; систему своєчасного виробництва, відому під назвою «канбан»; оперативний аналіз собівартості продукції з виявленням відхилень, їх причин, винуватців і розробкою конкретних заходів з їх ліквідації тощо [4, с. 111].

Сучасний період економіки країни характеризується високим рівнем затрат та зростанням ринкових цін. Незважаючи на серйозні негативні наслідки цих явищ, висока вартість товарів у сучасних умовах має і свої позитивні моменти. Вона змушує, з однієї сторони, вигідно розміщувати всі види ресурсів, а з другої, — спрямовувати діяльність на виробництво потрібної та вигідної продукції. Здорова конкуренція, у свою чергу, буде сприяти зниженню цін на продукцію, що змусить підприємців шукати різні шляхи зниження собівартості продукції. Керівництво виробництвом на засадах мікроекономіки «з центру» ні до чого позитивного не привело і не приведе. Отже, необхідно підприємствам самостійно шукати нові шляхи виходу з кризи.

Отже, система управління витратами є складовою системи управління діяльністю підприємства і звичайно ж тісно взаємодіє з іншими підсистемами діяльності, до яких слід віднести управління матеріально-технічним забезпеченням, виробництвом, збутом, прибутком тощо. Управління витратами повинно здійснюватись з використанням системного підходу, тобто розглядатись як певна складова єдиної системи (управління підприємством в цілому) і бути у взаємоузгодженості з іншими складовими з метою підвищення ефективності загального управління.

Управління витратами не є самоціллю, але воно цілком необхідне для досягнення підприємством визначеного економічного результату, підвищення ефективності роботи. Функції управління витратами первинні стосовно виробництва, тобто для досягнення певного виробничого, економічного, технічного або іншого результату спочатку потрібно понести витрати. Тому ціль управління витратами полягає в досягненні намічених результатів діяльності підприємства найбільш економічним способом.

Література:

1. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник./ С.Ф. Голов – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
2. Нападовська, Л. В. Управлінський облік: монографія / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2009. – 450 с.
3. Пратин, Г. О. Управлінський облік: навч. посіб. / Г. О. Пратин, А. Г. Загородній, А. І. Ясінська. – К. : Знання, 2006. – 235 с.
4. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: Навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 120 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Для досягнення конкурентних переваг підприємства, моделювання індикаторів розвитку підприємства та фактичного їх корегування потрібно систематично отримувати повноцінну інформацію стратегічного характеру. Управлінський облік з моменту свого започаткування забезпечував керівництво лише внутрішньо обліковою інформацією, але в сучасних умовах такого забезпечення недостатньо, тому кожне підприємство прагне розробити таку систему обліку яка б забезпечувала керівників як внутрішньоекономічною так зовнішньоекономічною інформацією.

З метою задоволення даних потреб управлінський облік розділили на дві облікових системи: тактичну та стратегічну. Тактична спрямована на збір та узагальнення інформації для прийняття поточних і оперативних рішень, щодо визначення цін на продукцію, її собівартості та обґрунтування загальновиробничих витрат. Стратегічний же облік покликаний забезпечити управлінський апарат інформацією в довгостроковій перспективі.

Але на сьогоднішній день стратегічний облік так і не отримав чітко окреслення місця, так як його функції тісно переплітаються з іншими інформаційними системами.

Стратегічний облік являє собою інструментом реальної інформаційної системи стратегічного розвитку підприємства. Для чіткішого окреслення поняття «стратегічний облік» розглянемо визначення провідних економістів світу (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «стратегічний облік»

Визначення	Автор
Стратегічний управлінський облік – це певне поєднання управлінського обліку із системами фінансової звітності, зорієнтоване на прийняття стратегічних рішень.	Б. Райан [1]
Стратегічний облік - це інформаційна модель, що поєднує в рамках єдиної системи фінансовий і управлінський облік і забезпечує фахівців підприємства виробничою інформацією для прийняття ефективних рішень, а також забезпечує інвесторів інформацією для оцінки діяльності підприємства.	І.Й. Плікус [2]
Стратегічний управлінський облік - це облікова система «адаптована до сучасного виробничого середовища, що включає багатомірну стратегію зв'язків за допомогою каналів поширення і визначення потреб споживачів».	В.А. Терехова [3]
Стратегічний управлінський облік - система обґрунтування управлінських рішень, тобто він повинен забезпечити необхідною інформацією певних менеджерів компанії, відповідальних за прийняття стратегічних управлінських рішень.	К. Уорд [4, с.15]
Стратегічний управлінський облік – це система управлінського обліку, спрямована на прийняття стратегічних управлінських рішень.	С.Ф. Голов [5, с.508]
Стратегічний облік – глобальна модель інформаційної технології, яка об'єднує в рамках єдиної системи фінансовий і управлінський облік і забезпечує керівників і спеціалістів підприємства виробничою інформацією для прийняття управлінських рішень, а також яка забезпечує інвесторів інформацією про діяльність підприємства.	І.Н. Богатая [6]
Стратегічний облік – спосіб аналізу фінансової інформації про ринки продукції компанії, витрати виробництва конкурентів, структуру витрат і процесу реалізації стратегій компаній і конкурентів на цих ринках протягом декількох звітних періодів.	М. Бронуїч [7]

Підтримуючи погляд авторів, можемо констатувати, що стратегічне управління в умовах глобалізації економіки репрезентує новий етап розвитку управлінського обліку. А саме, стратегічний управлінський облік, використовуючи зовнішню і внутрішню інформацію, покликаний забезпечити керівництво підприємства необхідною інформацією для прийняття стратегічних управлінських рішень [3, с.10].

Але стратегічний облік не обмежується виконанням зовнішньо-інформаційної функції, а виконує ще ряд функцій.

Отже, облік з метою прийняття управлінських стратегічних рішень є пріоритетним напрямком розвитку сучасної облікової науки.

Враховуючи розглянуті твердження провідних науковців пропонуємо під стратегічним обліком розуміти – інформаційну систему, покликану забезпечити реалізацію стратегічних цілей, що враховує вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на стратегію підприємства.

Література:

1. Райан Б. Стратегический учет для руководителей / Пер. с англ. под ред. В.А. Микрюкова. – М.: Аудит, ЮНИТИ., 1998. – 616 с.

2. Плікус І.Й. Стратегічний облік як інструмент стратегічного управління підприємством / І.Й. Плікус // Журнал «Вісник Української академії банківської справи». - 2002. - № 12. – С. 94-95.

3. Терехова В.А. Стратегический управленческий учет: состояние и развитие в зарубежных странах //Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях, 2000, № 4, с.9-12

4. Уорд К. Стратегический управленческий учет / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 448 с.

5. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручн. – 3-тє вид. – К.: Лібра, 2006. – 704 с.

6. Богатая И. Н. Стратегический учет и аудит: теория и практика / И. Н. Богатая // Фундаментальные исследования. – 2007. – № 4. – Режим доступа: [http:// www.rae.ru](http://www.rae.ru)

7. Bromwich, M. (1990). The case for strategic management accounting: The role of accounting information for strategy in competitive markets. *Accounting, Organizations and Society*. 15 (1-2), 27–46

УДК 657.4.012.32:63

Таран А. А., студентка

Науковий керівник: старший викладач

кафедри обліку, аналізу та аудиту Циган Р. М.,

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкових перетворень та реформування економіки України особливого значення набувають питання ефективного управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства. Оскільки, процес одержання грошових надходжень і здійснення грошових виплат (формування вхідних і вихідних грошових потоків) є передумовою безперервного та стабільного функціонування підприємства. За таких умов першочергового значення набуває організація управлінського обліку за центрами відповідальності. Грошові потоки, які не підпорядковані чіткій системі обліку і управління, не сприяють ефективному розвитку підприємства, можуть стати некерованими і вийти з-під контролю. Тому виникає необхідність в дослідженні та удосконаленні організаційно-методичних аспектів управлінського обліку грошових потоків підприємства агропромислового комплексу (АПК).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у розвиток теоретичних та практичних питань організації управлінського обліку грошових коштів підприємства та

ефективності їх використання здійснили такі закордонні та вітчизняні вчені як: Друрі К. [3], Колласс Б. [4], Голов С.Ф. [2], Лігоненко Л.О. [5], Савчук В.П. [6] та ін.

Метою є обґрунтування необхідності побудови системи управлінського обліку грошових коштів за центрами відповідальності на підприємстві АПК.

Оперативна, повна і достовірна інформація про рух грошових коштів повинна сприяти підвищенню якості управлінських рішень, які безпосередньо в подальшому впливають на фінансовий стан підприємства АПК. Саме тому, належної адекватно побудована система управління грошовими коштами здатна забезпечити опосередкований вплив на формування грошових надходжень та витрачань за центрами відповідальності доходів та витрат, що, в свою чергу, дозволить контролювати і регулювати прямі і непрямі грошові потоки, визначати структуру використання грошових коштів. Такий підхід забезпечить ефективне управління грошовими потоками та підвищить мотивацію кожного господарського підрозділу в процесі досягнення цілей, а також дозволить підтримувати фінансову рівновагу підприємства в процесі його виробничо-господарської діяльності.

Під управлінським обліком грошових коштів слід розуміти процес збирання, накопичення, оброблення, систематизації та передачі інформації внутрішнім користувачам про стан і рух грошових потоків у процесі господарської діяльності підприємства для здійснення їх аналізу, оптимізації, прогнозування, планування і контролю для прийняття управлінських рішень з метою підвищення якості використання грошових ресурсів [1].

Враховуючи основні завдання управління грошовими коштами, порядок здійснення процесу виробництва і особливості організаційної структури сільськогосподарського підприємства доцільно впроваджувати систему управлінського обліку підприємства шляхом виокремлення центрів відповідальності за доходами, витратами, грошовими коштами та прибутком (рис. 1).

Слід відмітити, що особливістю управління коштами є забезпечення керівництва підприємства інформацією, яка необхідна для прийняття рішень, таких як короткострокове і довгострокове управління грошима за кожним центром відповідальності.

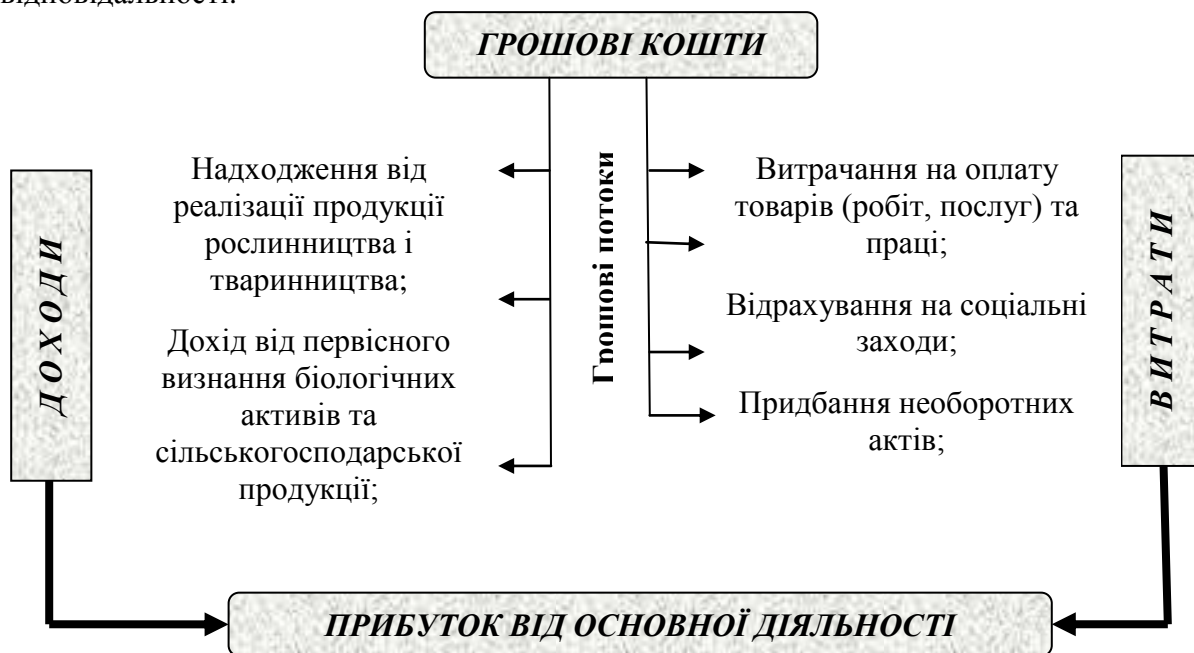

Рис. 1. Особливості управління грошовими коштами за центрами відповідальності на підприємстві сільського господарства

Таким чином, при ефективному і цілеспрямованому управлінні всіма процесами, пов'язаними з функціонуванням підприємства та рухом грошових потоків керівництво

підприємства має змогу досягти бажаних результатів і отримати максимальний прибуток та фінансову незалежність.

Слід відмітити, що раціональне та ефективне управління грошовими потоками на підприємствах сільського господарства буде сприяти:

- досягненню фінансової рівноваги підприємства в процесі його стратегічного розвитку;
- підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу, а також зростанню обсягу виробництва і реалізації продукції;
- зниженню рівня неплатоспроможності підприємства;
- управлінню оборотним капіталом (оцінки короткострокової потреби в готівкових коштах і управлінні запасами);
- плануванню часових параметрів капітальних витрат;
- досягненню високих кінцевих результатів господарської діяльності в цілому
- управлінню затратами та їх оптимізація з точки зору більш раціонального розподілу ресурсів підприємства в процесі виробництва;
- своєчасне і достовірне ведення аналітичного обліку;
- встановленню взаємозв'язку між центрами відповідальності (витрати, доходи, прибуток та грошові потоки);
- узагальненню даних щодо використання грошових коштів по кожному центру відповідальності.

Література:

1. Івашкевич В. Организация управленческого учёта по центрам ответственности и местам формирования затрат / Івашкевич В. // Бухгалтерский учёт. – 2000. - № 5. – С. 56-60.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Учебное пособие для ВУЗов. М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 783с.
4. Колласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: Учебное пособие. М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576с.
5. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками. – К.: КНТЕУ, 2005. – 254 с.
6. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: Издательский дом “Максимум”, 2001. – 600 с.

УДК 657.24

*Ткаченко Н.А., науковий співробітник,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», м. Київ*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЧАСТИНІ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

Приведення бухгалтерського обліку в Україні у відповідність до вимог МСФЗ вимагає також удосконалення організації первинного обліку оплати праці на вітчизняних підприємствах. Тому протягом останніх років відбулись значні зміни нормативної й документальної бази оплати праці на підприємствах [3].

Не дивлячись на це, незмінними залишились спеціалізовані первинні форми з обліку праці та її оплати сільськогосподарських підприємств, які представлені в Альбомі форм первинного обліку і реєстрів таблично-перфокарточної форми бухгалтерського

обліку в сільськогосподарських підприємствах, що був затверджений ще наказом Міністерства сільського господарства СРСР і ЦСУ СРСР від 29 грудня 1972 р. № 442 852. Морально застарівши цей Альбом потребує переробки. Більшість вміщених у ньому форм первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку потребують перегляду з метою їх удосконалення, скорочення їх кількості, уніфікації, приведення у відповідність з нормативно-правовою базою бухгалтерського обліку та вимогами стосовно обробки в комп'ютерному середовищі.

Для вирішення цих проблем, пропонуємо відмінити наступні форми сільськогосподарського обліку оплати праці ще радянських часів: № 64 - Табель обліку використання робочого часу, 66а - Обліковий лист праці та виконаних робіт (індивідуальний), 70а - Наряд на відрядну роботу (індивідуальний), 71 - Подорожній лист вантажного автомобілю, 72 - Подорожній лист легкового автомобілю, 73 - Розрахунково-платіжна відомість, 74 - Розрахунок по заробітній платі (оплаті праці), 74а - Відомість інших доплат і утримань, 75 - Платіжна відомість, 76 - Трудова книжка колгоспника. Стосовно таблицю обліку робочого часу сільськогосподарських працівників доцільно користуватися типовою формою П-5 - Табель обліку використання робочого часу (замість форми 64 (сільгоспоблік), так як форма П-5 є уніфікованою і більш пристосованою до умов сьогодення і цілком може бути придатна для даного обліку. З форм 66 і 66а є сенс зробити одну форму, теж саме стосується і форм 70 і 70а. Форму 74 та 74а, на наш погляд, потрібно відмінити, а для розрахунку і виплати заробітної плати можна використовувати форми П-6 і П-7, так як вони є більш сучасними і пристосованими до діючого вітчизняного законодавства. Також доцільно удосконалити типові форми П-6 і П-7 з врахуванням змін чинного законодавства. Для видачі з каси заробітної плати та інших виплат у зведеній відомості П-7 не передбачені графи з розписом про отримання сум оплати праці. Тож пропонуємо використовувати форму відомості на виплату грошей (Додаток 1 до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні) [2].

Крім того, пропонуємо удосконалити форми з обліку оплати праці - колишні 67, 68, 69, а також розробити відомість видачі натуральної оплати, якої раніше не було.

Що стосується форм первинного обліку, затверджених Мінсільгоспом СРСР у 1971-1972 рр., зокрема 66, 66а, 67, 68, 69, 70, 70а, то ними змушені користуватися аграрні підприємства України, так як нові не розроблені і не прийняті, хоча старі і не відповідають вимогам нового законодавства і обліковій політиці.

Вважаємо за доцільне розробити відомість видачі натуральної оплати, яка буде застосовуватись для систематичного відпуску продукції (молока, яєць, м'яса и т.п.) в рахунок оплати праці. Вона є виправдовуючим документом для списання готової продукції з ферми, складу та інших місць зберігання. Випишується в одному примірнику на одне найменування продукції. За відомістю натуральної оплати проводиться визначення вартості виданої продукції в рахунок оплати праці виходячи з встановлених відпускових цін. Відомість здається в бухгалтерію в кінці місяця.

Потребує удосконалення і зведений облік з оплати праці. Пропонуємо внести зміни до реєстрів журнально-ордерної форми обліку у зв'язку зі змінами до законодавства. А саме: в Плані рахунків субрахунок 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» перейменувати на «Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Відповідно до цього і так як в реєстрах і методичних рекомендаціях діє ще попередня назва «До пенсійного фонду» - перейменувати графу з субрахунком № 651 форми № 5 Б с.-г., гр. 14 ф. 5.1 с.-г., рядок 31 ф. 5.3 с.-г., р. 1 Відомості № 5.4 с.-г., гр. 5 Звітів № 5.5, 5.6, 5.9 с.-г., р. 2, 13, 28, 42, 47 Звіту № 5.7 с.-г., р. 2, 9, 24, 45 Звіту № 5.8 с.-г.

У зв'язку з відміною в Плані рахунків субрахунків 653 і 656 пропонуємо виключити графи за цими субрахунками у ф. № 5 Б с.-г., гр. 16 ф. 5.1 с.-г., р. 32 ф. 5.3 с.-г.,

р. з 20 по 38 Відомості № 5.4 с.-г., гр. 7 і 8 Звіту № 5.5 с.-г., гр. 7 Звітів № 5.6, 5.9 с.-г., р. 4, 15, 30, 44, 49 Звіту № 5.7 с.-г, р. 4, 11, 26, 47 Звіту № 5.8 с.-г.

У ф. 5.3 с.-г.: а) р. 30 перейменувати на «Податок на доходи фізичних осіб» (згідно Податкового кодексу України); б) ввести нові види оплат у відомість: додати р. 8 «Вартість продукції, виданої працівникам при натуральній формі оплати праці»; р. 8 а - оплата роботи в надурочний час, святкові та неробочі дні; р. 8 б – «Інші нарахування за невідпрацьований час (простої, медогляд та ін.)»; 8 в – «Керівництво бригадою»; 15 - «Оплата перших 5 днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства»; р. 16 - «Внески підприємств на медичне та пенсійне страхування працівників» [1, 4].

Відповідно до цього потрібно внести зміни і до Методичних рекомендацій щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, а саме:

1) В другому реченні п. 5.2.8 «В цій відомості відображають кількість відпрацьованих людино-годин, суму нарахованої оплати праці та відрахувань від неї відповідно до діючого законодавства (до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань тощо) за об'єктами обліку, виробничими підрозділами та в цілому по підприємству» замінити на «В цій відомості відображають кількість відпрацьованих людино-годин, суму нарахованої оплати праці та відрахувань від неї відповідно до діючого законодавства (єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з подальшим надходженням у відповідних відсотках до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (субрахунок № 651), за об'єктами обліку, виробничими підрозділами та в цілому по підприємству».

2) У п. 5.2.9 замість «Аналогічно, але з оборотом по кредиту рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» підприємствами відповідно до діючого законодавства відображаються нарахування збору до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань» написати «Аналогічно, але з оборотом по кредиту рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» підприємствами відповідно до діючого законодавства відображаються нарахування збору єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з подальшим надходженням у відповідних відсотках до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань».

3) У першому абзаці п. 5.2.11 «Для аналітичного обліку розрахунків по субрахунку 662 «Розрахунки з депонентами» ведуть Книгу № 5.2 с.-г. обліку розрахунків за депонентами. Записи в книгу здійснюються на підставі складених касиром реєстрів невиданої заробітної плати в конкретному звітному періоді з посиланням на номер Розрахунково-платіжної відомості (зведеної) (форма № П-7)» -форму П-7 потрібно замінити на форму відомості на виплату грошей (Додаток 1 до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні), так як остання не може слугувати для видачі оплати праці, про що йшлося вище.

4) У п. 5.2.13 назву субрахунку 651 перейменувати на «Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», 653 і 656 субрахунки виключити як неіснуючі в новому плані рахунків) [1].

Отже, запропоноване нами удосконалення форм первинного та зведеного обліку приведе до зменшення кількості цих форм, уніфікації, що дасть змогу для більш ефективного ведення бухгалтерського обліку у відповідності до вітчизняного нормативно-правового законодавства. Позитивним є і те, що це вже будуть вітчизняні форми обліку, які можна буде вести в комп'ютері, що полегшить працю бухгалтерів і дасть змогу складати статистичну звітність і вести контроль з обліку праці та її оплати.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.6157.0>.

2. Постанова Правління Національного банку України від 29.04.2009 р. № 252, із змінами, внесеними згідно з постановою Правління Національного банку України від 22.12.2010 р. № 573. – Режим доступу : www.ligazakon.ua.

3. Ткаченко Н.А. Особливості документального оформлення операцій з обліку праці та її оплати / Н.А. Ткаченко // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 3. - С. 93-96.

4. Ткаченко Н.А. Напрями удосконалення організації облікового відображення оплати праці в реєстрах журнально-ордерної форми / Н.А. Ткаченко // Економіка АПК. – 2013. - № 10. – С. 64-71.

УДК 658

Товканець Т. магістр,

*Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри обліку та фінансів Максименко Д.В.,
Мукачівський державний університет*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

В процесі управління керівники й фахівці постійно мають справу з прийняттям різних управлінських рішень. Ці рішення можуть стосуватися як довгострокових перспектив розвитку підприємства, так і поточних проблем, що виникають в процесі господарської діяльності.

Довгострокові або стратегічні рішення пов'язані з майбутніми можливостями, які прогноуються, і які потребують конкретних кроків сьогодні або найближчим часом. Об'єктом таких рішень зазвичай є інвестиції для збільшення виробничих потужностей, розробка нових виробів, опанування нових ринків тощо. Важливим є те, що дані рішення повинні прийматися у нерозривному зв'язку з загальною стратегією підприємства, тобто, результат їх реалізації повинен бути спрямований на досягнення загальної мети діяльності підприємства.

Поряд із стратегічними рішеннями необхідним є прийняття рішень, пов'язаних з використанням ресурсів в процесі поточної діяльності підприємства. Такі рішення називають короткостроковими або операційними. Як правило, вони стосуються нижчого або середнього рівнів управління. Об'єктом короткотермінових рішень можуть бути ціна і обсяг реалізації продукції, прийняття спеціальних замовлень, скорочення або розширення виробництва певних виробів тощо.

Здебільшого прийняття рішень передбачає вибір з кількох можливих варіантів того варіанта, який найкращим чином уможливіє досягнення певних позитивних результатів.

Таким чином, прийняття рішення – цілеспрямований вибір з кількох альтернативних варіантів такої дії, що забезпечує досягнення обраної мети або розв'язання певної проблеми.

Як і будь-який процес, прийняття рішень потребує володіння менеджером необхідною інформацією для більш ефективного кінцевого результату реалізації тих чи інших управлінських рішень. Завданням бухгалтера є забезпечення менеджера такою інформацією.

У сучасний період на переважній більшості підприємств України управлінський облік ще не сформувався як цілісна система збору, аналізу, інтерпретації та надання корисної інформації органам управління підприємства з метою прийняття на її основі оперативних, тактичних та стратегічних рішень.

Суть управлінського обліку, його призначення можна коротко передати формулюванням: "виробництво" інформації для здійснення ефективного управління.

На нашу думку, управлінський облік є інтегрованою системою підготовки ключової інформації та забезпечення нею різних рівнів управління з метою ефективного планування (прогнозування), контролю та поліпшення якості рішень, які приймаються користувачами.

В сучасних умовах необхідною є розробка та впровадження управлінського обліку як складного механізму з усіма його елементами і складовими.

Важливо зазначити також, що користувачами управлінського обліку є саме менеджери (управлінці), оскільки значна частина даних управлінського обліку є комерційною таємницею, адже саме тут відображається стратегія та тактика діяльності підприємства в умовах конкуренції.

УДК 658

*Фарковець М., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів Максименко Д.В.,
Мукачівський державний університет*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Перехід до ринкової економіки вимагає докорінної перебудови та удосконалення обліку. Насамперед, він повинен орієнтуватися не стільки на зовнішніх споживачів інформації, скільки на задоволення потреб апарату управління підприємством. Тобто важливим є формування системи управлінського обліку на підприємствах України.

В процесі свого розвитку управлінський облік пройшов складний шлях від сприйняття його як складової бухгалтерського обліку до складної інтегрованої системи, що дозволяє аналізувати та керувати діяльністю підприємства в усіх напрямках, через надання необхідної достовірної інформації власникам підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень.

Якщо раніше завдання управлінського обліку обмежувались лише обліком витрат і калькулюванням собівартості продукції, то зараз це складний механізм з усіма його елементами, що дає можливість: контролювати величину витрат та впливати на неї в процесі виробничої діяльності; складати бюджети, які забезпечують періодичне планування операцій підприємства і дають змогу передбачати майбутні проблеми і визначати найкращий шлях удосконалення стратегічної мети; запроваджувати систему стратегічного управлінського обліку, що орієнтуватиметься на стратегічні цілі діяльності підприємства і сприятиме оперативному їх досягненню.

Виходячи з цього, можемо стверджувати, що ведення виключно фінансового обліку, не є достатнім для підприємств, які прагнуть ефективно функціонувати, оскільки дані фінансового обліку надають нам інформацію лише про минулі події. Для будь-якого підприємства важливим є аналіз певних поточних показників, на які можна було б вплинути в процесі діяльності, зокрема: яка продукція користується найбільшим попитом, яка величина витрат на її виготовлення, рівень прибутку, який отримує підприємство в результаті її реалізації. Таку інформацію прагнуть отримати всі підприємства, проте різними способами. Але найефективнішим є впровадження системи управлінського обліку, яка дає змогу повністю автоматизувати збирання даних і в будь-який момент отримати цілісну картину діяльності підприємства в цифрах.

Актуальним нині є твердження, що ефективний процес управління „передбачає своєчасне отримання менеджером інформації, необхідної для прийняття оптимальних управлінських рішень. Формування і надання такої інформації є головним завданням управлінського обліку, виникнення й розвиток якого пов'язані саме з потребами менеджменту”. Зважаючи на те, що в сучасних конкурентних умовах від правильних, ефективних рішень в даному напрямку залежить не тільки процвітання бізнесу, а й взагалі його подальше функціонування, то управлінський облік можна визначати як систему збору і аналізу даних про фінансову діяльність підприємства, що орієнтується на потреби вищого керівництва та власників підприємства в інформації, необхідній для ухвалення стратегічних та тактичних управлінських рішень.

Якщо на підприємстві впроваджено систему управлінського обліку, це означає, що на багато аналітичних питань щодо діяльності власної фірми керівництво може швидко отримати вичерпні відповіді. Це досягається тим, що система управлінського обліку "проекується" під конкретне підприємство та враховує специфіку його діяльності. За своєю суттю ця система представляє набір форм управлінських звітів, які охоплюють всі бізнес-процеси підприємства таким чином, щоб якомога детальніше надати менеджеру і власнику можливість: проаналізувати ефективність того чи іншого виду діяльності; визначити дієвість раніше прийнятих управлінських рішень та їх позитивний чи негативний вплив на розвиток підприємства.

Керівників різних рівнів значною мірою цікавить не результати минулої діяльності підприємства, а перспективи розвитку та можливість досягнення поставлених цілей у майбутньому. Інтерес керівників не обмежується вже тільки отриманням інформації про собівартість тієї чи іншої одиниці продукції, оскільки вони прагнуть знайти шляхи зниження витрат при максимізації прибутку. Досить яскраво в останній час в управлінському обліку починає виділятися така чи не основна з його функцій як прогностична. Реалізація її можлива за рахунок таких складових як бюджетування, прогнозування співвідношення доходів та витрат, розробка певних альтернативних рішень. Саме тому останніми роками значного поширення набувають стратегічні системи управлінського обліку, як результат широкого впровадження прогностичної інформації в процес прийняття управлінських рішень.

657.44.012.32:631.11

*Цокало О.А., студентка,
Науковий керівник: старший викладач
кафедри обліку, аналізу і аудиту Гносва І.М.,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ТИПУ

Для планування, прийняття і контролю управлінських рішень, в умовах розвитку ринкових відносин в Україні, виникає потреба в інформації. Формування та надання якої і є головним завданням управлінського обліку. Управлінський облік давно вже усталена річ. Основні його інструменти щоденно використовують у своїй діяльності керівники підприємств та керівники окремих структурних підрозділів.

Дослідженням теоретичних аспектів управлінського обліку займалися вітчизняні і зарубіжні науковці. Серед них варто виділити праці П.Й. Атамаса, Ф.Ф. Бутинця, П.М. Гарасима, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, К. Друри, Р. Ентоні, Г.П. Журавля, О.В. Карпенка та ін. Але це питання потребує подальшого розгляду.

Історично так склалось, що роль управлінського обліку відходила на другий план перед фінансовим. Але розширення підприємств, зміни в технологіях, державне регулювання, а також підвищення освітнього рівня менеджерів за останні десятиріччя прискорили розвиток управлінського обліку і призвели до широкого визнання його як спеціальної області дослідження [1]. Саме через це впровадження управлінського обліку

на підприємствах є необхідною передумовою їх успішної роботи, створення оптимальної ринкової інфраструктури, виживання підприємств в умовах вільної конкуренції та зростання їх економічного потенціалу. В економічній науці відсутня єдина концепція управлінського обліку, оскільки його організація на кожному підприємстві унікальна і багато в чому визначається особливостями виробництва та управління. На сьогоднішній день бухгалтери не обізнані в цих питаннях, і це, в першу чергу, пов'язано з відсутністю чітких методичних рекомендацій щодо організації управлінського обліку на підприємствах окремих галузей.

Суттєво знижує швидкість розвитку управлінського обліку в країні відсутність чіткого визначення переліку складових цього обліку. Завдяки управлінському обліку бухгалтер за потребою, крім власне обліку та калькулювання собівартості продукції, займається нормативним плануванням, економічним аналізом та підготовкою управлінських рішень. Система управлінського обліку складається з набору цілей, результатом досягнення яких є ефективне управлінське рішення. В фаховій літературі діапазон поглядів науковців на склад об'єктів управлінського обліку достатньо широкий: від надто вузького – доходи і витрати від реалізації продукції (надання послуг, виконання робіт) до занадто широкого – собівартість, виробничі ресурси, внутрішнє ціноутворення, незавершене виробництво, планування, внутрішня звітність та ін. [2].

Існує дві найголовніші характерні риси управлінського обліку: орієнтація на користувача інформації; оперативність надання даних характеризує сутність управлінського обліку. Виходячи з цієї інформації потреби обліковців в інформації для прийняття рішень і контролю будуть залежати від функціональної сфери, в якій вони спеціалізуються, та від їх положення. Впровадження управлінського обліку в облікову практику сільськогосподарських підприємств є необхідним. Процес організації управлінського обліку повинний бути поступовим, взаємозалежним і обґрунтованим. Для досягнення поставлених цілей потрібно враховувати загальні напрямки розвитку, також дійсний стан фінансового обліку, планування, аналізу і контролю на підприємстві. Витрати можна визнати достатньо обґрунтованими, якщо виробничі потужності підрозділів матимуть оптимальне завантаження.

Сільськогосподарське виробництво характеризується нерівномірним виходом усієї продукції протягом року при рівномірних витратах. Так в окремі періоди часу по різних видах продукції (літній та зимовий) витрати на виробництво більші, а готової продукції оприбутковується менше [5].

Отже, багатогалузевий характер сільськогосподарської діяльності, наявність основних і допоміжних виробництв, біологічних активів, різноманітної продукції та сировини і матеріалів власної переробки зумовлюють таку побудову обліку, за якого витрати повинні обліковуватися за галузями виробництва, а всередині них за групами і видами культур і тварин, допоміжними, промисловими, переробними та іншими видами виробництв.

На основі інформації про затрати і собівартість продукції, робіт та послуг приймається велика кількість управлінських рішень, за оцінкою багатьох спеціалістів до 90 % всіх рішень по управлінню підприємством. Для аграрного виробництва ефективність формування виробничих витрат має свої особливості. Річ у тому, що не завжди ціна на продукцію перевищує виробничі витрати аграрних підприємств, тому необхідне втручання держави, спрямоване на підтримку аграрного виробника, наприклад, соціальне забезпечення та субсидії виробникам продукції АПК, дотації для покриття різниці між закупівельною та продажною цінами, програми, спрямовані на підвищення попиту на продукцію АПК і гарантування цін на неї тощо. Особливістю попиту на продукцію АПК є те, що його еластичність завжди нижча, ніж еластичність попиту на промислову продукцію, до того ж ціни на продукцію АПК формуються в умовах чистої конкуренції, а ціни на ресурси для аграрного підприємства – в умовах недосконалої конкуренції. Цінова нееластичність попиту на продукцію АПК, перевищення пропозиції над попитом

зумовлюють низькі доходи аграрних виробників у порівнянні з іншими галузями економіки.

На стабільність доходів аграрних виробників суттєво впливають і природні фактори (погодні та кліматичні умови). В аграрному виробництві спостерігається тенденція до великої потреби в механізмах і витратах на транспортування продукції, оскільки відбувається рух знарядь праці, а предмети праці (рослини, тварини) знаходяться на одному місці, тому ця особливість впливає на формування виробничих витрат. Ринкова орієнтація економіки України потребує інтенсивної роботи з удосконалення управління витратами і собівартістю. Проте з багатьох питань обліку витрат виробництва і зокрема з класифікації методів обліку та калькулювання, на основі яких обліковується собівартість, єдиної думки не досягнуто.

Витрати виробництва – це виправдані умовами виробництва і спрямовані на створення корисних цінностей або надання послуг сукупні витрати підприємства за певний період незалежно від того, припадають вони на закінчений продукт чи на незавершене виробництво. Слід відмітити, управлінський облік дозволяє установити зростання та зменшення виробництва того чи іншого виду продукту, визначити збільшення або зменшення урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності худоби. Це дає можливість зробити відповідні висновки про результати господарської діяльності аграрних підприємств. Особливо важливе значення в сільському господарстві має визначення рівня урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності худоби. Встановлення реальних показників урожайності за минулий рік, в значній мірі впливає на подальші заходи керівництва по удосконаленню управлінської та виробничої діяльності аграрних підприємств, а в кінцевому підсумку на ефективність функціонування аграрних підприємств.

Отже, управлінський облік найкраще здійснювати за конкретним алгоритмом, а саме:

- визначення системи управлінського обліку на підприємстві;
- розробка нової або удосконалення існуючої схеми управлінського обліку організації;
- розподіл біологічних активів за ознаками, розділами, видами продукції;
- організація відділів відповідальності та створення відповідного бюджету для них;
- визначення системи обліку витрат і калькулювання продукції;
- розробка алгоритму для контролю витрат.

Управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах використовується для прийняття ефективних управлінських рішень стосовно: використання земельних ресурсів, кліматичних умов, тривалості операційного циклу, різновидів продукції, специфічних технологічних процесів. Негативним фактором є відсутність в Україні законів та нормативно-законодавчих актів щодо регулювання єдино встановлених і стандартизованих підходів до організації управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Література:

1. Саблук П.Т. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / П.Т. Саблук // Економіка України. – 2010. – № 4. – С. 12
2. Левицька С. Управлінський та внутрішньогосподарський облік: завдання, мета, чинники ефективного впровадження // С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 2. – С. 27-35.
3. Чумаченко Н.Г. Развитие управленческого учета в Украине / Н.Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. – 1997. – № 10 (16). – С. 2-9.
4. Кірейцев Г.Г. Про поділ обліку на фінансовий і управлінський / Г.Г. Кірейцев // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 1999. – № 11. – С. 2-7.
5. Бухгалтерський облік у сільському господарстві: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук та ін. – Житомир: ПП "РУТА", 2003. – 511 с.

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657

*Кузан Н., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри обліку та фінансів Реслер М.В.,
Мукачівський державний університет*

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ОЦІНКА, ПЕРСПЕКТИВИ, ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

В наш час без комп'ютерної техніки та програмного забезпечення не може діяти навіть найменше підприємство. Зайняти лідируюче положення на ринку, підвищити ефективність роботи персоналу, створити оптимальну структуру управління - найважливіші завдання керівника підприємства. У бухгалтерській діяльності це особливо важливо, що обумовлює необхідність застосування пакетів програм для бухгалтерського обліку, впровадження яких підвищує оперативність обробки даних. Проблема оцінки можливостей та впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку на сьогодні залишається досить актуальною, оскільки з їх впровадженням праця стає більш творчою, спрямованою на організацію та вдосконалення обліку.

Вивченням теоретичних та методологічних аспектів розвитку та впровадження комп'ютерних інформаційних систем на підприємствах займалися такі вчені як: М.Т. Барановський, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Г. Г. Юрейцев, Ю.А. Кузьмінський, Ю.І. Осадчий, М.Г. Чумаченко. Дані вчені зробили значний внесок в розвиток інформаційних систем бухгалтерського обліку. Проте ряд проблем щодо його впровадження є неповністю дослідженими.

Комп'ютерні системи бухгалтерського обліку мають задовольнити всі вимоги облікової політики підприємства та відповідати стандартам міжнародного бухгалтерського обліку. Нині існує велика кількість різних програмних засобів автоматизації бухгалтерського обліку, при цьому у більшості вони мають модульну архітектуру, яка дозволяє автономно використовувати окремі функціональні блоки.

Створення та використання комп'ютерної системи бухгалтерського обліку сприяє не тільки прискоренню процесу обробки інформації на підприємствах, але й суттєвому покращенню його організації. Такі можливості зумовлені тим, що комп'ютерний спосіб обробки інформації вимагає формального та чіткого опису облікових процедур у вигляді алгоритмів, що призводить до впорядкування порядку виконання обов'язків працівників бухгалтерської служби. Впровадження інформаційної системи дозволяє переходити на нові методи управління, на якісно новий рівень менеджменту і ведення бухгалтерського обліку та є стратегічно важливим для будь-якого підприємства.

Спочатку розглянемо позитивний результат впровадження інформаційної системи на підприємстві, яким може бути:

- впорядкування бухгалтерського обліку;
- збільшення кількості інформації, що надходить з даних бухгалтерського обліку;
- зниження кількості бухгалтерських помилок; підвищення оперативності обліку.

Таким чином до переваг, які отримує підприємство від впровадження облікових систем можна віднести:

- економію оборотних засобів;
- зниження виробничого браку;
- скорочення витрат на адміністративно-управлінський апарат;
- зростання ефективності виробничих потужностей;

- зниження транспортних витрат;
- зменшення витрат часу на здійснення господарських операцій .

Впровадження інформаційної системи передбачає серйозну попередню роботу з реорганізації та відмову від застарілих стереотипів.

Причинами невдалого впровадження інформаційної системи бухгалтерського обліку можуть бути: відсутність чітких цілей проекту, неформалізованість бізнес-процесів, неготовність підприємства до змін, неприділення належної уваги керівництва проекту.

До негативних факторів, що роблять використання інформаційних систем бухгалтерського обліку нераціональним слід віднести:

- використання багаторівневої технології проектування, кожна стадія якої виконується спеціалістами різної спеціальності та кваліфікації;
- тривале проектування систем і планова довготривала експлуатація з мінімальними змінами;
- надмірно централізована обробка інформації.

При вирішенні поетапного переходу до створення інформаційної системи потрібний цілеспрямований вибір програмного забезпечення, який повинен спиратися на системну комплексну оцінку. Проблема полягає в тому, що система має задовольняти кілька вимог: бути достатньо функціональною, завершеною з точки зору обліку (автоматизації обліку), універсальною, тобто враховувати специфіку галузевих особливостей підприємств. Має бути продумана проблема інтенсифікації автоматизації цілісного управлінського обліку фінансово-економічних служб. При впровадженні нових інформаційних систем на підприємстві обов'язково потрібно оцінювати ризик відставання від конкурентів через їх моральне зношування. Після закінчення заходів щодо постачання й установки програмного забезпечення необхідно узгодити ступінь потреби в адаптації типової конфігурації ПЗ та особливості ведення обліку на підприємстві.

Серед пакетів прикладним програм найбільшої популярності у користувачів набула програма «1С: Бухгалтерія». Програма побудована з урахуванням особливостей обліку в Україні на базі Національний Положень (стандартів) бухгалтерського обліку і має всі характеристики для того, щоб забезпечити автоматизацію обліку на підприємствах різних галузей.

Таким чином створення та використання комп'ютерної системи бухгалтерського обліку сприяє не тільки прискоренню процесу обробки інформації на підприємствах, але й суттєвому покращенню його організації. Ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки засобам інформатизації та автоматизації документообігу. Саме тому на сьогоднішній день дуже важливо при розробці інформаційних систем мінімізувати вплив розглянутих негативних факторів, що дозволить розвивати і вдосконалювати сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку.

Література:

1. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики// Бухгалтерський облік і аудит. – 2008р. - №4. – 54с.
2. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. – К.: КНЕУ, 2001р. – 334с.
3. Харіна К.В. Застосування інформаційних систем у бухгалтерському обліку. – Дніпропетровськ: ПДАБА. - 2008. - №16. – С. 90-97.

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ В ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ

Синергетика займається вивченням систем, що складаються з великого (дуже великого, «величезного») числа частин, компонент або підсистем, одним словом, деталей, складним чином взаємодіють між собою. Слово «синергетика» і означає «спільна дія», підкреслюючи узгодженість функціонування частин, що відбивається в поведінці системи як цілого.

Єдиного загальноприйнятого економічного визначення даного явища немає. Сучасні автори, що зачіпають питання синергії в своїх працях, описують її як явище, при якому $2 + 2$ швидше дорівнює 5 або 6, ніж 4. Після такої характеристики, синергізм зазвичай трактується з точки зору того предмета або явища, що їх в даний момент цікавить. Інтерес до вивчення цього явища і до чинників, що забезпечує синергізм в організації, пояснюється отриманням додаткового результату, який прийнято називати синергічним ефектом. «При високій організованості системи сума властивостей системи буде вище суми властивостей її компонентів. Різниця між сумою властивостей системи і сумою властивостей її компонентів називається синергетичним ефектом, додатковим ефектом творчої взаємодії компонентів».

Для більшої ясності сформулюємо визначення організаційної синергії наступним чином:

-організаційна синергія – це злагоджене командна взаємодія окремих елементів системи, що забезпечує її функціонування в оптимальному режимі ефективності.

-синергетичний ефект – додатковий результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи. Необхідно зауважити, що даний ефект може бути як позитивним, так і негативним. «При низькій організованості системи сума її властивостей буде менше суми властивостей компонентів».

В якості головного економічного показника синергетичного ефекту виступає наявність певного рівня чистого прибутку. Контрольним показником, який дозволяє визначити, чи достатній отриманий обсяг чистого прибутку, є рентабельність, а також характер динаміки рентабельності, і чистого прибутку.

Ці ж критерії можуть використовуватися для визначення рівня конкурентоспроможності підприємства. Крім того, доречно провести тотожність: синергія всередині компанії = конкурентоспроможність у зовнішньому середовищі.

Головними соціальними факторами наявності синергії в компанії служить стан розвитку загальнокорпоративного духу, морально-психологічний клімат в середовищі персоналу організації, характер виникаючих конфліктів та комунікаційних процесів, ступінь згуртованості робочих груп всередині і за ієрархією, репутація підприємства, в першу чергу, серед його персоналу і так далі. В даному випадку, прямий вплив на конкурентоспроможність надає репутація організації.

З позиції соціальних процесів, цікавим критерієм загальноорганізаційної синергії є стан корпоративного духу даної структури. Виміряти стан корпоративного духу не представляється можливим; це та внутрішня складова організації, яку можна тільки відчувати. Можна навіть сказати, що це певний рівень енергії, на якому йде виробничий процес. Присутність корпоративного духу є одним з факторів згуртування трудового колективу і багато в чому визначається станом корпоративної культури.

Загальорганізаційний синергетичний ефект досягається завдяки злагодженій взаємодії між окремими підрозділами організації, а точніше, між керівними працівниками підрозділів, які утворюють групу керівників переважно одного рангу і забезпечують безперервність і ефективність загального функціонального процесу.

У цьому сенсі можна говорити про управлінську синергію. Зростання ефективності управління компанією спостерігається, в першу чергу, за наявності управлінської синергії – злагодженого командного взаємодії між керівниками різних підрозділів і різних рівнів управління. Умовою для здійснення синергетичного ефекту є взаємодія та командування, а також дотримання норм керованості.

Таким чином, якщо керівництву вдається створити міцну виробничу структуру, в якій всі компоненти виробничого процесу діють злагоджено і цілеспрямовано, тобто синергічно, з урахуванням вимог і характеру зовнішнього середовища, стійкість і стабільність такого підприємства і буде віддзеркаленням його конкурентоспроможності на ринку.

УДК 336.6

*Кузнецова С.А., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних фінансів та банківської справи, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля
Пилипенко К.О., студентка Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

СУТНІСТЬ ЕФЕКТУ СИНЕРГІЇ

Економічна синергія, синергетичні ефекти передбачають зростання або занепад соціально-економічної системи в цілому в значно більшому обсязі, ніж в складових її частинах. Характер та розмір синергетичного ефекту залежить від рівня ефективності соціалізації національної економіки.

Закон синергії, стверджує, що для будь-якої системи (підприємства, організації, фірми) існує такий набір елементів, за якого її потенціал завжди буде або значно більшим, ніж проста сума потенціалів елементів, що до неї входять, або суттєво меншим. Ефекти синергії можна розділити на два види: операційні синергії та фінансові синергії. І в першому, і в другому випадку йдеться про помножений, непропорційний ефект, який виникає внаслідок комбінування ресурсів. Операційний вид синергії досягається компаніями, які працюють в одному і тому ж секторі. Джерелами операційної синергії є економія на масштабі, можливість підвищити ціну в результаті збільшення частки ринку і ослаблення конкуренції, прискорене зростання на нових або існуючих ринках. Фінансова синергія проявляється через покупку компанії з високими показниками фінансової ефективності, наявністю вільних коштів і позитивною репутацією. Це дозволяє компанії-покупцеві збільшити можливості із залучення позикових коштів і збільшення грошових потоків.

В якості основних джерел синергічного ефекту переважно розглядаються:

- 1) комбінування: використання наявних в компанії ресурсів, які не могли бути ні ефективно залученими до господарської діяльності, ні реалізованими на ринку;
- 2) комплементарність: повніше завантаження виробничих і торгових потужностей, оптимізація транспортних маршрутів, усунення слабких ознак однієї компанії за рахунок використання сильних ознак іншої;
- 3) економія від одномоментно збільшеного обсягу діяльності: розподіл постійних витрат на більший обсяг продукції;
- 4) усунення дублюючих підрозділів – маркетингу і реклами, зв'язків з громадськістю.

Метою синергії є спільна діяльність двох чи більше об'єктів, внаслідок якої створюється ефект/результат від їх взаємодії в доповнення до результатів, які отримуються кожним окремо. Концепція синергії використовується як для обґрунтування необхідності об'єднання компаній, так і для аналізу фінансової спроможності цього процесу. У межах класичної синергічної теорії ринку корпоративного контролю інтеграція породжує синергію у вигляді додаткової вартості інтегрованого учасника. При проведенні фінансового аналізу угод злиття/поглинання фінансова синергія описує вплив покупки контролю на інвестиційні ризики об'єднаної компанії. Дві найістотніші складові інвестиційних ризиків – це діловий (комерційний) ризик та фінансовий ризик. При зниженні ділового ризику – зниження коливань виторгу, потоків грошових ресурсів; продуктова і територіальна диверсифікація; диверсифікація клієнтських сегментів. При зниженні фінансового ризику – покращення покриття зобов'язань; зростання кредитоспроможності та полегшення доступу до капіталу; створення чи розширення внутрішнього ринку капіталу.

Таким чином, можна дістати висновок, активність на українському ринку злиттів та поглинань є досить великою. При цьому необхідно зазначити, що під час проведення трансформаційних перетворень допускається доволі багато помилок. Зачасту угоди не приносять компаніям очікуваного ефекту. Більшість керівників визнають, що об'єднання активів часто призводить не до зростання їх вартості, а навпаки – до зменшення. На мою думку, компаніям не завжди вдається реалізувати потенціал синергій через відсутність належного досвіду, неготовність менеджерів до управління змінами в результаті злиття та відсутністю навичок керування великими проектами та програмами.

УДК 657.421

*Лютова Г.М., к.е.н., доцент
кафедри обліку та аудиту,
Черкаський інститут банківської
справи УБС НБУ м. Київ*

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ефективність управлінських рішень значною мірою залежить від якості облікової інформації на підставі якої здійснюється їх прийняття.

У відповідності до визначень, наданих Вікіпедією, якість інформації (*Information/Data quality*) – це сукупність властивостей, що відображують ступінь придатності конкретної інформації або даних про об'єкти і їхній взаємозв'язок для досягнення цілей, що стоять перед користувачем [1]. Якість облікової інформації визначається сукупністю її характеристик, що надає можливість задовольняти існуючі та передбачені потреби споживачів. Максимальне задоволення обліковою інформацією потреб усіх користувачів є основним критерієм та завданням діяльності бухгалтерської служби підприємства. А раціональна організація бухгалтерського обліку є важливою умовою формування якісної облікової інформації.

В економічній літературі питання якості облікової інформації висвітлені у наукових працях Ф.Ф.Бутинця, В.А.Дерія, М.В.Кужельного, В.С.Леня, Л.Г.Ловінської, М.С.Пушкарка, В.В. Сопка та інших. Разом з тим відсутні системні дослідження щодо умов та передумов забезпечення якості облікових даних, зокрема щодо впливу на якість інформації раціональної організації бухгалтерського обліку.

За визначенням проф. Ф.Ф.Бутиця [5] під організацією бухгалтерського обліку розуміють систему умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства. На думку проф. Сопко В.В. - організація бухгалтерського обліку - це система методів, способів та засобів, які забезпечують оптимальне функціонування його та подальший розвиток [7].

В свою чергу, проф. Лень В.С. стверджує, що організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [4].

Організацію бухгалтерського обліку слід розглядати в двох аспектах: по-перше, як сукупність дій із створення цілого - системи бухгалтерського обліку, підтримання та підвищення рівня її організованості і, по-друге, як специфічну структуру - бухгалтерію, що є результатом організаційної діяльності.

Система бухгалтерського обліку, як і будь-яка інша самостійна система, має вхід, перетворення в системі і вихід із системи. На вході в систему бухгалтерського обліку первинна інформація, що міститься в первинних документах; групування, перегрупування, систематизація інформації в регістрах бухгалтерського обліку - характеризують перетворення в системі; на виході з системи бухгалтерського обліку – звітна інформація, яка надається певним користувачам для прийняття управлінських рішень. Тобто вихідна інформація є продуктом бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік є специфічною діяльністю з виробництва інформації і має свою спеціальну процедуру — технологію її обробки. Коли відома мета діяльності і складено її план, необхідно створити певну структуру з людей, техніки, інформації та фінансових ресурсів. Тобто для створення бухгалтерії, як і для створення всього підприємства та окремих його підрозділів, використовується організаційна функція менеджменту. Нарешті, сама бухгалтерія як структура є організацією. Отже, у бухгалтерському обліку поєднуються організація виробництва, організація управління й організація праці.

Як технологічний процес, процес бухгалтерського обліку – обліковий процес - має специфічні, притаманні лише йому засоби виробництва – засоби праці і предмети праці. З точки зору об'єктів організації бухгалтерського обліку засобами виробництва облікового процесу є його інформаційне, технічне та методичне забезпечення.

Отже, складовими елементами організації бухгалтерського обліку є: організація облікового процесу, організація праці облікового персоналу, організація інформаційного, технічного та методичного забезпечення бухгалтерського обліку. Першочерговим завданням організації бухгалтерського обліку є детальне вивчення організаційної структури підприємства, особливостей організації та технології виробництва, системи закупівлі сировини та матеріалів, а також збуту продукції. З врахуванням цього визначається склад та обсяг облікової інформації. Особливої актуальності набувають питання володіння обліковим персоналом чинною нормативно-законодавчою базою з обліку, підприємництва та оподаткування.

Зміни в розвитку світової економіки та відносин власності призвели до набуття якісно нового змісту бухгалтерської служби. Роль бухгалтера в організації облікової роботи визначається не тільки його професійним статусом, але й тим, як він здатний поєднувати функції аналітика, фінансового менеджера. Тобто, в сучасних умовах господарювання фахівець з обліку повинен мати певний рівень знань в галузі права, планування, аналізу, фінансів, кредитування. Кваліфікована кадрова політика є важливою умовою раціональної організації бухгалтерського обліку.

Таким чином, раціональна організація облікового процесу, праці облікових працівників, методичне, інформаційне та технічне забезпечення бухгалтерського обліку являються важливими чинниками формування якісної облікової інформації.

Література:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/> якість інформації
2. Дерій В.А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві: Курс лекцій / В.А.Дерій. –Тернопіль: Джура, 2003. – 92 с.
3. Кужельний М.В. Організація обліку: підручник / М.В. Кужельний, С.О. Левицька. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
4. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник / За ред. В.С.Леня. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
5. Організація бухгалтерського обліку. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 3-є вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 592 с.
6. Пушкар М.С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія: [монографія] / М.С.Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 359 с.
7. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник / В.В.Сопко, В.П.Завгородній. – К.: КНЕУ, 2004. – 412 с.

УДК 681.518:004:657

*Павлова С.В. к.е.н., старший викладач
кафедри обліку і аудиту
Блаженчук С., студент,*

Волинський інститут економіки та менеджменту, м.Луцька

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

В останні роки у світовій економіці відбулися значні зміни середовища господарювання, за умови яких нове стратегічне мислення все більше погоджується із глобалізацією бізнесу й з переходом до нової моделі економічного зростання, тісно пов'язаною з інформатизацією суспільства. Зростання динамічності зовнішнього середовища обумовило збільшення обсягів інформації, її диференціацію та швидку зміну корисності. Кожна подія несе в собі інформаційне навантаження, врахувати яке на підприємствах можна лише шляхом створення адекватного обліково аналітичного забезпечення прийняття стратегічних рішень на основі системного підходу.

Слід зазначити, що саме облікові дані, не враховуючи різновид обраних підприємством інформаційних технологій, завжди були основою для прийняття рішень. Разом з тим поступове виникнення різних моделей облікового процесу призвело до диференціації підходів щодо формування інформації для прийняття рішень. Якщо раніше головним завданням системи бухгалтерського обліку була ідентифікація фактів господарської діяльності у відповідності з заданою кореспонденцією рахунків, то зараз від бухгалтера потрібне вміння надавати корисну, з точки зору обраних стратегічних альтернатив, інформацію.

Поряд з цим виникає певна кількість проблем, пов'язаних зі зростанням обсягу інформації в поєднанні з наявними технічними обмеженнями, що актуалізує питання підвищення ефективності й швидкості збору, обробки й підготовки відповідних аналітичних відомостей. Також залишаються відкритими питання формалізації

інформації, що важливо з погляду ефективного управління інформаційними потоками й розробки показників для контролю траєкторії стратегічного розвитку підприємства.

Актуальність проблеми вдосконалення обліково-аналітичного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень з метою розв'язання економічних проблем зумовлена сучасним станом національної економіки. Можливість використання облікової інформації суб'єктами господарювання для задоволення різноманітних інформаційних потреб і прийняття економічних рішень з метою вирішення конкретних проблем і досягнення поставлених цілей забезпечується якісними властивостями самої облікової інформації. Враховуючи міжнародний досвід, теоретичні засади, стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, виділяють не тільки загальні групи користувачів облікової інформації, а й групи конкретних економічних проблем та варіанти оптимальних рішень, які вони можуть приймати на основі цієї облікової інформації

Облік та аналіз є важливими функціональними компонентами інформаційної системи підприємства. Оперативність збирання та обробки виробничої, комерційної, фінансової та інших видів інформації, забезпечення зацікавлених користувачів об'єктивною інформацією про фінансовий стан і результати діяльності підприємства – основні функції обліку. Аналіз – функція, яка за допомогою аналітичних і економіко-математичних методів досліджує наявність, структуру, динаміку економічних показників, вивчає ефективність їх використання, розглядає вплив різних факторів на фінансовий стан підприємства. Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації, необхідної для аналізу з метою прийняття управлінських рішень. Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту відіграє важливу роль в функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність. Вона ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації. Тому обліково-аналітична система виконує збір, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на макро- і мікрорівнях. Система обліково-аналітичного забезпечення є складовою загальної системи управління. Її суть полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, виконання оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів для формування рекомендацій для прийняття управлінських рішень. Загальну методологію і нормативні положення обліку і аналізу удосконалюють для раціонального використання в єдиній обліково-аналітичній системі.

Основними завданнями обліково-аналітичної системи підприємства є: – аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками; – облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку з додаванням не фінансових показників; – контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних; – планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом; – формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації

Для виконання вищезгаданих завдань у режимі реального часу на підприємстві повинна функціонувати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням. На українському ринку програмних продуктів достатньо бухгалтерських та аналітичних програм. Найвідоміші бухгалтерські програми „1С:Бухгалтерія”, „БЕСТ”, „Електронна бухгалтерія” тощо.

Ключову позицію в інформаційній системі займає система обробки даних. Спочатку дані вводяться в інформаційну систему. Потім вони проходять трансформацію, або процес, що передбачає різні форми маніпулювання даними і аналізу (такі як класифікація, сортування, підрахунок, підсумки), які трансформують дані в інформацію.

Інформаційно-процесійні системи також, як правило, використовують склад даних або їх акумулювання. Вихід даних — це звіти, документи, інші системні кінцеві показники, які постачають необхідну інформацію для рішень і контролю виконання поставлених завдань. Отже, інформаційну систему можна визначити як набір процедур, таких як процес, збір і переробка інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю, а комунікаційна функція системи полягає у швидкому та надійному передаванні даних.

Отже, для ефективного розвитку підприємництва в Україні необхідна адекватна ринковим відносинам система подання інформації, що дасть змогу формувати релевантну інформацію, аналізувати її і приймати раціональні управлінські рішення. Встановлено, що ключову позицію в інформаційній системі займає система обробки даних. Тому, інформаційну систему можна визначити як набір процедур, таких як процес, збір і переробка інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю, а комунікаційна функція системи полягає в швидкому та надійному передаванні даних. Обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

Література:

1. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. – К., 2003. – 349 с.

УДК 657

*Попович В.І., к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Сенина К.О., магістр,
Мукачівський державний університет*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Обліково-аналітичний механізм до ринкової економіки в основному був направлений на планово-економічну систему. Вимоги апарату управління із часом стали все більш вимогливими до інформації не тільки аналітичного характеру, а й облікового, що вплинуло на покращення зведено-аналітичної інформації. Чим ширший обсяг зведено-аналітичної інформації, тим більше можливостей у керівництва для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. В сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо важливим стало інформаційне забезпечення процесу управління, що полягає в отриманні й обробці інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень. Перед органом управління стоїть завдання одержання інформації, її обробки, а також генерування і передавання нової похідної інформації у вигляді керуючих впливів.

Великий внесок в дослідження проблеми обліково-аналітичного забезпечення процесу управління зробили такі вчені: Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, О.Д. Гудзинський, М.Я. Дем'яненко, М.С. Пушкар, П.Т. Саблук, В.М. Самочкін та інші. Це підтверджує актуальність питань формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством на фоні потреб забезпечення стійкого розвитку підприємств. Однак існує

ще низка питань, пов'язаних з використанням та вдосконаленням обліково-аналітичної інформації, які потребують детальнішого вивчення. Незважаючи на цінність цих досліджень, існує ряд невіршених теоретичних та практичних питань, що потребують подальших досліджень.

З огляду на вищезазначене метою статті є визначення змісту і ролі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, методи ефективного застосування програмного забезпечення для планування, аналізу і оптимізації фінансово-економічної діяльності, а також вивчення питань щодо особливостей формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.

Сутність інформаційного забезпечення управлінської діяльності формується за рахунок сукупності інформаційних ресурсів, які сприяють ефективному проведенню процесу управління, зокрема розробленню та реалізації управлінських рішень. Інформаційне забезпечення – це якісне інформаційне обслуговування управлінського персоналу підприємства шляхом створення динамічної системи збору даних, їх обробки, зберігання та перетворення на достовірну, своєчасну, точну, актуальну інформацію для ефективного ведення процесу управління та прийняття відповідних управлінських рішень. Для успішного керування документообігом, швидкого видобування потрібної інформації та її обробки для ухвалення рішення з потоку документації (поза залежністю від її характеристик: фінансова, технічна, нормативно-довідкова чи управлінська) необхідна особлива система керування документами. Ця система повинна вирішувати завдання швидкого й якісного обміну інформацією між відділами і підрозділами підприємства, забезпечувати швидкий доступ вищої управлінської ланки до фінансово-економічної інформації. Так само в межах цієї системи повинні використовуватися програмні продукти, що дають змогу здійснювати планування, аналіз і оптимізацію фінансово-економічної діяльності.

Отже, інформаційно-комунікаційні системи повинні розв'язувати такі задачі: створення (введення інформації), підтвердження, розсилання, збереження, здійснення контролю за змінами, розподіл прав доступу окремих користувачів до конкретної інформації. Облік та аналіз є важливими функціональними компонентами інформаційної системи підприємства.

Основними завданнями обліково-аналітичної системи підприємства є:

- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;
- планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації.

Для виконання вищезгаданих завдань у режимі реального часу на підприємстві повинна функціонувати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням. На українському ринку програмних продуктів достатньо бухгалтерських та аналітичних програм. Наразі найвідоміші бухгалтерські програми „1С:Бухгалтерія”, „БЕСТ”, „Електронна бухгалтерія” тощо.

До програм фінансового аналізу належать аналітичні програми: „АНЗК-Аналітик”, „ФінЕксперт”, „БЕСТ-Ф” та інші, які призначені для оцінювання та аналізу поточного і прогнозованого фінансового стану підприємства, вибору найкращої стратегії його розвитку, для розроблення інвестиційних проектів і бізнес-планів, ефективного управління маркетинговою діяльністю тощо.

Для того, щоб обліково-аналітичний механізм працював, необхідно правильно організувати обліковий процес, тобто: визначити об'єкти обліку (при цьому визначити методи обліку, способи обробки інформації, склад працівників тощо); чітко розподілити обов'язки по центрах та визначити їх взаємини; визначити складові елементи (предмет, завдання, функції), модель за якою буде працювати підприємство; розробити облікову політику та допоміжні регламенти; сформувати інформацію за видами обліку; врахувати інформацію та її аналіз на первинному, поточному і підсумковому етапах; врахувати технічну сторону обліку: вибір форми бухгалтерського обліку, створення робочого плану рахунків, введення в дію первинних та зведених документів, створення власних внутрішніх зведених документів, внутрішній контроль і т.д.

Аналіз результатів діяльності шляхом оцінки фінансового стану дає можливість зробити висновок про спроможність підприємства, його найближчі перспективи. Для узагальнюючої оцінки економічної ефективності найкращим варіантом є підхід, за якого результат порівнюється як з ресурсами, так і з затратами. При цьому менеджер повинен чітко уявляти, що і як оцінювати, де і в якій галузі спосіб його оцінки є найбільш слушним.

Отже, на даний час досить низький рівень розвитку організації як системи, не розвинений на належному рівні менеджмент, моніторингова політика, політика конкурентоспроможності та організаційна культура підприємства в цілому. Обліково-аналітичне забезпечення утворює функціонуючу систему, яка забезпечує безперерйну роботу управлінського апарату, розкриває всі недоліки та прогресивні сторони діяльності підприємства, дозволяє вчасно виявити порушення та не доопрацювання. Добре організоване обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством – головна мета будь-якого далекоглядного керівника.

В процесі дослідження отримано такі результати:

1. Для ефективного розвитку підприємництва в Україні необхідна адекватна ринковим відносинам система подання інформації, що дасть змогу формувати релевантну інформацію, аналізувати її і приймати раціональні управлінські рішення.

2. Встановлено, що ключову позицію в інформаційній системі займає система обробки даних. Тож інформаційну систему можна визначити як набір процедур, таких як процес, збір і переробка інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю, а комунікаційна функція системи полягає в швидкому та надійному передаванні даних.

3. Обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

УДК 330

*Семрак В.В., студент,
Науковий керівник: д.е.н., професор,
завідувач кафедри міжнародних фінансів та банківської справи
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля
Кузнецова С. А.*

СИНЕРГІЯ ІНФОРМАЦІЇ В БІЗНЕСІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ХАОТИЧНО СТРУКТУРОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах світової економічної кризи, що бере свій початок ще у 2012 році, відбувається перебудова світової економіки, цей процес обумовлений переходом від економіки виробництва до економіки інформації. Одним із головних пріоритетів розвитку

українського суспільства є його інформатизація як на рівні держави, так і на локальному рівні корпорацій, об'єднань та інших суб'єктів господарювання.

Інформація відіграє важливу роль в управлінні. Відомі підходи до ведення бухгалтерського обліку не дають змоги повною мірою задовольняти існуючі інформаційні потреби управлінців. Особливості розвитку світової та вітчизняної економіки, для яких притаманні відкритість, нестабільність, динамічність і самоорганізація, обумовлюють необхідність створення і обґрунтування нових наукових підходів до формування і надання користувачам облікової інформації з огляду на досягнення нею синергії.

Забезпечення синергії інформації в управлінні діяльністю передбачає комплексне використання різних рівнів і форм зв'язків між елементами системи бухгалтерського обліку та системи управління, розвиток яких посилює їх цілісність і ефективність. Можливість різноманітного розвитку в динамічному економічному середовищі функціонування суб'єктів господарювання має визначальний характер для загального розвитку в економіці України.

Безумовними перевагами синергії інформації в бізнесі є реалізація спроможності системи бухгалтерського обліку швидко реагувати на будь-які зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємств, можливість формування і надання облікової інформації з урахуванням існуючих та імовірних інформаційних потреб користувачів, узгодженість руху інформаційних потоків у межах кожного суб'єкта господарювання.

Тому досягнення синергії інформації сприяє загальному динамічному розвитку інформаційного забезпечення користувачів у сучасному нестабільному економічному середовищі, у тому числі в умовах наявності кризових явищ в економіці та пошуку шляхів їх подолання.

СЕКЦІЯ 5.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ
ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

УДК 657.6:332.872

*Гноєва І.М., старший викладач
кафедра обліку, аналізу і аудиту
Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського*

АУДИТ ЗАМОРТИЗОВАНИХ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Фундаментом удосконалення і розвитку матеріально-технічної бази виробництва є основні засоби підприємства. Важливе значення при управлінні підприємством відведено контролю амортизаційної політики та вибору методів нарахування амортизації для різних видів основних засобів і нематеріальних активів у відповідності з чинним законодавством України.

На сьогоднішній день для більшості українських підприємств характерним є більш або менш однакове коло проблем: обмеженість фінансових ресурсів та замортований стан активів, що обумовлює актуальність обраної теми.

Метою дослідження є розгляд методичних основ проведення аудиту операцій з основними засобами вартість яких дорівнює нулю, а також типових помилок, що можуть бути виявлені в ході аудиторської перевірки.

На етапі інвентаризації основних засобів аудитор перевіряє, чи є на підприємстві основні засоби які повністю амортизовані, тобто їх вартість дорівнює нулю. В ході аудиторської перевірки аудиторі слід дослідити подальші дії керівництва підприємства з такими основними засобами: по-перше, списати; по-друге, далі використовувати; по – третє, реалізувати. Таким чином аудитор повинен переконатися у правильності відображення в бухгалтерському та податковому обліку таких дій.

На першому етапі перевірки аудитор підтверджує, що повністю амортизовані об'єкти основних засобів підприємство може, використовувати (експлуатувати) у своїй господарській діяльності, так як вони продовжують відповідати критеріям основних засобів і використовуються для отримання майбутніх економічних вигод відповідно до пп. 4, 6 П(С)БО 7. Тому підстави для їх списання відсутні. Причому в бухгалтерському обліку амортизованим основним засобам проводять переоцінку, або надалі ведуть їх кількісний облік. Яким із них скористатися, кожне підприємство для себе вирішує самостійно та відображає в обліковій політиці.

На другому етапі аудитор визнає, що перш ніж ремонтувати об'єкт, потрібно продовжити строк його використання спираючись на п. 25 П(С)БО 7 і п.п. 145.1.4 ПКУ. Відповідно до яких: – строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів у разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання може переглядатися, при цьому – амортизація об'єкта основних засобів нараховується виходячи з нового строку корисного використання починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання об'єкта. Відповідно з п. 145.1 ПКУ продовження строку служби може бути будь-яким (у тому числі й нижчим за мінімальні строки). Усе залежить від того, який ще час вирішено експлуатувати об'єкт. При продовженні строку корисного використання об'єкта аудитор перевіряє наказ по підприємству, а також відомості про продовження строку служби об'єкта основних засобів, інвентарної картки обліку основних засобів.

У ході перевірки аудиторі необхідно звернути увагу на порядок обліку витрат на ремонт, поліпшення амортизованих активів. Зважаючи на «господарську» спрямованість, витрати на ремонт, поліпшення амортизованих об'єктів основних засобів в податковому обліку можуть бути віднесені до 10 % «ремонтного» ліміту, при цьому аудитор керується пп. 146.11 — 146.12 ПКУ. Аудитору слід звернути увагу на те, що у податковому обліку

до поліпшення основних засобів належить як поточний, так і капітальний ремонт, витрати на проведення якого в межах ремонтного ліміту можна включати до податкових витрат. Витрати, які перевищують 10% ремонтного ліміту, відносяться на збільшення первісної вартості відремонтованого або покращеного об'єкта основних засобів та амортизуються у складі цієї вартості.

При перевірці бухгалтерського обліку витрат на ремонт, поліпшення амортизованих основних засобів аудитор керується п. 14 П(С)БО 7. Згідно якого, первісна (переоцінена) вартість основних засобів може збільшуватися на суму витрат, пов'язаних із ремонтами та поліпшеннями об'єкта в порядку, визначеному податковим законодавством. Отже, щоб уникнути можливих розбіжностей, аудитор рекомендує дотримуватися правил 10 % «ремонтного» ліміту, як у бухгалтерському так і у податковому обліку [1].

При реалізації амортизованих основних засобів аудитор спирається на п.п.153.2.1 п. 153.2 ст. 153 ПКУ дохід, отриманий платником податку від продажу товарів (виконання робіт, надання послуг) пов'язаним особам, визначається відповідно до договірних цін, але не менших від звичайних цін на такі товари, роботи, послуги, що діяли на дату такого продажу, у разі якщо договірна ціна на такі товари (роботи, послуги) відрізняється більш ніж на 20% від звичайної ціни на такі товари (роботи, послуги). Положення цього підпункту поширюються також на операції з особами, які не є платниками цього податку або сплачують податок за іншими ставками, ніж платник податку на прибуток.

Отже, при досягненні залишкової вартості об'єкта основного засобу його ліквідаційної вартості такий об'єкт у податковому обліку не вважається основним засобом. У разі продажу такого об'єкта платник податку має врахувати при визначенні податку на прибуток дохід у повному розмірі від його реалізації у загальному порядку з урахуванням підп. 153.2.1 п. 153.2 ст. 153 ПКУ щодо застосування звичайних цін [2].

В розділі аудиторського висновку аудитор повинен внести рекомендації щодо найбільш раціонального вибору дій щодо повністю амортизованих основних засобів.

Підсумовуючи можемо зазначити, що необхідність аудиторської перевірки зумовлюється тим, що найбільш достовірним джерелом інформації про господарську діяльність підприємства є незалежні дані аудиторського висновку. Аудит основних засобів є невід'ємною частиною загального аудиту підприємства, що показує реальний якісний та кількісний стан основних засобів суб'єкта господарювання, їх правильний облік, витрати на ремонт, поліпшення, а також правильність нарахування амортизації. Отже, аудит амортизованих активів, дозволяє визначити: по-перше, дотримання норм законодавства; по-друге, правильність відображення обліку при списанні, ремонті, реалізації основних засобів які досягли нульової вартості.

Література:

1. Солошенко Людмила Податок на прибуток. Ремонт та поліпшення повністю амортизованих основних засобів [Електронний ресурс] // Податки та бухгалтерський облік. – 06.03.2014 – Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/golden/doc.html?id=37447>

2. Продаж повністю амортизованого активу [Електронний ресурс] // Податковий аудит України. – 06.03.2014 – Режим доступу: <http://auditpodatkiv.com.ua/?p=34>

РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У різних країнах використовуються різні системи організації та регулювання аудиторської діяльності, не зважаючи на це – професійне регулювання та принципи ведення є однаковими у переважній більшості ринкових економік. Особливістю організації аудиторської діяльності зарубіжних країн є визначення пріоритетності держави у здійсненні заходів у цій сфері, видачі дозволів на її ведення, регулювання діяльності суб'єктів аудиту тощо.

На сьогодні аудит є однією з найважливіших форм фінансового контролю та вважається найбільш перспективним напрямом контрольної діяльності. Проте питання запозичення важливіших досягнень зарубіжних країн у цій сфері є досить актуальним.

Проблеми організації аудиторської діяльності досліджувались такими вітчизняними та зарубіжними авторами, як Бондар В.П., Ф.Ф. Бутинець, Дорош Н.І., Петрик О.А., Синюгіна Н. В., Тимко Й.П., Адамс Р., Додж Р., Робертсона Дж.К., Дефліз Ф. та багато інших. Проте питання залишається остаточно невирішеним і потребує подальших досліджень у цьому напрямі [1].

Метою дослідження є вивчення порядку регулювання аудиторської діяльності України та порівняти з досвідом зарубіжних країн.

Виходячи з досліджень вчених, можна виділити існування у практиці аудиту дві різні за напрямом концепції регулювання аудиторської діяльності: державну і професійну. Державна концепція притаманна більше до таких країн як: Франція, Німеччина, Польща та інші. Тут аудит орієнтований на потреби державних органів як основних користувачів аудиторських висновків. У цих країнах аудиторська діяльність суворо регламентується державними органами влади, на які покладаються функції контролю за веденням аудиторської діяльності. У багатьох країнах Європи спостерігається високий рівень впливу держави при встановленні вимог щодо освіти та стажу роботи за спеціальністю, які визначають можливість допуску претендентів до кваліфікаційних іспитів з аудиту.

У країнах з професійною концепцією регулювання аудиторської діяльності, зокрема США, Великій Британії основним користувачем аудиторського висновку є треті особи – інвестори, кредитори, банки, страхові компанії, біржі. Організація, регулювання, контроль діяльності аудиторів здійснюється за цієї концепції професійними організаціями [2].

Економічно розвиненим країнам характерним є професійна концепція, в той як менш розвиненим, постіндустріальним країнам притаманні державна та змішаного типу концепція (притаманна і державна і професійна) .

На даному етапі розвитку Україну можна віднести до змішаного типу концепції. Для початку розвитку аудиторської діяльності – це хороший старт, але потрібно намагатися досягнути рівня розвинутих країн. Для цього потрібно проаналізувати суб'єкти аудиту, учасників аудиту, регулюючий орган, засоби аудиту (до них ми відносимо нормативно-правову базу) та результати аудиту зарубіжних країн (табл.1)[3].

Таблиця 1

Узагальнення елементів організації аудиту в Україні та зарубіжних країнах

Країна	Учасники аудиту	Суб'єкт	Регулюючий орган	Засоби аудиту	Результати аудиту
Україна	Суб'єкти господар.	Аудитори ауд. фірми	Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів України, Аудиторська палата України	Закон "Про аудиторську діяльність"	Аудиторський висновок
Ізраїль	Суб'єкти господар.	Аудитори	Палата аудиторів Ізраїлю; Аудиторська Комісія	Закон "Про аудиторів"; Стандарти діяльності аудиторів	Аудиторський висновок про фінансову звітність
Литва	Суб'єкти господар.	Аудитори внутрішні аудитори	Сейм Литовської Республіки; Інститут бух. обліку; Литовська асоціація бухгалтерів; Аудиторська палата Литви; Литовська асоціація Внутрішніх аудиторів	Закон "Про аудит Литовської Республіки"; Закон "Про внутрішній контроль і аудит"; Національні стандарти аудиту; Резолюції МінФіну	Аудиторський висновок
Молдова	Суб'єкти господар., фінансові установи, страхові компанії, професійні учасники ринку цінних паперів	Аудитори ауд. організ.	Рада з надзору за аудиторською діяльністю при Міністерстві фінансів; Асоціація професійних бухгалтерів і аудиторів Молдови; Асоціація аудиторів і аудиторських організацій	Закон "Про аудиторську діяльність"	Аудиторський висновок

Велика Британія	Усі компанії незалежно від форми та організ.-правової форми	Аудитори	Громадська організація дипломованих бухгалтерів; інститут бухгалтерів-аналітиків	Закон "Про промислово-торговельні компанії"	
Болгарія	Суб'єкти господар.	Зареєстр. аудитори	Народні збори Республіки Болгарія; Інститут дипломованих експертів-бухгалтерів	Закон "Про незалежний фінансовий аудит"; Міжнародні стандарти аудиту	Аудиторський висновок

Отже, проаналізувавши дані таблиці 1, можна сказати, що:

- кожна країна має свої особливості стосовно визначення суб'єктів аудиту, але це супроводжується світовими вимогами щодо кваліфікації аудиторів, кожна з них самостійно встановлює правила підготовки та атестації аудиторів;
- щодо об'єкту аудиту, то тут можна відмітити, у кожній з країн на меті стоїть підтвердження достовірності інформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності різних суб'єктів господарювання;
- більшість країн, як засіб аудиторської діяльності, використовують міжнародні стандарти аудиту, на думку автора, це є поштовхом до цілісного нормативно-правового забезпечення аудиту, що буде сприяти кожній із країн;
- підсумковим документом аудиторської діяльності є аудиторський висновок, він повинен забезпечувати впевненість користувачів в інформації, необхідній для прийняття управлінських рішень.

Україна відноситься до змішаного типу регулювання аудиторською діяльністю, але на даному етапі це є непоганим початком розвитку і удосконаленню аудиту, але потрібно переходити до мінімального втручання держави в регулюванні аудиторською діяльністю так, як в розвинутих країнах.

До того ж потрібно чітко сформулювати напрями міжнародної співпраці українських аудиторів із зарубіжними фахівцями. Така співпраця можлива у вигляді семінарів, конференцій, круглих столів, що безперечно забезпечить результативний обмін досвідом та підвищить кваліфікацію аудиторів.

Необхідно здійснити конкретні заходи щодо зміни змісту Міжнародних стандартів аудиту стосовно їх перекладу на державну мову. Слід приділити максимальну увагу питанням відповідності зазначених стандартів критеріям зрозумілості, доступності та можливості їх застосування в аудиторській практиці.

Література:

1. Бутынец Ф.Ф. Бухгалтерский учет в зарубежных странах: Учебное пособие / под ред. проф. Ф.Ф. Бутынца. – Житомир: ЖГТУ, 2007. – 480 с.
2. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація / под ред. Н.І. Дороша – К.: Знання, КОО, 2001. – 402 с.
3. Кучеров А. В. Особенности аудита за рубежом [Текст] / А. В. Кучеров, Я. М. Козичева // Молодой ученый. — 2013. — №5. — С. 339-343.
4. Лещенко И. Б. Современные виды аудита в международной практике. Экономика, управление, финансы: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Пермь, июнь 2011 г.). / Под общ.ред. Г. Д. Ахметовой. — Пермь: Меркурий, 2011. — С. 79–81.;
5. Петрик О. А. Аудит у зарубіжних країнах : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / О. А. Петрик, М. Т. Фенченко ; за заг. ред. О. А. Петрик. — К. : КНЕУ, 2002. –168с.

*Романченко Ю. О., к.е.н., доцент
кафедри організації обліку та аудиту
Полтавської державної аграрної академії,
Сліпченко Т. Г., магістер,
Полтавської державної аграрної академії*

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

В процесі фінансово – господарської діяльності підприємства ця заборгованість неминуха і має перебувати у рамках допустимих значень. В сучасних умовах господарювання жодне підприємство не може існувати без покупців, оскільки вони є основним джерелом прибутковості і добробуту господарства. Але ризик несплати або несвоєчасної оплати рахунків збільшується і це веде до виникнення дебіторської заборгованості. Саме тому при аудиті фінансової звітності необхідно приділити особливу увагу розрахункам з покупцями.

Предметом аудиту дебіторської заборгованості є господарські процеси та операції, пов'язані з виникненням, існуванням та списанням даної заборгованості.

Об'єктами аудиту є елементи облікової політики, операції з обліку, записи в регістрах та звітності щодо розрахунків підприємства з покупцями і замовниками.

Джерелами інформації для аудиту дебіторської заборгованості є первинні документи; облікові регістри; акти та довідки попередньої перевірки, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю; головна книга; фінансова звітність підприємства.

При збиранні загальних відомостей щодо обліку дебіторської заборгованості аудиторю потрібно визначити мінімальний перелік інформації, яка може бути надана клієнтом або отримана самим аудитором у ході опитування, спостереження, документальної перевірки при підготовці аудиту. О. Петрик [3] пропонує наступний перелік інформації, що належить до отримання при перевірці дебіторської заборгованості: перелік видів або категорій продукції, що реалізується в кредит; кількість та адреси центрів (пунктів) по відвантаженню товарів; характеристика клієнтів; список основних покупців; обсяг реалізації та виставлених рахунків; торгівельна та фінансова політика підприємства; загальна схема системи виставлення рахунків. Запропонований перелік не є уніфікованим.

Після підписання договору на проведення аудиту важливим моментом є оцінка надійності системи внутрішнього контролю. Цього вимагають Міжнародні стандарти аудиту. Стан внутрішнього контролю слід врахувати при складанні плану і програми аудиту. Правильність визначення кількості, виду та обсягу аудиторських процедур залежить від правильної оцінки системи внутрішнього контролю [1].

Реальність балансу може бути забезпечена тільки в результаті ретельної перевірки (інвентаризації) всіх його статей. Тому аудиторю доцільно починати перевірку стану розрахунків з аналізу матеріалів інвентаризації розрахунків. Інвентаризація розрахунків полягає у виявленні фактичних залишків сум на рахунках. В акті результатів інвентаризації розрахунків слід вказати назви проінвентаризованих рахунків, записати суми неузгодженою і простроченою дебіторської заборгованості та безнадійних боргів. За названим видами заборгованості до акта інвентаризації розрахунків може прикладатися довідка із зазначенням суми заборгованості, за що числиться, з якого часу і на підставі яких документів. Таким чином, аналіз матеріалів інвентаризації розрахунків дає можливість аудиторю зосередити увагу на більш ретельній перевірці розрахунків, за якими встановлено різні розходження.

Аудит розрахункових операцій слід починати з аналізу правильності оплати за

відвантажені матеріальні цінності, а також повноти списання відвантажених цінностей. Так, слід встановити, чи правильно відображені за статтями балансу відповідні залишки заборгованості. Для цього порівнюють залишки за кожним видом розрахунків на одну і ту ж дату за даними аналітичного обліку з залишками по синтетичному рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», Головною книгою і балансом. При наявності розбіжностей слід перевірити реальність і документальну обґрунтованість заборгованості по кожному покупцю або замовнику. Такі розбіжності - наслідок занедбаності обліку розрахункових операцій або результат зловживань.

Кожна сума дебіторської заборгованості на окремих рахунках розглядається з погляду виникнення боргу, причини і давності створення заборгованості, реальності її одержання. Під час аудиту дебіторської заборгованості розрізняють такі її категорії: поточну (або нормальну); неоплачену в строк; заборгованість з терміном давності, що минув; спірну; безнадійну.

Під час перевірки розрахунків з покупцями встановлюють, чи укладені договори поставки продукції, чи правильно вираховуються суми, належні підприємству за прийняту покупцем продукцію. Перевіряють повноту і своєчасність розрахунків покупців за прийняту ними продукцію. З цією метою проводять інвентаризацію розрахунків, висилають копії картки аналітичного обліку розрахунків при розрахунках з іногородніми покупцями (організації-кредитори висилають організаціям-дебіторам). Підприємство-дебітор повертає картку протягом 10 днів з дня отримання. З покупцями з цього ж міста складається акт звірки.

Таким чином, основною метою проведення аудиту розрахунків з покупцями і замовниками є встановлення правильності ведення цих розрахунків за отримані товарно-матеріальні цінності, прийняті виконані роботи й надані послуги. Аудиторська перевірка складається з окремих послідовних етапів, а отримана в ході перевірки інформація повинна бути задокументована у вигляді робочих документів.

Література:

1. Гуцаленко, Л. В. Контроль дебіторської заборгованості: організація і методика здійснення [Електронний ресурс] / Л. В. Гуцаленко, І. С. Слободянюк // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 8 (29). – Ч. 2. – 2011. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_2/35.pdf. – Національна бібліотека ім. Вернадського.
2. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту [Текст] / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : Каравела, 2004. – 567с.
3. Петрик. О. Аудит дебіторської заборгованості відповідно до національних нормативів аудиту та П(С)БО [Текст] / О. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 7. – С. 10-19.

УДК 657

Сабадій К. В., магістер,
ЧІБС УБС НБУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Лютова Ганна Михайлівна

ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Для прийняття правильних і ефективних рішень по управлінню основними засобами необхідна своєчасна, достатня і достовірна інформація або ж її відсутність навпаки може призвести до формування неправдивих даних, що в помилковому вигляді відображають фінансово-майновий стан підприємства.

Достовірність такої інформації забезпечується в результаті проведення аудиту, а саме впровадження внутрішнього аудиту. Важливість впровадження внутрішнього аудиту в кінцевому результаті нестиме попереджувальний характер щодо виявлення необґрунтованих і незаконних дій, а також невірних і неефективних управлінських рішень щодо основних засобів.

Головною ж метою внутрішнього аудиту є контроль за оптимальним функціонуванням усіх структурних підрозділів установи, за їх адекватною поведінкою в конкретних умовах макросередовища. Тобто, мається на увазі, що внутрішній аудит працює на «внутрішньому полі» підприємства.

З метою підвищення достовірності обліку основних засобів і фінансової звітності на підприємстві необхідно організувати систематичне проведення внутрішнього аудиту, для чого доцільно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, до складу якої входять спеціалісти з обліку, контролю і аналізу, що працюють на конкретному підприємстві. Такий підхід дозволить підтримувати правдивість всіх здійснених господарських операцій на протязі всього робочого процесу підприємства, і він є набагато економічнішим, аніж залучати до аудиту інші незалежні аудиторські фірми.

Для зрозуміння ролі та призначення внутрішнього аудиту основних засобів необхідно в першу чергу дослідити управлінські потреби конкретного підприємства. Це зумовлено потребою вищого керівництва у інформації про щоденні результати діяльності структурних підрозділів підприємства для реалізації контрольних функцій. Доцільно делегувати ці обов'язки підрозділу внутрішнього аудиту.

Внутрішні аудитори виконують специфічні перевірки, внаслідок яких своєчасно виявляють приховані недоліки, відхилення та неточності, які пов'язані з основними засобами. Тобто завдяки саме таким перевіркам внутрішні аудитори забезпечують захист від помилок і зловживань; визначають «зони ризику»; оцінюють можливості попередження майбутніх недоліків або відхилень; допомагають ідентифікувати слабкі сторони обліку основних засобів і мінімізувати їх вплив на результати всієї роботи підприємства [2].

Повноваження та роль підрозділу внутрішнього аудиту визначають самі власники чи керівники підприємств. І таким чином, обов'язки, специфіка, масштаби діяльності визначаються особисто керівником в залежності від особливостей діяльності підприємства та регламентуються внутрішніми нормативними актами, зокрема, обліковою політикою підприємства.

Внутрішній аудит основних засобів спрямований на вирішення тих завдань, які пов'язані безпосередньо з основними засобами, а саме: правильністю відображення в обліку надходження, наявності та вибуття основних засобів; перевіркою організації відповідного зберігання, охорони, попередження псування основних засобів; формуванням первісної вартості основних засобів; дотриманням вимог щодо документального оформлення здійснених операцій в бухгалтерському обліку; доцільності застосування методів амортизації; контроль за дотриманням встановлених організацією норм нарахування амортизації; виявленням неліквідних або непридатних у подальшому використанні основних засобів; перевіркою правильності розкриття інформації у облікових регістрах та формах фінансової звітності; проведенням аналізу забезпеченості та ефективності використання основних засобів; розробка рекомендацій стосовно підвищення ефективності управління основними засобами, а також інших завдань, пов'язаних з основними засобами [1].

Таким чином, для вирішення поставлених завдань внутрішнім аудиторам необхідно розробити комплексну технологію проведення перевірки операцій з основними засобами. В свою чергу технологія проведення внутрішнього аудиту має складатися з визначеної класифікації та особливостей групування основних засобів, інформаційного забезпечення, яке спрямоване на розкриття питань, пов'язаних з проведенням аудиту, а також

виділенням основних етапів та напрямів проведення перевірок за встановленим планом та програмою внутрішнього аудиту.

Для того, щоб внутрішній аудитор міг ефективно провести перевірку та сформувавши відповідні рекомендації, йому необхідно мати весь можливий перелік інформації стосовно основних засобів на підприємстві. При цьому, чим більше буде обсяг цієї інформації, а особливо висновків або довідок різноманітних відділів, тим більш обґрунтованими, виваженими та доцільними будуть внутрішні аудиторські висновки та рекомендації.

Сфера діяльності внутрішнього аудитора і методика самої перевірки є подібними до тих, які використовуються зовнішнім аудитором, з тією різницею, що контроль внутрішнього аудитора спрямований не лише на фінансову звітність і бухгалтерський облік [3].

Внутрішній аудит передбачає попередній контроль на стадії розгляду первинних документів, під час візування договорів, наказів. У такому разі внутрішній аудит претендує на роль профілактичного заходу.

Таким чином проведення на підприємстві внутрішнього аудиту сприятиме підвищенню ефективності організації обліку основних засобів та бухгалтерського обліку в цілому.

Література:

1. Немченко В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту. (Підручник.) / В. В. Немченко, В. В. Хомутенко, А. В. Хомутенко; під ред. Немченко В. В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
2. Бараннік А. А. Методика проведення аудиту основних засобів підприємства / А. А. Бараннік // Управління розвитком. – 2010. – № 2(78). – С. 37-38.
3. Лищенко О.Г. Методика аудиту надходження основних засобів / О.Г. Лищенко, О.О. Назаренко // Науково-виробничий журнал. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2012. – №1. – С. 133-136.

657.6.001.73(477)

*Цокало О.А., студентка,
Науковий керівник: викладач, Лаврик-Слісенко Л.П.,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*

СИСТЕМА РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

З моменту проголошення Україною незалежності розпочався процес її переходу від командно-адміністративного управління до організації правової держави з ринковою економікою, який супроводжувався швидким зростанням чисельності суб'єктів господарювання різних форм власності.

Існуюча система фінансового контролю виявилася непристосованою до ринкових умов та неспроможною охопити підконтрольних осіб, а наявне законодавство не відповідало новим вимогам країни та потребувало узгодження з міжнародними нормами. Перед державою постало актуальне й сьогодні завдання забезпечити незалежний фінансовий контроль, що відповідатиме встановленим Конституцією України засадам демократичного суспільства, сприятиме отриманню підконтрольними суб'єктами допомоги фахівців, здатних надати фінансову та правову оцінку їх діяльності без негативних наслідків [1]. Адже, на відміну від результатів ревізій або перевірок державних контролюючих органів, аудиторський висновок не є підставою для застосування санкцій за порушення фінансової

дисципліни, а є, по своїй суті, моніторингом фінансової діяльності суб'єкту аудиту [2]. До того ж, становлення громадянського суспільства потребує відкритої та об'єктивної інформації про фінансову діяльність держави, а також банків, страхових компаній і ряду інших суб'єктів, фінансова діяльність яких в тій чи іншій мірі впливає на економічний розвиток країни.

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить, що аудит не лише оптимально поєднує незалежність та професійність, але й саме такий контроль виступає гарантом об'єктивності фінансової інформації і виконує функції виявлення та попередження правопорушень у сфері економіки [3]. Протягом останніх років гостро проявляється недосконалість чинного законодавства у сфері аудиту. Зокрема, у Верховній Раді України обговорюється необхідність внесення змін до 46 нормативних актів у сфері аудиту. Потребує вдосконалення законодавство, що визначає правовий статус аудитора, розмежовує поняття «аудит» та «державний аудит», визначає взаємодію контролюючих органів. Значний внесок у вирішення цих проблем зробили вітчизняні дослідники: Н.І. Дорош, Л.Л. Кінащук, Л.А. Савченко, В.Д. Андреев, Л.К. Воронова, Н.І. Дорош, С.Т. Кадькаленко, Р.А. Калюжний, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, М.П. Кучерявенко, А.І. Марущак, А.А. Нечай, В.І. Олефір, Д.М. Павлов, Н.І. Хімічева, М.Я. Швець, В.М. Шелудько та інші.

Основним завданням дослідження є більш глибоке засвоєння системи регулювання аудиторської діяльності України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері правового регулювання організації і проведення аудиторської діяльності як особливого виду фінансового контролю.

Предмет дослідження – фінансово-правове регулювання аудиторської діяльності в Україні.

Аудит як форма інтелектуальної діяльності має певні особливості організації і методики проведення. Міжнародні асоціації бухгалтерів і аудиторів узагальнили досвід організації і методики обліку та аудиту в країнах з різними формами власності і господарювання у вигляді міжнародних норм аудиту (МНА), які певною мірою виконують функції стандартів з обліку і аудиту.

На сьогодні в Україні існують два напрями аудиту: аудит за міжнародними стандартами фінансової звітності (його здійснюють міжнародні аудиторські фірми) і аудит за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (здійснюють аудитори, що мають відповідний сертифікат і ліцензію згідно з українським законодавством Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 р., Положення Аудиторської палати України від 11.11.93 р. №5 та від 17.02.94 р. № 12).

Аудит відноситься до інтелектуальної діяльності, яка складається із дослідження фінансово-господарської діяльності з метою сприяння її поліпшенню та підвищенню прибутковості відповідно до замовлень, виданих за угодами між суб'єктами підприємницької діяльності та аудиторськими фірмами. Організацію і планування аудиту очолює Аудиторська палата України (АПУ). Повноваження АПУ визначаються Законом України «Про аудиторську діяльність» та Статутом Аудиторської палати України, затвердженим протоколом АПУ від 28.10.93 р.

Також не менш важливими ланками, які безпосередньо займаються аудиторською діяльністю, є аудиторські фірми та аудитори як суб'єкти підприємницької діяльності [5].

В результаті невідповідностей та прогалин у вітчизняному законодавчому регулюванні аудиторської діяльності, довіра до українських аудиторських компаній та аудиторів з боку, як вітчизняних, так і в більшій мірі іноземних інвесторів та інших зацікавлених сторін, є незначною. Наслідком цього є слабка динаміка ринку аудиторських послуг та неможливість допуску вітчизняних аудиторів на європейський та світовий ринок. Це все негативно впливає на конкурентоспроможність національних аудиторів, яка знаходиться на досить низькому рівні.

У 2008 р. Світовим банком було опубліковано Звіт про стан дотримання стандартів та кодексів в Україні в сфері бухгалтерського обліку і аудиту. В даному Звіті експерти Світового банку зазначають відсутність ряду правових норм в українському законодавстві щодо регулювання аудиторської діяльності, які є рекомендовані світовим банком до виконання[4].

Одним із важливих елементів системи регулювання аудиторської діяльності є сертифікація аудиторів. У відповідності до ст. 10 Закону «Про аудиторську діяльність» в Україні сертифікацію аудиторів здійснюється Аудиторською палатою України. Відповідно до ст. 2 Глави II Директиви 2006/43/ЄС кожна держава-член призначає компетентні органи, відповідальні за допуск (сертифікацію) аудиторів. В свою чергу, згідно Директиви компетентними органами можуть бути професійні асоціації, якщо до них застосовується система суспільного нагляду.

Вагомою прогалиною у вітчизняному законодавстві є відсутність висвітлення питання забезпечення контролю якості аудиторських послуг, основної умови для проведення належного аудиту. Натомість у Директиві 2006/43/ЄС регулювання питань із контролю якості присвячено Главу VI Забезпечення якості.

Сучасне законодавство в сфері аудиторської діяльності в Україні вимагає подальшого вдосконалення, що повинно проходити із врахуванням вимог Директиви 2006/43/ЄС Про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності, висновків Зеленої Книги ЄС (2010) «Політика аудиту: уроки винесені із кризи». Звіту Світового банку про стан дотримання стандартів та кодексів в сфері бухгалтерського обліку і аудиту в Україні та законодавства країн з кращими аудиторськими практиками.

Аналізуючи відмінності МСА і розроблених українських нормативів, можна стверджувати, що вони не є більш значними, ніж, наприклад, відмінності від МСА національних стандартів аудиту Великобританії, Німеччини чи Франції. Наслідуючи нормативи, українські аудитори мають можливість суттєво наблизитись за характером і якістю своєї роботи до загальноєвропейських у світі вимог.

Щодо удосконалення професійного регулювання в аудиті можна стверджувати, що основними напрямками удосконалення регулювання аудиту в Україні для встановлення відповідності вимогам європейського законодавства повинні бути окреслення системи суспільного (громадського) нагляду за аудиторською діяльністю, підвищення відповідальності аудиторів за аудит фінансової звітності об'єктів суспільного інтересу, підвищення вимог до суб'єктів аудиту, які здійснюють аудит звітності об'єктів суспільного інтересу, посилення контролю якості професійних аудиторських послуг. Дані зміни забезпечать відповідність регулювання аудиту в Україні вимогам європейського законодавства та сприятимуть розвитку аудиторської діяльності в Україні, посиленню довіри та суспільної ролі інституту аудиту в Україні.

Література:

1. Ільїна С. Б. Основи аудиту / Навчально-практичний посібник для студентів вищих навчальних закладів - Кондор, 2009. - 378 с. - ISBN: 966-351-146-X
2. Рядська В. В. Аудит / К.: Центр учбової літератури, 2008. – 416 с.
3. Пилипенко І.І., Редько О.Ю. Стандарти аудиту та етики. Навч. посібник. - К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2007.-277с.
4. Аудит: Застосування міжнародних стандартів в аудиторській практиці України. Навчальний посібник. - К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС»-2005. – 172 с.
5. Редько О. Генезис аудиту в Україні – між вчора і завтра // Бухгалтерський облік і аудит – 2002.

*Яцко В.Ф., директор Аудиторської фірми «Респект-Конфіденц»
Яцко М.В., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Формування моделі високоефективної держави, орієнтованої на соціальний захист своїх громадян, передбачає не тільки зміни в умовах господарювання, а й формування відповідального суспільства, що базується на принципах єдності, самодостатності та демократичності. Саме ці якості були продемонстровані українським суспільством, яке зараз, у зв'язку із величезною корупцією та дисбалансом фінансової системи, опинилась у надзвичайно важких економічних умовах.

Такі економічні умови, які характеризуються знецінення національної валюти, збільшення видатків державного бюджету на фоні зменшення його дохідної частини, відтік інвестицій та воєнні дії, є надзвичайними для всієї української держави.

Забезпечення економічного відтворення потребує рішучих кроків у модернізації всієї економічної системи та окремих складових національного господарства. Потребують вдосконалення всі без винятку сфери економіки, так як в них присутня значна корупційна складова.

Однією із авангардних сфер, що дозволить почати реконструкцію всіх інших, є сфера професійного аудиту. Це той інструментарій ринку, що дозволить залучити інвестиції, підвищити довіру до вітчизняної фінансової системи та вітчизняних підприємств, забезпечити ефективність управлінських рішень та в цілому надати впевненості в економічному зростанні.

Метою даного дослідження є визначення окремих засад, на яких повинен відбуватись розвиток інституту аудиту, що забезпечить стабілізацію національної економічної системи.

В будь-якій високоефективній економічній системі професійному аудиту належить вагомий роль. Це ефективний інструмент регулювання економічного розвитку ринковими методами, що базуються на принципах самодостатності та ефективності.

В Україні сфера професійного аудиту регулюється вітчизняним регулятором – Аудиторською палатою України, який діє відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність» [1], що був прийнятий ще в 1993 році. До цього нормативно-правового документу вносились значна частина правок та змін, які в більшій своїй мірі тільки вдосконалювали окремі аспекти аудиторської професії. За 20 років назріла потреба у новому законодавстві у сфері аудиту, що принципово змінював би підходи до аудиту, враховував досвід Європейського союзу та його нормативно-правову базу.

Тому, імплементація в вітчизняну аудиторську практику європейського досвіду та 43-ї Директиви ЄС [2] є необхідним етапом та вимогою часу у регулюванні цієї професії.

В такому нормативно-правовому регулюванні особливе місце займає обов'язковий аудит. Законодавство чітко встановлює перелік підприємств щодо яких проведення аудиту річної фінансової звітності є обов'язковим. На нашу думку, такий перелік повинен будуватись на економічній складовій. В 43-й Директиві ЄС зазначається «Оскільки суб'єкти суспільного інтересу є помітнішими та економічно важливішими, то до них мають застосовуватися суворіші вимоги, якщо йдеться про обов'язковий аудит їхньої річної або консолідованої звітності» [2].

Такої класифікації і поділу на суб'єктів суспільного інтересу вітчизняне законодавство взагалі немає. Це створює ситуацію, де найбільш незахищеними від діяльності таких суб'єктів і їх можливого зловживання економічною владою є звичайні споживачі, населення, яке не обізнано в специфіці фінансово-господарської діяльності.

Можливо, держава в значній мірі поклала функції контролю за діяльністю суб'єктів суспільного інтересу на державні органи, зокрема Антимонопольний комітет України,

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, тощо.

На нашу думку, найбільш доцільним індикатором ефективності регулювання вищезазначеними інститутами є статистичні показники зростання, збільшення дохідності державного бюджету, тощо, які, на жаль, є недостатніми для того щоб стабілізувати національну економічну систему.

Це зумовлено, в першу чергу, тому, що державні органи направлені на адміністративні методи регулювання, коли у ринкових умовах повинні домінувати саме ринкові методи.

Передача частини функції аудиторам та введення в національне регулювання аудиторської діяльності поняття «суб'єкти суспільного інтересу» дозволить не тільки адаптувати вітчизняне законодавством до вимог ЄС, але забезпечити загальний суспільно корисний ефект шляхом підвищення ефективності діяльності вищезазначених суб'єктів і зменшення державних видатків на цю частину регулювання господарської діяльності.

Особливу увагу необхідно звернути на комплексне запровадження заходів з модернізації системи регулювання аудиторської діяльності, врахувати акцент на консолідовану фінансову звітність, забезпечення інтересів користувачів та права споживачів. Загальне економічне зростання забезпечують не тільки суб'єкти суспільного інтересу, але й інші великі підприємства, що виробляють продукцію або надають послуги.

В критичних економічних умовах, про які йшлося вище, необхідно підвищити впевненість у фінансовій звітності і таких суб'єктів господарювання. Це можливо шляхом встановлення додаткового критерію, що б зобов'язував проводити аудит річної фінансової звітності. Таким критерієм повинен бути дохід (виручка) від реалізації товарів, робі, послуг на рівні більше 10 млн. грн.

Це дозволить не тільки збільшити надходження в бюджет у короткостроковій перспективі, але й закласти якісний фундамент на довгострокове економічне відтворення.

При такому переліку підприємств, фінансова звітність яких повинна бути підтверджена аудитором, аудиторська професія в цілому отримає вагомий поштовх до розвитку, підвищить конкуренцію серед аудиторських фірм і посприє у підвищенні якості аудиторських послуг.

Потребують вдосконалення система підготовки аудиторів, зокрема у системі вищої школи. Необхідно збільшувати кількість годин на практичні завдання з аудиту. Студентам не вистачає знань по етиці професійних бухгалтерів та методиці аудиту.

Запровадження цих дисциплін і їх викладання практикуючими аудиторам дасть можливість ринку підготувати якісні кадри на майбутнє. Крім, того такі дії допоможуть майбутнім бухгалтерам та головним бухгалтерам більше зрозуміти сутність аудиту та роль бухгалтерії у таких послугах.

Підвищення свідомості випускників та їх професійної компетентності у сфері аудиту дозволить у довгостроковій перспективі стабілізувати національну економічну систему.

Отже, система регулювання професійної аудиторської діяльності потребує кардинальних змін, що дозволять почати стабілізацію національної економічної системи ринковими методами та забезпечити максимально корисний економічний ефект. Це можливе при вирішенні окремих питань, що були підняті в цьому дослідженні.

Література:

1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 № 3125-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
2. Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності, що вносить зміни до Директив Ради 78/660/ЄЕС та 83/349/ЄЕС і припиняє дію Директиви Ради 84/253/ЄЕС: Міжнародний документ від 17.05.2006 № 2006/43/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_844

СЕКЦІЯ 6.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

УДК 658

*Бабко Т. М., студент,
Науковий керівник: к.е.н., старший викладач
кафедри фінансів і банківської справи Вакулич М. М.,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

МЕТОДИ РОЗРОБКИ ФІНАНСОВИХ ПЛАНІВ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкової економіки, коли підприємства є самостійними як щодо планування своєї діяльності, так і реалізації продукції, особливого значення набуває професійно грамотне здійснення фінансового планування на кожному підприємстві будь-якої форми власності. Використовуючи діючі за період незалежності методи, підходи і моделі, кожне перспективне підприємство працює над їх вдосконаленням і створенням нових. Таким чином, актуальність даної роботи обумовлена необхідністю подальших досліджень такого важливого засобу елемента фінансового механізму як фінансове планування і бюджетування.

Фінансове планування в Україні почало здійснюватися по Законом України "Про підприємства в Україні", який втратив чинність з введенням Цивільного кодексу, згідно з яким були введені нові положення щодо розвитку відносин власності та фінансового планування. До того ж методи дослідження прогнозування і планування спираються на досить розвинений математично-статистичний інструментарій і налічують вже сотні моделей, а також багато різних прийомів для виконання розрахунків.

Як система наукового пізнання методологія фінансового планування визначає загальні напрямки, принципи і способи дії для вирішення поставлених завдань.

Методологія фінансового планування включає в себе наступні складові:

- пізнання дії економічних законів розвитку фінансів;
- вивчення тенденцій розвитку і стану об'єкта планування;
- вивчення принципів фінансового планування;
- вивчення методів фінансового планування;
- організацію фінансового планування на підприємстві.

Основними завданнями фінансового планування є:

1. Забезпечення необхідними фінансовими ресурсами виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності;
2. Визначення шляхів ефективного вкладення капіталу і його раціонального використання;
3. Виявлення внутрішньогосподарських резервів, збільшення прибутку за рахунок економного використання грошових коштів;
4. Встановлення раціональних фінансових відносин з бюджетом і банками;
5. Дотримання інтересів акціонерів та інших інвесторів;
6. Контроль за фінансовим станом, платоспроможністю і кредитоспроможністю підприємства.

На мою думку, незважаючи на загальноприйняті принципи, а також основну мету фінансового планування - необхідно відзначити, що існуюча методологія фінансового планування не є досконалою, оскільки не враховує такого важливого чинника, як ефективність. Адже існування системи фінансових планів на підприємстві не означає автоматично ефективність діяльності, а тому основна мета фінансового планування - буде досягнута тільки формально.

У практиці при розробці фінансового планування застосовуються наступні методи:

- метод економічного аналізу - дозволяє визначити основні закономірності, тенденції в русі натуральних і вартісних показників, внутрішні резерви підприємства.
- нормативний метод полягає в тому, що на основі заздалегідь встановлених норм і техніко-економічних нормативів розраховується потреба господарюючого суб'єкта у фінансових ресурсах. Такими нормативами є ставки податків, норми амортизаційних відрахувань та ін. Існують також нормативи підприємства, тобто ті, які розробляються і використовуються на даному підприємстві. В фінансовому плануванні застосовується ціла система норм та нормативів, тобто існують загальнодержавні, регіональні, місцеві (муніципальні), галузеві нормативи та нормативи, визначені на конкретних підприємствах..

Наприклад до загально державних нормативів відносяться: ставки загально державних податків, зборів та платежів; ставки рефінансування НБУ; розмір мінімальної заробітної плати; мінімальний розмір статутного капіталу акціонерних товариств тощо.

Нормативи підприємства розробляються самими суб'єктами господарювання та застосовуються ними для регулювання фінансово-господарської діяльності, а також для контролю за ефективністю використання ресурсів. До таких нормативів відносяться: нормативи планової потреби в оборотних активах; норми кредиторської заборгованості, що постійно знаходиться в обороті підприємства; норми запасів виробничих запасів та незавершеного виробництва; нормативи розподілу чистого прибутку тощо.

Даний метод фінансового планування є найбільш простим та доступним, тому актуальною проблемою є розробка економічно обґрунтованих норм та нормативів для формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Використання методу балансових розрахунків для визначення потреби у фінансових ресурсах ґрунтується на прогнозі надходження коштів і витрат за основними статтями балансу. Балансовий метод застосовується при прогнозуванні надходжень та виплат грошових коштів підприємств, квартального плану доходів та видатків, платіжного календаря тощо.

Метод грошових потоків носить універсальний характер і служить інструментом для прогнозування розмірів і термінів надходження доходів. Теорія прогнозу грошових надходжень ґрунтується на очікуваних доходах і бюджетуванні всіх витрат.

Метод оптимізації планових розрахунків - полягає в розробці альтернативних варіантів планових розрахунків, з тим, щоб вибрати з них оптимальний за заздалегідь встановленим критерієм. З метою отримання найоптимальнішого варіанта планових рішень проводять їх оптимізацію. Для цього можуть використовуватись різні критерії вибору:

- максимум прибутку на грошову одиницю вкладеного капіталу;
- мінімум фінансових витрат;
- мінімум поточних витрат;
- мінімум вкладень капіталу за максимально ефективного результату;
- максимум абсолютної суми одержаного прибутку.

Методи економіко-математичного моделювання дозволяють кількісно виразити тісноту взаємозв'язку між фінансовими показниками та основними факторами їх визначальними.

На нашу думку, проблемами фінансового планування на вітчизняних підприємствах є:

- непристосованість більшості облікових і звітних документів для фінансового аналізу;
- переважання витратного методу ціноутворення;
- не завжди проводиться аналіз беззбитковості продажів;
- відсутність можливості визначення потреби у фінансуванні діяльності підприємства через недоведення загальноекономічного планування до фінансового.

Отже, метою фінансового планування на кожному підприємстві є визначення можливих обсягів надходження грошових коштів та їх витрачання в плановому періоді. Прогнозування і планування опираються на розвинутий математично-статистичний інструментарій – в практиці фінансового планування застосовують наступні методи: економічного аналізу, балансових розрахунків, нормативний, розрахунково-аналітичний, грошових потоків, метод багатоваріантності, економіко-математичне моделювання, тощо.

Зараз підприємства самі зацікавлені в тому, щоб реально оцінювати свій фінансовий стан сьогодні та на найближчу перспективу, щоб досягти успіху в своїй господарській діяльності та щоб своєчасно виконати свої зобов'язання, тим самим захистивши себе від штрафних санкцій.

УДК 336.02:01

Болгарина О. В., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри фінансів і кредиту **Крамаренко О. М.,**
Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Пришвидження процесу формування інвестиційних ресурсів у світі впливає на розвиток світових ринків, посилює конкурентоздатність фінансових та кредитних установ; змушує змінювати підходи до формування самих фінансово-кредитних відносин. Саме тема формування фінансово-кредитних відносин сьогодні набуває особливої гостроти, оскільки світ змінюється, поляризується, вдосконалюється.

Існуючий підхід до класифікації моделей організації фінансово-кредитних відносин, який передбачає відокремлення: ринкового, адміністративного і «змішаного» типів не враховує усіх викликів сьогодення [3].

Так, дослідження науковцями організації фінансово-кредитних відносин в різних економічних системах, дозволяють виділити їх види (табл.):

Таблиця

Особливості моделей організації фінансово-кредитних відносин [2]

Назва моделі	Характерні особливості	Країна	Домінуючі фінансово-кредитні відносини
<i>За превалюванням певних видів фінансових інституцій</i>			
Банківська	1)універсальний характер банківської діяльності; 2)наявність у власності банків значних пакетів акцій корпорацій; 3)контролювання органами банківського нагляду інвестиційних посередників	Німеччина	Банки-корпорації, банки-домогосподарства
Небанківська	1)розмежування функцій комерційних та інвестиційних банків; 2)широка мережа пенсійних та інвестиційних фондів	США	Банки-підприємства, НФКУ-домогосподарства
Банківсько-корпоративна	1)розмежування позичальниками держави виступають корпорації; 2)значний ступінь інтеграції	Японія, Південна Корея	Підприємства-державна, банки-підприємства,

	банківського і промислового капіталу; 3) фінансування пріоритетних виробництв спеціалізованими державними фінансово-кредитними установами		держава-НФКУ-підприємства
<i>За орієнтиром на результат фінансово-кредитних відносин</i>			
Директивно-орієнтована	1) держава є головним інвестором; 2) одержавлення власності; 3) директивний розподіл фінансових ресурсів; 4) номінальна участь фінансових ринків в економічних процесах	СРСР, Куба, Північна Корея	Держава-підприємства, державно-домогосподарства
Програмна	1) головним гарантом кредитів є держава; 2) широке застосування кредитних і податкових стимулів для виконання планів фінансування; 3) значна частка державного фінансування; 4) наявність значного спектра спеціальних програм щодо підтримки розширення бізнесу, особливо малого	Франція, Іспанія, Великобританія, Італія	Держава-підприємства (переважно малого бізнесу)
Пайова	1) заборона на використання активів і пасивів з фіксованими процентними ставками; 2) розвиток пайового фінансування і страхування; 3) кредитори переважно виступають у ролі співвласників своїх позичальників	Саудівська Аравія, Іран, Пакистан, Кувейт, ОАЕ	Підприємства-банки-підприємства

З даних таблиці видно, що за превалюванням певних видів фінансових інституцій моделі розділено на банківські, небанківські та банківсько-корпоративні; за ознакою «результати фінансово-кредитних відносин» відповідно на директивно-орієнтовані програмні та пайові.

Модель фінансово-кредитних відносин, яка формується в Україні, не відповідає вищевказаним видам у повному обсязі. «Певна схожість з універсальною моделлю виявляється в механізмах інвестування. Відмінність полягає в тому, що в Україні функціонують комерційні банки, які намагаються урізноманітнити діапазон пропонованих продуктів, а також небанківські фінансово-кредитні установи. Якщо у розвинених країнах частка банків становить близько половини всіх активів фінансово-кредитної системи, то в українській економіці переважна частка операцій припадає саме на комерційні банки. Вітчизняна фінансово-кредитна система характеризується яскраво вираженою перевагою банків над небанківськими установами» [2].

З нашої точки зору, саме небанківські фінансово-кредитні установи в Україні працюють лише у тих нішах, які залишають їм банки, причому, останнім часом, банки навіть «відбирають» у небанківських установ їх «хліб». Це стосується, насамперед таких операцій як: лізинг, факторинг, форфейтинг, навіть, аутсорсинг та консалтинг [1].

Разом з тим універсальний характер українських банків другого рівня дійсно має «вимушений характер» [2], який вони більшою мірою декларують, чим дійсно пропонують що зумовлено низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів.

Саме пристосування українських банків до характеру фінансово-кредитних відносин в світі можливо за наявності значного «запасу міцності» вітчизняної банківської

та парабанківської систем. Однак, саме стабільності та міцності цим системам бракує, хоча, останнім часом НБУ здійснює багато заходів, спрямованих на оздоровлення банківської системи, а саме: висуває вимоги щодо підвищення рівня капіталізації банків.

Одночасно, парабанківська система знаходиться в очікуванні змін та переживає, з одного боку сплеск активності (ломбардні операції), а з іншого – сплеск погіршення ліквідності (кредитні та депозитні операції).

Таким чином, слід відзначити, що фінансово-кредитні відносини у сучасній Україні можуть вдосконалюватися завдяки запозиченню закордонного досвіду при підвищенні вимог до рівня капіталізації інститутів банківської та парабанківської систем та вдосконаленні підходів на макrorівні до диверсифікації сфер впливу між вказаними системами.

Література:

1. Крамаренко О. М. Використання українськими банками позичкових та лізингових операцій у стратегічних галузях економіки / О. М. Крамаренко// Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал. – 2014. – №8 (158). – с. 298–310.

2. Пшик Б. І. Сучасні моделі організації фінансово-кредитних відносин на фінансовому ринку / Б. І. Пшик // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції . – 2013. – № 2. – С. 57–63.

3. Сіренко Н. М. Державна інноваційна політика в контексті світових інноваційних тенденцій Н. М. Сіренко //Економіка АПК Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 7 (93). – С. 101–106.

УДК 336.6

*Вареник В.М., к.е.н., доцент
кафедри фінансів та кредиту,
Дніпропетровський університет ім. А. Нобеля*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Однією із причин фінансової кризи компаній є відсутність у керівництва своєчасної, повної й точної інформації не тільки про майбутній, але й про теперішній фінансовий стан підприємства. В умовах загострення конкуренції, більше шансів отримує те підприємство, яке досягає мети з найменшими витратами. А для цього необхідним є прикладання з боку керівництва вагомих зусиль щодо створення ефективного механізму функціонування підприємства.

Впровадження системи фінансового контролінгу на підприємстві дозволяє виявляти відхилення фактичних показників від планових і вчасно їх коректувати. Інноваційність системи фінансового контролінгу полягає в тому, що вона дає можливість володіти ситуацією по управлінню підприємством у будь-який момент часу й приймати рішення в лічені хвилини. Це дозволяє на ранній стадії ідентифікувати можливі ризики й вчасно вживати заходів по їхньому усуненню.

Слово контролінг походить від англійського to control — контролювати, управляти, яке, у свою чергу, є похідним від французького слова, що означає "реєстр, список перевірки". Але за іронією долі, незважаючи на те, що найповніше його система уперше була описана і застосована у США, в англійських джерелах термін "контролінг" практично не використовується: у Великобританії і США укорінився термін "управлінський облік" (managerial accounting, management accounting), хоча працівників, до чийх посадових обов'язків входить ведення управлінського обліку, там називають

контролерами (controller). Власне термін "контролінг" має витоки із Німеччини, звідки він прийшов до Росії.

Неоднозначність твердження поняття «контролінг» призводить до того, що вітчизняні та зарубіжні автори порівнюють поняття «контролінг» з «контролем», але це не тотожні поняття, так як контролінг не зводиться до простої системи контролю, а охоплює значно ширшу сферу діяльності підприємства. Контролінг — це система спостереження, й вивчення поведінки економічного механізму конкретного підприємства та розробки шляхів для досягнення мети, яку воно ставить перед собою, і система, орієнтована на майбутній розвиток підприємства.

Існує кілька підходів до визначення місця контролінгу в організаційній структурі підприємства. Головна різниця між ними полягає в характері підпорядкованості служби контролінгу: безпосередньо директору підприємства чи фінансовому директору. Враховуючи коло функцій і завдань, які виконує контролінг, на нашу думку, відділ контролінгу повинен бути включений у структуру фінансово-економічних служб підприємства, які підпорядковуються фінансовому директору. В Європі досить часто керівник фінансово-економічного відділу, в компетенції якого перебувають фінанси, бухгалтерія, виробничий облік і калькулювання, виконує одночасно функції контролера і фінансиста. На американських підприємствах ці функції, як правило, розділені.

Реалізація покладених на фінансовий контролінг завдань досягається в ході виконання службами контролінгу своїх функцій та використання специфічних методів. Залежно від виконуваних функцій і методологічної підтримки фінансовий контролінг поділяють на стратегічний та оперативний.

Контролінг є однією із функцій управління, зокрема концепцією ефективного управління підприємством, і забезпечує тривале його існування в умовах конкуренції (рис. 1).

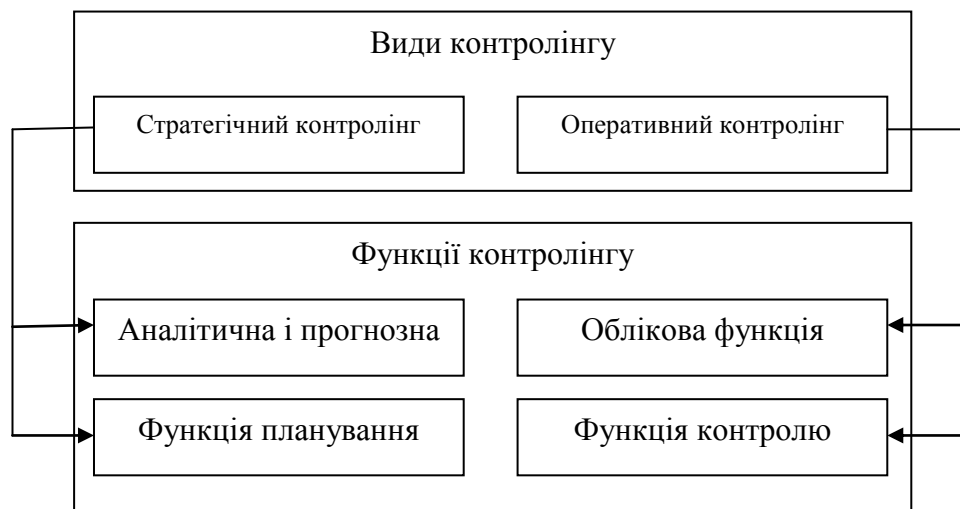

Рис. 1. Види та функції контролінгу

Базовими складовими оперативного фінансового контролінгу є система річних бюджетів і бюджетний контроль. У разі необхідності бюджети можуть складатися з розбивкою по кварталах, місяцях, декадах і навіть днях.

Головною метою оперативного фінансового контролінгу є організація системи управління досягненням поточних (короткострокових) фінансових цілей підприємства. Такі цілі можуть знаходити свій вираз у показниках виручки від реалізації, прибутку, постійних і змінних витрат, рентабельності капіталу тощо. Цільові показники оперативного контролінгу повинні корелювати з монетарними та немонетарними цілями, визначеними в рамках стратегічного контролінгу.

Оперативний фінансовий контролінг (на відміну від стратегічного) спирається переважно на внутрішні джерела інформації, зокрема дані рахунків прибутків і збитків, руху грошових коштів тощо. Основна увага при цьому концентрується на дослідженні таких співвідношень, як «доходи—витрати» та «грошові надходження—грошові

витрачання», у той час як стратегічний контролінг зорієнтований на аналіз шансів і ризиків, сильних і слабких сторін. Важливим елементом оперативного контролінгу є внутрішній консалтинг та методологічне забезпечення. Фінансового контролера досить часто називають також радником топ-менеджменту з фінансово-економічних питань та його інформаційним партнером. При виконанні цієї функції служби контролінгу здійснюють консультування менеджменту підприємства, керівників структурних підрозділів, окремих стратегічних одиниць з питань оптимізації досягнення поставлених цілей та вирішення поточних проблем. Консультаційні послуги можуть надаватися також під час проведення внутрішнього аудиту або у разі виявлення певних недоліків чи резервів. У рамках даного функціонального блоку контролінг займається розробкою внутрішніх інструкцій, методик, рекомендацій на замовлення менеджменту та окремих структурних підрозділів [3, с. 475].

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що фінансовий контролінг - зорієнтований на функціональну підтримку фінансового менеджменту, що визначає його зміст та основні завдання. Провідною метою фінансового контролінгу є орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку та вартості капіталу власників при мінімізації ризику і збереженні ліквідності та платоспроможності підприємства. Таким чином, запровадження на підприємствах системи фінансового контролінгу допоможе уникнути кризових економічних ситуацій, ідентифікувати причини проблем та ефективно їх усунути.

Література:

1. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга [Текст] // Хан Д. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
2. Маркіна І.А. Контролінг для менеджерів Навч. посіб. / І. А. Маркіна, О. М. Таран-Лала, М. В. Гунченко. — К. : Центр учбової літератури, 2013. — 304 с.
3. Романів М. В. Державний фінансовий контроль і аудит: Навч.-метод. посіб. / За ред. О. Д. Василика. — К.: ТОВ "НІОС", 2011. — 220с.

УДК 336.6

*Вареник В.М. к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів та банківської справи
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля
Білобаченко А.Т., магістр,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

УПРАВЛІННЯ ЗАЛУЧЕННЯМ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Позиковий капітал відіграє важливу роль в діяльності суб'єктів господарювання, виступаючи в якості фактору виробництва та інструментом залучення додаткових активів для розширення виробничої діяльності. Основними функціями позикового капіталу підприємства визначають: захисну, виробничу, оперативну, регулюючу, інвестиційну, соціальну.

Політика залучення позикових коштів являє собою частину загальної фінансової стратегії, яка полягає у забезпеченні найбільш ефективних форм і умов залучення позикового капіталу з різних джерел відповідно до потреб розвитку підприємства.

Основними проблемами формування позикового капіталу вітчизняних підприємств на сьогодні є наступні:

– високий рівень фінансового ризику діяльності вітчизняних підприємств (особливо тих, що діють в зонах нестабільної політичної ситуації чи військової агресії) в результаті

чого знижується можливість залучення кредитних ресурсів за прийнятними відсотковими ставками;

– цільовий характер переважної більшості позикових ресурсів, що створює для підприємства обмеження у їх використанні і, таким чином, може призводити до втрати вигоди;

– переважання необхідності повернення позикового капіталу у короткі терміни, що обумовлюється останніми змінами у фінансовій, економічній та політичній ситуаціях в країні. Зокрема, банківські установи все рідше надають довгострокові позики підприємствам, а кредитори починають скорочувати терміни розрахунків, а частина із них взагалі переходить на повну передоплату;

– неоптимальність структури позикових ресурсів, що може бути викликана як неможливістю широкого диференціювання таких ресурсів, так і недоліками (або взагалі відсутністю) політики управління позиковими ресурсами;

– падіння обсягів реалізації продукції, а, отже, зниження можливості фінансування поточної діяльності за рахунок власних коштів і підвищення необхідних обсягів позикових коштів для забезпечення нормального функціонування підприємства.

Основними завданнями підвищення ефективності управління позиковим капіталом підприємств у нестабільних умовах можна назвати:

– визначення напрямів формування позикових фінансових коштів, які включають обґрунтування основної необхідності у таких фінансових ресурсах і обсягів залучення (за необхідністю), оцінку вартості залучення позикового капіталу з різних джерел й оптимізацію співвідношення між ними;

– формування операційного прибутку, тобто визначення обсягів реалізації продукції, що забезпечують безбиткову операційну діяльність, і рівня можливого зниження цін на продукцію для збільшення обсягів продажів, тобто зростання оборотності коштів.

Отже, основними шляхами покращення формування позикового капіталу підприємства, в сучасних умовах, може стати підвищення якості управління ним шляхом забезпечення систематизованого управління даним процесом, а також в результаті розробки і втілення стратегії управління залученням коштів.

УДК 336.6

*Вареник В.М. к.е.н., доцент
кафедри міжнародних фінансів та банківської справи
Боброва А.К., магістр,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСКРИМІНАНТНОГО АНАЛІЗ У ПРОГНОЗУВАННІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Питання визначення та прогнозування ймовірності банкрутства підприємств стоїть особливо гостро за умов економічної кризи, оскільки кількість збанкрутілих підприємств зростає із року в рік.

Одним з найважливіших інструментів системи раннього попередження та методом прогнозування банкрутства підприємств є дискримінантний аналіз. Під дискримінантним аналізом здебільшого розуміють комплекс методів математичної статистики, за допомогою якого здійснюється класифікація досліджуваних одиниць (підприємств) залежно від значень обраної сукупності показників відповідно до побудованої метричної шкали. Така шкала будується на основі емпіричного дослідження фінансових показників великої кількості підприємств, одні з яких опинились у фінансовій кризі, а інші успішно продовжують свою діяльність.

У процесі аналізу підбирається певна система показників, дослідивши значення яких, можна віднести підприємство до того чи іншого класу та з високим рівнем ймовірності спрогнозувати його майбутній фінансовий стан. У теорії і практиці здебільшого розрізняють однофакторний та багатofакторний дискримінантний аналіз.

Методологія багатofакторного дискримінантного аналізу може використовуватися як службами контролінгу підприємства для своєчасного виявлення симптомів фінансової кризи, так і банками при оцінці кредитоспроможності позичальника. Про актуальність і значимість розглянутого методу прогнозування фінансового стану підприємств свідчить вже те, що Європейський центральний банк для полегшення класифікації позичальників на надійних та проблемних рекомендує своїм підрозділам, а також комерційним банкам використовувати в роботі галузевий дискримінантний аналіз. При цьому пропонується застосовувати три різні дискримінантні функції: для промислових підприємств, підприємств торгівлі та громадського харчування, для інших підприємств.

Використання методології багатofакторного дискримінантного аналізу у вітчизняній практиці є досить обмеженим, що зумовлено такими основними чинниками: по-перше, неможливістю розробки власних, галузевих дискримінантних функцій через відсутність фахівців достатньої кваліфікації;

по-друге, відсутністю достатніх коштів для закупівлі та адаптації західних методик до вітчизняних умов господарювання;

по-третє, недостатнім рівнем об'єктивності показників, які відображаються підприємствами у фінансовій звітності (проблематика подвійної бухгалтерії).

У той же час в Україні використовуються численні методики однофакторного дискримінантного аналізу, однак вони безсистемні, не враховують галузевих особливостей і не містять відповідних «ключів» інтерпретації.

УДК 336.6

*Вареник В.М. к.е.н., доцент кафедри
міжнародних фінансів та банківської справи*

*Караченко Н.О., магістр,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Основною передумовою успішного здійснення фінансово-господарської діяльності підприємств є забезпечення фінансової рівноваги будь-якого з них. В значній мірі забезпечення стабільного фінансового положення підприємств залежить від факторів макросередовища, в якій вони здійснюють свою діяльність. Забезпечення фінансової рівноваги є найважливішим завданням фінансових служб та адміністрації підприємства. Фінансова рівновага вважається основним показником успішної економічної діяльності та подальшого її розвитку, базою ухвалення рішень щодо розвитку та вдосконалення ефективності функціонування підприємства в сучасних умовах. Саме фінансові проблеми розвитку підприємств є найбільш актуальними у теперішній час

Проблеми фінансової рівноваги детально досліджено в працях відомих вітчизняних та зарубіжних класиків, зокрема: Ю. Бріггема і Л. Гапенські, Дж.К. Ван Хорна, І.О. Бланка, В.В. Ковальова, Д.С. Молякова, Е.С. Стоянової, А.Д.Шеремета, Е. Альтман, Р. - Тафлер, Г.Тішоу та інших. Необхідно зауважити, що більшість науковців та дослідників найважливішим елементом визначеної характеристики підприємства вважають ліквідність.

Аналіз літературних джерел виявляє ряд визначень терміна «фінансова рівновага», наведених у табл. 1.

Підходи до розуміння поняття «фінансова рівновага»

Літературне джерело	Підхід
А.М. Поддєрьогін	Фінансова рівновага - це характеристика стану фінансової діяльності підприємства, за якого потреба в збільшенні обсягу активів підприємства балансується можливостями підприємства щодо формування його фінансових ресурсів.
О. О. Терещенко	Фінансова рівновага підприємства – це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів. Фінансова рівновага — рівновага, що характеризується наявністю обов'язкової позитивної ліквідності (тобто необхідно передбачувати запас фінансової міцності, яка виступає в сумі перевищення величини поточних активів над перевищенням обов'язків у зв'язку з ризиком виникнення невідповідності в обсягах часу, швидкості обертання короткострокових елементів активу та пасиву балансу).
М.С. Абрютіна	Фінансова рівновага - рівень як власного капіталу і не фінансових активів, так і рівень позикового капіталу і фінансових активів.
С.Ю.Куніцина	Фінансова рівновага – це агрегований показник, тому досягнення фінансової рівноваги значною мірою залежить від ефективності облікової політики підприємства, політики формування та розподілу прибутку підприємства, амортизаційної, дивідендної, емісійної політики тощо.

В умовах практичного використання науково-обґрунтованих положень забезпечення фінансової рівноваги підприємств важливим є визначення факторів впливу на неї, їх поділ на внутрішні (організаційні, ресурсні, виробничі, кадрові, ринкові, фінансові) та зовнішні (економічні, політичні).

Особливістю визначення рівноваги підприємства на ринку є те, що в її основі лежать наступні підходи до визначення рівноважного становища підприємства в короткостроковому періоді:

1) Принцип співставлення валових доходів та валових витрат підприємства. Він передбачає виникнення трьох випадків, які можливі для оптимізації діяльності підприємства: максимізація прибутку через управління обсягом діяльності; мінімізація збитків шляхом здійснення діяльності (при умові, що розмір збитків від цієї діяльності менший, ніж постійні витрати); мінімізація збитків шляхом закриття підприємства.

2) Принцип співставлення граничного доходу (MR) з граничними витратами.

Фінансова рівновага підприємства представляє собою балансування фінансових потреб підприємства та його ресурсів по видах та в часі з метою забезпечення його ефективної діяльності і включає наступні аспекти діяльності фірми: 1. Забезпечення певного рівня стабільності фінансового стану; 2. Забезпечення ліквідності активів; 3. Забезпечення потреб у основному та оборотному капіталі; 4. Забезпечення стабільної платоспроможності підприємства; 5. Забезпечення мінімізації господарчого ризику; 6. Забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Для стабільного функціонування підприємства важливо забезпечити йому постійну платоспроможність шляхом ефективного управління грошовими потоками. Фінансова рівновага передбачає, що грошові надходження підприємства дорівнюють або перевищують потребу в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань.

Рівняння фінансової рівноваги можна подати в такому вигляді (базова модель): початковий стан резервів ліквідності + виручка від реалізації продукції + надходження від інвестиційної діяльності + надходження від фінансової діяльності = поточні виплати в рамках операційної діяльності + інвестиції + погашення заборгованості (основна сума, відсотки) + виплата дивідендів + кінцевий обсяг резервів.

У зв'язку з цим, управління грошовими коштами фінансові менеджери мають здійснювати на таких засадах:

- підтримка мінімального залишку грошових коштів з метою безперебійного здійснення поточних розрахунків;

- створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів виробництва;
- формування резерву грошових коштів для компенсації передбачених витрат і можливих втрат в процесі фінансово-господарської діяльності;
- своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів.

В процесі фінансового аналізу використовується також модифікація базової моделі, в якій на боці вхідних потоків замість виручки від реалізації враховується чистий прибуток та амортизація (Cash-Flow), тоді як на боці вихідних потоків не враховуються поточні виплати в межах операційної діяльності.

Рівняння фінансової рівноваги при модифікації базової моделі буде мати наступний вигляд : початковий стан резервів ліквідності + Cash-flow надходження від фінансової діяльності = інвестиції + погашення заборгованості (основна сума) + виплата дивідендів + формування резервів

Використання моделей фінансової рівноваги з метою забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства, що перебуває у кризі, спрямоване на збільшення вхідних грошових потоків та зменшення вихідних.

Збільшення вхідних грошових потоків досягається за рахунок таких основних заходів: 1) мобілізації внутрішніх резервів самофінансування; 2) рефінансування дебіторської заборгованості; 3) стимулювання збуту основної продукції; 4) залучення додаткового акціонерного (пайового) капіталу; 5) одержання нових позик.

Вихідні грошові потоки зменшуються в результаті заходів: 1) зменшення поточних виплат у рамках операційної діяльності (зниження собівартості продукції); 2) реструктуризації кредиторської заборгованості; 3) перегляду дивідендної політики; 4) заморожування інвестицій.

Також, фінансова рівновага пов'язана з рівнем залежності фінансового становища підприємства від кредиторів та інвесторів. За різних умов, в яких функціонує підприємство, останнє для досягнення фінансової стабільності проходить різні етапи. Так, в умовах кризи підприємство може досягати фінансової стабільності шляхом ліквідації поточної неплатоспроможності підприємства, відновлення фінансової рівноваги у короткостроковому періоді та забезпечення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді.

Амортизацію та прибуток (Cash-Flow) можна розглядати як джерела самофінансування підприємства. Надходження від фінансової діяльності (кредити банків, акціонерний, пайовий капітал) формують зовнішні фінансові джерела. Якщо витрати на здійснення поточної операційної діяльності перевищують виручку від реалізації, то у підприємства виникне дефіцит оборотних коштів, який слід буде покрити за рахунок інших джерел. Враховуючи викладені аспекти, можна сформулювати ще одну модифікацію рівняння фінансової рівноваги.

Рівняння фінансової рівноваги при модифікації базової моделі може мати й наступний вигляд: Мобілізація фінансового капіталу (резерви ліквідності + самофінансування + акціонерний (пайовий) капітал + позичковий капітал = використання фінансового капіталу (інвестиції (фінансові, реальні)+ погашення заборгованості (основна сума) + виплата дивідендів + формування резервів + поповнення оборотних коштів.

Заслуговує на увагу і той факт, що забезпечення фінансової рівноваги підприємств також залежить від специфічних факторів, які притаманні для окремих галузей. Так, наприклад, аграрне виробництво знаходиться під впливом природно-кліматичних умов, тому характеризується нестійкістю і високим ступенем ризику. Сезонний характер сільськогосподарської діяльності та тривалість виробничого циклу призводить до великого розриву у часі між здійсненням витрат на виробництво продукції та отриманням доходу від її реалізації, створюючи нестачу обігових коштів. Врахування цих

особливостей дозволить підприємствам галузі своєчасно приймати виважені управлінські рішення щодо забезпечення фінансової рівноваги.

Отже, сучасні реалії господарювання вимагають від підприємства проводити постійну діагностику його фінансового стану, адже лише за умов дотримання рівноважного стану можливе економічне зростання підприємства. Таким чином, фінансова рівновага є важливою складовою забезпечення ефективної діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, яка зумовлює рівень їх фінансової стійкості та платоспроможності на основі формування оптимальної структури капіталу та його ефективного використання. Нагальним на сьогоднішній день є розробка механізму діагностики фінансової рівноваги, що враховує специфічні умови господарювання підприємств окремих галузей, відображує найбільш істотні чинники впливу на фінансово-економічні показники їх діяльності та дозволяє оперативно реагувати на можливі зміни ситуації у поточному періоді й враховувати основні параметри розвитку підприємства на перспективу.

УДК 336.6

*Вареник В.Н., к.э.н., доцент кафедры
международных финансов и банковского дела
Днепропетровского университета имени Альфреда Нобеля
Козут Т.В., магистр,
Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля*

ОЦЕНКА ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПАО «ПРЕДПРИЯТИЕ С ИНОСТРАННЫМИ ИНВЕСТИЦИЯМИ «ИНТЕРКЕРАМА»

В современных условиях хозяйствования особое внимание уделяется эффективному управлению финансовой деятельностью предприятия. Это связано с тем, что именно финансовая деятельность формирует финансовое обеспечение операционной и инвестиционной деятельности предприятия, повышения конкурентоспособности продукции, а также обеспечения стойкого его функционирования.

Проблема оценки финансовой безопасности предприятия исследовалась такими известными учеными, как О. Кириченко, О. Арефьева, И. Бланк, Р. Папехин, С. Покропивний и др. Но, несмотря на острую потребность анализа и определение отдельных характеристик финансовой безопасности предприятия, вопросы оценки финансовой безопасности предприятия остаются нерешенными.

Сущность понятия «финансовая безопасность предприятия» трактуется учеными в двух аспектах:

- 1) как состояние защищенности интересов предприятия;
- 2) как состояние эффективного использования ресурсов предприятия.

К основным направлениям анализа финансового состояния предприятия относят: оценку ликвидности активов, платежеспособности и кредитоспособности, финансовой устойчивости, деловой активности и рентабельности предприятия. Характеристика предприятия по этим направлениям позволяет оценить его финансовое состояние (способность финансировать свою деятельность) и его финансовые ресурсы.

Логической завершенности и достаточной объективности результатов анализа можно достичь, только если соединить в общий синтетический показатель основные коэффициенты, характеризующие финансово-хозяйственную деятельность предприятия.

В мировой практике уже достаточно большой опыт интегральной оценки финансового состояния предприятий. Как правило, минимальным критерием устойчивости финансового состояния предприятия считается вероятность банкротства. К таким моделям можно отнести: модель Альтмана, модель Лиса, метод Депаляна, метод Таффлера, метод Спрингейта.

На сегодня украинские ученые уже разработали такие модели, как дискриминантная интегральная оценка финансового состояния предприятия (А. Терещенко), которая базируется на применении методологии дискриминантного анализа на основе финансовых показателей выборочной совокупности отечественных предприятий и комплексная оценка финансового состояния предприятия на основе использования матричных моделей (О.Хотомлянский, Т. Пернатая, Г. Северина). Данный метод оценки позволяет выявить тенденции в динамике финансового состояния предприятия.

Учитывая опыт отечественных и зарубежных экономистов, предложена интегральная бальная оценка финансовой устойчивости, которая наиболее полно охватывает все разнообразие показателей финансовой устойчивости. Сущность данной методики заключается в классификации предприятий по степени риска исходя из фактического уровня показателей финансовой устойчивости и рейтинга каждого показателя, выраженного в баллах. При этом выделяется шесть классов предприятий: 1-й класс – предприятие с хорошим запасом финансовой устойчивости; 2-й класс – предприятия, демонстрирующие некоторую степень риска по задолженности, но еще не рассматриваются как рискованные; 3-й класс – проблемные предприятия, для которых существует риск потери основных и оборотных средств, но полное получение процентов сомнительно; 4-й класс – предприятия с высоким риском банкротства даже после проведения мероприятий по финансовому оздоровлению, по которым кредиторы рискуют потерять свои проценты и заемный капитал; 5-й класс – предприятия очень высокого риска, практически неплатежеспособные; 6-й класс – предприятия высочайшего риска. Согласно данной методике, финансовое состояние предприятия оценивается шестью коэффициентами. Группировка предприятий по критериям оценки финансового состояния представлены в табл. 1.

Таблица 1

Группировка предприятий по критериям оценки финансового состояния

Показатель	Границы классов согласно критериям (балл)					
	1 класс	2 класс	3 класс	4 класс	5 класс	6 класс
Коэффициент абсолютной ликвидности	Больше 0,25-20	0,2-16	0,15-12	0,1-8	0,05-4	0,05-0
Коэффициент быстрой ликвидности	Больше 1,0-18	0,9-15	0,8-12	0,7-9	0,6-6	0,5-0
Коэффициент текущей ликвидности	Больше 2,0-16,5	(1,9-1,7)– (15-12)	(1,6-1,4)– (10,5-7,5)	(1,3-1,1)– (6-3)	1,0-1,5	Меньше 1-0
Коэффициент финансовой независимости	Больше 0,6-16	(0,59-0,54)– (15-12)	(0,53-0,43)– (11,4-7,4)	(0,42-0,41)– (6,8-1,8)	0,4-1	Меньше 0,4-0
Коэффициент обеспеченности собственными оборотными средствами	Больше 0,5-15	0,4-12	0,3-9	0,2-6	0,1-3	Меньше 0,1-0
Коэффициент обеспеченности запасов собственным капиталом	Больше 1,0-15	0,9-12	0,8-9	0,7-6	0,6-3	Меньше 0,5-0
Минимальное значение границы	100	85-64	63,9-56,9	41,6-28,3	18	0

Графическая интерпретация полученных оценок помогает лучшему восприятию и характеризует не только текущее состояние предприятия, но и то состояние безопасности, к которому следует стремиться.

Интегральный показатель уровня финансовой безопасности определяем с помощью метода рейтинговой оценки. Модель шкалы, включающей отобранные показатели, представим в табл. 2.

Таблиця 2

Шкала для оценки уровня финансовой безопасности предприятия

Рейтинг показателя	I класс	II класс	III класс
1. Коэффициент рентабельности активов по чистой прибыли	больше 0,09	0,05-0,09	меньше 0,05
2. Коэффициент автономии	больше 0,7	0,5-0,7	меньше 0,5
3. Коэффициент финансового риска	меньше 0,5	0,5-1	больше 1
4. Коэффициент оборотности запасов	больше 1	0,5-1	меньше 0,5
5. Коэффициент абсолютной ликвидности	больше 0,4	0,4-0,2	меньше 0,4

Оценка безопасности дается в баллах, которые определяются как произведение рейтинга каждого показателя на класс, а рейтинг каждого показателя устанавливается в зависимости от целей исследования и важности показателя для выбранного направления исследования:

$$B = \sum Re_i * K_{li}, \quad (2)$$

где B – сумма баллов;
 Re_i – рейтинг i-го показателя;
 K_{li} – класс i-го показателя.

Апробация предложенного подхода к оценке уровня безопасности проведена на базе предприятия ПАО «Предприятие с иностранными инвестициями «Интеркерама». Сумма баллов, рассчитанная по предприятию, составила 30, что соответствует II классу (26 – 35 баллов). Таким образом, уровень финансовой безопасности ПАО «Предприятие с иностранными инвестициями «Интеркерама» можно оценить как удовлетворительный, но близкий к предкризисному.

Проведенный анализ финансово-хозяйственной деятельности и расчет интегральной оценки финансовой безопасности предприятия показал, что общий уровень финансовой безопасности находится почти в предкризисном состоянии. На современном этапе развития экономики финансовая безопасность предприятий заслуживает особого внимания.

Література:

1. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. – К.: вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 150 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Ника-центр, Эльг, 2008. – 784 с.
3. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001, – 528 с.
4. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи // Финансовые рынки и ценные бумаги, 2009. – №16. – 2009. – С. 22-28.
5. Підхомний О. М. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О. М. Підхомний., Л. С. Яструбецька. // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

На сьогоднішній день питання про управління ризиками стає все більш актуальним, так як в умовах хаотично структурованої економіки та нестабільної політичної ситуації потрібно мінімізувати витрати, максимізувати прибуток та мати конкурентні переваги на ринку.

Для того щоб мінімізувати втрати страхових компаній потрібно досліджувати ризики та причини їх виникнення. Існує безліч класифікацій ризиків страхових компаній. Найчастіше виділяють чотири основні групи:

- внутрішні ризики чи ризики андеррайтингу (ризик збитків, ризик премій і резервів, ризик несплати чергових платежів, ризик довгострокових розірвань, ризик ціноутворення);
- операційні ризики (ризик витрат, юридичний ризик, ризик моделювання);
- зовнішні або ринкові ризики (ризик ринку акцій, ризик ринку нерухомості, валютний ризик, політичні ризики, законодавчі ризики);
- інвестиційні ризики (системний ризик, кредитний ризик, структурний ризик, інноваційний ризик).

Ризик можна також розглядати як шанс одержати прибуток або збиток. Аналізуючи зовнішнє середовище страхової компанії можна виділити прямі та непрямі важелі впливу. До прямих відносяться законодавча влада та ринкова сфера. До непрямих важелів можна віднести політичну та економічну ситуацію в країні. Потрібно розробити політику для диверсифікації страхових ризиків. Ця політика має стосуватись таких сфер, як цільові ринки, структура портфелів, цінові та не цінові умови, структура обмежень, уповноважені органи. Така політика повинна бути чітко визначеною, узгодженою, відповідною контрольним вимогам і відповідати природі й складності страхових послуг. Політика повинна бути сформована і запроваджена в контексті внутрішніх і зовнішніх факторів.

Також надзвичайно важливим є фінансовий аспект управління страховими ризиками, так як потрібні фінансові джерела покриття потенційних чи фактичних збитків. В теорії ризик-менеджменту виділяють такі методи фінансування ризиків : самострахування, передача ризику та кредитування. Основним джерелом покриття збитків є кошти страхових резервів. Основними інструментами при передачі ризиків є договори перестраховання. Говорячи про залучення кредитів, це є негативним явищем для страхової компанії, тому що це збільшує фінансові витрати страховика.

Підводячи підсумок варто сказати, що управління страховими ризиками охоплює широкий спектр завдань, які реалізуються на певних етапах страхової діяльності. Для досягнення позитивного результату від страхової діяльності потрібно вміти виявляти причину проблеми, нарощувати досвід в управлінських рішеннях і контролювати фінансові витрати . Підсумовуючи вищесказане варто сказати, що в Україні ефективний ризик-менеджмент призведе до підвищення конкурентоспроможності, розвиватиме страховий бізнес та підвищуватиме фінансову надійність страхових компаній.

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сьогодні банківське мікrokредитування вважається одним з ключових напрямів розвитку системи державної фінансової підтримки малого і середнього бізнесу, оскільки забезпечує фінансову підтримку тих громадян і суб'єктів підприємницької діяльності, що лише розпочинають свою діяльність.

Основними пріоритетами розвитку в Україні доступної, зручної, розгалуженої й соціально спрямованої системи мікrokредитування малого та середнього бізнесу стали такі завдання :

- 1) Стимулювання банків та небанківських фінансових установ до розширення мікrokредитування і вдосконалення законодавчого забезпечення їх діяльності;
- 2) Створення сприятливих умов для громадян і суб'єктів малого підприємництва в отриманні мікrokредитів;
- 3) Вдосконалення механізмів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва в отриманні кредитів та розроблення національної програми мікrokредитування ;
- 4) Налагодження системи інформаційно-освітнього забезпечення громадян у сфері кредитування ;
- 5) Створення умов для розвитку небанківських фінансових установ;
- 6) Вивчення і запозичення кращого світового досвіду у сфері розвитку мікrokредитування.

Принциповим питанням удосконалення банківського кредитування малого підприємництва є створення гнучкої системи гарантій, яка відкрила б можливості кредитування для всіх категорій підприємств.

Гарантії забезпечуються спеціалізований фондами або іншими інститутами підтримки малого підприємництва. При цьому, фінансові ресурси таких установ, які можуть бути залучені з бюджету, спрямовуються не безпосередньо на кредитування, а на забезпечення комерційних кредитів. Недолік такого варіанта недостатні обсяги бюджетних ресурсів та фінансування таких установ.

Гарантії за кредитами забезпечують державні та муніципальні органи влади для тих малих і середніх підприємств, які працюють у соціально значущих галузях економіки, беруть участь у виконанні державних замовлень, виконують заходи в рамках регіональних програм соціально-економічного розвитку територій та населених пунктів. Недолік такого варіанта низький рівень залучення малих підприємств до виконання державних і муніципальних замовлень та необхідність розширення такої практики на центральному і регіональному рівнях.

Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу є дві сторони: з точки зору кредиторів, та з точки зору позичальників. Якщо механізм узгодження інтересів суб'єктів кредитування запрацює, то ситуація на ринку кредитування малого та середнього бізнесу значно поліпшиться – зросте привабливість даного сектору економіки для банків, поліпшиться платоспроможність позичальників, тобто суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Головною проблемою є те , що у суб'єктів малого та середнього бізнесу зазвичай немає майна, яке може бути заставою і вони прагнуть залучити довгострокові ресурси і безпосередньо звертаються за кредитами до комерційних банків. Залучення кредитів банку малим підприємством є складним процесом, що зумовлено тим, що комерційні

банки не завжди мають бажання мати справу з малими підприємствами, їм вигідніше та менш ризиковано мати справу з великими підприємствами.

Але останнім часом відчувається тенденція до збільшення обсягів кредитування для розвитку виробництва, надання послуг, що не може не радувати. Робота з банками корисна підприємцям не лише завдяки отриманню додаткових коштів для розвитку. Співпраця дає змогу оцінити переваги та недоліки конкретних проектів, опанувати нові для суб'єктів малого бізнесу технології фінансового аналізу управління грошовими потоками тощо.

Чинниками, що обмежують можливості малих підприємств отримати банківський кредит, є, з одного боку, жорсткіші вимоги банків до малих підприємств щодо надання гарантій повернення кредиту внаслідок відсутності в останніх тривалої кредитної історії, підвищених виробничих ризиків, мобільності капіталу, а з іншого боку - властива малим підприємствам специфічна структура активів, у якій внесок нерухомості, що могла б стати заставою повернення кредиту, є мінімальним. Крім того, банківський сектор більшою мірою орієнтований на обслуговування великих підприємств, що істотно підвищує витрати кредитування малих підприємств і призводить до підвищення ставок за кредитами. Для комерційних банків робота з клієнтами, які отримують незначні кредити (здебільшого це малі підприємства), є низькорентабельною.

Проблемою входження в бізнес для суб'єктів малого підприємництва сьогодні справді дуже часто є брак застави для отримання кредиту. Одним із шляхів розв'язання зазначеної проблеми є прискорений розвиток непрямого фінансового лізингу, який може стати реальним способом отримання необхідних матеріальних ресурсів для започаткування власної справи без заставних відносин.

Отже, перед малими підприємствами постають такі проблеми, пов'язані з банківським кредитуванням:

- мале підприємство не може надати необхідного забезпечення для отримання кредиту;
- надто високі відсоткові ставки за кредитами;
- оформлення документів на кредит складне або забирає багато часу;
- термін кредитування недостатній.

Таким чином, для зростання кожного малого підприємства життєво важливі банківські кредити. Водночас власні кошти малого підприємства мають вкладатися в кожен інвестицію у поєднанні з її фінансуванням за рахунок банківського кредиту, засвідчуючи готовність підприємця ризикнути частиною власних грошей, що дасть змогу переконати банк у кредитоспроможності малого підприємства. З огляду на це банківське кредитування малих підприємств є перспективним видом бізнесу для українських банків, а також життєво важливим і необхідним для розвитку малого підприємництва в Україні.

УДК 336.6

***Вареник В.М.,** к.е.н., доцент
кафедри міжнародних фінансів та банківської справи
Шевцова С.В., магістр,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах економічної та соціально-політичної нестабільності перед вітчизняними підприємствами стоїть складне завдання забезпечення їх стійкого та ефективного функціонування і постійної платоспроможності. Основним завданням фінансового менеджменту є така координація вхідних та вихідних грошових потоків, щоб у будь-який час підприємство було спроможним виконати свої поточні платіжні зобов'язання. Цього можна досягти, додержуючи фінансової рівноваги в довгостроковому періоді.

Фінансова рівновага підприємства – це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів. Така фінансова рівновага досягається оптимізацією співвідношення між часткою коштів, що капіталізуються, і тією їх часткою, що спрямовується на споживання, а також узгодження джерел формування та напрямів використання власних фінансових ресурсів, встановлення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів.

Фінансова рівновага – це агрегований показник, тому досягнення фінансової рівноваги значною мірою залежить від ефективності облікової політики підприємства, політики формування та розподілу прибутку підприємства, амортизаційної, дивідендної, емісійної політики тощо.

Фінансова рівновага є основним показником успішної економічної діяльності, базою ухвалення рішень щодо розвитку та вдосконалення ефективності функціонування підприємства в сучасних умовах. Ця економічна категорія є першочергово важливою для економічних партнерів, що здійснюють співробітництво з торговельним підприємством. Тому визначення основних складових механізму управління фінансовою рівновагою підприємства відноситься до числа найбільш важливих і актуальних проблем фінансового менеджменту.

Високий ступінь ризику господарських операцій та складність фінансового становища переважної більшості суб'єктів господарювання зумовлюють потребу у постійному розвитку та удосконаленні процесу забезпечення фінансової рівноваги підприємства в умовах нестабільності.

Порушення фінансової рівноваги є наслідком незбалансованості активів і зобов'язань за термінами, відсутності чистого оборотного капіталу і наявності протиріч між ліквідністю – рентабельністю і фінансовою стабільністю – ліквідністю. Звідси випливає необхідність діагностики фінансової рівноваги господарюючого суб'єкта як одного з основних критеріїв вибору його фінансової стратегії.

Для того, щоб обрати найбільш доцільну стратегію забезпечення фінансової рівноваги, наведемо існуючі у літературі класифікаційні ознаки фінансових стратегій (табл. 1).

Таблиця 1

Існуючі у літературі класифікаційні ознаки фінансових стратегій

Ознаки класифікації	Вид стратегії
1. За сферою впровадження [1, с. 34]	– фінансова стратегія формування фінансових ресурсів
	– інвестиційна стратегія
	– стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства
	– стратегія підвищення якості управління фінансовою діяльністю
	– антикризова фінансова стратегія
2. За періодом реалізації [1, с. 116]	– короткострокова фінансова стратегія
	– довгострокова фінансова стратегія
3. За обсягом фінансових задач, які вирішуються на підприємстві [2, с. 17–18]	– генеральна фінансова стратегія
	– оперативна
	– стратегія досягнення конкретного завдання
4. За напрямом діяльності [3, с. 249–252]	– стратегія зростання
	– стратегія стабільності
	– стратегія скорочення
5. За характером діяльності [3, с. 245]	– активна (експансивна)
	– пасивна

При виборі і розробці фінансової стратегії, керівництво підприємства повинно враховувати особливості кожного типу фінансової стратегії та доцільність її впровадження на певному етапі функціонування підприємства. Проблема полягає саме у виборі такої фінансової стратегії, яка б враховувала одночасно рентабельність, ліквідність, фінансову стійкість підприємства і ризик, пов'язаний зі специфікою його діяльності.

Доцільно детальніше розглянути механізм управління фінансовою рівновагою (рис. 1).

Рис. 1. Етапи стратегічного управління фінансовою рівновагою підприємства

На першому етапі слід зосередити увагу на аналізі факторів зовнішнього середовища з позиції визначення їх позитивного чи негативного впливу на діяльність підприємства.

Другий етап включає дослідження окремих складових фінансового стану підприємства, а саме структуру і ліквідність активів, структуру капіталу, вхідні та вихідні грошові потоки та фінансові ризики.

Третій етап дає можливість більш детально обґрунтувати конкретні показники забезпечення фінансової рівноваги, а отже і фінансової стійкості підприємства. Розробка цільових стратегічних показників фінансової діяльності служить базою для прийняття основних управлінських рішень і забезпечення контролю за виконанням фінансової стратегії.

На четвертому етапі управління формується набір альтернативних стратегічних підходів до реалізації поставлених цілей. Наприклад, часто варіанти, які виглядають більш привабливими з точки зору короткострокових завдань, будуть менш привабливими при досягненні довгострокових цілей і навпаки. Це створює серйозні труднощі для управлінців, тому потрібно розробити не один, а декілька варіантів фінансової стратегії і, оцінивши їх належним чином, обрати найоптимальніший для підприємства варіант.

Таким чином, контроль за станом фінансової рівноваги є важливим етапом управління, адже він дозволяє встановити, наскільки раціонально підприємство керує власними та запозиченими коштами, здійснює емісійну, амортизаційну, дивідендну політику, контролює рівень фінансових ризиків, забезпечує синхронізацію грошових потоків

Проведене дослідження дозволило сформулювати методичні підходи до вибору відповідного варіанта фінансової стратегії підприємства і обґрунтувати рекомендації з її реалізації у процесі забезпечення фінансової рівноваги. На вибір фінансової стратегії найбільше впливають такі показники як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість підприємства та ризик, пов'язаний зі специфікою діяльності. Лише комплексна оцінка цих параметрів дасть можливість обрати найбільш оптимальну фінансову стратегію відновлення фінансової рівноваги та реалізувати її у найкоротші терміни.

Література:

1. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия : монография / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 720 с.

2. Иванищева А. В. Разработка финансовой стратегии предприятия / А. В. Иванищева // Экономика. Финансы. Право. – 2005. – № 10. – С. 14–21.
3. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : [текст] / підручник : навч. видання / Г. І. Кіндрацька. – 2-ге вид. – К. : Знання, 2010. – 406 с.

УДК: 631.16:658.14.02

*Вдовенко Л.О., к.е.н., доцент,
М'яровська А.С. студентка,
Вінницький національний аграрний університет*

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Серед основних факторів розвитку галузі сільського господарства України вагома роль належить кредитному забезпеченню. Об'єктивна необхідність та особлива роль кредиту, без використання якого галузь не може існувати, зумовлені специфікою його відтворювального процесу. Нині, за умов обмеженості бюджетних коштів, інвестиційної непривабливості аграрного виробництва, кредити банків є єдиним реальним джерелом покриття потреби підприємств у фінансовому забезпеченні їх підприємницької діяльності. За їх допомогою збалансовується потреба в капіталі з наявними в його розпорядженні власними коштами.

Проблеми кредитування аграрного сектору економіки та кредитних відносин розглядаються у наукових працях М.Я. Дем'яненка, В.М.Алексійчука, П.Т.Саблука, М.Й.Маліка, Т.Т.Ковальчука та ін.

Сільське господарство є однією з основних і пріоритетних економіки від ефективного розвитку якої залежить продовольча і національна безпека України. На долю аграрного виробництва припадає 7,9% валового внутрішнього продукту, більш ніж 50 галузей економіки пов'язані з ним, 31,2% населення живе в сільській місцевості. Не дивлячись на те, що в останні роки в аграрному виробництві вдалося покращити економічний стан в цілому, існують і негативні тенденції: низька дохідність аграрного виробництва в умовах наявного диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; обмеженість доступу до фінансових ресурсів з метою розширеного відтворення; низький рівень оплати праці; слабка соціальна інфраструктура села та нерівні умови проживання; зниження виробничого потенціалу, низька конкурентоздатність продукції агропромислового виробництва.

У цих умовах для загального відновлення виробничого потенціалу в аграрній сфері, для подолання економічного та технологічного відставання аграрного виробництва, необхідно передбачити залучення довгострокових інвестицій, направлених на технічну модернізацію та перехід на інвестиційних шлях розвитку. Останнє потребує пошуку нових джерел фінансових ресурсів для аграрного виробництва [2].

У безперервності відтворювального процесу і розвитку підприємницької діяльності в сфері АПК важливе місце має вітчизняна банківська система через запровадження прогресивних механізмів кредитування сільськогосподарських підприємств [3].

Основним джерелом надходження інвестицій в аграрне виробництво є кредитні ресурси. Хоча їх використання обмежується через існуючі проблеми доступу до довгострокових кредитних ресурсів, пов'язані з відсутністю у аграріїв ліквідної застави, відсутністю програм довгострокового кредитування.

Помилки в ринкових реформах та світова фінансова криза 2008 року негативно вплинули на динаміку макроекономічних показників агропромислового виробництва в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка макроекономічних показників розвитку аграрного сектору України

Показник	Рік								
	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
ВВП, млрд. грн	441,5	544,2	720,7	948,1	913,3	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9
Валовий випуск сільськогосподарської продукції, млрд грн.	92,5	95,7	110,0	152,2	154,2	189,4	253,6	258,3	308,1
Рентабельність сільськогосподарства, %	12,7	10,0	19,0	12,9	13,4	20,6	26,4	19,7	11,3
Кредитування сільськогосподарства, млрд грн	10,4	12,7	11,6	20,1	6,8	10,1	14,9	13,5	23,2

*Джерело: офіційний сайт ЦСУ (<http://www.ukrstat.gov.ua>)

Аналізуючи показники в таблиці 1, можна прийти до висновку, що до 2008 р. обсяги кредитування аграрного виробництва України постійно зростали. За період 2005 – 2008 рр. сума кредитів, отриманих суб'єктами аграрного сектору економіки збільшилася з 10,4 млрд грн до 20,1 млрд грн, або в 2 рази. Проте, після кризовий період кредитування агропромислового виробництва скоротилося у 2 – 3 рази та становило у 2009 році лише 6,8 млрд. грн. В 2013 році спостерігається зростання обсягів кредитування майже в 2 рази і становить 23,2 млрд. грн. Така ситуація пояснюється недоступністю кредиту, яка викликана високими процентами та незадовільним фінансовим станом, кредитними ризиками банків.

Отже, для вирішення проблеми фінансового забезпечення аграрного сектора потрібно включити застосування інструментів, прийомів та методів, які дозволять ефективно задіяти локальні фінансові механізми: системності державної фінансової підтримки, мета якої повинна бути створення умов для доступного і своєчасного забезпечення потреб сільськогосподарських товаровиробників в кредитних ресурсах; застосування механізмів пільгового кредитування, розвиток іпотечного кредитування під заставу сільськогосподарських земель, розвиток кредитних спілок. Потребує перегляду ряд програм для підтримки аграрних підприємств з метою економічно обґрунтованих програм, які будуть задовольняти потреби вибору аграріїв, що стане запорукою розвитку сільськогосподарства як перспективної і стратегічної галузі економіки.

Література:

1. Войтюк А.В. Фінансове забезпечення фінансового сектора економіки України [Електронний ресурс] / А.В. Войтюк . – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/>.
2. Мінченко, І. В. Вітчизняний та зарубіжний досвід кредитування підприємств АПК / І. В. Мінченко // АгроСвіт. - 2012. - № 18. - С. 31-34.
3. Ісаян, А. М. Тенденції розвитку кредитування підприємств АПК банками України / А. М. Ісаян // Регіональна економіка. - 2012. - № 4. - С. 61-71.
4. Інформація Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ТА РЕАЛІЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ефективний розвиток аграрного сектора економіки України залежить від повного та своєчасного забезпечення його необхідними фінансовими ресурсами, серед яких вагому роль відіграє банківське кредитування. Як свідчить світовий досвід значну роль у фінансуванні сільськогосподарських виробників відіграє кредитування, в якому частка зовнішніх джерел фінансування за оцінками зарубіжних економістів, досягає 40 %. Решта необхідних фінансових ресурсів забезпечується за рахунок власних коштів сільськогосподарських підприємств, що здійснюється на фоні ефективної державної підтримки цін і регулювання збуту сільськогосподарської продукції.

Дослідження різних аспектів фінансово-кредитних відносин, що виникають між суб'єктами економіки, у тому числі в аграрному секторі, досліджують у своїх працях і В. М. Гайдук, О. О. Непочатенко, П. Т. Саблук, М. Я. Дем'яненко, В. В. Зіновчук, В. П. Ситник та ін. Дивлячись на те, що частка кредитних ресурсів у фінансовій базі підприємств аграрного сектору економіки є незначною, тому доцільне вивчення зарубіжного досвіду.

Кредитні ресурси є потужним інструментом економічного розвитку агропромислового виробництва, що дають можливість підприємствам задовольняти тимчасові потреби у коштах для безперебійного та безперервного здійснення відтворювального процесу, а також мінімізувати використання власних коштів і створення резервів.

У зарубіжних країнах функціонує розгалужена система комерційних і кооперативних банків, різного виду страхових компаній, що займаються фінансовим обслуговуванням аграрної сфери. Частка у кредитуванні сільського господарства зарубіжних країн належить універсальним і спеціалізованим комерційним банкам. Частка універсальних комерційних банків у сільськогосподарському кредиті коливається від 32 % у США до 8 % у Німеччині і трохи більше 2 % — у Франції. Ці банки створюють весь спектр фінансових операцій [7].

Основну роль у кредитуванні аграрного сектора у ряді країн відіграють кооперативні банки. Кооперативні банки є різновидом кредитних кооперативів. Батьківщиною кредитної кооперації є Німеччина, де у середині XIX ст. паралельно почали діяти дві моделі – товариства Г. Шульце-Деліча і Ф. Райффайзена. Їх поява стала початком формування системи кооперативних банків. В подальшому вони отримали широке розповсюдження у багатьох країнах Західної Європи, пострадянського простору та Америки [4].

Сьогодні Центральні кооперативні банки “Креді Агріколь” (Франція), “Рабобанк” (Нідерланди), “ДГ-Банк” (Німеччина) є одними з найбільших банківських монополій світу. Кредитній кооперації належить провідна роль у кредитуванні сільськогосподарських виробників. У Фінляндії частка кооперативних банків у кредитуванні сільського господарства складає 58 %, у Нідерландах – 90 %, Японії – 80 %, Франції – 75 %, Австрії – 65 %, Португалії – понад 60 %, Бельгії – 50 %, Швеції – 45 %, ФРН – 44 %, Іспанії – 30 %. У США кооперативна система фермерського кредиту надає фермерам третину кредитів на покупку землі шосту частину коротко- і середньострокових кредитів.

Особливе місце в системі сільськогосподарського кредитування в зарубіжних країнах займають спеціалізовані іпотечні банки. Іпотечні банки мобілізують кошти за рахунок продажу комунальних облігацій і заставних паперів, а з отриманих коштів

видають позики. У проведенні цих операцій вони користуються підтримкою держави. Так наприклад, в Данії близько 75 % зобов'язань сільського господарства складаються з забезпечених іпотекою довгострокових позик кредитних установ, що фінансуються через заставні папери [3].

Розмір іпотечних кредитів в сільському господарстві зазвичай не перевищує 2/3 вартості нерухомості. У Німеччині згідно до законодавства він не може бути вище 60 % вартості земельної ділянки. Розмір іпотечних позик у Великобританії залежить від здатності фермерів сплачувати проценти, часто складає половину і менше вартості землі або майна. Термін погашення іпотечних кредитів складає від 5 до 40 років. Так, у Великобританії такого роду позики надаються на період від 20 до 30 років. По ним 2 рази на рік виплачуються проценти і страхові внески. Якщо платежі вносяться своєчасно, позика не може бути відкликана до закінчення терміну контракту. Не можна і погашати її завчасно, за це передбачені штрафні санкції.

Зарубіжний досвід іпотечного кредитування являє інтерес для розвитку кредитних відносин в аграрному секторі економіки України. На жаль, у сучасних умовах він не може бути використаний у зв'язку з існуванням мораторію на продаж землі. Скасування державної заборони купівлі-продажу землі сільськогосподарського призначення сприятиме налагодженню системи фінансування виробництва у вітчизняному аграрному секторі, завдяки наданню в "руки" аграріїв землі як надійного забезпечення повернення позик.

У деяких країнах помітну участь у кредитуванні аграрної сфери беруть спеціалізовані державні банки. Одним з таких банків є Сільськогосподарський рентний банк Німеччини, основним напрямом банківської діяльності якого є середньо- і довгострокове кредитування аграрного сектора економіки. У своїй діяльності банк не вступає в пряму конкуренцію з комерційними банками. Видача кредитів здійснюється лише через інші банки.

Досвід функціонування Сільськогосподарського рентного банку є прикладом для України, деякі його механізми можуть бути використані у вітчизняній практиці, що дозволить покращити кредитне забезпечення аграрного сектора.

Для України цікавим буде досвід Китаю, де банк розвитку сільського господарства Китаю забезпечує ефективно і цільове державне кредитування сільського господарства. Кредитування цим банком включає: кредити на закупівлю основних видів сільгосппродукції, її зберігання, переробку; кредити на надання допомоги бідним сільським районам та на комплексне освоєння аграрних ресурсів. Основними джерелами ресурсів банку є: облігації, що випускаються фінансовими органами; бюджетний фонд підтримки сільського господарства; заощадження закупівельних підприємств "політичної" орієнтації; рефінансування центрального банку [3].

На підставі аналізу зарубіжного досвіду кредитування аграрного сектора економіки можна зазначити, що для подальшого розвитку й удосконалення системи банківського кредитування сільського господарства України доцільно розвивати систему кредитної кооперації, іпотечне кредитування та лізинг, забезпечити надання кредитів спеціалізованими банками задля стабільного розвитку даного сектора економіки.

На нашу думку, позитивні наслідки у розвитку аграрного сектора економіки за рахунок забезпечення його потреб у фінансових ресурсах матиме створення та функціонування спеціалізованої банківської установи подібної до Державного земельного банку, який було ліквідовано Верховною радою України від 10 вересня 2014 р. № 418 «Про ліквідацію публічного акціонерного товариства "Державний земельний банк"». При цьому зазначимо, що створення самостійної бази рефінансування для сільського господарства і продовольчої індустрії вимагає не тільки власної ініціативи самого сільського господарства, але і готовності уряду сприяти формуванню належних умов для існування таких умов на кредитному ринку.

Література:

1. Бубнов Л. И. Кредитные кооперативы способны устоять перед финансовыми цунами [Электронный ресурс]/ И. Л. Бубнов. – Режим доступа : <http://www.orema.ru/766>.
2. Зарубежный опыт развития кредитной кооперации в аграрном секторе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.creditcoop.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=791:apk-credforeign&catid=34:countries&directory=34.
3. Коробейников М. Зарубежная практика кредитования сельского хозяйства [Электронный ресурс] /М. Коробейников // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2010. – № 4. – Режим доступа :http://www.creditcoop.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=108:agroppractice&catid=34:countries.
4. Пантелеймоненко А. О. Аналітичний огляд системи кооперативних банків Австрії у контексті світової фінансової кризи [Текст] / А. О. Пантелеймоненко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 146–151.
5. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів[Електронний ресурс] ; затверджений постановою КМУ від 11.08.2010 № 794. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=794-2010-%EF>.
6. Про Державну іпотечну установу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ipoteka.gov.ua/?page_id=37.
7. Шиян Д. В. Перспективи розвитку банківського кредитування аграрного сектора на основі зарубіжного досвіду / Д. В. Шиян // Вісник Української академії банківської справи. — 2011.— № 2 (31). — Режим доступу:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VUABS/2011_2/31_03_05.pdf page_id=37.

УДК 336.77:330.576.75

*Вельховацька К.О., студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри фінансів і кредиту Лункіна Т.І.,
Миколаївський національний аграрний університет*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

В Україні більшість населення не спроможна купувати товари тривалого користування за рахунок поточних доходів. У сучасних умовах ринкової економіки є актуальним вироблення концепції розвитку споживчого кредитування в Україні. Перебіг кредитного процесу в Україні супроводжується численними проблемами. Йдеться не тільки про вдосконалення техніки кредитування і розширення видів кредитних послуг, а також про вироблення комплексу нових принципів, що дадуть можливість спростити і поліпшити якість стосунків банків із фізичними особами.

Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року № 1024 XII із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 22.09.2011 року N 3795-VI під споживчим кредитом розуміють кошти, що надаються кредитором (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції. В Україні кредитними установами небанківського типу, що надають споживчий кредит, є ломбарди (надають кредит під рухоме майно – дорогоцінності, антикваріат, одяг тощо), кредитні спілки, підприємства зв'язку (телеграми і телефонні розмови в кредит), торговельні організації [7].

Аналізу проблем споживчого кредитування приділяється належна увага в економічній літературі. Теоретичну базу дослідження в Україні становлять праці

провідних вітчизняних науковців: В. Лагутіна, А. Мороза, С. Мочерного М. Пуховкіної, М. Савлука та ін. Аналіз опублікованих праць з досліджуваної проблематики дає підстави стверджувати про недостатнє наукове розкриття окремих питань, а саме: теоретичних, методологічних і прикладних основ створення ефективної системи управління споживчим портфелем кредитів банку, використання методів ефективного управління банком, впливу банківських ризиків на стійкість банківських установ.

В Україні поняття «споживчий кредит» сприймається як «кошти на будь-що» – здебільшого без застави та поручителів, не для фінансування підприємницької діяльності, а для придбання будь-якого товару чи послуги. Таким чином банк-позичальник не уточнює цілі кредитування у фізичної особи, тобто кошти можуть бути витрачені на освіту, лікування, відпустку, ремонт чи купівлю житла, автомобіля або інших товарів як тривалого користування, так і першої необхідності.

Споживчий кредит має багато специфічних рис, пов'язаних із особливостями сфери особистого споживання громадян.

По-перше, цей вид позики відображає відносини між кредитором і позичальником, сутність яких полягає у кредитуванні кінцевого споживання, на відміну від позик, які надають суб'єктам господарювання для виробничих цілей або для придбання активів, що породжують рух вартості (наприклад, акцій, облігацій тощо).

По-друге, на відміну від інших видів кредиту, якими користуються переважно суб'єкти господарювання, споживчі кредити одержують, як правило, фізичні особи.

По-третє, споживчий кредит є засобом задоволення споживчих потреб населення, тобто особистих, індивідуальних потреб людей. Така позика прискорює отримання певних благ (товарів, послуг, робіт), які вони могли б мати (придбати) лише у майбутньому, накопичивши кошти, необхідні для купівлі цих товарно-матеріальних цінностей або послуг і робіт з будівництва тощо. Надання споживчих позик населенню, з одного боку, підвищує їх платоспроможний попит, життєвий рівень у цілому, а з іншого – прискорює реалізацію товарних запасів, послуг, сприяє створенню основних фондів.

По-четверте, всі види споживчого кредиту мають соціальний характер, оскільки вони сприяють вирішенню суспільних проблем – підвищенню життєвого рівня населення (передусім із низьким та середніми доходами), закріпленню принципів соціальної справедливості.

Активна робота банків у галузі обслуговування приватних осіб також є необхідною умовою зміцнення ресурсної бази та розширення ринків їх успішної конкурентної боротьби з небанківськими фінансово-кредитними установами. Враховуючи особливості перебігу сучасних економічних та соціальних процесів, доцільно дослідити тенденції та перспективи розвитку споживчого кредитування на ринку банківських послуг України.

Відносини у сфері споживчого кредитування регулюються, зокрема, Цивільним кодексом України, законами України «Про банки і банківську діяльність», «Про кредитні спілки», «Про захист прав споживачів», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та деякими іншими законодавчими актами. Основні положення чинного законодавства у цій сфері сформульовані у ст. 11 Закону України «Про захист прав споживачів».

Аналізуючи розвиток внутрішнього українського ринку кредиту, важливо вивчити практику країн із розвинутою економікою, потужними кредитно-грошовими системами та великим досвідом споживчого кредитування. У розвинутих країнах споживче кредитування вже 25-30 років як стало «класикою» – воно не потребує суттєвих витрат ні від кредитора, ні від позичальника. Кількість неповернених кредитів відносно невелика: 0,01 – 3% залежно від країни [4].

У Західній Європі та США давно сформовано розвинену і законодавчо врегульовану систему споживчого кредитування, в основі якої – чіткі методи визначення платоспроможності позичальника. Головною складовою споживчого кредитування є оцінка ризиковості кредиту, що включає оцінку кредитного та процентного ризиків. У

ході аналізу можливості погашення кредиту з'ясовуються рівень і стабільність доходів позичальника та обсяг його зобов'язань. У США максимальне відношення зобов'язань позичальника до його доходів не може перевищувати 35%, у тому числі виплати за споживчим кредитом не повинні перевищувати 28%. Додатковим захистом від кредитного ризику є внесення покупцем першого внеску. Як правило, це невелика сума (близько до 20%) вартості кредиту. Захист, подвійний: по-перше, знижується ризик несплати позичальником споживчого кредиту (він уже вклав власні кошти і не хоче їх втратити); по-друге, вкладаючи кошти, позичальник буде прагнути зниження ціни, а отже, зростає надійність майнового забезпечення позички. Поряд із кредитним враховується процентний ризик. Тривалий час у США та інших західних країнах використовували традиційний спосіб запобігання процентному ризику: надавали кредити за фіксованими процентними ставками, включаючи у відсоток, що закладається, два компоненти – реальну процентну ставку і ставку, що враховує інфляційні очікування. На даний час американці щорічно виплачують 450 млрд доларів у вигляді внесків за кредити; загальна сума неоплачених боргів за позиками становить близько 3 трлн доларів.

За даними Міжнародного валютного фонду, середнє співвідношення споживчих кредитів, наданих фізичним особам у США, становить близько 18% розміру ВВП країни. Найвищий рівень обсягів споживчого кредитування зафіксований у країнах Азії, на другому місці – країни Європи, на третьому – Латинської Америки. Аналітики прогнозують піднесення банківського споживчого кредитування у східноєвропейських країнах. Найбільш інвестиційно привабливими серед усіх країн цього регіону є Чехія, Естонія, Угорщина, Польща і Словенія завдяки чіткому і прозорому банківському законодавству.

До другої групи за привабливістю для західних банків аналітики відносять Латвію, Литву, Словаччину, Болгарію, Румунію і Хорватію.

До третьої групи включають Росію та Україну й деякі інші постсоціалістичні країни [4].

Спираючись на досвід Хорватії, можна зазначити, що ключовим моментом розвитку банківського сектору країни стало нове банківське законодавство. У 2002 р. в країні був прийнятий «Закон про банки», основні положення якого чітко відповідали нормативам ЄС. За декілька років стали помітними позитивні результати. Сьогодні споживчі й приватні кредити у Хорватії, на відміну від багатьох нових ринкових країн, становлять достатньо високий відсоток в усій структурі кредитних продуктів – десь на рівні 48,3 % від усіх позичок. За даними Центрального банку Хорватії, на корпоративні й державні кредити у цій структурі припадає відповідно 39 і 10 % [4].

Складним був процес становлення фінансово-кредитної системи в Угорщині. У зв'язку з тим, ще в кінці 90-х років в країні зросла потреба в споживчих кредитах та кредитах на житло, один з провідних банків Foldhiteles Jelzalogbank (FHB) знизив відсоткові ставки з 23 до 19,7 %. Але в цей же час загострюється проблема неповернення отриманих кредитів. Стало очевидним, що не менше 40 % із тих клієнтів, які взяли позики, не можуть дотримуватися графіку платежів. Держава здійснила ряд заходів для виходу з кризи, взявши гарантію з виплати частини кредитів на себе. У 1994 р. дисциплінованість клієнтів банків значно поліпшилася, тільки, 6% позичальників, вважались хронічними неплатниками. Провідний угорський банк OTP (Országos Takarekpenztar) зі свого боку вдався до спроби також зробити більш гнучкою свою кредитну діяльність, запровадивши пакет заходів, спрямованих на підвищення ефективності операцій зі стягнення боргів.

Поки що відстає від більш успішних країн у кредитній політиці Румунія. Коефіцієнт позик у приватному секторі стосовно ВВП складає лише 21%, тоді як у Чехії цей показник перевищує 40%, у Хорватії наближається до 60 %, а в середньому по Європі становити близько 115% .

За останні п'ять років ситуація в Європі значно поліпшилась, населення стало активно звертатися по споживчі кредити. Рейтингове агентство Moody's відзначає, що споживчі витрати в країні зростають досить швидкими темпами, що до того ж стимулюється дешевим імпортом, простою процедурою отримання кредитів і збільшенням реальних доходів населення.

Лідерство споживчого кредитування в іноземній валюті у Центральній і Східній Європі належить Польщі, де у 2012 р. такі позики у загальній структурі кредитів становили близько 78%.

Фахівці банківської справи України вважають, що у найближчі два роки буде збережено, а то й прискорено темпи зростання обсягів кредитування й зменшаться кредитні процентні ставки.

Споживчий кредит відіграє особливу роль у придбанні населенням дорогих товарів тривалого користування. Найчастіше до споживчого кредитування вдаються люди з невисоким рівнем доходу, хоч часто без споживчого кредиту не можуть обійтися і громадяни з високими доходами, що прагнуть вийти на новий, більш високий рівень споживання. За допомогою кредиту громадяни отримують можливість задовольнити назрілі споживчі потреби до того моменту, коли, здійсняться відповідні грошові заощадження.

Отже, на сьогоднішній день існує досить широкий спектр банківських продуктів з кредитування населення, як на світовому ринку так і на ринку України.

Саме кредитування населення відбувається шляхом реалізації наступних етапів: 1) розробка стратегій кредитних операцій; 2) розгляд заявки на отримання кредиту; 3) оцінка кредитоспроможності позичальника; 4) підготовка кредитного договору та його підписання; 5) контроль за виконанням умов договору та погашенням кредиту.

Не дивлячись на те, що за кордоном обсяг кредитних операцій по кредитуванню населення складає одну третину від загального обсягу наданих кредитів, в Україні показник значно нижчий, проте кредитування населення з кожним роком набирає все більших обертів. Для того щоб збільшити обсяги в Україні необхідно, передусім, продовжувати роботу з мінімізації кредитного ризику: створення картотеки недбайливих платників дозволить уникнути ймовірності отримання декількох кредитів у різних банках за низької платоспроможності позичальника чи свідомого зловживання.

Література:

1. Асоціація українських банків [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://aub.org.ua/>. — Назва з екрану.
2. Банківські операції : Підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. А. М. Мороза. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2008. — 608 с.
3. Білоусова С.Ю. Споживче кредитування в Україні: аналіз та перспективи розвитку в умовах кризи // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі : проблеми теорії та практики. — 2009. — № 4. — С. 97 — 104.
4. Бутенко О. Організація регулювання процесів споживчого кредитування у країнах Центральної та Східної Європи / О. Бутенко // Банківська справа. — 2010. — № 1. — С. 18-23.
5. Васильєва М. О. Споживчий кредит та його розвиток / М. О. Васильєва // Банківська справа. — 2009. — №6. — С. 15 — 27.
6. Кредитування та ризику : навчальний посібник / [М. П. Денисенко, В. М. Домрачев, В. Г. Кабанов, А. В. Ігнатенко., К. А. Чигирин]. — К. : Видавничий дім Професіонал. — 2008. — 480 с.
7. Жмайло М. А. Потребительское кредитирование в контексте социально-экономического развития / М. А. Жмайло // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — №4. — С. 185 — 188.

*Владечак Т. В., магістр,
Науковий керівник: к.е.н, доцент
кафедри фінансів і кредиту Крамаренко О. М.,
Миколаївський національний аграрний університет*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА – ВАЖЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах посилення впливу світових глобалізаційних процесів на розвиток національної та регіональних соціально-економічних систем продукування та впровадження інновацій перетворюються на важливі способи забезпечення конкурентних переваг підприємства. Вивчення джерел інноваційної активності дозволяє не лише визначити стратегію діяльності суб'єкта господарювання, але й встановити його роль і місце на вітчизняному та світовому ринках інноваційної продукції. На жаль, до теперішнього часу застосування інновацій як одного з головних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності в державі системно не здійснюється. Таким чином, стратегічні завдання вимагають підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки на інноваційних засадах, що має створити переваги для вітчизняних виробників у боротьбі з економічними суперниками на внутрішніх та міжнародних ринках та допомогти державі зайняти гідне місце поряд із розвиненими світовими країнами.

Роль інновацій в економіці та в суспільстві, їх функції та наслідки досліджували М. Портер [2,3], Є. І. Бойко [1] та ін. У своїх роботах вони наголошують на необхідності виявлення факторів, які впливають на побудову інноваційної політики підприємства та пошуку способів зростання інноваційної активності суб'єктів господарювання. Водночас, на нашу думку, поза увагою дослідників залишається визначення впливу інноваційної політики на формування конкурентних переваг підприємства.

Мета роботи полягає у виявленні складових інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств, визначенні ролі інноваційної політики у формуванні конкурентних переваг суб'єкта господарювання та обґрунтування необхідності переходу національної економіки на інноваційний шлях розвитку.

Світовий досвід демонструє, що важливими умовами досягнення більш високого рівня конкурентоспроможності країни є: сприяння створення і оволодіння новими знаннями у якості головної основи ефективної конкурентної боротьби; розвиток внутрішньої конкуренції, що сприяє інноваційній активності; створення конкурентних переваг шляхом використання інновацій, нових технологій, знань та інформації; здатність окремих підприємств та промисловості в цілому впроваджувати нововведення, удосконалювати та модернізувати їх; розуміння, що утримати конкурентні переваги можна тільки шляхом безперервного впровадження нових та удосконалення вже існуючих інновацій, оскільки будь-яке досягнення є доступним для повторення конкурентами; створення сприятливого середовища з метою стимулювання розвитку передових галузей, появи нових галузей та нових підприємств. Іншими словами, для зростання національної конкурентоспроможності країни необхідна постійна спрямованість її економіки на пошук, здійснення і впровадження нововведень, тобто, на інноваційний шлях розвитку, адже існує пряма залежність між конкурентними перевагами системи та її спроможністю впроваджувати інновації.

Прерогативою процесу формування інноваційного розвитку на підприємстві слід визначити максимально повне задоволення споживчих потреб у якісній промисловій продукції, яка відповідає сучасним технологічним стандартам. Створення інновацій лише заради самих інновацій не дозволяє досягнути синергетичного ефекту інноваційного

розвитку, оскільки у такому випадку інноваційна діяльність підприємства є відірваною від потреб ринку.

На користь даного твердження свідчить і те, що інноваційна політика підприємства формується на перетині двох протилежних множин: потреби ринку та потенціал підприємства. Якщо інноваційна політика не ставить за ціль задоволення потреб ринку, вона є неефективною, нежиттєздатною у ринковому середовищі та не здатною забезпечувати підприємство конкурентними перевагами. Інноваційною політикою підприємства називають форму стратегічного управління, яка ставить мету та визначає основи здійснення підприємством інноваційної діяльності за умов максимально ефективного використання потенціалу підприємства (рис.).

Рис. Формування інноваційної політики як перетину множини потреб ринку та множини потенціалу підприємства

Джерело: розроблено на підставі даних [3]

Ефективне здійснення інновацій дозволяє створити визначальні стратегічні переваги в найбільш конкурентних галузях. Підприємства – лідери досягають конкурентних переваг завдяки інноваціям – шляхом використання як нових технологій, так і методів роботи, але після досягнення переваг утримання їх стає можливим тільки шляхом постійних вдосконалень, тобто безперервних інновацій. Таким чином, на сучасному етапі світового економічного розвитку головною ознакою конкурентоспроможності стає її інноваційність, тобто здатність системи до безперервного розвитку, оновлення та змін діяльності на основі засвоєння нововведень. Інноваційність також означає використання наявного науково-технічного, інформаційного та інтелектуального потенціалу з метою подальшого розвитку, підвищення результатів діяльності та якості життя.

Інноваційний потенціал створює передумови для інноваційного розвитку підприємств, що в умовах посилення впливу світових глобалізаційних процесів на розвиток вітчизняної та регіональних економічних систем стає визначальним при формуванні конкурентної стратегії розвитку суб'єкта господарювання. Величина інноваційного потенціалу визначається потужністю матеріальних та інтелектуальних ресурсів підприємства, які виробнича система спрямовує на інноваційний розвиток. Інновації завжди орієнтовані на ринок, на конкретну потребу споживачів, і тому стратегія інноваційного розвитку та величина інноваційного потенціалу повинні базуватися на урахуванні взаємодії сприятливих можливостей зовнішнього середовища, потенціалу підприємства і функціональних стратегій його розвитку. Ефективність інноваційного розвитку підприємства залежить від його здатності адаптуватися до мінливих змін

внутрішнього та зовнішнього середовища. Тому в процесі дослідження сутності інноваційного потенціалу крім внутрішніх факторів, було зроблено акцент на необхідності врахування впливу зовнішніх факторів, до яких віднесено діючу систему державного регулювання інноваційної діяльності та стан ринку інноваційної продукції.

Роблячи висновок слід наголосити, що ефективність інноваційної політики підприємства залежить від ступеня готовності суб'єкта до сприйняття інновацій. Тому при формуванні інноваційного потенціалу можна запропонувати проведення діагностики його дієвості шляхом проведення маркетингу інноваційних переваг.

Проведені нами дослідження показали, що лише комплексний підхід до формування інноваційного потенціалу та постійний моніторинг інноваційних потреб допоможе створити дієвий механізм інноваційного забезпечення та сформувати систему конкурентних переваг підприємства.

Література:

1. Бойко Є. І. Механізми регулювання розвитку промислового виробництва регіону / Є. І. Бойко, М. П. Горін // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика: досвід ЄС та його адаптація до умов України : зб. наук. праць. — Львів : НДІСЕП, 2003. — Вип. 5. — Ч. I. — 458 с.
2. Портер М. Конкуренція / М. Портер. — [пер. с англ. / под ред. Я. В. Заблоцкого]. — М. : Вільямс, 2001. — 495 с.
3. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. — [пер. с англ. / под ред. В. Д. Щетинина]. — М. : Междунар. отношения, 1993. — 896 с.

УДК 336.52

*Глазко Н.Д., асистент кафедри обліку та аналізу,
Вінницький національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Соціально-економічні перетворення в країні передбачають формування нової системи принципів механізму розподілу бюджетних коштів, що в сукупності з ефективним управлінням використання забезпечить їх найбільшу віддачу і результативність.

Таким чином, *бюджетне фінансування* займає провідну роль у фінансуванні соціальної сфери. Нажаль сам механізм бюджетного забезпечення не є досконалим та потребує подальшого удосконалення. Потребує змін порядок фінансування соціальних видатків, саме початкові стадії: планування та прогнозування. При цьому необхідно переглянути міжбюджетні відносини та відносини держави і підприємницького сектору, громадських організацій. Не менш важливою має стати розробка методичних підходів до оцінки бюджетної політики в соціальній сфері.

Категорію «фінансове забезпечення» та забезпечення соціальної сфери з різних джерел вивчали наступні вчені та автори багатьох праць такі, як Бобровська О., Голубцова Я., Кірейцев Г., Кириленко О., Корнієнко О., Макаренко П., Овчарова Н., Павлюк К., Полозенко Р., Стойка А., Федосов Р., Чугунов І., Шевченко Н.

Посилення контрольних заходів лише призводить до значного збільшення обсягів фінансових порушень. Такі великі темпи обсягів фінансово-бюджетних порушень, призведуть до реальної загрози дестабілізації бюджетного процесу. Все це може призвести до невиконання бюджетних надходжень на загальнодержавному та місцевому рівнях, значного збільшення бюджетної заборгованості, а саме головне до переливання бюджетних коштів з напрямів підтримки важливих для суспільства держаних цільових програм до різних сумнівних проектів розвитку.

Тому постає потреба у посиленні, з початку, регіонального фінансового контролю із застосуванням програмно-цільового підходу, який здатний підвищити відповідальність

розпорядників бюджетних коштів за результати реалізації бюджетних програм.

Фінансування соціальних заходів, крім бюджетів усіх рівнів, проводять також і позабюджетні соціальні фонди, незалежні від регіональних і місцевих бюджетів. Ефективне державне управління фондами значно вплине на розвиток соціальної сфери України.

Об'єктами механізму формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері виступають фінансові ресурси держави, які акумулюються в бюджеті та позабюджетних фондах, фінансові ресурси недержавних організації та суб'єкти підприємницької діяльності, що розподіляються та забезпечують розвиток соціально-економічних процесів, стосовно реалізації соціальних потреб та інтересів особи, суспільства, держави.

Механізм формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері відбувається на основі фінансового забезпечення. Даний механізм реалізується на основі встановлених систем фінансування, які здійснюються в таких формах: самофінансування, кредитування, інвестування, бюджетне фінансування.

Виділяють такі форми бюджетного фінансування: кошторисне фінансування, бюджетні інвестиції або проектне фінансування, бюджетні кредити, державні трансферти, бюджетне дотування, бюджетне резервування тощо.

Джерелами фінансування соціальної розбудови села є асигнування державного і місцевих бюджетів, позабюджетних та спеціальних фондів, власні нагромадження підприємств, організацій і громадян, кредитні ресурси, кошти від приватизації майна, благодійних фондів тощо. Значним впливом з економічної сторони суб'єктів господарювання і держави на розвиток соціально-економічних процесів в сільській території є інвестиційна діяльність.

Забезпечення соціальної сфери сільських територій повинно відбуватися за рахунок прогнозування, планування та створення оптимальної концепції на основі таких джерел (рис.1)

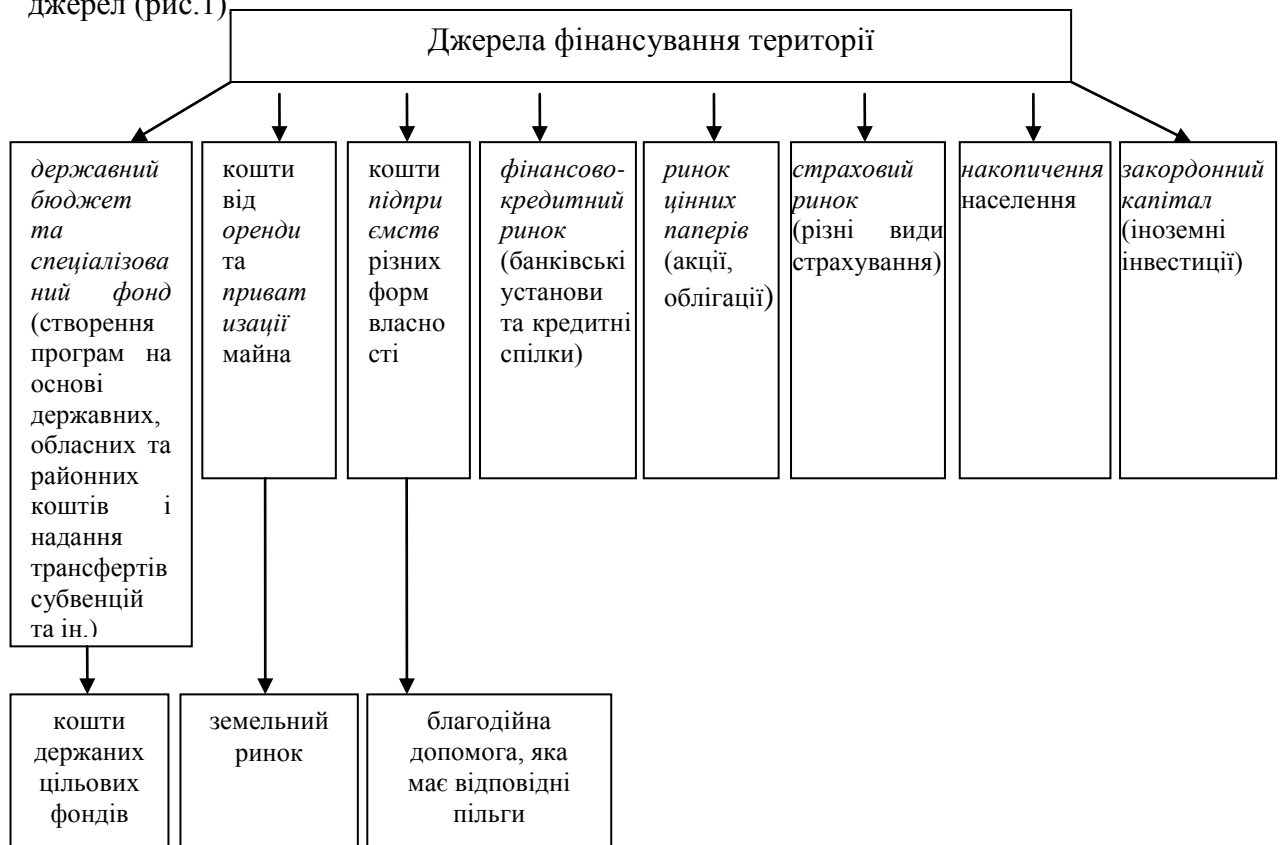

Рис.1.3. Джерела фінансування соціальної інфраструктури сільської території*

*Розроблено автором

Отже, джерела можуть бути різноманітними, а в більшості випадків використовуються тільки незначна їх частина. Основу видаткової частини на соціальну сферу складають бюджети різних рівнів, а інші джерела займають невелику частку, яку необхідно збільшувати в майбутньому для ефективного функціонування.

Основними джерелами фінансування виступають в першу чергу звісно кошти державної казни, але їх розмір скорочується з кожним роком і тому залишаються нетрадиційні методи видатків (спонсорська допомога, бартер, залучення ідей кожного керівника галузей соціальної сфери та ін.).

Світовий досвід показує, що динамічний розвиток суспільства потребує обґрунтованого перегляду функцій і ролі держави, реформування бюджетної системи шляхом приведення її у відповідність до стратегічних та цільових завдань соціально-економічного розвитку країни.

Умови євроінтеграції, вимагають з України зобов'язань та дотримуватися світових стандартів забезпечення фінансової стабільності, високого рівня економічної активності й соціальних стандартів, збалансованого розвитку відповідно до постійних змін у світі, враховуючи інновації.

Таким чином, створити ефективну модель раціонального використання бюджетних коштів у нинішніх умовах досить важко. Оскільки встановити межу, де починаються та де закінчуються повноваження органів виконавчої влади у сфері соціально-економічного й культурного розвитку виходячи з норм законодавства, та з'ясувати, чи достатній для цього виділяється фінансовий ресурс із державного бюджету, дуже проблематично. А без чітко визначених параметрів делегованих повноважень сподіватися на їх успішне виконання не доводиться.

Забезпечення ефективного використання бюджетних коштів сприятиме стабільності фінансової системи держави, зможе позитивно впливати на кількісні та якісні показники економічного життя країни.

Література:

1. Бобровська О. Грошові потоки фінансового забезпечення соціальної сфери як об'єкт фінансового менеджменту / О. Бобровська, О. Слабінська // Держава і ринок. [Електронний ресурс]/ Режим доступу до журн.: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2010-2/doc/3/01.pdf>.

2. Голубцова Я. К. Якість фінансування соціальної сфери в Україні [Електронний ресурс] / Я. К. Голубцова // Управління розвитком . - 2014. - № 4. - С. 144-147. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2014_4_62.pdf

3. Корнієнко О.В. Проблеми бюджетного фінансування соціальної сфери та шляхи їх вирішення / О.В. Корнієнко // Економічний простір.-2011.-№ 46.-С. 171-179.

4. Макаренко П.М. Фінансування соціальної сфери сільських територій / П.М. Макаренко, О.А. Ляшенко // Всеукраїнський науково –виробничий журнал «Інновація економіка».[Електронний ресурс]/ Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_3/231.pdf.

5. Овчарова Н.В. Проблеми та перспективи бюджетного забезпечення соціальної сфери в Україні / Н.В. Овчарова // Економічні науки. Серія Облік і фінанси. – 2010. – Випуск 7 (25). – Ч. 5 – С. 138-148.

6. Овчарова Н.В. Сутність механізму формування та реалізації / Н.В. Овчарова // вісник Університету банківської справи національного банку України.- 2010.- №1 (7) березень .- С. 26-29.

7. Полозенко Д.В. Соціальна сфера України та її фінансове наповнення / Д.В. Полозенко // Ринок праці та зайнятість населення.-2010.-№2.-С.7-11.

8. Стойка А. Фінансування соціальної сфери: джерела і шляхи диверсифікації / А. Стойка // Донецький державний університет управління. – 2010. [Електронний ресурс]/ Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_2/10savdsd.pdf.

9. Шевченко Н.В. Проблеми підвищення ефективності державного фінансового контролю в соціальній сфері / Н.В. Шевченко . [Електронний ресурс]/ Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2010_29/10_29_36.pdf.

10. Сайт аудиторської палати. [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://apu.com.ua/>

УДК 336.2

*Гончарук В. О., студент,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри фінансів і кредит Крамаренко О. М.
Миколаївський національний аграрний університет*

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Одним з невід'ємних елементів податкових систем країн світу є сьогодні індивідуальний акциз, який в Україні має своє втілення у функціонуванні акцизного податку. Актуальність теми полягає в тому, що акцизний податок має прихований потенціал, який при раціональному використанню, може слугувати вагомим ресурсом для наповнення бюджету країни. Метою дослідження є уточнення соціально-економічної природи акцизного збору, його функцій, місця в системі непрямого оподаткування та розвитку в Україні. Проблема оптимізації акцизного оподаткування присвячено наукові дослідження В. Іванченка [2], О. Фарадинського [6] та Є. Гордієнка [7].

Акцизний збір – це вид непрямого податку, яким оподатковуються високорентабельні та монополні товари, котрий включається в ціну товару. Платником такого виступає кінцевий споживач товару на який нараховується акциз. Термін «акциз» походить від старофранцузького слова «accise», що означає «оцінка для оподаткування». Також термін акциз міг піти від латинського «accidere», що означає «вирізати» спеціальних насічок на вимірювальному пристрої, який показував кількість алкогольного напою у пляшці з метою його оподаткування. Акциз поряд із митом є однією із найбільш ранніх форм оподаткування.

Акцизний збір був введений в Україні у 1992 р. Його мета – збільшити доходи бюджету за рахунок оподаткування високорентабельних товарів не першої необхідності, які споживаються переважно населенням з рівнем доходів вище середнього.

Протягом усієї історії, найважливішим підакцизним товаром та джерелом доходу державної бюджету було виробництво та реалізація алкогольних напоїв. Іван III вперше запровадив монополію на цей вид діяльності у 1474 р. Відмітимо, що тютюнопаління в цей період було великим злочином, за який передбачалося смертну кару. [3, с. 48-52]

Акцизи завжди виступали джерелом доходу Української держави часів козацтва. Купці, які перевозили через територію України, вино та горілку сплачували податок – 1 карбованець на користь козацької старшини та церкви. Крім грошового акцизу стягували цей податок і в натуральній формі.

Визначними заходами у сфері акцизного оподаткування в Україні було запровадження було запровадження підвищених ставок на горілку, введення акцизу на коньяк та вино, та запровадження акцизні збори з виробництва та продажу пива Центральною Радою.

За історії незалежної України акцизний збір запроваджено в грудні 1991 р., коли було прийнято Закон України «Про акцизний збір», який введено у дію з 1992 р. Пізніше до переліку традиційних підакцизних товарів, якими завжди виступали алкогольні та тютюнові вироби, було додано килими і кришталь, ікра і рибні делікатеси, шоколад і автомобільні шини, вироби з хутра, одяг з натуральної шкіри. [3, с. 83-85]

Доцільно розглянути структуру надходжень від сплати акцизного податку в Україні на 1 жовтня 2014 року, тис. грн. (табл.).

**Структура надходжень від сплати акцизного податку в Україні
станом на 1 жовтня 2014 р., тис. грн [1]**

Шифр бюджетної класифікації та назва платежу	надійшло до Зведеного бюджету	у тому числі:	Питома вага, %
		Державний бюджет	
1	2	3	4
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	20 953 179,45	20 794 448,91	64,1
СПИРТ	42 907,48	42 907,48	0,1
ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНА ПРОДУКЦІЯ	3 808 580,29	3 700 722,81	11,7
ВИНОРОБНА ПРОДУКЦІЯ	533 090,29	484 427,42	1,6
ПИВО	1 962 493,84	1 960 283,65	6,0
Тютюн та тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))	9 183 865,00	9 183 865,00	28,1
Тютюн та тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)	3 371 010,24	3 371 010,24	10,3
ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ (крім МОТОЦИКЛІВ та ВЕЛОСИПЕДІВ)	63 561,38	63 561,38	0,2
Кузови для моторних транспортних засобів	-2 874,19	-2 874,19	0,0
Скраплений газ	160 314,63	160 314,63	0,5
Операції з відчуження цінних паперів та операцій з деревативами	40 129,04	40 129,04	0,1
ІНШІ ПІДАКЦ. ТОВАРИ ВІТЧИЗНЯН.ВИРОБНИЦТВА	81 268,19	81 268,19	0,2
БЕНЗИН МОТОРНИЙ ДЛЯ АВТОМОБІЛІВ	1 032 894,88	1 032 894,88	3,2
ІНШІ НАФТОПРОДУКТИ	675 938,39	675 938,39	2,1
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	11 719 865,58	11 719 865,58	35,9
СПИРТ	26 365,55	26 365,55	0,1
ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНА ПРОДУКЦІЯ	398 875,47	398 875,47	1,2
ВИНОРОБНА ПРОДУКЦІЯ	78 172,79	78 172,79	0,2
ПИВО	37 257,99	37 257,99	0,1
Тютюн та тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))	845 266,44	845 266,44	2,6
Тютюн та тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)	291 785,56	291 785,56	0,9
ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ (крім МОТОЦИКЛІВ та ВЕЛОСИПЕДІВ)	626 174,42	626 174,42	1,9
МОТОЦИКЛИ і ВЕЛОСИПЕДИ	17 135,35	17 135,35	0,1
Кузови для моторних транспортних засобів	40 433,78	40 433,78	0,1
Скраплений газ	216 990,99	216 990,99	0,7
ІНШІ ПІДАКЦИЗНІ ТОВАРИ ІНОЗЕМНОГО ВИРОБНИЦТВА	67 168,02	67 168,02	0,2
БЕНЗИН МОТОРНИЙ ДЛЯ АВТОМОБІЛІВ	4 598 257,84	4 598 257,84	14,1
ІНШІ НАФТОПРОДУКТИ	4 475 981,39	4 475 981,39	13,7
ВСЬОГО	65346090,1	65028629	100

З даних табл. 1 видно, що найбільшу питому вагу в структурі надходжень від сплати акцизного податку, займають надходження від сплати податку з вироблених в Україні підакцизних товарів, та складають 64,1%, що в абсолютному виразі склало 20 794 448,91 тис. грн, серед яких слід виділити надходження від тютюну та тютюнових виробів – 28,1% та лікєро-горілчаної продукції – 11,7%, та транспортних засобів – 10,3%.

Аналізуючи процес становлення та розвитку акцизу в Україні можна зробити висновок, що вдосконалення системи акцизного важливе у системі оподаткування. Основним правилом розробки та функціонування системи акцизного оподаткування

оподаткування повинно бути обмеження можливості ухилення від сплати податку. Та доповнити перелік підакцизних товарів за рахунок ювелірних виробів та інших предметів розкоші.

На даний момент в Україні механізм справляння акцизного податку не є оптимальним. Тому необхідно розвивати та запроваджувати систему нарахування і сплати акцизу шляхом посилення його регулюючих властивостей та розширення бази оподаткування. Також у процесі управління акцизним оподаткуванням приділяти увагу боротьбі з незаконним товарообігом підакцизних товарів.

Таким чином, можна зауважити, що проблема розвитку та вдосконалення акцизного податку в Україні досить актуальне в наш час, та потребує комплексного аналізу та розроблення оптимальної системи оподаткування, яка дозволить більш повно та ефективно використовувати його переваги.

Література:

1. Державна фіскальна служба [електронний ресурс] Структура надходжень від сплати акцизного податку в Україні станом на 1 жовтня 2014 р., тис. грн. – Режим доступу: <http://sta-sumy.gov.ua/>
2. Іванченко А. В. Становлення та розвиток акцизного оподаткування в Україні // Наукова думка, – 2005. – 182 с.
3. Нечай Н. Нариси з історії оподаткування./ Н. Нечай // Вісник податкової служби України, – 2002. – 144 с.
4. Олійник О. В. Податкова система : навч. посіб. / О. В. Олійник, І. В. Філон. — К. : Центр навчальної літератури, 2006.—160 с
5. Податковий кодекс України : за станом на 8 листопада. 2014 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид., 2014. — 112 с.
6. Фарадинський О. А. Еволюція акцизного оподаткування в Україні / О. А. Фарадинський // Вісн. Хмельницького національного університету. — 2009. — Вип. 1. — С. 112 — 116.
7. Гордієнко Є. С. Податкове регулювання в Україні: проблеми та шляхи вирішення / Є. С. Гордієнко, Є. М. Коханевич // Економічні науки. - 2012. - № 9 (33). - С. 126-132.

УДК 336.648

*Горбатюк Г. І., магістр,
Науковий керівник: к.е.н, доцент кафедри
фінансів і кредиту **Крамаренко О. М.**
Миколаївський національний аграрний університет*

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ЇХ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

В даний час підприємства усіх форм власності за обмеженості їх власних ресурсів потребують залучення позикових коштів для здійснення своєї діяльності і отримання прибутку. Більш ефективною та раціональною формою залучення коштів є отримання банківського кредиту. При наданні кредитів будь-якому банку обов'язково необхідно оцінити кредитоспроможність позичальників.

Видатними вченими, висвітлено оцінку кредитоспроможності підприємств-позичальників є О. В. Васюренко [2], Л. О. Примостка [5], Ф. Ф. Бутинець [1] та інші.

Метою дослідження є оцінка науково-методичних підходів аналізу кредитоспроможності позичальника з урахуванням найсуттєвіших показників фінансової діяльності підприємств та галузевих особливостей розвитку.

На разі банки України для надання позичок та оцінки фінансового стану позичальників керуються «Положенням про порядок формування та використання банками резервів для відшкодування можливих втрат за активними операціями», затвердженим Постановою правління НБУ № 23 від 25.01.2012 р.

Банк оцінює фінансовий стан позичальника відповідно до наданої бюджетної та фінансової звітності. Перевірка здійснюється один раз на три місяці. При цьому визначається клас боржника:

- клас А – фінансовий стан добрий та свідчить про своєчасне виконання зобов'язань відповідно до умов договору;
- клас Б – задовільне фінансове становище, але при цьому фінансові показники близькі до класу А;
- клас В – фінансовий стан незадовільний, всі показники впродовж попереднього та поточних звітних років мають тенденцію до погіршення;
- клас Г – фінансовий стан критичний, фінансові показники свідчать про ймовірність невиконання зобов'язань умов договору.

Також оцінка фінансового стану проводиться за допомогою інтегрального показника:

$$Z = a_1K_1 + a_2K_2 + a_3K_3 + a_4K_4 + a_5K_5 + a_nK_n - a_0,$$

де, Z - інтегральний показник;

$K_1, K_2 \dots K_n$ - фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності боржника - юридичної особи;

$a_1, a_2 \dots a_n$ - параметри, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів

a_0 - вільний член дискримінантної моделі

До переваг методу варто віднести можливість доповнення будь-якої кількості аналітичних напрямків і коефіцієнтів оцінки фінансового стану підприємства у разі потреби їх включення в інтегральний показник. Водночас, цьому методу притаманна неузгодженість понять ліквідності і платоспроможності, а оскільки він базується на розрахунках коефіцієнтів, то він є трудомістким і має всі недоліки коефіцієнтного методу.

Важливим аспектом оцінки кредитоспроможності являється аналіз формування грошових потоків підприємства-позичальника.

Юридична особа може відкривати декілька поточних рахунків, як в установі одного банку, так і у різних банках. Відповідно до цього установа банку вважає за необхідне визначення реальних обсягів надходжень грошових коштів на рахунки, оскільки частина оборотів може бути пов'язана з перерахуванням грошей з одного поточного рахунку підприємства на інший.

Банки беруть до уваги якісні характеристики діяльності позичальника, зокрема: вивчають кредитну історію; аналізують показники якості управління (частку ринку, ефективність управління, достовірність і своєчасність надання інформації та фінансової звітності).

Основною причиною появи проблемних кредитів є недостатність повної кредитної інформації, яка суттєво впливає на оцінку кредитоспроможності. Роблячи висновок слід наголосити, що на сьогоднішній день відсутня єдина методика врахування всіх факторів, що визначають кредитоспроможність позичальника. Так, наданий нами метод за допомогою інтегрального показника дає можливість для оцінки лише юридичних осіб (крім банків та бюджетних установ). Нагальною потребою вважається групування різних метод та зведення їх до єдиного показника, що дасть можливість економно та раціонально отримувати інформацію. Існує необхідність поєднання якісних показників фінансово-господарської діяльності підприємства та оцінку зовнішнього середовища.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Основи бізнесу: навч. посіб. / Ф. Ф. Бутинець — Ж.: Рута, 2004. — 364 с.

2. Васюренко О. В. Банківські операції / О. В. Васюренко — Київ: Знання, 2004. — 324 с.
3. Гідулян А. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банками України / А. Гідулян // Вісник НБУ. — 2012. — № 1 — С. 50 -53
4. Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними операціями: Положення затверджено Постановою НБУ від 15.02.2012 № 23 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
5. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. — [2-ге вид., доп. і перероб.] / Л. О. Примостка — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с

УДК 631.162

*Зінчук Т.А., студентка
Науковий керівник: к. е. н., доцент
кафедри фінансів Лункіна Т. І.,
Миколаївський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних ринкових умовах діяльність малих сільськогосподарських підприємств є невід'ємною складовою аграрної сфери, які стали основним способом збереження соціального статусу та головним джерелом доходів сільського населення, що й призвело до збільшення їх кількості. В Україні найважливішою проблемою даної категорії підприємств є недостатній рівень фінансового забезпечення, особливо в умовах гострої конкуренції, пошуку нових ринків, техніко-технологічних змін виробництва.

Слід зазначити, що окремі аспекти організації фінансового забезпечення в аграрній сфері висвітлено в працях багатьох зарубіжних авторів, зокрема: С.Я. Огородника, В.М. Федосова, В.М. Опарина, І.С.Маслової, а також українських вчених, зокрема: В.Л. Андрущенко, І.В. Зятковського, Д.С. Олійника, П.Т. Саблука, І.Х. Сокирської, В.М. Шелудько та інших.

Основною метою роботи є розробка теоретичних та методичних рекомендацій щодо покращення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в умовах модернізаційних перетворень аграрної економіки України.

Фінансовий стан підприємства знаходиться в прямій залежності від ефективності їх діяльності. Незадовільний фінансовий стан призводить до зниження припливу зовнішніх фінансових надходжень, що відображається на обсягах випуску продукції, тобто на величині фінансових ресурсів, які виробляються. Однак вмiле маневрування фінансовими ресурсами, що знаходяться в розпорядженні, та ефективне їх використання дає можливість підприємству покращити фінансовий стан. Саме серед проблем управління фінансовими ресурсами оцінювання ефективності їх використання є однією з найважливіших. Воно необхідне як у процесі формування фінансових ресурсів, так і їх використання, особливо в сучасних умовах господарювання [1].

В основі механізму фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств покладена мета - отримання максимально можливого прибутку за мінімальних ресурсних витрат та за мінімального ризику. Потрібно відзначити, що за відлагодженого механізму фінансування сільськогосподарських підприємств у них з'явиться можливість збільшувати обсяги виробництва, тобто це прямо пропорційно вплине на розширене відтворення. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств, як і будь-яких інших суб'єктів господарської діяльності, здійснюється за допомогою таких форм, як

самофінансування, кредитування і бюджетне фінансування, інвестування, лізинг, страхування [2].

Важливими аспектами фінансового забезпечення розвитку сільського господарства є ефективна бюджетна підтримка розвитку галузі та поміркована податкова політика. Водночас державна підтримка досі залишається надто слабкою.

Аналіз аграрних бюджетів демонструє, що рівень державної підтримки аграрного виробництва зменшується [4]. Якщо зменшення 2009-2010 років можна було пояснити наслідками кризи, то продовження тенденції в 2012-2014рр. після невеликого зростання 2011 говорить або про довготривалу кризу, або про те (що більш ймовірно), що в найближчій перспективі аграріям не варто розраховувати на державні дотації та програми підтримки

У нинішніх умовах фінансове забезпечення діяльності підприємств здійснюється переважно в трьох формах: самофінансування, тобто використання власних ресурсів для розвитку; кредитування на основі мобілізації та перерозподілу тимчасово вільних коштів; бюджетне фінансування на безповоротній основі за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів [3].

Отже, фінансове забезпечення в сільськогосподарських підприємствах має здійснюватися через досконале функціонування організаційно-економічного механізму. Враховуючи існуючі проблеми в АПК, потрібно звернути увагу на те, що для зміцнення фінансового стану сільськогосподарських підприємств потрібно включити застосування інструментів, прийомів та методів, які дозволять ефективно задіяти локальні фінансові механізми, а саме: фінансової відповідальності; самофінансування; змішаного фінансування; державної фінансової підтримки; створення фондів підтримки кредитування сільського господарства; розробка механізмів пільгового кредитування, розвиток іпотечного кредитування під заставу

Література:

1. Зленко О.В. Забезпеченість фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання / О.В. Зленко. — К. : ВПОЛ, 2011. — №10/12. — С.83—86.
2. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: Монографія. - Тернопіль. Економічна думка. - 2000. - 215 с.
3. Правдюк О.Л. Особливості фінансової політики для аграрних підприємств / О.Л.Правдюк // Економіка АПК. — 2009. — №2. — С.84—87.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336

*Когут Л.І.,
ст. викладач кафедри
менеджменту та управління
економічними процесами,
Мукачівський державний університет*

ФІКТИВНЕ БАНКРУТСТВО В ПРАКТИЦІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЗАСОБИ ЙОГО ЗАПОБІГАННЯ

Стійка тенденція до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств в умовах сучасної світової економічної кризи призвела до того, що процедура банкрутства стала масовим явищем, що охопило майже всі країни та галузі.

Особливістю фінансової кризи останніх років виступило те, що вона вразила в різних країнах ті самі галузі економіки – у першу чергу фінансовий сектор, ринок нерухомості, значно постраждав і сектор промисловості.

Україна також не стала виключенням, зберігаючи тенденцію до збільшення кількості збанкрутілих та неплатоспроможних підприємств. У практиці управління підприємствами з'явилися нові для України терміни – керовані та некеровані процедури банкрутства. Перші, в більшості своїй, ініційовані власне боржниками, спрямовані на їх захист шляхом введення мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Втрати від збанкрутілих підприємств відчувають не лише його працівники, контрагенти, акціонери, але й держава у вигляді зменшення грошового обігу, порушення принципів кредитування та повернення боргів, (у т.ч. списання боргів як безнадійних), перерозподілу сплати податків на інших суб'єктів господарювання тощо. Зазначене вимагає формування, в першу чергу, дієвого механізму виявлення ознак фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства та запобігання діям, пов'язаним з цим явищем.

В сучасних умовах господарювання інститут банкрутства є важливим інструментом регулювання діяльності неплатоспроможних підприємств. Неспроможність підприємств України виконувати свої зобов'язання призводить до необхідності припинення їх діяльності.

Згідно статистичних даних, близько 36% вітчизняних підприємств є банкрутами, оскільки за офіційними даними вони працюють збитково.

Банкрутство підприємства носить, як правило, юридичний характер, проте ґрунтується воно переважно на фінансових причинах, основні з них такі [3]:

- не об'єктивне визначення місії та виробничого профілю підприємства;
- невисокі підприємницькі здібності власника підприємства;
- низька кваліфікація управлінського персоналу підприємства;
- недостатня для ринкових умов господарювання кваліфікація виконавців;
- незбалансована організаційна структура;
- дефіцит власних обігових коштів;
- надмірна частка позичкового капіталу і залучених фінансових коштів;
- відсутність довгострокового інвестування;
- низька ліквідність активів підприємства;
- незбалансованість обсягів грошових потоків;
- порушення фінансової стійкості підприємства;
- недосконалий механізм ціноутворення.

У фінансовій практиці банкрутства виділяють наступні види банкрутства: реальне, технічне, фіктивне та приховане банкрутство.

Реальне банкрутство пов'язане з фактичною втратою активів в результаті господарської діяльності, воно може бути як необережним, так і умисним. Високий рівень втрат капіталу унеможлиблює здійснення ефективної господарської діяльності, що призводить до юридичного визнання підприємства банкрутом.

Технічне банкрутство характеризує стан неплатоспроможності підприємства, що виникає у результаті значного прострочення дебіторської заборгованості і призводить до перевищення її величини над величиною кредиторської заборгованості. Застосування заходів ефективного антикризового управління підприємством та проведення санаційних процедур у більшості випадків дозволяє уникнути юридичного банкрутства.

Фіктивне банкрутство є результатом умисних дій групи осіб (як правило керівництва підприємства або його власників) із виведення за межі підприємства (найчастіше і держави) та приховування його активів, що здійснюється за розробленим планом чи змовою. Інколи фіктивне банкрутство може бути і спробою повного або часткового спасіння вкладеного капіталу за умов неможливості ведення господарської діяльності чи виникнення надприродних обставин.

Приховане банкрутство, навпаки, пов'язане з небажанням керівництва (власників) підприємства припинити його діяльність.

Для виявлення фактів прихованого, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності і розробки пропозицій щодо

запобігання цьому процесу згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України утворена спеціальна міжвідомча робоча група з аналізу практики і справ про банкрутство. До складу цієї групи входять представники міністерств і відомств України, що мають відношення до регулювання підприємницької діяльності. Крім цього, розроблені й діють методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. А Міністерство фінансів України розробило та затвердило сукупність методик для оцінки платоспроможності та фінансово-економічного стану підприємств. [1]

Найбільші негативні наслідки для економіки будь-якої держави має фіктивне банкрутство. Злочини у економічній сфері в основному базуються на приховуванні та привласненні активів, передачі їх зацікавленим особам, зловживанні кредитними ресурсами (грошовими або товарними) при цьому оголошенні банкрутства, яке є кінцевим етапом таких операцій, приносить величезні прибутки. Найпоширенішими видами фіктивного банкрутства вважають [2]:

- триступеневе шахрайство;
- одноступеневе шахрайство;
- метод «те ж ім'я»;
- операція «Різдвяні розпродажі»;
- махінації у «поважній» фірмі;
- афера «кайтинг»

Триступеневе шахрайство – це введення в оману постачальників та банків за допомогою створення позитивного іміджу шляхом нетривалого депонування великих сум коштів, розміщення великих замовлень, тимчасового підтримання платіжної дисципліни з метою отримання значних товарних та грошових кредитів і зловживання кредиторською заборгованістю.

Одноступеневе шахрайство - придбання невеликої фірми з гідною репутацією і зловживання на розрахунках векселями.

Метод «те ж ім'я» - утворення юридичної особи з назвою, подібною до ім'я респектабельної фірми, що дозволяє отримувати пільгові умови поставок товарів.

Операція «Різдвяні розпродажі» - використання передсвяткового поспіху, коли немає можливості перевірити надійність покупця, що пропонує надзвичайно вигідні умови співпраці.

Махінації у «поважній» фірмі - придбання юридичної особи з усталеною позитивною репутацією й використання її доброго імені з метою отримання пільгових кредитів.

Афера «кайтинг» - виписування чеків на неінкасовані суми завдяки часовому проміжку між переведенням та отриманням коштів з одного рахунку на інший.

Основними способами запобігання умисному банкрутству суб'єкта господарювання можуть бути [3]:

- постійна інформованість про стан справ на підприємстві-партнері. Це передбачає отримання вчасної, достатньої й точної інформації про засновників, власників та керівництво (склад, репутація, компетентність, досвід) фірми, її поточний фінансово-господарський стан, партнерів та перспективи розвитку;
- відслідковування тенденцій і перспектив розвитку галузей (підприємств-партнерів). Особливу увагу слід приділяти прогнозам розвитку галузі, змінам у законодавстві, що регулює діяльність даного сектору економіки, тощо;
- максимальна обережність у ділових стосунках з невідомими та новими контрагентами. Даний принцип вимагає уникання відкритих стосунків з новим партнером, що передбачає ведення бізнесу на умовах попередньої оплати за поставлену продукцію, запити до підприємств і організацій, що мали справу з новим контрагентом щодо репутації останнього, вимога гарантій третьої сторони, вимога застави;

- відслідковування в засобах масової інформації та з інших доступних джерел прийомів, методів та засобів здійснення махінацій чи шахрайств.

Література:

1. Наказ Міністерства економіки України №10 від 17.01.2001 "Про Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства".
2. Дмитриев А. Как стать банкротом и разбогатеть. Анатомия самых распространенных экономических преступлений за рубежом. // Компаньон. - 1998. - №15. - с.16-18.
3. Чернявський А.Д. Антикризове управління фірмою: Навч. посіб. – К.: Зовнішня торгівля, 2005. – 385 с.

УДК 368.1:338.2

Кравчук О.В.

*молодший науковий співробітник,
ННЦ «Інститут аграрної економіки» м. Київ*

СТРАХУВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Окрім класичних ризиків, якими супроводжується виробництво сільськогосподарської продукції, такими як рівень втрати вирощуваної продукції у зв'язку з можливими різкими коливаннями кліматичних умов є й інший вид ризику в сільському господарстві, який більше пов'язаний із коливанням цін на аграрну продукцію, господарською та фінансовою діяльністю аграрних формувань та прямо не пов'язаний із природно-кліматичними умовами – це фінансовий ризик. Ймовірність його настання виникає під впливом різного роду фінансових ризиків і спонукає до фінансових втрат. Фінансові ризики є лакмусовим папірцем для визначення поточної діяльності підприємства та перспектив розвитку у майбутньому. Виникає потреба у необхідності страхування такого виду ризику для гарантування мінімальної прибутковості та рентабельності аграрних формувань.

Страховання фінансових ризиків досить специфічний вид страхування, який викликає багато запитань не лише у користувачів таких послуг, а й у науковців. Незважаючи на значну кількість наукових праць присвячених цій тематиці, вони й сьогодні є актуальними та потребують подальших досліджень. Серед науковців, наукові праці яких присвячені дослідженням в сфері страхування можна виділити наступних вчених: В. Д. Базилевич, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, О. Є. Гудзь, В. І. Грушко, О. Л. Дорош, О. М. Залетов, С. А. Навроцький, С. С. Осадець, Р. В. Пікус, П. А. Стецюк, А. С. Шолойко.

Велике значення має постійний аналіз, контроль та оперативне реагування на виникнення непередбачених подій та обставин, які можуть вплинути на процес господарської діяльності та призвести до негативних фінансових результатів. Для передбачення таких подій Західні страховики використовують таке поняття, як управління ризиком – "ризик-менеджмент". У вітчизняній практиці воно використовується відносно недавно.

Тлумачать ризик-менеджмент, як сукупність послідовних заходів антиризикової діяльності, застосування яких має комплексний, системний характер і є фактором підвищення надійності захисту від настання непередбачених та несприятливих подій. Він базується на знанні стандартних прийомів управління ризиком, умінні швидко і правильно оцінити конкретну економічну ситуацію. Ризики будь-яких видів піддаються управлінню,

що дозволяє певною мірою передбачити їхні наслідки, а відтак і фінансові витрати для відшкодування збитків [5].

Можна виділити основні етапи управління фінансовими ризиками: аналіз ризику, контроль ризику і фінансування ризику.

Сам процес управління ризиками може здійснюватися тільки за умови наявності певної інформації, серед якої слід виділити: статистичну, економічну, фінансову, комерційну.

Ризик не є постійною величиною. Він змінюється, і ці зміни багато в чому обумовлені змінами в економіці, а також рядом інших факторів, які необхідно постійно контролювати. Контроль за ризиком призначений для часткового або повного усунення ризиків при оптимальному співвідношенні різних способів: уникнення ризику, зменшення, локалізації або поділу. Ризик можна контролювати ще до самої події. Планування та впровадження захисних заходів таких як страхування дозволяє знижувати їх загалом і уникати катастрофічних наслідків [6].

Посткризовий період вносить свої корективи у фінансову діяльність господарюючих суб'єктів, керівники яких приймають рішення відносно ризикових видів діяльності не на користь страхування.

Специфіка страхових відносин має характер ймовірності таких відносин. У випадку якщо страховий випадок не настав, то страхувальнику, як правило, внески не повертаються. Він, можна сказати, заплатив за свій спокій.

Страхування як метод управління фінансовими ризиками в діяльності аграрних підприємств є варіантом, який поєднує в собі стандарт і неординарність фінансових комбінацій, гнучкість, неповторність різних способів дій у непередбачених та несприятливих ситуаціях.

Таким чином, управлінню ризиками в діяльності аграрних формувань притаманна багатоваріантність, яка поєднує стандарт й неординарність фінансових комбінацій, гнучкість, неповторність різних способів дій у конкретній ситуації.

Література:

1. Пластун В.Л. “Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств” // Л.В. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Економіка і менеджмент”. - 2008. - №12/1 (33). - С. 58-62.

2. Шолойко А.С. “Актуальні проблеми розвитку сільськогосподарського страхування в Україні” // А.С. Шолойко // ННЦ “Інститут аграрної економіки” УААН. - 2008. - С. 4-6.

3. Оценка и страхование риска. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://exsolver.narod.ru/Books/Other/bus_plan/c8.html

4. Сутність і класифікація фінансових ризиків підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1640022143678/finansi/finansoviy_menedzhment_dodatkoviy_rozdili

5. Управління ризиком. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://insins.net/insurance/21-upravlnnya-rizikom.html>

6. Управління фінансовим ризиком. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/26624/>

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку України і виходу з фінансово економічної кризи є важливим питання підвищення конкурентоспроможності підприємств, яке неможливе без впровадження інноваційних технологій у промисловості оновлення застарілих основних фондів. Звичайно ж, така діяльність вимагає певних знань, досвіду, для найбільш ефективного впровадження інвестиційних проектів.

Сьогодні підприємства працюють в дуже жорсткому і непередбачуваному конкурентному просторі. Для стабільного розвитку їм необхідно постійно розвиватися, швидко підлаштовуватися під мінливі умови мікро- та макро- середовища, пропонуючи на ринок, якісну, сучасну, абсолютно нову продукцію, яка задовольняє споживача. Постійний розвиток підприємств вимагає регулярних інвестицій в основні засоби та науково-технічні розробки, що приведуть до отримання максимально позитивного ефекту. Для залучення даних інвестицій підприємствам необхідно стежити за своєю інвестиційною привабливістю та створювати сприятливий інвестиційний клімат у країні.

Залучення інвестицій в українські підприємства пов'язане з інвестиційною привабливістю об'єкта інвестування. Оцінка інвестиційної привабливості потенційного об'єкта інвестування - це перший крок при прийнятті інвестиційного рішення. Ціль об'єкта інвестування — підвищення інвестиційної привабливості та залучення максимально можливого обсягу інвестицій.

Інвестиційна привабливість навколишнього для підприємства середовища (регіону, галузі, країни) має опосередкований вплив на інвестиційну привабливість підприємства, по-перше, тому що підприємство - це відкрита система. По-друге, зовнішні фактори мають універсальний характер і відіграють для потенційних інвесторів не менш важливу роль, ніж конкретний об'єкт інвестування.

Оцінка інвестиційної привабливості на вищерозглянутих рівнях - це перший етап прогнозування та передбачення заходів щодо залучення інвестиційних ресурсів та підвищення привабливості об'єктів інвестування на всіх рівнях. Таким чином, визначення інвестиційної привабливості окремого підприємства як потенційного об'єкту інвестування є завершальним етапом оцінки інвестиційного ринку. Від стану привабливості підприємства залежить галузева та регіональна направленість його інвестиційної діяльності. Процес вкладення коштів передбачає генерування, перерозподіл та використання капіталу. Замовником проведення оцінки інвестиційної привабливості може бути як інвестор, так і підприємство.

Інвестиційний процес в Україні стримується через те, що у нас закрыта інноваційна ніша, та для відкриття інноваційної ніші необхідно, щоб ринок сформував певні умови. Серед них особливо важливі нова структура відносних цін, нагромадження необхідної кількості вільних капіталів і зниження ставки відсотка тощо. Усі ці умови перекриваються одним- виникненням позитивної різниці між вартістю випуску продукції і вартістю витрат на неї через, комплекс складних соціально-політичних проблем.

*Кузнецова С.А., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних фінансів та банківської справи
Чередниченко Т.Г., магістр
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

СИНЕРГІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На стан та ефективність роботи будь-якої організації впливають безліч внутрішніх і зовнішніх факторів. Спільна дія декількох факторів майже завжди відрізняється від суми роздільних ефектів. Саме ця відмінність, яке зазвичай називають ефектом синергії або кооперативним ефектом, є кількісним виразом синергії.

Економічна синергія передбачає зростання або занепад соціально-економічної системи в цілому в значно більшому обсязі, ніж в складових її частинах. Характер та розмір синергетичного ефекту залежить від рівня ефективності соціалізації національної економіки.

Вибір України, необхідність її інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовили необхідність формування інноваційної моделі розвитку, в якій роль головного джерела довготривалого економічного зростання відіграють наукові досягнення, які дозволяють, насамперед, підвищити конкуренцію економіки нашої країни.

Закон синергії, який стверджує, що для будь-якої системи (підприємства, організації, фірми) існує такий набір елементів, за якого її потенціал завжди буде або значно більшим, ніж проста сума потенціалів елементів, що до неї входять, або суттєво меншим.

Навіть при чіткому поділі праці та хорошою спеціалізацією часто буває так, що якусь частину індивідуального завдання одного фахівця може більш професійно виконати інший фахівець. Погоджений обмін такими частинами обсягів роботи може усунути взаємне «наповзання» потенціалів, дати позитивну синергію і підвищити сумарну ефективність. Тому підвищення загального потенціалу організації еквівалентно придбанню нового ресурсу, а пониження загального потенціалу - еквівалентно фактичній втраті організацією частини колишнього ресурсу.

Таким чином, можна зробити висновок, що активність на українському ринку злиттів та поглинань є досить великою. При цьому необхідно зазначити, що під час проведення трансформаційних перетворень допускається доволі багато помилок. Згідно з статистикою, здебільшого угоди не приносять компаніям очікуваного ефекту. Більшість керівників визнають, що об'єднання активів часто призводить не до зростання їх вартості, а навпаки – до зменшення. На думку фахівців, компаніям не вдається реалізувати потенціал синергії через відсутність належного досвіду, неготовність менеджерів до управління змінами в результаті злиття та відсутністю навичок керування великими проектами та програмами.

*Куракова К.В., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри фінансів і кредиту Крамаренко О. М.,
Миколаївський національний аграрний університет*

ОВЕРДРАФТ ПРИ КРЕДИТУВАННІ ПОТОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

З погляду на специфіку сільськогосподарського виробництва, навіть у високорентабельних підприємств виникає потреба у додатковому залученні обігових коштів. Як показує вітчизняний і зарубіжний досвід, одним з основних джерел фінансування виступають позики комерційних банків. За даними Незалежної асоціації

банків України загальний обсяг заборгованості сільськогосподарських підприємств за банківськими кредитами станом на 01.12.2013 р. склав 39,3 млрд грн, а це близько 6% від обсягу загального кредитного портфеля юридичних осіб. При цьому рівень простроченої заборгованості сільгоспвиробників є помірним і становить 5,4% (також від загалу) [1]. Є сенс розглянути такі види короткострокового кредитування, які у змозі задовольнити одночасно і сільгоспвиробника і банківську установу. Так, одним з перспективних видів короткострокового кредитування виступає саме овердрафт.

Чинне вітчизняне законодавство, нажаль, не дає визначення поняттю «овердрафт». Інформація про нього наводиться у Положенні про порядок емісії платіжних карток та виконання операцій з їх використанням, затвердженим постановою НБУ від 19.04.2005 р. № 137, яке зараз втратило чинність [2], але, при цьому, овердрафт добре працює на вітчизняному ринку фінансових послуг. Слід зазначити, що за рахунок відсутності чіткого законодавчого регулювання, виникає досить велика кількість трактувань даного поняття.

Так, овердрафт являє собою короткостроковий кредит, що надається з метою покриття тимчасової нестачі обігових коштів у клієнта шляхом сплати з його поточного рахунку розрахункових документів понад фактичний залишок коштів на рахунку, за рахунок чого, з'являється дебетове сальдо на банківському рахунку.

Для більш систематизованого розуміння цього виду короткострокового кредитування можна виокремити такі основні його ознаки :

1) автоматичне надання овердрафту у момент, коли сума платежу перевищує залишок на банківському рахунку клієнта;

2) овердрафт має короткостроковий характер;

3) наявність високих вимог до кандидатів;

4) за користування овердрафтом банк стягує відсотки.

Також можна відзначити, що для визначення особливих рис кожного виду овердрафту, як економічної категорії, слід використати певні класифікаційні ознаки, а саме [3] :

1. Рівень встановленого ліміту:

овердрафт з низьким лімітом (20 – 30%)

овердрафт з середнім лімітом 31 – 40 %;

овердрафт з високим лімітом 41 – 50 %

2. Розмір процентної ставки:

овердрафт з низькою процентною ставкою (12 – 18 %);

овердрафт з середньою процентною ставкою (19 – 30 %);

овердрафт з високою процентною ставкою (31 – 55 %)

3. Наявність забезпечення:

овердрафт із забезпеченням;

овердрафт без забезпечення (бланковий овердрафт) .

Кожен банк обирає свою кредитну політику у питаннях щодо певного порядку надання овердрафту. Але жоден банк не зацікавлений у виникненні такого виду овердрафту, як недозволений. Такий вид овердрафту може виникати в результаті [4] :

– надходження операції, за якою платіжна система попередньо не надіслала банку платіжне повідомлення;

– здійснення транзакцій у валюті, відмінній від валюти рахунку, внаслідок курсових різниць;

– помилкового списання по причині збою процесінгового центру або використання коштів за помилково встановленими лімітами на картку.

Для попередження таких подій банки використовують такі найпростіші сервіси, як SMS-сповіщення та Інтернет - банкінг, котрі дозволяють клієнтам отримувати детальну інформацію про стан рахунків.

Як і будь якій економічній категорії, овердрафту притаманні як переваги, так і недоліки, (табл.):

Переваги та недоліки овердрафту

Переваги	Недоліки
Швидкість проведення платежів	Овердрафт погашається за вимогою, а саме в таких випадках: коли банк сам знаходиться під тиском власних зобов'язань; коли погіршується фінансовий стан позичальника.
Відсутність застави	Досить високі відсотки в порівнянні зі звичайним кредитом
Відсутність перевірки цільового використання	
Погашається автоматично – за рахунок щоденних надходжень	

Джерело : [5]

Щодо відсоткової ставки за користування овердрафтом, то вона встановлюється індивідуально, враховуючи ступінь «ризикованості» клієнта-підприємства, обсяг оборотів і строків овердрафта. Крім того, вартість позички може збільшити величина комісії, яка пов'язана з резервуванням коштів для забезпечення рахунку клієнта відповідно до укладеного договору. Іноді розмір комісії може перевищити суму економії витрат за відсотками. Тому, досить часто, в Україні багато підприємців відмовляються від автоматичного режиму погашення кредиту овердрафт і самостійно погашають кредитні зобов'язання у встановлений договором термін.

Автоматичне списання коштів та погашення заборгованості не скасовує автоматичне надання кредиту у разі виникнення перевитрати на рахунок. Отже, при обранні банку, з яким буде укладено договір овердрафту, підприємство має розрахувати власні витрати за овердрафтом на основі плану руху своїх грошових ресурсів, а також тарифи банку [6].

Отже, можна відзначити, що овердрафт виступає одним з найпростіших варіантів нецільового короткострокового кредитування і на сьогодні є досить вагомим інструментом фінансування у поточну діяльність.

Виникає пропозиція, щодо ширшого впровадження овердрафту у кредитування підприємств – сільгоспвиробників та підприємств АПК та необхідності спеціалізації банківських установ щодо кредитування вказаних підприємств.

Література:

1. Новини незалежної асоціації банків України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nabu.com.ua/ukr/press_centra/news/94047/
2. Положення про порядок емісії платіжних карток та виконання операцій з їх використанням : Постанова НБУ від 19.04.2005 р. № 137. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>
3. Сутність та класифікація овердрафту [Електронний ресурс] / О. М. Синявіна // Управління розвитком . – 2014. – № 7. – С. 130 – 133. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2014_7_52.pdf
4. Фінансовий портал Мінфін – Дельтабанк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.com.ua/company/delta-bank/hotline/11278/>
5. Овердрафт як інструмент для розвитку бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / А. М. Осипенко // Управління розвитком . – 2013. – № 15. – С. 7–8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_15_5.pdf
6. Овердрафт як інструмент кредитування банками малого та середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / О. Б. Донець // Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]. Економічні науки . – 2014. – Вип. 26. – С. 169–178. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvbdfa_2014_26_23.pdf

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Для початку ми розглянемо що таке ризик. Адже на будь якому підприємстві завжди існує ризик, який витікає із специфіки тих чи інших фінансових операцій. Ризик це - очікуваний результат, що може бути зовсім інший на який ми розраховували. Тому треба детальніше розглянути чи можливо управляти фінансовими ризиками, як саме, якими методами і принципами.

Управління фінансовими ризиками є найголовнішим завданням фінансового менеджменту. Основна мета управління фінансовими ризиками – це мінімізація пов'язаних з ними фінансових втрат, або зменшення фінансових ризиків, але ні в якому разі повністю усунення їх. А також це - недопущення втрати підприємством його ринкової вартості. В цілому існує декілька методів захисту від фінансових ризиків які можуть бути класифіковані залежно від об'єкту дії, але я вважаю більш детальніше розглянути саме ці два види: фізичний захист, економічний захист. Фізичний захист полягає у використанні таких засобів, як сигналізація, придбання сейфів, системи контролю якості продукції, захист даних від несанкціонованого доступу, наймання охорони і так далі. Економічний захист в прогнозування вже економічних, додаткових витрат, ліквідація загрози ризику, різні види їх зменшення з допомогою вже фінансових розрахунків.

Також треба зазначити, що при виборі конкретного засобу розв'язання фінансового ризику фінансовий менеджер повинен виходити з наступних принципів:

- не можна ризикувати більше, ніж це може дозволити власний капітал;
- не можна ризикувати багатьом ради малого;
- слід передбачати наслідки ризику.

Вживання на практиці цих принципів означає, що для початку треба добре подумати, зіставити методи та розрахувати максимально можливий збиток по даному виду ризику, потім зіставити його з об'ємом капіталу підприємства, що піддається даному ризику, і потім зіставити весь можливий збиток із загальним об'ємом власних фінансових ресурсів. І лише зробивши останній крок, можливо визначити чи не приведе даний ризик до банкрутства підприємства, чи навпаки.

Але було дуже багато таких випадків, що знаючи що буду дуже великий ризик, що може спричинити погані наслідки все одно йдемо далі і ризикуємо і при якому рух ліквідності може бути меншим очікуваного і розцінюватись як відносно «ризиковане». З іншого боку, якщо він більш впевнений в результаті проекту, то він зможе передбачити, чи є ризик, чи його взагалі немає. Тому що головне на підприємстві це отримання максимального доходу при мінімальних витратах.

Отже, можна зробити висновок, що управління ризиками підприємства – це процес передбачення та нейтралізації їх негативних наслідків, пов'язаних з їх ідентифікацією, оцінкою, профілактикою та страхуванням і що ними управляти можливо, але ні в якому разі повністю їх нейтралізувати, бо сучасний бізнес неможливий без ризику. Адже не ризикнеш ти, ризикне твій конкурент. Для управління і зменшення фінансовими ризиками існує багато методів, принципів для покращення підприємства і збільшення прибутку, що й саме важливо для нього. А який саме вибрати метод, це вже все стосується фінансового менеджменту даного підприємства, він повинен добре все підрахувати і ,зробити деякі висновки, щоб його підприємство могло виключити або ослабити вплив небажаних наслідків цих проблем в теперішньому та майбутньому.

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ РЕГУЛЯТОР РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасні орієнтація розвитку України в її спрямуванні на європейську безпеку та стабільність розглядає стратегію розвитку малого бізнесу як один із пріоритетних напрямків. У більшості країн світу малому бізнесу належить значне місце в загальній сумі валового національного продукту, що дає змогу повніше задовольняти попит у товарах, збільшувати зайнятість населення, надходження грошових ресурсів до бюджету за рахунок сплати податків.

Український малий бізнес постійно піддається різного роду реформам, що негативно відображається на коливаннях настроїв бізнесменів та відкритості їх бізнесу.

Розвитку малого підприємництва заважають цілий ряд економічних та організаційних перешкод, де особливу роль відіграє механізм його оподаткування. Введення в Україні альтернативної спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва забезпечило реальні зрушення в їх розвитку, хоча діюча система оподаткування в Україні чинить значне податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва.

Втрата чинності Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» [3], дія норм Податкового кодексу України [2] стосовно спрощеної системи оподаткування, призвели до змін в спрощеній системі оподаткування. Вирішення проблеми удосконалення системи оподаткування малих підприємств України суттєво вплине на поповнення місцевих бюджетів, інвестиційний клімат регіонів та соціальний захист населення.

Основним фінансовим інструментом, що регулює взаємовідносини малого бізнесу з державою, залишається його оподаткування – законодавчо врегульований процес встановлення, стягнення податків, визначення їхніх розмірів і ставок з урахуванням порядку їх сплати, створення особливих умов податкового режиму – загального чи спеціального (спрощеного).

Саме спеціальний податковий режим спрямований на стимулювання малого підприємництва, а його система припускає тільки один вид податку: єдиний податок, який сплачується до місцевого бюджету. Незалежно від цього підприємці платять єдиний соціальний внесок, що зараховується на рахунки органів Пенсійного фонду України.

В Україні, та станом на 01.01.2014р. кількість малих підприємств складає 373,8 тис., що складає 95 % у загальній кількості підприємств, проте вона забезпечує лише 21 % ВВП країни та займає 2 % всіх зайнятих працівників; кількість малих підприємств на 1 тис. населення складає 8 одиниць. Дана статистика свідчить про велику кількість зареєстрованих, але не діючих, або, діючих нелегально суб'єктів малого бізнесу.[4]

Умови, які створені в Україні для функціонування та розвитку малого бізнесу, в цілому, відповідають європейським вимогам. Проте існує ряд труднощів їх застосування при низькому рівні професійної освіти та економічного мислення населення, в тому числі, і керівників малих підприємств, які є їх засновниками.

Після прийняття ПКУ в Україні відбулося зростання кількості спрощенців у 2012 році понад 200 тисяч осіб (у 2010 році було до 1 млн. підприємців), у 2013р. в межах 113 тисяч осіб. і складає станом на 01.01.2014р. 1702,5 тис. одиниць в т.ч. 1328,7 тис. суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб. Лівову частку суб'єктів малого бізнесу - 1,2 млн. одиниць, складають спрощенці, тобто. суб'єкти підприємницької діяльності, які обрали спрощену систему оподаткування [4].

Станом на 01 вересня 2014 року платники податків, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, сплатили до бюджету 5,1 млрд. грн. єдиного податку. Порівняно з відповідним періодом минулого року сплата податку зросла на 65 %. У 2013 році до бюджету надійшло понад 3,1 млрд. гривень [5].

Лева частка суми сплачена підприємцями – фізичними особами. Від приватних підприємців бюджет отримав майже 3,7 млрд. гривень єдиного податку. Від діяльності спрощенців - юридичних осіб до бюджету надійшло 1,5 млрд. грн. [5].

З метою створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу, сучасною спрощеною системою передбачено:

- збільшення обсягів річного доходу, що дає право перебувати на спрощеній системі; прив'язку ставок єдиного податку до розміру мінімальної заробітної плати; встановлення з метою оподаткування 6 категорії платників на заміну 3-х;
- скасування надбавок, які застосовувалися до фіксованих ставок податку за кожного найманого працівника фізичної особи;
- скасування обмеження щодо віднесення до витрат платника податку на прибуток, витрат на придбання товарів (робіт, послуг) у фізичних осіб - платника єдиного податку в межах визначених груп платників;
- обмеження сфери застосування спрощеної системи оподаткування для окремих видів господарської діяльності;
- посилення відповідальності платника податку за застосування іншого способу розрахунків, здійснення діяльності, не зазначеної у свідоцтві, перевищення граничного обсягу доходу, тощо;
- встановлення підстав для анулювання органами податкової служби свідоцтва платника єдиного податку [7].

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні недоліки, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, зокрема:

- обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування;
- суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період (квартал). При цьому не враховують, чи буде фактично отримано дохід від здійснення такої діяльності за звітний період [6];
- ставка податку є змінною в межах 2-20% від мінімальної заробітної плати і вноситься на розгляд місцевих органів самоврядування та обов'язковість щомісячної сплати ЄСВ незалежно від умов господарської діяльності в межах 34,7% від мінімальної заробітної плати;
- постійна звірка обліку сплачених податків з податковими органами в цілях мінімізації ризиків нарахування штрафів за несвоєчасну сплату та/ або сплату не в повному обсязі сум єдиного податку, що складають 50 % визначної суми податку за кожен період недоїмки перед бюджетом по даному виду податку.

Спрощена система оподаткування є провідною частиною державної податкової політики підтримки розвитку малого підприємництва в Україні, а, отже повинна супроводжуватися новими програмами та способами ведення бізнесу, як це практикується у передових зарубіжних країнах.

Про для подальшого покращення бізнес-клімату та подолання корупції в Україні потрібно удосконалити механізм та податкове навантаження щодо справляння єдиного податку та ряду інших податків в системі оподаткування суб'єктів малого бізнесу. Так, наприклад, для активізації інвестиційної діяльності необхідно удосконалити діючий механізм, що визначений перехідними положеннями ПКУ, впровадити стимулюючу модель податку на прибуток із відповідним механізмом його адміністрування. За прикладом європейських країн ввести диференційну ставку для прибутку, що реінвестується в операційну та інвестиційну діяльність суб'єкту; диференціювати ставки

ЄСВ по видам та обсягам діяльності суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, дозволити суб'єктам 1 та 2 груп «єдиноподатчиків» здійснювати господарські відносини з юридичними особами при цьому зобов'язати всіх суб'єктів підприємницької діяльності фіксувати доходи через РРО для чіткого контролю обсягів господарської діяльності.

Потрібно відзначити, що певні зрушення щодо модернізації економіки все ж таки відбуваються: прийнятий 22 березня 2012 р. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [1], став значним стимулом для розвитку вітчизняного підприємництва. Законом зафіксовано основні напрями державної політики: вдосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування, залучення малого підприємництва до виконання державних науково-технічних та соціально-економічних програм, забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств, сприяння підготовці та перепідготовці кадрів, стимулювання використання новітніх технологій тощо. У Законі врахований найбільш вдалий світовий досвід у сфері державної політики сприяння розвитку малого та середнього бізнесу.

Реалізація викладених пропозицій щодо спрощеної системи оподаткування, виключить існуючі проблеми, забезпечить відповідні надходження до бюджету та сприятиме розвитку малого бізнесу у державі.

Література:

1. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
2. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.1998 р., № 727/98. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/727/981>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, Редакція № 1668-VII від 02.09.2014. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/nk/>.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Відомості про надходження податків, зборів (обов'язкових платежів) до місцевих бюджетів Закарпатської області [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.carpathia.gov.ua/ua/510.htm>.
6. Концептуальні підходи до спрощеної системи оподаткування в Україні / Логвіновська С.І. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [file:///C:/Users/73/Downloads/ecfor_2013_3_32%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/73/Downloads/ecfor_2013_3_32%20(1).pdf)
7. Оподаткування малого бізнесу в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. / Герасимчук Л. С// Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №5/2013// – Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/9bb21bdf473e489febadd99ec20ce45b.pdf>

УДК 330.131.7:336:631.11

*Мінаєва А.С., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри фінансів і кредиту Крамаренко О. М.,
Миколаївський національний аграрний університет*

КРЕДИТНІ РИЗИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільськогосподарські виробники в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які є недостатніми для самофінансування. Обмеженість таких підприємств у власних коштах змушує сподіватися на підтримку з боку банків. У порівнянні з іншими галузями, сільське господарство має сезонність та циклічність, високу залежність від природних факторів і погодно-кліматичних умов, первинність біологічних ритмів у виробництві та безперервність процесів відтворення, тому кредитування

сільськогосподарських підприємств для комерційних банків, як основних постачальників кредитних ресурсів є сферою підвищеного ризику.

Кредитний ризик – це не лише ризик комерційного банку, який зводиться до неповернення кредитних ресурсів, але і ризик позичальника. З огляду на те, що в сільському господарстві кредит є опосередкованою формою використання майбутніх доходів, під кредитним ризиком сільськогосподарських підприємств розуміємо ймовірність втрати не лише заставленого майна, але і майбутніх доходів [1].

Основними кредитними ризиками сільськогосподарських підприємств, які впливають не лише на ефективність кредитування, а й на спроможність отримати і повернути тіло кредиту з відсотками, є:

- 1) погіршення фінансового стану підприємства, неефективне використання кредитних коштів;
- 2) неодержання (не своєчасне одержання) бюджетної компенсації при пільговому кредиті;
- 3) зміна кредитної політики комерційного банку;
- 4) погіршення результатів господарювання через природно-кліматичні умови;
- 5) підвищення банківської процентної ставки та комісійних платежів;
- 6) дефіцит ліквідних гарантій;
- 7) зміни в законодавстві та державній політиці, що можуть мати вплив на банківський та аграрний сектор;
- 8) низька якість об'єктів застави, зниження їх ліквідності [2].

Однією з основних проблем кредитування сільськогосподарських підприємств є труднощі вимірювання ризиків, що зумовлено відсутністю спеціалізованих працівників у банках для їх оцінки. Крім того, при спробі одержання позички сільськогосподарськими підприємствами виникає низка перешкод, таких як: недостатнє розуміння кредитних ризиків; неточно визначені права сторін при оформленні застави; низька фахова підготовка спеціалістів з оцінки сільськогосподарського майна; високі процентні ставки; низька капіталізація кредитних спілок у сільській місцевості; відсутність зовнішнього або міжнародного фінансування та страхування ризиків; відсутність уніфікованої банківської політики; відсутність фінансових навичок та належного обліку в малих сільгоспідприємствах; низька рентабельність та нестабільний рух готівки в сільському господарстві; застарілі методи керівництва; слабка диверсифікація виробництва; дефіцит ліквідних гарантій.

Результатом вище зазначеного є загроза неповернення позичок і виникнення простроченої заборгованості, яка має тенденцію до збільшення (рис.1).

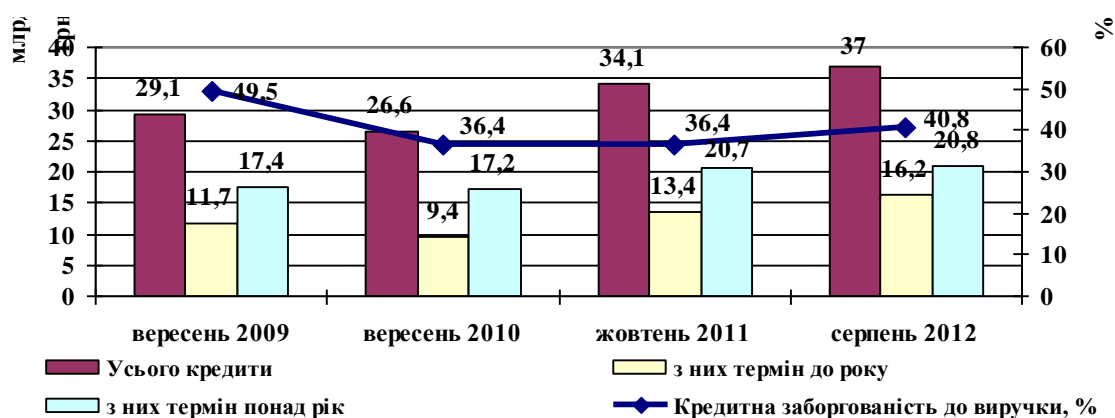

Рисунок 1. Заборгованість сільськогосподарських підприємств за кредитами, млрд грн

Джерело: [3]

З даних рис. 1 можна зробити висновок, що загальна сума заборгованості за виданими позичками має тенденцію до збільшення. Варто зазначити, що протягом досліджуваного періоду, більшу суму заборгованості становлять кредити терміном понад рік. Разом з цим, питома вага кредитної заборгованості у виторгу зменшується.

Основним елементом системи управління кредитним ризиком зазвичай вважають страхування. Страхування кредитних ризиків розглядається як комплекс страхових послуг, які забезпечують страховий захист майнових інтересів кредиторів, пов'язаних з існуванням ризику неповернення кредиту внаслідок неплатоспроможності позичальника.

Страхування та гарантування кредитів може стати для банку досить ефективним методом зниження кредитних ризиків. При цьому може укладатись тристороння угода страхування ризику непогашення кредиту між банком, страховою організацією та позичальником або договір добровільного страхування відповідальності позичальника перед банком, або договір поруки (гарантії) повернення кредиту з платоспроможною особою. Таким чином, банк переносить ризик потенційних збитків на третю особу [4].

Проте недоліками страхування в Україні є його висока вартість, складність оформлення страхового договору, відсутність страхового аудиту та інформації про діяльність страхових компаній, а також кваліфікованих спеціалістів зі страхування ризиків, створення та розвитку ефективної моделі страхового захисту у сільському господарстві.

При розгляді питання страхування кредитних ризиків сільськогосподарських підприємств, виникає проблема наявності якісної застави, оскільки, техніка, яка знаходиться у власності сільгоспвиробників переважно застаріла, а землі сільськогосподарського призначення брати як заставу банкам недоцільно, бо у відповідності до перехідних положень Земельного кодексу такі землі не можуть продаватися [5]. Саме тому, для зниження кредитного ризику ми пропонуємо використання консорціумного кредитування, яке в Україні передбачає розподіл між банками-учасниками як кредитної заборгованості, так і застави, пропорційно часткам їхньої участі в капіталі консорціуму [6].

Отже, високий рівень кредитного ризику негативно впливає на формування належного рівня кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств, тому подальший розвиток кредитних відносин між суб'єктами господарювання та банківськими установами можливий лише за умови оптимізації роботи з кредитними ризиками та мінімізації їх негативного впливу за рахунок якісної оцінки кредитоспроможності позичальника та вдосконалення системи страхування. Страхування кредитних ризиків не забезпечує повної компенсації всіх збитків сільгоспвиробників, а також включає в себе адміністративні та технічні труднощі, і, що більш важливо, вимагає сплати страхових внесків, які є додатковими фінансовими витратами, але консорціумне кредитування значно полегшить цю процедуру.

Література:

1. Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / І. А. Шубенко; Нац. наук. центр «Ін-т аграр. Економіки» УААН. — К., 2006. — 22 с. — укр.
2. Ващик М. С. Кредитні ризики сільськогосподарських підприємств та можливості їх мінімізації / М. С. Ващик // Інноваційна економіка. – 2013. – Вип. 2 [40]. – С. 334-337.
3. Made in China. Фінанси для АПК. – Агробізнес сьогодні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/2013-03-29-14-15-09/1481-made-in-china-.html>
4. Міндіашвілі К. О. Особливості управління ризиками кредитування сільськогосподарських підприємств / К. О. Міндіашвілі // Управління розвитком . - 2013. - № 22. - С. 61-63.

5. Земельний кодекс України. 25.10.2001, №2768-III зі змінами та доповненнями станом на 06. 09 2014. Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/page>

6. Крамаренко О. М. Банківський консорціум у морському транспортному комплексі – проблеми функціонування та шляхи їхнього вирішення / О. М. Крамаренко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер. : Економічні науки . - 2013. - № 4. - С. 148-156.

УДК 336.144.3 : 336.774

*Нездойминога О. Є., к.е.н., старший викладач,
Полтавська державна аграрна академія*

ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

Планування банківської діяльності являє собою процес визначення цілей на майбутнє та розробку шляхів їх досягнення. Планування слугує основою для розвитку внутрішньої системи банку з урахуванням впливу зовнішніх чинників і є однією з функцій банківського менеджменту.

Вільна енциклопедія визначає «планування» як заздалегідь намічений порядок дій, необхідних для досягнення поставленої цілі, а також «планування» – оптимальний розподіл ресурсів для досягнення поставленої мети.

А. Файоль виділяв «планування» як одну з основних функцій менеджменту, сутністю якої передбачав відносно відокремлений вид управлінської діяльності, який визначає перспективу та майбутній стан організації.

Планування — це багатоступенева й розгалужена діяльність, яка охоплює всі аспекти організаційного та фінансового управління банком у контексті впливу зовнішнього середовища. Розробка обґрунтованого плану неможлива без докладного аналізу фактичного становища банку та прогнозування майбутніх форм діяльності. Аналіз основних аспектів управління з позицій сьогодення та майбутнього включає:

- управління джерелами фінансування — методи та форми залучення депозитів; нарощування капіталу; розвиток нових видів банківських послуг та продуктів; пошук надійних джерел запозичення коштів;
- управління комісійними операціями — рівень операційного обслуговування; консалтинг; технічні послуги; довірчі операції клієнтів;
- управління прибутковістю банку — ефективність операційної діяльності; рівень інформаційних технологій; фінансові результати діяльності банку в цілому та окремих його підрозділів і співробітників;
- розвиток контрольних функцій — системи внутрішнього аудиту; системи управління інформацією; організація систем контролю за ризиком кредитного та інвестиційного портфелів;
- управління персоналом банку — підготовка кадрів; розробка систем набору, утримання та заохочування співробітників; удосконалення організаційної структури банку;
- управління ризиком активних операцій банку — кредитних, інвестиційних, позабалансових [1].

Планування є складним та багатоступеневим процесом, тому розробка планів здійснюється як на рівні банку, так і на рівні окремих його підрозділів, філій і відділень. Звичайно, такі плани різняться між собою за постановкою завдань, рівнем деталізації та методами реалізації. На практиці виокремлюють три основні види планування:

- стратегічне планування;
- тактичне планування;
- фінансове планування та розробка бюджетів.

У міжнародну банківську практику планування прийшло в 60-ті роки. Основною причиною, що змусила банки звернутися до процесу планування, було загострення конкуренції. Розробка планів, особливо стратегічних, розглядалась як один з дієвих інструментів у боротьбі з конкурентами за вихід на нові ринки, залучення клієнтури, пошук партнерів. «Сутність формулювання стратегії полягає в тому, щоб справитися з конкуренцією» (Майкл Портер) [3].

В сучасних умовах розвитку фінансово-кредитних установ, особливо гостро постає питання раціонального управління кредитними ризиками банку. На думку М. О. Степанової, для ефективної організації управління кредитними ризиками банку необхідно застосування сучасних засобів, серед яких особливу увагу варто звернути на спеціальні технології у галузі моделювання бізнес-процесів – CASE-засоби.

Універсальність CASE-засобів дає можливість широко використовувати їх менеджерами під час вирішення питань планування та управління діяльністю банку, моделювання ділових пропозицій тощо. Основною проблемою під час застосування CASE-засобів постає вибір методології моделювання бізнес-процесів. Методологія залежить від поставлених задач, та впливає на успіх подальшої діяльності. Обрана методологія дозволяє визначити етапи роботи, послідовність їх виконання, виробити правила розподілу та призначення ресурсів на виконання визначених робіт.

Проте, минулі роки для України характеризувалися цілим рядом економічних потрясінь: гіперінфляція, спад виробництва, криза неплатежів, розрив економічних зв'язків, кризовий стан економіки в цілому. Звичайно, створення довгострокових планів за таких умов стає проблематичним, оскільки план будується на прогнозі, зробити який у даній ситуації неможливо. Як показала практика, найпесимістичніші прогнози не змогли передбачити реальної ситуації.

А. О. Спіфанов, Т. А. Васильєва впевнені, що методологія управління кредитним ризиком передбачає розподіл його функцій між окремими етапами процесу управління [4]. Основними функціями управління кредитними ризиками автори визначають організацію, аналіз, планування, управління та контроль. Приведені функції в тій чи іншій мірі впливають на основні етапи управління кредитними ризиками, а саме:

1. Ідентифікація ризику.
2. Оцінка наслідків настання ризику.
3. Вибір методів та інструментів управління.
4. Моніторинг та контроль.

Основними методами фінансового планування в банках є:

- економічний аналіз використання фінансових ресурсів за минулий період. Цей метод рекомендовано розглядати не як просте співставлення звітних даних з плановими для виявлення відхилень, а як спосіб, що дозволяє визначити основні закономірності, тенденції в русі вартісних показників, внутрішні резерви банку;
- коефіцієнтний, що базується на досягненнях минулих періодів, його слід застосовувати для розрахунків (коригувань) очікуваних доходів та затрат банку, платежів в бюджет і державні цільові позабюджетні фонди;
- нормативний метод фінансового планування. Застосування даного методу полягає в тому, що на основі наперед встановлених норм та техніко-економічних нормативів розраховується потреба комерційного банку в фінансових ресурсах та їх джерелах;
- балансовий метод слід застосовувати для узгодження витрат із джерелами покриття, встановлення взаємозв'язку всіх розділів плану між собою, а також фінансових і виробничих показників;
- метод дисконтованих грошових потоків необхідно використовувати при складанні фінансових планів, інвестиційних проектів;

- метод багатоваріантності (сценаріїв). Застосування цього методу полягає в розробці декількох варіантів фінансових планів (оптимістичного, песимістичного і найбільш ймовірного);
- прогностичний метод – слід застосовувати для вироблення на тривалу перспективу змін фінансового стану об'єкта в цілому і його різних частин.

Тільки комплексне використання методів економічного аналізу, коефіцієнтного, нормативного, балансового аналізів, дисконтування грошових потоків, багатоваріантності (сценаріїв), із застосуванням методу прогнозування, дає можливість порівнювати різноманітність сценаріїв розвитку фінансів банку і на основі систематизації та осмислення отриманої інформації вибрати оптимальні шляхи руху вперед, передбачати загрози та випереджувати негативні наслідки вибраних шляхів розвитку. Планування дозволяє розглянути можливі альтернативні розробки фінансової стратегії, втілення якої відбуватиметься за допомогою тактичних фінансових планів шляхом визначення та вирішення оперативних завдань, що забезпечують досягнення банком стратегічних цілей [3].

Планування кредитного ризику пов'язане з розробкою кредитної політики банку, яка повинна забезпечувати ефективне управління портфелем кредитів, зокрема, мінімізацію втрат від настання кредитних ризиків. Кредитна політика, як основа процесу управління кредитом, визначає стратегічні пріоритети в процесі розвитку кредитних відносин, з одного боку, та тактичні особливості функціонування кредитного механізму – з іншого.

Раціональне планування кредитної діяльності дозволяє банку визначитися з територіально-галузевими пріоритетами формування кредитного портфеля з урахуванням загальних світових та національних стратегічних напрямів і пріоритетів розвитку, а також реальної можливості залучення відповідних сегментів до складу власного кредитного портфеля.

Отже, незважаючи на те, що ефективна методика планування кредитного ризику пов'язана з складним організаційним процесом, та все ж дозволяє розглянути можливі альтернативні розробки фінансової стратегії розвитку банку та дає конкурентні переваги під час формування та реалізації цілей, що сприятиме в майбутньому досягненню максимального економічного ефекту його функціонування.

Література:

1. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. / Л. О. Примостка. - 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с.
2. Степанова М.О. Управління кредитними ризиками банку / М. О. Степанова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukr.vipreshebnik.ru/bank/4412-upravlinnya-kreditnimi-rizikami-banku.html>
3. Стоян В.Л. Управління витратами банку / В. Стоян // Банківська справа. - 2000. - № 5. с.39 – 42.
4. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Упродовж останніх років дослідження питання регіоналізації економічного та соціального розвитку країни постає дедалі частіше. Вивченню закордонного досвіду структуризації економічного розвитку регіонів присвячені праці таких українських й російських науковців, як Н. Агафонов, Є. Алаєв, В. Бутов, С. Валентей, З. Варналій, А. Гранберг, А. Дружинін, В. Лексин, Т. Морозова, Н. Чумаченко, А. Швецов, Р. Шніппер та ін. Науково-методологічні принципи оцінки рівня соціально-економічного розвитку систем регіону поглиблено в наукових працях В. Дармограй, А. Маршалова, Т. Уманець, О. Черевко.

Економічна складова структури економіки регіону характеризує зв'язки між елементами економічної підсистеми регіону, тобто взаємозв'язки, які існують між господарюючими суб'єктами, населенням, державою та кредитно-фінансовими закладами. Ця складова виділяє зв'язки, які виникають між суб'єктами господарювання та характеризуються такими показниками, як рівень спеціалізації та кооперування. Сюди можна віднести співвідношення між експортом та імпортом товарів та послуг, що характеризує рівень участі економіки регіону в зовнішньоекономічній діяльності всієї національної економіки.

Тенденції змін показників, які характеризують економічну складову структури економіки Закарпатської області за період 2005-2012 рр. відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Значення показників економічної складової структури економіки Закарпатської області в поточних цінах, 2005-2012 рр.

№	Показники	Значення показника в поточних цінах							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	ВРП (ВВП), млн. грн.	6700	8185	10508	13208	12542	15299	18054	21404
2.	Валова додана вартість, млн. грн.	6215	7558	9843	12368	12006	14538	16782	19303
3.	Капітальні інвестиції, млн. грн.	1381	2535	3036	3777	2429	2205	3052	2736
4.	Прямі іноземні інвестиції, млн. дол.	261,3	295,0	265,0	345,3	356,4	363,7	364,4	348,5
5.	Доходи бюджету, млрд. грн.	1,26	1,82	2,46	3,28	3,18	3,92	4,44	5,23
6.	Видатки бюджету, млрд. грн.	1,25	1,81	2,39	3,28	3,11	3,96	4,26	5,11
7.	Показники експорту, млрд. дол. США	0,58	0,70	1,19	1,29	0,98	1,21	1,29	1,29
8.	Показники імпорту, млрд. дол. США	0,71	0,97	1,58	1,91	0,98	1,39	1,79	1,85

Джерело: Держкомстат // <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ВРП Закарпатської області зріс (у поточних цінах) з 6700 млн. грн. у 2005 році до 21404 млн. грн. у 2012 році (табл. 1). Зростання спостерігалось в кожному році, крім 2009

року, у якому відбувся спад (із 13208 млн. грн. у 2008 році до 12542 млн. грн. у 2009 році). У процентному відношенні найбільший номінальний приріст ВРП відбувся у 2007 році і склав 28%, спад у 2009 році – 6%. Середній приріст за 8 років номінального ВРП склав 18%.

Обсяг валової доданої вартості протягом аналізованого періоду збільшився з 6215 млн. грн. (2005 р.) до 19303 млн. грн. (2012 р.). В динаміці росту показника чітко простежуються три етапи: стабільне зростання в середньому на 25% щорічно (2006-2008 рр.), зменшення показника в порівнянні з попереднім роком (спад на 3% в 2009 р.) та поступове зростання показника на рівні 15-20% щороку (2010-2012 рр.). Середнє значення приросту показника – 18% щорічно.

Одним з вагомих показників динаміки економічного розвитку регіону, який дозволяє спрогнозувати майбутні тенденції в його економіці є обсяг капітальних інвестицій. Динаміка даного показника в Закарпатській області характеризується найвищим ступенем мінливості. Стрімке зростання обсягів капітальних інвестицій в 2009 році (на 84% в порівнянні з 2005 роком), уповільнення приросту до 20-24% (2007-2008 рр.), значний спад в 2009-2010 рр., покращення ситуації в 2011 р. (приріст на 38%) і знову спад в 2012 р. – всі ці тенденції відображають високий рівень залежності інвестиційної діяльності від мінливих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Загалом, протягом аналізованого періоду спостерігається позитивна динаміка показника: середній приріст за період становить 16%.

Аналогічною є ситуація зі зміною обсягів прямих іноземних інвестицій. Номінальне зростання даного показника протягом періоду становило 87,2 млн. дол. (з 261,3 млн. дол. в 2005 році до 348,5 млн. дол. в 2012 р.). Проте дослідження динамічних змін показника за роками доводить високий рівень чутливості показника до ситуації в регіоні та країни загалом. Середній приріст показника за період становить лише 5%.

Доходи бюджету в поточних цінах зросли з 1,26 млрд. грн. у 2005 році до 5,23 млрд. грн. у 2012 році. Зростання даного показника спостерігалось з року в рік, крім кризового 2009 року, в якому падінні було великим і становило 0,1 млрд. грн. або 97% до попереднього року. Середній номінальний річний приріст зафіксовано на рівні 23%. У процентному порівнянні найбільший приріст доходів бюджету спостерігався у 2006 році на 44%, а спад – у 2009 році на 4%.

Видатки бюджету в поточних цінах зросли з 1,25 млрд. грн. у 2005 році до 5,11 млрд. грн. у 2012 році, тобто більше ніж у чотири рази (доходи бюджету за цей же період виросли аналогічно) Приріст видатків за період становив 3,86 млрд. грн. Середнє річне значення приросту видатків бюджету дорівнювало 23%. У процентному порівнянні найвищий приріст видатків бюджету припадає на 2006 рік – 45%, найменше на 2011 рік – 8%. Середнє значення приросту становило 23%.

Необхідно відмітити негативні тенденції щодо збалансованості бюджету. Так при балансуванні бюджету у поточних цінах, бюджет був профіцитним у 2005, 2006, 2007, 2009, 2011, 2012 рр.; збалансованим у 2008 році і дефіцитним у 2009 р. (0,07 млрд. грн.).

Показник експорту за даний період зріс з 0,58 млрд. дол. у 2005 році до 1,29 млрд. дол. у 2012 році. Найвищий показник експорту зафіксовано у 2008 році та в період 2011-2012 рр. (1,29 млрд. дол.). Зростання даного показника відбувалося кожного року крім 2009 року у якому зафіксовано спад (мінус 0,31 млрд. дол. або мінус 24%). Середній ріст за цей період склав 15%.

Показник імпорту, так само як і показник експорту, продемонстрував позитивну динаміку зростання у всі роки, крім 2009 року. За цей період (2005-2012 рр.) він зріс з 0,71 млрд. дол. до 1,85 млрд. дол., тобто більш ніж у два з половиною рази. Характерним є те, що у 2009 році цей показник порівняно з 2008 роком зменшився практично у два рази, що пов'язано як із зменшенням доходів громадян та підприємств в результаті несприятливої економічної кон'юнктури, так і за рахунок коригування валютного курсу. Найнижче значення імпорту за аналізований період припадає на 2005 рік (0,71 млрд. дол.).

Найменший позитивний приріст припадає на 2012 рік (0,06 млрд. дол.). Середньорічне значення приросту показника 21%.

Високі темпи приросту обсягів експорту та імпорту по Закарпатській області можна пояснити вигідним територіальним розташуванням та наближеністю до зовнішніх ринків. Негативним для регіону є той факт, що протягом останніх років (2012-2012 рр.) приріст експорту є меншим приросту імпорту.

Підсумовуючи вищенаведене, можна сказати, що економічна складова структури економіки регіону характеризується позитивним середнім номінальним приростом за всіма обраними показниками.

Література:

1. Валовий регіональний продукт Закарпатської області (2004-2013 рр.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/nac_rah/val_reg_prod.pdf
2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування (Закарпатська область) (2010-2013 рр.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/bud/2014/cap_invest_fin_2010-2013.pdf
3. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування (Закарпатська область) (2002-2009 рр.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/bud/2009/cap_invest_2002-2009.pdf
4. Основні показники соціально-економічного розвитку Закарпатської області [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/macro/2013/macro_12_2013.pdf
5. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2012 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rv.gov.ua/sitenev/data/upload/files/1/mon.pdf>
6. Капітальні інвестиції за регіонами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Індeksi споживчих цін за регіонами у 2001-2013 роках [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Чисельність населення Закарпатської області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 330.341

*Петричко М.М., к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах наука та інновації визначають економічний розвиток країни. В Україні постійно постає питання щодо пошуків економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання та їх продукції на світовому ринку. Це можливо завдяки впровадженню сучасних технологій, активізації інноваційної діяльності на всіх рівнях економічної системи. Тому розвиток господарських відносин в сучасних економічних реаліях потребує від промислових підприємств суттєвої зміни кількісних та якісних параметрів діяльності.

Результати дослідження господарських процесів свідчать, що сучасні темпи інноваційного розвитку вітчизняних підприємств є вкрай незадовільними. Незважаючи на те, що впровадження інновацій на підприємствах є одним із способів удосконалення структури виробництва, підтримки високих темпів розвитку та рівня прибутковості, інновації досі не стали належним засобом підвищення конкурентоспроможності, що

обумовлено рядом внутрішніх і зовнішніх чинників, серед яких найбільш вагомим є недосконалість фінансового забезпечення.

Вважаємо, що важливим та доречним є пошук принципово нових каналів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності, що набуває особливої гостроти і значущості сьогодні, коли постають проблеми обмеженості бюджетних коштів, нестачі власних фінансових ресурсів підприємств усіх форм власності для оновлення матеріальної бази, зростання виробництва, підвищення ділової активності та конкурентоспроможності. Як наслідок, постають питання оптимізації інструментів визначення форм та способів визначення необхідних обсягів інвестиційного забезпечення розвитку та розроблення чітких механізмів регулювання інвестиційно-інноваційних процесів у всіх галузях економіки.

На сучасному етапі, увага до інвестора і до самих інвестицій в цілому низька, що зумовлено рядом чинників, одним з яких є практична недостатність інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти. Для покращення інвестиційної діяльності в першу чергу необхідно вдосконалити систему надання інвестиційних ресурсів й механізм державного захисту інтересів інвестора, спростити податкове навантаження щодо інвестиційно-інноваційних процесів. Для ефективного інноваційного розвитку важливим та необхідним є становлення активно функціонуючого фінансового ринку, підвищення рівня інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств.

Результати нещодавно проведеного академічного аналізу емпіричних даних щодо інноваційних процесів показали, що між інвестиціями у науково-дослідну діяльність та інноваціями немає механічної взаємозалежності, радше, нові товари та процеси стають результатом залучення багатьох підприємств та установ до спільної діяльності. Таким чином, інновації дуже рідко є результатом зусиль лише одного підприємства або установи. Як результат, уряди різних країн спрямували свої ресурси на сприяння створенню та зміцненню підприємств галузей економіки, зв'язків з науково-дослідними інститутами та університетами, поширенню знань [1].

Політика підтримки дедалі більше залежить від спроможності інновацій та інфраструктури підтримки бізнесу сприяти розвитку підприємництва, брати участь в ініціативах кластерів, створювати нові компанії, а також розвивати інноваційну культуру у регіоні [3].

На жаль, в Україні немає комплексних передумов для розвитку інновацій та надання послуг підтримки бізнесу. Так, суб'єкти інновацій та інфраструктури підтримки бізнесу не отримують достатнього фінансування та не мають необхідних інструментів, методик та знань для надання сучасних послуг з підтримки. На нові підприємства (малі та середні, чії потенційні клієнти постійно глобалізуються та збільшують попит) така ситуація впливає найбільше, оскільки вони не можуть самотужки розвивати міжнародну співпрацю, і, відповідно, не мають можливості отримати досвід, необхідний для запровадження інновацій та для створення рентабельних товарів і послуг з тією швидкістю та якістю, яку вимагають високо конкурентні та складні ринки.

Нині в Україні представлено занадто мало діючих механізмів і структур з трансферу технологій та надання посередницьких послуг, які б проводили оцінку, аудит і задовольняли б потреби постачальників і споживачів технологій. В свою чергу, політичні ініціативи підтримують налагодження взаємодії та мережування інновацій та інфраструктур підтримки бізнесу.

Порівняно із західними аналогами, українські мережі інновацій та інфраструктур підтримки бізнесу мають низький рівень взаємодії як в мережах, так і між ними. Українські інфраструктури підтримки бізнесу та інновацій не об'єднуються в мережі, оскільки вони здебільшого про них навіть не знають. Враховуючи хронічну нестачу фінансування для більшості підприємств підтримки бізнесу, відсутність міжнародних зв'язків здається другорядною проблемою. Однак, відсутність доступу до накопиченого міжнародного досвіду, передових методів роботи, методик та інструментів, створює ефект

замкнутого кола. Тенденція зниження професіоналізму у наданні послуг для інновацій та підтримки інвестиційної привабливості призводить до того, що такі послуги втрачають свою мотивацію зробити бізнес в Україні більш конкурентоспроможним [2].

Однак і досі потрібен більш ретельний аналіз ефективності різноманітних інструментів фінансування. Перед Україною постає кілька складних задач, що пов'язані з фінансуванням інноваційної діяльності, а саме:

1) збільшення загального обсягу інвестицій в інновації з державного і приватних джерел;

2) удосконалення управління інноваційною системою з відповідними наслідками для фінансування інноваційної діяльності;

3) заповнення «прогалин» у фінансуванні інноваційної діяльності, зокрема, розробка ефективних інструментів підтримки інноваційної діяльності для підприємницького сектора та залучення первинного і венчурного капіталу;

4) досягнення загального балансу фінансування науково-дослідної та інноваційної сфер від державного фінансування організаційної структури до конкурентного, прозорого і заснованого на проектах з чіткими інноваційними цілями [4].

Фінансування інноваційної діяльності в Україні надто зосереджене на великих державних установах і на їхніх стратегічних програмах. Тому й не дивно, що інноваційна діяльність у підприємницькому секторі фінансується підприємствами з власних джерел, що чітко вказує на відсутність інших доступних ресурсів для фінансування інноваційної діяльності. Така ситуація є структурним викликом особливо для малих і середніх підприємств.

Для ефективного розвитку внутрішнього ринку України необхідне становлення активно функціонуючого фінансового ринку, підвищення рівня інвестиційної привабливості українських підприємств на міжнародних фондових біржах, формування інтегрованої системи взаємозв'язків з міжнародними фінансовими потоками. Глобалізація світової економіки суттєво впливає на розвиток світового господарства та визначає рівновагу як на міжнародному, так і на національному рівнях у зв'язку з відсутністю в національному господарстві всієї сукупності засобів і предметів праці, які мають забезпечувати безперервність розширення процесу виробництва. Це вимагає значної уваги до проблем формування інвестиційної активності та привабливості внутрішніх ринків країни як фактору, що суттєво обумовлює джерела та обсяги залучення фінансових ресурсів, визначає міжнародний інвестиційний рейтинг України в цілому. Головним фактором, що обумовлює інвестиційний розвиток країни, є структура та обсяги інвестиційної діяльності на рівні кожного окремого господарюючого суб'єкта [5].

Література:

1. Амоша О. І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні / О. І. Амоша // Економіка промисловості. – 2006. – № 5. – С. 15–21.

2. Бодров В. Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, В. О. Гусев, В. Ф. Мартиненко. - К. : НАДУ, 2009. - 60 с.

3. Бодюк А.В. Довідник з інноваційно-інвестиційної діяльності : науково-довідникове видання / А.В. Бодюк. – Ірпінь : Нац. університет. ДПС України, 2007. – 210 с.

4. Геєц В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

5. Інноваційний розвиток: модель, система управління, державна політика / [Л. І.Федулова, В. П.Александрова, Ю. М. Бажал та ін.]; за ред. Л. І.Федулової. – К. : Основа, 2005. – 550 с.

КОГЕРЕНТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ, СПРЯМОВАНИХ НА ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Бюджетна підтримка є основою соціальної стабільності, подолання фінансової кризи, зростання ефективності економіки, чинником господарських перетворень і дієвим інструментом регулювання економічних процесів. Вона спрямована на створення сприятливих умов для вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників в інтересах суспільства. Від узгодженості її механізму залежить сучасний стан державного регулювання аграрного сектору, продовольча та значною мірою фінансова безпека країни, підвищення соціальних стандартів життя.

У 2008-2011 рр. бюджетне фінансування по профільному міністерству поділялось на заходи підтримки ринку, для яких було передбачено 43 заходи на суму 26,2 млрд грн та 4 заходи фінансування безпосередньо аграрного сектору з обсягом фінансування 7,5 млрд грн. Фактичне виконання цих програм склало відповідно 80% та 60% від прогнозного рівня (за даними Рахункової палати [5]). Визначити пріоритетність цих заходів і їх ефективність неможливо, без того, щоб не керуватися якоюсь єдиною доктриною ефективності. На нашу думку, правильним у цій ситуації є звернення до наукової концепції когерентності¹.

Концепція когерентності, засновником якої вважається І. Кант, зводить розрізнені проблеми до єдиної істини, шляхом узгодженості та несуперечності знань. В усіх конкретних науках одні постулати порівнюються з іншими і приводяться до взаємної узгодженості один з одним, а загальні питання їх відношення до дійсності вирішують не спеціальні науки, а метафізика (філософія) [4]. В підвалинах когерентної теорії істини лежить висхідна до Античності (Парменід, Аристотель) філософська ідея про те, що тільки несуперечливе і узгоджене знання може бути знанням про реальність. Методологічними зразками застосування критерію когерентності є логічні і математичні теорії, що допускають високий ступінь формалізації.

Когерентна теорія істини є спробою надати реальності таку форму, яка допускає методологічний аналіз із застосуванням точних логічних методів. Схема аналізу полягає в наступному: пропозицію P , що входить в емпірично значущу множину M , можна розглядати як істинну тільки в тому випадку, якщо вдається знайти підмножину NM , несуперечливість та логічна взаємопов'язаність якої доведена, і при цьому зв'язок PN має стійкість. Тобто, чим у більше число когерентних підмножин входить пропозиція P , тим з більшою ймовірністю воно може вважатися істинною (Решер) [6].

Стосовно бюджетних програм, спрямованих на розширення ринку фінансових послуг для суб'єктів аграрного бізнесу, то когерентність є методом, що дає змогу ув'язати розрізнені напрями бюджетних програм і ринку фінансових послуг і єдиному ключі доступу сільгоспвиробників до джерел фінансових ресурсів. Тобто, критерієм приналежності бюджетної підтримки за програмами фінансових послуг є фактичне або потенціальне збільшення доступу аграрного сектору до фінансових ресурсів внаслідок її дії.

Встановлено [2], що на даний час розвиток ринку фінансових послуг є ключовим елементом аграрних реформ в Україні. Механізм його функціонування передбачає врахування типів та організаційних форм господарюючих суб'єктів, зміни в земельних відносинах, новаціях у оподаткуванні аграрного сектору, цілей бюджетної підтримки товаровиробників та загалом заходів щодо регулювання продовольчої безпеки.

¹ Когерентність (від лат. *cohaerens* — «у зв'язку, взаємна сплетеність») – узгодженість, пов'язаність

Із загального переліку фінансових послуг, регульованого нормативними актами, зокрема Законом про фінансові ринки, для аграрного сектору характерні: фінансовий лізинг; надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту; надання гарантій та поручительств; факторинг; послуги у сфері страхування; банківські та інші фінансові послуги.

Сільгоспвиробники працюють за рахунок власних ресурсів, які на сьогодні за питомою вагою є значними, але недостатніми для самофінансування, і не забезпечують розвитку. Валюта балансу джерел фінансування у 2013 р. за даними Державної служби статистики [1] складала 276,7 млрд грн, з них власних ресурсів – 148,1 млрд грн, або 54%. Решту ресурсів надає фінансовий ринок. Кредиторська заборгованість переважно поточна – на неї припадає 91,3 млрд грн. Банківське кредитування не відіграє суттєвої ролі у розвитку галузі, хоч були позитивні тенденції щодо зростання обсягів кредитування з боку вітчизняних комерційних банків, у тому числі і в частині пільгового кредитування. На довгострокове кредитування припадає 33,5 млрд грн.

Систему державної фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва визначають широка участь уряду у програмах кредитування та страхування, зумовлена усвідомленням важливості сільськогосподарського сектора для економіки країни та інтегрований підхід до управління відтворенням у сільському господарстві. Це означає, що уряд розробляє програми підтримки сільськогосподарських виробників, які містять пакет заходів, що враховують увесь спектр діяльності сільськогосподарського підприємства та забезпечують необхідний рівень доступу до фінансових послуг.

Необхідність розбудови системи державної бюджетної підтримки зумовлена потребами стабілізації виробництва та доходів у аграрному секторі економіки, залучення сільськогосподарських виробників до управління ризиками та стимулювання використання кращих здобутків технології сільськогосподарського виробництва.

З 2012 року у Державному бюджеті для МАПіП закладаються програми у кількості не більше 15, з яких на підтримку сільгоспвиробників – 7, але спадкоємність багатьох бюджетних програм зберігається. Так, у 2014 році в Державному бюджеті закладена підтримка аграрного сектору через видатки та кредитування у сумі 10,73 млрд грн. Це складає близько половини мінімальної потреби аграрної галузі, яку експерти оцінюють у 20 млрд грн щорічно [1]. У зв'язку з стрімкими інфляційними процесами нині ця цифра значно більша. Особливістю бюджету аграрної галузі на 2014 рік є те, що його виконання відбуватиметься у складних економічних та політичних умовах, тому бюджетна підтримка зберігає традиційні та наражається на нові ризики.

У цьому випадку корисним буде досвід зарубіжних країн, зокрема Канади [6]. Інституціями, через які уряд Канади реалізує політику щодо фінансування діяльності фермерів, є Королівські корпорації з надання фінансових послуг сільському господарству. Така організація перебуває у власності держави, але діяльність її будується на загальних принципах корпоративного управління бізнесом.

Окрім того, підтримка по апарату МАПіП за програмами розвитку сільського господарства та його інфраструктури запланована у розмірі 8,51 млрд грн, що на 10% нижче рівня 2013 року. Загалом у Державному бюджеті на аграрну галузь у 2014 році закладено 1,84% усіх видатків, тоді як у 2006 році на них припадало 5,05%. Оскільки по рівневі створюваного ВВП аграрна галузь є бюджетоформуючою, такі показники підтримки не дозволяють забезпечити необхідний рівень фінансування, навіть той, що визначений у галузевих рамкових законах.

Таким чином, аграрним бюджетом передбачено низку заходів для розвитку потенціалу агропромислового комплексу. Частково вимоги по підвищенню ефективності уже враховуються - 2014 році розробляється Державна програма розвитку аграрного сектора економіки до 2020 року, у якій викладені конкретні шляхи, способи і механізми реалізації. У ній обґрунтовано механізм та інструментарій формування цілісної системи бюджетних програм, спрямованих на забезпечення розширення спектру та доступності фінансових

послуг для сільськогосподарських товаровиробників. Визначено необхідність формування таких програм, шляхом фінансування поточної господарської діяльності, розширення кредитних, лізингових та страхових і фондкових важелів (інструментів).

Для розв'язання даної проблеми поліпшення якості ринків фінансових послуг треба запровадити масштабну державну програму, із залученням міжнародних фінансових організацій та місцевих органів влади та територіальних громад [].

У фінансовому забезпеченні важливу роль має відігравати розширення фінансово-кредитного ринку, вдосконалення фінансової інфраструктури, їх аграрна спрямованість, створення кооперативних банків, підтримка розвитку кредитних спілок, розвиток страхового аграрного бізнесу, гарантійних та інших фінансових установ.

Література:

1. Державний комітет статистики // [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення 28.10.2014 р.). — Заголовок з екрана.

2. Залучення міжнародної технічної допомоги для розвитку аграрного сектору та сільських територій України // [Електронний ресурс] — Режим доступу : icr.org.ua/files/782_zalu4ennjamtd.pdf (дата звернення 28.10.2014 р.). — Заголовок з екрана.

3. Канада. Особливий статус аграрного сектора економіки та програми страхування // [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/03/07/01/561> (дата звернення 28.10.2014 р.). — Заголовок з екрана.

4. Проблема істини у філософії і науці <http://gufer.net/filosofia/1386-problema-stini-u-filosofyi-nauc.html> (дата звернення 28.10.2014 р.). — Заголовок з екрана.

5. Рахункова палата України // [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.ac-rada.gov.ua/ (дата звернення 28.10.2014 р.). — Заголовок з екрана.

6. Rescher N. The Coherence Theory of Truth. Oxf., 1973. // [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.jstor.org/stable/25000915 (дата звернення 28.10.2014 р.). — Заголовок з екрана.

УДК 336

Тафейчук К.С., магістр,

*Науковий керівник: д.е.н., доцент, завідувач
кафедри фінансів та банківської справи Кузнецова С.А.,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ПОВЕРНЕННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У забезпеченні ефективного розвитку економіки будь-якої країни важливу роль відіграє стан та функціонування суб'єктів підприємництва. Останні не завжди можуть ефективно здійснювати свою діяльність, що зумовлено обмеженістю власних фінансових ресурсів, недостатністю та утрудненістю доступу до недорогих середньо- та довгострокових кредитів, головними постачальниками яких в Україні були і залишаються банки .

В умовах трансформації ринкових перетворень в економіці та в аграрному секторі, зокрема, стає необхідним вироблення нових підходів до кредитного забезпечення підприємств і зростає роль кредитоспроможності як критерію надійності та фінансових можливостей підприємств. Кредит як одна із форм залучення фінансових ресурсів підприємств проявляє свою ефективність лише в стійких, кредитоспроможних підприємствах.

В Україні банки є найбільшими за розмірами капіталу фінансово-кредитними посередниками, а банківський кредит залишається основним і потенційно найефективнішим легальним джерелом фінансування діяльності підприємств. Основним критерієм у формуванні кредитних відносин між кредитором і клієнтом є кредитоспроможність позичальника. Саме оцінка кредитоспроможності, яку визначають

комерційні банки для кожного позичальника, є необхідною умовою укладення кредитної угоди і дає змогу оцінити чинники, які впливатимуть на непогашений позики.

На нашу думку, кредитоспроможність варто трактувати як спроможність позичальника своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно в грошовій формі. Розуміючи під кредитоспроможністю підприємства лише фінансовий стан, не враховуються інші аспекти діяльності підприємства що, в свою чергу, призводить до неповноти інформації та викривлення результатів оцінки кредитоспроможності.

Слід розглядати кредитоспроможність з двох позицій: з позиції позичальника (коли спроможність розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями визначається системою показників) та з позицій кредитора (від рівня кредитоспроможності визначається розмір допустимого кредиту).

Перспективи розвитку ринку банківського кредитування підприємств перш за все пов'язані з необхідністю вирішення ряду проблемних питань, які зумовлені певними чинниками його розвитку: високі регуляторні та інші перешкоди, що встановлюють бар'єри на шляху збільшення обсягів кредитування підприємств і розширення їх доступу до кредитних ресурсів; накопичені проблемні кредити; неефективний захист прав кредиторів та непрозорість бізнесу; процентні ставки та вимоги до вартості застави за кредитами; відсутність додаткових стимулів для банків (більш дешеве рефінансування від НБУ, пільги за нормативами тощо); відсутність чіткої сегментації позичальників відповідно до критеріїв, визначених вітчизняним законодавством та ін..

Держава повинна здійснювати зважену політику сприяння доступу суб'єктів МСП до фінансових ресурсів та створювати відповідні правові та регуляторні умови для відновлення банківського кредитування. Державна політика в цьому напрямі має зосереджуватися на довгострокових позитивних змінах правового середовища для банківського кредитування, на дієвій дерегуляції МСП і на створенні привабливого загального інвестиційного клімату.

УДК 330.332.2

*Феєр О.В. к.е.н., доцент кафедри
менеджменту та управління
економічними процесами,
Мукачівський державний університет*

НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Структурні перетворення, що відбуваються в Україні характеризуються нестабільним економічним зростанням, непослідовною та суперечливою політикою, орієнтацією економічних процесів на короткострокову перспективу, невідповідність розвитку сучасним реаліям світового життя, нестача фінансових ресурсів для забезпечення та вирівнювання структурних деформацій в національному господарстві країни.

Забезпечити випереджальний розвиток економіки України та підвищити її ефективність можливо за умови залучення значних обсягів національних та іноземних інвестицій, шляхом спрямування їх на модернізацію виробництва та впровадження новітніх технологій. Відповідно, необхідно створити належні умови для інвесторів, які можуть і хочуть вкладати в український бізнес, отримувати відповідні прибутки. В той же час цілеспрямоване використання інвестицій зможе забезпечити досягнення бажаного, очікуваного економічного, соціального та інноваційного ефекту у їх споживачів.

Для забезпечення випереджаючого розвитку економіки України необхідно створити сприятливе середовище для зростання. Насамперед мова йде про зростання

обсягів інвестування для її розвитку, створення сприятливого інвестиційного клімату. Разом з тим важливе значення має раціональне використання інвестицій. Досвід багатьох країн показує, що залучення інвестицій в економіку і ефективне їх використання дає змогу вирішити низку важливих проблем економічного спрямування. Серед них найважливішими є: забезпечення макроекономічної стабільності; стабільний економічний розвиток; підвищення добробуту населення; структурні перетворення; модернізація галузей економіки; формування соціально орієнтованої економіки; реалізація соціальної політики; 8) здійснення інноваційних перетворень.

Значних обсягів інвестицій потребує модернізація вітчизняного машинобудування. Машинобудівна галузь України може стати базою, що забезпечить випереджальний розвиток економіки і створить підґрунтя економічного зростання країни. Вітчизняні підприємства ще зберегли науково-технічний потенціал для випереджального розвитку та інноваційних перетворень, що може забезпечити розроблення і просування на ринки власного стратегічного конкурентоспроможного продукту. Важливість зростання машинобудівного комплексу посилюється тим, що його продукція застосовується на підприємствах інших галузей, які в свою чергу стануть більш конкурентоспроможними, а їх продукція користуватиметься вищим попитом на ринку. Сукупність таких важливих завдань обумовлює необхідність реформування системи управління інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств. Удосконалення управління інвестиційною діяльністю підприємств сприятиме раціональному використанню інвестиційних ресурсів, що позитивно позначиться на діяльності галузі і її окремих підприємств.

Отже, управлінські дії менеджменту машинобудівних підприємств повинні бути спрямовані на раціональне використання наявних інвестиційних ресурсів і досягнення економічного успіху, що може виявлятися у їх стійкому економічному розвитку.

За допомогою інвестицій можна мінімізувати вплив кризових явищ і забезпечити стійку реалізацію стратегічної мети розвитку кожного з підприємств машинобудування. Саме тому на підприємствах доцільно реформувати, згідно сучасних умов, існуючу систему управління інвестиційною діяльністю та використати нові, ефективні інструменти з метою забезпечення поступального випереджаючого розвитку машинобудівного виробництва. Ефективна політика управління інвестиційною діяльністю повинна стати таким засобом, який дасть можливість покращити економічні, соціальні, інноваційні та інші показники діяльності підприємств.

Для досягнення ефективного управління інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств необхідно застосовувати такі удосконалені інструменти управління, які дозволять повніше використати наявний потенціал підприємств для випуску продукції вищих технологічних укладів. Це дозволить машинобудівним підприємствам бути конкурентоспроможними як на міжнародному так і на внутрішньому ринку, збільшувати власний прибуток.

Раціонально і за цільовим призначенням залучені та використані інвестиції сприятимуть:

- збільшенню обсягу виготовлення продукції;
- виготовленню власної продукції з інноваційним наповненням;
- виготовлення продукції п'ятого і шостого технологічного укладу;
- зменшення частки продукції вітчизняних підприємств, яка виготовляється з давальницької сировини;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної машинобудівної продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках;
- створенню нових робочих місць і зайнятості населення.

Форзан Я.В., магістр,
Науковий керівник: к.е.н. доцент
кафедри обліку та фінансів **Нестерова С.В.**,
Мукачівський державний університет

КРЕДИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Однією з найважливішою категорією ринкової економіки, що відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства є кредит. Кредит завжди був і залишається важливим важелем у стимулюванні розвитку виробництва і являє собою економічні відносини з приводу зворотного руху позичкової вартості. Кредит забезпечує трансформацію грошового капіталу в позичковий і виражає стосунки між кредитором і позичальником. За його допомогою вільні кошти підприємств, приватного сектора і держави акумулюються, перетворюючись у позичковий капітал, котрий передається за плату в тимчасове користування.

Кредит в ринковій економіці необхідний, передусім, як еластичний механізм переливання капіталу з одних галузей в інші та згладжування норми прибутку. Він дає змогу подолати обмеженість індивідуального капіталу. У той же час кредит є необхідним інструментом для підтримки неперервного кругообігу фондів діючих підприємств, обслуговування процесу реалізації товарів, що є особливо важливим в умовах становлення в Україні ринкових відносин.

У ринковій економіці основною формою кредиту є банківський кредит. Банківський кредит – необхідний інструмент стимулювання народного господарства, без якого не можуть успішно працювати товаровиробники. В сучасних умовах необхідно навчитися як на макро- так і на мікрорівні, правильно й ефективно використовуючи банківський кредит в інтересах розвитку національної економіки України.

Відомо, що кредитні операції належить до базових операцій, якими банки, власне і відрізняються від небанківських кредитних установ і які створюють первинну сферу банківської діяльності. Як свідчить національний і світовий досвід, саме кредитування приносить фінансово-кредитним установам значну частину прибутку та водночас воно пов'язане з кредитним ризиком та ризиком втрати ліквідності та платоспроможності банку, а в підсумку – з ризиком банкрутства.

Банки складають невід'ємну рису сучасного грошового господарства. Знаходячись у центрі економічного життя, обслуговуючи інтереси виробників, банки виступають зв'язуючою ланкою між виробником і споживачем.

В умовах ринку неминуче банки виходять в число основних, ключових елементів економічного регулювання. У цьому плані особливу роль відіграють кредити, перетворюючись, власне кажучи, у єдине джерело, що галузі національної економіки додатковими грошовими ресурсами.

Основною формою кредитних відносин є банківський кредит. Це позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на засадах строковості, повернення, платності, забезпеченості та цільового використання, де у ролі посередника виступає банк. Ураховуючи складний стан економіки підприємств, взаємні неплатежі, комерційні банки з метою гарантії повернення коштів, що надаються в позику, кредитують суб'єктів господарювання під заставу їхнього майна або за умови страхування ризику непогашення кредиту.

Тому тема банківського кредиту підприємств є надзвичайно актуальною, особливо в умовах економічної кризи, коли в економіці країни спостерігається спад виробництва, зменшення прибутків, банкрутства підприємств, тощо. Дану проблему досліджує безліч як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема це такі економісти: Пернарівський О.В., Примостка Л.О., Савлук М.І., Суторміна В.М., Дмитренко П.А., Зайцева А, Л. Гітман, Б. Едвард, Г. Марковіц, Дж. Маршалл, П. Роуз, Дж. Сінкі, Ф. Фабоцці, У. Шарп та ін.

Упродовж останніх років банківський сектор економіки був одним із найприбутковіших та розвивався найбільш динамічно порівняно з іншими галузями. На сьогоднішній день у зв'язку зі світовою фінансовою кризою українські банки опинилися в скрутному становищі. Необхідність повертати залучені за кордоном кошти (близько 17 млрд. доларів), які вже роздані як довгострокові кредити, через відсутність інших джерел фінансування примушує банки і саму державу вживати заходів для забезпечення фінансової спроможності української банківської системи. Вчасно не скоригувавши свою політику та не вживши ефективних заходів для мінімізації впливу кризи, банки розраховують на компенсацію втрат за рахунок держави і власних клієнтів. Банки переживають кризу ліквідності; їм потрібні гроші, які вони намагаються залучити всіма можливими методами. Арсенал засобів і винахідливість банкірів вражає – вони підвищують відсоткові ставки за наданими кредитами, не повертають депозити як достроково, так і після закінчення строку, затримують проведення платежів, вимагають додаткових платежів та ін.

Зокрема, обсяг виданих позик українськими банками у 2013 році перевищує акумульовані кошти на депозитах у 2,24 рази, при цьому кредитів в американській валюті видано у 2,8 рази більше, ніж залучено валютних ресурсів на депозитах.

Також, у результаті нестачі власних ресурсів, банки скоротили кредитування економічних суб'єктів. Скорочення кредитування економіки банківським сектором може негативно відбитись на розвитку практично усіх секторів економіки.

Ускладнення доступу до кредитних ресурсів, невизначеність перспектив кон'юнктури ринків та економіко-правового середовища в Україні, значний рівень політичних ризиків дестимулюють інвестування в Україні, сповільнюють темпи кредитування економіки та погіршують якість кредитів, що посилює низхідну динаміку економічного зростання.

Також важливим чинником, що обмежує обсяги кредитування, а також конкурентоспроможність банківської системи України за сучасних умов є недостатній рівень їх капіталізації, який проявляється у тому, що попри зростання капіталу, темпи збільшення капіталу банків не встигають за розширенням їх зобов'язань та активів. Низький рівень капіталізації також сприяє зростанню кредитних ставок та знижує конкурентоспроможність банків.

У січні-лютому 2013 р. вперше з часу введення гривні на кредитному ринку зафіксовано істотний спад обсягів кредитування економіки (-16 млрд грн.), або 2,2%. Це спричинено гострим дефіцитом та різким зростанням вартості кредитних ресурсів, а також зниженням кредитної платоспроможності позичальників та взаємною недовірою між банками і позичальниками.

Крім того, середньозважена вартість кредитів у національній валюті за I квартал 2013 року збільшилася з 26,5% до 27,9%, в іноземній валюті – з 10,4% до 10,7%. Інтегральна ставка за кредитами збільшилася з 21,9% до 23,2%.

Отже, очевидно, що найбільш значними проблемами банківського кредитування підприємств в Україні є нестабільність фінансової та політичної системи, недосконале та непостійне законодавство, надто високі кредитні відсотки, не вигідні умови кредитних угод для позичальників, надзвичайно довга процедура розгляду можливості отримання кредиту тощо.

Аналізуючи проблеми банківського кредитування в Україні видно, що банківська система України потребує значного реформування, направлено на здешевлення кредитів, їх доступності, економічно обґрунтованих кредитних ставках, вдосконалення законодавчої бази, переймання досвіду іноземних держав (так, у Японії ставка за банківський кредит становить 7 - 8%, у Росії – 12,36 – 12,81% тощо).

Отже, Україна потребує значних реформ, як у банківській системі, так і у фінансовому секторі в цілому.

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Реформа аграрної політики зробила можливим розвиток органічного сільського господарства, який підтримується державою. Наприкінці ХХ сторіччя субсидоване інтенсивне сільське господарство в ЄС зайшло в глухий кут: воно загрожувало довкіллю, перевиробництво негативно впливало на світову торгівлю, коли надлишки субсидованої продукції продають за демпінговими цінами у країни, що розвиваються, завдаючи шкоди їхньому місцевому виробництву. Більше 10 років уважно вивчалася доцільність такої державної підтримки. Субсидії, що базуються на виробництві традиційних сільськогосподарських продуктів стали непопулярними. Тому уряди домовилися про концепцію, яку ініціативні фермери виробили самостійно за допомогою соціально свідомих споживачів, і яка виявилася достатньо багатофункціональною, придатною до впровадження та добре обґрунтованою, - до концепції органічного сільського господарства. На даний момент багатофункціональне сільське господарство широко застосовується (у різних країнах у різний спосіб). Органічне сільське господарство є центральним у цій новій парадигмі, яка охоплює економічні, соціальні та екологічні цінності.

Сільське господарство у всьому світі знаходиться у важкому становищі та є одним з секторів, що отримують найбільшу державну підтримку. Це означає, що сільське господарство є більш частим суб'єктом для політичного впливу, ніж більшість інших секторів економіки. Також є величезний (та трагічний) парадокс у сільському господарстві: з одної сторони, розвинені країни (включаючи усю Європу) виробляють надлишок харчових продуктів; з іншої сторони, у багатьох країнах, що розвиваються, люди голодують. Як засвідчили представники Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (FAO) на Світовому Саміті з безпеки харчування у Римі у 2009 році, рішення щодо усунення цього дисбалансу полягає не в тому, щоб постійно експортувати продовольство з країн з надлишковим виробництвом до країн, що розвиваються. Умови для сталих та продуктивних сільськогосподарських систем мають бути створені в усьому світі.

Найпершу стратегію ЄС, Спільну сільськогосподарську політику ЄС (Common Agricultural Policy, CAP) було створено в 1957 р.; її основною метою було виробництво достатньої кількості харчових продуктів, доступних за ціною. Цієї мети було досягнуто досить швидко. Субсидовані ціни на харчову продукцію сприяли інтенсифікації та індустріалізації сільського господарства в багатьох країнах ЄС, а це призвело до надлишку харчових продуктів та, на жаль, до деяких негативних наслідків, насамперед, для навколишнього середовища. Ці надлишки харчових продуктів, вироблених за кошти державних субсидій, часто експортувалися до країн, що розвиваються, а це знищувало можливість заробітку для фермерів у цих країнах. З цієї причини, після довгих переговорів, у 1994 р. було досягнуто домовленості про лібералізацію світової торгівлі в рамках Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT), включаючи заборону прямих субсидій на виробництво харчових продуктів. З того часу цей документ продовжує бути основою для Світової Організації Торгівлі (WTO, World Trade Organisation, WTO). Відтоді уряди розвинених країн (особливо в Європі та США) зрозуміли необхідність радикальних змін у своїй аграрній політиці. В ЄС це призвело (разом із чіткою позицією та особливими умовами окремих країн-членів ЄС), зокрема, до створення Програми 2000 та подальших кроків у напрямку до загальної реформи Спільної сільськогосподарської політики ЄС (CAP).

Розвинені країни не повністю відмовилися від субсидування своїх власних сільськогосподарських систем. Проте субсидії зараз більше спрямовані на розвиток сільських територій, підтримку виробництва змінено на підтримку виробників (у формі прямих виплат), а також зроблено акцент на захисті навколишнього середовища, якості та безпеці харчових продуктів, і на добробуті тварин. Ці фактори спонукали уряди у розвинених країнах, особливо у країнах Європейського Союзу, до визнання переваг органічного сільського господарства та необхідності його підтримки. Перехід до органічного сільського господарства є поступовим процесом у форматі "крок за кроком", він використовується окремими фермерами у відповідь на можливості ринку та систему субсидій. Підтримка для органічного сільського господарства зі сторони Європейського Союзу послідовно зростає внаслідок того, що поступово розширюється дія Другої частини Спільної сільськогосподарської політики (2nd CAP pillar), яка складається з добровільних програм. У більшості країн Європейського Союзу органічне сільське господарство підтримується агроекологічними заходами, які компенсують фермерам втрати (або недоотримані вигоди), які пов'язані з виробництвом, створені більш дбайливим сільським господарством, яке приділяє більше уваги захисту довкілля та добробуту сільськогосподарських тварин. Перетворити все сільське господарство на органічне за один день, звичайно, не було можливо, тому ЄС виробив низку інструментів для підтримки органічного сільського господарства.

У Європейському Союзі прямі виплати є доступними для всіх фермерів, хто виконує базові вимоги для захисту навколишнього середовища та добробуту тварин (система "cross compliance" у рамках Схеми єдиних виплат (single payment scheme, SPS). Органічні фермери можуть подаватися на отримання додаткових субсидій, які зазвичай виплачуються під час добровільних агроекологічних заходів. У країнах, які не є членами Європейського Союзу, різні системи субсидій застосовуються для фермерів, які працюють у традиційному та органічному сільському господарстві [1].

Перша частина Спільної сільськогосподарської політики

1st CAP pillar

Реформа 2003 року Спільної сільськогосподарської політики ЄС змінила попередню систему виплат, які ґрунтувалися на показниках виробництва, на нову Схему єдиних виплат (SPS), пов'язану з розміром оброблюваної площі ферми (таку зміну називають "роз'єднанням"). Ці прямі виплати визначаються системою "перехресного погодження", що означає виконання вимог норм, необхідних для отримання допомоги від ЄС (cross-compliance). Це вимагає від фермерів:

7. виконувати вимоги Сприятливих умов для сільського господарства та навколишнього середовища (Good agricultural and environmental condition, GAEC);

8. виконувати вимоги стандартів харчової безпеки (охорони здоров'я громадськості), здоров'я та добробуту тварин, а також збереження навколишнього середовища. Якщо фермери не виконують ці вимоги, то прямі виплати, які надаються лише у разі дотримання визначених наперед умов, можуть бути скорочені або навіть повністю припинені. Щоб звертатися щодо виплат згідно з Другою частиною Спільної сільськогосподарської політики, фермери повинні виконати усі умови Першої частини Спільної сільськогосподарської політики.

Друга частина Спільної сільськогосподарської політики

2nd CAP pillar

Головними цілями Другої частини Спільної сільськогосподарської політики є розвиток сільських територій та невиробничих функцій сільського господарства, що є головним користувачем земель та води у Європі. Окремі країни можуть підтримувати різні заходи для досягнення цих цілей (а також добробуту тварин), які є вищими вимогами, ніж перелік Першої частини Спільної сільськогосподарської політики. Участь фермерів у Другій частині Спільної сільськогосподарської політики є добровільним та спонукає до отримання субсидій, які ґрунтуються на конкретному проекті. У більшості

країн Європейського Союзу це є джерелом та основним обґрунтуванням для субсидій органічному сільському господарству. Органічне сільське господарство може бути поєднане із низкою інших заходів Другої частини (наприклад, ландшафтно-екологічним менеджментом). Це означає, що органічні фермери можуть бути серед фермерів, які отримують найбільші субсидії.

Так, наприклад, Швейцарія має частку органічних продуктів у загальному споживанні серед країн-членів ЄС. Органічне сільське господарство підтримується частково ціновою надбавкою органічної продукції на ринку та частково державною підтримкою (як федеральним урядом, так і кантонами): прямі виплати з розрахунку на гектар, які, в свою чергу, розділяються на загальні прямі виплати та екологічні внески. Умовою для загальних прямих виплат є підтвердження так званого «дотримання екологічних умов» (Okologischer Leistungsnachweis, OLN) для всіх господарств (подібно до діючих у Європейському Союзі вимог "cross-compliance" на рівні господарства). Додатково до цих загальних прямих виплат швейцарські фермери можуть звертатися щодо отримання екологічних виплат, які включають покриття витрат на екологічне відшкодування, на екстенсивне виробництво зернових і насіння рапсу та на органічне сільське господарство. Ця система є добровільною та подібною до агроекологічних програм в ЄС. Згідно з вимогами Положення про органічне сільське господарство, в Швейцарії підтримку отримують лише ферми, що повністю перейшли на органічне виробництво, в яких не ведеться традиційне виробництво паралельно до органічного. Лише для виноробства та вирощування фруктів можливе гнучке застосування правила паралельного існування органічного та традиційного виробництва на одному господарстві (табл.).

Таблиця

Виплати для органічного сільського господарства у Швейцарії

Призначення сільськогосподарських земель	Субсидії, за 1 га
Площі під спеціальні культури (лікарські трави, овочі тощо)	1200 швейцарських франків /970 євро
Площі під сільськогосподарські культури, що не є спеціальними неонові, олійні тощо)	800 швейцарських франків /647 євро
Луки/пасовища	200 швейцарських франків / 162 євро

Джерело: Федеральне відомство сільського господарства Швейцарії (Bundesamt fur Landwirtschaft, BLW) [2]

Таким чином, досвід підтримки органічного сільського господарства має бути наслідуваний в Україні через першочерговість і перспективність його розвитку, що забезпечує стійкий розвиток аграрного сектора та продовольчу безпеку країни.

Література:

1. Можливості державної підтримки для розвитку органічного сільського господарства: досвід інших країн / [І. Урбан, Б. Хубер, К. Дитртова та ін.] : За ред. І. Урбана. – К. : Дослід. ін-т органіч. сільс. госп-ва, 2013. – 123 с.

2. Федеральне відомство сільського господарства Швейцарії (Bundesamt fur Landwirtschaft, BLW) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.blw.admin.ch.

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ОДНА З ЕКОНОМІЧНИХ ЗАГРОЗ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Наукові дослідження спрямовані на дослідження проблеми зростання державного боргу і його впливу на економічний розвиток та економічну стабільність проводяться в Україні не так давно. Україна молода країна і формування державного боргу розпочалося порівняно недавно. Але з часом проблема збільшення державного боргу набирає все більш загрозливих масштабів і потрібно виділяти все більше ресурсів для вирішення питань що стосуються його погашення та обслуговування.

Проблемам дослідження природи державного боргу посвячено праці таких науковців як: Т. Вахненко, О. Воронич, А. Гальчинський, Б. Данилишин, А. Мних, А. Шаповалов, С. Юрій та ін. Науковцями досліджуються питання впливу державного та гарантованого державою боргу на економічне зростання, рейтинг країни, економічну безпеку, валютний курс.

Події кінця 2013 та початку 2014 років засвідчили, що українське суспільство визначилося з вектором власного геополітичного розвитку, тобто зближення з Європейським Союзом та вступ до нього у довгостроковій перспективі. Однією з необхідних умов ймовірної інтеграції до ЄС є дотримуватись правил та критеріїв розвитку Європейського Союзу. Одним з цих важливих критеріїв, який діє на території Європейського Союзу є обмеження державного боргу країни на рівні 60% від ВВП.

Державний борг України почав формуватися з перших років незалежності (рис. 1).

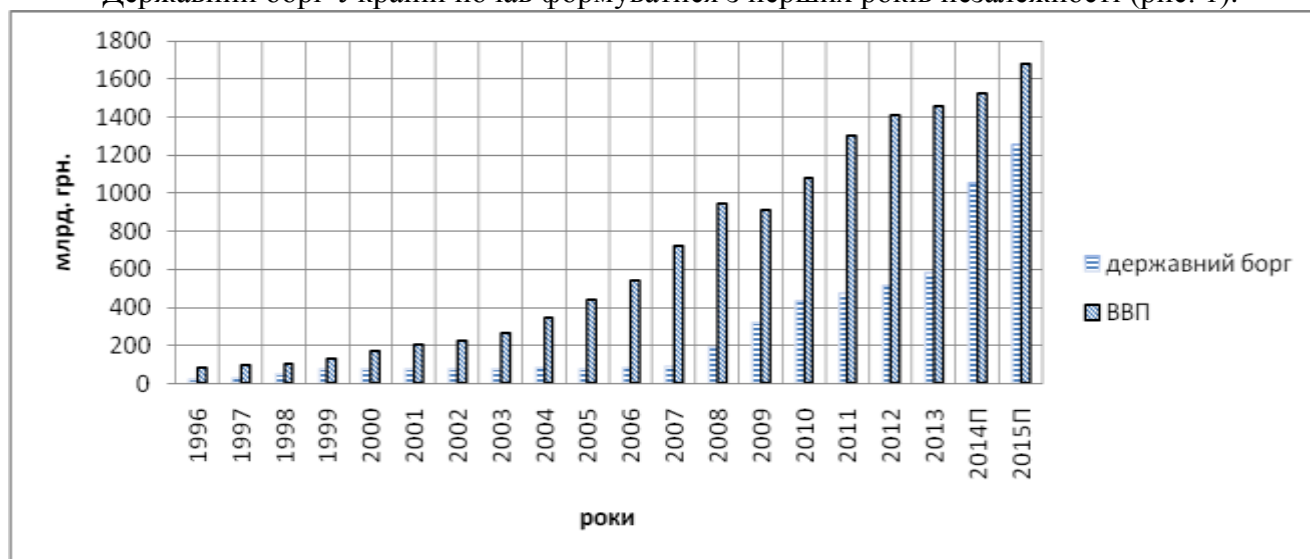

Рис. 1. Зростання ВВП, державного та гарантованого державою боргу, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

У 2013 році державний та гарантований державою борг зріс на 13%, а в 2014-2015 рр. за прогнозами відбудеться ще більше зростання його величини (див. рис. 1). Це пов'язано з ескалацією військового конфлікту на сході країни та необхідністю значних видатків для забезпечення обороноздатності країни та фінансування бойових дій. Економіка країни ослаблена, що пов'язано з несприятливою світовою економічною кон'юнктурою та розривом економічних зв'язків з Росією.

З точки зору оцінювання економіки країни та економічних загроз для суспільства важливим є не тільки абсолютна величина державного боргу, а відсоткове відношення

державного та гарантованого державою боргу до величини ВВП. Згідно з маастрихтськими домовленостями допустимим вважається державний борг що не перевищує 60% від ВВП. Як видно з рис. 2 в Україні у 1999 році ця межа була порушена на 1%. В 2014-2015 рр., згідно експертних прогнозів державний та гарантований державою борг зросте значно вище від зазначеної межі.

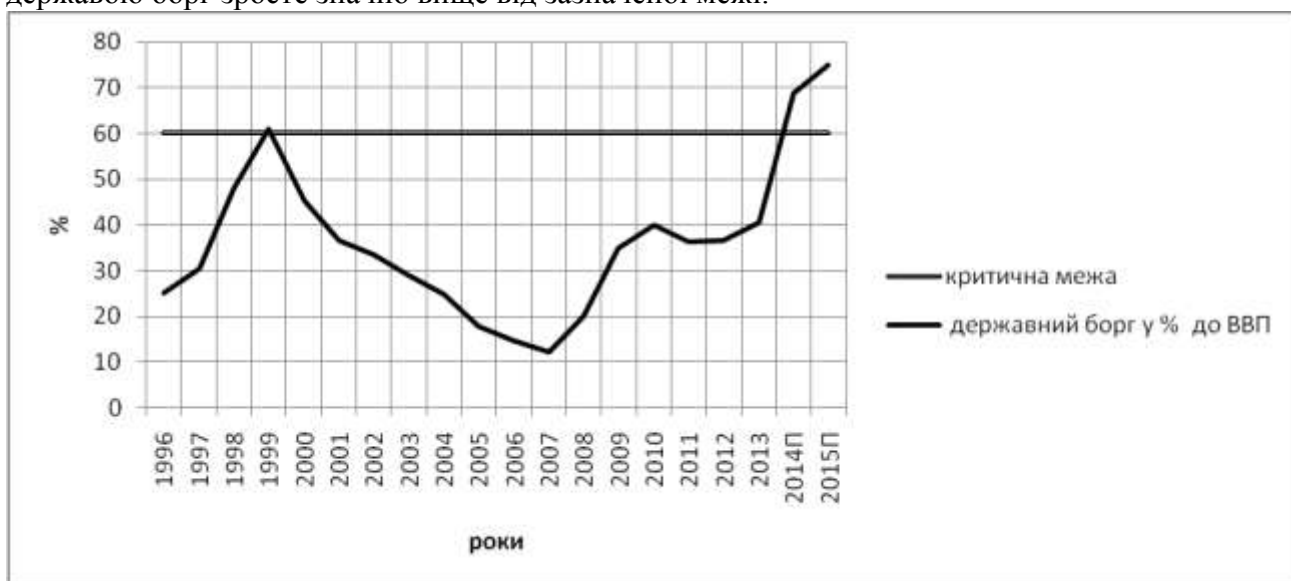

Рис. 2. Відповідність державного та гарантованого державою боргу європейським критеріям

Джерело: побудовано автором за даними [3]

В Європейському Союзі даний критерій витримують не всі країни. Так, наприклад, в Іспанії, Ірландії, Португалії, Греції державний борг значно перевищує 60% рубіж. І навіть така потужна країна як Німеччина має державний борг що перевищує даний критерій.

Відповідно до результатів проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Протягом аналізованого періоду (1996-2015 рр.) державний та гарантований державою борг України в гривневому еквіваленті зростає з року в рік (за виключенням 2000, 2001 та 2005 років).

2. Основні періоди приросту державного боргу припадають на періоди економічних та фінансових криз. В Україні можна відмітити три основні періоди коли державний та гарантований державою борг значно зростає:

- а) 1997-1999 рр.;
- б) 2008-2010 рр.;
- в) 2013-2015 рр.

3. За весь період після введення гривні тільки у 1999 році державний та гарантований державою борг перевищив критичну межу у 60% і дорівнював – 61%.

4. За прогнозами фахівців Світового банку державний борг України у 2014-2015 рр. значно перевищить допустиму межу у 60% до ВВП.

5. Процентне відношення державного та гарантованого державою боргу максимально зростає у періоди економічних та фінансових криз і скорочується у між кризові періоди.

6. Дискусійним є питання про критичну межу у відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП у таких країнах як Україна. Зважаючи на незакінченість процесу перебудови радянської економіки у ринкову та обмежені можливості НБУ протистояти можливим фінансовим потрясінням, можна стверджувати, що критичний рівень державного боргу до ВВП є значно нижчим від того, який прийнятий у країнах з розвиненою ринковою економікою.

7. Існує загроза, що значні коливання валютного курсу гривні до долара США у кризові періоди призведуть до значного зростання державного та гарантованого державою боргу по відношенню до ВВП, що може різко наближати це значення до критичного.

8. Враховуючи економічне становище, рівень і динаміку приросту державного та гарантованого боргу, а також непередбачуване та важко регульоване значне пониження національної валюти по відношенню до долара США, можна з високою ймовірністю стверджувати, що Україну в середньостроковій перспективі (3 роки) очікує дефолт по її суверенним, зовнішнім зобов'язанням.

Література:

1. Вахненко Т. П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи / Т. П. Вахненко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 14-28.

2. Закон України «Про державний внутрішній борг України» // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2604-12>

3. Державний борг та гарантований державою борг // <http://www.minfin.gov.ua/>

4. Валовий зовнішній борг України // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63734>

5. Структура зовнішнього боргу України за секторами, строками погашення та фінансовими інструментами // Платіжний баланс і зовнішній борг України 2012 рік // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=1316033>

6. Україна. Економічний огляд. 2 жовтня 2014 року // http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/ukraine/World%20Bank%20Macro%20Update_October%202014_UKR_FIN.pdf

УДК 342.9

*Черничко Т.В., д.е.н., доцент
завідувач кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет
Реблян Д.С., магістр,
Мукачівський державний університет*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ ОЗДОРОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Банкрутство в умовах ринкової економіки є наслідком незадовільного управління суб'єктом господарювання, нехтування впливом різноманітних чинників мікро- і макросередовища, а тому правомірно розглядається як плата за економічну свободу у виборі напряму господарської діяльності, ринків збуту, у ціноутворенні, наймі робочої сили. Крім того, воно має глибокі економічні наслідки. Відволікання грошових коштів неспроможними чи збанкрутілими підприємствами впливає на фінансовий стан їхніх партнерів, спричиняє появу в них ознак неплатоспроможності і, нарешті, завдає збитків державі.

Останнім часом питанню прогнозування банкрутства приділяється багато уваги. Так, проблема діагностики банкрутства знайшла своє відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. І. Жучкова та В. Федюрко адаптували методіку експертних оцінок для прогнозування банкрутства вітчизняних банків. Л. Лигоненко запропонував розробку стохастичної імітаційної моделі ймовірності банкрутства. А. Романов та Б. Одинцов для прогнозування банкрутства використовували нейромережеві системи. Г. Семенов, О. Єропутова, О. Плаксюк розглядають діагностику банкрутства підприємства на базі застосування статистичних моделей. Темі діагностики

ризиком банкрутства та впливу інфляції на прийняття рішень фінансового характеру присвятили свої роботи М. Болюх та В. Бурчевський.

Банкрутство – процес, у якому індивід чи організація, нездатна розрахуватися із кредиторами, за рішенням суду майно боржника розподіляється між кредиторами відповідно до встановленої законом черговості виплати боргів кредиторам, таких як податки і заробітна плата працівникам організації-банкрута. Процес може бути ініційований або особою-боржником (добровільне банкрутство), або будь-ким з кредиторів, якому боржник не може виплатити борг (вимушене банкрутство). Справи про банкрутство підвідомчі господарським судам і розглядаються ними за місцезнаходженням боржника. Доти, доки банкрут не розрахується з боргами, його фінансова діяльність жорстко обмежена. При цьому, важливим моментом є діагностика банкрутства.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», в редакції від 11 серпня 2013 р. визначає банкрутство як «...визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури» [1].

На думку Іорданова В., банкрутство – процес, коли майно індивідуума чи організації, нездатної оплатити борги, забирається за рішенням суду і справедливо розподіляється між кредиторами після попередніх сплат, таких як податки і заробітна плата працівникам організації-банкрута [4, с. 18].

За Савицькою Г. В., банкрутство підприємства – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [5, с. 11].

З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю продовження суб'єктом своєї підприємницької діяльності внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості. Суб'єкт підприємництва має стільки боргів перед кредиторами і зобов'язань перед бюджетом, що коли їх вимоги будуть пред'явлені у визначені для цього строки, то майна суб'єкта – активів у ліквідній формі – не вистачить для їх задоволення.

До недавнього часу для більшості суб'єктів господарювання процеси банкрутства були мало відомі. Лише в період реформування економіки відчутними стали такі економічні явища як нерентабельність, неплатоспроможність підприємств. Характерними ознаками фінансової кризи підприємства є скорочення попиту на його продукцію, і, як наслідок, зниження обсягів виробництва; зростання заборгованості постачальникам, держбюджету та банкам; затримки з виплатою заробітної плати працівникам. Кількість таких підприємств в економіці України з кожним роком неухильно зростає [6, с. 112].

У літературі з питань фінансової стабілізації розрізняють два види реакції суб'єктів господарювання на фінансову кризу.

1. Захисна стратегія, яка передбачає різке скорочення витрат, закриття та розпродаж окремих підрозділів господарюючого суб'єкта, скорочення кількості одиниць обладнання та його розпродаж, звільнення персоналу, звуження окремих частин ринкового сегмента, зниження відпускних цін і (або) обсягів реалізації продукції.

2. Наступальна стратегія передбачає активні дії: модернізацію обладнання, впровадження нових технологій та ефективного маркетингу, підвищення цін, пошук нових ринків збуту продукції, розробку й реалізацію прогресивної стратегічної концепції контролю та управління.

Мобілізація внутрішніх резервів фінансової стабілізації підприємства спрямована насамперед на підвищення (або відновлення) його платоспроможності та ліквідності. Цей ефект досягається зростанням обсягів вхідних грошових потоків (наприклад, за рахунок збільшення виручки від реалізації, продажу частини основних фондів, рефінансування дебіторської заборгованості) або в результаті скорочення вихідних грошових потоків

(зменшення витрат, які відносяться на собівартість продукції чи покриваються за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства).

В межах реструктуризації активів можливим є застосування таких стабілізаційних заходів:

1. Мобілізація прихованих резервів. Приховані резерви — це частина капіталу підприємства, що не відображена в його балансі. Приховані резерви можуть бути сформовані за рахунок:

- реалізації окремих об'єктів основних та оборотних засобів, які безпосередньо не пов'язані з процесом виробництва та реалізації продукції (будівлі і споруди невикористаного призначення, нематеріальні активи, понаднормові запаси сировини й матеріалів тощо);

- індексації балансової вартості майнових об'єктів, які не можна реалізувати без порушення нормального виробничого циклу (цей метод реструктуризації активів не пов'язаний із реальним підвищенням платоспроможності, проте може безпосередньо поліпшити кредитоспроможність підприємства).

2. Застосування комп'ютерних технологій обробки інформації що спрощує та поліпшує облік, наприклад, впровадження пакету програм «1С – Підприємство», а також розробленого та створеного програмного забезпечення «Фінансовий аналіз».

3. Використання зворотного лізингу (господарська операція, що передбачає продаж основних фондів з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів в оперативний або фінансовий лізинг). Звичайно, у середньостроковій та довгостроковій перспективі використовувати основні фонди, отримані у лізинг, підприємству не вигідно. Краще використовувати їх на умовах власності.

4. Здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі.

5. Оптимізація структури розміщення оборотного капіталу (зменшення частки низьколіквідних оборотних засобів, запасів сировини та матеріалів, незавершеного виробництва тощо). Визначення оптимального обсягу та структури запасів є завданням контролінгу матеріальних потоків.

7. Рефінансування дебіторської заборгованості — це форма реструктуризації активів, що полягає у переведенні дебіторської заборгованості в інші, ліквідні форми оборотних активів: грошові кошти,

Одним із головних напрямків підвищення платоспроможності та відновлення фінансової стійкості підприємства є скорочення вихідних грошових потоків. Їх можна класифікувати таким чином:

- 1) оплата товарів, робіт, послуг, які відносяться на собівартість продукції;
- 2) оплата товарів, робіт, послуг, які не належать до валових витрат;
- 3) сплата податків та інших платежів до бюджету.

На обсяг останнього напрямку витрачання грошових коштів можливості впливу підприємства обмежені. Розмір податкових та інших платежів до бюджету залежить від установленого державою порядку визначення об'єктів оподаткування, ставок та термінів сплати. Обсяг платежів з повернення позик і процентів визначається умовами кредитних договорів і значною мірою залежить від готовності кредиторів до участі в санації підприємства-боржника.

Література:

1. Агентство з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організації від 23.02.1998 р. № 22 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>

2. Господарський Кодекс України, 16 січня 2003 р. № 436-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Державний департамент з питань банкрутства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nads.gov.ua/>
4. Іорданов В. Банкрутство. Ліквідація / В. Іорданов // Все про бух облік. – 2010. – № 60. – С. 18-20.
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства – К.: Знання, 2004. – 225 с.
6. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. – К., 2005. – 196 с.

УДК 368.013

*Шинкаренко О.М., к.е.н., доцент
кафедри обліку і аудиту ЧІБС УБС НБУ, м. Київ*

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Існування повноцінного ринку страхування є важливою умовою для підвищення добробуту населення та сталого економічного зростання. В Україні цей сектор перебуває на етапі поступового інтегрування в світовий ринок. Хоча маємо зазначити, що криза показала вразливість страхового ринку України і наявність низки проблем в даному секторі. Тому подальший його розвиток має набути пріоритетного значення в формуванні економічної та соціальної політики держави.

Вагомий внесок у дослідження особливостей діяльності страхових компаній внесли такі вчені-економісти, як В.Д. Базилевич, Н.М. Внукова, О.Д. Вовчак, С.С. Осадець, Ротова Т.А., Руденко Л.С. та багато інших.

Згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» страхування - це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [1].

Головною особливістю діяльності страхової компанії є те, що на відміну від сфери виробництва, де товаровиробник спочатку здійснює витрати на випуск продукції, а потім уже компенсує їх за рахунок виручки від реалізації, страховик спочатку акумулює кошти, що надходять від страхувальника, створюючи необхідний страховий фонд, а лише після цього несе витрати, пов'язані з компенсацією збитків за укладеними страховими угодами.

Основними видами діяльності страховика можуть бути страхування, перестраховування (страхування одним страховиком виконання всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальником в іншого страховика) і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. Допускається виконання страховиками цих видів діяльності у вигляді надання послуг іншим страховикам на основі договорів про спільну діяльність.

Об'єктами страхування можуть бути майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з: життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи (особисте страхування); володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності).

Згідно даним Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [2], кількість страхових компаній станом на 30.06.2014 становила 400, з яких 58 - зі страхування життя (СК "Life") та 342 страхові компанії здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). За I півріччя

2014 року в порівнянні з аналогічним періодом 2013 року кількість страхових компаній зменшилась на 15. Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка

	I півріччя 2013	I півріччя 2014	Темп приросту	
			млн. грн.	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць				
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	18 664,7	17 192,1	-	-7,9%
- зі страхувальниками – фізичними особами	16 484,1	15 444,8	-	-6,3%
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	48 110,5	47 371,4	-	-1,5%
Страхова діяльність, млн. грн.				
Валові страхові премії	14 334,3	11 040,3	-3 294,0	-23,0%
Валові страхові виплати	2 284,0	2 397,9	113,9	5,0%
Рівень валових виплат, %	15,9	21,7	-	-
Чисті страхові премії	10 437,4	8 719,4	-1 718,0	-16,5%
Чисті страхові виплати	2 232,8	2 356,9	124,1	5,6%
Рівень чистих виплат, %	21,4	27,0	-	-
Перестраховування млн. грн.				
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	4 718,3	3 031,1	-1 687,2	-35,8%
- перестраховикам-резидентам	3 896,9	2 320,9	-1 576,0	-40,4%
- перестраховикам-нерезидентам	821,4	710,2	-111,2	-13,5%
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	237,8	238,1	0,3	0,1%
- перестраховиками-резидентами	51,1	41,1	-10,0	-19,6%
- перестраховиками-нерезидентами	186,7	197,0	10,3	5,5%
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	172,7	-19,9	-192,6	-111,5%
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	21,3	5,3	-16,0	-75,1%
Страхові резерви, млн. грн.				
Обсяг сформованих страхових резервів	13 410,8	13 802,9	392,1	2,9%
- технічні резерви	9 925,7	9 176,9	-748,8	-7,5%
- резерви зі страхування життя	3 485,1	4 626,0	1 140,9	32,7%
Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.				
Загальні активи страховиків	63 863,6	66 156,7	2 293,1	3,6%
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	35 899,7	36 554,3	654,6	1,8%
Обсяг сплачених статутних капіталів	15 132,5	14 904,5	-228,0	-1,5%

Також відбулися зміни в основних показниках діяльності страхових компаній. Чисті страхові премії за I півріччя 2014 року становили 8 719,4 млн. грн., що на 16,5 % менше ніж за I півріччя 2013 року. Чисті страхові виплати навпаки збільшилися на 5,6% і становили 2 356,9 млн. грн.

Отже, підсумовуючи особливості функціонування вітчизняного страхового ринку необхідно зазначити, що йому притаманні наступні негативні риси:

- недосконалість нормативно-правової бази у сфері страхових послуг та контролю за діяльністю страхових компаній ;
- чисельна кількість випадків шахрайства з боку страхових організацій;
- недостатність фінансових ресурсів для забезпечення довгострокових зобов'язань з приводу страхування життя.

Проведення економічної реформи і структурної перебудови економіки обумовлює необхідність подальшого розвитку національного страхового ринку як складової частини фінансового ринку України, що сприяє створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання і забезпечує відшкодування збитків у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та інших непередбачених подій, що негативно впливають на добробут населення, діяльність суб'єктів господарювання і держави.

Література:

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0>.

2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>

СЕКЦИЯ 7. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 336

Божко Т.А. студентка

*Научный руководитель: к.э.н., старший преподаватель
кафедры международных финансов и банковского дела Вакулич М.М.,
Днепропетровского университета имени А. Нобеля*

ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Роль и значение финансовых ресурсов трудно переоценить, ведь это ресурс, который за короткий промежуток времени может трансформироваться в любой другой, что, как следствие, позволяет без проблем перегруппировать факторы производства. Поэтому исследование формирования финансовых ресурсов требует решения в современных условиях и становится приоритетной научно-практической проблемой.

Важным звеном финансовой системы Украины являются финансовые ресурсы предприятия. Система управления финансовыми ресурсами предприятия ориентируется не на использование уже накопленных ресурсов, а на формирования финансовых ресурсов, которые бы обеспечили будущее развитие предприятия способствует не только развитию рынка капитала, но и повышению роли транснациональных корпораций, процессам концентрации в области производства, усилению значимости финансового ресурса как основного в системе ресурсного обеспечения любой экономической деятельности в стране.

По моему мнению, финансовые ресурсы формируются на стадии производства, в процессе создание новой стоимости, при переносе старой стоимости на готовую продукцию. Только на стадии распределения реальное формирование финансовых ресурсов начинается, когда отдельные элементы стоимости из выручки от реализации продукции выделяются (фонд оплаты труда, прибыль, фонд возмещения) поскольку работники предприятий производят продукцию в натуральной форме. Не случайно прибыль, которая создается в процессе производства, количественно формируется на стадии распределения в форме разницы между выручкой без косвенных налогов и других поступлений, не признаются доходом, себестоимости реализованной продукции и другими косвенным операционными расходами.

Я считаю, что под финансовыми ресурсами большинство авторов понимает доходы и поступления, фонды денежных ресурсов или денежные накопления. Современное предприятие не может позволить себе изначальное привлечение средства и в конечном итоге превращение их в финансовые ресурсы для дальнейшего использования. Почему? Первой причиной является то, что денежные средства не поступают в предприятие просто так. Обязательно каждая денежная единица, вовлеченная предприятием, подкреплена либо товаром, либо обязательством предприятия в виде ценных бумаг. Второй причиной для предприятия является привлечение каждой денежной единицы под прогнозируемое ранее направление развития.

В современных условиях предприятие не сможет вложить в реальные основные и оборотные средства, изначально удерживая долго на текущем счете привлеченные средства или формируя сначала специальные фонды. Предприятие может получить дохода и прибыли в будущем больше, путем запуска в оборот средств. Иначе предприятию могут грозить нежелательные убытки или недополученные доходы за каждую минуту простоя средств.

Сегодня под понятием финансовых ресурсов следует понимать объединение всех денежных ресурсов, которые за определенный период или же в определенный день

поступают на предприятие в процессе реализации продукции (товаров, работ, услуг - операционная деятельность), основных и оборотных средств (инвестиционная деятельность) и выдачи обязательств (имущественных и долговых - финансовая деятельность).

Объем и состав ресурсов зависят от многих факторов, в которые входят вид и размер предприятия, род и особенности его деятельности, объем производства в целом. Объем собственных финансовых ресурсов пропорционально увеличивается с объемом производства и эффективностью работы предприятия, соответственно увеличивается и объем собственных финансовых ресурсов и наоборот.

В условиях меняющейся экономики финансисты оперируют чаще понятием "капитал". В этом качестве капитал для финансиста - объективный фактор производства. Следовательно, капитал является частью финансовых ресурсов, введенным предприятием в оборот и приносящим доходы от этого оборота. В этом смысле капитал превращается в форму финансовых ресурсов. Кстати, в современной учётно - аналитической практике распространено использование только дефиниции собственного капитала "как части в активах предприятия, которая осталась после вычета его обязательств".

Финансовые ресурсы предприятий по источникам создания делятся на совокупность собственного, заемного и привлеченного денежного капитала, который используется для формирования активов предприятия и осуществления его деятельности, а источники их формирования - на внутренние и внешние.

Время и объемы привлечения собственных финансовых ресурсов ограничены, поскольку зависят от финансовых возможностей учредителей и эффективности деятельности за предыдущий период. увеличение размера собственных финансовых ресурсов, в отличие от заемных, сдерживает рост рентабельности собственных средств - показателя наиболее привлекательного для владельцев предприятия. Привлечение собственных финансовых ресурсов сопровождается более высокой стоимостью по сравнению с альтернативными внешними источниками.

В отличие от собственных, заемные финансовые ресурсы характеризуются достаточно широкими возможностями объемов привлечения и значительным положительным влиянием на увеличение активов и рост объемов деятельности предприятия. Однако привлечение заемных средств связано с некоторыми организационными трудностями оформления кредитного соглашения, необходимостью иметь согласие кредиторов и залог в виде материальных ценностей или гарантий третьих лиц. С моей точки зрения, использование заемных финансовых ресурсов снижает финансовую устойчивость предприятия и увеличивает риск его неплатежеспособности.

Соотношение собственных и заемных средств в общем объеме финансовых ресурсов предприятия формируют показатель структуры капитала предприятия, который является одним из главных критериев оценки финансового состояния предприятия.

В свою очередь, структурирование финансовых ресурсов предприятия по основным источникам формирования выглядит следующим образом:

1) ресурсы, которые при основании предприятия формируются в уставный фонд за счет взносов юридических и физических лиц;

2) ресурсы, которые формируются за счет собственных и приравненных к ним средств (целевые поступления; амортизационные отчисления; доходы и прибыль от операционной, инвестиционной, финансовой деятельности; устойчивые пассивы в виде кредиторской задолженности);

3) ресурсы, которые мобилизуются на финансовом рынке путем эмиссии акций, облигаций и других видов ценных бумаг; полученные средства, в виде банковского и коммерческого кредита;

4) ресурсы, сформированные через взносы и поступления целевого характера (бюджетные инвестиции, государственные дотации, государственные субсидии; от отраслевых и корпоративных структур; страховые возмещения).

Таким образом, формирование финансовых ресурсов, осуществляется с помощью определенного набора методов, рычагов, элементов правового, нормативного и информационного обеспечения, которые позволят реализовать комплексную систему управления финансовыми ресурсами. Переход на рыночные условия хозяйствования значительно изменил процесс формирования финансовых ресурсов. Прибыль, амортизационные отчисления и заемные средства увеличили свою значимость в процессе формирования финансовых ресурсов предприятия.

УДК: 330.34.12

*Бурковська А. В. к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Радько Д.А., магістр,
Миколаївський національний аграрний університет*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

В умовах фінансової кризи, яка характеризується великим коливанням факторів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, загрозами його фінансових інтересів з боку окремих суб'єктів господарювання, високим рівнем фінансових ризиків, одним з актуальних напрямів управлінської діяльності підприємства є забезпечення його життєдіяльності. Однією зі складових останньої є фінансова безпека підприємства.

Фінансову безпеку підприємства досліджують як основний елемент та умова системи його економічної безпеки. На жаль, поняття «фінансова безпека» як самостійний об'єкт управління в літературі поки що не має гідного висвітлення.

Не існує єдиного загального визначення поняття «фінансова безпека» як на рівні держави, так і на рівні підприємства. Є низка формулювань цього поняття на рівні державної безпеки, які розкривають його суть і дають підхід до терміну «фінансова безпека підприємства».

Так, К. С. Горячева акцентує на тому, що фінансова безпека підприємства виявляється у наявності такого фінансового стану, який характеризується збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатнім обсягами фінансових ресурсів, а також забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [2].

М. Ю. Погосова, В. С. Лебедева акцентують увагу на тому, що фінансова безпека підприємства – це складова економічної безпеки підприємства, яка являє собою такий стан підприємства, що:

- забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;
- дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію;
- забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;
- дозволяють ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення;
- має бути оцінена якісними та кількісними показниками, які мають граничні значення [3].

В. В. Шелест стверджує, що фінансова безпека підприємства – це такий фінансовий стан, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх впливів, дозволяє забезпечити ефективну діяльність підприємства за рахунок

оптимального залучення майна, переданого установниками в управління в довгостроковому періоді.

Н. С. Самбуріна вважає, що фінансова безпека підприємства – це стан захисту від загроз, що виникають у процесі його розвитку та функціонування, як суб'єкт фінансових відносин.

На наш погляд, І. А. Бланк подає найбільш комплексний підхід до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» та виокремлює такі його характеристики:

– фінансова безпека підприємства є основним елементом системи його економічної безпеки, в загальному складі елементів економічної безпеки;

– фінансова безпека є системою кількісних і якісних параметрів фінансового стану підприємства, що в комплексі відображають рівень його фінансової захищеності;

– об'єктом забезпечення фінансової безпеки є сформована система пріоритетних фінансових інтересів підприємства, що потребують захисту в процесі фінансової діяльності;

– фінансова безпека підприємства є системою, що забезпечує стабільність вадливих фінансових пропозицій розвитку підприємства, які формують захищеність його фінансових інтересів [1].

Виходячи з проведеного аналізу поглядів науковців стосовно визначення поняття «фінансова безпека», фінансову безпеку підприємства слід досліджувати, як діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства в поточній та стратегічній перспективах.

Відмінностями запропонованого визначення від існуючих є:

– по-перше, прагнення визначити поняття того, що забезпечення фінансової безпеки підприємства є діяльністю фінансового менеджменту з безпеки;

– по-друге, визначення є показником оцінки забезпечення фінансової безпеки підприємства – зріст капіталу власник (акціонерів) підприємства в розмірі, що необхідний для розвитку підприємницької діяльності та визначений у поточних і перспективних планах.

Таким чином, фінансова безпека є універсальною категорією, яка відображає захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосовуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності.

Література:

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. — К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. — 784 с.

2. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / К. С. Горячева — К. : Інститут економіки і прогнозування НАН України, 2006. — 20с.

3. Погосова М. Ю. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / М. Ю. Погосова, В. С. Лебедева // Экономические науки. — Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.

*Бурхацька Ю.М., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та аналізу Гончаренко О.О.,
Черкаський інститут банківської справи,
Університету банківської справи НБУ, м. Київ*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Значення небанківських фінансових установ, в тому числі і страхових компаній, за останні роки поступово зростає. Результати дослідження за підсумками 2013 р. свідчать про те, що ділова активність на ринку страхування суттєво знизилась порівняно з попередніми періодами. Зменшився рівень валових виплат, але все ж страхові компанії досить впевнено діють на ринку фінансових послуг.

В умовах ринку кожна страхова організація повинна правильно оцінювати свій економічний потенціал, розробляти стратегію подальшого розвитку, здійснювати об'єктивну оцінку платоспроможності, забезпечувати фінансову стійкість компанії. Все це досягається за допомогою економічного аналізу фінансової звітності страхових компаній, до якої належать: баланс (звіт про фінансовий стан) страхової компанії, звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал.

Основною метою економічного аналізу є забезпечення науково обгрунтованого управління страховою справою. Саме тому дослідження проблеми щодо особливостей його здійснення і напрямків удосконалення має важливе значення в діяльності страховиків.

Вагомий внесок у дослідження особливостей діяльності страхових компаній внесли такі вчені-економісти, як В.Д. Базилевич, А.Л. Баранов, О.І. Барановський, Н.М. Внукова, О.Д. Вовчак, С.С. Осадець, К.Є. Турбіна, В.В. Шахов, Н.М. Яшина та багато інших.

Особливості і порядок здійснення економічного аналізу діяльності страхових компаній, зокрема використання фінансових коефіцієнтів є малодослідженими. Лише в окремих наукових працях деяких вчених частково охарактеризовані ці питання. Можна виділити таких як О.Д. Заруба, О.Ю. Григор'єв, О.П. Галасюк та ін.

Аналіз фінансового стану страхових компаній в першу чергу передбачає розрахунок показників абсолютної, критичної (швидкої) та поточної ліквідності. Вони відображають важливу характеристику страхової компанії – оптимальну структуру активів компанії для забезпечення вчасних виплат страхових відшкодувань.

Також на цьому етапі варто проаналізувати показники фінансової спроможності, фінансової стійкості, коефіцієнт Коньшина та коефіцієнт стійкості економічного зростання. Важливе аналітичне значення має аналіз коефіцієнта автономії, коефіцієнта покриття, маневреності власного капіталу, коефіцієнта фінансової спроможності та коефіцієнта фінансової стійкості [1, с.146].

Показники фінансових результатів діяльності страхової компанії являють собою вихідну інформацію для оцінки функціонування страховика і контролю реалізації вибраної стратегії. Вони дозволяють виявити малоефективні і збиткові види страхування і визначити напрямки підвищення їх ефективності.

Взявши за основу загальну систему показників, можливе виключення деяких показників, оскільки застосування їх для страхових компаній є недоречним. Наприклад, визначення частки активної частини в основних засобах доцільно упустити, оскільки основних засобів, які безпосередньо беруть участь у виробництві, страхова компанія не має. Також такі показники як: частка виробничих запасів в активах, частка власних оборотних засобів в покритті запасів, коефіцієнт покриття запасів можна не брати до

уваги. Хоча на балансі страхових компаній і є запаси, але їх частка досить незначна і це запаси, які несуть опосередкований вплив на результат діяльності (МШП, паливо, запасні частини).

Така група показників як: фондвіддача, оборотність засобів у розрахунках (в оборотах), оборотність коштів у розрахунках (в днях), оборотність коштів у розрахунках (в оборотах), оборотність виробничих запасів (в днях), оборотність кредиторської заборгованості (в днях), тривалість операційного циклу, тривалість фінансового циклу, рентабельність продукції, рентабельність основної діяльності ефективна для підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво. Оскільки страхові компанії до таких не відносяться, то в системі аналізу розрахунку показників фінансової звітності такі показники можна виключити.

Ефективне управління страховою компанією потребує системного підходу до економічного аналізу господарської діяльності на базі аналітичних і синтетичних показників оцінки результатів роботи страховика. Комплексна система оцінки фінансових результатів управління діяльністю страхової компанії на поки що не розроблена.

Труднощі розробки такої системи обумовлені тим, що в теперішній час існує велика кількість показників, проте, враховуючи специфіку діяльності страхових компаній, значну частку їх використовувати недоцільно. Дискусійним є питання про кількість показників, які всебічно розкривають зміст діяльності страхової компанії. У цьому контексті можна розглянути і обрати найбільш суттєві показники, що якісно характеризують фінансові результати діяльності страхової компанії.

Аналіз страхової діяльності передбачає оцінку базових абсолютних показників, що є основою фінансової стабільності страхової компанії. Показники, що підлягають аналізу: страхові премії, страхові виплати, розмір гарантійного фонду, співвідношення фактичного та нормативного запасу платоспроможності, страхові резерви (достатність страхових резервів для забезпечення майбутніх виплат), прибуток у тарифах, збитковість страхової суми, норма збитковості, коефіцієнт кумуляції ризиків за видами страхування (дає змогу оцінити імовірність збитків та має важливе значення при прийнятті рішення про територіальну диверсифікацію страхової компанії), частка страхових премій у валюті балансу, перестрахові премії (отримані та сплачені), показник забезпечення страховика власними засобами (оптимальне значення показника більше 28 %), рівень покриття інвестиційними активами страхових резервів, показники структури активів, які визначають рівень платоспроможності страховика, участь перестраховика у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії.

Важливе аналітичне значення має формування нерівності, яка називається «золотим правилом економіки підприємства». Дослідженням даного правила займалися такі вчені: Ткаченко І. П., Чернова А.Г., Надтока Т.Б., Гусева Ю.М., Грабовецький Б.Є., Подольська В.О та інші, які зазначене правило запропонували у вигляді нерівності:

$$t_{np} > t_d > t_{kan} > 100\%,$$

де t_{np} – темп зростання чистого прибутку; t_d – темп зростання доходу; t_{kan} – темп зростання власного капіталу [3, с.56].

Для страхової компанії, на нашу думку, це правило повинно мати вигляд:

$$t_{np} = t_d = t_{cn} > t_{kan} > 100\%,$$

де t_{cn} – темпу росту страхових платежів.

Рівність обґрунтовується тим, що необхідно сформувати резерви, яких буде достатньо для забезпечення страхових виплат за договорами страхування. Відповідно прибуток і дохід страхової компанії буде залежати від надходження страхових премій та імовірності настання страхових випадків, оскільки ці показники заздалегідь визначаються як певний відсоток від нетто-премії. А тому прибуток від страхової діяльності не піддається контролю зі сторони страхової компанії. Припустимо, що нетто-тарифи повністю покривають збитки отримані страхувальниками. А звідси, прибуток має зростати тими ж темпами, що і дохід та зібрані премії [1, с.145].

Аналізуючи страхову діяльність та фінансові результати доцільно дослідити вказані показники в динаміці, визначити абсолютні та відносні відхилення, а також провести дослідження причин коливань визначених показників (факторний аналіз).

На етапі аналізу показників рентабельності з врахуванням особливостей страхової діяльності розраховують наступні показники: рентабельність страхової послуги, рентабельність продажу, рентабельність страхової справи, рентабельність інвестиційної діяльності. Також варто визначити показники рентабельності активів та власного капіталу, що дасть змогу оцінити ефективність їх використання у фінансово-господарській діяльності [2, с.154].

Отже, застосування загальної системи показників для аналізу фінансового стану та діяльності страхових компаній є некоректним, оскільки страхова діяльність пов'язана із низкою особливостей. Частина показників аналізу, які недоцільно застосовувати для даного суб'єкта господарювання необхідно виключити, і навпаки, додати ту частину показників, які є специфічними для страхової діяльності.

Література:

1. Григор'єв О.Ю., Дума О.І. Управління діловою активністю страхової компанії // Наукова бібліотека — 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10004/1/23.pdf>
2. Заруба О. Д. Основи страхування: підручник / О.Д. Заруба - К.: Знання, 2006. - 319 с.
3. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник/ В.О.Подольська, О.В.Яріш. – К.: ЦНЛ, 2007. – 488 с.

УДК 338.24.021.8

Вакулич М.М., старший викладач кафедри міжнародних фінансів та банківської справи, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Проблема досягнення стійкого зростання економіки України вимагає активізації інноваційно-інвестиційних процесів, переорієнтації з поточного управління і регулювання на довгострокове стратегічне планування. Як зазначають вчені: «Глобалізація, яка стала однією з визначальних характеристик світової економіки ХХІ століття, поставила перед урядами держав проблему пошуку нових форм і методів адаптації національного економічного та політико-правового середовища до сучасних вимог здійснення міжнародних економічних відносин» [1, с. 32].

Як свідчить вітчизняна практика, розроблення стратегій розвитку окремих видів і сфер діяльності не забезпечує їх збалансованості за ресурсами, часом, пріоритетами. Тому, необхідно розробити комплексний механізм інформаційного забезпечення системи управління інвестиційним кліматом в економіці України. Питання державного регулювання інвестиційного клімату України та пошуку шляхів його вдосконалення вивчали такі вчені-економісти, як: Л. Газуда, Г. Іваницька, Г. Мацибора, О. Рогач, Г. Спаський, Ю. Хвесик, Г. Черевко [2 – 7]. Аналіз зазначених джерел свідчить про те, що низка питань, пов'язаних із формуванням механізму державного регулювання інвестиційного клімату економіки України залишаються невирішеними: в науковій літературі присутнє широке різномаяття точок зору відносно конкретного змісту інформаційної бази такого дослідження.

Сучасній світовій економіці притаманні, перш за все, зростання уваги до питань ефективності ведення бізнесу в умовах глобалізації фінансових ринків, лібералізації руху капіталу [1, с. 82]. В управлінні інвестиційним кліматом в економіці України значну роль відіграє держава. Державна інвестиційна політика являє собою комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на залучення, розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів для забезпечення техніко-технологічної та організаційної бази виробництва з метою отримання конкурентоспроможної продукції [4, с. 122]. Для ефективного функціонування інвестиційної політики та комплексного механізму управління інвестиційним кліматом розроблено організаційно-економічний механізм здійснення інвестиційних процесів в економіці України, який передбачає набір складових інвестиційної політики (суб'єкти, об'єкти, ринки, важелі, інструменти, методи та інші), кожна з яких безпосередньо впливає на формування інвестиційного клімату держави. Роль держави, як суб'єкта управління, об'єктивно потребує чіткого встановлення повноважень, прав, обов'язків відповідних органів державної влади. Основні засади формування інвестиційного клімату базуються на трьох основних складових, що включають правове, наукове та фінансове забезпечення.

Механізм забезпечення управління інвестиційним кліматом в економіці України включає економічні, організаційно-правові та соціальні заходи держави щодо формування середовища для стратегічного розвитку інвестиційного клімату за умови державної фінансової підтримки, яка реалізується в процесі формування правового, фінансового та наукового сприяння розвитку економіки. Організаційно-економічний механізм державного регулювання інвестиційного клімату представлено на рис. 1. Він є сукупністю принципів, форм і методів з відповідними інституційними і організаційними структурами, що виконують функції, адекватні сучасному стану економіки України з активізації інвестиційного потенціалу з метою забезпечення стійкого економічного зростання.

Процес державного регулювання інвестиційного клімату забезпечує наявність ряду умов, що включають у себе умови ринкового механізму, макроекономічні, екологічні, фінансові і політичні умови, умови мотивації, нормативно-правові, соціальні та етнографічні умови, а також умови інформаційного забезпечення і державного стимулювання. Зважаючи на те, що пріоритети держави, інвестора та об'єкта інвестування не збігаються з причинами, що обумовлено різницею в підходах власників фінансових ресурсів і власників об'єктів інвестування до очікуваного ефекту, головною задачею на державному рівні управління інвестиційним кліматом в Україні є зближення зазначених пріоритетів використання ресурсів з національною концепцією розвитку. На підставі проведеного дослідження розроблено організаційно-економічний механізм планування залучення інвестицій та покращення інвестиційного клімату в економіці України [5, с. 59 – 61]. Важливим елементом удосконалення управління інвестиційним кліматом є розробка та проведення довгострокової інвестиційної стратегії, яка включає три невід'ємні складові, перша з яких базується на реалізації інноваційних досліджень, що включає також проведення фундаментальних і прикладних досліджень. Друга складова – це державне управління інноваційною діяльністю, та удосконалення науково-технологічного та інноваційного забезпечення розвитку національної економіки. В основу раціоналізованої схеми управління науково-технологічним та інноваційним розвитком покладено ідею побудови нової науково обґрунтованої системи державних пріоритетів і надання їм директивних функцій шляхом встановлення безпосередньої відповідальності всіх органів державної влади за їх ефективну реалізацію [7, с. 78]. Координуючу функцію в даній системі має взяти на себе Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації.

Формування інноваційної політики має починатися з організації аналітично-прогнозних досліджень, на основі яких готуються пропозиції щодо пріоритетних для України напрямів діяльності в цій сфері. Надані пропозиції аналізуються й уточнюються Радою з питань наукової та інноваційної політики при Президентові України,

Держкомітетом (Агентством) України з питань науки та інноваційного розвитку, розглядаються Координаційною радою з проблем інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки і виносяться Кабінетом Міністрів України на розгляд Верховної Ради України. Верховна Рада України визначає пріоритети та обсяги бюджетного фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності. Рішення про пріоритетні напрями інноваційної діяльності доводиться до відома всіх міністерств і відомств, місцевих органів влади, які повинні не тільки врахувати їх при визначенні своїх пріоритетів, але й нести пряму відповідальність за їх реалізацію в межах своєї компетенції. Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації організує міжнародне науково-технічне співробітництво, на конкурсних засадах формує державні інноваційні програми і після затвердження Кабінетом Міністрів України забезпечує їх фінансування та контролює хід виконання. Саме такі програми мають стати найдієвішим важелем реалізації державних пріоритетів у сфері управління інвестиційним кліматом [4, с. 124].

Третя складова стратегії визначає джерела фінансування інновацій, тобто інвестиційну компоненту, яка включає в себе власні та залучені інвестиційні кошти, що забезпечують модернізацію та структурну перебудову виробничого потенціалу, ефективне освоєння науково-технічних розробок, утвердження на цій основі України як високотехнологічної і конкурентоспроможної держави.

Проаналізований досвід зарубіжних держав дозволив виокремити такі ключові напрями програм стратегічного розвитку та їх імплементації в Україні:

- 1) акценти на факторах фінансового потенціалу, зокрема, досягнення політичної і правової стабільності (досвід Росії);
- 2) інвестування на основі програмно-цільової орієнтації, стратегічної взаємодії наукового і промислового секторів (досвід Естонії);
- 3) забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки (досвід Польщі);
- 4) стимулювання інноваційної моделі розвитку (Угорщина);
- 5) сприяння розвитку інфраструктури, партнерства державного і приватного секторів (досвід Чехії, Словенії);
- 6) створення спеціалізованих інституцій зі стимулювання залучення інвестицій та оптимального використання потенційних фінансових можливостей (досвід Чехії, Естонії).

Для забезпечення ефективного інноваційного розвитку економіки доцільно:

- 1) створити фонд сприяння формуванню малих підприємств у науково-інноваційній сфері;
- 2) запровадити мінімальні орендні ставки для малих інноваційних фірм;
- 3) встановити квоти для малих інноваційних підприємств при формуванні державних замовлень на інноваційну продукцію;
- 4) створити керовану інноваційну модель розвитку держави шляхом затвердження національних пріоритетів, на основі яких необхідно започаткувати стратегічні програми розвитку, які об'єднують власні наукові розробки, власний кадровий супровід, вітчизняний виробничий сектор і бізнес.

Проблема досягнення стійкого зростання економіки України вимагає активізації інноваційно-інвестиційних процесів, переорієнтації з поточного управління і регулювання на довгострокове стратегічне планування. Як свідчить вітчизняна практика, розроблення стратегій розвитку окремих видів і сфер діяльності не забезпечує їх збалансованості за ресурсами, часом, пріоритетами. Тому, на сьогоднішній день важливого значення набуває створення організаційно-економічного механізму державного регулювання інвестиційного клімату, що забезпечить інтеграцію України до сучасної глобальної світової економічної системи як технологічно розвиненої держави з відповідним рівнем розвитку інноваційної політики та чітко сформованими стратегічними цілями.

Література:

1. Кузнецова С.А. Побудова ефективної системи фінансового менеджменту в нестабільній економіці: теорія та методологія / С.А. Кузнецова // Академічний огляд, 2011, № 1 (34), – С. 32.
2. Кузнецова С.А. Оцінка об'єктів та фінансова звітність спільної інвестиційної діяльності без створення юридичної особи / С.А. Кузнецова // Академічний огляд, 2012, № 2 (37), – С. 82.
3. Кузнецова С.А. Инвестиционная позиция и учетная информация: глобальные изменения и локальные решения / С.А. Кузнецова // Периодический всероссийский научный журнал «Основы экономики, управления и права», Изд. «Самарский университет», 2012. – С. 49.
4. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації: монографія / В. С. Кравців, М. І. Мельник, В. Б. Антонов; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. — Л., 2011. — 366 с.
5. Россоха В.В. Інноваційна парадигма управлінської діяльності / В.В. Россоха // Агроінком. – 2005. – Вип. 5-6. – С. 59 – 61.
6. Марченко Н.А. Рейтингова оцінка України за рівнем інвестиційної привабливості / Н.А. Марченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 2 (10). – С. 94-100.
7. Мусіна Л.А. Формування та реалізація державної політики сприяння розвитку інноваційних виробництв і технологій/ Л.А. Мусіна// Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. – К.: НДЕІ, 2012. – № 5(132). – С. 78 – 82.
8. Гаврилук О.В./ Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України/ О. В. Гаврилук // Фінанси України. — 2011.— №2. — С. 68 – 81.
9. Зростання інвестиційної привабливості. – УКАБ. – [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.agribusiness.kiev.ua>
10. Офіційний сайт «Дослідного центру Brookings Institution» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.brookings.edu/>

УДК 658

*Ворон М.П., студент,
Науковий керівник: ст. викладач
кафедри обліку та фінансів Звонар Л.Д.
Мукачівський державний університет,*

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Перехід до ринкових основ організації економічної системи України вимагає підвищення ефективності управління суспільним виробництвом на всіх його рівнях.

Важливе місце у вирішенні цього завдання належить економічному аналізу. Ми розуміємо що дана тема є дуже важливою, тому вона потребує постійного та глибокого вивчення, узагальнення, дослідження та впровадження, набутих знань з економічного аналізу для прийняття ефективних управлінських рішень, для ефективного управління та подальшого розвитку підприємства, що в першу чергу є необхідним в діяльності кожного підприємства. За допомогою економічного аналізу можна визначити багато показників що сприятимуть, ефективному управлінню та прийняттю ефективних рішень для управління та подальшого розвитку підприємства в ринковій економіці, так як він охоплює всі сторони діяльності підприємства, економічний аналіз має бути постійною складовою економічної роботи в цілому.

Про актуальність теми можна говорити, беручи до уваги економічне становище України. Розуміємо, що економічний аналіз відіграє важливу роль для подальшого стабільного економічного розвитку підприємств, переборюючи наслідки економічних криз. Останнім часом в українському суспільстві, в умовах ринкової економіки роль економічного аналізу, як одного з складових загальної системи управління є висока.

Економічний аналіз досліджує і аналізує на мікроекономічному рівні фінансові стани підприємств, та без даних якого неможливо дати об'єктивної оцінки результатам господарської діяльності підприємства, для прийняття обміркованих управлінських та стратегічних економічних рішень, як у межах кожного окремого суб'єкта господарювання, так і у межах всієї держави, необхідно мати достовірні дані про економічне становище об'єкта аналізується. Саме на підставі аналітичних досліджень приймаються відповідальні рішення управлінськими та фінансовими керівниками.

Необхідність економічного аналізу зростає в міру того, як ускладнюється та змінюється господарська діяльність підприємства і зростають потреби у виконанні якості основних завдань економічного аналізу для, прийняття найоптимальніших управлінських рішень та стабільного розвитку підприємства.

Всі підприємства, щоб втриматись на сучасному ринку постали перед несприятливим для розвитку економічним станом країни. В цього випадку теж економічний аналіз відіграє важливу роль для стабільного розвитку та розробки планів, прогнозів, проектів оптимальних управлінських рішень для подальшого розвитку підприємства, що неможливо без важливої участі економічного аналізу у системі управління.

Система управління виробництвом продукції чи потребує інформації не лише про хід виконання плану, результати господарської діяльності, але і про тенденції і характер змін, що відбуваються в економіці підприємства. Осмислення, розуміння інформації досягається за допомогою економічного аналізу. Первинна інформація в процесі аналізу проходить аналітичне опрацювання; проводиться порівняння досягнутих результатів виробництва з даними за минулі відрізки часу, з показниками інших підприємств і середньогалузевими; визначається вплив різних чинників на розмір результативних показників, виявляють недоліки, помилки, невикористані можливості, резерви, перспективи.

На основі результатів аналізу розробляються, обґрунтовуються, та приймаються управлінські рішення. Економічний аналіз передуює рішенням і діям, обґрунтовує їх і є основою наукового управління виробництвом, забезпечує його ефективність та об'єктивність. Як функція управління економічний аналіз тісно пов'язаний з плануванням та прогнозуванням виробництва, оскільки без глибокого аналізу неможливе здійснення цих функцій тобто економічний аналіз, - це функція управління, що забезпечує науковість прийняття рішень.

Важливою є роль аналізу у підготовці для планування, оцінки якості й обґрунтованості планових показників, у перевірці й повній об'єктивній оцінці виконання планів. Затвердження планів для підприємства є по суті також прийняттям рішень, що забезпечують розвиток виробництва в майбутньому плановому відрізку часу. При цьому необхідно враховувати результати виконання попередніх планів, вивчати тенденції розвитку економіки підприємства, також виявляються і враховуються резерви виробництва.

Економічний аналіз є не лише способом обґрунтування планів, але й способом контролю за їх виконанням. Планування найтісніше пов'язано з аналізом результатів діяльності підприємства, що в свою чергу й дозволяє підвищити рівень, зробити його науково обґрунтованим.

Велика роль приділяється аналізу у визначенні і використанні резервів підвищення ефективності виробництва. Він сприяє ощадливому використанню ресурсів, виявленню і впровадженню передового досвіду організації праці, впровадженню новітньої техніки і технології виробництва, попередженню зайвих витрат, різних помилок у роботі тощо. Результатом цього є зміцнення економіки підприємства, підвищення ефективності виробництва [1, с 18].

Роль аналізу як способу управління виробництвом з кожним роком зростає. Це обумовлено різними обставинами такими як:

- необхідністю неухильного підвищення ефективності виробництва у зв'язку з обмеженими ресурсами, із зростанням дефіциту і вартості сировини, підвищенням науково та капіталомісткості виробництва;
- поступовим переходом до ринкових відносин;
- створення нових форм господарювання в зв'язку з колишнім роздержавленням економіки, приватизацією підприємств, та іншими заходами економічної реформи;
- несприятливий економічний стан країни, та часті економічні кризи;

У цих умовах керівник підприємства не може розраховувати тільки на свою інтуїцію. Управлінські рішення, дії сьогодні повинні базуватися на точних розрахунках, глибокому і всебічному економічному аналізі, тобто вони мають бути науково обґрунтованими.

Жодний організаційний, технічний і технологічний захід не повинен здійснюватися дотих пір поки не буде аналізована його економічна доцільність.

Недооцінка ролі економічного аналізу, помилки в планах і управлінських діях у сучасних умовах завдають великих витрат, і навпаки, ті підприємства, на котрих серйозно ставляться до економічного аналізу, мають високу економічну ефективність, стабільний та стрімкий розвиток.

Література:

1. Прокопенко І.Ф. Курс економічного аналізу: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. І.Ф. Прокопенка. – Харків: Легас, 2004, - 384.
2. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз. Навчальний посібник. – 2-ге видання, перероблене і доповнене. – Львів: “Новий світ-2000”, 2003.

УДК 378

*Гладинець Н.Ю., к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів,
Петрина В.В., студентка,
Мукачівський державний університет*

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Становлення нової господарської системи вносить докорінні зміни в наше уявлення про пряму залежність між «обсягом виробництва» і реальним потенціалом економіки, перш за все, за рахунок підвищення ролі освіти. Знання мають можливість примножувати результати господарської діяльності значно ефективніше, ніж будь-який інший виробничий фактор. На зміну традиційній діючій концепції конкурентоспроможності держави, орієнтованій на обсяги, питому вагу та темпи зростання ВВП, приходять поняття перспективної конкурентоспроможності, яка визначається рівнем розвитку освіти в країні.

Питання стану та перспектив розвитку вищої освіти є особливо актуальними в умовах інтеграції України в європейську спільноту, оскільки без якісної вищої освіти неможливо забезпечити соціально-економічний розвиток країни. Особливої уваги заслуговує дослідження особливостей розвитку вищої освіти як в Україні в цілому, так і в Закарпатській області зокрема. Тому спробуємо узагальнити та охарактеризувати основні тенденції розвитку вищої освіти, що сформувалися в Закарпатській області.

Відомо, що сучасний стан вищих навчальних закладів має в своїй основі декілька факторів, серед яких основну роль відіграють проблеми формування контингенту студентів. Тому спочатку проаналізуємо динаміку кількості та випуску школярів Закарпатської області, так як саме вони формують базу потенційних абітурієнтів. За даним Головного управління статистики у Закарпатській області, з 2004/2005 навчального року спостерігається стійка тенденція до зменшення кількості випускників загальноосвітніх закладів (рис.1) [1].

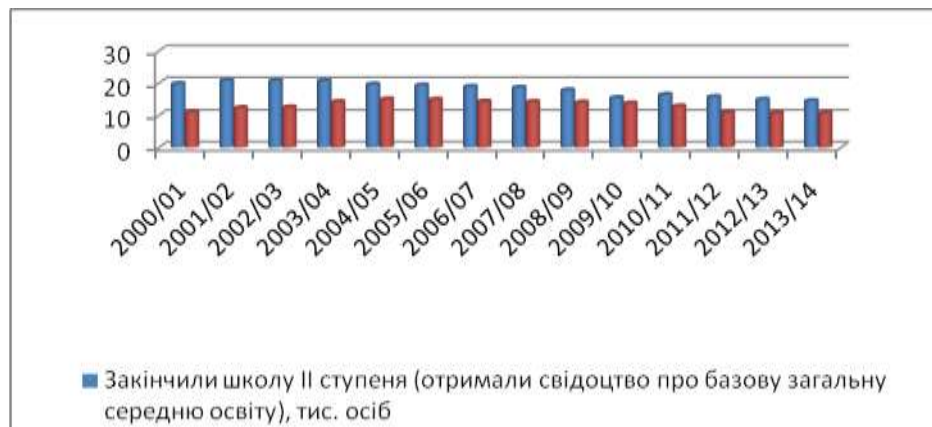

Рис. 1. Динаміка випуску учнів у загальноосвітніх закладах Закарпатської області, тис. осіб

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Закарпатській області

Демографічна криза в Україні в останньому десятиріччі минулого століття, а саме різке падіння кількості народжених дітей, дає зараз свої наслідки у вигляді скорочення кількості випускників середніх шкіл – а отже, потенційних абітурієнтів вищих навчальних закладів. Проведений аналіз динаміки випуску учнів ЗОШ II-III ступенів дає підставу стверджувати, що не всі учні продовжують навчання у ЗОШ III ступеня і здобувають повну загальну середню освіту [1]. А це, в свою чергу, також обмежує можливості вищих навчальних закладів залучити необхідну кількість абітурієнтів. Найявна тенденція є свідченням зменшення попиту на вищу освіту серед молоді Закарпатської області.

У даному контексті доречно також прослідкувати особливості формування контингенту студентів навчальних закладів Закарпатської області I-II рівня акредитації.

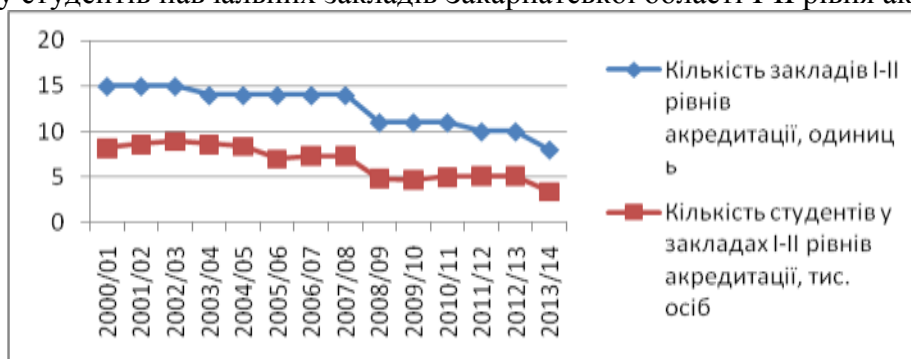

Рис. 2. Динаміка кількості закладів I-II рівнів акредитації Закарпатської області та кількості студентів в цих закладах

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Закарпатській області

Представлені на рис.2 дані свідчать про стійку тенденцію до зменшення кількості закладів I-II рівня акредитації, а також кількості студентів, що навчаються у цих закладах. Навіть враховуючи той факт, що неповна середня освіта дає змогу школярам вступати до професійно-технічних закладів, зберігається тенденція недобору і до таких закладів.

Проаналізувавши тенденції формування контингенту студентів вищих навчальних закладів Закарпатської області III-IV рівня акредитації (рис.3), потрібно відмітити, що з 2009/2010 рр. спостерігається зменшення кількості студентів даних закладів [2]. Аналіз динаміки народжуваності в Закарпатській області дає підстави констатувати той факт, що, як мінімум, до 2017 року тенденція не покращиться, тобто наслідки демографічної кризи будуть негативно впливати на динаміку кількості студентів ще не менше 5-6-ти років [3].

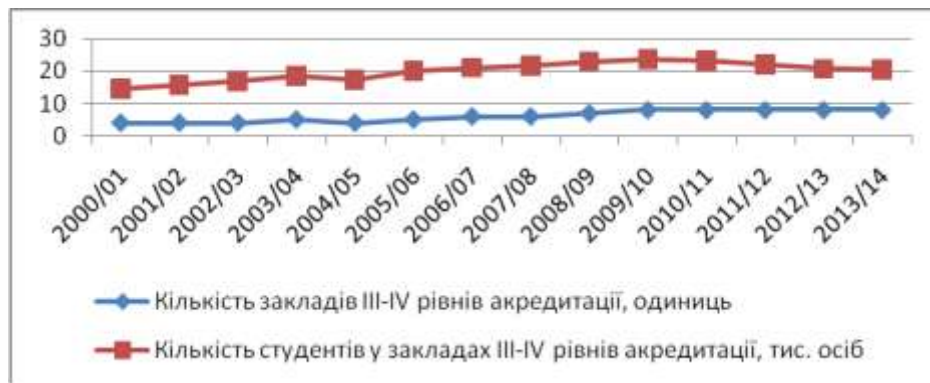

Рис. 3. Динаміка кількості закладів III-IV рівнів акредитації Закарпатської області та кількості студентів в цих закладах

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Закарпатській області

Щодо кількості студентів, зарахованих на навчання до вищих навчальних закладів, спостерігається тенденція до зменшення кількості студентів у навчальних закладах I-IV рівнів акредитації з одночасним скороченням кількості студентів у закладах III-IV рівня акредитації (рис.4).

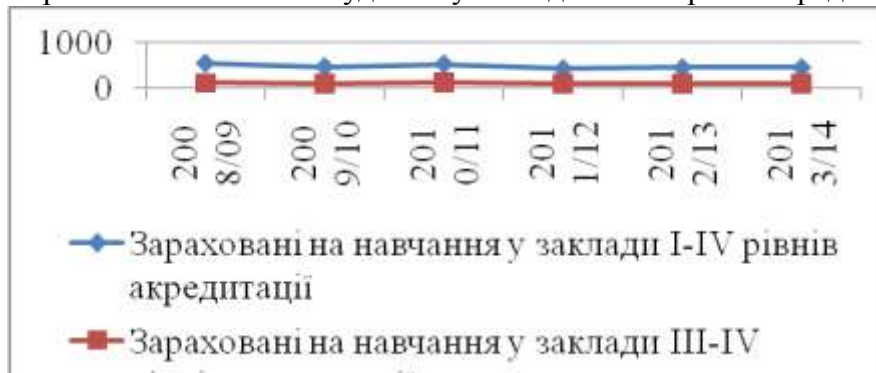

Рис.4. Динаміка кількості студентів, зарахованих на навчання у вищі навчальні заклади Закарпатської області, тис. осіб

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Закарпатській області

Щодо динаміки чисельності осіб, зарахованих на навчання до вищих навчальних закладів, то помітно стійку незадовільну тенденцію, зокрема спостерігається поступове зменшення набору студентів до вищої школи, що має негативний відбиток на кількості випущених фахівців. Зокрема, за підсумками 2013/2014 н.р. спостерігається скорочення кількості випущених фахівців ВНЗ майже вдвічі порівняно з попереднім навчальним роком (рис.5). А це, в свою чергу, негативно відображається на загальному розвитку як Закарпатської області, так і держави в цілому.

Рис. 5. Динаміка кількості прийнятих студентів та випущених фахівців закладів III-IV рівнів акредитації Закарпатської області

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Закарпатській області

За результатами проведеного дослідження можемо дійти висновку, що встановлені тенденції діяльності вищих навчальних закладів мають в своїй основі декілька факторів, серед яких найвагомішу роль відіграють проблеми формування контингенту студентів. Тому держава повинна використати такий дієвий механізм впливу на забезпечення освітньої перебудови у структурі економіки, як законодавче стимулювання освітньої діяльності на всіх її етапах та створення такого нормативно-правового середовища, яке б найбільш повно сприяло розвитку вітчизняної вищої освіти. У даному аспекті важливо спрямувати зусилля державних, регіональних органів влади, вищих навчальних закладів та усієї спільноти на пошук оптимальних форм і методів стимулювання зацікавленості молоді у здобутті високопрофесійної вищої освіти, як безальтернативного шляху забезпечення їх майбутніх досягнень та добробуту.

Література:

1. Загальноосвітні навчальні заклади / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. - Режим доступу до джерела: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/osvita/zagalnoosvitni.pdf>
2. Вищі навчальні заклади / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. - Режим доступу до джерела: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/osvita/vuz.pdf>
3. Демографічна ситуація / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. - Режим доступу до джерела: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/dem/2014/nasel_1995-2013.pdf

УДК: 331.211.52:331.215.45

*Гончаренко Ю.С., студентка,
Науковий керівник: старший викладач Ткаченко І.В.,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СТАНУ «ТІНЬОВИХ» ЗАРПЛАТ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УНИКНЕННЯ

На сьогодні однією з найактуальніших проблем є виплата заробітної плати у «конвертах» та використання праці громадян без належного оформлення трудових відносин. Це явище, що впливає на всі аспекти економічної діяльності. Заробітна плата у «конвертах» стала предметом посиленого дослідження практиків і науковців: економістів, юристів, політиків і соціологів, обговорення на наукових конференціях і круглих столах. Актуальність до вивчення полягає в тому, що держава не може ефективно виконувати свої функції, а бізнес нормально працювати, адже рівень тіньової економіки досягнув загрозливого характеру для розвитку суспільства. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі обсяг тіньової економіки в Україні становить 44%, а за різними міжнародними оцінками навіть досягає більшого рівня [1].

Дослідженню проблеми «тіньової» заробітної плати присвячували увагу як зарубіжні, так і вітчизняні вчені – представники різних галузевих наук. Насамперед слід відзначити роботи Д. Блейдса [5], Б. Даллаго [6], Д. Кауфмана [7], Г. Могенсена, С. Сторма, Ф. Шнайдера та ін. Кожен із них обґрунтовував певні заходи протидії цьому явищу.

Здійснити аналітичний огляд стану тіньової оплати праці та його вплив на розвиток суспільства з урахуванням зарубіжного досвіду.

Бажаючи уникнути зайвих, на думку роботодавців, витрат, видають працівникам зарплату «у конвертах», коли працівник отримує більш високу заробітну плату з яких не сплачуються податки і не здійснюються відрахування до Пенсійного фонду. Виплата

заробітної плати "у конвертах" передбачає користування послугами конвертаційних центрів (КЦ). Її суть полягає в тому, що за допомогою банків переводять у готівку безготівкові кошти, надають послуги з мінімізації обов'язкових відрахувань до державного бюджету, сприяють незаконному формуванню податкового кредиту і виведенню валютних коштів за кордон з подальшим їх ввезенням на територію України за заниженою ціною. Вдаються до послуг конвертаційних центрів як фізичні, так і юридичні особи. Так, напередодні виплати зарплати, щомісяця, такі посадові особи відраховують з оборотних коштів суму, яку потрібно перевести у готівку, - це неофіційна зарплата. Оформляються фіктивні акти нібито виконаних робіт, гроші перераховуються через банк, а "підприємці" знімають їх з рахунків. Щомісячні тіньові зарплати працівникам становлять понад 20 млрд грн, що забезпечує функціонування «чорного» ринку готівки. Сьогодні 70%-80% бізнесу або доплачує, або повністю платить працівникам зарплату «в конвертах». Виникає така проблема через те, що значній частині українських підприємців (згідно зі статистичними даними - близько 40%) не під силу такі виплати. В результаті, погодившись на одержання зарплати «в конвертах», наймані працівники не завжди розуміють, що погоджуючись на такі умови праці позбавляють самі себе безпечних та здорових умов праці, гарантій захисту з боку держави сьогодні й можливості отримання гідної пенсії в майбутньому.

За інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України свідчать, що як мінімум чверть української економіки знаходиться у тіні. На сьогоднішній день можна виявити позитивні дії уряду щодо подолання тіньової економіки в Україні. Прискорилося робота органів податкової служби з протидії тіньовим схемам, зокрема щодо виведення коштів за кордон, у тому числі з використанням конвертаційних центрів та цінних паперів [2]. У 2010 році був впроваджений новий Податковий кодекс, де передбачено зниження ПДВ до 17% у 2014 році, податку на прибуток підприємств до 17% та податку на дивіденди до 5%, зменшення кількості місцевих податків і зборів, а також спрощення бухгалтерії за рахунок сплати всіх внесків в один фонд - Пенсійний, замість окремих нарахувань на кожен з фондів соціального страхування, проте поки що більшість працевдатних українців продовжують підтримувати заробітну плату «у конвертах».

Варто відмітити, що у світі немає країн, де цілком відсутня тіньова економіка. За оцінками міжнародної консалтингової групи А.Т. Кеарнеу, обсяг світової тіньової економіки сьогодні обчислюється вже трильйонами доларів. Якщо у Швейцарії, США і Великобританії він варіює в діапазоні 8-10% від ВВП, то у багатьох країнах з ринком, що розвивається, становить до 40% ВВП і більше [3]. Згідно з розрахунками професора Лінцського університету Фрідріха Шнайдера, якими користуються у своїй роботі «Світовий банк» та «Міжнародний валютний фонд», частка тіньової економіки в Україні є найвищою у Європі, склавши у 2011 році 44,1% від офіційного ВВП. Якщо в Україні рівень тіньової економіки стабільно високий, то у багатьох країнах Західної Європи він постійно скорочується. Так, протягом 2003-2012 рр., Болгарія знизилася цей показник з 35,9% до 32, Чехія – з 19,5 до 16,4%, Латвія – з 30,4 до 26,1%, Польща – з 27,7 до 24,4% [4].

Таким чином підводячи підсумки, слід зазначити, що, високий рівень тіньової економіки має загрозливий характер для розвитку суспільства, де держава не може ефективно виконувати свої функції, а бізнес нормально працювати. На жаль, Україна має найвищий показник заробітної плати «у конвертах». Така проблема виникає внаслідок не змоги значної частини українських підприємців (близько 40%) виплачувати податки державі. Тому, вважаємо, що реалізація вирішення питання щодо зменшення обсягів «тіньових» зарплат залежить від держави у частині адаптацій нормативної бази до ситуації, що склалася. Зменшення податкового навантаження на роботодавця – один з перших кроків легалізації заробітної плати.

Література:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Звіт про виконання плану основних питань економічної та контрольної роботи ДПА України на 2008 р., затверджений Наказом ДПА України від 19.02.2008 р. № 95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua>
3. Горячих Кирилл. Теневая экономика – 40% российского ВВП. Как этим воспользоваться инвестору? – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fordes.ru/person/84333-goryachih-kirill>
4. Теневая экономика и мы // Послезавтра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poslesavtra.com.ua/tenevaya-ekonomika-i-...>
5. Blades, Derek (1982): The hidden economy and the national accounts // OECD (Occasional Studies), Paris, pp. 28-44.
6. Dallago, Bruno (1990): The irregular economy: The "underground economy" and the "black labour market", Dartmouth (U.K.), Publishing Company.
7. Johnson, Simon; Kaufmann, Daniel; Zoido-Lobaton, Pablo (1998a): Regulatory discretion and the unofficial economy // The American Economic Review, 88/ 2, pp. 387-392.

УДК 336.648

Єгорова О.В., к.е.н., доцент,
Дорошенко А.П., к.е.н., доцент,
Полтавської державної аграрної академії

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ОЧИМА ПОТЕНЦІЙНИХ ІНВЕТОРІВ ТА ЕКСПЕРТІВ

Підприємства вітчизняного аграрного сектору задля стійкого економічного зростання потребують технологічної перебудови та суттєвого технічного переозброєння. Разом із тим, обсяги власних інвестиційних ресурсів галузі обмежені, а доступ до кредитних джерел фінансування ускладнений, що зумовлює необхідність обґрунтування методики оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств та розробки на цій основі шляхів зростання потоків інвестицій в сільське господарство.

З позицій інвестора інвестиційна привабливість є узагальненою характеристикою переваг і недоліків об'єкта інвестування. Потенційних інвесторів цікавить можливість задоволення своїх фінансових, виробничих, організаційних та інших інтересів щодо конкретного підприємства. Показник інвестиційної привабливості є орієнтиром, який показує наскільки доцільно вкладати кошти в даний проект (підприємство).

Сучасні тенденції свідчать, що сільське господарство не є пріоритетною галуззю для інвесторів, які надають перевагу іншим сферам суспільного виробництва. Проте, аграрні підприємства мають гарні перспективи в середньо- і довгостроковому періоді, оскільки високі темпи приросту світового населення будуть викликати зростання попиту і цін на продукти харчування.

Аналіз наукової та навчальної літератури з питань визначення інвестиційної привабливості окремих об'єктів засвідчив, що більшість існуючих методик базуються на оцінці показників фінансово-господарської діяльності (зокрема майнового стану, ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності підприємства). Проте, необхідним є уточнення кількості та видів показників, які дають всебічну оцінку об'єкта інвестування з урахуванням специфіки галузі.

На нашу думку, оцінка інвестиційної привабливості аграрних підприємств потребує особливого підходу, зокрема слід врахувати наступні чинники:

1. Показник інвестиційної привабливості аграрного підприємства повинен включати оцінку не лише фінансово-економічних показників, але й земельних ресурсів, трудового потенціалу, загального рівня привабливості регіону та галузі тощо.

2. Головний об'єкт інвестування та засіб аграрного виробництва – земля при правильному використанні із часом не лише не втрачає своїх якісних характеристик, але й може їх покращити та зростає у ціні.

3. Сільськогосподарське виробництво суттєво залежить від зовнішніх неконтрольованих чинників (природних, біологічних та кліматичних процесів, макроекономічної ситуації в країні тощо), які проявляються для інвестора у вигляді ризиків.

4. Фактором інвестиційної привабливості є можливість виробництва екологічно чистої (органічної) продукції, іншими словами, потенціал екологічного виробництва.

З метою пошуку найбільш важливих критеріїв, що мають вирішальний вплив на формування рішення щодо вкладання коштів в аграрні підприємства, нами було проведено опитування потенційних інвесторів. В анкетуванні взяли участь 187 осіб - підприємців, які представляють усі сфери суспільного виробництва Полтавського регіону, та представників місцевого самоврядування.

За наявності вільних коштів готові їх інвестувати у сільське господарство 57,8 % опитаних (108 осіб), не мають такого бажання – 23,0 % (43 респондента) і вагаються 19,2 % (36 опитаних).

До основних чинників, спроможних підвищити інвестиційну привабливість підприємств галузі, на думку респондентів, відносяться:

- зменшення податкового навантаження, удосконалення нормативно-правової бази роботи контролюючих та перевіряючих органів (на думку 65,2 % опитаних);
- набуття права власності на землю (вважають 44,4 % респондентів);
- надання можливості приймати участь в управлінні підприємством (34,2 %)
- запровадження дієвої системи страхування інвестицій (згідно висловлювань 23,5 % опитаних);
- створення бази об'єктивних всебічних даних про можливі об'єкти інвестування (15,0 % респондентів).

Щодо груп показників, які формують узагальнюючу оцінку інвестиційної привабливості були отримані наступні результати.

Інвестори вважають найбільш визначальними наступні фактичні (на момент аналізу) характеристики об'єкта інвестування:

- 1) прибутковість – визначально для 51,3 % опитаних;
- 2) фінансова стійкість – 39,6 %;
- 3) ліквідність – 29,9 %;
- 4) кількість та якість землі – 28,3 %;
- 5) наявність і стан матеріально-технічної бази (сільськогосподарської техніки, будівель тощо) – 20,3 %;
- 6) майновий стан – 20,3 %.

Вважаємо, що при формуванні висновків за результатами опитування слід враховувати різний рівень економічних знань респондентів (ймовірно, що не всі чітко розуміють сутність понять «фінансова стійкість, ліквідність, майновий стан»). Саме тому, корисним є порівняння думки нефахівців з питань інвестування з думкою експертів.

Нами було проведено анкетування науковців та практиків відносно фінансових показників, які доцільно включити до інтегрованого показника оцінки інвестиційної привабливості. Зауважимо, що під час опитування не зазначалась галузева приналежність об'єкта інвестування, тобто експерти обирали показники, що важливі для підприємств не лише аграрної, але й будь-якої іншої сфери діяльності.

У результаті з тридцяти показників, відібраних як найпоширеніші в існуючих методиках оцінки привабливості та запропонованих експертам, були визначені та ранжирувані десять, найбільш важливих для прийняття рішення щодо вкладання коштів:

1. Рівень рентабельності (збитковості) виробництва відношення прибутку (збитку) від реалізації продукції до собівартості реалізованої продукції, виражене у відсотках.

2. Рентабельність (збитковість) продажу відношення прибутку (збитку) від реалізації продукції до виручки, виражене у відсотках.

3. Чиста рентабельність капіталу – співвідношення чистого прибутку з середньорічною вартістю капіталу, виражене у відсотках

4. Період окупності капіталу (власного) капіталу, років – розраховується як частка від ділення середньорічної вартості капіталу (власного капіталу) до чистого прибутку.

5. Коефіцієнт автономії - частка власного капіталу у загальній сумі капіталу підприємства (сумі коштів, інвестованих у його діяльність).

6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу - частка власних оборотних коштів у власному капіталі підприємства.

7. Загальна рентабельність власного капіталу – співвідношення прибутку (збитку) до оподаткування з середньорічною вартістю власного капіталу, виражене у відсотках.

8. Коефіцієнт придатності основних засобів – співвідношення залишкової та первісної вартості основних засобів.

9. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами – співвідношення власних оборотних коштів і запасів.

10. Тривалість фінансового циклу (днів) – це різниця між сумою періоду обороту запасів і періоду обороту коштів в розрахунках та між періодом обороту кредиторської заборгованості.

Отже, думки експертів та потенційних інвесторів збіглися у тому, що вирішальним критерієм для оцінки привабливості підприємства для інвестицій є його поточна прибутковість. Безперечно, для прийняття найбільш вигідного рішення щодо потенційного інвестування, в першу чергу, слід звертати увагу на підприємства, які вже праують прибутково. Проте, інвестицій найбільше потребують збиткові підприємства, які за умови наявності обґрунтованих бізнес-планів та ефективного менеджменту під контролем інвестора, також можуть стати рентабельними.

Також, звертає на себе увагу той факт, що і експертів і потенційних інвесторів більше цікавлять результативні показники роботи (прибутковість (рентабельність), фінансова стійкість, ліквідність) і менше – показники ресурсного потенціалу, які формують результати діяльності.

Виділені показники доцільно включити до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств, яка дозволить більш достовірно, ніж існуючі аналоги оцінити їхній інвестиційний потенціал, оскільки враховує специфіку галузі.

Література:

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству від 23 лют. 1997 г. № 22 // Держ. інформаційний бюлетень про приватизацію. – К., 1998. – №7.

2. Інвестування: навч. посіб. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда / за заг. ред. В. М. Гриньової. – 2-ге вид., доопр. – К. : Знання, 2008. – 352 с.

3. Вініченко І. І. Концептуальні методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості аграрних підприємств // Агросвіт. – 2009. – № 1. – С. 2–4.

4. Кісіль М. І. Інвестиційна привабливість сільського господарства регіону // Економіка АПК. – 2014. – № 8. – С. 44.

ПОТОЧНА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан фізичної або юридичної особи не завжди можна оцінювати за активами, які перебувають у його розпорядженні. Наявність офісу, автомобіля та іншої атрибутики процвітаючого підприємства нічого не означає. Якщо джерелом придбання таких активів є непогашені зобов'язання перед іншими особами (кредиторами), все це видиме багатство і належить кредиторам. У зв'язку із цим інформація про зобов'язання підприємства є однією з найважливіших в оцінці його фінансового стану.

Головною проблемою сьогодення в розвитку підприємств України є байдужість керівників до стану поточної заборгованості - що в майбутньому призводить до великих витрат, а інколи й до банкрутства.

Для того щоб побачити і краще зрозуміти роль поточної заборгованості, до прикладу візьмемо підприємство, вивчимо його звітність та проведемо аналіз.

Для проведення вертикального аналізу, використано дані річної фінансової звітності, а саме дані типової форми №1 Баланс за 3 роки. Перелік поточних зобов'язань підприємства наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Поточні зобов'язання підприємства

№ з/п	Показники	2011 рік, тис. грн	2012 рік, тис. грн	2013 рік, тис. грн
1	Короткострокові кредити банків	-	-	56,6
2	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-
3	Векселі видані	-	-	-
4	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	287	283,5	235,1
5	Поточні зобов'язання за розрахунками:			
	з одержаних авансів	-	-	-
	з бюджетом	19	21,9	58,5
	з позабюджетних платежів	-	-	-
	зі страхування	8	7,0	7,2
	з оплати праці	16	20,6	14,6
	з учасниками	-	-	-
	із внутрішніх розрахунків	-	-	-
6	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	-	-	-
7	Інші поточні зобов'язання	370	320,5	316,5
8	Усього :	700	653,5	688,5

Отже, для проведення вертикального аналізу, необхідно було визначити структуру поточної заборгованості шляхом обчислення питомої ваги окремих частин в загальному цілому. Для цього використали формулу 1, [1. с. 212] для визначення питомої ваги, а саме:

$$\text{Питома вага зобов'язань} = \left(\frac{\text{ПЗ}}{\sum \text{ПЗ}} \right) \cdot 100\%$$

де, ПЗ - поточна заборгованість;

\sum ПЗ - загальна сума поточної заборгованості (IV розділ пасиву балансу, рядок 620)
Дані виведені за формулою зображені в таблиці 2.

Таблиця 2

Структура поточних зобов'язань підприємства

№ з/п	Показники	2011 рік, тис. грн	2012 рік, тис. грн	2013 рік, тис. грн
1	Короткострокові кредити банків	-	-	8,12
2	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-
3	Векселі видані	-	-	-
4	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	41	43,38	34,14
5	Поточні зобов'язання за розрахунками:			
	з одержаних авансів	-	-	-
	з бюджетом	2,71	3,35	8,49
	з позабюджетних платежів	-	-	-
	зі страхування	1,14	1,07	1,04
	з оплати праці	2,28	3,15	2,12
	з учасниками	-	-	-
	із внутрішніх розрахунків	-	-	-
6	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	-	-	-
7	Інші поточні зобов'язання	52,85	49,04	45,96
8	Усього :	100	100	100

Отже, провівши вертикальний аналіз поточної заборгованості підприємства можемо сказати, що ситуація на даному підприємстві не є позитивною, так як спостерігається збільшення частки поточних зобов'язань.

Аналізуючи поточну заборгованість підприємства за даними фінансової звітності, а саме за даними Балансу, можемо побачити, що загальна сума поточних зобов'язань (рядок 620, Баланс) постійно змінюється в різні напрямки і в залежності від цього – змінюється частка поточної заборгованості в пасиві Балансу.

Пропонуємо розглянути питому вагу поточних зобов'язань підприємства в пасиві Балансу та її зміну за певний проміжок часу, що зображено на рисунку 1.

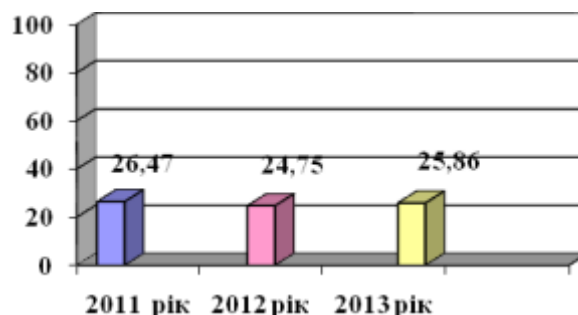

Рис. 1. Питома вага поточних зобов'язань в пасиві Балансу

Щоб проаналізувати чи впливає зміна поточної заборгованості підприємства на його діяльність необхідно проаналізувати динаміку доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Джерелом інформації служить Звіт про фінансові результати, рядок 010. Динаміка доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зображена в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства

Показник	2011 рік, тис. грн	2012 рік, тис. грн	2013 рік, тис. грн	Відхилення показників	
				порівняння 2012-2011 рік	порівняння 2013-2012 рік
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6662	5605,9	4994,7	- 1056,1	- 611,2

Вище наведена таблиця показує, що доходи від реалізації зменшуються з кожним роком. В 2012 році дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг) є менший в порівнянні з попереднім роком, а саме 5605,9 тис. грн. коли в 2011 році – 6662 тис. грн., та 4994,7 тис. грн. в 2013 році.

Порівнюючи зміну питомої ваги поточних зобов'язань та зміну доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) бачимо, що обидва показники змінюються в різні напрямки, а це говорить про те, що ситуація на підприємстві є не дуже задовільною так, як суми зобов'язань перевищують суми доходів і в результаті чого підприємство не має достатньо коштів для погашення своєї заборгованості.

З цього випливає, що в даній ситуації яка склалась на підприємстві зобов'язання мають суттєвий вплив на діяльність фірми.

Хочеться донести прохання до діючих керівників або тих хто планує створити власний бізнес. Будь ласка не будьте байдужі щодо поточних зобов'язань, звертайте особливу увагу, здійснюйте контроль та систематичний аналіз. Тому саме це зможе дасть змогу вам, уникнути небажаних наслідків великих масштабів !!!

Література:

1. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз.- Львів: “Новий Світ - 2000”, 2003.- 212 с.
2. Гиляровская Л.Т. Экономический анализ: Учебное пособие для вузов. 2-е изд.-М., 2002
3. Яцків Т.І Теорія економічного аналізу.- Львів: Світ, 1993.

УДК 657

*Ісаєнко Д. І., магістр,
Науковий керівник: д. е.н., доцент Остап'юк Н.А.,
Черкаський інститут банківської справи*

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Однією з нагальних проблем в період ускладнення економічного стану країни є оплата праці. Це категорія, що безпосередньо пов'язана із загальним фінансовим станом підприємства, оскільки визначає спроможність сплачувати заробітну плату, яка часто стає обов'язковою складовою собівартості.

Заробітна плата як економічна категорія відображає відносини між найманими працівниками і роботодавцями щодо новоствореного продукту. В той час як для працівників це є джерелом доходу, для керівників заробітна плата – витрати, що впливають на їх подальшу діяльність. На даний час роль державного втручання в систему

регулювання оплати праці має звужений характер. Заробітна плата як засіб існування і основний елемент задоволення різноманітних потреб населення є важливим соціально-економічним індикатором рівня життя населення. Причому вирішення даного питання має лежати на перетині бухгалтерського обліку, економічної теорії, податкової системи. Лише комплексний підхід може сприяти оптимальному розвитку заробітної плати як економічної та одночасно соціальної категорії.

Погіршення економічної ситуації як в економіці країни, так і на підприємствах різних форм господарювання породжує негативне соціально-економічне явище на підприємстві – заборгованість із виплати заробітної плати у підприємствах будь-якого виду діяльності. Низький рівень заробітної плати, невідповідність заробітної плати складності праці в галузях, посадам, професіям, наявність значної заборгованості із заробітної плати, виплата заробітної плати у «конвертах», невідповідність прожиткового мінімуму мінімальній заробітній платі – основні проблеми сьогодення. Статистика заборгованості із заробітної плати в Україні на сьогоднішній день теж невтішна. Порівняно з минулим роком вона зросла на 39 % (на грудень 2013 – 1019,34 млн. грн, а у вересні 2014 р. – 1424,40 млн. грн.). Проаналізувавши середню заробітну плату за 3 роки, теж можна сказати, що ситуація не найкраща: заробітна плата знизилась на 6% порівняно з минулим періодом (грудень 2012 р. – 3377 млн. грн., грудень 2013 р. – 3619 млн. грн., вересень 2014 р. – 3370 млн. грн.). За даними Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва 5 мільйонів найманих працівників в Україні працює неофіційно – без оформлення належним чином своїх трудових відносин з роботодавцем, а свій заробіток отримує „в конверті”. Тому проблеми заробітної плати потребують нагального вирішення.

У сучасній економічній теорії праця вважається фактором виробництва, а заробітна плата – ціною використання праці робітника. За концепцією В. Петті, Д. Рікардо, зарплата є грошовим виразом «мінімуму засобів існування». За А. Смітом, заробітна плата включає в себе вартість життєвих засобів людини, щоб вона могла «працювати» [2]. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконаної роботи, професійно-ділових якостей працівника, відповідальності та наполегливості працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Але наразі заробітна плата працівників не відповідає переліченим критеріям надто часто.

З точки зору працівника, заробітна плата розглядається як основна частина його трудового доходу. Відповідно роботодавець повинен розуміти, що заробітна плата є головним чинником забезпечення матеріальної зацікавленості працівників і досягненні високих результатів своєї праці.

Сьогодні розвивається і продовжує діяльність нелегальний ринок конвертаційних послуг, що обумовлене нераціональним рівнем податкового навантаження. Часто при цьому відбувається використання конвертаційних центрів, які сприяють незаконному формуванню податкового кредиту і виведенню валютних коштів за кордон з подальшим їх ввезенням на територію України за нижчою ціною. До складу звичайного конвертаційного центру входить від 10 до 30 підприємств різних форм власності.

Звичайно ж, потрібно також розуміти те, що заробітна плата в «конвертах» – це недовготривала перевага, яка не дозволить отримати державні соціальні гарантії (допомогу по безробіттю, по вагітності, щорічну відпустку). Але найвагомішим і серйозним фактором залишається повна безправність найманого працівника. Тому що будь-якої миті він може отримати не просто занижену суму заробітної плати, але й буде звільнений без будь-яких пояснень, адже за документами роботодавця такого працівника навіть не існує. Також від заробітної плати залежить і майбутня пенсія працівника, а якщо працівник отримував заробітну плату в «конвертах», то про достойну пенсію навіть не йде мова.

Звичайно, високооплачувана праця є ефективним мотиваційним механізмом працівників, що позитивно впливає на кінцеві результати роботи підприємства. Дешева

робоча сила показує не тільки більш низький рівень продуктивності праці, а й низьку якість продукції, що негативно впливає на споживчий ринок країни.

Керівники згодні платити робітникам достойну заробітну плату лише за умови виконання ними якісно і професійно посадових обов'язків. Працівник повинен працювати чесно і сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження керівника, якісно виконувати свою роботу. Але в свою чергу керівник повинен також не забувати про свої обов'язки: визначати, формулювати, планувати, здійснювати і координувати всі види діяльності підприємства, направляти діяльність персоналу на досягнення високих економічних та фінансових результатів, вживати заходів щодо забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами, здійснювати заходи з соціального розвитку колективу підприємства. Підтримувати здоровий клімат у колективі й ставитися до своїх підлеглих з розумінням. Однак заробітна плата вимагає серйозних розрахунків з метою врівноваження трьох основних чинників: інтересів працівника у задоволенні його потреб як індивіда від надаваної якісної праці, фінансових можливостей суб'єкта господарювання придбати послуги робочої сили, а також держави – для виконання функцій із гарантування права на працю і її оплату, та забезпечення відповідних гарантій.

Уся сукупність відносин, пов'язана з оплатою праці відповідно до запитів та вимог працівників і роботодавців, повинна фіксуватися у розпорядчих первинних документах, знаходити відображення у системі облікових реєстрів. Це обумовлено ресурсами системи бухгалтерського обліку узагальнювати зобов'язання підприємства, фіксувати та накопичувати витрати. Прозорість записів у бухгалтерському обліку дозволить забезпечити повноту вимірювання затрат праці, відобразити ступінь її якості, сприяти прозорості розрахунків з працівниками та бюджетом за спорідненими платежами.

Розвиток системи бухгалтерського обліку покликаний забезпечити формування достовірної інформації про рівень оплати праці з метою своєчасного та ефективного задоволення визначених чинників.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Заробітна_плата

УДК 658

*Кадза Е., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та фінансів Максименко Д.В.
Мукачівський державний університет*

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ: ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ

Підвищення ролі економічної науки в суспільстві, її соціального престижу ставить нові вимоги до знань про науку. Логіка трансформаційного процесу вказує, що наука має сприяти інноваціям – формуванню і розвитку наукових основ забезпечення відтворювального процесу. Дослідження сучасного стану науки „економічний аналіз” неможливе без осмислення її історичного розвитку.

Зміст економічного аналізу зумовлений характером суспільного ладу, формами власності й відображає основні риси економіки на конкретному етапі її розвитку. Тому першочерговим є не копіювання надбань вчених-аналітиків попередніх періодів, а створення нової аналітичної системи, адекватної запитам сучасного управління, на основі синтезу прогресивних здобутків минулих етапів із новими елементами логічної структури науки економічний аналіз; критичне переосмислення можливостей повнішої адаптації положень аналітичної науки у майбутньому.

Предметом економічного аналізу є діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат.

Тобто йдеться про успішне господарювання, до якого повинні прагнути всі підприємства. Успіх значною мірою залежить від умілого керівництва виробничим колективом, правильної організації виробництва та праці, а також від раціонального використання всіх видів ресурсів і глибокого знання справи кожним конкретним виконавцем.

У цьому визначенні чітко окреслено насамперед суттєву ознаку - багатосторонню діяльність підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань, спрямовану на пошуки відхилень показників від плану, норм і договірних зобов'язань, а також зіставлення результатів роботи підприємства з витратами. Кінцевою позицією досягнення успішної роботи є виявлення резервів підвищення ефективності виробництва.

Це визначення відповідає всім основним вимогам, які до нього пред'являються. Наприклад, воно - повне, тому що звертається увага не лише на діяльність підприємства, а й на роботу його підрозділів, а також чітко підкреслюється цілеспрямований характер діяльності. Воно не містить нічого зайвого: терміна "господарська діяльність" немає, не перелічуються джерела інформації та окремі завдання аналізу.

Економічний аналіз - це комплексне глибоке вивчення роботи підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки її результатів і виявлення можливостей дальшого підвищення ефективності господарювання.

Вивчаючи діяльність виробничої бригади або окремих виконавців, необхідно водночас брати до уваги показники цеху і місце в ньому даної бригади; те саме стосується цеху і підприємства; підприємства та акціонерного товариства тощо.

Розвиток економічного аналізу пов'язаний із зростанням ступеня задоволення суспільних, колективних та індивідуальних потреб в аналітичній інформації через пізнання сторін, властивостей та відносин об'єктів дослідження. Існування багатьох підходів до процесу дослідження обумовлює наявність різних за змістом і завданнями напрямків економічного аналізу, які, у свою чергу, дозволяють забезпечити пізнання об'єктів економічного аналізу. Тому визначення завдань економічного аналізу, їх взаємозв'язку з елементами методології має першочергове значення.

Основними завданнями економічного аналізу є інформаційне забезпечення ефективності прогнозування, планування, регулювання, обліку, контролю, організації та стимулювання в системі управління господарюючим суб'єктом притаманними тільки економічному аналізу методом і прийомами з метою забезпечення вигод його власників як у поточному періоді, так і на перспективу.

Вивчення досліджень українських та зарубіжних вчених приводить до висновку, що потреби господарської практики і процесу пізнання зумовлюють постійне розширення кола завдань економічного аналізу. Потреба в економічному аналізі буде реалізованою, якщо власники та інші зацікавлені сторони отримують своєчасну достовірну відповідь на питання про реальні шляхи збільшення своїх економічних вигод.

З огляду на те, що економічний аналіз є функцією управління, а ефективність формування та реалізації нової управлінської парадигми може бути забезпечена тільки шляхом видозміни управлінських функцій, з'ясовано, що основними причинами модифікації таких функцій є як об'єктивні вимоги (загальні цілі та завдання функціонування й розвитку господарської одиниці в конкретних умовах зовнішнього середовища), так і внутрішні закономірності їх трансформації та вимоги розвитку інших функцій. Отже, економічний аналіз як функція управління не виконує свою роль автономно. Він взаємозв'язаний з іншими функціями, впливає на розвиток і вдосконалення їх, а під впливом вимог інших функцій розвивається і сам. Виходячи з того, що в системі ринкових відносин функції управління наповнюються новим змістом, обґрунтовано взаємозв'язок аналізу з ними.

Дослідження сутності, змісту, призначення, особливостей предмета, місця і ролі економічного аналізу в системі економічних наук дозволяє виокремити та сформулювати такі основні його функції: гносеологічну, методологічну, онтологічну, соціальну, етичну, практичного досвіду, інформаційну, комунікативну, виховну.

З розвитком економіки нашої держави перед економістами постають нові, складніші проблеми економічного аналізу і його теорії. Нові об'єкти й завдання економічного аналізу потребують застосування адекватних їм методологій і засобів дослідження економічних явищ і процесів, тобто дальшого розвитку теорії економічного аналізу й удосконалення методики.

УДК 657

*Каменецька В. В., магістр,
Черкаський інститут банківської справи,
Науковий керівник: д.е.н., доцент Остап`юк Н. А.
Черкаський інститут банківської справи,*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ОПОДАТКУВАННІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: УКРАЇНА ТА СВІТ

Страховання є стратегічним сектором для країн з ринковою економікою. Воно допомагає бюджету зняти часткове навантаження з видаткової частини по відшкодуванню збитків, залученню інвестицій в економіку, вирішенню соціальних проблем суспільства. В свою чергу, страхові компанії у світі розглядаються, як могутні фінансові та інвестиційні інститути. Оптимальне податкове навантаження та створення умов для подальшого розвитку страхового ринку є важливим питанням для процвітання національної економіки окремої країни так і для світової економіки. Необхідно визначити єдину політику в формуванні фінансової та податкової звітності.

Поглиблення ринкових відносин на світовому ринку підвищує роль страхового ринку, який забезпечує уникнення ризиків діяльності. Створення дієвої системи страхового захисту є основою забезпечення стабільності й ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Важливість достовірного обліку доходів і витрат, забезпечення таким чином оптимального оподаткування в даному секторі полягає в тому, що він несе не тільки економічну важливість для економіки, а і соціальну для населення. Дотримання принципів бухгалтерського обліку, серед яких найважливішими є повного висвітлення, нарахування та відповідності доходів та витрат, обачності є основою розрахунку оптимального податкового навантаження. Це, у свою чергу, дозволить самим підприємствам оптимізувати податкове навантаження та надасть додаткове стимулювання фінансового ринку. Страхові компанії існують у вигляді додаткового фінансового забезпечення при страхових випадках (надзвичайних ситуаціях).

Враховуючи специфіку ведення бухгалтерського обліку та законодавчого регулювання організації в Україні, що опосередковується високим ступенем державного втручання, паралельно з функціонуванням професійних організацій в галузі бухгалтерського обліку та використанням міжнародних стандартів обліку і звітності, можна говорити про створення змішаного типу моделі бухгалтерського обліку. Проблема оподаткування страхової діяльності полягає в тому, що цей бізнес є свого роду сукупністю соціальності, пільговості та є перерозподіляючим ресурсом України. Об'єктом оподаткування податку на прибуток виступає прибуток від впровадження діяльності, тобто визначається сумами страхових премій. Як в Україні, так і в країнах ЄС, залежно від їх видів діяльності ставки податку є диференційованими. Також принцип диференціації може мати соціальний характер, тобто податок із сум страхових премій не сплачується. У

Бельгії ставка податку на страхові премії всіх видів страхування (крім морського страхування та обов'язкового страхування авто відповідальності) становить 9,25 %; в Італії – 12,5-22,25 % на всі види страхування, крім перестраховання, 2,5 % – ставка податку на суми страхових премій із страхування життя; в Іспанії – ставка податку рівна 4 %, не підлягають оподаткуванню премії в пенсійного страхування, довгострокового страхування життя, перестраховання, міжнародного морського страхування [1].

Одночасно складністю оподаткування страхової компанії є досить широкий спектр операцій, які забезпечують отримання доходів та формують його витрати. Причому фінансові механізми виникнення доходів страхової компанії ускладнені тим, що лише частина із отримуваних надходжень належить до формування бази оподаткування. Крім того, досить чіткого та розгалуженого аналітичного обліку потребує відображення відсотків за різноманітними дохідними депозитними операціями. Іншою складовою оптимізації податкового навантаження є документально обґрунтований облік витрат. При організації бухгалтерського обліку першочерговим завданням страхової компанії є збір повних документальних підтверджень складного та досить різноманітного переліку витрат. Такі заходи повинні спрямовуватися на досягнення прибутковості, а, головне, фінансової стійкості страхової компанії для виконання поставлених перед нею соціальних завдань. При цьому слід забезпечити уникнення подвійного оподаткування операцій та розвиток класичного страхування.

Точне розподілення витрат на суто виробничі, пов'язані основним видом діяльності, та додаткові дозволить уникнути подвійного оподаткування. Саме існування різного підходу оподаткування реального сектора створює стимул для переведення коштів доходів до сектору з нижчим податковим навантаженням. Запровадження порядку оподаткування прибутку страхових компаній за ПКУ дасть змогу забезпечити розвиток класичного страхування та поступове вирішення проблеми припинення використання підприємствами страховиків для оптимізації податків, а також відповідатиме міжнародній практиці.

Література:

1. Худиев Н. Н. Совершенствование механизма налогообложения в страховых организациях // Финансы. – 2005. – № 5. – С. 64-66.

УДК 657

*Кешеля А. В., магістр,
Голубка Я.В., к.е.н., старший викладач
кафедри маркетингу,
Мукачівський державний університет*

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вдосконалення контролю адміністративних витрат є складовою вдосконалення процесу управління господарською діяльністю підприємств у ринкових умовах та покращення їхніх фінансових результатів. В наш час стає обов'язковим перегляд положень щодо контролю витрат. Важливим є дослідити методику проведення адміністративних витрат як невід'ємної складової витрат підприємства.

Фінансова діяльність підприємства повинна забезпечувати ефективне надходження й використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни та фінансової стійкості. Саме тому виникає необхідність у контролі фінансового стану підприємства та його витрат.

Контроль - це система організованих заходів, які здійснюються з метою найбільш ефективного виконання підприємством своїх зобов'язань перед кредиторами та виконання

перевірок усіх видів діяльності, для забезпечення ефективного прийняття управлінських рішень та досягнення поставленої мети. Контроль є необхідним з огляду на те, що на керований об'єкт діють стихійні фактори й виникає потреба у широкій поінформованості для адекватного реагування на нову ситуацію.

Контроль здійснюється для досягнення узгодженості й синхронізації зусиль виконавців, виявлення розбіжностей і протиріч у їхній діяльності. Контроль проводиться з метою дотримання законності при здійсненні господарських операцій, виконання певних правил, регламентуючих діяльність підприємств і витрачання коштів, сировини та інших ресурсів. Контроль виконує не лише виховну роль, але й профілактично-захисну. Він сприяє збереженню власності, правильному витрачанню ресурсів, дотриманню фінансової, вико-навської й трудової дисципліни.

До системи контрольної діяльності звичайно входять: внутрішня система контролю та зовнішній контроль. До внутрішніх видів контролю організації належать: внутрішня ревізія; перевірка річного балансу; перевірка ведення діловодства; проведення розслідування недозволених дій і т. ін.

Принципи здійснення контролю: постійність, оперативність, поєднання перевірки зверху й контролю знизу, об'єктивність, гласність, плановість, масовість, дієвість, економічність та науковість. Під час проведення контролю потрібно дотримуватись вимог Положення (Стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати".

Згідно П(С)БО 16 «Витрати» до адміністративних витрат відносяться витрати, пов'язані з управлінням та організацією діяльності підприємства, які не включаються до собівартості реалізованої продукції. Ці витрати в обліку списуються на фінансові результати і покриваються валовим прибутком.

До складу адміністративних витрат входять : загальні корпоративні витрати; витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу; витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу; витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона); винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо); витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо); амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання; витрати на врегулювання спорів у судових органах; податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг); плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків, а також витрати, пов'язані з купівлею-продажем валюти.

Нище подано рис. 1. в якому вказані напрямки контролю адміністративних витрат .

Рис. 1. Напрямки контролю адміністративних витрат

Перевірка правильності відображення витрат в обліку здійснюється за допомогою:

- методів нормативно-правової перевірки;
- методів логічної перевірки даних;
- методичних прийомів аналізу даних;
- техніко-економічних розрахунків.

Підчас здійснення контролю витрат необхідним є перевірка наступного:

- правильності документального оформлення витрат та їх вплив на об'єкт оподаткування;
- своєчасності та повноти розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами з приводу податків та інших обов'язкових платежів;
- арифметичної правильності цифр, представлених в обліку та звітності;
- логічності арифметичних підсумків у Головній книзі, журналах-ордерах та інших регістрах синтетичного обліку;
- ідентичності арифметичних підсумків у Головній книзі, журналах-ордерах та інших регістрах синтетичного обліку;
- арифметичної відповідності показників регістрів синтетичного обліку та показників регістрів аналітичного обліку;
- правильності кореспонденції рахунків;
- точності складання документів;
- дійсності господарського факту та його відповідності діючому законодавству і статусу клієнта.

При перевірці адміністративних витрат здійснюються наступні процедури:

- перевірка обґрунтованості віднесення витрат до складу адміністративних;
- аудит обґрунтованості віднесення до складу адміністративних витрат податків, зборів, обов'язкових платежів;
- складання переліку видів і сум податків, які віднесені на адміністративні;
- аудит наявності документів, що підтверджують витрати;
- перевірка списання адміністративних витрат на фінансові результати у кінці кожного місяця;
- наведення складу витрат за статтями згідно застосовуваної на підприємстві класифікації;
- перевірка повноти оформлення документів, які стосуються витрат;
- перевірка відповідності записів синтетичного та аналітичного обліку записам в головній книзі та звітності.

В сучасних умовах за допомогою комп'ютерних програм з'являється можливість ведення синтетичного та аналітичного обліку усіх накладних витрат. Для цього використовують електронні таблиці та інші види програмного забезпечення.

Отже, контроль адміністративних витрат є важливою складовою процедури контролю витрат підприємства. Дотримуючись правильної методики здійснення контролю адміністративних витрат можна зменшити витрати, тим самим збільшити прибутки підприємства.

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІДНОСИН З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В ПРОЦЕСІ ЗАКУПІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємства в процесі господарювання для забезпечення виробництва продукції повинні формувати ефективні відносинами з суб'єктами ринку згідно з кожним етапом бізнес-процесу, серед яких одним з основних є закупівля необхідних матеріалів, сировини, полива та ін. Оскільки закупівельна діяльність передбачає формування і підтримку значної кількості відносин з постачальниками, вона вимагає обґрунтованого управління, яке повинно бути спрямовано на забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Дослідженням проблем закупівельної діяльності присвятили свої роботи багато вчених [1 – 11]. В них досліджувалися питання визначення обсягів поставок, їх термінів, проте у меншій мірі розглядалися нагальні проблеми формування ефективних відносин між підприємством та постачальниками та оцінювання їх ефективності з позиції досягнутого результату. Тому метою даної статті є представлення результатів дослідження щодо оцінювання ефективності відносин з постачальниками в процесі закупівельної діяльності промислових підприємств.

Закупівельна діяльність динамічно розвивається, вчені постійно знаходяться у пошуку нових наукових розробок щодо її удосконалення. Так Ф. Котлер концентрує увагу на існуючих змінах на підприємствах та зазначає, що в останні роки через конкурентну боротьбу підприємства підвищують статус відділу закупівель, рішення щодо закупівельної діяльності носять вже стратегічний характер [7], у майбутньому повинен відбутися перехід від оборонної стратегії, що сформувалася в умовах конкурентної боротьби і спрямована на збереження конкурентоспроможності, до наступальної, при якій підприємство буде застосовувати творчий підхід для виконання завдань по закупівлям. Автори робіт [3, 5, 10] зазначають, що еволюція управління закупівлями здійснюється у напрямку від «ери клерків» через перехідний період до «ери стратегів». При чому якщо декілька років тому назад закупівельну діяльність можна було розглядати як «боротьбу постачальників», коли співробітники відділів постачання вели посилену роботу щодо нав'язування своїх умов постачальникам, до чого і зводилася робота цього відділу, то зараз можна спостерігати етап «комерційного консультування», при якому більшість розвинутих підприємств проводять переговори разом з представниками відділу постачання та радяться з ними щодо майбутніх умов ведення бізнесу. В майбутньому вбачається створення етапу «комерційного навчання», який передбачає побудову загальної стратегії підприємства на основі відділу постачання та навчання вище зазначеним відділом всіх інших підрозділів підприємства веденню бізнесу [4]. Тому розгляд проблем закупівельної діяльності промислового підприємства досить важливий на даному етапі її розвитку.

Отже закупівельна діяльність підприємства є однією з складових матеріально-технічного

забезпечення. В економічній літературі терміни «закупівля» та «закупівельна діяльність» використовуються як синоніми. Однак більшість вчених зазначає, що друге поняття дещо ширше за перше, при цьому звужуючи поняття закупівель до здійснення угоди, що є кінцевою складовою всього процесу закупівельної діяльності. Таке трактування закупівель, на наш погляд, не є виправданим, оскільки у цьому випадку закупівлі зводяться лише до договірної практики. Різносторонній погляд на закупівлі мають К. Лайсонс та М. Джиллігем, що виділяють наступні точки зору щодо сутності закупівельної діяльності [9]: як постачання, при чому постачання з більш ширшим

поняттям, аніж закупівлі; як організаційні закупівлі – тобто це придбання товарів та послуг для певної промислової мети і в якості покупців виступають промислові або виробничі організації, організації-посередники, органи влади та інститути; як управління постачальниками – тобто їх раціоналізація, вибір, координація роботи, оцінка тощо; як управління зовнішніми ресурсами – тобто управління отриманням з зовнішніх джерел товарів та послуг, що необхідні для ведення основної діяльності.

Таке представлення сучасних точок зору на закупівельну діяльність вбирає в себе елементи більшості сучасних тлумачень, як найбільш важливих до розуміння цілей і завдань формування системи закупівель на підприємстві. Узагальнення думок вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо визначення терміну «закупівельна діяльність», дозволяє зробити висновок, що вони взаємозамінні по суті та відрізняються текстовою інтерпретацією. Проте всі визначення підкреслюють скоординований процес, пов'язаний з

переміщенням матеріальних ресурсів. Однак в більшості трактувань відсутня основна ціль здійснення цього переміщення – забезпечення безперервного процесу виробництва товарів, яке може бути здійснене тільки за умови налагоджування ефективних відносин з постачальниками. Таким чином визначення закупівельної діяльності підприємства повинно ґрунтуватися на врахуванні необхідності формування ефективних взаємовідносин з постачальниками із закупівлі економічних ресурсів, необхідних 34 забезпечення ефективної виробничої діяльності підприємства, що зумовлює максимальне задоволення кінцевих споживачів.

Основними цілями здійснення закупівельної діяльності є такі:

- пошук компетентних і надійних постачальників, постійна оцінка їх діяльності, розвиток стратегічних взаємовідносин;
- необхідність забезпечення безперервного потоку сировини, поставок комплектуючих і надання послуг, необхідних для роботи підприємства;
- постійне підвищення якості матеріальних ресурсів, що закуповуються;
- підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок мінімізації витрат та впровадження сучасних технологій закупівель, включаючи роботу у віртуальному просторі.

Для досягнення зазначених цілей необхідно формувати конструктивні відносини з постачальниками, здійснювати їх моніторинг та оцінювання ефективності на основі обґрунтованої системи показників. До такої системи показників доцільно включити декілька груп показників: показники, що характеризують результати господарювання підприємства, які залежать від закупівельної діяльності, а саме – фінансову стійкість, матеріалоемність та рентабельність продукції; показники додержання умов співпраці з постачальниками, які доцільно розраховувати як індекси – цін на об'єкти постачання, термінів та обсягів постачання, пропозицій про спільне розроблення і впровадження інновацій; показники наслідків співпраці, які можна визначати за рівнем впливу на імідж підприємства, тобто його репутаційний ресурс щодо співпраці з надійним і відомим партнером.

Розрахунок зазначених трьох груп показників за запропонованими частковими та їх об'єднання в інтегральний дозволить оцінити ефективність відносин з постачальниками та визначити кількісно доцільність їх розвитку для підприємства. Кожний частковий показник можливо нормувати та корегувати на коефіцієнт значущості, що сприятиме чіткому позиціонуванню інтегрального за інтервалами універсальної шкали Харінгтона, використання якої дасть змогу поставити у відповідність кількісне значення отриманого інтегрального показника ефективності відносин з постачальниками його якісному рівню: низькому, середньому або високому.

Література:

1. Блекуелл Р. Поведение потребителей / Р. Блекуелл, П. Миниард, Дж. Енджел ; пер. с англ. 10-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 944 с.

2. Долгополова Е. Маркетинг и информация: системно-функциональный анализ / Е. Долгополова // Маркетинг, реклама и сбыт. – 2004. – №11. – С. 4.
3. Зозулев А. В. Промышленный маркетинг: рыночная стратегия / А.В. Зозулев – К. : Центр учебной литературы, 2010. — 576 с.
4. Коноваленко В. М. Закупівельна діяльність підприємства в логістичній системі товароруку // Вісник КНТЕУ. – 2005. – №4. – С. 54-59.
5. Король А.Н. Основные тенденции в развитии закупочной деятельности / А.Н. Король, А.Е. Елисеев А.Е. // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2008. – №2. – С. 13 – 15.
6. Корпоративный менеджмент: Справочник для профессионалов / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге и др. ; Под общ. Ред. И.И. Мазура. – М.: Высшая школа, 2003. – 1077 с.
7. Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент / Ф. Котлер, К.Л. Келлер. – [12-е изд.]. – СПб.: Питер, 2010. – 816 с.
8. Кролли О.А. Материально-техническое снабжение: ресурсо-сберегающая деятельность / О.А. Кролли. – М.: Экономика, 1988. – 207 с.
9. Лайсон К. Управление закупочной деятельностью и цепью поставок / К. Лайсон, М. Джиллингем – М.: ИНФРА-М, 2005. – 794 с.
10. Маркетинг менеджмент : [научн. изд.] / [науч. ред. Балабанова Л. В.]. –Д.: ДонГУЭТ, 2001. – 594 с.
11. Меджибовська Н.С. Формування систем електронного постачання промислових підприємств / Н.С. Меджибовська. – Одеса : Пальміра, 2011. – 272 с.

УДК 658

*Колота Ю.Ю., магістр,
Науковий керівник: д.е. н., професор, завідувач кафедри
міжнародних фінансів та банківської справи Кузнецова С. А.,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «ЄВРАЗ - ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД ІМ. ПЕТРОВСЬКОГО»

Показники рентабельності є відносною характеристикою фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства. Вони характеризують прибутковість підприємства з різних позицій, важливі для характеристики складових формування прибутку і доходів підприємства. Для оцінки ефективності формування поточних витрат підприємства доцільно використовувати показники валової, операційної, звичайної і загальногосподарської рентабельності.

Для аналізу прибутковості підприємства доцільно використовувати комплекс показників. Перш за все, це показник чистого прибутку в динаміці, який відповідно до чинних стандартів бухгалтерського обліку визначається шляхом додавання до фінансового результату від звичайної діяльності після оподаткування надзвичайних доходів та віднімання надзвичайних витрат і податку з надзвичайного прибутку.

У таблиці 1. представлені результати аналізу рентабельності ПАТ «ЄВРАЗ - ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД ІМ. ПЕТРОВСЬКОГО».

Таблиця 1

**Аналіз рентабельності ПАТ «ЄВРАЗ - ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ
МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД ІМ. ПЕТРОВСЬКОГО»**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Зміни	
			Сума	%
Чистий прибуток	-6093	7109	13202	2,17
Активи	384080	389908	5828	0,02
Власні кошти	20381	27046	6665	0,33
Оборотні активи	282453	291957	9504	0,03
Необоротні активи	98992	97438	-1554	-0,02
Виручка від реалізації	783674	608131	-175543	-0,22
Рентабельність активів	-0,02	0,02	0,03	-2,15
Рентабельність власного капіталу	-0,30	0,26	0,56	1,88
Рентабельність оборотних активів	-0,02	0,02	0,05	2,13
Рентабельність необоротних активів	-0,06	0,07	0,13	-1,84
Рентабельність продукту	-0,01	0,01	0,02	2,50

Як видно з таблиці 1.1. всі показники рентабельності за звітний рік придбали позитивне значення, відбувається невелике збільшення всіх показників рентабельності.

Отже, в результаті проведених розрахунків майже всі показники рентабельності мали додаткове значення, що зв'язано із покращенням діяльності підприємства на протязі останніх двох років, але збитковістю було скорочення від'ємного значення перелічених показників в цілому по підприємству.

Фінансовий стан підприємства залежить не лише від наявності засобів, але і від раціональності їх використання. На фінансовий стан підприємства впливає ряд чинників. Основними з них є: виділення засобів на поповнення власного капіталу; відвернення засобів підприємства в надлишку товарно-матеріальні цінності; дотримання платіжної дисципліни; залучення позикових засобів.

Стійке фінансове становище формується в процесі всієї виробничо-господарської або комерційної діяльності підприємства. Однак партнерів та акціонерів підприємства цікавить не процес, а результат, тобто саме показники фінансового стану за звітний період, які можна визначити на основі офіційної фінансової звітності.

Стійка діяльність підприємства залежить як від обґрунтованості стратегії розвитку, маркетингової політики, від ефективного використання всіх існуючих в його розпорядженні ресурсів, так і від зовнішніх умов, до числа яких відносять податкову, кредитну, цінову політику держави та ринкову кон'юнктуру. Через це в якості інформаційної бази аналізу фінансового стану повинні виступати звітні дані підприємства, деякі задані економічні параметри і варіанти, при яких змінюються зовнішні умови його діяльності, котрі потрібно враховувати при аналітичних оцінках та прийнятті управлінських рішень.

УПРАВЛІННЯ БОРГОВИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах несприятливого економічного середовища в Україні особливої актуальності набуває проблема забезпечення і підтримання фінансової стабільності та підвищення ефективності функціонування підприємств. Про сприятливий фінансовий стан суб'єктів господарювання в усіх країнах свідчить їхня здатність своєчасно погашати свої зобов'язання. Результатом неефективного управління борговими зобов'язаннями є високі витрати на залучення та обслуговування, короткі терміни використання залучених коштів, висока частка простроченого боргу, які є головними чинниками економічної недієздатності підприємства.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Боргові зобов'язання — це зобов'язання, за якими покупець грошей має повернути продавцю отриману від нього суму грошових коштів і сплатити по ній обумовлений доход у формі відсотка. Такими зобов'язаннями оформляються операції купівлі-продажу грошей з передачею права розпоряджатися ними на певний строк. Встановлено, що поняття “зо-бов'язання” і “боргове зобов'язання” вживаються для вираження праввідносин, що супроводжують господарські операції підприємства, а зміст згаданих понять пояснюють категоріями позика або борг. Так виникає специфічний ринок фінансових інструментів (фінансовий ринок).

Зобов'язання як економіко-правова категорія потребує дослідження з огляду на зростаючу динаміку в залученні позикового капіталу підприємствами. На сьогодні, діяльність будь-якого підприємства передбачає залучення позикового капіталу з метою зростання обсягів діяльності та збільшення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Структура зобов'язань підприємства відображує значною мірою як поточний фінансовий стан підприємства, так і стан ринку позикового капіталу. Тому при аналізі зобов'язань підприємства та оцінці його фінансового стану потрібно відокремлювати і виділяти позитивні та негативні чинники у формуванні ресурсів, які є наслідком діяльності підприємства та результатом управлінських рішень, а не обумовлені специфікою зовнішнього економічного середовища.

Тільки застосування ефективної стратегії управління борговими зобов'язаннями сприятиме ефективному використанню запозичень та створить необхідні умови для оптимізації боргового навантаження в управлінні фінансами підприємства.

З практичних питань невіршеними є питання щодо недосконалої інформації про управління зобов'язаннями підприємства. Мало досліджені окремі методи фінансового забезпечення, зокрема такі як випуск облігацій та інших видів боргових цінних паперів, практично відсутні науково-обґрунтовані підходи до поєднання різних інструментів фінансування з врахуванням існуючого рівня фінансової заборгованості.

Отже, управління борговими зобов'язаннями має здійснюватися з урахуванням основних принципів управління позиковими коштами, а саме врахування цілей та особливостей організації діяльності підприємства, розробки оптимальної структури капіталу, фінансування рентабельних проектів.

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасної економіки рівень конкуренції дедалі зростає, тому підприємства повинні шукати способи її підвищення, а саме впровадження нових інноваційних технологій, залучення нових інвесторів, ефективного використання природних, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Наявність нематеріальних активів у складі ресурсів підприємства збільшує його ринкову вартість, дозволяє вийти на новий рівень інвестиційної привабливості. Тому, набуває актуальності питання щодо визначення ролі та впливу нематеріальних активів на діяльність підприємства та його вартість.

Нажаль, українськими підприємствами недооцінена роль нематеріальних активів у процесі створення вартості, оскільки існує ряд проблем, основними з яких є:

- проблемність в обліку із-за недосконалої законодавчої бази;
- складність оцінки із-за відсутності матеріально-речової форми;
- швидкий моральний знос.

Під нематеріальними активами згідно П(С)БО 8 слід розуміти немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.

Для віднесення активу до нематеріального він повинен відповідати таким критеріям, як немонетарність, нематеріальність, отримання економічних вигод у майбутньому та достовірно визначена вартість.

Нематеріальні активи являють собою достатньо складний механізм і мають важкість у точному визначенні, тому їх класифікація є досить важливою, бо вона дозволяє у більш повному об'ємі розкрити їх змістовну характеристику. У вітчизняній практиці класифікація НМА регламентується П(С)БО 8, а у зарубіжній – МСБО 38. Ще одним із нормативних документів, де відображається класифікація даного активу, є Цивільний кодекс України (табл.1).

Таблиця 1

Порівняльна класифікація нематеріальних активів

П(С)БО 8	МСБО 38	ЦКУ
1	2	3
права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо)	контрактні НМА (ліцензії та привілеї)	НМА обробки даних (комп'ютерні програми, бази даних, компонування інтегральних мікросхем)
права користування майном (право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо)	НМА маркетингу (назви брендів, заголовки та назви видань)	Авторські права (літературні та художні твори, сорти рослин, породи тварин)
права на знаки для товарів і	НМА обробки даних	НМА маркетингу

1	2	3
послуг (товарні знаки, торгові марки, фірмові назви тощо)	(комп'ютерне програмне забезпечення, бази даних)	(комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки)
права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо)	НМА авторських прав (патенти, моделі, рецепти, винаходи та інші права на промислову власність, і права на обслуговування та експлуатацію)	технологічні НМА (винаходи, корисні моделі, комерційні таємниці)
авторські та суміжні з ними права (право на літературні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо)	технологічні НМА (патенти, ноу-хау, проекти та прототипи)	
інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	нематеріальні активи на етапі розробки	

Джерело: [1, 2, 3]

Порівнявши класифікацію НМА за П(С)БО, МСБО та Цивільним кодексом України, можна сказати, що у П(С)БО надана найбільш повна класифікація, яка охоплює усі можливі об'єкти НМА, що дозволяє повніше оцінювати та аналізувати їх.

Сучасне дослідження стану розвитку підприємств показує, що основним фактором розподілу вартості нематеріальних активів в компанії буде галузь в якій вона веде свою господарську діяльність. Наприклад частка технологічних активів на машинобудівному підприємстві буде більше ніж у страховій компанії (табл.2).

Таблиця 2

Рівень НМА у сфері діяльності підприємств

Рівень нематеріальних активів	Сфера діяльності (галузь)	Найбільша частка видів нематеріальних активів
високий	Хімічна, Фармацевтична, інформаційні компанії	технологічні активи, стратегічні активи
середній	Машинобудівна, металургійна	технологічні активи, організація і структура, репутаційні активи
низький	Добувна промисловість	людські активи, стратегічні активи

Джерело: [4].

З таблиці 2 можна визначити, що найбільший рівень нематеріальних активів у підприємств, які залежать від технологічного прогресу. Тобто компанії, які створюють нові технології, або користуються ними. Середній рівень мають ті підприємства, які мають великі матеріальні потужності, але також залежать від науко-технічного прогресу. Найнижчий рівень мають підприємства для яких виробничий процес залежить від робочої сили, обладнання, а з нематеріальних активів, може бути лише право на діяльність.

Нематеріальні активи, які залучені в розрізненому порядку слабо перетворюються на механізм оновлення та модернізації виробництва. Ефективна та раціональна комбінація нематеріальних активів є перевагою підприємства. Вони можуть істотно впливати на

розвиток підприємства та на формування його вартості, за допомогою ряду наступних факторів:

- використання об'єктів інтелектуальної власності в продукції, що випускається. Це допоможе підвищити конкурентоспроможність, збільшити обсяги виробництва та зростанню прибутку;
- наявність об'єктів інтелектуальної власності на підприємстві – надасть можливості створювати спільні підприємства, перехресні ліцензії;
- формування нематеріальних активів у рамках інноваційної моделі розвитку – дає вихід в положення монополіста, можливість припинення недобросовісної конкуренції, впливати на товарні знаки;
- наявність портфеля об'єктів інтелектуальної власності – формування технічної політики;
- збільшення частки нематеріальних активів серед всіх активів – впливає на формування гудвілу, зростання іміджу фірми, інвестиційної привабливості.

Застосування зазначених факторів надає підприємствам сприятливу можливість отримати ефект, який буде виражений у формуванні конкурентних переваг, розмаїтті економічної діяльності та перевищенні ефекту від простого використання нововведення.

На сьогоднішній день, для функціонування багатьох підприємств життєво необхідні нематеріальні активи. І розмір та структура яких напряму залежить від сфери діяльності компанії. Тому при аналізі вартості підприємства слід звертати увагу на вплив нематеріальних активів.

Література:

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_050

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 18.10.1999 № 242 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>

4. Мельник О. В. Формування нематеріальних активів та їх вплив на ринкову вартість промислових підприємств / Мельник О. В. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. - № 3. – 236-247 с.

5. Невінчаний І. Нематеріальні активи як фактор формування ринкової вартості фірми / Невінчаний І. // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – 2008. - № . – 78-80 с.

УДК 338

Нестерова С.В.

*к.е.н., доцент кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з суттєвих факторів, що впливають на результати діяльності підприємства, є інфляція. На жаль, економіка України вже третє десятиліття поспіль не може вийти зі стану, який супроводжується стійкими інфляційними процесами. Зупинити процес зростання індексу споживчих цін силами конкретного підприємства неможливо, адже це проблема макрорівня. Саме тому на мікрорівні потрібно пристосовуватись до економічних реалій і враховувати інфляційний фактор у безпосередній діяльності підприємств.

Фінансовий результат діяльності підприємства (прибуток) у найпростішому вигляді може бути представлений як різниця між виручкою та витратами в сумі з податками. Інфляція впливає на всі складові цього виразу. Виручка не може бути збільшена за

рахунок ціни, оскільки в умовах інфляції знецінюється купівельна спроможність національної валюти, платоспроможний попит падає, і більш дорожча вітчизняна продукція не витримує конкуренції з боку дешевих імпортованих аналогів. Витрати підприємства внаслідок інфляції суттєво зростають, особливо у складі змінних витрат та витрат на оплату праці. Крім того, у собівартості реалізованої продукції закладаються витрати у цінах попередніх періодів, і отриманий прибуток, замість того, щоб бути спрямованим на забезпечення розширеного відтворення, може виявитись недостатнім навіть для поновлення необхідного обсягу оборотних засобів. Податкове навантаження, яке лежить на підприємствах, навряд може бути суттєво зменшене, оскільки інфляція породжує все більший розрив між доходною та витратною частинами бюджету країни, і стягування податків у досить великих розмірах, на жаль, поки що залишається основним способом поповнення державної казни. Впливає інфляція і на способи фінансування поточної діяльності підприємства. Одним з факторів погортання економіки є розвиток кредитного ринку. В Україні гіперінфляція першої половини 90-х років минулого століття примусила встановлювати просто грабіжні кредитні ставки, що призвело до різкого скорочення попиту на кредити з боку підприємств. Останнім часом спостерігається тенденція до зменшення кредитних ставок, але вони поки що все рівно залишаються достатньо високими, якщо брати до уваги приховані комісії та додаткові платежі. Сподіватись на більш суттєве їх зниження марно, оскільки в умовах інфляції ефективність виробництва досить невисока, а виробничі інвестиції пов'язані з високим ризиком навіть в умовах стабільної економіки. Депресійний же стан виробництва цей ризик значно посилює.

Слід відмітити ще один суттєвий наслідок інфляційних процесів, не такий очевидний у аспекті впливу на фінансові результати підприємства, але чи не найбільш небезпечний. Це вимушене згорання обсягів інвестицій на підприємствах, адже, як відзначалося, прибуток спрямовується на поновлення оборотного капіталу. Недоінвестування приводить до поступового “затухання” виробництва, до виродження підприємства у довгостроковій перспективі. Не виконує своєї реноваційної функції і амортизаційний фонд. Основною причиною втрати амортизаційним фондом функції відтворення активів підприємства стала саме інфляція. Процеси інфляції неперервні у часі, а переоцінка основних фондів дискретна і постійно відстає від реального зростання цін. Дискретність проведення індексації породжує ще одну проблему: в момент індексації вартість основних фондів підскакує в рази, що вимагає у відповідній мірі збільшувати амортизаційні відрахування в поточному періоді. Тобто моментально зростає розмір витрат, віднесених на собівартість продукції. Зрозуміло, що згодом все приходить в норму, адже та сама інфляція спричиняє зростання ціни на продукцію. Проте такі час від часу удари по механізму створення прибутку не можуть не завдати шкоди підприємствам. Негативні наслідки інфляції в де-якій мірі перекриваються вже в процесі функціонування підприємства. Насамперед, це проявляється при перевищенні сум короткострокової кредиторської заборгованості над поточними дебіторськими зобов'язаннями перед підприємством, адже аксіомою є той факт, що від інфляції менш за все страждає боржник. Крім того, при достатньо високому рівні попиту на продукцію, підприємство може сподіватись на отримання інфляційного прибутку за рахунок підвищення відпускної ціни. Але, на жаль, ці “переваги” не витримують кількісного порівняння із інфляційними втратами підприємства.

Перераховане є однією стороною врахування інфляції у діяльності підприємства. Позбавитись негативного впливу інфляційних процесів неможливо, але цілком ймовірно спрогнозувати можливі їх наслідки і виробити власну систему запобігання принаймні основним їх видам. Одною з складових такої системи повинен стати аналіз та прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства з урахуванням інфляції. Методологія фінансового аналізу базується в основному на використанні балансу підприємства. Але ця форма звітності не звільнена від досить суттєвого недоліку – у

балансі відображено кількісну оцінку статей відповідно до цін того періоду, в який їх поява мала місце. В умовах інфляції такий підхід суттєво спотворює результати діяльності, не говорячи вже про ринкову оцінку підприємства як лінії бізнесу. Якщо склад оборотних активів (і формуючих їх пасивів) поновлюється з року в рік і можна сподіватись на більш-менш адекватну їх оцінку (абстрагуючись від того факту, що різні елементи балансу знецінюються з різною швидкістю), то необоротні активи часто представлені у заздалегідь занижених цінах. Крім того, якщо не врахувати знецінення купівельної спроможності грошової одиниці балансу, некоректним може виявитись і трендовий аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.

З цієї точки зору доцільно ознайомитись із досвідом розвинутих країн, адже інфляція притаманна будь-якій економіці (причиною є ризик зміни цін на товари відповідно до закону попиту і пропозиції, і пов'язане з цим прагнення повернути інвестовані у виробництво кошти у більшій номінальній сумі). Найбільш поширеними методами “виправлення” фінансової звітності для подальшого аналізу є оцінка об'єктів бухгалтерського обліку в грошових одиницях однакової купівельної спроможності, переоцінка об'єктів з точки зору ринкової вартості відображених у бухгалтерській звітності сум та перерахунок показників фінансової звітності у відповідності із курсом стабільної валюти.

Перший метод базується на приведенні витрат, здійснених у різні часові періоди, до моменту часу, на який складається звітність, відповідно до рівня інфляції, кількісним параметром якого виступає індекс споживчих цін. Для цілей внутрішнього обліку оперують цінами придбання, але при зведенні балансу або звіту про фінансові результати користуються “приведеними” показниками. Такий підхід безперечно дозволяє порівнювати дані як одного звітного періоду, так і аналізувати характер змін у структурі пасивів і активів підприємства за де-кілька років. Крім того, застосування даного підходу дозволить проводити і зовнішній аналіз, порівнюючи показники діяльності різних суб'єктів господарювання.

Метод переоцінки об'єктів з точки зору ринкової вартості відображених у бухгалтерській звітності сум передбачає перерахунок всіх статей звітності у відповідності із ринковою (продажною) вартістю елементів статей. Подібний підхід представляється набагато складнішим за попередній, адже потребує додаткової аналітичної роботи щодо оцінки реальної вартості активів підприємства. Крім того, що така оцінка може бути суб'єктивною (що може негативно вплинути на співставлення фінансових результатів за де-кілька періодів та при порівнянні ефективності роботи різних підприємств), не зовсім ясно, як перераховувати вартість пасивів підприємства.

На наш погляд, доцільно більш ґрунтовно ознайомитись і впровадити у практику фінансового аналізу та прогнозування результатів діяльності підприємств перший метод, який може базуватись на чітко визначених коефіцієнтах перерахунку (затверджених індексах інфляції), дозволяє проводити горизонтальні, вертикальні та просторові співставлення показників результативності діяльності підприємств.

УДК 658

*Павловська Ю.Ю., студентка,
Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри
обліку та фінансів Максименко Д.В.*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах найбільш об'єктивну оцінку підприємницької діяльності, можливість своєчасного виявлення “слабких” місць, забезпечення адаптації підприємства до зовнішніх змін, нівелювання несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, а також здатність гнучко реагувати на ці зміни забезпечує аналіз стану підприємства.

Сьогодні головною проблемою ефективного функціонування підприємств України є відсутність комплексної системи оцінки фінансового стану підприємств, яка б справді допомагала керівництву підприємства виявляти больові точки та ухвалювати правильні управлінські рішення.

В останні роки в Україні відбулися і відбуваються глибокі економічні зміни, зумовлені кризовим станом економіки. Поява значної кількості підприємств, заснованих на недержавних формах власності, недосконала система оподаткування, кредитування і розрахунків, певний розвиток ринкової інфраструктури у сфері фінансово-кредитних відносин, – все це вимагає від суб'єктів господарювання вміння грамотно оцінювати фінансовий стан свого підприємства. Інакше вони не зможуть приймати правильні управлінські рішення і їхні шанси на успіх у конкурентній боротьбі залишатимуться мінімальними.

Фінансовий стан підприємства – це складне комплексне поняття, яке потребує науково-обґрунтованих підходів та спеціальних методів вивчення з метою об'єктивної оцінки та можливістю його подальшого вдосконалення.

Найбільш економічно обґрунтованим та об'єктивним є визначення фінансового стану як результату взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, який визначається сукупністю факторів, пов'язаних зі звичайною діяльністю підприємства. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільним їхнім розміщенням і ефективним використанням, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними і фізичними особами, платоспроможністю і фінансовою стійкістю тощо.

Тоді фінансовий аналіз являє собою систему спеціальних знань, спрямованих на вивчення причинно-наслідкових зв'язків у фінансових взаємовідносинах, фінансових ресурсах і їх потоках для оцінки стану і перспектив життєдіяльності суб'єкта господарювання.

Фінансовий стан підприємства повинен систематично та всебічно оцінюватись за допомогою певних видів та методів фінансового аналізу, комплексу різноманітних показників. Взагалі під фінансовим аналізом розуміють процес дослідження фінансового стану та основних результатів діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку.

У ринковій економіці незалежні самостійні виробники товарів і послуг не зможуть успішно діяти на ринку, не забезпечивши економічну стійкість своїх підприємств. Протягом останнього п'ятиріччя на більшості підприємств України відбувалися позитивні кількісні зміни, досягнуті переважно завдяки екстенсивним чинникам розвитку. Однак, тепер ці чинники вже вичерпали свої можливості впливу і не забезпечують прибутковості підприємствам. Сучасний ринок постійно змінюється. Швидкість змін така велика, що саме пристосування до них стає істотною перевагою підприємств у конкурентній боротьбі. У цих умовах підприємства, які прагнуть зміцнити свої конкурентні позиції, повинні орієнтуватися на нові підходи, принципи і методи організації і ведення бізнес процесів, заснованих на удосконаленні саме внутрішнього механізму управління підприємств. Саме тому першочерговою проблемою на сьогоднішньому етапі розвитку всіх українських підприємств, що виробляють товари чи надають послуги, є пошук альтернативних шляхів покращання їх фінансового стану.

Інформація про фінансовий стан підприємства надзвичайно важлива як для керівництва підприємства, так і для інвесторів. Тому заслуговує на увагу проблема щодо інформаційного забезпечення підприємства. Достовірність даних про фінансовий стан підприємства є важливою умовою для прийняття правильних управлінських рішень.

Отже, роблячи висновок із вище сказаного, можна сказати про те, що розглядаючи фінансовий стан підприємства не доцільно ставити за мету тільки отримання прибутків, не доцільно і ставити метою задоволення потреб кожного клієнта, оскільки ефективність полягає не в цьому. Щоб забезпечити справжнє процвітання підприємства на багато років,

керівнику необхідно вміти спрогнозувати і дати оцінку всім зовнішнім та внутрішнім факторам, що впливають на економіку підприємства. Крім того, керівник повинен передбачити можливі проблеми і вчасно провести політику щодо їх усунення. Саме таке завдання виконує аналіз фінансового стану підприємства. Можна сказати, що для здійснення цілей підприємництва кожне підприємство повинне мати необхідні економічні ресурси. Цими ресурсами в сучасних умовах є: трудові, фінансові, матеріальні і інформаційні, саме за допомогою яких можна досягти мети й одержати очікуваний результат. Тому основою функціонування підприємства є своєчасне і скоординоване забезпечення ресурсами. Кожен із цих видів ресурсів має свою специфіку, яку треба враховувати, як на початку створення підприємства, так і в процесі його функціонування. Важливу роль в процесі управління ресурсами відіграють функції управління, які є єдиними для всіх об'єктів управління.

УДК 347.77 : 625.08.006.3

*Погрібний В.О., студент,
Наук. керівник: старший викладач Циган Р.М.,
КрНУ ім. М. Остроградського*

АНАЛІЗ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПАТ «КРЕДМАШ»

В сьогоdnішніх умовах ринкової економіки для багатьох компаній життєво важливим є інвестування. Але інвестори маючи великий вибір, звертають увагу на такий фактор як інтелектуальний капітал. Тому для підприємств дуже важливо представляти його як сильну сторону, що підкреслює необхідність проведення аналітичних процедур інтелектуального капіталу.

Інтелектуальний капітал має багатокомпонентну форму, що ускладнює проведення його аналізу. Для адаптації існуючих методів аналізу було обрано підприємство машинобудівної галузі ПАТ «Кредмаш».

Основним завданням дослідження є визначення рівня інтелектуального капіталу підприємства у галузі порівняно з іншими вітчизняними підприємствами та залежність розміру інтелектуального капіталу від зміни структурних компонентів. Найдоцільнішим для цієї цілі буде застосувати двухетапний аналіз на основі коефіцієнту Тобіна та коефіцієнту VAIC.

Інтелектуальний коефіцієнт доданої вартості (VAIC™) є методом оцінки інтелектуального капіталу запропонованим А. Пуликом в 2000 році. Даний коефіцієнт дозволяє компанії визначити вклад в додану вартість матеріальних і нематеріальних активів. Чим вище коефіцієнт, тим краще компанія використовує свій потенціал. Вперше, вплив інтелектуального коефіцієнта доданої вартості в ринкову вартість підприємства був протестований самим А. Пуликом для 30 компаній із списку FTSE за період с 1992-1998 роки. Основні показники від яких залежить результат розрахунку: людський капітал (НС), структурний капітал (SC), ринковий (CE).

Серед різних методів оцінки інтелектуального капіталу компанії виділяють перший, простий і достовірний метод інтегральної оцінки – коефіцієнт Тобіна, який представляє собою відношення ринкової вартості підприємства до вартості заміщення його активів. Суть коефіцієнта Тобіна можна охарактеризувати таким чином, якщо $q > 1$, тоді компанія має достатній об'єм інтелектуального капіталу та інвестиції є доцільними. Якщо $q < 1$, тоді рівень інтелектуального капіталу відсутній, і доцільнішим буде збутись цієї компанії.

Для першого етапу необхідно розрахувати коефіцієнт Тобіна для ПАТ «Кредмаш» та порівняти його з іншими вітчизняними підприємствами (табл.1). Коефіцієнт розраховується за формулою 1.

$$q = MV/RA \quad (1)$$

де, q – коефіцієнт Тобіна;
 MV – ринкова вартість підприємства;
 RA – вартість заміщення активів.

Таблиця 1

Розрахунок коефіцієнта Тобіна для підприємств машинобудівної галузі у 2013 році

№ п/п	Підприємство	В-ть заміщення активів тис. грн.	Ринкова вартість, тис. грн..	Коефіцієнт
1	2	3	4	5
1	ПАТ «Кредмаш»	177765	133431	0,75
2	ПАТ «Сумське машинобудівне НПТ ім. Фрунзе»	1107555	163495,5	0,15
3	ПАТ «Мотор Січ»	9242542	3796487,73	0,41
4	ПАТ "Автомобільна Компанія "Богдан Моторс"	588018	123352	0,21
5	ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»	2769053	1864689,52	0,67
6	ПАТ «Стахановський вагонобудівний завод»	758035	294306,38	0,39
7	ПАТ «Маріупольський завод важкого машинобудування»	228820	40246,5	0,18
8	ПАТ «Луганськтепловоз»	745421	328777	0,44

За результатами розрахунків рівень коефіцієнта на ПАТ «Кредмаш» склав 0,75, що є найбільшим показником у галузі (рис.1). Отже, безперечно він засвідчує те, що рівень інтелектуального капіталу є високим в порівнянні з іншими підприємствами. Але варто відмітити, що даний показник повинен бути більше одиниці.

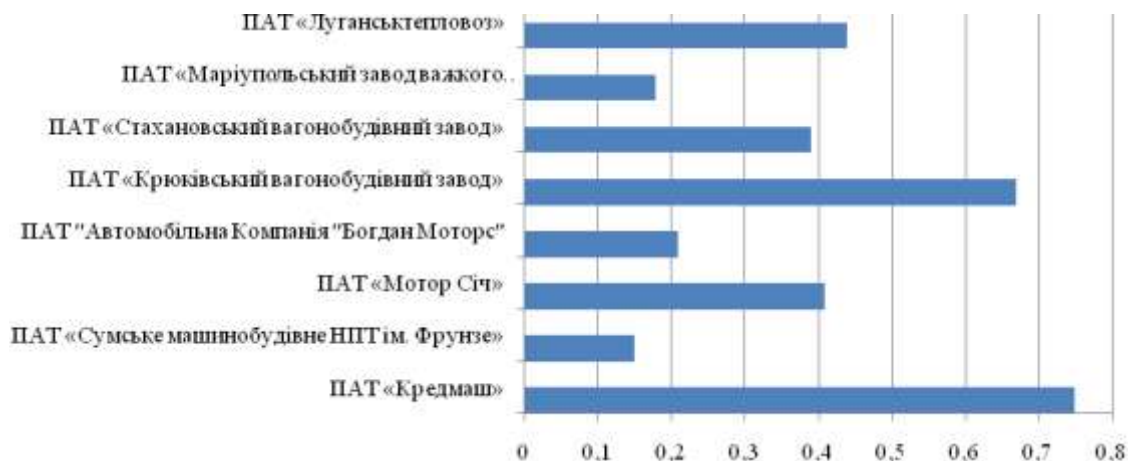

Рис.1 Коефіцієнт Тобіна в галузі машинобудування

Однак, одного коефіцієнта недостатньо для повного аналізу інтелектуального капіталу, тому додатково необхідно розрахувати коефіцієнт VAIC для ПАТ «Кредмаш» (формула 2).

$$VAIC=ICE+CSE, \quad (2)$$

де ICE (intellectual capital efficiency) – ефективність інтелектуального капіталу, яка отримуються шляхом суми ефективності використання людського та структурного капіталу: ICE=HCE+SCE

HCE (Human capital efficiency) – індикатор ефективності використання людського капіталу чи вкладу людського капіталу в додану вартість;

SCE (Structural capital efficiency) – індикатор ефективності використання структурного капіталу чи вкладу структурного капіталу в додану вартість

CEE (Capital employed efficiency) – індикатор ефективності використання капіталу, що задіяний або його вкладу в додану вартість.

Як було вище представлено, даний показник є багатокомпонентним, що робить його ідеальною базою для факторного аналізу інтелектуального капіталу. За допомогою цього метода, можна вичислити залежність окремих факторів на кінцевий результат розрахунку коефіцієнта (табл. 2).

За відсутності ринкового капіталу на ПАТ «Кредмаш» розрахунок даного коефіцієнта буде проводитись за розверненою формулою 3.

$$VAIC = (OUT - INPUT) / (HC + SC) / (OUT - INPUT) \quad (3)$$

Таблиця 2

**Факторний аналіз коефіцієнта на ПАТ VAIC «Кредмаш»
за 2011-2013 роки**

№ п/п	Фактор	OUT	INPUT	HC	SC	VAIC	Відхилення
1	2	3	4	5	6	7	8
1	2011	250687	172582	58816	8	1,328	-
2	OUT ₁₂	406687	172582	58816	8	3,980	2,652
3	INPUT ₁₂	406687	279064	58816	8	2,170	-1,810
4	HC ₁₂	406687	279064	104265	8	1,224	-0,946
5	SC ₁₂	406687	279064	104265	83	1,225	0,001
6	OUT ₁₃	500322	279064	104265	83	2,122	0,898
7	INPUT ₁₃	500322	340314	104265	83	1,535	-0,587
8	HC ₁₃	500322	340314	129289	83	1,238	-0,297
9	SC ₁₃	500322	340314	129289	203	1,239	0,001

У 2011 році коефіцієнт VAIC на ПАТ «Кредмаш» становив 1,328 (найбільший показник за останні три роки). В 2012 році коефіцієнт зменшився на 0,103, причиною цього стало збільшення витрат, як матеріальних, так і на людський капітал. На кінець 2013 року, порівняно з 2012 роком, показник збільшився на 0,014 завдяки збільшенню доходу підприємства. Також варто, приділити увагу структурному капіталу ПАТ «Кредмаш», його частка дуже мала, і вона не зіграла значної ролі у розрахунку даного коефіцієнта.

ПАТ «Кредмаш» має високий показник інтелектуального капіталу в галузі, але його недостатньо для конкуренції з іноземними компаніями. Тому підприємству слід розраховувати лише на вітчизняні інвестиції. Товариству треба більше звертати уваги на інтелектуальний капітал та нагромаджувати його. Особливу увагу слід приділити структурному капіталу, так як його розмір не характерний для сучасного європейського підприємства.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Використання обліково-аналітичної інформації в процесі управління підприємством дозволяє виявити відхилення реального результату його діяльності від запланованого. При цьому даний тип інформаційного потоку становиться базою для появи замкнених контурів з негативним зворотнім зв'язком в економічній системі, які в свою чергу визначають процеси автокорекції та саморегуляції в системі управління в умовах значної нестабільності економічного середовища. Такий метод управління обумовлює важливість та ключову роль обліково-аналітичної інформації як внутрішнього фактору в забезпеченні економічної безпеки підприємства. Без сумніву, фінансова служба будь-якого підприємства володіє інформацією із звітів підприємства. Більш того, керівництво підприємств при застосуванні аналітичних методів обробки інформації використовує реальні дані роботи підприємства, однак, число підприємств-банкрутів постійно зростає. Такий стан української економіки обумовлює актуальність зазначеної проблеми та необхідність вдосконалення обліково-аналітичної інформації, та підвищення ролі цього фактору в забезпеченні економічної безпеки підприємства

Окремі аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства досліджувалися такими науковцями як О. А. Кириченко, В. В. Крутов, І.П. Мігусь, М.М. Єрмошенко та інші, також аналізом питань застосування обліково-аналітичних даних при забезпеченні фінансової безпеки підприємства займалися М.І. Бондарь, В.В. Євдокимова, Т. В. Момот, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет, але фундаментальних праць по цьому питанню на даний час немає, а наукові пошуки вказаних вчених були проведені в контексті проблем вдосконалення загальних основ фінансового та управлінського обліку і аналізу.

Метою дослідження є аналіз теоретичних та методологічних аспектів забезпечення інформаційних потреб функціонування системи, яка забезпечує економічну безпеку підприємства. Завдання дослідження: визначити загальний алгоритм забезпечення економічної безпеки підприємства; виявити джерела ризику на підприємстві та визначити в них роль обліково-аналітичної інформації; наголосити на головних пунктах вдосконалення обліково-аналітичної системи, яка забезпечує інформаційну складову системи економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека організації або підприємства – це стан, в якому воно є захищеним від негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, чинників нестабільності, при якому забезпеченою залишається реалізація цілей діяльності підприємства та його комерційних інтересів.

Тобто, якщо підприємство не притримується елементарних заходів економічної безпеки, то воно може опинитися у скрутному фінансовому стані і навіть на межі банкрутства. Загальний алгоритм забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства подано на рис. 1. [1].

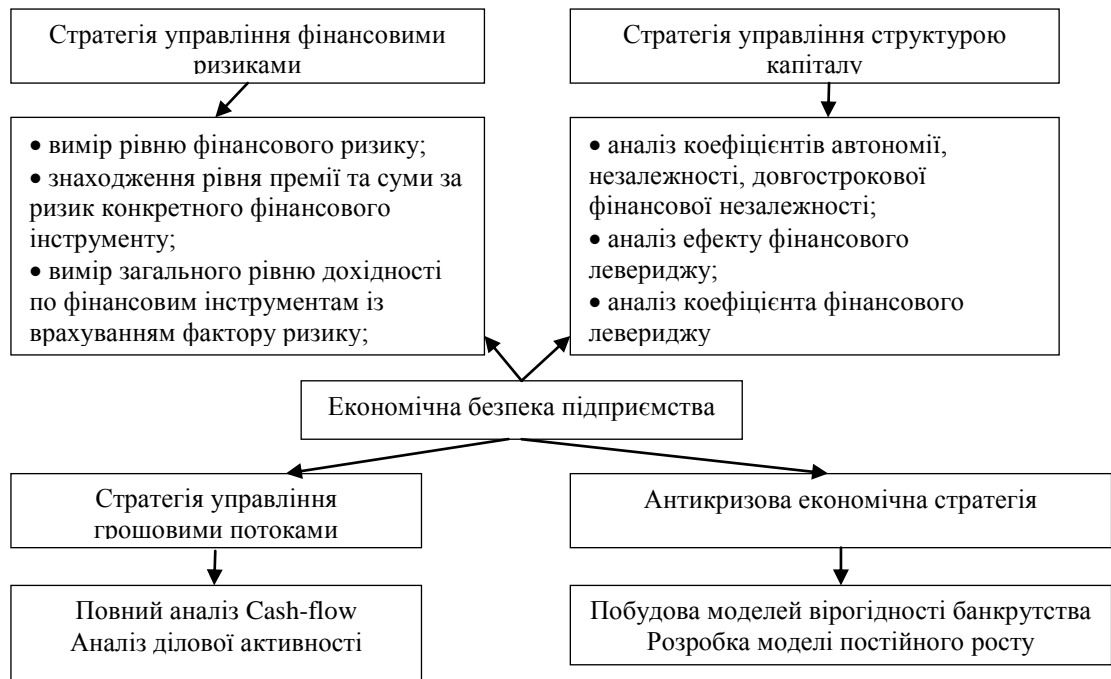

Рис. 1. Алгоритми забезпечення економічної безпеки підприємства [1]

Для виявлення джерел ризику та його різновидів необхідна наявність надійного та якісного інформаційного забезпечення. Сукупність інформації про загальні ризики може бути отримана із різних джерел: постійних та разових, неофіційних та офіційних, достовірних та сумнівних, тощо. Але якщо йде мова про фінансовий аналіз підприємства, то повноцінність та достовірність інформації, особливо обліково-аналітичної не повинна викликати сумнівів. Облікова інформація повинна відповідати дійсності, бути актуальною та своєчасною [5, с.178].

Аналіз звітності – це невід’ємна складова забезпечення економічної безпеки підприємства для своєчасного виявлення фінансових, комерційних та інших ризиків. В звітності фіксуються та узагальнюються усі події, які мають відношення до зменшення або збільшення рівня ризику. Наявність у керівництва надійної ділової інформації дозволяє йому знаходити оптимальне рішення, яке буде гарантом зниження збитків та збільшення прибутку. Ефективність системи забезпечення економічної безпеки підприємства багато в чому залежить від швидкості доступу до інформації, її аналізу та прийняття рішень [2, с. 144].

Отже, рівень економічної безпеки підприємства залежить багато в чому від рівня організації обліково-аналітичних процесів на підприємстві. Враховуючи мінливість економічного середовища та кризовий стан економіки вдосконалення аналітичної служби підприємства повинно враховувати наступні моменти.

На першому етапі необхідно порівняти існуючий стан аналітичної системи управління на підприємстві із проєктованим. На другому етапі вдосконалення необхідно зробити аналіз та оцінку відхилень проєктованої системи від існуючої, на заключному етапі проєктування приймається управлінське рішення про вдосконалення обліково-аналітичної системи.

В процесі вдосконалення системи забезпечення економічної безпеки підприємства, необхідно виділити кількісні обліково-аналітичні інформаційні аспекти підвищення рівня економічної безпеки при управлінні підприємством: рівневий і вартісний. Рівневий аспект передбачає розробку методики оцінки рівня обліково-аналітичного інформаційного забезпечення управління підприємством. Рівень обліково-аналітичного інформаційного забезпечення управління підприємством допускає вимірювання. При цьому під рівнем обліково-аналітичного інформаційного забезпечення управління допустимо розуміти величину, що характеризує ступінь відповідності існуючої на підприємстві внутрішньої

системи забезпечення економічної безпеки переліку системних факторів цінності системи з позиції забезпечення економічної безпеки підприємства [3, с. 127].

Вартісний аспект включає розробку методики оцінки витрат на вдосконалення і очікуваного ефекту від функціонування системи забезпечення економічної безпеки. Визначення витрат і очікуваних вигод при поліпшенні системи передбачає визначення кошторисної вартості процесу поліпшення і планування очікуваних вигод від її використання (наприклад, в гривнях).

Таким чином, в процесі дослідження можна дійти висновків, що обліково-аналітичне забезпечення – це невід’ємна складова системи забезпечення економічної безпеки підприємства, яка поєднує в собі методи обліку, аналізу та ризик-менеджменту і слугує для прийняття управлінських рішень щодо протидії негативних внутрішніх та зовнішніх факторів. Обліково-аналітичне забезпечення передбачає збір інформації, оцінку її якості та достовірності, засобі її узагальнення та надання користувачам, які в ній зацікавлені.

На підставі положень якісного і кількісного підходів до вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення з метою підвищення рівня економічної безпеки при управлінні підприємством можна зробити наступні висновки:

- абстрагування від специфіки і цілей діяльності підприємства дасть можливість виділити універсальні системні чинники цінності обліково-аналітичного забезпечення в забезпеченні економічної безпеки будь-якого підприємств;
- розвиток кількісних (рівневого і вартісного) обліково-аналітичних інформаційних аспектів підвищення рівня економічної безпеки при управлінні підприємством базується на дослідженні якісних (об’єктного, поведінкового і предметного) обліково-аналітичних інформаційних аспектів.

Література:

1. Витязева Т. А. Учетно-аналитическое обеспечение финансовой безопасности предприятия [Електронний ресурс] / Т. А. Витязева // Наукоеведение. – 2012. – №4.. – режим доступу: <http://naukovedenie.ru/PDF/61ergsu412.pdf>

2. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб’єктів господарювання як об’єкт наукових досліджень / Л.В. Гнилицька // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. – № 1(37). – С. 142-150.

3. Економічна безпека суб’єктів господарювання в умовах глобальної фінансової кризи : монографія / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак та інші]. – К.: ІМБ Університету «КРОК», 2010. – 412 с.

4. Куркін М.В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств: навчальний посібник / [М.В. Куркін, В.Д. Панікаров, Д.В. Назаренко]. – Х.: ФОП Павленко О.Г.; ВД «ІНЖЕК», 2010. – 300 с.

5. Тринька Л. Я. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємств / Л. Я. Тринька // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. Ч.4: Економіка. аграрний менеджмент, бізнес. – 2012. – №177 – С. 177-182

*Рибаченко О.В., студент,
менеджер ТОВ «Союз Світло»,
Науковий керівник: д.е.н., професор, завідувач
кафедри міжнародних фінансів та банківської справи Кузнецова С.А.*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Комунальний сектор України включає промисловість, сільське господарство, транспорт і зв'язок, освіту, житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування населення й деякі інші галузі.

Відповідно до ст. 63, 78 Господарського кодексу України комунальне підприємство - це підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади, утворюється органом, який є представником власника - відповідної територіальної громади і виконує його функції та майно якого закріплюється за ним на праві господарського відання або на праві оперативного управління. Комунальне унітарне підприємство утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління.

В Україні утворилося кілька видів комунальних підприємств.:

- це державні комунальні підприємства комунальної власності областей,
- державні комунальні підприємства комунальної власності міст,
- державні комунальні підприємства комунальної власності районів
- державні комунальні підприємства комунальної власності районів у містах;
- державні комунальні підприємства комунальної власності сіл та селищ .

Більшість підприємств комунальної власності є самостійними юридичними особами і фінансуються за рахунок місцевих бюджетів на підставі кошторисів.

Використання фінансових ресурсів підприємств комунальної власності має свої особливості. Прибуток комунальних підприємств розподіляється в порядку, визначеному відповідними місцевими радами відповідно до статутів цих підприємств. Статути затверджуються місцевими радами, яким належать ці підприємства. Однак, як правило, доходи підприємств комунальної форми власності значно менші ніж видатки. Тому після ретельної перевірки розрахунків підприємств місцеві фінансові органи планують державну дотацію в розмірі, необхідному для збалансування їх доходів і видатків.

Комунальні підприємства в Україні мають самостійні фінансові баланси. Їхні рахунки не поєднуються з бюджетними рахунками органів місцевого самоврядування. Фінанси комунальних підприємств обліковуються в складі фінансів державного сектора економіки.

У то й же час, для більшості зарубіжних країн характерна відміна усіх протекціоністських заходів щодо діяльності комунальних підприємств, їхні фінанси формуються на загальних умовах, що діють для всіх бізнесових структур.

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗРАХУНКІВ В УМОВАХ СПІВРОБІТНИЦТВА З ОФШОРНИХ ЗОН

Поняття «офшор» досить часто поєднується з поняттям «відмивання» грошей та криміналу, але означає тільки фінансовий механізм, за допомогою якого легально здійснюються фінансові операції з метою ефективного податкового планування. Цей інструмент використовується і в законодавстві, і на практиці в області податків, міжнародних угод і фінансових схем.

Проблеми діяльності офшорних юрисдикцій та офшорних фірм досліджували багато вчених, але все ж залишається актуальним питання впливу негативних наслідків діяльності офшорних зон на економіку та шляхи боротьби з цими наслідками.

Офшорні зони (або податкові гавані) є специфічним інструментом стимулювання інвестиційної діяльності та збільшення надходжень до бюджетів депресивних територій. Економічний ефект таких зон заснований на зростанні державних доходів завдяки розширенню податкової бази та мінімізації величини податкового навантаження. Доходи від офшорного бізнесу в податкових гаванях складають до половини обсягу державних бюджетів.

Взагалі офшорні зони є різновидом вільних економічних зон, які створюють для бізнесменів сприятливий валютно-фінансовий і фіскальний режим, а також високий рівень банківської і комерційної таємниці.

В Україні офшорними зонами можна назвати вільні економічні зони, розглядаються як один з важливих інструментів, за допомогою яких досягається відкритість економіки держави зовнішньому світу і стимулюється міжнародне економічне співробітництво на основі залучення іноземних інвестицій.

Привабливість саме офшорного механізму для українських підприємців пояснюється важливими на сьогодні обставинами. По-перше, нестабільністю фінансових інститутів України, по-друге, високим ступенем ризику. В цьому плані фінансові юрисдикції є більш захищеними, оскільки вони працюють, як правило, зі стабільною валютою і діють у стабільному фінансовому полі, що робить їх гарантами захисту інтересів клієнтів, тому що в протилежному випадку вони постраждають від форс-мажорних обставин.

Незважаючи на те, що офшорні юрисдикції розкидані по всьому світу, їх суть зводиться фактично до того, що виведений «туди» бізнес захищений від замаху української влади, а податкові витрати зведені до мінімуму. При цьому в класичному розумінні офшорна компанія - це фірма, зареєстрована в певній офшорній зоні, але яка не веде діяльності в країні реєстрації.

Переваги офшорів: оптимізація оподаткування, швидке і вільне розпорядження валютними коштами без контролю з боку українського обслуговуючого банку, Національного банку України, податкової служби; захист активів, що перебувають в Україні; конфіденційність інформації про їх істинного власника; структурування бізнесу.

Наприклад, Сейшельські острови і Гібралтар забезпечують спрощений процес реєстрації компанії, відсутність податків і максимальну конфіденційність.

На острові Мен офшори платять лише фіксоване мито. Офшорний бізнес в Белізі, Панамі, на Багамських островах, в Домініці повністю звільнений від податків. А реєструючи компанію на Кіпрі навіть не обов'язково мати реально існуючий офіс.

Для мінімізації податкових зобов'язань за допомогою офшорів існує чимало схем. Одна з найпопулярніших, в якій можна задіяти офшор - експортно-імпорتنі операції. Справа в тому, що офшор за своєю суттю є посередником між компанією в Україні та її

партнерами за кордоном, і з його допомогою можна без проблем маніпулювати ціною товарів або послуг в будь-яку сторону.

Використовуючи одну або декілька фірм - верств, зареєстрованих в офшорі, обидві сторони з користю для себе регулюють ціну угоди, здійснюючи так званий «реінвойсинг», головна задача якого - мінімізувати податок на прибуток шляхом зменшення валових доходів (для експорту) або за рахунок збільшення валових витрат (для імпорту).

Офшорні компанії часто використовуються для роботи на зарубіжних фінансових і фондових ринках. Наприклад, якщо офшор-компанія торгує американськими акціями через американського брокера, то оподаткуванню підлягають лише одержувані дивіденди. В США не підлягають оподаткуванню доходи іноземної компанії, пов'язані із збільшенням курсової вартості цінних паперів. Податок, утримуваний з одержуваних дивідендів, теж може бути зменшений при правильному виборі юрисдикції сторони, що має з США договір про уникнення подвійного оподаткування.

Переваги офшорного оподаткування використовуються, зокрема, транснаціональними компаніями, яких стосується внутрішньо фірмова структура, яка включає головну холдингову компанію, її дочірні компанії, представництва та філії, розташовані в країнах, відмінних від юрисдикції материнської компанії.

Основним механізмом корпоративного міжнародного оподаткування є створення внутрішньо фірмової структури, в рамках якої проводяться такі основні операції по мінімізації податків:

- перерозподіл (диверсифікація) прибутку - розміщення прибутку транснаціональних компаній в країнах з переважно низьким рівнем оподаткування;
- заниження прибутку - віднесення частини витрат, платежів, відсотків, дивідендів, роялті на фінансові результати внутрішньо фірмових компаній;
- створення прибутку - фактичне винесення всіх операцій в податкові гавані без зв'язку з оподатковуваною активністю в юрисдикціях з високим рівнем податкового тягаря.

Розглянемо основні ознаки офшорних зон.

1. Оподаткування. Багато офшорні юрисдикції стягують податки, проте всі вони або не стягують податок на прибуток взагалі, або стягують його тільки з певних категорій доходу, або стягують податок нижчий, ніж у тій країні, де платники є податковими резидентами. Відсутність податку на прибуток, як правило, є частиною політики залучення іноземного капіталу. У ряді випадків податок на прибуток не вводитьися внаслідок бідності значної частини населення. Багато податкових притулку в басейні Карибського моря невеликі, є малорозвиненими країнами з бідним населенням. В цих умовах країна може мати значно більший прибуток при низькому рівні податків і зборів. Важливою особливістю більшості офшорних територій є надання пільгового податкового режиму і виконання вимоги проведення ділових операцій за межами країни, де офіційно зареєстрована офшорна компанія.

2. Фінансова секретність. Певний рівень секретності характерно для офшорних юрисдикцій, як і для інших країн. Однак більшість країн не захищає цю інформацію від розслідування правоохоронними органами іноземної держави, особливо коли розслідування здійснюється відповідно до міжнародного договору. Особливістю офшорних юрисдикцій є наявність надмірно жорстких правил захисту банківської і комерційної таємниці. Вони відмовляють у порушенні своїх бар'єрів секретності навіть тоді, коли є серйозне порушення законів іншої країни. З цієї точки зору розрізняють дві категорії офшорних юрисдикцій: країни, відмовляють в ослабленні своєї секретності, незважаючи на використання режиму секретності в злочинних цілях; країни, які дозволяють законні розслідування в належних випадках.

3. Валютний контроль. Офшорні юрисдикції мають, як правило, систему подвійного валютного контролю. В її основу поставлена відмінність між резидентами і нерезидентами, а також між національною та іноземній валютами. Загальне правило:

резиденти піддаються валютному контролю, а нерезиденти валютному контролю не піддаються. Однак нерезиденти піддаються звичайному контролю відносно місцевої валюти. З компанією, створеною в офшорній юрисдикції, що належить нерезидентам і здійснює свою діяльність поза юрисдикцією, поводяться як з нерезидентом з погляду валютного контролю. Згідно іноземна особа може сформувати компанію в країні податкового притулку для здійснення бізнесу в інших юрисдикціях. В цьому випадку компанія не піддаватиметься валютному контролю в податковому притулку, оскільки вона не здійснює операції у валюті інших юрисдикцій і не займається бізнесом у даній офшорній юрисдикції.

Основою офшорного підприємництва є два види транснаціональних компаній: базові збутові компанії та базові постачальницькі компанії.

Отже, при застосуванні базової компанії в офшорній юрисдикції буде створена прибуток від реалізації сировини, напівфабрикатів і готових виробів, який буде обкладатися податком за пільговою ставкою. Одночасно завищена собівартість цієї продукції складе витрати компаній транснаціональної корпорації і зменшить, таким чином, прибуток цих компаній.

Враховуючи те, що за допомогою офшорних компаній здійснюється мінімізація податкових зобов'язань, податкове право багатьох країн містить норми, що обмежують переваги офшорного оподаткування.

Зокрема, згідно українського законодавства, за операціями з офшорними компаніями до податкових витрат можна віднести тільки 85% відсотків витрат із застосуванням механізму звичайних цін.

Багато вчених до цих пір сперечаються про законність використання офшорних компаній, а також різних міжнародних трастових і фінансових фондів в податковому плануванні підприємства. І до цих пір на це питання не дано однозначну відповідь. Посилювання ситуації сприяє плутанина в національному законодавстві, а також прецеденти різного трактування нормативно-правових актів.

Незважаючи на економічну привабливість офшорних зон для бізнесменів, проведення операцій з ними негативно позначається на економіці України, адже в результаті цього держава позбавляється величезних сум, які не доходять до Державного бюджету. Положення ускладнюється ще й тим, що в Україні немає законодавчої бази для регулювання операцій, здійснюваних з офшорними юрисдикціями.

УДК 336

*Сьоміна Т.О., магістр,
Науковий керівник, доктор екон.наук, професор,
зав. кафедрою міжнародних фінансів та банківської справи Кузнецова С. А.,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА ІНТЕРПАЙП: СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ І ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Металургійний комплекс є базовим видом промислової діяльності України, тож стимулювання стратегічних зрушень на металургійних підприємствах сприятиме їх розвитку на інтенсивній основі, досягненню позитивного ефекту в будівництві, машинобудуванні, будівництві дорожньо-транспортного комплексу, створенню нових робочих місць та формуванню передумов для сталого економічного зростання країни. Низький розвиток економіки країни спричиняє не прогресуюче середовище, в якому вітчизняні компанії не можуть створити конкурентоздатну продукцію високого рівня. Ряд політичних факторів, що мають прямий вплив на макроекономічний розвиток прямо впливають на ситуацію в ринку.

Тому існує ряд проблем, які стосуються в тому числі й компанії INTERPIPE LIMITED та потребують негайного вирішення. До них можна віднести, також, складну схему відкриття нових продуктів, яка присутня у нашій економіці, оскільки брак технологій та законодавчі процеси насправді не сприяють цьому. Не можна не згадати про неконкурентне середовище, яке відіграє важливу роль у розвитку конкурентоздатної продукції, але нажалі монополізація та некоректна політика Антимонопольного комітету сприяють цьому.

У 2012 році спостерігався ріст активів, зобов'язань та власного капіталу у порівнянні з 2011 роком. Так активи компанії збільшились на 697495 тис грн (+12,34%), зобов'язання на 639866 тис. грн (+25,52%), капітал збільшився на 56477 тис. грн (+1,81%). Збільшення активів був зумовленим збільшенням дебіторської заборгованості на 773301 тис. грн або 39,46%.

Збільшенню зобов'язань посприяв ріст довгострокових зобов'язань на 387133 тис. грн або 28,93%, кредиторської заборгованості на 197643 тис. основна питома вага у структурі активів приходить на оборотні активи, до того ж їх доля виросла у 2012 році на 6 п.п. до 60%.

У структурі оборотних активів основну питому вагу займає дебіторська заборгованість – 43% у 2012 році, що на 8,37 п.п. більше ніж у 2011 році. Ріст дебіторської заборгованості свідчить про погіршення розрахунків за поставлену продукцію.

У структурі пасивів у 2011-2012 рр. основна питома вага припадає на власний капітал, що свідчить про платоспроможність підприємства. Однак, не дивлячись на приріст власного капіталу в абсолютному вираженні на 1,81%, його доля у 2012 р. зменшилась на 5,21 п.п. з 55,5% до 50,3%.

У структурі зобов'язань компанії у 2011-2012 рр. основна доля приходилась на довгострокові зобов'язання. Позитивним фактором являється збільшення питомої ваги довгострокових зобов'язань ц 2012 р. на 2 п.п. з 53% до 55%.

Розрахунок показників платоспроможності і фінансової незалежності показав, що практично усі показники на протязі аналізованого періоду знаходилися у лімітах нормативних значень, що свідчить про платоспроможність підприємства.

Таблиця

Показники платоспроможності Interpipe Limited за 2011-2012 роки

Показники платоспроможності	Нормативне значення	31.12.2011	31.12.2012
Коефіцієнт автономії	, збільшення	0,55	0,50
Коефіцієнт фінансового левериджу	, крит. -1	0,81	1,00
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	, збільшення	0,16	0,21
Коефіцієнт покриття активів за рахунок зобов'язань	0,2-0,5	0,45	0,50
Коефіцієнт фінансування основних засобів за рахунок довгострокових боргових зобов'язань	-	0,51	0,68
Коефіцієнт довгострокового залучення засобів	0,4	0,30	0,35

Однак, у динаміці за 2012 рік спостерігалось незначне погіршення показників платоспроможності, що говорить про зниження фінансової стійкості компанії.

Також, аналіз показників платоспроможності свідчить, про збільшення фінансування долі основних засобів за рахунок залучених довгострокових ресурсів.

Таким чином фінансове становище ПАТ Interpipe Limited можна охарактеризувати як стабільне, проте існує невикористаний потенціал, який потребує визначення конкурентної стратегії.

Fitch Ratings-Лондон-14 червня 2013 Fitch Ratings підтвердило довгостроковий рейтинг дефолту емітента («РДЕ») базується в Україні компанії Interpipe Limited на рівні

«В-». Пріоритетний забезпечений рейтинг єврооблігацій компанії з погашенням в 2017 р і рейтингом зворотності активів «RR4» підтверджено на рівні «В-». Прогноз по довгостроковому РДЕ - "Стабільний". Великі заплановані виплати боргу компанії в 2014 р залишаються ключовим фактором ризику. Незважаючи на «Стабільний» прогноз по рейтингу, агентство має намір знову розглянути компанію в кінці 3 кв. 2013 р коли Fitch обговорить з менеджментом Interpipe Limited плани по виплатах в 2014 р

Загальний обсяг обов'язкових виплат боргу згідно з угодами про реструктуризацію від 2011 становить 206 млн. Дол. В 2013 р, а потім підвищується до 307 млн. Дол. В 2014 р Згідно з базовим рейтинговому сценарієм Fitch, виплати на 2013 р є посилюючими, і, за наявною інформацією, половина погашень була здійснена в травні, а решта будуть проведені за рахунок вільного грошового потоку і грошових коштів на балансі.

Позитивні рейтингові чинники: майбутні події, які можуть привести до позитивного рейтингової дії, включають:

- Ключовим фактором для майбутнього рейтингової дії буде здатність компанії дотримуватися графік виплат по боргу, зокрема в 2014 р, коли мають відбутися погашення на 307 млн. Дол. У разі прямування запланованого графіку погашень і відповідного поліпшення показників левереджа і забезпеченості виплат, це може привести до позитивного рейтингової дії.

Негативні рейтингові чинники: майбутні події, які можуть привести до негативних рейтингових дій, включають:

- Невиконання бізнес-плану компанії в 2013-2014 рр., що привело б до нездатності здійснювати виплати за боргом згідно з графіком.

Пропонується розробка стратегії INTERPIPE Limited зображена на рис.1, яка в довгостроковій перспективі змогла б покращити фінансово-економічні показники та створити конкурентоспроможну високотехнологічну продукцію як на вітчизняному, так і на світовому ринку.

З проведеного дослідження можна побачити як позитивні, так і негативні сторони діяльності компанії INTERPIPE Limited, її проблеми та перспективи. Тому слід констатувати факт про те, що компанія являється лідером в своїй сфері діяльності на українському ринку, але треба й зазначити, що в основному продукція є гомогенною. Тобто для того, щоб стати конкурентом на світовому ринку потрібно дещо змінити стратегію виробництва. Фінансово-економічні показники свідчать, що з кожним роком прибутковість та ефективність компанії, на даній стадії розвитку, зростає.

Отже, INTERPIPE Limited має усі можливості для запровадження інноваційних технологій та створення диференційованої продукції, що підвищить її світовий імідж та збільшить географію реалізації продукції, буде позитивно впливати на фінансову стійкість компанії та її фінансові показники.

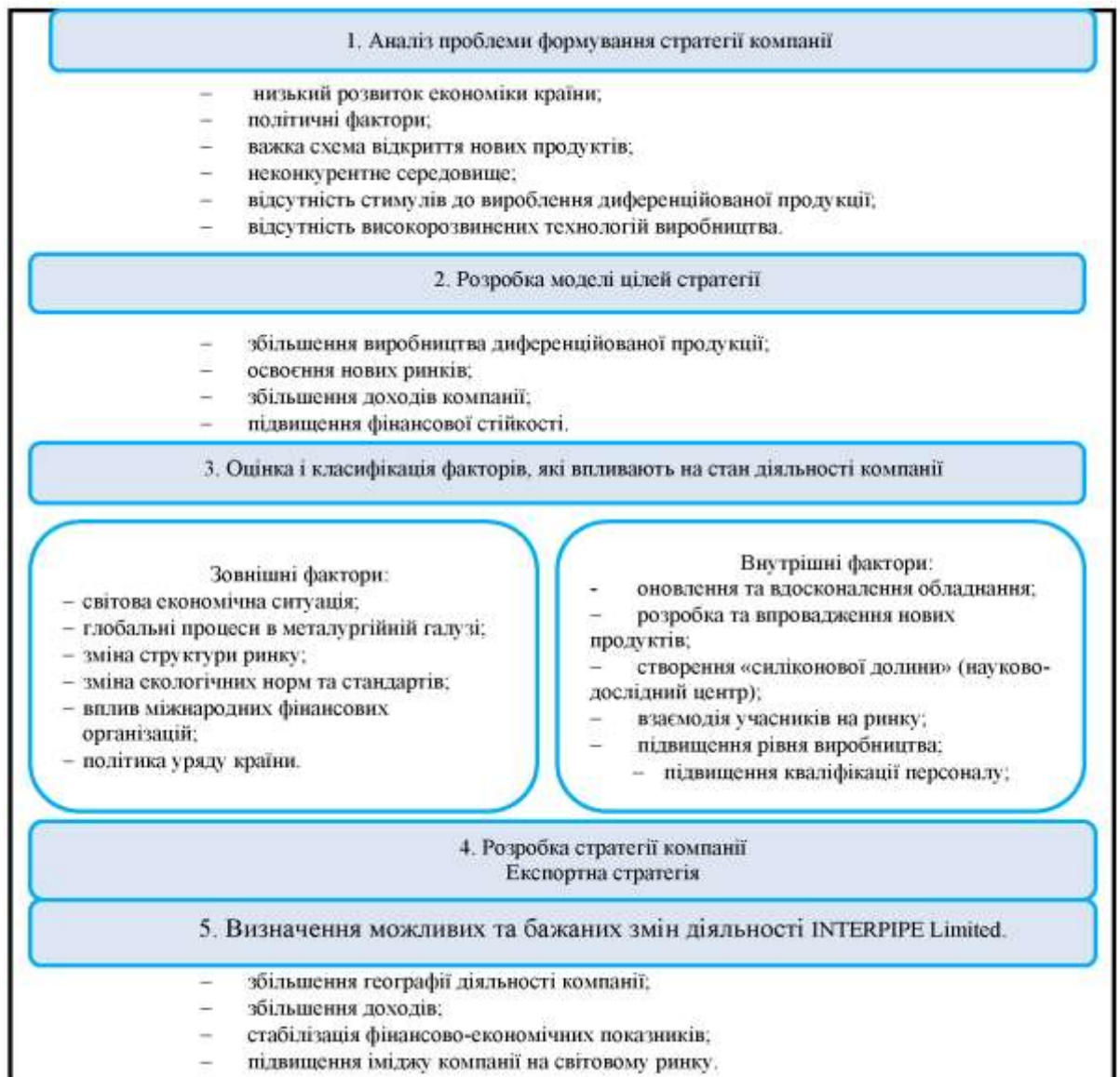

Рис. 1. Етапи розробки стратегії INTERPIPE Limited

УДК 005.336.027

*Тютюнник С.В., к.е.н, доцент
кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія*

ОЦІНЮВАННЯ ФАКТОРІВ ЗМІНИ МАТЕРІАЛОМІСТКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Одним із основних факторів зниження собівартості продукції та підвищення прибутковості діяльності суб'єктів господарювання є раціональне використання матеріальних ресурсів.

Матеріальними ресурсами, як зазначає С. В. Мочерний, називають «основні та оборотні засоби виробництва, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та формують його матеріально-речову базу» [2, с. 463]. Забезпечити збільшення потреби в матеріальних ресурсах можна екстенсивним шляхом (закупівлею або виготовленням більшої кількості матеріалів та енергії) та інтенсивним (економнішим використанням наявних запасів у процесі виробництва продукції).

За допомогою методики економічного аналізу виявляються резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів шляхом комплексного її оцінювання.

До основних узагальнювальних показників ефективності використання матеріальних ресурсів можна віднести:

1. Рівень матеріаломісткості продукції:

$$M_M = MB \div VP, \quad (1)$$

де M_M – рівень матеріаломісткості продукції, грн/грн;

MB – сума матеріальних витрат;

VP – вартість продукції.

2. Рівень матеріаловіддачі продукції:

$$M_B = VP \div MB, \quad (2)$$

де M_B – рівень матеріаловіддачі продукції, грн/грн.

3. Частка матеріальних витрат у собівартості продукції:

$$C_{MB} = MB \div C \times 100, \quad (3)$$

де C_{MB} – частка матеріальних витрат у собівартості продукції, %;

C – собівартість продукції.

4. Прибуток на 1 грн матеріальних витрат:

$$P_{MB} = P \div MB, \quad (4)$$

де P_{MB} – рівень прибутку на 1 грн матеріальних витрат, грн/грн;

P – валовий прибуток.

5. Рівень рентабельності матеріальних витрат:

$$R_{MB} = P \div MB \times 100, \quad (5)$$

де R_{MB} – рівень рентабельності матеріальних витрат, %.

Матеріаломісткість продукції, на думку В. О. Шевчука, є узагальнювальним вартісним показником та визначає відношення матеріальних витрат до вартості товарної продукції, тобто характеризує витрати всіх видів матеріальних ресурсів (сировини, основних і допоміжних матеріалів, купованих напівфабрикатів, палива і енергії) на 1 грн товарної продукції підприємства [1, с. 252]. Крім розрахунку загального рівня матеріаломісткості продукції, доцільним є визначення окремих показників, що характеризують використання окремих видів матеріальних ресурсів, а саме: сировиномісткості, паливомісткості, енергомісткості тощо.

Під час аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів необхідно визначити абсолютні відхилення, темпи і напрями зміни показників, порівняти фактичні значення показників за поточний період у порівнянні з планом та в динаміці, а також дослідити рівень і характер впливу чинників на зміну показників ефективності.

Із метою більш поглибленого оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів та визначення резервів зниження матеріаломісткості продукції проводять факторний аналіз матеріаломісткості продукції з використанням способу ланцюгових підстановок.

Розрахунки проводять у три етапи.

На першому етапі визначають:

- рівень матеріаломісткості в базовому періоді:

$$M_{M0} = MB_0 \div VP_0, \quad (6)$$

- умовний рівень матеріаломісткості продукції:

$$M_{MUM} = MB_1 \div VP_0, \quad (7)$$

- рівень матеріаломісткості в звітному періоді:

$$M_{M1} = MB_1 \div VP_1. \quad (8)$$

На другому етапі розраховують:

- загальну зміну рівня матеріаломісткості продукції:

$$\Delta M_M = M_{M1} - M_{M0}, \quad (9)$$

у тому числі під впливом чинників:

а) матеріальних витрат:

$$\Delta M_{\text{ММВ}} = M_{\text{МУМ}} - M_{\text{М0}}, \quad (10)$$

б) вартості продукції:

$$\Delta M_{\text{МТП}} = M_{\text{М1}} - M_{\text{МУМ}}. \quad (11)$$

На третьому етапі здійснюють перевірку розрахунків другого етапу:

$$\Delta M_{\text{М}} = \Delta M_{\text{ММВ}} + \Delta M_{\text{МТП}}. \quad (12)$$

Під час формулювання висновків за результатами проведених досліджень потрібно звернути увагу на те, що між чинником матеріальних витрат та матеріаломісткістю існує прямий зв'язок, а між вартістю продукції та матеріаломісткістю – обернений зв'язок. Підвищення упродовж періоду дослідження рівня матеріаломісткості продукції свідчить про зниження ефективності використання матеріальних ресурсів підприємством. Тобто внаслідок збільшення суми матеріальних витрат та скорочення вартості продукції, рівень матеріаломісткості підвищується, а за рахунок зменшення суми матеріальних витрат та збільшення вартості продукції, рівень матеріаломісткості знижується. Отже, резервами зниження матеріаломісткості продукції є заходи, які забезпечать скорочення суми матеріальних витрат та збільшення вартості продукції підприємства, або випереджальне зростання вартості продукції порівняно зі зростанням матеріальних витрат.

Література:

1. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / Шевчук В. О., Коновалова О. В., Пантелеєв В. П. ; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. – 399 с.
2. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. ; за ред. С. В. Мочерного. Т.1. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.

УДК 338.124.4

Тютюнник Ю.М., к. е. н., доцент
кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Полтавська державна аграрна академія

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ БАГАТОФАКТОРНИХ МОДЕЛЕЙ

ДІАГНОСТИКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Специфіка управління процесами оцінювання ймовірності банкрутства підприємств на основі формалізованих методів свідчить, що багатофакторні моделі є прикладами комплексного фінансового аналізу. Найбільш поширені в сучасній фінансовій літературі багатофакторні моделі прогнозування банкрутства Альтмана, Спрінгейта та інших економістів передбачають розрахунок інтегрального показника оцінювання фінансового стану підприємства – об'єкта дослідження.

Першим етапом побудови моделей діагностики ймовірності банкрутства є формування вихідної інформації. Для вітчизняних підприємств, з урахуванням складання форм фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1], пропонується такий перелік вихідних показників (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідна інформація для побудови багатофакторних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства, тис. грн

Показник	Порядок розрахунку за даними форм № 1, 2 (рядки, графи)
1. Середньорічна вартість активів	Ф. № 1: (1300, гр.3+1300, гр.4)÷2

2. Середньорічна вартість необоротних активів	Ф. № 1: (1995, гр.3+1095, гр.4)÷2
3. Середньорічна вартість оборотних активів	Ф. № 1: (1195, гр.3+1195, гр.4)÷2
4. Середньорічна величина власних оборотних коштів	Ф. № 1: ((1495–1095, гр.3+ +(1495–1095), гр.4)÷2
5. Середньорічна величина запасів	Ф. № 1: ((1100+1110), гр.3+(1100+1110), гр.4)÷2
6. Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості, грошей та їх еквівалентів	Ф. № 1: ((сума із 1125 по 1165 (без 1136)), гр.3+(сума із 1125 по 1165 (без 1136)), гр.4)÷2
7. Середньорічна вартість власного капіталу	Ф. № 1: (1495, гр.3+1495, гр.4)÷2
8. Середньорічна величина зобов'язань і забезпечень	Ф. № 1: ((1595+1695+1700, гр.3+(1595+1695+1700), гр.4)÷2
9. Середньорічна величина поточних зобов'язань і забезпечень	Ф. № 1: (1695, гр.3+1695, гр.4)÷2
10. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Ф. № 1: 1420, гр.4
11. Чистий дохід від реалізації продукції	Ф. № 2: 2000
12. Валовий: прибуток (збиток)	Ф. № 2: 2090 (2095)
13. Фінансові витрати	Ф. № 2: 2250
14. Прибуток (збиток) до оподаткування	Ф. № 2: 2290 (2295)
15. Чистий прибуток (збиток)	Ф. № 2: 2350 (2355)
16. Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи	Ф. № 2: 2505+2510
17. Амортизація	Ф. № 2: 2515

Модель Альтмана є функцією від певних показників, які характеризують економічний потенціал підприємства та результати його роботи за відповідний період:

$$Z = 1,2K_1 + 1,4K_2 + 3,3K_3 + 0,6K_4 + 1,0K_5, \quad (1)$$

де K_1, K_2, K_3, K_4, K_5 – коефіцієнти: $K_1 = \text{п.4} / \text{п.1}$; $K_2 = \text{п.15} / \text{п.1}$; $K_3 = \text{п.14} / \text{п.4}$; $K_4 = \text{ринкова вартість власного капіталу} / \text{п.8}$; $K_5 = \text{п.11} / \text{п.1}$.

У моделі Альтмана перший фактор (K_1) характеризує фінансову стійкість і платоспроможність підприємства, другий і третій (K_2 і K_3) – рентабельність активів, четвертий (K_4) – структуру джерел формування капіталу, п'ятий (K_5) – оборотність активів. Залежно від фактичного значення Z -показника ступінь можливості банкрутства підприємства визначається за шкалою:

Значення Z -показника	$Z \leq 1,80$	$1,81 \leq Z \leq 2,70$	$2,71 \leq Z \leq 2,99$	$Z \geq 3,0$
Ймовірність банкрутства	Дуже висока	Висока	Можлива	Дуже низька

Недолік наведеного варіанта моделі Альтмана (формула (1)) полягає у тому, що її доцільно використовувати лише щодо великих компаній-емітентів, акції яких вільно котируються на фондових біржах. Отже, практичне застосування моделі обмежується вимогою мати оцінку ринкової вартості власного капіталу (показник K_4). Оскільки в Україні фондовий ринок недостатню розвинений, використання переважно більшістю українських підприємств моделі Альтмана у вигляді формули (1) є некоректним. Підприємства України можуть застосовувати індекс, запропонований Альтманом як модифікований варіант для компаній, акції яких не котируються на біржі:

$$Z = 0,717K_1 + 0,847K_2 + 3,107K_3 + 0,42K_4 + 0,995K_5, \quad (2)$$

де $K_4 = \text{п.7} / \text{п.8}$.

Якщо $Z < 1,23$, то це є ознакою високої ймовірності банкрутства, тоді як значення $Z \geq 1,23$ свідчить про невелику його імовірність.

Порівнюючи результати розрахунку Z -показника із середньогалузевими значеннями, можна сформулювати висновок про рівень фінансової стійкості підприємства.

Модель Спрінгейта передбачає розрахунок інтегрального показника для оцінювання ймовірності банкрутства підприємства за формулою:

$$Z = 1,03K_1 + 3,07K_2 + 0,66K_3 + 0,4K_4, \quad (3)$$

де K_1, K_2, K_3, K_4 – коефіцієнти: $K_1 = \text{п.4} / \text{п.1}$; $K_2 = \text{п.14} / \text{п.1}$; $K_3 = \text{п.14} / \text{п.8}$; $K_4 = \text{п.11} / \text{п.1}$.

Якщо $Z < 0,862$, то фінансовий стан підприємства нестабільний і його з достовірністю до 92 % можна віднести до категорії потенційних банкрутів; якщо $Z \geq 0,862$, підприємство має стабільний фінансовий стан і загроза банкрутства є мінімальною.

Тести на ймовірність банкрутства Лису (Z_L) і Таффлера (Z_T):

$$Z_L = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4, \quad (4)$$

де X_1, X_2, X_3, X_4 – коефіцієнти: $X_1 = \text{п.3} / \text{п.1}$; $X_2 = \text{п.12} / \text{п.1}$; $X_3 = \text{п.10} / \text{п.1}$; $X_4 = \text{п.7} / \text{п.8}$.

Оціночне граничне значення: $Z_L = 0,037$;

$$Z_T = 0,03X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4, \quad (5)$$

де X_1, X_2, X_3, X_4 – коефіцієнти: $X_1 = \text{п.12} / \text{п.9}$; $X_2 = \text{п.3} / \text{п.8}$; $X_3 = \text{п.9} / \text{п.1}$; $X_4 = \text{п.11} / \text{п.1}$.

Якщо $Z_T > 0,3$, то підприємство має гарну довгострокову перспективу діяльності; за $Z_T < 0,2$ є ймовірність банкрутства.

Показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера:

$$Z_{KG} = 0,16X_1 - 0,22X_2 + 0,87X_3 + 0,10X_4 - 0,24X_5, \quad (6)$$

де X_1, X_2, X_3, X_4, X_5 – коефіцієнти: $X_1 = \text{п.6} / \text{п.1}$; $X_2 = \text{п.2} / \text{п.1}$; $X_3 = \text{п.13} / \text{п.11}$; $X_4 = \text{п.16} / \text{п.11}$; $X_5 = \text{п.12} / \text{п.8}$.

Ймовірність затримки платежів для різних значень Z_{KG} визначається за шкалою:

Значення Z_{KG}	+0,21 0	+0,48 0	+0,00 2	-0,026	-0,068	-0,087	-0,107	-0,133	-0,164
Вірогідність затримки платежів, %	100	90	80	70	50	40	30	20	10

Універсальну дискримінантну функцію побудовано відповідно до кількох методик прогнозування банкрутства:

$$Z = 1,5K_1 + 0,08K_2 + 10K_3 + 5K_4 + 0,3K_5 + 0,1K_6, \quad (7)$$

де $K_1, K_2, K_3, K_4, K_5, K_6$ – коефіцієнти: $K_1 = \text{cash-flow (п.15+п.17)} / \text{п.8}$; $K_2 = \text{п.1} / \text{п.8}$; $K_3 = \text{п.15} / \text{п.1}$; $K_4 = \text{п.15} / \text{п.11}$; $K_5 = \text{п.5} / \text{п.11}$; $K_6 = \text{п.11} / \text{п.1}$.

Варіанти оцінювання значень Z -показника: $Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким, йому не загрожує банкрутство; $1 < Z \leq 2$ – фінансова рівновага на підприємстві порушена, але за умови переходу до антикризового управління банкрутство йому не загрожуватиме; $0 < Z \leq 1$ – підприємству загрожуватиме банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів; $Z \leq 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

В Україні використання зарубіжних багатофакторних моделей діагностики ймовірності банкрутства ускладнюється з декількох причин [2, с. 649-650]:

- моделі побудовані за даними іноземних компаній, а економіка будь-якої країни має свою специфіку;

- моделі розроблялися переважно в 60-70-х роках ХХ ст., а за цей час змінилася макро- і мікроекономічна ситуація в усьому світі;

- не може бути універсальних моделей, ідеально придатних для всіх галузей економіки навіть окремо взятої країни, оскільки внаслідок особливостей різних галузей значущість окремих індикаторів істотно відрізняється;

- недоліком моделей є нечіткі межі для зарахування підприємств до класу банкрутів або небанкрутів;

- є й інші об'єктивні причини, що визначають необхідність коригування коефіцієнтів вагомості окремих показників, наведених у моделях, та врахування інших факторів: інфляції, відмінностей між ринковою і балансовою вартістю активів та ін.

Незважаючи на наявні проблеми, наведені моделі можна використовувати як додаткові індикатори прогнозування банкрутства. У цілому мають бути розроблені загально визнані вітчизняні моделі оцінювання ймовірності банкрутства підприємств з урахуванням галузевих особливостей.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г. В. Савицька ; 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2005. – 662 с.

УДК 336

Федевич Н.С., студентка,

Науковий керівник: д.е.н., професор, зав. кафедрою міжнародних фінансів та банківської справи Кузнецова С. А., Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку економіки, в умовах нестабільного конкурентного середовища, діяльність суб'єктів підприємницької діяльності пов'язана з численними ризиками, і чи не на перший план виходить забезпечення фінансової безпеки та фінансової стійкості на підприємстві.

Фінансова безпека підприємства - захищеність підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища, тобто здатність підприємства протистояти несприятливому зовнішньому впливу, а також здатність швидко реагувати на різноманітні зовнішні загрози. З позицій ресурсно-функціонального підходу, фінансову безпеку підприємства розглядають як процес найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства в поточному і майбутньому періоді. Фінансова безпека підприємства залежить від ефективності використання капіталу, якості корпоративного управління і фінансового менеджменту, оновлення технологій та інформаційної бази.

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки підприємства і визначається рядом факторів: забезпеченістю фінансовими ресурсами, стабільністю і стійкістю фінансового стану підприємства, збалансованістю фінансових потоків та розрахункових відносин, ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності, рівнем контролю за внутрішніми і зовнішніми ризиками.

Забезпеченість фінансовими ресурсами та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення виробничих показників, підвищення ефективності застосування засобів та предметів праці, робочої сили, сучасних інформаційних технологій. Це не може не впливати позитивно на фінансову безпеку, адже це призводить до зростання добробуту підприємства та сприяє зміцненню фінансової стійкості. Фінансова стійкість, та стабільність дає змогу вчасно та у повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед діловими партнерами, так як означає фінансову незалежність від інвесторів та кредиторів, і можливість нормального функціонування компанії. З іншого боку дуже важливо, щоб партнери також виконували свої зобов'язання перед підприємством.

Фінансовий ризик підприємства – ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у вигляді втрати доходу чи капіталу про невизначених умовах здійснення його фінансової діяльності – і це серйозна загроза для фінансової безпеки. З одного боку

Я вважаю, що розробка системи моніторингу, контролю та реагування на ризики внутрішнього та зовнішнього походження, посідає найважливіше місце у підтримці фінансової безпеки, та сприятиме більшій фінансовій захищеності підприємства у сучасних умовах функціонування економіки.

УДК 338.24.021.8

Чернецький О. Д., магістр

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач кафедри міжнародних фінансів та банківської справи Вакулич М.М., Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

В современных условиях проблема эффективного использования финансовых ресурсов является весьма актуальной; так как постоянный дефицит как централизованных, так и децентрализованных финансовых ресурсов приводит к нарушениям нормального функционирования предприятий, организаций, отраслей и в целом народного хозяйства.

Финансовые ресурсы предприятия - это денежные средства, имеющиеся в распоряжении предприятия и предназначенные для осуществления текущих затрат и затрат по расширенному воспроизводству, для выполнения финансовых обязательств и экономического стимулирования работающих.

Основными элементами финансовых ресурсов предприятия являются: уставный фонд, амортизационный фонд, специальные фонды целевого назначения, неиспользованная прибыль, кредиторская задолженность всех видов, ресурсы, полученные из централизованных и децентрализованных фондов и другие.

Финансовые ресурсы – это денежные средства, имеющиеся в распоряжении предприятия и предназначенные для обеспечения его эффективной деятельности, для выполнения финансовых обязательств и экономического стимулирования работающих.

Формируются финансовые ресурсы за счет собственных и привлеченных денежных средств.

К собственным источникам финансовых ресурсов относятся:

- 1) уставный капитал;
- 2) амортизация;
- 3) прибыль;
- 4) страховые резервы и прочие источники.

К заемным источникам финансовых ресурсов относятся:

- 1) кредиты финансовых учреждений;
- 2) бюджетные кредиты;

- 3) коммерческие кредиты;
- 4) кредиторская задолженность, постоянно находящаяся в обороте и прочие.

К привлеченным источникам финансовых ресурсов относятся:

- 1) средства долевого участия в текущей и инвестиционной деятельности;
- 2) средства от эмиссии ценных бумаг;
- 3) паевые и иные взносы членов трудового коллектива, юридических и физических лиц;
- 4) страховое возмещение;
- 5) поступление платежей по франчайзингу, аренде, селенгу.

Также выделяют как источник ассигнования из бюджета и поступления из внебюджетных фондов.

Стартовым источником финансовых ресурсов в момент учреждения предприятия является уставный (акционерный) капитал - имущество, созданное за счет вкладов учредителей (или выручки от продажи акций).

Основным источником финансовых ресурсов действующего предприятия служат доходы (прибыль) от основной и других видов деятельности, внереализационных операций. Он также формируется за счет устойчивых пассивов, различных целевых поступлений, паевых и иных взносов членов трудового коллектива. К устойчивым пассивам относят уставный, резервный и другие капиталы, долгосрочные займы и постоянно находящуюся в обороте предприятия кредиторскую задолженность.

Финансовые ресурсы могут поступать в порядке перераспределения от ассоциаций и концернов, в которые они входят, от вышестоящих организаций при сохранении отраслевых структур, от страховых организаций. В отдельных случаях предприятию могут быть предоставлены субсидии (в денежной или натуральной форме) за счет средств государственного или местного бюджетов, а также специальных фондов.

Различают:

- прямые субсидии - государственные капитальные вложения в объекты, особо важные для народного хозяйства, или в малорентабельные, но жизненно необходимые;
- не прямые субсидии, осуществляемые средствами налоговой и денежно-кредитной политики, например, путем предоставления налоговых льгот и льготных кредитов.

В отдельных случаях предприятию могут быть предоставлены субсидии (в денежной или натуральной форме) за счет средств государственного или местного бюджетов, а также специальных фондов. Эффективное использование источников финансовых ресурсов позволяет предприятию оптимизировать свою финансовую деятельность, что в последствии оказывает непосредственное влияние на платежеспособность организации, которая является гарантом самостоятельности.

Темпы развития экономики, оздоровление бюджетной системы и финансов предприятий во многом зависят от рационального использования источников формирования финансовых ресурсов, как на уровне предприятий, так и на уровне государства, что составляет одну из важнейших задач в области правильной организации управления финансами.

УДК 336.648

Шутько В.П., студент,
Науковий керівник: к.е.н., доцент *Єгорова О.В.*,
Полтавської державної аграрної академії

ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Поточний стан економіки України можна охарактеризувати як нестабільний, що викликає, зокрема, необхідність залучення значних ресурсів. Інвестиції є тим ресурсом, який може суттєво сприяти підвищенню ефективності суспільного виробництва в Україні,

а, отже, і підвищенню рівня життя її громадян. За оцінками експертів, нормальний розвиток економіки України вимагає додаткових інвестицій від 80 до 100 млрд. дол. США.

Висока об'єктивна значущість інвестиційного ризику, а також складність, специфіка формування і функціонування вітчизняної економіки, й аграрної сфери зокрема, надзвичайно актуалізують проблеми вдосконалення управління ним.

За прогнозами науковців Інституту аграрної економіки, у 2014 році обсяги капітальних інвестицій у сільське господарство слід очікувати на рівні 17 млрд. грн, що на 7% нижче відповідного показника 2013 року. При цьому, з 18,6 млрд. грн капітальних інвестицій, що надійшли в аграрний сектор вітчизняної економіки у 2013 році, 80% – кошти вітчизняних сільгосп підприємств.

Нами було проведено власне опитування підприємців Полтавського регіону щодо їх готовності вкладати кошти в сільське господарство. За результатами анкетування виявлено, що 68 % респондентів готові інвестувати вільні кошти в галузь, 14 % - ні, а решта 18 % - вагаються. При цьому підвищити інвестиційну привабливість галузі, на думку потенційних інвесторів, можна шляхом загальнодержавних кроків, основними з яких є:

- зменшення податкового навантаження (на думку 68 % опитаних);
- надання можливості набуття права власності на землю (вважають 50 % респондентів);
- створення дієвої системи страхування інвестицій (згідно висловлювань 26 % опитаних).

Рішення щодо інвестування приймають, орієнтуючись на прогноз майбутніх результатів. Інвестора цікавить рівень доходності, але також має значення гарантованість запланованої доходності, впевненість у тому, що в ході реалізації проекту не виникнуть невраховані, негативні щодо капіталу події. Цей бік інвестування відбиває поняття ризику.

На сьогоднішній день немає однозначного поняття інвестиційний ризик. На нашу думку, інвестиційний ризик являє собою ймовірність виникнення фінансових втрат у вигляді доходу (прибутку) внаслідок невизначеності умов інвестиційної діяльності. Прибутковість і ризик, як відомо, є взаємопов'язаними категоріями.

Найбільш загальними закономірностями, що відображають взаємний зв'язок між прийнятним ризиком й очікуваною прибутковістю діяльності інвестора, є наступні:

- більш ризикованим вкладенням, як правило, властива більш висока прибутковість;
- при зростанні доходу зменшується ймовірність його отримання, в той час, як певний мінімально гарантований дохід може бути отриманий практично без ризику [1, с. 134].

Важливе значення для одержання всебічної характеристики ризиків має їх науково-обґрунтована класифікація. У зарубіжній і вітчизняній економічній науці ще не сформувалась єдина точка зору як на класифікацію, так і на розуміння сутності деяких видів інвестиційних ризиків. Причина полягає в їх різноманітті і, отже, в складності комплексного або ієрархічного представлення всієї сукупності інвестиційних ризиків. Проте формування такої класифікації є підставою для побудови адекватних моделей оцінки ризику, збільшення прозорості інвестиційних процесів, підвищення ефективності механізмів управління ризиками.

Економічна література пропонує наступні класифікаційні ознаки інвестиційних ризиків [2, с. 247; 3, с. 105; 4, с. 55; 5, с. 97]: за видами; за ступенем передбачуваності; за зв'язками з технічними чинниками виробництва; за ступенем можливості страхування; за ступенем можливості впливу на ризики; за сферою прояву; за джерелами виникнення і видами втрат; за ступенем залежності від природно-екологічних і соціально-економічних чинників; за комплексністю дослідження; за рівнем фінансових втрат; за характером прояву в часі; за етапами здійснення інвестиційного проекту; за зв'язком з грошовими потоками інвестиційного проекту.

Виділяють зовнішні та внутрішні ризики аграрного виробництва. Зовнішніми є

макроекономічна та політична ситуація в країні, стабільність банківської системи, природнокліматичні умови, активність конкурентів, рівень корупції, нормативно-правова база і т. д. А внутрішніми ризиками є залежність результатів діяльності від біологічних процесів, досконалість технології виробництва, ефективність управління, стан основних засобів і т. д.

Для України експертами визначено, що зовнішні ризики впливають на підприємство на 70%, а внутрішні на 30% [7]. Але, аграрні підприємства більше піддаються зовнішнім ризикам, оскільки для підприємств АПК зовнішні ризики це не тільки суспільно-політичні та економічні, а й природно-кліматичні, які прямо впливають на результати виробництва. Ми вважаємо, що для аграрної сфери співвідношення впливу ризиків становить - 80% на зовнішні, 20% на внутрішні.

Слід зазначити, що тільки розуміння природи інвестиційного ризику та його кількісна оцінка дозволить ефективно управляти довгостроковими інвестиціями.

В Україні існує ряд проблем, які перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій:

1. Відсутня об'єктивна система оцінки інвестиційного клімату країни і її окремих регіонів - інвестори орієнтуються на оцінки консалтингових фірм, що регулярно відстежують інвестиційний клімат в багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні.

2. Політична нестабільність - інвестор почуває невпевнено, коли політичний курс країни змінюється майже щодня.

3. Нерозвиненість ринкової інфраструктури міжнародного бізнесу в Україні - недостатня кількість відповідних експертів, аудиторів, консультантів стримує збільшення надходжень закордонного капіталу;

4. Нестабільність податкової політики - високий рівень і велика кількість податків позбавляє державу конкурентних переваг при залученні іноземних інвесторів.

Ми пропонуємо можливі шляхи вирішення зазначених проблем:

– поліпшення інвестиційного клімату. Основні стимулюючі чинники у формуванні сприятливого щодо інвестиційної діяльності економічного середовища - завершеність ринкових перетворень та забезпечення стабільності політичної системи й довготривалого, незмінного курсу діяльності уряду, додадуть впевненості зарубіжним інвесторам. Гарантування стабільності нормативно-правових документів щодо умов іноземного інвестування покращить довіру іноземних підприємств до законодавчого поля України;

– стабілізація курсу гривні та надійність банківської системи. Потрібно прийняти цілий комплекс загальнодержавних принципів рішень та заходів щодо оздоровлення фінансової сфери, серед яких: формування належної та чіткої правової бази діяльності банків, проведення гнучкої та ефективної політики Національним банком України з метою належного контролю діяльності банків та мінімізації втручання в таку діяльність інших суб'єктів тощо;

– реформування податкової системи. Необхідне створення стабільної податкової системи, яка забезпечувала б достатній обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів, створення умов для подальшого інтегрування України до світової економіки. Обов'язковим є проведення виваженої політики стимулювання залучених інвестиційних ресурсів шляхом диференційного підходу до податкових та інших пільг.

– покращення роботи страхових компаній. Необхідно утворити національну страхову компанію зі страхування ризиків вітчизняних та іноземних інвесторів.

Інвестиційний ризик ми розгадаємо як потенційну можливість недосягнення запланованих цілей інвестування (у вигляді прибутку або соціального ефекту) і в результаті непередбачених втрат коштів і отримання грошових збитків або прибутку, але менших, ніж планувалося, розмірів. Він виконує важливу функцію фактору розвитку соціально-економічного прогресу. Ефективне управління інвестиційним ризиком потребує використання відповідних вимогам методик і класифікацій, що сприяє оптимізації процесу прийняття подальших управлінських рішень, пов'язаних з інвестиційними

ризиками та пошуку шляхів їх мінімізації.

Література:

1. Андреева Э.А. Проблемы анализа и оценки рисков инвестиционных проектов / Э.А. Андреева, М.Б. Казакова, И.И. Шукшина // Вестник Саратовского государственного технического университета. – 2008. – Т. 1. – № 4. – С. 133-137.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учеб. курс / И.А. Бланк. – К. : Эльга : Ника-Центр, 2001. – 448 с.
3. Бочаров В.В. Инвестиции : учебник для вузов / В.В. Бочаров. – [2-е изд.]. – СПб. : Питер, 2009. – 384 с.
4. Карпінський Р.Л. Сутність і класифікація інвестиційних ризиків /Р.Л.Карпінський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 8. – С. 53-57.
5. Щукін Б.М. Інвестування: курс лекцій / Б.М. Щукін. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.